ENSV RIIKLIK KIRJANDUSMUUSEUM
FOLKLORISTLIK OSAKOND

VANA KANNEL

IV

KARKSI VANAD RAHVALAULUD I

TOIMETANUD
HERBERT TAMPERE

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“, TARTU 1941

MONUMENTA ESTONIAE ANTIQUAE

VANA KANNEL

EESTI VANAD RAHVALAULUD

ESTONUM CARMINA POPULARIA

IV

ENSV RIIKLIK KIRJANDUSMUUSEUM
FOLKLORISTLIK OSAKOND

VANA KANNEL

IV

KARKSI VANAD RAHVALAULUD I

TOIMETANUD
HERBERT TAMPERE

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“
TARTU 1941

Väljaandja RK. „Teaduslik kirjandus". Peatoimetaja H. Kruus. Vastutav toimetaja ja korrektor H. Tampere. Tehniline toimetaja J. Ots. Ladumisele antud 8. XI 1939. Trükkimisele antud 10. X 1940. Trükipoognaid 33¾ pgn. Autoripoognaid 25. Laotihedus 1 trpg. 30070. Paberi formaat 72×100¹/₁₆. Tiraaž 1500 eks. Tellimisnumber 707. MB 1073. Trükitud nats. K. Mattieseni trükikojas, Tartu, Vallikraavi 4. Hind 18 rubla.

Герберт Тампере. Старинные Гусли IV. Старинные народные песни из Каркси I. На эстонском языке. Эгосиздат „Научная Литература", Тарту.

2

Tartu Ülikooli
Raamatukogu

215788

Saatesõna.

Käesolevas „Vana Kandle" IV köites jatkub eesti vanade rahvalaulude väljaandmine neil põhimõtteil, mis üles säetud eelmise köite saatesõnas. „Vana Kannel" IV sisaldab laule Karksi kihelkonnast ja tahab seega pilti anda nn. Mulgimaa laulurepertuaarist. Kuid Karksist kogutud lauluvara tuli selle rohkuse pärast umbes pooleks jagada ja siin avaldada ainult vanemail kogumisperioodidel (algusest kuni XIX ja XX sajandi vahetuseni) kirja pandud laulud. Hilisem osa, kuid ka vanemal ajal Karksi väljarändajailt kirjutatud laulud ja paar üksikut kogu, mille materjali põlvnemisküsimused tahavad veel põhjalikumat uurimist, tuli jätta edaspidiseks. Samuti on järge ootama jäänud sissejuhatuses repertuaari iseloomustav ja võrdlev ülevaade ja mõned muudki küsimused (ülevaade ettekandmisest ja viisidest jne.). Viisegi on käesolevas kogus võrdlemisi vähe. Esialgu võiks seda puudust osaliselt täita minu 1935. a. ilmunud „Eesti rahvaviiside antoloogia" I osa.

Laulud on üldjoontes korraldatud sama skeemi järele kui „Vana Kandle" III köites. Tekstid iga laulutüübi piires on järjestatud topograafiliselt ja kronoloogiliselt: alguses tundmatu üleskirjutaja laulud a-ist 1817—1825, siis Pöögle, Polli ja Karksi valla laulud, iga valla omad üleskirjutamise või saatmise ajalises järjekorras, ja lõpuks laulud samast ajast, mille täpsam saamiskoht aga teadmata.

Tekstide ortograafias on eksituste vältimiseks läbi viidud mõningaid ühtlustamisi. Nii on näit. Joosep Hurda juures z asendatud s-ga ja s ss-ga, mõne üleskirjutaja poolt tarvitatud h sõna alguses ära jäetud, vana kirjaviis asendatud uuega ja eksimused kirjaviisi vastu parandatud. Palatalisatsioon on kirjapildis märkimist leidnud päämiselt siis, kui tal on teatav grammatiline funktsioon, nagu imperfekti vormides, ja mõnes paigas mujalgi, kus see osutus tarvilikuks teksti selguse pärast. Üldjoonis sama põhimõtet on jälginud ka enamik laulude üleskirjutajaid. Muidu on Karksi murdele omane üldreegel (kuigi eranditega), et kõik konsonandid palataliseeruvad, kui nende järelt on kadunud i või j. Palatalisatsiooni märk (') on asetatud järjekindlalt palataliseeritud konsonandi või konsonantrühmades selle konsonandi järele, mis kõige enam palataliseeritud. E ja i vaheline häälik on märgitud ẹ-ga, o ja u vaheline ọ-ga, ö ja ü vaheline ọ̈-ga. Seesugune kvaliteedi eraldamine on läbi viidud järjekindlalt ülipikas vältes, missugust tendentsi leiame ka peagu kõigil üleskirjutajail, kuigi teiste vahenditega. Lühikesed vokaalid on jäetud nii, nagu nad on üleskirjutajail. Kõrge õ ы (~i̯), kui see on ka laulude kirjapanijail kuidagi märgitud (Hurdal ĩ, Tõrvandil iõ), on selles väljaandes edasi antud o͝-tähega. Sõnalõpuline s, mis Karksi murdes on väheste erandite ja teatavate kõikumis-

tega poolpikk, on edasi antud ühekordse s-ga, nagu see on traditsiooniks olnud lõuna-eesti murrete lihtkirjaviisile ja ka rahvalaulude kirjapanijaile. Erandiks on ühesilbilised tüvisõnad, kus on käidud maksvate kirjaviisi ja murdelegi kohaste reeglite järele.

Toimetamisel on allakirjutajale kõige suuremat rõõmu valmistanud koostöö mitmesugustes küsimustes vanade Karksi rahvaluulekogujate Hans Tõrvandi ja Jaak Hünersoniga. Siis on minule sõbralikku abi pakkunud dr. O. Loorits, eriti raamatu saamisvõimaluste hankimisel, O. Jõgever ja A. Männiste tekstide kopeerimisega ja S. Lätt nõuannetega murdekeele küsimustes. Prof. H. Sepp on sisulisest küljest läbi vaadanud sissejuhatuse ajaloolise osa ja M. Kindlam kogu käsikirja ning esimese korrektuuri, silmas pidades õigekeelsuslikku külge. Suurema väljaande jaoks on resümee eestikeelse teksti koostamisel palju aidanud L. Takk, resümee saksa keelde tõlkinud Š. Kaplan ja L. Mildenberg. Ühel kui teisel viisil on mulle veel lahket abi ja nõu pakkunud M. Kaur, E. Kitzberg, Jaan Kitzberg, Johanna Kitzberg, M. Kivisäk, A. Kunimägi, H. Kõeva, J. Mägi, perekond Pettai, R. Põldmäe, M. Sarv, E. Selleke, R. Viidalepp, V. Voore jt. Palju tänu kõigile!

Tartu, 28. X 1940. Herbert Tampere.

Ainekogude lühendid.

Rahvaluulekogud:

E = M. J. Eisen.
EKS = Eesti Kirjameeste Selts.
ERA = Eesti Rahvaluule Arhiiv.
ERM = Eesti Rahva Muuseum.
EÜS = Eesti Üliõpilaste Selts.
GEG = Õpetatud Eesti Selts.
H = J. Hurt.
SKS = Soome Kirjanduse Selts.

Kõik kogud pääle viimase asuvad Tartus ENSV Riikliku Kirjandusmuuseumi Folkloristlikus Osakonnas.

Fotokogud:

EKuS = Eesti Kodu-uurimise Selts.
ERA = Eesti Rahvaluule Arhiiv.
ERM = Eesti Rahva Muuseum.

ERA kogu säilitatakse ENSV Riikliku Kirjandusmuuseumi Folkloristlikus Osakonnas ja ERM kogu ENSV Riiklikus Etnograafilises Muuseumis.

Sisukord.

Saatesõna V

Piltide loetelu XII

I. Ülevaade Karksi kihelkonnast ja rahvaluule kogumisest 1

1. Karksi maa ja rahvas 3

2. Rahvaluulekogumise vanem ajajärk Karksis 13

Kirjandust 30

II. Karksi vanad rahvalaulud 31

A. Kodu ja noorus 33

1. Kodu tunnusmärgid 33. — 2. Memme vaev 34. — 3. Kolm kätkit 37. — 4. Ema hästi kasvatanud 37. — 5. Puhtuse õpetus 40. — 6. Ema ei viinud vette 43. — 7. Kasu tütardest 44. — 8. Kuldne kirikaed 46. — 9. Ema arm 46. — 10. Ema haual 47. — 11. Avanenud hauad 55. — 12. Ilu- ja muremägi 58. — 13. Neiu nutab omakseid 58. — 14. Suguvõsa kaugel 59. — 15. Lind lohutamas 60. — 16. Puna põskedes 61. — 17. Tütre palk 62. — 18. Neiu põld 63. — 19. Karjahoidja palk 64. — 20. Pole meheks loodud 64. — 21. Oleks Jumal loonud puuks! 66. — 22. Kasvatus asjatu 67. — 23. Kurvaks kasvatatud 71. — 24. Tütar madal 71. — 25. Neiu nagu loodud 72. — 26. Üteldakse laisaks 73. — 27. Üteldakse vanaks 74. — 28. Ei sünni suurte sekka 76. — 29. Ei hooli uhkeist 76. — 30. Ei hooli laimust 77. — 31. Laimatud neiu linnuna 77. — 32. Põlatud laps 78. — 33. Imelik maja 79. — 34. Neiud lähevad ära 83. — 35. Imemaa 85. — 36. Neiusid ei nõuta tagasi 85. — 37. Neiu ja poisi laulmine 85. — 38. Poisi ja neiu matus 86. — 39. Meie ja teie poisid 86. — 40. Venna kiitus 92. — 41. Venna hobune 93. — 42. Tore sõit 94. — 43. Vend linnas 94. — 44. Kuld 95. — 45. Imelik sepp 97. — 46. Loomadega pulmas 98. — 47. Imetegija 100. — 48. Taevasse minek 101. — 49. Kõrtsi teretamine 101. — 50. Joo, kurk! 102. — 51. Üteldakse joodikuks 103. — 52. Liigsööja 103. — 53. Ärge ostke õlut! 104. — Mardilaul 104. — 55. Kadrilaul 106. — 56. Kutse kiigele 112. — 57. Kiigele ehtimine 112. — 58. Kiige katsumine 114. — 59. Kolm kiike 116. — 60. Ilus neiu kiigel 117. — 61. Kolm metsa 117. — 62. Kiigutaja kiitus 118. — 63. Kingitused kiigutajale 118. — 64. Kiigel kartlik 119. — 65. Halb kiik 119. — 66. Kiik halval kohal 120. — 67. Kiige-

aja lõpetus 121. — 68. Omakssaamine 122. — 69. Ühtelaulmine 123. — 70. Mets neiude vahel 123. — 72. Kalaneitsi 126. — 73. Iluaeg 129. — 74. Kellele hoiate huuli? 131. — 75. Tulevik tundmatu 132. — 76. Neiu surm 133. — 77. Neiud nagu sõjavägi 133. — 78. Riia rikkum'ne 134. — 79. Tantsija 138. — 80. Sarvepuhuja 138. — 81. Tee-ilu 140. — 82. Lapse laulmine 140. — 83. Lauliku soost 141. — 84. Lauliku lapsepõli 142. — 85. Laulikuid otsitakse 143. — 86. Hää hääl 144. — 87. Laulu võim 145. — 88. Metsa murd 146. — 89. Ei jõua ohjad hoida 147. — 90. Pole lauljat hulgas 148. — 91. Palju sõnu 149. — 92. Ei või sõnuta laulda 154. — 93. Suude sulg 154. — 94. Laulud tööl õpitud 156. — 95. Lauliku vaev 161. — 96. Laulik tahab raha 161. — 97. Endine hääl 162. — 98. Kurb laulik 164. — 99. Sõna võtjad 164. — 100. Arg laulik 165. — 101. Kardab laulu laitmist 166. — 102. Lauliku vabadus 166. — 103. Laulud ununud 166. — 104. Laulu lõpetus 166.

B. Armastus ja abielu 168

105. Hiie noormees 168. — 106. Maranale minek 171. — 107. Voodi tegemine oma auks 173. — 108. Kõrtsinaise tütar 175. — 109. Poiss loodud petjaks 175. — 110. Ennem kivi kõrval 176. — 111. Parem pikk juus 176. — 112. Poiste poomine 176. — 113. Poiste juures magamas 178. — 114. Pole peetud neiud 179. — 115. Tütar mõisas 179. — 116. Meeste murd 184. — 117. Poiss tuleb neiude tulele 185. — 118. Karske neiu 186. — 119. Neiukaup kambris 187. — 120. Arg kosilane 190. — 121. Ihaldatav neiu 196. — 122. Tore neiu 197. — 123. Igatsus ühte elama 197. — 124. Suvine sõber 197. — 125. Kaasa kaugel 198. — 126. Neiud öösi käimas 201. — 127. Lunastatav neiu 201. — 128. Ei või meheta elada 201. — 129. Õde tahab mehele minna 201. — 130. Unenägu 202. — 131. Taevased kosilased 204. — 132. Kaugelt kosilased 205. — 133. Kolm rätti 207. — 134. Sügisel kosjad 210. — 135. Äia teretam'ne 210. — 136. Marjad peigmehele 211. — 137. Õunapuu 213. — 138. Neiuhulk laiali 213. — 139. Neiude tundmatu saatus 215. — 140. Mehepõli teadmata 215. — 141. Müüdud neiu 215. — 142. Neiu tahab kasvada 217. — 143. Kaasa ei pane kasvama 220. — 144. Kurjale kositud 220. — 145. Hää ja kuri mees 221. — 146. Joodik mees peksab 223. — 147. Ihne mees 226. — 148. Ei lähe ilusale mehele 226. — 149. Ära pane paljakale! 227. — 150. Laidan laisale 228. — 151. Laisal mehel 228. — 152. Lombak mees 229. — 153. Habemik mees 229. — 154. Varanduse pärast vanale 230. — 155. Vana ja noor mees 232. — 156. Soldatil mehel 233. — 157. Mees ja meri katta 233. — 158. Neiu läheb sepile 233. — 159. Ära müü mõldrile! 234. — 160. Ei lähe oma külla 236. — 161. Ei jää ohjelgi hoides 236. — 162. Sulasel mehel 237. — 163. Meeldivale mehele 237. — 164. Miks poiss ei võta! 239. — 165. Pulmaehted ostmata 240. — 166. Kosilased surnud 241. — 167. Poisid põlgavad 242. — 168. Kaua karjas käinud 243. — 169. Veimevakk ei kasva magades 245. — 170. Mehelekippuja 245. — 171. Metsast mehele 246. — 172. Meestega metsas 246. — 173. Neiud ootavad naiste surma 246. — 174. Meie teid ei võta 248. — 175. Neiu

katmine 249. — 176. Ärge naerge neiusid! 250. — 177. Neiunälg 251. — 178. Ei lähe sinule 252. — 179. Pole poiste puudust 252. — 180. Neiud põlgavad 252. — 181. Kuldnaine 253. — 182. Öösi üksi 255. — 183. Lendaksin neiude juurde 256. — 184. Kuldõun 256. — 185. Neiupaelad 256. — 186. Poiss tõuseb neiude juurest 257. — 187. Venna eht mine 261. — 188. Oleks see mees minul! 262. — 189. Vend ehib kosjateele 263. — 190. Kosjahobu söötmine 264. — 191. Kaevul kosija 264. — 192. Tule mulle! 269. — 193. Panen hõlbule tööle 271. — 194. Kolm aita 272. — 195. Ait nooriku magada 274. — 196. Ära kaota julgust! 274. — 197. Võta seast sirge! 275. — 198. Võta naine nähtavast! 276. — 199. Võta naine töölt! 276. — 200. Naine tuleb põllu tõttu 276. — 201. Neli neiut 281. — 202. Keda võtta 282. — 203. Vahelt vaeslaps 282. — 204. Ära võta ilusat naist! 284. — 205. Ära võta rikast naist! 284. — 206. Tunnen tuima neiu 284. — 207. Ära võta suurt naist! 285. — 208. Ära võta lesknaist! 286. — 209. Hoiatus laisa talu eest 288. — 210. Kosilane laisas talus 289. — 211 Neiusid pakutakse 289. — 212. Must naine 290. — 213. Ei julge naist koju tuua 290. — 214. Naine ajab vargile 292. — 215. Naisemehe rõivad 293. — 216. Mehetapja 293. — 217. Naisetapja 296. — 218. Tütarde tapja 297. — 219. Poeg ajab ema ära 302. — 220. Minia meelevald 302. — 221. Kodu käimas 303. — 222. Laisk kalamees 309. — 223. Joodiku kojukutse 310. — 224. Mees leinab ainult matusteni 310. — 225. Mees ei mõista naise nuttu 311. — 226. Tõbine naine 311. — 227. Nurganaine 312.

C. Pulmad 314

228. Rahakorjamine noorikule 316. — 229. Hobuste rakendamine pulmasõiduks 316. — 230. Halva ilmaga teel 317. — 231. Saajarahvas läheb tuppa 318. — 232. Pulmaliste iste 319. — 233. Kaasa kombed 319. — 234. Pulmaliste söömakutse 319. — 235. Ärge põue pistke! 321. — 236. Ei tulnud söögi pärast 321. — 237. Ei laula lauajalad 323. — 238. Meie laud, teie laul 324. — 239. Tänu söögi eest 324. — 240. Tänu õlle eest 325. — 241. Hobused söötmata 325. — 242. Viha venna pääle 325. — 243. Andke meie asi kätte! 326. — 244. Neiu ei kõlba koju 327. — 245. Neiut pole kodu 327. — 246. Kust teadsid tulla? 328. — 247. Ei saanud kaugelt naist 329. — 248. Pulmalised häbenevad 330. — 249. Tore väimees 330. — 250. Mõrsja tunnistelemine 331. — 251. Nooriku teretamine 332. — 252. Nooriku piiramine 334. — 253. Ei vii viimast 335. — 254. Tühjalt tulime, tüki saime 336. — 255. Noorik lahkub isakodunt 336. — 256. Ema nutab tütart 337. — 257. Kodu nutab mõrsjat 338. — 258. Kas nutavad külanaised? 340. — 259. Õde õuest kadunud 341. — 260. Kes käskis kenasti käia! 341. — 261. Ära peksa pere nähes! 341. — 262. Virk noorik 342. — 263. Hoolas mees 344. — 264. Halvale mehele halvad rõivad 345. — 265. Isa- ja mehekodu 345. — 266. Lihane linn 349. — 267. Kuri mehekodu 350. — 268. Sõnakera 350. — 269. Huntide mets 351. — 270. Mesileib murrab meele 352. — 271. Anded teele 352. — 272. Tee lunastamine 352. — 273. Kirstu koht 353. — 274. Ära tõuse palumata! 353. — 275. Kuldsed äia toolid 353. — 276. Mõrsja halvus-

tamine 355. — 277. Nukuks nurmele 355. — 278. Mis viga tulla! 356. — 279. Sillad soile 357. — 280. Uue kodu tutvustamine 357. — 281. Nutt ehtides või elades 358. — 282. Palju veimi 359. — 283. Varanduse põlemine 360. — 284. Nooriku virkuseõpetus 360. — 285. Noor kule seebiraha 364. — 286. Ei võetud kaasikuks 365. — 287. Kaasikud kadunud 365. — 288. Halb hääl 365. — 289. Vanaks jäänud 366. — 290. Kiusleja 368. — 291. Laulikute sõimlemine 368. — 292. Sandi toidetud 369. — 293. Nukiraud 370.

D. Loodus, töö ja ühiskond 371

294. Varajane külm 371. — 295. Käed külmetavad 371. — 296. Külm küsib rõivaid 372. — 297. Ilm udune 372. — 298. Sajaks vihma! 373. — 299. Vihm võõrale maale! 373. — 300. Vihm ja vaeslaps 375. — 301. Omaksed merel 376. — 302. Uppunud vend 376. — 303. Harja otsimine 379. — 304. Laevasõit 382. — 305. Kalajõgi 382. — 306. Imelik kala 383. — 307. Puud ja linnud 383. — 308. Kägu, kuku suve! 383. — 309. Teder tahab muneda 384. — 310. Loomine 384. — 311. Lindude õlu 385. — 312. Vaene varblane 386. — 313. Jänese õhkamine 386. — 314. Loomad põllul 387. — 315. Kolm koera 388. — 316. Hää jahikoer 388. — 317. Kass kaevus 389. — 318. Hiir parastab 390. — 319. Kuldrebane 390. — 320. Imed 390. — 321. Oma ja võõras mets 391. — 322. Kuri mets 391. — 323. Metsapuud pole sarnased 392.— 324. Ladvad lindudele 393. — 325. Marjade noppimine 394. — 326. Humal 394. — 327. Puude raiumine 394. — 328. Suur tamm 395. — 329. Kirves haavab venda 395. — 330. Saani tegemine 396. — 331. Päike ohje päästma 397. — 332. Ehmatanud hobune 398. — 333. Hobune varastatud 401. — 334. Hobuse otsimine 403. — 335. Hobuse ostjad 404. — 336. Linnu ostjad 404. — 337. Haned kadunud 407. — 338. Härjad murtud 414. — 339. Härjad ootavad pühi 414. — 340 Kits tahab heinu 414. — 341. Lehmalüpsmine 414. — 342. Jaani ootamine 415. — 343. Vitsalõikamine 415. — 344. Kari kaugele läinud 415. — 345. Kari kadunud 416. — 346. Karjasepõli 416. — 347. Karja söötmine 417. — 348. Ajage kari siia! 417. — 349. Kellele toome lehesed? 418. — 350. Maarja magab taevas 419. — 351. Hilinenud õitsilised 419. — 352. Halb hobune 420. — 353. Õitsi katsumine 420. — 354. Halb õitsipaik 421. — 355. Endine õitsikoht 422. — 356. Liulaskmise laul 423. — 357. Lina elulugu 424. — 358. Halb kündja 424. — 359. Venna nurmed 426. — 360. Lõikuseõlu 427. — 361. Lõikuse lõpetus 428. — 362. Rehepeksja 429. — 363. Viru sepp 430. — 364. Halb leib jämedast jahust 433. — 365. Laisk talu 433. — 366. Laisk kuduja 434. — 367. Haigud 434. — 368. Uni ei anna uut kuube 434. — 369. Une ajamine 435. — 370. Äratamine 435. — 371. Neiu kodutööd 436. — 372. Kangas ootab koju 438. — 373. Õhtu ja hommik 438. — 374. Hool ja mure 439. — 375. Virkuse õpetus 441. — 376. Tütarlaps väsib 442. — 377. Ori tahab süüa 442. — 378. Auk aias 445. — 379. Ori ootab õhtut 445. — 380. Öötöö 446. — 381. Töötegu timukale 446. — 382. Halva ilmaga tööl 448. — 383. Kuidas ori ollakse 448. — 384. Orjusest ostja 449. — 385. Haud päästab orjusest 450. — 386. Ori taevas 451. — 387. Kubjas, ära löö! 456. — 388. Kub-

jas ja teomees 457. — 389. Mõisast varastamas 458. — 390. Palve sakstele 459. — 391. Põrgu mõis 460. — 392. Mõisast pääs 461. — 393. Kättemaks sakstele 461. — 394. Kupja pilge 463. — 395. Kupja surm 463. — 396. Saksu palju 463. — 397. Mõis rikas valla vaevast 463. — 398. Sundija sulane 464. — 399. Sulase otsimine 465. — 400. Rikas härra ja vaene talumees 465. — 401. Rikka ja vaese söök 465. — 402. Rikas loodud rumalaks 466. — 403. Rikas püüab reeks 466. — 404. Mitu halba 468. — 405. Surma sajatus 469. — 406. Vara vaeslapseks jäänud 470. — 407. Ärge lööge vaeslast! 473. — 408. Nutust järv 473. — 409. Oma ema ja võõrasema ootavad koju 473. — 410. Kuri kodu 475. — 411. Tules magamine 476. — 412. Peretütar ja vaeslaps 476. — 413. Laisk peretütar 477. — 414. Vaeslapse ehted 477. — 415. Käokiri 478. — 416. Elu võõrsil 479. — 417. Sõda Riia all 479. — 418. Venna sõjalugu 481. — 419. Ennemuistne elu 489.

E. Lastelaule ja mänge 491

420. Vilja mõistatus 491. — 421. Sokukene 492. — 422. Kits karja! 493. — 423. Liiri-lõõri 494. — 424. Linnuke tee ääres 496. — 425. Hiir hüppas 496. — 426. Parmu matus 496. — 427. Havil hammas, särjel soomus 497. — 428. Meri õue all 497. — 429. Onnimanni 499. — 430. Varesele valu! 499. — 431. Pilli meelitamine 499. — 432. Telu tegemine 500. — 433. Kandle tegemine 501. — 434. Pulmamäng 503. — 435. Linnamäng 503. — 436. Nukumäng 504. — 437. Nõelamäng 505. — 438. Pajamäng 506. — 439. Lambamäng 508. — 440. Kullimäng 510.

Viisid, mille laulutüüp määramata 512

III. Registrid ja sõnastik 513

Laulutüüpide ja -motiivide tähestikuline nimestik 515
2. Viiside register 519
3. Üleskirjutajate nimestik 519
4. Laulikute nimestik 521
5. Sõnastik 522
Õiendusi 531

Piltide loetelu.

Tahvel I 4

1. Karksi lossivaremed ja kirik. 2. Annemägi Polli Perakülas.

Tahvel II 12

1. Jaan Kitzberg. 2. Jüri Tiidt. 3. Ernst Kitzberg. 4. Margus Kõeva.

Tahvel III 13

1. Jaak Hünerson. 2. Jaak Kivisäk. 3. Hans Tõrvand. 4. Johan Kunimägi.

Karksi kihelkonna kaart 30

Tahvel IV 112

1. Karksi kiik. 2. Rätiku pähesidumine.

Tahvel V 432

1. Viljatuulamine Karksis. 2. Linavurr Mäekülas.

Tahvel VI 512

Näide tundmatu koguja käsikirjast a. 1817—1825.

Tahvel VII 512

Näide M. Kõeva käsikirjast.

Tahvel VIII 513

Näide J. Kivisäki käsikirjast.

Tahvel IX 513

Näide J. Hünersoni käsikirjast.

I.

Ülevaade Karksi kihelkonnast ja rahvaluule kogumisest.

1. Karksi maa ja rahvas.

K a r k s i kihelkond asetseb Viljandimaa äärmises lõunaosas, piirdudes läänes Halliste, põhjas Paistu ja idas Helme kihelkonnaga. Lõunas ulatub ta riigipiirini vastu Lätimaa Ruhja (Rūjiena) kihelkonda. Praegusaja halduslikest ühikuist hõlmab Karksi kihelkond täielikult Karksi valla ja mõningaid väiksemaid osi Tuhalaane vallast [1]). Kihelkonna pindala ilma Tuhalaane valla osadeta on 276 km^2 ja elanike arv umb. 4900 (1922. a. andmeil). Suurim pikkus põhjaloodest kuni lõunakagus asetseva Tõndre järveni on 24 km ja suurim laius end. Pöögle valla lõunaservalt kuni Veisjärveni 19 km. — Kultuurilooliselt kuulub Karksi nn. M u l g i m a a s s e koos Halliste, Paistu, Tarvastu ja Helme kihelkonna, Saarde ja Viljandi kihelkonna osadega.

M a a s t i k u l i s e l t asetseb Karksi nn. S a k a l a k õ r g u s t i k u lõuna- ja ühtlasi kõrgeimas osas. Üksikasjalikumalt vaadeldes võib siin eraldada mitut maastikurühma. Kihelkonna lääne- ja keskosale annavad iseloomuliku ilme Halliste, Käära, Saviaru jt. väiksemate jõgede ürgorud, millest esimene on suurim ja maastikuliselt mõjuvaim [2]). Muidu kujutab see osa kihelkonda enamvähem lavatasandikku suurpõldude ja hajaasulatega, erandiga kihelkonna loodenurgas, kus valitseb osalt soostunud metsamaastik erakõuedega. Hää savikasmoreenja põllupinna tõttu on siia kujunenud kihelkonna tähtsam asustusala. Siia koondusid kõik suuremad mõisad (Karksi, Polli ja Pöögle) ja teedesõlmed, siin asetseb ka endisel Karksi linnamäel luteriusu püha Peetri kirik ja selle vastas teispool Halliste jõe orgu kihelkonna tulunduslikuks kui ka vaimseks keskuseks tõusnud Nuia alevik. Muidu, nagu juba nimetatud, valitsevad siin

---

[1]) 1939. a. administratiivsete reformideni kuulus Karksi khk. oma valdavas osas Pärnumaale, olgugi et Pärnuga läbikäimine oli üsna minimaalne. Sel aastal moodustati ka uus Karksi vald senisest Karksi, Polli ja Pöögle vallast. Praegusest Tuhalaane vallast loetakse kihelkonda Tuhalaane asundus (mõis) ühes mõne lähema taluga ja samuti Morna asundus (mõis) ühes umb. poole Vidva küla taludega. Viimased kuulusid enne Õisu valda.

[2]) Devoonipaljandeisse allikaveest uuristunud koopaid loeb rahvasuu kunagi siin asunud „vanapaganate" elukohtadeks (Karksi vana põrguhaud ja Mäkiste põrguhaud) ja jutustab neist mitmesuguseid muistendeid.

hajatalud. Teataval määral võib küladena vaadelda end. Pöögle valla osa Käära ürgoru ümbruses, Äriküla, Mäkiste, Üriküla ja Puise taluderühmi end. Polli vallas ja Kiini-Kõva taluderühma (vana Vakiste küla südamik) end. Karksi valla lääneosas. — Kihelkonna veelgi kõrgemat kirdeosa ida pool Saviaru orgu iseloomustab lainjas kühmlik pinnamood. Kühmade ja künniste lagedel on asulad ja põllud, nende vahelistel madalail tasandikel ja lodudel enamasti puisniidud. Vetest äratab tähelepanu Mäeküla järv. Siingi valitsevad hajaasulad, mis tihedamalt on koondunud Karksi-Kärstna maantee ümbrusse (Sudiste ja Mäeküla). Põhjapoolsel kihelkonna piiril asetsevad Tuhalaane ja Morna asundused. Sama maastik muutub lõuna pool veelgi künklikumaks, kusjuures aga laialdased ja liivakad maa-alad on okasmetsade all, mille keskel siin-sääl leidub väikepõlde ja erakõuesid. Silma paistavad Ainja, Härjasaare ja Rutu mäed, enamasti otsmoreeni moodustised. Viimatinimetatud mäed oma 146-meetrilise absoluutse kõrgusega on ühtlasi kõrgeimaks tipuks kogu Sakala kõrgustikule. Maastik langeb kaunis järsku idas Veisjärve ja lõunas Õhne-Lagesoo tasandikule, mille metsased ja soised alad moodustavad ka loomuliku piiri Karksi ja Helme vahel. — Kihelkonna lõunaosa on üldjoonis tasane, kusjuures laialdased maa-alad on metsade ja soode all (Lagesoo, Teringi soo). Siin leidub ka järvi, millest nimetagem Ruhijärve, Alatsi järve ja osalt kihelkonna piiresse ulatuvat Tõndre järve. Selle kihelkonnaosa veed kuuluvad juba Salatsi vesikonda Põhja-Lätis. Asulastik on väga hõre ja valitsevad erakõued. Ainult lõunapiiri läheduses läbivad tasandikku väikesed küngastikud ja künnised, millele on koondunud üksikuid haja- ja haguküla taolisi talude rühmi (Polli Peraküla). Maastiku põhjarajal eraldub tavalisest maastikust lame seljak, tuntud Tauga mäe nime all. Siin on enamik talusid koondunud Remsi ja Rauksi sumbküla taolisteks rühmadeks (end. Võhmaste küla südamik). — Suuremaist liiklemissoontest jääb Karksi praegu kõrvale. Tähtsamaist teist tuleks nimetada vaid Abja-Nuia-Taagepera maanteed (osa Tartu-Pärnu maanteest) ja sellega Nuia juures ristuvat Tallinn-Riia magistraalteed.

Nagu m u i n a s l e i u d näitavad, oli Karksis rahvast juba kiviajal, Pärnu jõe asustuse järkjärgult hõreneva perifeeriana Halliste jõe ääres. Rooma rauaajal aga liitus Karksi ühes Hallistega juba S a k a l a asustusrühma. Muistse iseseisvusaja lõpuks oli siia kujunenud üks Sakala kihelkondi, nimega A l i s t e k u n d, mis haaras endasse pääle Karksi ja Halliste laiad Saarde alad ja tõenäolikult ka eestlastega asutatud Ruhja piirkonna. Kas kihelkonda kuulus ka Paistu alasid, pole selge. On võimalik, et juba sel ajal oli alistekundlastel kalastamiskohti Liivi lahe ääres, millest kõneleb üks keskaegne ürik. Kihelkonna tähtsamaid keskusi oli

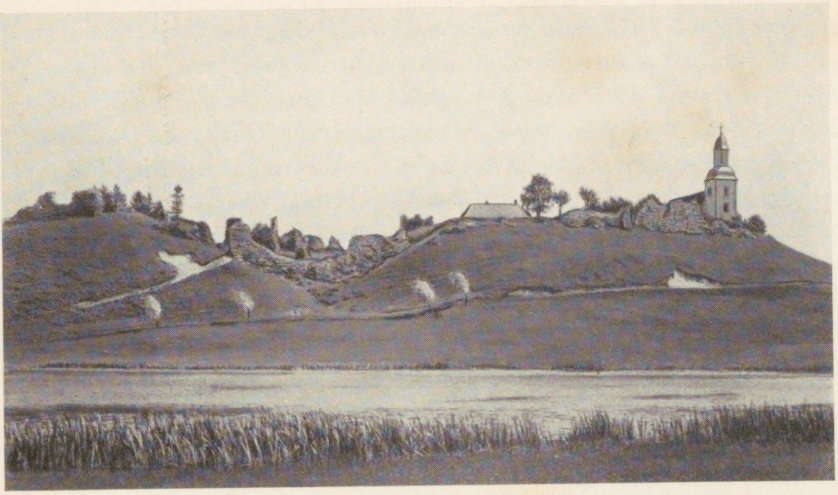

Karksi lossivaremed ja kirik.

EKuS 2237. Foto H. Schults 1927.

Annemägi Polli Perakülas.

Foto G. Ränk 1934.

arvatavasti Karksi, linnusega hilisema ordulossi kohal [3]). Alistekund omas neil aegadel õige silmapaistvat osa maa majanduslikus kui ka sõjalises elus. Siit läbis üks tähtsamaid liiklussooni Soome lahe ranniku ja Väina alade vahel. Oma asendi tõttu sattus kihelkond esimeses järjekorras ka sakslaste sõjaretkede tallermaaks, niisama kui siia suundusid mitmed lätlaste rüüstekäigud (näit. Läti Henriku kirjeldatud Beverini lätlaste oma 1211. a.). Sakalale otsustavad heitlused toimusid siiski põhja pool, Viljandi ja Leola ümbruses. 1224. a. maadejagamisel läks Karksi ühes muu Sakalaga o r d u valdusse ja sai võrdlemisi suure maa-ala halduslikuks keskpunktiks. Karksi linnuse asemele ehitati orduloss asukohaks foogtile, kelle piirkonda kuulusid pärastise Karksi, Halliste, Saarde, Helme ja osalt Paistu kihelkonna alad ja praegusest Lätimaast Ruhja piirkond. 15. sajandi teisel poolel eraldati Karksi foogti alt Helme ja enamik praeguse Ruhja maid. Hiljem, Poola ja Rootsi ajal kuulus Karksi lossi piirkonda Halliste, Karksi, Paistu, teatud muutustega Saarde ja Läti aladest Ruhja kihelkonna põhjaosi. Lossi juures asetsev kirik teenis mõned ajad niihästi Karksi kui Halliste rahvast. Karksi mõisa maagi oli orduajal suurem kui viimastel aegadel, sest sellega olid otseselt ühendatud Polli, Morna ja Tuhalaane mõis. Ainult Pöögle mõisa ühes väheste taludega leiame 1561. a. kellelegi Friedrich Böckelerile läänistatud. Samal ajal oli muu osa kihelkonda jagatud Mäkiste ja Võhmala vakuks. Tõenäoliselt olid vakkudele nime andvad külad ühtlasi tookordse asustuse tähtsamateks keskusteks. Võhmala (hiljem hariL Võhmaste) küla esineb ajaloos varemgi. Siin peeti 1482. a. suur ja tähtis koosolek Liivimaa segaseks muutunud olude ja vahekordade selgitamiseks. Võib arvata, et Karksis keskajal põlluharimine oli küllalt arenenud ja rahvas võrdlemisi jõukas. Kohalik koduõlugi oli õige suure kuulsusega, nii et 1425. a. Karksi foogt läkitas seda 6 vaati kingituseks saksa ordu suurmeistrile. Ent Karksi ei saanud keskajal ometi elada ja areneda rahus. 13. ja 14. sajandil sai maa mitmel korral raskelt kannatada leedulaste rüüsteretkede all. 1329. a. hävitasid samogiitlased Karksi lossi, kuid see ehitati jälle üles ja tehti tugevamaks kui varem. 15. sajandil elas rahvas üle katku ja võibolla puudutas ka Karksit suurema arvu rahva siirmine foogtkonnast Saaremaale. Sõjasündmused riivasid Karksit jälle 1481. a. Liivimaa ja Vene konflikti ajal. Eriti aga kiskus Karksi enda keerisesse 1558. a. alanud suur L i i v i s õ d a. Paaril esimesel aastal sai see piirkond küll vähe otseseid sõjaviletsusi tunda, kuid siis vaheldusid omanikud kiiresti. 1560. a.

[3]) Karksi nime on püütud seletada saksakeelsest Kerkhusist, kuid usutavam on selle tuletamine sõnast 'kargama, kargu minema', niisiis pelgu- ehk paopaik.

sattus loss ühes maaga venelastele, järgneval aastal Vilno lepingu kohaselt poolakaile, oli seejärel vähe aega Soome hertsogi Johani käes pandiks, siirdus 1563. a. rootslastele, rünnati mõnda korda poolakate poolt, kuni 1573. a. selle jälle vallutasid venelased. 1573.—1578. a. pidas Karksit läänina „Liivimaa kuningas" Magnus, kes siin ka lühemat aega resideeris. Sapolje rahu järel 1582. mõnda aega olnud poolakate valduses (Karksi valdajaks oli uhke Georg Fahrensbach), jäi Karksi uue sõja jalgu 1600. a., mil ta lühikeseks ajaks langes rootslaste kätte ja a. 1602 jälle tagasi Poolale. Lõplikult said Karksi endale r o o t s l a s e d 1621. a. 1624. a. revisjoni järgi oli tolleaegses Karksi läänis tühje adramaid 50%, kusjuures uudisasunikke oli juba 10% taludes. Pääle otsa saanud rahva oli inimesi rohkesti välja rännanud, eriti Tarvastusse, Tartu lääni ja mujale ümbruskonda. Veel 1638. a. oli kihelkonnas 78 asustatud talu kõrval 24 tühja. Kas ja kui palju rahvast tuli kihelkonda mujalt, seda revisjonid ei näita. 1638. a. oli kihelkonnas siiski üks soomlasest perekond.

Neist revisjonest rääkides pole tähtsuseta heita pilku ka tookordsele a s u s t u s e l e. 1638. a. oli pärastise Polli valla põhjaosas kaks küla, Mäkiste (Megkist by) ja Üriküla (Hyre kylla), millised nimed on praegugi tuntud. Viimases külas, mis seisis 9 asustatud ja 3 tühja taluga kihelkonnas suuremate seas, oli teotegijaid siiski ainult 4 talu, muidu asus siin mitmesuguseid ametimehi, nagu juba eelpool nimetatud soomlasest ratsur, sepp, kangur, lossiteener ja kihelkonna suurimas talus vakukubjas Polli Markus [4]). Kõige tihedamalt oli asustatud kihelkonna osa Käära jõest lõuna pool, Tauga seljakul ja selle ümbruses, kus asetses kaks suurt küla, Sipe (Sippekylla) ja Võhmaste (Womast). Ka viimases külas oli vabatalupoeg Ülper Jaak, kes maksis aastas 9 riigitaalrit. Üks peremehe esivanemaid oli juba 1561. a. vakukupja ametis. Ja nähtavasti elas siin varemgi mingi lossi ametimees (hülper), mistõttu on ka arusaadav 1482. a. suurkoosoleku pidamine selles külas. Mõlemast külast Karksi poole asetses keskmise suurusega Vakiste küla (Wagkist by), millist nime veel praegugi mäletatakse. Kihelkonna äärmises lõunaosas oli nagu praegugi mitu talude rühma, mis kokku kandsid Kikita küla (Kickita by) nime. Viimase ja Võhmaste vahel oli laialdane ala tühja maad. Kõik siiani nimetatud külad moodustasid V õ h m a s t e vaku. Kihelkonna idaosa 3 külaga kuulus P a i s t u vakku, nimelt Mäeküla (Mäh kylla), Sudiste (Sudiste kylla) ja Saviaru (Sawwiarru kylla). Igal neist oli 5—6 talu. P õ õ g l e mõisa ala jagunes kaheks külaks, Vallaste (Wallaste kylla) Käära jõe ääres ja Uudeküla (Vdho kylla) Põõgle mõisa pool, kokku ainult 10 asustatud ja 6 tühja taluga, ja lisaks neile veel Univere (Hunniwerhuss) hajatalu. Õ i s u mõisa alla kuuluvas Vidva külas (Widduwa kylla) oli ainult 3 talu.

---

[4]) Polli Markus oli juba 1624. a. revisjoni ajal teost ja maksust vaba. Kuna aga mõisaomanikud ei elanud Karksis, hakkasid valitsejad aja jooksul tema ja ta poja Volmeri õigusi ignoreerima. Volmer läks 1673. a. ühes Kuivsaapa Peetriga Vana-Karistest Rootsi mõisaomanikule kaebama. Viimane andis valitsejale eeskirja, et Polli Volmer on vaba kõigist mõisaorjusist, kui ta maksab iga aasta 30 vakka rukkeid, 30 vakka otri ja 10 naela linu. Pärast Põhjasõda ei leidu enam Polli vabatalu.

Rootsi aja lõpuks tihenes kihelkonna asustus tublisti. 1683. a. andmeil oli juba 176 talu. Saviaru külas oli näiteks nüüd 12, Sudistes 13, Uudekülas 14 talu jne. Kikita oli jagunenud kolmeks eri külaks: Marimäe, Mõisavalla ja Peraküla. Võhmastest oli eraldunud ja idapoolseile metsaaladele suuresti laienenud Aniste küla, Sipekülast eraldunud Äriküla Käärajõe lõunakaldal ja Polli mõisast põhja pool tekkinud uus Venekülа 8 taluga.

Rootsi aeg viis Karksi kiriklikult jälle enam kui 2½ sajandiks Hallistega ühendusse. Segastel aegadel olid Karksi kirikumõisa maad liidetud Karksi mõisaga ega saadud neid korduvate ja sekeldusrohkete uurimiste kiuste enam tagasi. Nii pidi 1877. a-ni Halliste pastor teenima ka Karksi kirikut, kuni Polli mõisalt saadi uue kirikumõisa asutamiseks Paju talu. Rootsiaegsed kirikuvisitatsioonid olid üldiselt rahul rahva käitumisega pulmades ja ristseil, mis olevat peetud ilma priiskamisteta. Kuid püsiv ebajumalateenistus põhjustas seevastu korduvaid kaebusi. Eriti tähtsaks pühaks paigaks ümbruskonnale olnud Annemägi kihelkonna lõunapiiril suures padrikus, kuhu annepäeval kogunenud rahvast pääle oma kihelkonna kaugemaltki. Ohvripäevadele tulnud ka kaupmehi kaubaga ja mäele võtnud rahvas kaasa õlut. 1669. a. joodud korra 12 vaati õlut ära. Sajandi lõpul hakkasid tärkama rahvakooli algidud. 1688. a. oli Halliste-Karksis juba kool 12 lapsega. 1697. a. teatatakse ometigi, et ühendatud kihelkonnas puudub koolimaja ja -maa. Sellest hoolimata lugevat 60 last hästi käsiraamatust ja pääle selle need, kes veel on „katekismuses ja abd-s". Õppijaid ning mõistjaid oleks rohkem, kui ei puuduks raamatud. Jõukamad saatvat oma lapsed köstri juurde õppima. Kuivõrra need teated puudutavad Karksit, pole teada.

Karksi lossi administratiivne ja sõjaline tähtsus langes ajajooksul. Rootsi ajal kujunesid suuremad halduspiirkonnad, maakonnad, ja sellest ajast kuulus Karksi lossi piirkond Pärnumaasse. Kui Karksi lossil oli suuri sõjalisi ülesandeid veel 17. sajandi alul, siis Rootsi aja lõpul oli ta selles mõttes täiesti tähtsusetu.

S u u r n ä l g sajandi lõpul viis Karksis palju inimesi hauda. Nii suri 1697. a. ja maeti puusärkides surnuaeda 100, ilma puusärkideta surnuaeda 97, kalmeisse ja võssa 432 — kokku 629 inimest. 1702. a. oli näljaajast tingitult kihelkonnas rahutusi. P õ h j a s õ d a tõi Karksile jälle korduvaid kannatusi. 1702., 1703. ja 1708. a. rüüstasid Vene väed mitmel korral kihelkonda põhjalikult, kuni 1710. a. kogu maa tegelikult V e n e v a l i t s u s e alla läks. Samal aastal sai palju rahvast katkusurma. 1713. a. oli talusid alles ainult 70. 1725. a. revisjoni andmeil oli asustatud 49% adramaist, mis on tunduvalt väiksem kui teistes ümberkaudseis

kihelkonnis. Alles 1760-ndail aastail saavutati ennesõjaaegne tase. Teatav muutus tuli Vene ajal mõisade valitsemisse. Kõik kihelkonna mõisad, mis Rootsi aja alguses olid Jasper Kruse ja tema pärijate käes, langesid reduktsiooniajal jälle kroonule ja läksid 18. sajandi keskpaigu kõik pääle Tuhalaane erakätesse. Uus rüütlimõis tekkis end. Karksi karjamõisast Pollist. Nii sai aluse viimaste aegadeni püsinud kihelkonna administratiivne jagunemine ja ühtlasi Morna ja Tuhalaane järjekindel eemaldumine Karksi kultuuriringist. Meie läheme üle 18. sajandi ja 19. sajandi alguse olude vaatlemisest. Need ei olnud palju erinevad muu Eesti omadest. Samad raskused ja kriisid tuli läbi elada siingi, tõustes oma haripunkti 1840-ndail aastail, mil kihelkonda laastas veel suur viljaikaldus ja sellele järgnenud epideemiline kõhutõbi 1844. ja 1845. a. (tõppe suri 657 inimest). Teatavat sotsiaalpoliitilist lahendust otsiti vene usku minekust. 1846.—1848. a-ni vahetas usku 2438 inimest, päämiselt maata rahvas. 1850. a. andmeil oli kihelkonnas 5871 inimest, niisiis oli usuvahetajaid ligi 42%. Ent Karksi põllupinnas oli siiski võrdlemisi hää ja talude suuruski küllaldane. Mõisa teotegemist hõlbustas taludel arvukaks kujunenud saunikute kiht. Hupeli andmeil oli juba 1770-ndail aastail Karksis 240 talu kõrval 183 asustatud sauna. 19. sajandi alguspoolel hakkas taludes jõukus tõusma ja rahamajandus läbi lööma rohke linakasvatamise tõttu. Muide olgu tähendatud, et Karksis, Hallistes ja Tarvastus juba Rootsi ajal linakasvatus oli üsna oluliseks kõrvaltuualliks. Eriti suure murrangu Karksi rahva ellu tõi 19. sajandi teine pool. Põllumajanduses toimus 60-ndail ja 70-ndail aastail ja mõned ajad hiljemgi endisega võrreldes märgatav edenemine. Iseäranis linakasvatus tõusis suure hooga soodsa konjunktuuri tõttu. Ühtlasi hakati suuremat rõhku panema ka teraviljale ja karjale ning siirduti lõplikult otstarbekohasemale väljasüsteemile ja viljajärjestusele. Toimunud majanduslik tõus kergendas rentide, perepalkade ja eriti talude ostuvõla maksmist. Talude ostmise kõrgpunkt oli Pollis a. 1867, Pöögles umbes samal ajal ja Karksis 1877. Majanduslik edu tõstis optimismi, enesetunnet ja ettevõtlikkust. Ei jäädud rahule ainult oma seniste taludega, vaid püüti lastele osta kaugemaltki. Ka hulk sulaseid hakkas võõrsil talupidajaiks. Seegi vähene külaühistunne, mis varem võis olla laialipillatud talude vahel, hävis õige suurel mõõdul ja andis maad taluindividualismile. Samuti lagunesid endised patriarhaalsed suurpered. Taludes hakati eelistama vallalisi sulaseid, keda oli mugavam pidada kui perekonnainimesi. Perest lahuselamine ja -söömine hakkas moeks saama, kuigi see nii teravat ilmet ei võtnud kui näit. Tarvastus, Paistus ja Hallistes. Need nähtused põhjustasid suurearvulise proletariaadi tekkimist, kellest energilisem osa siirdus

alevikesse, linnadesse ja rohkel hulgal kodumaalt välja. Suured ühiskondlikud ja poliitilised vastolud püsivad Karksis tänapäevalgi. Kuid nende muutustega pöördus ühtlasi paranemisele talude elamistase. Võrdlemisi tagasihoidlikult elati kaasa küll ärkamisaja poliitilistele ja sotsiaalseile püüdlusile, sest siin ei olnud nii silmapaistvaid juhte nagu Paistus ja Tarvastus. Siiski võime tähele panna arusaavat toetust tolle aja ettevõtteile. Nii annetas 1881. a. Karksi valla volikogu aasta trahvirahad 120 rbl. suuruses Aleksandrikooli hääks. Kihelkonnas arenes eriti muusikaharrastus, saades tõuget võibolla Säbelmannide köstriperekonnast. Karksi koorid ulatusid oma viimisteldud kontsertidega ka kaugemale. Nii andis 1882. a. Karksi meeskoor kontserdi Viljandis säälse Eesti Põllumeeste Seltsi maja hääks ja Tartus „Vanemuise" aias Eesti Kirjameeste Seltsi hääks. Tartusse „Vanemuise" saali ulatus a. 1889 ka Polli Peraküla segakoor. 1880-ndate aastate ajalehtedes märgitakse mitmel korral, et kõrtsielu on kadumas, kuna noorsugu käib laulmas ja loeb hoolega. Üsna suur oli kihelkonnas ajalehtede tellimine ja ka laste haridusele hakati panema võrdlemisi suurt rõhku. See oli kihelkonnas õieti vana põline hoiak, sest juba 1786. a. oli pastori teadete järgi igas talus mitu lugeda oskajat — mitteoskajaid aga koguni vähe. Sel ajal oli iga mõisa kohta üks kool, mida talupojad ise ülal pidasid.

Sajandi lõpul ja uue algusel ei olnud rahva elus enam seesuguseid edusamme. Linahinnad langesid, põllumajanduslik tootmine ei muutunud intensiivsemaks ega kohanenud tarvilikul määral oludega. Karksi ühes muu Mulgimaaga pidi esikoha loovutama nüüd Kesk-Eesti tärkavale karjamajandusele ja ühistegevusele. Siinse suure tõusu järel tuli teatav tardumus. Endine individualism degenereerus kohati egoismiks, kõrgele tõusnud enesetunne kuulsaks mulgi jonniks, talusid tabas üsna laialt moraalne langus ja kogu kihelkonda tänaseni kestev pidev rahvaarvu kahanemine[5]). Kui 1881. a. oli kihelkonnas 7483 inimest, siis on 1922. a. elanikkude arv 4894 sellest ainult 65,4%. Siiski on Karksi praegugi võrdlemisi kõrge vaimse ja majandusliku kultuuriga kihelkond.

---

[5]) Siinkohal peame vihjama Mulgimaa „manuliste" küsimusele. J. Hünerson kirjutab sellest erakirjas 28. V 1939: „Tugevasti on ka Mulgi ja Karksi vanapoiste asi muutunud. Mitte selles, et neid enam ei oleks, vaid selles, et vanapoistel on „manulised" ehk tõise sõnaga ära seletatud vabaabielu naesed. „Manulise" tiitel on niisugune, et vanapoiss palkab mõne noorema tüdruku omale perenaiseks, aga ta peab ka naise kohuseid täitma, ainult lapsi ei tohi temal olla. Kes aga nende kohustustega peri ei ole, see saadetakse minema ja võetakse senikaua jälle uus, kui leidub, kes sellega peri on. Selles peitub ka osalt põhjus, et hällid tühjaks jäävad."

Tõusud ja ka seetõttu langused ei olnud nii järsud kui vahest Halliste-poolses naabruses [6]).

Meie oleme märkinud eespool Karksi rahva taluindividualismi, mida suurel määral on põhjustanud ka loodusest tingitud asustuse hajalikkus. Sellele seltsib karksilaste ühe iseloomujoonena suur konservatiivsus, kinnipidamine esivanemate kombeist ja eluviisidest. Eriti paistab see silma rahvarõivastes, mis kuuluvad koos sarnaste Halliste omadega eesti rõivastuse kõige vanemate päranduste hulka. Pikitriibuline seelik oli läinud sajandil õige uus nähtus. Seda asendas igivanust aegadest päritud ümber puusade mähitav lahtine sõuke. Samuti peeti kinni hilise ajani pikkadest rüüdest, meeste kaugastega särkidest ja kunstipärase sidumisviisiga naiste päärättidest. Ka kandsid veel läinud sajandi lõpul vanemad naised kõrvuni piiratud juukseid. Rõivaste ilustised olid kõik kultuurselt tagasihoidlikud ja peened. (Vt. M. Kõdara kirjeldust laulu nr. 720 juures.) Nagu rõivastuses, nii säilis Karksis ka ehitustes vanem tüüp, milles rehetoa kummalgi küljel asusid väiksemad räästaalused külgehitused [7]).

Samuti ulatusid Karksis veel läinud sajandisse mõned eelkristlikud usutraditsioonid, nagu kodune ohverdamine sellekohastes ohvriaedades ja -kividel, päämiselt ühenduses suvise pööripäeva (resp. jaanipäeva), hingedeaja ja uudsega. Need ohverdamised ei olnud paljas kombe täitmine, vaid neis elas veel muistne vaim ja mõte. Kõigepäält on Karksi kohta maksvad sõnad, mis O. Loorits ütleb neid küsimusi käsitleva kirjutise „Mulgimaa ohvrikohad" (ÕES Kirjad III) kokkuvõttes:

„Kaks kõige kesksemat tegurit meie esivanemate hingelaadis on andnud neile elujõudu raskeimate kriiside kiuste: see on määratu tugev loodustunne koos koduse külaelu armastusega ja veelgi võimsam hõimutunne, elavate lahutamatu side surnutega põlvest põlve ja konkreetseks hingedeusuks kristalliseerunud tunnetus, et meie kõik elame igavesti edasi kõige kindlamini just oma lastes ja lastelastes, kes austavad, armastavad ja aitavad üksteist nii elu kui surmas."

Vastavat sügavat muistset religiositeeti kohtame alatasa

---

[6]) Mulgimaal on peetud kaunis üldiselt inimese ja valla väärtuse mõõdupuuks rikkust. Karksilane peab ennast ühevääarseks abjakaga, kuigi viimane esimesele üsna üleõla vaatab. Karksilane peab aga ennast kindlasti paremaks Tuhalaane ja Taagepera rahvast. Nüüd on need vahetegemised küll juba minevikku vajumas.

[7]) Karksi etnograafiast kõneldes tuletagem meelde Mulgimaa omapärasusi toidumajanduse alalt, nimelt korpe ja kama, mis on väljaspoolgi suure kuulsuse omandanud. — Karksi ja Halliste rahva elust läinud sajandil annab üsna tabavaid pilte A. Kitzbergi memuaarteos „Ühe vana tuuletallaja noorpõlve mälestused" I ja II, Tartu 1924 ja 1925.

Karksi rahvalauludes, kuigi peidetud kristlike nimede (eriti Looja ja Maarja) taha, just nagu ohvrisaajadki on vanatestamentlikeks Pellideks muudetud. Jõudnud niiviisi välja l a u l u d e l e, peame siingi konstateerima suurt kinnihoidmist vanust traditsioonest, igatahes rohkemal määral kui teistes Mulgimaa kihelkondades. On terve rida vanu motiive, mis on säilinud ainult Karksis ja mõnes teises perifeerias, nagu näit. Setumaal, kuid mujal jäädavalt kadunud. Kuid milgi tingimusel ei tule Karksi lauluvara lugeda tardunuks. See on vägagi elav, tundeküllane ja täis loomiskäärimist. Laenud väljastpoolt on ikka omapärastatud ja on sageli paremateena uuesti kiirgunud väljapoole. Karksi on ka rahvaloomingu alal kultuurikeskus, nagu ta oli vana Alistekunna ja Karksi lääni tsentriks. Anname siin jälle sõna O. Looritsa tähelepanekuile, sõnastatud artiklis „Kohalike kultuurikeskuste tunnustuseks" (raamatus „Oma rada"):

„Küllalt on kihelkondi, kes on ainult hingitsend elada läbi monotoonsete sajandite, ilma et nende hing, nende loov geenius õieti kunagi päriselt elama, põlema, sädelema oleks süttind. Kuid vähe on neid, kelle puhul tunned seda innustavamalt, et vaata, need on alles tõelised keskused, need on põlised vaimuvarade panipaigad ja jõujaamad, teistegi kihelkondade valgustajad, kütjad ja juhtijad. Nende kihelkondade rahvaloomingut uurides imetled harduses, kui tundeküllaselt, kui mõtterikkalt sääl on elatud ja oma elu jatkatud läbi põlvede näilise surma. Jumalikku on inimhinges seevõrd, kuivõrd inimene igavikku tunnetab ja igavikku taotleb. Ja mida arenenum on inimese väärtusteadvus, mida pingsam tema nõudlikkus, seda enam eeldusi on temal jumaliku saavutamiseks. On kohti ja aegu, kus nagu midagi erilist ei tunnetata, ei taotelda ega saavutata. Seevastu on aegu, kus elatakse otsekui kõrgepinge surinas, ja on kohti, kust voolab välja ikka kõrgepingeliin. Üks selliseid kohti on olnud ka Karksi."

Millal ja kus lauldi Karksis vanu rahvalaule? Üsna suuri võimalusi pakkusid selleks juba talud omaendi suurperedega. Ühiseid t ö i d talveõhtuil ja suvel lõikusväljal saatsid alati laulud. Kõige tähtsamaks kohaks ühise laulu harrastamiseks olid siiski p u l m a d oma mitmepäevase kestusega (vt. pulmalaulude sissejuhatust!). Noorrahva kokkutulekuist pakkus k i i g e p l a t s võrdlematult vähem laulmisvõimalusi kui Põhja-Eestis. Kiigeaeg oli väga lühike ja varasel ajal — harilikult ainult lihavõttepühadel. Ometigi on eri kiigelaule Karksis üsna rohkesti. J a a n i t u l i oli vanemal ajal ka rohkem kultustoiming ja ühe pere asi. Igas talus tehti maha tuli ja aeti kari kolm korda ümber tule, et kaitsta teda kõige võimaliku kahju eest. Selle toiminguga ongi seotud laul „Jaani ootamine" (vt. laulutüüp nr. 342). Pärast söödi tule ümber, viidi kahja ohvritulele ja lõpuks oli võimalusi noorrahval laulda ning nukku joosta ja kootskulli mängida. Mitmesuguseid mänge harrastati talvel j õ u l u a j a l. Suurimaks noorte kogumiskohaks suvel oli õ i t s i p l a t s, kus ka

laulud, mängud ja muud lõbustused leidsid endile paiga. Kuidas õitsis käidi, sellest kirjutab karksilane H. Vaabel, kuigi veidi romantilistes värvides:

Kirjutan natukene endisest õitseaeast.

Vanast kui veel kõik maa nii vilja all ei olnud ja ka kui luba oli mõisa metsas õitses käia, siis oli ikka ühe nurga ehk küla poisid ja tüdrukud ühes tuttavas kohas õitses. Õitses käidi iga ööse, aga kõige ilusamad ja rõõmsamad olivad nad ikka laupäeva õhtatel, aga koguni kõlavad ja kallid pühade laupäeva öösedel. Oli lumi läinud, aasad ja loigud haljas kuues, siis läksivad ühe küla peiud ja neiud ühte etteteatatud kohta esimest korda õitsele. Seal sai siis ka selleks suveks õitsevanem välja valitud, üks kõige osavam ja ikka ka rikkam talupoeg. Siis sai ka külakubjas, kilter ja kohtumehed välja valitud. Peale valimist tegivad ammetnikud liigud ja seega hakkas selle suve rõõmuaeg peale. Siis teatati, kus kohta järgmistel öösel õitsi mindi jne.

Oli suvistepüha laupäev kätte jõudmas, siis andis õitsevanem külakubjale käsu, et ta kõigele teada annab, et seal ja seal kohtas saab õits olema. Külakubjas käis enne ühel õhtul ratshobusega käsku andmas. Oli laupäeva õhtu käes, siis kogusivad kõik õitseplatsile kokku, kõik neiud ja peiud, ka poisikesed ja tütrukuksed, niisama ka vanad mehed kui naesed. Viina- ja õllevaat oli juba enne sinna paigale pantud, keda kokku pantud raha eest oli toodud. Perenaesed ja lesknaesed olivad ka nisurõõska, võid ja piima sinna toonud. Va torupill ei puudunud ka. Siis kanti puid kokku ja tehti suur tuli ülesse. Poisikestele mõõtis kilter $^1/_2$ sülla pikuse koha igaleühele kätte, kuhu nad puid ja hagu metsast pidivad välja kandma. Torupill mängis, heleda tule valgul tantsisivad nooremad, kuna vanemad pealt vaatasivad. Oli küllalt ju sest, siis mindi sööma. Suur pitk valge kangas tõmmati rohu peale ja söök, mida helded käed kokku olivad kannud, pandi peale ja istuti maha sööma, justkui „Kungla rahvas kultsel aal". Viina ja õlut rüübati vahetevahel, aga rõõmus õitse laul ja õitse huikamine kõlas kaugele vastuhelkvasse metsa. Pärast sööki tantsiti ja tehti nalja, aga kui vahest mõni oma naljaga häbemataks läks, siis anti talle vitsu (üsna nii kui kohtus), mida õitsevanem pealt vaatas. Hommikupoolel andis iga poiss ühele neiule nua ja see pidi siis metsa minema lehesid lõikama, et neist pehmed asemeid teha, kuhu ka magama heideti. Neiud läksivad laulu laskes metsa:

Kellel kakume ne kaselehe?
Neile valla vaesteella jne.

Siis tehti okstest pehme ase maha, pandi valge palakas peale ja siis heideti tule ümber magama. Pian ütlema, et ka igal oma neiu ehk asemetegija ka ligi võeti ja keegi ei tohtinud mitte vastu panna. Kes seda tegi, sai peksa. Tõendama pian, et ka rumalust vahest ette ei jäänud tulemata, aga selle eest anti sellele jälle oma nahatäis. Kõik magasivad ühes rias tule ümber, aga kes kaugemale ehk põõsa taga neiuga tahtis minna, sai liiga häbistatud.

Nii peeti vanast õitsi, mida ma lühidalt üles kirjutanud olen.

H III 16, 279/82 < Oudova, Serotka < Karksi — Hans Vaabel (1891).

Jaan Kitzberg (1838—1913).
ERA, Foto 1680. Foto A. Kitzberg.

Jüri Tiidt (1867—1931).
ERA, Foto 1679. Foto F. Dannenberg.

Ernst Kitzberg (1865—).
ERA, Foto 1421. Foto J. Livenstroem 1891.

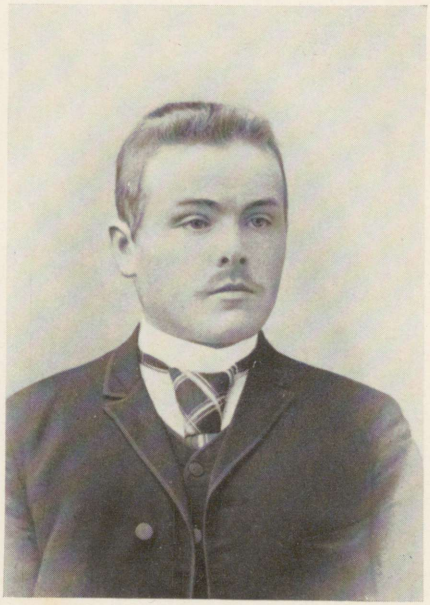

Margus Kõeva (1869—1936).
ERA, Foto 1419. Tundm. foto.

Jaak Hünerson (1874—).
ERA, Foto 1420. Foto A. Jelin.

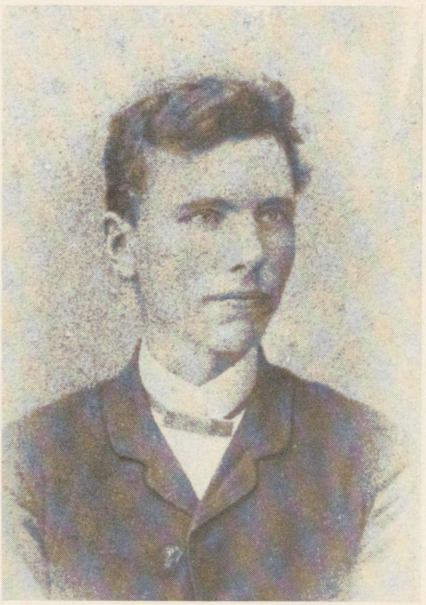

Jaak Kivisäk (1868—1903).
ERA, Foto 1222. Foto Riimägi 1896.

Hans Tõrvand (1868—).
ERA, Foto 1223. Foto Schnwald & Asper.

Johan Kunimägi (1868—1936).
ERA, Foto 1224. Foto S. Lvov.

2. Rahvaluulekogumise vanem ajajärk Karksis.

Õpetatud Eesti Seltsi vanade rahvaluulekogude hulgas on üks anonüümne käsikiri (GEG, EH 65), mis sisaldab hulga rahvalaule ja on tulnud Seltsi kirjakokku koos omaaegse Liivimaa kindralsuperintendendi dr. theol. C. E. v. Bergi (1773—1833) [8]) käsikirjadega. Käekirjade võrdlemine näitab, et need laulud pole Bergi kirjutatud, pääle mõningate sõnaseletuste marginaalil. Laulud on kirjutatud mulgi või täpsemalt piiriteldult Halliste-Karksi murdes. Meie teame, et Berg oli Halliste-Karksi pastor a. 1807—1825. Nii võiks üleskirjutamine toimunud olla hiljemalt 1825. a. ja varemalt 1817. a., sest paberis leiame vesikirjaga viimase aastaarvu, paberi valmistamise aja Räpina paberivabrikus. Laulude redaktsioonilised tunnused lubavad oletada tekstide põlvnemist Karksi kihelkonnast. Nimetatud eeldustel oleme neid pidanud kõige vanemaiks Karksi laulude kirjapanudeks ja sisse võtnud käesolevasse väljaandesse. Käsikiri sisaldab 4 ossa jagatuna 44 numbrit rahvalaule, kusjuures pulmalaule on mitmel korral paigutatud ühe numbri alla. Tekstides on püütud jälgida murdekeelt, niipalju kui seda lubas tookordne kirjaviis. Isegi teatavad häälikute nüansid on leidnud tähelepanu, nagu lühikese i ja u kaldumine e ja o poole, võrreldes nende pikkade ja ülipikkade vastetega.

Vanuselt järgmisena [9]) sisaldab kindlasti Karksi laule ärkamisaja tegelase Leena Kase 1869. a. alustatud rahvaluulekorjandus, mis asetseb Hurda kogus eriköitena (H, Kase). Kase kogust on päevavalgele tulnud mitu koopiat, üks neist asetseb ka Eesti Kirjameeste Seltsi rahvaluulekogus J. Kapi nime all, saadetud 1878. a. Kuna Kase enda elupaik oli Halliste khk. piires ja lauludele pole juurde märgitud, missugused neist Hallistest, missugused Karksist pärit, ei ole neid käesolevasse kogusse paigutatud.

Üks anonüümne käsikiri Karksist 4 rahvalaulu ja viisiga leidub veel K. A. Hermanni materjalide hulgas EÜS-i kogus, saadetud a. 1884. Selle kaaskirjast loeme:

---

[8]) Vt. Eesti Biograafiline Leksikon, lk. 42 ja Napiersky, Beiträge zu einer Geschichte der Kirchen und Prediger in Livland I 2, lk. 15.

[9]) Nagu H. Tõrvand teab jutustada, olevat juba 1860-ndail või 70-ndail aastail kohalik köster G. Rosenberg hulga laule üles kirjutanud ühelt tolle aja suuremalt laulikult, Köstri „Sanna-Annelt". Igatahes pole neid laule kuhugi rahvaluule panipaikadesse saabunud. G. Rosenberg kirjutab J. Johanson-Pärnale 3. IV 1884 C. R. Jakobsoni kirjade puhul, et „need on mõne aasta eest minu terve kirjakoguga raisku saanud". Kas ka mitte kõnesolevad rahvalaulud?

„Saadan need Teile esiteks prooviks. Ehk ei ole asi väärt Teie kallist aega nendega raisata, sest et üks osa neist ammugi Teie auuväärt läbi vaatamisele saadetud saivad, aga tänapäevani tiadmatta, kas neid olete kätte saanud."

Mingit jälge varem saadetud lauludest aga Hermanni pärandi hulgas ei leidu. — Ühe numbri alla kirjutatud pulmalauludele on lisatud seletuseks:

„Pulmalaul on küll veel viis korda pikem. Seda Teile, Kõrgeste auustatud härra, saata oleks vist ilma aegu. Meie rääkimine oli ainult toonidest, ja et toonid ilma sõnadeta kasina arvasin, sellep siis saadin mõned read 1874-damal aastal vana naese suust ülese kirjutatud lauludest ligi. Palun vabandage, et keel ja kirjaviis väga puuduline. Olen katsunt murakut allal hoida, mis kainus võimatu."

Eesti Kirjameeste Seltsi ajal algasid oma rahvaluule kirjapanemist ka Kitzbergid, kuid nende tööd puudutame veidi hiljem.

Niihästi EKS-i kui ka vanemaist kogudest oli Jakob Hurdale nähtavasti selgunud Mulgimaa ja eriti Halliste-Karksi laulurikkus ja repertuaari tähtsus, kuid ühtlasi ülestähenduste vähesus. Selle lünga kõrvaldamiseks saatis ta 1883. a. omal kulul oma lellepoja Joosep Hurda kohale laule koguma. Viimase isikut ja tegevust rahvaluule kogumise alal kavatseme lähemalt puudutada „Vana Kannel" I köite uusväljaandes, siin olgu nimetatud, et Joosep Hurt oli Jakob Hurda paremaid ja vilunumaid kaastöölisi ja ligemaid abilisi. Juba gümnasiastina a. 1872—1874 kogus ta laule oma kodukihelkonnas Põlvas, edasi 1874. ja 1877. a. vahemikus Setumaal, 1877. a. Eesti Kirjameeste Seltsi stipendiaadina Sangastes ja 1886. a. veel kord Setumaal. Tema korjanduste suurus on 1590 lk. ja sisaldab hääs ülesmärkimisviisis 917 laulu ja 37 juttu. Terav filoloogiline vaist võimaldas tal kiiresti orienteeruda võõrastes murretes. Halliste ja Karksi reisi kohta leidub napisõnaline aruanne kirjas J. Hurdale 10. XI 1883:

Himmast, d. 10. Nov. 1883.

Lieber Vetter!

Vor allen Dingen bitte ich um Entschuldigung, dasz ich Dir bisher keine Nachricht über den Empfang des Reisegeldes habe zukommen laszen. Ich erhielt dasselbe am 15. October und trat schon am 19. Oct. die Liederreise an. Von Dorpat aus wollte ich Dich darüber benachrichtigen; da ich aber spät am Abend dort ankam und gleich am anderen Morgen mit dem Omnibus nach Fellin abfahren muszte, so hat es leider nicht geschehen können. Ich bereisete in den beiden Kirchspielen Hallist und Karkus alle Gemeinden und suchte alle Personen auf, die man mir als Sängerinnen bezeichnet hatte. Nur in der Gemeinde Felix war ich nicht, da die dortigen Schulmeister, die ich bei der Hallistschen Kirche sprach mir versicherten, dasz dort keine alten Lieder zu finden seien. Die Reise dauerte im Ganzen drei Wochen. Die ganze Sammlung besteht aus ungefähr 300 Liedern, die im Unreinen 28 Bogen Schreib-

papier umfaszen. In der Reinschrift, die ich Dir baldigst zustellen werde, wird sie etwa 40 Bogen füllen. Das Geld habe ich in folgender Weise verausgabt:

Wasserstiefeln neue Halbesohlen . .	80 Kop.
1 1/2 Ellen Wachstuch	45 —
1 Mantelträger	50 —
Schreibmaterialien	63 —
Den Sängerinnen gezahlt	2 R. 65 —
Fahrten	11 — 70 —
Tägl. Brod, Rauchwerk u. Nachtlager	8 — 6 —
Summa	24 Rub. 79 Kop.

Alle Deine hiesigen Verwandten sind bei guter Gesundheit und laszen grüszen.

Herzlich dankend und grüszend

Dein Vetter

Joseph [10]).

Järgmine kiri 7. XII 1883. sisaldab veel mõnesuguseid märkusi korjanduse kohta:

„Hiermit übersende ich Dir die in Hallist und Karkus gesammelten alten estnischen Lieder. Es sind im Ganzen 305 Stück auf 45½ Bogen. Ich würde mich freuen, wenn Du mit der Sammlung zufrieden sein könntest, wenn sie Deine Ausgaben einigermaszen bezahlt macht. Was ich über die Sprache dieser Lieder zu sagen hätte, darüber werde ich Dir späterhin einige Anmerkungen zusenden oder auch, wenn es sich macht, mündlich das Nöthige mittheilen."

Kogu materjali hulgas on Karksi kihelkonna laule 136, neist 96 Karksi ja 40 Polli vallast. Paistab, et Hurt on sattunud hääde laulikute juurde, kelle nimed ta aga kahjuks on jätnud juurde märkimata.

Veidi eespool mainisime Kitzberge rahvaluulekogujaina. Tõuget nende tegevusele andis üsna suurel määral naabruses asuv Jaan Jung, kellega oldi tihedas läbikäimises. Juba 1877. a. tuli Eesti Kirjameeste Seltsile Karksist koguke laule, mille kirjapanijaks on nimetatud Jaan Kitzberg, kuid August Kitzbergi ümberkirjutatud ja saadetud. Laulud on pärit Pöögle vallast, arvult 26 ühes ühe viisiga ja pääle nende üks laul Hallistest. Väike osa sellest materjalist on teiskordselt veel Hurda kogus (2 laulu, saadetud võibolla eelmisel aastal). Samast ajajärgust leidub J. Kitzbergi laule A. Kitzbergi poolt ümberkirjutatult K. A. Hermanni kogus, kogusummas 4 uuemat ja 1 vanem laul viisidega, saadetud 1878. a. Üldse oli Kitzbergide perekond suurte rahvaluuleliste huvidega. Nii ilmneb eelmise venna August Kitzbergi kirjanikuks kujunemisel algu-

[10]) Järgneb post scriptum 14. novembril perekondlike asjadega, millest nähtub, et Joosep Hurt oma laulureisilt tagasi jõudis 9. novembril.

sest pääle sügav kiindumine oma koduümbruse loodusesse, inimestesse ja nende ellu, eeskätt aga kõiki neid nähtusi kajastavasse rahva luulelooming usse. Juba 1874. a. ilmus tal „Eesti Postimehe Jututoas" kohalik muistend Õisu ja Kariste järve tekkimisest, mis lehe veergudel isegi poleemikat tekitas. Mainida tuleks veel kodu ümbrust ja ajalugu kirjeldavat raamatukest „Kodukurukesest" a. 1878, mis sisaldab ka rahvaluulet, edasi arutlevat laadi ning Kitzbergile omase romantilise vaimustusega kirjutatud artiklit „Eesti esivanemate kuldpärandusest", ilmunud „Oma Maas" 1888. a. A. Koldekivi varjunime all. Järgnevalt kasutas ta rahvaluule motiive juba puhtkirjanduslike tööde põhjaks, nagu „Maimus", mille Eesti Kirjameeste Selts 1889. a. võidupeol kroonis I-b auhinnaga, ja „Olevikus" 1891—92 ilmunud jutustises „Libahunt". Viimasest kasvas välja hiljem samanimeline kunstiväärtuslik draama. Kõiki neid töid kirjutades kogunes Kitzbergil mitmesugust rahvaluulelist materjali, mille ta läkitas Hurdale 1889. a. Kogu sisaldab 89 leheküljel 45 punkti vanarahva pärimusi, päämiselt muistendeid. Osa neistki on Jaan Kitzbergi kogutud. Kaaskiri toob andmeid Kitzbergi rahvaluulelisest tööst ja tema huvialadest:

Pollis, 3. Febr. 1889 Karksi kihlk.

Kõrgeste auustatud Õpetaja Herra!

Oh, kui südamest võtan ma Teie isamaalisest vanavara kogumise tööst osa, kui mull ka enesel nii väga vähe aega ja mahti üle jäeb, isi korjata. Aga ma olen nooremaid taga utsitanud ja loodan, et varsi Karksi kihelkonnast vanavara tulema saab. (Tiit on juba saatnud.) Aastate eest tagasi, kui Teie alles kirjam. seltsi presitendina vana vara kogusite, saatsin ma veikese väljavaliku Karksi ilusamatest lauludest, kas need ka on alles? Täna saadan mõned jutud ja muud tühja kribu krabu, mis aega mööda minu vana vara mapi vahele oli juhtunud. Kui mõned neist jutudest ka nii vanad ei ole, et Teie neid oma uurimise töödeks tarvitada võiksite, siis on nad ometi nii ilusad, et neid kaduma ei tohi lasta minna. Jutt Õisu järve tulemisest oli ka minu üleskirjutatud. Harry Jansen on teda tõlkinud. Kas olete selle peale tulnud, mis tähendus sõnal „vanapagan" võib olla, kes alati põrguhaudades, kuristikudes ja n. e. elasivad? Mina arvan: Vanapaganad olivad vanad Eestlased, kes ristiusku vastu ei võtnud ja üksikutesse kohtadesse ära põgenesivad. Nemad ehk tegivadki seal veidraid tempusi, et neid oma urkades rahule pidi jäetama. Siis üteldi esi otsa: „Seal elab üks vana pagan (kes kristlane ei ole)." Pärast tegi luule ja ebausk vanapaganast kuradi.

Nüid tulen ühe palvega:

Mineval talvel püüdsin keiki muinasjuttusi Karksist, mis Karksi kohtade üle on, ühes ühises kirjatöös tarvitada. Ma katsusin ajalou ja muistejutude ühisel pruukimisel jutukest luua, kelle pealkirjaks panin: Maimu. Töö on nüid aasta aega ära seisnud, ilma et mul korda läheks teda veel viilida. Teie olete mitte üksi Eesti muinasaja tublim tundja, vaid ka kirjanik — kas tohiksin Teid paluda,

et Teie vaevaks võtaksite minu tööd läbi lugeda ja mulle ehk mõnda sõrmenäitust anda. „Stoff" on ime ilus: Mispärast Hallistes Karksis naesterahvas lühikesi juukseid kannavad. Maimu on ühe Eesti vanema tütar. Aeg 14 aastasada. Ma tunnen oma töö nõrkust küll, et Teid temaga tülitada julgen — kui tal ka Teie silmas tähtsust ei saa olema — tuleb sest, et Teie oma vana vara kogumise töö mind „Maimu" kirjutamisele vaimustas. Kas tohin sissesaata?

Keige auustusega

vallakirjutaja A. Kitzberg.

Kas ehk lugesite, mis mineval aastal „Oma Maa" sees Koldekivi nime all „Eesti esivanemate kuldpäranduses" kirjutasin? Sellessamas toonis on „Maimu" kirjutud [11]).

A. Kitzberg hiljem enam Hurda kaastööliste nimekirjas ei esine. Siianigi liikuv olnud elukäik viis ta kodumaalt eemale. Kuid Kitzbergide rahvaluuleharrastus ei jäänud seega soiku. Veelgi viljakamalt arendas seda edasi Jaani poeg Ernst Kitzberg, kes tõusis oma materjalide kogusega Hurda kaastööliste esirinda. 1887. ja 1897. a. vahemikul saatis ta Karksist, Hallistest ja Kroonlinnast 25 korral kokku 1336 punkti väga mitmesugust materjali ja pääle selle veel Eisenile 1890.—1897. a. 140 punkti. Kindlasti on siin u. 750 leheküljel väga palju isiklikult rahvasuust kogutut, oma tähelepanekuid, ja näikse, et ka Kitzbergide ühise töö tulemusi. Kuid E. Kitzbergi suur korjandus tahab veel kriitilist läbisõelumist, sest selles paistab olevat kasutamist leidnud ka mitmesuguseid muid allikaid. Samuti ei selgu sageli puudulikest andmeist, kust kihelkonnast üks kui teine korjanduse osa on saadud. Kõige selle tõttu ei ole võimalikuks osutunud tema laule selles „Vana Kandle" köites avaldada. Siin on dublettidena esitatud ainult need mõned laulud, mis pärinevad teistelt Karksi kogujailt (H. Tõrvandilt ja J. Hünersonilt). — Kitzbergidel ei ole lauludele kunagi juurde märgitud lauliku nime. Kaudselt saadud andmeil olevat Karksis keegi „Väike Made" hulga laule Kitzbergile (missugusele?) laulnud.

Kitzbergide osa Karksi rahvaluulekogumises lõpetades peatugem veel mõningail eluloolisil andmeil. Jaan Kitzberg [12]) sündis 5. IV 1838 Halliste kihelkonnas Laatre vallas Puldre Alatare kahepäevakohal. Isa Peeter ja ema Leena olid vallas väheseid inimesi, kel oli vaimseid harrastusi. Need pärandusid ka lastele. Jaan Kitzberg käis pisut J. Tülgi erakoolis, oli Abja koolmeistri J. Jungi juures harjutamas ja sai siis a. 1857 Penuja Niitsaadu koolmeistriks. Oma otseses ametis näitas ta silmapaistvaid tulemusi, kuid ta koondas enda ümber ka haridushimulisi inimesi,

[11]) EKIA, Hurt 9, 52.

[12]) Vt. Postimees 1857—1907, lk. 178 jj.

juhatas laulukoori ja pidas vallakirjutaja ametit. 1871. a. kutsutud Karksisse Pöögle Maie koolmeistriks ja kirjutajaks, avardus veelgi tegevusväli, sest Pöögle oli vana hariduskeskus. Vanaduspäevad saatis mööda säälsamas ühe oma poja juures, kes päris isa kooliõpetaja ameti. J. Kitzberg suri 1913. a. pikaldase haiguse järel. A. Kitzberg ütleb oma „Ühe vana „tuuletallaja" noorpõlve mälestustes":

„Vend Jaan oli jälle mees, kes eluaja i l u taga ajas, istutas puid ja lillesid, ostis raamatuid ja pilta, õpetas laulu, unistas, tahtis maailma hääks muuta ja oli siis ka omal ajal oma ümbruse prohvet ja isa, meestele naisevõtja, tüdrukutele mehelepanija, kohtukäijatele lepitaja — esite Penujas, pärast uue koha pääl Pöögles; ilma temata ei tehtud vallas ja kihelkonnas midagi. Raha, nii pisut palju kui tema seda oma näppude vahele sai, oli tema meelest asi, mis käest kätte veeremiseks tehtud, sellepärast puudus see tal alati. Aga tema oli kindel selle pääle, et rikkus kedagi õnnelikuks ei tee ja hüppas oma Jumalaga üle müüri."

A u g u s t K i t z b e r g [13]) sündis Laatre vallas 8. I 1856, veetis oma lapsepõlve venna juures; sai otsest kooliharidust vähe. 1873. a. astus Pornuse kihelkonnakohtu notari abiliseks, teotses u. 20 a. mitmel pool kirjutajana, viimati kõiges kolmes Karksi vallas, kuni asjaajamise venestamisel ametist pidi loobuma. Oli mõned aastad Kuramaal Kalkūne pärmivabriku ja Riia „Phoenix'i" vagunivabriku ametnikuks. A. 1900 asus Tartusse, alul „Postimehe" ärijuhiks, seejärel Liivimaa Hüpoteegi Seltsi arhivaariks. 1920. a-st kuni surmani 10. X 1927 töötas elukutselise kirjanikuna. — E r n s t K i t z b e r g sündis 10. VIII 1865 Penuja koolimajas, omandas aednikukutse, töötas sel alal 1892. a-st Venemaal Kroonlinnas ja Uus-Peterhofis ja pärast 1920. a. Eestisse tagasitulekut Riisipere lastekodus. Veedab praegu vanaduspäevi Abja-Paluoja alevikus. Omal ajal katsetanud ka luuletamisega.

Polli valla kogujaist kõneldes peame kõigepäält nimetama M ä r t K õ d a r a t, kes 1888. ja 1889. a. Hurdale rahvaluulet saatis kokku 3 korda (ka Märt Milgi varjunime all). Rahvalaule on neis saadetistes arvult 7, vanasõnu ja kõnekäände 59, mõistatusi 43, jutte 14, uskumusi ja kombeid 41 ja pääle selle etnograafilisi kirjeldusi. Materjali esitusviis on täiesti rahvapärane, kuid koguja kirjaoskus üsna algeline. Andmeid koguja ja kogumise kohta loeme viimase saadetise kaaskirjast:

Sin sadan teile jälle mõnda tähentust kui kõlpavad siis prugige ollen Polli vallas süntinud 1852 astal ja ollen Polli valla külla kolis käinud nüid ollen perre mees Ropka vallas Nõo kihelkonnas Märt Milki nime al teile tutav sadminne om ka

---

[13]) Vt. Eesti Biograafiline Leksikon, lk. 217 ja „Ühe vana „tuuletallaja" noorpõlve mälestused" I—II, Tartu 1924—25; pääle nende mitmesugustes kirjanduslugudes jm.

minnu satedud iga kõrt kui minna Polli vallas käin sugulastel käimas siis igi mitagi ülles kirjutan nüüid on kolmas kõrt.

teid tervitades

Märt Kõdar.

Ropkas sel 8 Juri kuu päeval 1889 astal.

A. Kitzbergi kirjas nimetatud Tiit oli tookordne noor kooliõpetaja J ü r i T i i d t (kirikuraamatuis algupäraselt Tiit). Sündinud 25. I 1867 Polli Saaretsi kooliõpetaja Jüri Tiidt'i pojana, sai oma alghariduse isa juures ja Karksi kihelkonnakoolis. 1884. a. astus Hollmanni seminari, mille lõpetas hääde tagajärgedega 1886. a. kevadel. Samal sügisel asus isa juurde abiliseks ja pärast iseseisvaks õpetajaks, kuid lahkus 1892. a. üldse õpetajaametist konflikti tõttu koolide inspektoriga. Asus seejärel Kõnnu mõisa põllutööd ja metsaasjandust õppima ja sai järgmisel aastal Lelle mõisa metsaametnikuks. Siin käisid suured maaparanduse- ja ümberkorraldusetööd, mis juhtisid ka Tiidt'i tema elu pärisalale. 1899. a. asutati Tartusse mõisnike maaparandusbüroo. Järgmisel aastal asus Tiidt sinna ametisse, kust 1911. a. siirdus Eesti Põllumeeste Keskseltsi teenistusse. Tegutses väga viljakate ja teedrajavate tulemustega kultuurtehnikuna, -inspektorina ja kuni surmani 22. II 1931 Seltsi lõuna-osakonna maaparandusbüroo juhatajana. — Esimese kogu rahvaluulet saatis Tiidt Hurdale 4. XII 1888. Sisuks oli selles 25 rahvalaulu, kiiduväärse hoolega kohalikus murdes kirjutatud. Küllap avaldas teatavat ergutavat mõju teistelegi Karksi korjajatele tema kodumurdeline üleskutse, mille Hurt avaldas 1889. a. ühes jaanuari aruandes:

„Armse Karksi ja Halliste suguvelle ja -sõsare! Mikeperäst panete oma sule kurtme? Olgu küll, et seitungin üitskõrd trükit olli, et Karksist ja Hallistest om selge pilt saanu vanavarast, see om, et puha om ärä korjat. Asi ei ole ammugi veel nõnda. Meil om veel sellegiperäst küll ja küll vana kulda ja õbet. Selleperäst soovi mia küll kigest süämest ja palu esiäränis neid, kell „päid on haritud" ja „veel haritakse": Võtke sulg või leistikk kumb neist kellekil käeperäst saia om ja pange midägi kirja, et me järgituleje mitte ei või ütelde, „nemä om laisa ja tuima ollu, ei ole mõisten kulda kambres egä õbet õlma pääle kogude!" "

Samapäevast kirjutamise daatumit (4. XII 88) kannab ka üks EÜS-i kogus K. A. Hermanni materjalide hulgas asetsev J. Tiidt'i viisidekogu, mis sisaldab 7 uuemat rahvaviisi ja pillilugu. Järgmine saadetis Hurdale läks 7. II 1889. Selles on 23 uskumust-kommet, 2 juttu soendist ja pellikivist, 23 vanasõna ja kõnekäändu ja pikem pulmakirjeldus ühes 4 lauluga. Sellega jäigi pooleli Tiidt'i hääkvaliteediline ja teisi ergutav kaastöö.

Kõige rikkalikumaid ja hoolsamalt teostatud lisandusi Polli vanavarakorjandusse tõi Peraküla kandist M a r g u s K õ e v a. Nimetatu sündis 15. VII 1869 Polli vallas Peraküla Kõnnu taluomaniku Margus ja

Els K. pojana. Hariduse omandas kohalikus valla- ja Karksi kihelkonnakoolis. Elas ja töötas alul oma vanemate talus ja hiljem veskipidajana Räpinas. Suri vallalisena 30. III 1936. Esimese kogu rahvaluulet läkitas Kõeva Hurdale 24. XI 1889. See sisaldas ainult 6 rahvalaulu võrdlemisi korralikus kirjapanekus, ehkki mõnevõrra kirjakeelest mõjustatult. Sellele osutas ka Hurt oma aruandes, soovitades edaspidi kirjutada „sõnast sõnasse, nõnda kui laulikute suu ja kohaline murre käib". Seda nõuet arvestas Kõeva edaspidi tõsiselt ja töö ise tõi vilumust. Kõige viljakamaks muutus kogumine 1890. a., mil järgnes lühikeste vaheaegade järel 6 kogukat saadetist, sisaldades esmajoones laule. Andmed laulikute kohta jäid alguses siiski juurde märkimata ja alles oma 6. saadetise kaaskirjas avaldas Kõeva laulude tähtsama allika:

Kõrgest auustatud herra Dr.

Saadan Teile jälle üle ulga aja vanavara. Kuni siitsaadik olen ma kõige rohkem vanavara, nimelt laulusi ühe 6 7 a a s t a s e pimeda eide käest saanud, nimega K a d r i S a r v. Praeguses saatuses algavad tema laulud kümnendaga pääle ja kestavad kuni lõpuni. Ka viiendas saatuses olivad kõik pääle viimse tema jaod. Ühte kokku olen temalt juba kirjutanud 83 laulu, välja arvatud need, mis tõiste käest olen kirjutanud, ehk ta küll peaaegu ka needki kõik mõistab. Veel on ta osav unenägude seletaja, milledest ka mõned Teile prooviks saadan. Niisamuti oskab ta palju vanast pulmakombedest jutustada. Ei tea kas pulma kombed ka ärä kirjutan, või on Teil sellesarnast materjaali isegi küllalt. Kui aeg kannab, tahan ühte vanast kuulust jutupuhujat vaatama minna. Saab näha, mis ta veel mäletab.

Karksis, 1. Septembril 1890. M. Kõeva.

Niisiis oli kuni sinnani Kadri Sarvelt saadud 83 laulu, millest teiste seast eraldada saame 45, kuna ülejäänud andmeteta saadetud 60 laulust 22 on saadud teistelt laulikutelt. — 1891. a. tuli saatmisele pikem vaheaeg, kuid selle eest läks teele augustikuus tervelt 3 sisukat saadetist. Lauludel puuduvad jälle laulikuandmed. Vähemalt pulmakirjelduses esinevad laulud võime ülaltoodud kirja põhjal lugeda Kadri Sarve omadeks. 1892. a. suutis Kõeva saata ainult ühe korra Sarve laule ja 1893. a. oma viimse kogu. Nagu paar aastat hiljem Hurdale ühes koguja pildiga läkitatud kirjast loeme, tulnud Kõeva laulikute-jutustajate vanavaral lõpp kätte. Üldse sisaldab Kõeva korjandus kõige enam rahvalaule, arvult 180, neist vähemalt 121 Kadri Sarvelt. Silmapaistvamalt on veel uskumusi ja kombeid — 93 punkti, kuna muud rahvatraditsiooni liigid on Kõeval jäänud üsna tagaplaanile. Jutte on tal ainult 9, vanasõnu ja kõnekäände 29 (viimases saadetises, kirjutatud Hurda soovitusel), mõistatused aga puuduvad koguni. Tänuväärselt on ta vähemalt oma laulikute repertuaari

pikema aja kestel tühjendavalt üles kirjutanud. See on kvaliteedilt erandita esmaklassiline.

Polli mõisast saatis August Herm 1897. aastal Eisenile naljandeid, kogusummas 23 tükki. Hurda Halliste kaastöölise J. Sootsi paar Karksist kirjutatud laulu näikse olevat ka kihelkonna lääneosast.

Rohkem kui Pööglest ja Pollist on rahvaluulet kirja pandud Karksi vallast. Hurda ja vähemal määral ka Eiseni kogusse on siit saatnud H. Tõrvand, J. Kuusik, J. Kivisäk, J. Kunimägi ja vennad Hünersonid. Joosep Hurta on juba eespool nimetatud.

Hans Tõrvand sündis 21. IV 1868 Karksi vallas Aniste külas, kus ta vanemad Jaak ja Reet omasid Tindi talu. Õppis alul Karksi valla- ja kihelkonnakoolis, siis Valga kreiskoolis. Pääle seda jäi kodutallu, sest isa oli juba Hansu lapsepõlves surnud. Abiellus Mari Täksiga 1924. a. Talupidamise kõrval võttis Tõrvand juhtivalt osa ka ühiskondlikust elust, olles Karksi kirikukonvendi liige, Eesti ajal kirikunõukogu esimees ja 24 aastat Karksi vallavolikogu liige. Kuid nende ametite kõrval ei jäänud unustusse isiklikud vaimsed harrastused. Lugemise teel täiendas Tõrvand pidevalt oma silmaringi ning võõrkeeli osates pääses ta juurde laiemailegi kultuurivaradele. Erilist huvi tunneb Tõrvand oma ümbruskonna ajaloo vastu. Nii on Tindile segastel aegadel hävinemisest päästetud mitmesuguseid huvitavaid ürikuid Karksi mõisa arhiivist ja väljakirjutusi tehtud isegi Riigi Keskarhiivis leiduvast materjalist. Praegune perenaine on kogukasse vihku kirjutanud Tõrvandite perekonnaloolisi pärimusi, mille algus ulatub tagasi muistendeisse. Ei ole siis ime, kui Hans Tõrvandi tähelepanu juba poisikesepõlves köitsid rahvalauludki. Neid pani ta paberile päämiselt 1882. ja 1883. a. kahelt talus elavalt naiselt, Liisu Vaabelilt ja Epp Kangrult. Korjatud laulud jäid seisma Tõrvandi vihkudesse, neile kogunes aja jooksul veel mõndagi lisa ja mõnigi lünklikuks jäänud kirjapanu sai hiljem juurde täiendavaid värsse. Paistab, et neid käsikirju on osaliselt kasutanud rahvaluulekogujad P. ja J. Einer 1887—1889. a. paigu, nimelt Epp Kangru laule, samuti 1891. a. E. Kitzberg. 1891. a. kirjutas Tõrvand oma laulud puhtalt ümber ja saatis Hurdale. Neid sai kokku üle 50, sisuliselt rühmitatud ja eeskujulikus kirjaviisis. Hoolsalt on märgitud palatalisatsioon ja analüüsivalt vokaalide kvalitatiivsed nüansid, näit. o̯ (= *i*) iõ abil, e̯e̯, o̯o̯ ja ö̯ö̯ ie-, uo- ja üö-ga. Kahjuks puuduvad andmed laulikute kohta. Eelpool mainitud kahe tähtsama lauliku nimed on Tõrvand meenutanud alles nüüd. Lauludes ettevõetud mõnedest täiendustest ja liitmistest annavad selgust osaliselt säilinud mustandid (ERA, Tõrvand 1 ja 2). Saadetisele lisatud huvitav kaaskiri on läinud kaduma, seepärast avaldame siin Tõrvandil endal säilinud ärakirja:

Karksis, 17. Oktobril 1891.

Kõrgeste auustatud vanavara kogujale
Härrale J. Hurtile

Kõrgeste auustatud härra!

Saadan Teile seega juures olevad „Rahvalaulud Karksi kihelkonnast" kätte, nii puudulised ja poolikud, kui nad ka on. Suuremalt jaolt olen nad juba 1882. ja 1883. kahe elatanud eide suust üles kirjutanud, pärast tõiste laulikude järele, nii palju kui võimalik neid veel täiendanud (paljud jäivad siiski veel poolikuteks), aga vähe aja pärast ei olnud mull mitte võimalik neid varem ümberkirjutada ja Teile ära saata. Palun sellega leppida. Natuke, mis pääle laulude veel korjatud, saan nii pea kui aeg lubab korraldama ja järele saatma.

Oli üks soov Teile veel avaldada, mida aga palun mulle mitte pahaks panna, kui ta kohaline ei oleks. Nagu aruannetest näha, on Teil korda läinud „vana-vara" kaunis hulgake koguda:

Jõua ei kõrvi kõigutelle,
Linalakka liigutelle,
Kuldakapja kangutelle.

Et see aga mitte nüüd
Aita ei jääs alliteme,
Kirstunurka kopiteme,

peaks ta korraltatud ja trükitud saama, aga see on töö, mis kulu tarvitab ja mille kandjat ehk raske leida on. Juhtuks ka seda, siis peaks kirjatöö kõik omad kulud ära tasuma ja peaks seega liiga kalliks minema, nii et rahval teda raske osta oleks. Aga et see kirjatöö ju ometi rahva oma on, siis oleks kõigiti kena ja sündlik, kui rahvas tema kirjastamise kulu ka kanda aitaks. Nimelt oleks kaunis selleks otstarbeks rahva seas korjandust ette võtta. Soovitav järeldus ei saaks mitte puuduma, sest rahvas mõistab oma vana kullast tema vääriliselt lugu pidada.

Jõudu ja tervisid soovides
H. Tõrvand.

Kuigi Hurdalt saanud kiitust ja töö jatkamiseks julgustust, jäi ometi järje saatmine unarusse, vist küll seetõttu, et vaba aeg muile toimetusile ja harrastusile kulus. Mustandite vihkudes leidub siiski mitmesugust materjali — uskumusi-kombeid, mõistatusi ja jutte. Eesti Rahvaluule Arhiivis leidub 10 rahvaviisi, mis saadetud 1888. a. vist K. A. Hermannile ja säält sattunud Eesti Rahva Muuseumi kogudesse (ERM 125). Saatja on kirjutanud kaaskirjale alla Tvd, kuid ei ole kahtlust, et nende tähtede taga seisab H. Tõrvand. Viisid on osalt vanemate, osalt uuemate laulude omad ja laitmatult noodistatud. Kaaskiri sisaldab tähtsaid andmeid ja arutlusi rahvaviisidest:

Karksis, 8. Decembril 88.

Kogujale!

Siin pool on „vanad viisid" ju ammugi vaikinud, ainult mõnel elatanud eidel voki värtnat veeritades ja endiseid ilusaid aegasid meelde tuletades libisevad nad veel mõnikord kui pool kogemata üle huulde. Paneb aga vanake tähele, et teda kuu-

latadakse, vaikib suu — ja siõs om laulul lõpetus. Vanadele on „uued viisid" asemele astunud, ja rahvas mõistab neid õige palju. Aga kust on nad võetud? Koolmeister koolis pole neid mitte õpetanud, ehk siis mõne väga arva. Teiste rahvaste omasid nende seas ei ole ka palju leida. Seega peavad nad rahva enese sünnitatud olema ja ei või siis ka kõik koguni õige uue aja lapsed olla, sest ühe viisi üleüldiseks tuttavaks saamiseks lähab juba aega. Ka võis ju ammu vana viiside seas uue näolised veeremas olla, mille sõnu aga rahvas aja kohaliselt muutis, ja nõnda uuteks tegi. On ka ju mõni õige vana salmik veel rahva suus leida. Vanad mängu tükid ei või ju ka muistesed olla, sest esimine viiuli mees tekkis umbes 60 aasta eest siia nurka; torupilli omasid on küll vähä. Kas ei oleks siis tänuväärt ja asja kohane, kui ka need „uuema aja sünnitused" läbi sõelutud saaks?

Tervitades

Tvd.

Esimese mehena Karksi vallast reageeris J. Hurda 1888. a. avaldatud suurele üleskutsele Juhan Kuusik. Ta sündis Paistu khk-s Tuhalaane v-s 22. XI 1871. Vanemad Juhan ja Kadri elasid tookord sääl ainult ajutiselt, olles muidu põlised karksilased. Kui Juhan Kuusik oli 4-aastane, pöördus perekond jälle Karksisse tagasi. Hariduse omandas Kuusik kohalikus vallakoolis 2 aasta ja vene usu kihelkonnakoolis (kuigi oli luterlane) 4 aasta jooksul. Viimase lõpetanud, sooritas „väeteenistuse kergituse eksami". Edasipüüdliku vaimuga noormees tahtis küll veel rohkem kooliharidust omandada, kuid majanduslikud raskused ei lubanud neid kavatsusi teostada. Teeninud mõne aasta taludes, astus ta 1890. a. Riia allohvitseride õppepataljoni. Pääle selle lõpetamist teenis veltveeblina Poolamaal Vene sõjaväes ja siirdus viimaks politseiteenistusse, saades Varssavis politsei jaoskonnaülema koha. Selles ametis sai ta surma 1905. a. ühe kokkupõrke puhul poolakatega. — Rahvaluule kogumist algas Kuusik 1888. a. detsembris ja läkitas Hurdale võrdlemisi tihedate vaheaegadega kuni 1890. a. aprillini kokku 7 korral 77 rahvalaulu ja mängu, 49 vanasõna ja kõnekäändu, 77 mõistatust, 73 uskumust ja kommet, 15 juttu ja veel mõnesugust keelelist ja etnograafilist materjali. Päälegi on tema eeskuju ja ergutuse tõttu Karksis tööle asunud teisigi kogujaid. Kuusiku hästi kirja pandud ainestikul puuduvad küll ligemad lauliku- ja kohaandmed, kuid võime oletada, et laulud on pärit Karksi valla põhjaosast, kus tema tookordne elukäik ringles.

Võibolla just eelmise koguja, oma tädipoja eeskujul algas 1889. a. kogumistööd Jaak Kivisäk ja tõusis peagi Karksi kõige viljakamate kogujate hulka. Jaak Kivisäk sündis 28. V 1868 Karksi vallas Mäeküla Vilsti talus, kus ta vanemad Hans ja Reet tookord 20 vakamaa rentnikud olid. Hiljem pidasid vanemad veel mõnes teises talus rentnikuametit. Kuid olud muutusid kehvemaks ja isa pidi kolmepäeva-sulaseks hakkama, ja et perekonnas oli hulk lapsi, pidid needki varakult võõraste juures leiba

teenima. Pääle 3-talvist kooliaega tuli Kivisäkil juba 16-aastasena sulaseks hakata. Olgugi niiviisi vähese haridusega jäänud, harrastas ta ajalehtede ja raamatute lugemist ja edenes seega niipalju, et võis „Sakalale" sõnumeid saata ja vanavara koguda. 1886. a. ostis vanem vend Juhan Sudistes Kurimetsa talu maa pääl asuva majakese, püüdis seda võimaluste piires korrastada, ja sääl leidis ka Jaak endale mitmeks aastaks kodukoha. 1895. a. abiellus ta Mari Porgiga ja tuli koduväiks selle elukohta, Sudiste Kaprali talu lepiku keskel asetsevasse Iiva majja. Ülalpidamist tuli nüüd hankida päevatöödega. Olles 31. X 1903 Karksi mõisa Liivaku metsas puid raiumas, sattus ta oma kaaslastega salakütte taga ajama ja sai seejuures viimaste püssikuuli läbi surma. — Kivisäki suurim rahvaluule allikas oli Sudiste külas Kaprali-Kivestu talus elav Mai Kapral. Sellelt pani Kivisäk kirja 1889. a. märtsi lõpul ja aprilli alul pidevalt töötades hulga laule ja muud vanavara. Hiljem sai veel lisa 1890. ja 1891. a., mõlemal korral jälle märtsikuus, mil talusulasel oli veidi enam aega. Hurdale saabus Mai Kaprali materjal 12 saadetises 16. IV 1889 — 6. IV 1891, sisaldades kokku 134 rahvalaulu, 153 vanasõna, 92 mõistatust, 24 punkti uskumusi-kombeid ja neile lisaks pikema pulmakirjelduse. Edasi sai Kivisäk rahvaluulet Maret Pajolt Mäeküla Kukese talust 1892. a. novembris, detsembris ja 1893. a. veebruaris, kokku 54 vana rahvalaulu, 10 vanasõna, 19 uskumust-kommet ja 1 jutt (2 saadetist — 2. I 93 ja 3. III 93). Nüüd pühendas Kivisäk ennast täielikult juttude kogumisele. 2. II 1894 — 18. IV 1895 on Hurdale läinud 13 korral kokku 72 juttu, niihästi muinasjutte kui muistendeid, ja lõpuks veel 21. IV 1895 keelelisi tähelepanekuid. Abiellumine nähtavasti tõi juurde niigi kitsale elule uusi muresid ja katkestas rahvaluuleharrastused. Oma kogumistöö viimastel aastatel (1892—1895) saatis Kivisäk rahvaluulet ka Eisenile: mõistatusi, paiganimesid, jutte jm. Enamasti on need dubletid varem Hurdale saadetud materjalist, kuid nagu juttude arv (119 tükki) näitab, leidub nende hulgas uutki ainestikku, 1895. a. jaanuaris said Eiseni kätte veel seni kogutud laulude pliiatsiga kirjutatud mustandid palvega, et Eisen need, kui soovib, endale ümber kirjutaks ja siis tagasi saadaks. Kuid Eiseni kogus on nad praegugi. Võrdlemisel selgub, et mustandid on isegi väärtuslikumad kui puhtalt kirjutatud laulud Hurda kogus. Ümber kirjutades on Kivisäk teinud hulga hooletusvigu, ridu segi ajanud, välja unustanud, ja paistab, et mõndagi kohta esialgses ülestähenduses on valesti mõistetud. Kõigil neil põhjustel on käesolevas laulude väljaandes just mustandite redaktsioon täielikult avaldatud ja puhtaltkirjutused dublettideks arvatud. Päälegi sisaldavad mustandid rea laule, mis ei ole, nagu esialgsel lehitsemisel paistab, üldse Hurdale saabunud. Suurema osa leiame neist siiski Hurda kogus,

kuid J. Kunimäe nime all. Kivisäki kogumisviisi hinnates tuleb kiita tema püüet iga lauliku juures põhjalikult töötada ja võimalikult laiu alasid haaravat materjali koguda. See ongi tal hästi õnnestunud. Materjalile on juurde lisatud täpsed andmed laulikute-jutustajate kohta, milline nõue Karksi kogujail muidu enamasti on jäänud täitmata. Kahju ainult, et Kivisäki kirjaoskus oli veidi napivõitu, mis vähendab tema muidu tunnustatava töö tulemusi.

Johan Kunimägi, kelle nime mainisime juba J. Kivisäki puhul, on pärit Karksi vallast Sudiste külast, sündinud 26. V 1868. Vanemad Jüri ja Maret olid Kõdara talu omanikud. Pärast kohalikes koolides käimist omandas põllumajanduslikku erioskust mitmel pool kodumaal ja Soomes. 1894. a. siirdus Kunimägi Venemaale, kus pikemat aega oli Orlovi kubermangus mõisade valitsejaks ja hiljem Vologda kubermangus Kadnikovi linnas ühiskaupluse juhatajaks. Tuli optandina tagasi kodumaale ja töötas Valgas ühistegevuse alal (E. Ühistegelise Liidu revidentinstruktor, Valga ühispanga asutajaid, ETK Valga harukontori juhataja). Kirjutas raamatuid oma huvialadelt (näit. Meie ühistegevuse vead ja varjuküljed). Hiljem asus elama Riiga, kus suri 1936. a. — Kunimäe esimesed rahvalaulud, paar tükki, saabusid muude luuletuste ja sõnumikkude hulgas 1887. a. ajalehele „Olevik". Hurda kaastööliste nimekirja astus Kunimägi 1889. a. 15. juunil 38 laulu, 22 uskumuse-kombe, 13 mõistatuse ja 15 vanasõnaga. Sama aasta 19. augustil läks sellele järele veel 21 rahvalaulu ja 36 vanasõna. Siis oligi lõpp. Mis puutub lauludesse, siis on neist ainult paarikümne ümber Kunimäe kogutud, teised aga silmnähtavalt Kivisäki poolt talle kasutada antud. Mõnel juhul leiame lauludes ka Kunimäe enda luuletatud värsse.

Kõige silmapaistvamate tulemusteni tookordsel kogumisperioodil jõudis Karksis Jaak Hünerson. Sündis 29. V 1874 Karksi vallas Mäeküla Viira talu omanike Margus ja Ann H. pojana. Alghariduse omandas 2 aasta kestel valla- ja 2 aasta kestel kihelkonnakoolis. Igatsus edasi õppida oli suur, kuid pidi jääma tükiks ajaks rahuldamata. Alles 1895. a. avanes tal võimalus minna Soome Pilppula mõisa põllutööpraktikale ja ühtlasi soome keelt õppima. Need vajalikud eeltingimused omandanud, õppis Soomes Harju põllutöökoolis. Pärast kooli lõpetamist 1899. a. tuli tagasi kodumaale ja oli seejärel paar aastat Harjumaal Kostivere mõisas karjaravitsejaks. Kuna aga mitmesugustel põhjustel oma oskusi Eestis ei saanud rakendada, siirdus Hünerson Venemaale, kus oli kuni revolutsioonini Taganroki maakonnas mõisavalitsejaks. Abiellus 1911. a. Revolutsiooni ja kodusõja aja elas Rostovis ja põllumehena Stavropoli kubermangus Esto-Haginski eestlaste asunduskülas. Säält opteerus 1921. a.

Eestisse, tegutses põllumehena Järvamaal Võhmuta vallas, siis Karksis ja nüüd mõnda aega Tuhalaane vallas. — Kihelkonnakooli õpilasena 1889. a. luges Hünerson „Olevikust" Hurda aruandeid vanavara kogumisest, ja kuna samal ajal eelpool nimetatud hoolas koguja J. Kuusik teenis Hünersonide talus, ergutas see kõik ka Jaak Hünersoni sulge kätte võtma. 28. detsembril läkski teele esimene saadetis, mis sisaldas 75 mõistatust, 35 vanasõna, 55 uskumust-kommet, 4 juttu ja vabanduse:

„Palume Teid mitti pahaks panna, kui see töö liig tähtjuseta on, Teie aega ilma asjata läbi lugedes raiskaks. Mina vabandan end seega, et ma aastade poolest noor olen ja minu vaimu jõud ehk vast niisuguse töö tegemiseks liig nõrk on, aga niisugusest tähtjast isamaa tööst ei tahaks mina ommeti osa võtmada jääda."

Hurdalt saanud ergutust, läks kogumistöö edasi. Huvialaks olid alguses rohkem uskumused-kombed, mõistatused ja vanasõnad, siis tuli kavasse rahvalaule ja kui seegi hakkas lõpukorrale jõudma, tuli järg juttudele ja Hurda näpunäitel ka kõnekäändudele. Eriti aastast 1892 muutus töö väga intensiivseks. Veel Soomest tuli 1896. a. 28. korjandus ja seejärel jäi tööpõld Karksis noorema venna J a a n H ü n e r s o n i harida [14]). Nimetatu sündis 4. II 1882 samas Viira talus. Pääle alghariduse saamist kohalikes koolides õppis 1898—1903 Tartu reaalkoolis. Töötas mõned aastad „Postimehe" toimetuses. 1906.—1912. a-ni õppis Königsbergi ülikoolis ja Poppelsdorfi põllumajanduslikus akadeemias. Pääle viimase lõpetamist pühendas end täiesti kodumaa põllumajandusliku elu arendamisele ja juhtimisele „Põllutöölehe" toimetajana, Lõuna-Eesti Põllumeeste Keskseltsi sekretärina jne. jne. Kui ta iseseisvusajal Tallinna siirdus, laienes ta tegevusväli veelgi. Suur tähtsus on Hünersonil ka Eesti poliitilise elu organiseerijana ja juhina, alul 1917. a. asutatud Eesti Maarahva Liidu ja hiljem sellest väljakasvanud Põllumeeste Kogude kaudu. 1927.—1928. oli Hünerson siseminister ja 1929. haridus-sotsiaalminister. — Jaan Hünerson oli juba varem vanemale vennale pidevalt kaasa aidanud ja nüüd selle töö edasikestmise märgiks kannavad ka 1896. ja 1897. a. saabunud materjalid „Vennad Hünersonide" silti. Siis lõppes kogumistöö Jaan Hünersoni kodunt eemaleminekuga. Kõik Hünersonide materjal kokku arvatud, jõudis Hurdale 30-s korjanduses 135 rahvalaulu ja mängu, 381 vanasõna ja kõnekäändu, 197 mõistatust, 207 juttu ja 383 uskumust-kommet. 16 laulu ja 22 juttu on märgitud Paistu kihelkonnast saaduks, kuid tõenäoliselt on säälset materjali rohkem. Jutustajate (resp. laulikute) nimed on juures peagu kõigil juttudel, puuduvad aga enamasti lauludel ja muudel rahvaluule liikidel. Igatahes on Karksi laulud saadud

[14]) J a a n H ü n e r s o n i, tuntud agronoomi ja riigitegelase kohta vt. Eesti avalikud tegelased (1932), lk. 56—57; Eesti Biograafiline Leksikon, lk. 152.

Mäeküla ja Sudiste ümbruskonnast. Korratute postiolude tõttu läks teel kaduma 2 saadetist, nende asemele osutus aga võimalikuks saata dublette. Samuti on arvanud Jaak Hünerson ekslikult kadunuks ühe saadetise, mis sisaldas 10 rahvalaulu, 55 kõnekäändu, 15 uskumust-kommet, 18 vanasõna ja 1 jutu. Sedagi on ta püüdnud restaureerida, kuid paistab, et vähemalt laulud on sel puhul laulikult kirjutatud teiskordselt. Üldse on Jaak Hünersoni materjalid kirja pandud kiiduväärselt. Rohkesti huvitavaid mõtteid ja küsimusi kahtlusaluste asjade kohta sisaldavad tema kaaskirjad. Seesugune tihe kontakti pidamine kogumise juhiga on asjale olnud märgatavaks kasuks. Näiteks toome siin ühe küsimuse juttude üleskirjutamise kohta:

„Kas on õigem või sündsam oma vanu juttusid minevikus või olevikus kirjutada? Minevikus — olen mina kirjutanud ja jutustavad ka vanad inimesed enam minevikus — kuna mõni agar jutu puhuja ka olevikus jutustab, mõned aga segu — olevikus ja minevikus“ [15]).

Ühes kirjas esitab Hünerson neid põhjusi, miks ta Hurdale kogub ja ei muile. Samas on tal arvamusi rahvaluule trükkitoimetamise ja levitamise asjus.

Auustatud Eesti vana kulla peastja!

Häämeelega saadan Teile jälle siin materjaali, sest et Teie kogusse käsikirjad alale jäävad ja muutmatalt trükitakse, ja paluksin teatada, kui see mitte tülikas ei ole — kas hakkab ka Soome poolt midagi ilmuma? Ja kui ilmub — kas ei võiks siis ka ustavamad korjajad seega vana vara trükkimist edendada — kui nad juba trükitud vana vara raamatuid rahvale ära müüa katsuksivad? Ja kas selleks luba peaks saama? Kas ei võiks Teie ustavamatele korjajatele ise trükitud vanavara müümiseks kätte saata. Kõige suuremal arvul sünniks ehk küll vanu sõnu ja kõnekäända rahva sekka saata — mida rahvas ehk enam ostma saaks.

Karksis, 25. novembril 94. Tervitab auustusega

J. Hünerson.

---

[15]) Hurt vastas sellele 101. aruandes 10. VII 1894 ja leidis seegikord juhuse õpetuste ja manitsustega kõigi korjajate poole pöörduda:

„Teie küsite, kudas sündsamine vanu juttusid jutustada, kas minevikus või olevikus? Et meie mitte kunstjuttusid ei loo, vaid vanu rahva juttusid üles kirjutame, siis peavad vanad jutud nõnda üles kirjutatama, k u i d a r a h v a s u u n e i d j u t u s t a b. Enamiste räägib vana jutu vestja ikka minevikus ja olete ka Teie sedamööda väga õigesti omad jutud minevikus paberisse pannud.

Üleüldse tuletame jälle ka siin kõigile kaastöötegijatele meele, et üksnes see vanavara teaduse kaalu pääl midagi maksab, mis m u u t m a t a rahvasuust üles kirjutatakse. Mis keegi omast pääst luuletab ehk vanavarast välja ilustab, võib mõnikord õige kaunis olla, aga v a n a v a r a see ei ole, vaid e r a v a r a. Eravara meie ei kogu, vaid seda, mis meie esivanemad meile päranduseks jätnud ja mis vana aja elust ja olust tunnistust annab.“

Noores pääs tekkis mõnikord õige ulatuslikke kavatsusi, näiteks J. Kivisäkiga koos välja anda raamatut „Karksi kihelkonna mälestuse väärilised kohad". Ühes kirjas palus Hünerson luba sinna sisse võtta ka neid jutte, mis ta Hurdale saatnud. Hurt on puudutanud seda küsimust erakirjas, mis pole aga säilinud. Kavatsus jäi teostamata. — Vanavara korjamisel oli Hünersonil mõningaid raskusigi. Vali isa ei lubanud mitte ainult tööpäeval, vaid isegi pühapäeval külas liikuda. Ja kord Tuhalaanes kellegi „Riia Jakobi" käest laule, jutte ja nõidussõnu välja meelitades pidi Hünerson vanamehe omaste käest isegi peksa saama. Neid ja veel teisigi lugusid oma vanavarakorjamise ajast on Hünerson nüüd meelde tuletanud ja kirja pannud, samuti väärtuslikke märkmeid Karksi rahvaelu ja rahvaluulekogujate kohta.

*

Andmeid tolleaegseist laulikuist on vähe juurde lisada, nende nimedki on enamikus meile jäänud tundmatuks. H. Tõrvandi laulikuist oli Liisu Vaabel pärit Sudiste külast Pilgu talust, sündinud 6. IV 1835. Kasvas vaeslapsena võõraste juures ja teenis mitmel pool Karksi valla taludes. Suri 23. I 1926 Karksi asunduses. Liisu Vaabelilt said laule ka EÜS-i kogujad A. Martin ja P. Tatz. — J. Kivisäki laulikuist Mai Kapral (neiupõlvenimi Vene) sündis 10. III 1825. Abiellus Märt Kapraliga 1853. a., elasid kauemat aega Sudiste külas Kaprali rentnikumajas Kivestul. 1890-ndail aastail rändas terve perekond Venemaale Holmi. Surmaaeg teadmata. Maret Pajo (neiuna Turri) sündimisaeg on 28. II 1827. Abielus oli Johan Pajoga. Sel ajal kui Kivisäk temalt laule kirjutas, elasid Mäekülas Kukese talus. Suri 18. V 1904. — Hünersoni kogudes esinev Jüri Kalts oli Karksi mõisa moonamehe isa ja 1894. a. 82 a. vana. Ta oli siiski rohkem jutu- kui laulumees, nagu ka Miina Rebane, kellelt Jaan Hünerson paar laulumängu kirja pani. Rebase kohta kirjutas Jaak Hünerson Hurdale pääle kodumaalt lahkumist Peterburis 19. XI 1895:

„Teie olete viimasel ajal soovinud ka Eesti vana kulla täädjatest teateid saada; ka minu arust on see väga kaunis. Et ma juba ühest ja tõisest ennemalt mõnda täätanud olen, seepärast teatan seekord ainult selles korjandus olevate juttude jutustajast: See on nimega: Miina Rebane, umbes 60. aastane lesk naisterahvas. Tema vanemad on Helme kihelkonnas Riidaja vallas elanud ja tema ise on Karksi kihk. Polli vallas kasvanud. Seega on tema jutud enamiste Helme Riidajast pärit. Jutustas mulle siis kui ühes töös olime ja magamisetundidel pandsin ma üles. Tema juttusid tuleb veel edaspidi. Jutustas just niisama segaselt ehk selgest, kui siia üles pandud on."

M. Kõeva tähtsaim laulik Kadri Sarv, Andres Kiuslaasi tütar, sündis Polli vallas 20. XI 1823, läks mehele Volmer Sarvele 1842. a. 1870. a.

läks Tartumaale Tabiverre oma tütrepojale kasvatajaks. Mõne aasta pärast tagasi tulnud, elas jälle Polli Perakülas Kogra talus. Suri sääl 21. XI 1899. Mõningaid andmeid Sarve kohta leidsime juba eespool tsiteeritud M. Kõeva kaaskirjast. Üht ja teist lisab sellele juurde Sarve tütrepoeg J. Mägi Kavastust (ka omaaegne rahvaluulekoguja ja tuntud omavalitsus- ja seltskonnategelane) kirjas ERA-le 1939. a. märtsis:

„Kadri Sarv on minu vanaema küll. Tema eluloost on minul vähe andmeid. Kui minul ema sündmise aeg [a. 1870] ära suri, siis kasvatas ja hoidis vanaema mind kuni 4-da eluaastani. Isa võttis teise naese ja siis lahkus ka tema minu juurest ning läks oma poja Andrese juure Karksi kihelkonda Polli valda Joora [Kogra] talusse elama, kus poeg Andres tal rendi kohakest pidas ja mõisa metsas vahel tööl käis. Sääl kirjutaski Margus Koiva tema käest luule varandusi ülesse. Paar korda käis tema mind Virumaal [Simuna khk., Käru v.] vaatama. Teekond oli pikk 120 versta ja seda käis ta kahe päevaga jalgsi ära. Seda teed käima sundis teda vanaema armastus. Oli väga kiire ja väsimatu kõndija. Kui suuremaks sain, siis käisin isaga teda mõned korrad sääl Polli vallas vaatamas. Oma elu lõpu aastatel kaotas ta silma nägemise ja elas siis viletsad elu.

Tema isa sugunimeks oli Kiusalaas. See olnud suur nõelusside taltsutaja ja nendega sõbrustaja. Ta mõistnud neid enese järele käima meelitada, kui Kiusalaas kõrtsi läinud, siis roomanud ka ussid ta kannul järele. Kõrtsi nurga taha jäänud need ootama, kuni Kiusalaas oma käraka ära viskas ja läksid siis rahulikult jälle seltsis kodu poole. Kui Kiusalaas suvel tuast välja põõsa äärde puhkama heitis siis olnud ussid tal juures valvet pidamas, et keegi peremehe rahu ei rikuks. Kord tulnud naabri kariloomad tema õue alla. Kiusalaas saatnud oma ussid vastu nii et võõrad loomad ial ei ole enam sinna tagasi tulnud. Aga ta olnud ka kiusakas mees. Laasinud omavoliliselt alati metsa puid mida mõisa ei ole sallinud. Ja niisuguse tegude pärast pantud sugunimede paneku aeg nimeks Kiusalaas.

Nii jutustavad inimesed ja nimelt ta pojad Kadri Sarve isast. Kahju küll et minul vanaema pilti ei ole. Kes tema ajal end pildistas. See oli haruldus. Aga eks need luule sõnad mida nii rohkel arvul õpinud ja meeles pidanud ole ta pildi asemel määramata aegadeni!

Kadri Sarv oli abielus Volmeri nimelise mehega. Abielus sündis neile 4 tütart ja kaks poega. Elu ülespidamist saivad põllutööst."

*

Rahvaluule kogumisele Karksis tekkis vaheaeg sajandi vahetusel. Edasi puutusid siia juba mitmed EÜS-i viisidekogujad oma kaaslastega, kellest nimetagem A. Martinit ja P. Tatzi a. 1908. Eesti iseseisvusajal elavnes kogumine Karksis jälle, osalt kohalike inimeste, osalt stipendiaatide kaudu. Rohketest töötajatest nimetagem siin ainult üksikuid silmapaistvamaid, nagu A. Univere, E. Hiir, A. Johanson, H. Paju, A. Peips, A. Raud, A. Saareste, M. Sarv ja S. Tanning. — Mõnevõrra on aegade jooksul rahvaluulet kirja pandud ka mujale siirdunud karksilastelt. Kogujad: H. Kanter, H. Maasen, J. Mägi, H. Uuk, H. Vaabel jt.

Kirjandust:

Eesti IV: Pärnumaa. Maadeteaduslik, tulunduslik ja ajalooline kirjeldus. Tartu 1930.

J. Jung, Halliste ja Karksi kirikute ja kihelkondade ajalugu. Tartu 1893.

A. Kitzberg, Ühe vana „tuuletallaja" noorpõlve mälestused I—II. Tartu 1924—1925.

O. Loorits, Mulgimaa ohvrikohad (Õpetatud Eesti Seltsi Kirjad III. Tartu 1935).

F. Baron Stackelberg, Der Landbesitz im Kreise Pernau zur Ordenszeit (Sitzungsberichte der Altertumsforschenden Gesellschaft zu Pernau VIII. Pernau 1929).

L. v. Stryk, Beiträge zur Geschichte der Rittergüter Livlands I. Dorpat 1877.

H. Tampere, Eesti rahvaviiside antoloogia I. Tallinn 1935.

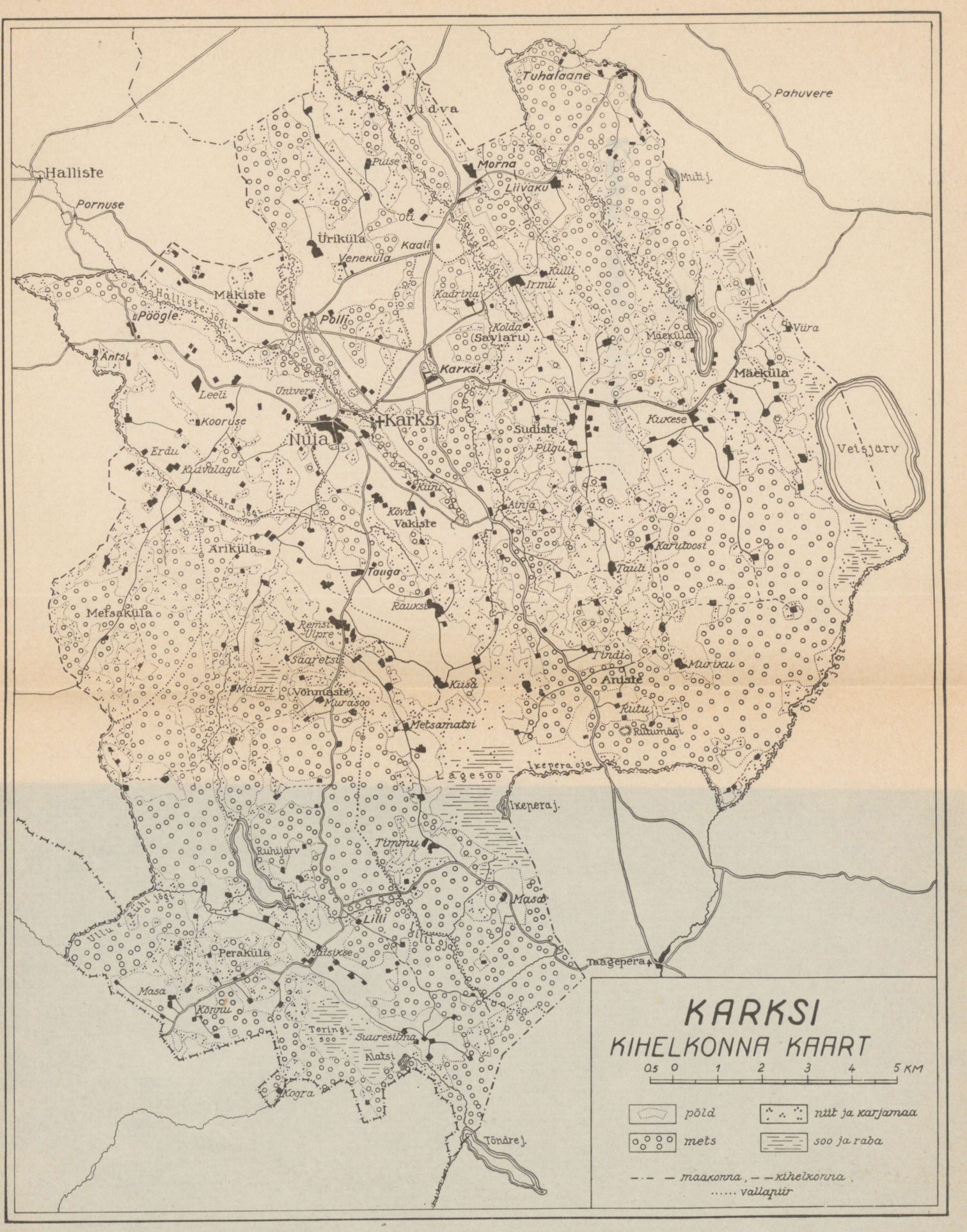
KARKSI
KIHELKONNA KAART
0.5 0 1 2 3 4 5 KM
põld
niit ja karjamaa
mets
soo ja raba
maakonna, kihelkonna,
vallapiir
Tuhalaane
Pahuvere
Vidva
Halliste
Pornuse
Puise
Morna
Liivaku
Muti j.
Oti
Üriküla
Kaali
Venekula
Kulli
Irmu
Kadrina
Mäkiste
Halliste jõgi
Pöögle
Polli
Kolda
(Saviaru)
Mäeküla
Vüra
Antsi
Karksi
Mäeküla
Leeli
Univere
Kooruse
Karksi
Nuia
Sudiste
Kukese
Pilgu
Veisjärv
Erdu
Kuivalagu
Käära jõgi
Küni
Ainja
Kõva
Vakiste
Äriküla
Karutoosi
Tauli
Tauga
Rauksi
Metsaküla
Remsi
Ülpre
Saaretsi
Tindi
Muriku
Aniste
Maiori
(Võhmaste)
Murasoo
Küsa
Rutu
Metsamatsi
Rutumägi
Lagesoo
Ikepera oja
Ikeperaj.
Ruhijärv
Timmu
Masa
Lilli
Lilli oja
Ullu e Ruhi jõgi
Peraküla
Matsikse
Taagepera
Masa
Kõnnu
Teringi soo
Suuresilma
Alatsi
Kogra
Tõndre j.

II.

Karksi vanad rahvalaulud.

A. KODU JA NOORUS.

1. Kodu tunnusmärgid.

1. GEG, EH 65, 124/6 (13) — (1817—1825).
   Äia teretamine + Laisk talu + Kodu tunnusmärgid.
2. H II 23, 13 (6) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
3. E 52488/9 (40) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 62/3 (16) — (1889).
4. H II 42, 720 (14) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).

1.

Vt. laulutüüp nr. 135: Äia teretamine, var. 1 [328].

2.

Kust me tunnem oma kodu,
oma kodu, oma kulla?
Sisse lää tee tinane,
vällä tule rada rahane,
vaskiristi värädi pääle,
kardaristi katuse pääle —
säält me tunnem oma kodu,
oma kodu, oma kulla,
oma esä usseaia,
oma velle vil'läväl'lä.

3.

Kust me tunnem oma kodu,
oma kodu, oma kulla,
oma maja, oma marja,
oma esä usseaia?
Säält me tunnem oma kodu —
meil o ussen uibuaia,
lohu veeren loomiaia,
kesselt usta kirsiaia;
meil om kodun kullassepä,
taren taaderde tegije,
sannan sangavitsuteje;
kuast tõusus kuldasuitsu,
tare aa arjast al'last suitsu,
sannast sangavitsa suitsu.
Säält me tunnem oma kodu,
oma kodu, oma kulla,
oma esä usseaia.

D b l.: 1. kodo — 2. kodo — 5. kodo.

4.

Nüüd om kohus kodu minnä,
aig jo arvade majasse.
Meil om ussen uibueda,
meil om majan marjapuida,
kesset usta kirsipuida;
meil om risti riida pääle,
õberisti õvve pääle
ja kuldaristi kua pääle;
meil tule kuast kuldasuitsu,
tare arjast al'last suitsu —
meil om kuan kullassepä,
meil om õvven õbesepä
ja sannan sangakirjuteje.

2. Memme vaev.

1. GEG, EH 65, 74/9 (4) — (1817—1825).
   Tütarde tapja + Ema ei viinud vette + Memme vaev + Ema hästi kasvatanud + Oma ja võõrasema ootavad koju + Puna põskedes + Laisal mehel.
2. EKS 4⁰ 3, 179/82 (12) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Vara vaeslapseks jäänud + Memme vaev + Ema haual + Voodi tegemine oma auks.
3. H I 2, 147/50 (10) < Polli v. — J. Tüdt (1888).
   Kasvatus asjatu + Memme vaev + Vara vaeslapseks jäänud + Kuldne kirikaed + Ema haual.
4. H II 23, 400/4 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Memme vaev + Ei hooli laimust + Meeste murd + Iluaeg + Isa- ja mehekodu.
5. H II 5, 222/5 (32) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Memme vaev + Kolm kätkit + Vaeslapse ehted + Kasvatus asjatu.
6. H II 5, 274/5 (58) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Memme vaev + Kasvatus asjatu.
7. H III 5, 873/4 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Kasvatus asjatu + Memme vaev.
8. E 51951 (23) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Kasvatus asjatu + Memme vaev.
   Dbl.: H, R 5, 41/2 (3) — (1889).
9. E 45918/9 (11) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
   Dbl.: H II 42, 910/1 (11) — (1893).

1.

Vt. laulutüüp nr. 218: Tütarde tapja, var. 1 [493].

2.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 1 [23].

3.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 2 [24].

4.

Emäkene, ennekene,
änäp vaeva näit minusta,
kui näit muista tüterista —
ma olli kurja ikkemaie,
vilets ma vihanemaie.
Sa olid ellä oidemaie,
mähksid kolme mähkemelle:
villatselle lämmeelle,
pakelelle puhtelelle,
linatselle peenikselle.
Emäkene, ennekene,
mitu jätid sõõki söömäde,
mitu jooki joomade,
mitu asja aamadegi,
mitu käüki käümädegi,
mitu õõd ilma uneta.

4.

Iki oisid sa minuta,
kasvatit sa lasta kallist,
kasvatit ja kallistit,
ellätit ja ehitit,
kui sa kuulit, ennekene,
kui sa kuulit kurja juttu,
paari rahva paha juttu.
Rahvas aive alba juttu,
teopaigan tetti juttu,
kõrdsipaigan mut kõnelti:
„Lusik liuda sul ligenu,
pala suhu paisunesse."
Mina kuuli, kosti jälle:
„Emäkene, ennekene,
ooli ei mina midägi,
karda ei kabu kedägi

selle noorele eäle,
selle värsile väele,
kabu karsi terveelle.
Enne kõigus kõneleje,
liigus liia laitija,
kui nu kõigus kõnelteve,
liigus liia laiteenna."
Emäkene, ennekene,
mina ei ooli, kabu ei karda
neist ei noorista mihista,
ubasuista uhkeesta,
kähärpäista kauneesta,
Miku Matsist ma midägi,
Suka Jukust ma sugugi —
mihe väärä ma väele,
kaits ma meesta kanguselle;
ma lõõ kümme neid külili,
ma lõõ seidse neid selili —
mihe väärä ma väele,
kaits ma meesta kanguselle.
Maha lõõ ma Matsi massa,
peenderesse Peetre enge,
söödule Jüri süäme.
Ma olli tugev tuulta vastu,
kõva kõrke meeste vastu.
Emäkene, ennekene,
nüüdep meil ilus ilatse,
nüüdep meil mahe maratse,
nüüdep meil meelevalda,
meelevalda, keelevalda,
suuvalda, süämevalda —
nüüd o nee suure surenu,
liia kange ju kadunu.

Nüüd o meil ilu ehteenna,
nüüd o rõõmu rõõveenna,
iluelme kan'nelenna,
ilu meil ehena joosi,
rõõmu kõrvanna kõneli,
nal'la manna maadeliia.
Näiukene noorekene,
saame tõisele talule,
tõise uvve usse pääle —
nääguten sai nätset leibä,
kuuluten sai koorikesta,
kuule ei oma nimeda,
oma ennist õigakuta.
Oh mu ääd äiäkesta,
oh mu ääd ämmäkesta,
kui ei ole teil tööda tarena,
askelit ahju ehena,
antke ader mul kädeje,
perälauda mul peosse,
ma lää näiu kündemaie,
kabu atra kandemaie!
Näiu künd külä mäel,
kabu kand atra kallakul.
Mina kuuli, kosti jälle:
„Külänaise, nännikese,
nüüd o mõdsel mõõga öölän,
kaol kannuse jalana,
nüüd kirves käona kukub,
sirpi laulab sisaskinna,
vikat mihena vilisti,
vikat niidi, mees vilisti,
riha riisi, naine naari,
ärjä kündsiv, mees magasi."

5.

Emäkene, ennekene,
mis said minu oidamesta
või said kasu kasvatamest?
Silmävetta, meelekurba,
ikke said imetemest,
silmämärgä mähkemesta.
Kui ma olli til'lukene,
olli kurja ikkemaie,
vilets ma vihanemaie,
nobe olli nuttamaie,
mitu jäti sööki söömätagi,
mitu jooki joomatagi,
mitu ööd ilma uneta.
Map olli kurja ikkemaie,
vilets ma vihanemaie —

lõpe es tuli taresta,
pikkä pirdu ei pihista.
Kolme äl'lu ma igäsi,
kuvve kabla ma kuludi,
viie nõtke nõrgutelli:
üits olli kuuskine koana,
tõine tammine tarena,
kolmas kaskin kammerenna.
Mis olli kuuskine koana,
sedä kiigut' esäkene;
mis ol'l kaskin kammeren,
sedä kiigut' sõsar noori;
mis olli tammine tarena,
sedä kiigut's ellä velle.
Emä ol'l ladus laulamaie,

viks ta viisi veereteme;
emä luges lusikida,
arvas talul anumida,
keelil ta lasta kiigutelli,
ääli ta lasta ällitelli.
Mähk's mud kolme mähkemelle:
linatselle peenikselle,
pakalelle valgeelle,
villatselle lämmeelle.
Ike ois mud orjulista,
kasvat's vallal kahjulista.
Küllep orja mina ole,
teeni ööd, teeni päävä,
teeni ööd ütsisilmi,
päävä päielte nõale.
Mis saa mina teenimesta
või saa ööd orjamesta?
Saa ei rinda reesikest,
saa ei kaala kõrrakest,
saa ei pähä pärgeliida,
pähä ei siidipaelakest —
kaseoks mul kaalannagi,
lepäleht mul rinnannagi,
kuusekoor mul põllennegi.
Kui lää tööda ma tegema,
lepäleht rinnan libisi,
kaseoks kaalan kabisi,
kuusekoor põllen mul kobisi.
Ken mud kuulev, kuulutellev,
ken mud näeve, näägutellev:
„See o elmitu elänu,
kaalakirjatu kasunu,
ilma põllet põltu näio."
Anni emäl albe sõnu,
anni esäl albe sõnu,
vellel ma viha pidäsi:
„Emäkene, ennekene,
mis sa oisid orjulista,
kasvatid sa kahjulista,
sülle võtid süüalutse,
põlve pääle põltu looma!
Emäkene, ennekene,
esäkene, kõvekene,
kui ma olli til'lukene,
olli all märjäl mähkemel,
olli vapres vaimukene,
es te viinu mu vesile,
kanden mu külä kajosse,
lasken veelaineelle,
viinu meelel mu meresse —
meri os sööten, meri os jooten,
meri os saaten mu mehele,
kiiss oles kuden kindeida,
avi aanu ammeida,
luts oles löönu loogelisi,
kogrekala koogelisi,
särekala särkeida."

6.

Emäkene, ennekene,
enäm vaeva näid minosta,
kui näid neista tüterista.
Lõpe es tuli tuasta,
säde ei sängüsambaast,
obu alli rangiesta,
esi ei uvve riideesta —
ot'sed latsel lausujada,
tuhkru ruunag tundijada,
kimlig keelekatsujada.
Emäkene, ennekene,
enne mind visanu veesse,
uputan mind ojasse,
enne lasken laineesse,
enne mud matten mätteesse,

6.

enne kui sünnütid sülesse,
kandsid kate käte pääl.
Enne kiiguten kiveje,
enne mähken mättäsida,
turbuten sa turbesida,
enne kui kiigutid minuda.
Kivist saad sa küllevarjo,
turbest saad sa tuulevarju —
mis said mino oidamesta?
Silmävett, süämeverda,
jala- said jahet jooskemesta,
käe- said külmä kandamesta.
Kunes panti rihma risti?
Riian panti rihma risti,
Talinen pant taski kaala.

7.

Vt. laulutüüp nr. 22: Kasvatus asjatu, var. 9 [66].

8.

Vt. laulutüüp nr. 22: Kasvatus asjatu, var. 10 [67].

9.

7.

Mis sait äädа, emäkeine,
mis sait äädа sa meista
või sait kasu kasvatemest?
Silmävetta, meelekurja,
ikku sait imetemesta,
silmämärja mähkimesta.
Mähk's mut kolmel mähkemele:
pakelisele puhteelle,
linatselle pehmeelle,
villatselle lämmeelle.
Muu naise une magasi,
minu emä ütsisilmi
üte öö un'nakulle.
Tugi sai neile, ken es tunne,
abi sai neile, kes es astu,
tugi sai neile toomikille,
abi sai Arju saarikile.

D b l.: 1. Mis sai täädä emäkeine — 2. mis sai täädä ta meista — 3. kasvatemast — 7. kolme mähkmeelle — 10. villatsele — 13. uinakulle — 14. kes — 16. toomikulle — 17. saarikille.

3. Kolm kätkit.

1. H II 5, 222/5 (32) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Memme vaev + Kolm kätkit + Vaeslapse ehted + Kasvatus asjatu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 2: Memme vaev, var. 5 [5].

4. Ema hästi kasvatanud.

1. GEG, EH 65, 74/9 (4) — (1817—1825).
Tütarde tapja + Ema ei viinud vette + Memme vaev + Ema hästi kasvatanud + Oma ja võõrasema ootavad koju + Puna põskedes + Laisal mehel.
2. H II 23, 427/32 (9) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Mets neiude vahel + Ema hästi kasvatanud + Tulevik tundmatu.
3. H II 5, 197/200 (19) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Ema hästi kasvatanud + Virk noorik.
4. H II 5, 232/4 (35) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Kurb laulik + Hool ja mure + Ema hästi kasvatanud + Neiu nutab omakseid.
5. E 51952 (24) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Ühtelaulmine + Ema hästi kasvatanud.
Dbl. a: H, R 5, 42/4 (4) — (1889).
b: H II 23, 295/7 (37) — J. Kunimägi (1889).
6. E 45942 (26) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Dbl.: H II 42, 928 (13) — (1893).

Motiivi „Õpetamine varjul" vt. veel laulutüübis nr. 261: Ära peksa pere nähes.
Motiivi „Virk kuduja" vt. veel laulutüübis nr. 94: Laulud tööl õpitud, nr. 131: Taevased kosilased, nr. 371: Neiu kodutööd ja nr. 437: Nõelamäng.

1.

Vt. laulutüüp nr. 218: Tütarde tapja, var. 1 [493].

2.

Vt. laulutüüp nr. 70: Mets neiude vahel, var. 2 [159].

8.

Küllät või emä tenäda,
emä enge ma ülenda
õppamesta, sundimesta.
Kui ma olli til'lukene,
olli ladus latsepõlvi,
ei ta 's sunni suikumaie
ega 's lase laiskeleda.
Tun'ds mui une tulleveda,
paha suigu paisuveda,
sun'ds mud suurele tööle,
ai mu pake askemelle,
käs'k ta kärmsälla käsule.
Sunni es sulaste näten,
pessä es pere seana,
noomi noorte poiste näten —
sun'ds mud suve kellerenna,
pes's mud pimme kamme-
renna.
Küllät või emä tenäda,
emä enge ma ülenda
õppamesta, sundimesta.
Me esäl sada sulasta,
katese olli karjalasta,
kik olli suketu sulase,
kapakide karjalatse —
neile ai ma ammeida,
neile pisti ma piluda,
kudasi ma kindeida.
Kui ma käüsi teeda mööda,
asti vai arusid mööda,
pilu pilksi mul peona,
nõgel nõlksi sõrmellani,
pilu ma pisti minneen,
käbäruse kävveen,
aeluse astuen.
Ken mud kuuli, see kosisi,
ken mud näive, nälpsäs keelta:
„Tule mulle, näio noori,
tule mulle, jää minule!

3.

Sa oled viksi veeretama,
küll oled kibe ketramaie,
oolik okki sõkkumaie,
küll sa pillud peenikesta,
küll sa lõhud lõvendiid,
küll sa kuad kilbilisi,
arvad anisilmilisi,
küll sa tunned suure toime.
Kui lääd kangasta kudama,
anisilmi arvamaie,
kilbikirju kor'gamaie,
kutsu 'i küläst kor'gajaid,
anisilmi arvajaid.
Kolme telle sul tarena:
perel kuad peenikesta,
orjal kuad otsikida,
palgapoisil pakelist,
perepojal peenikeisi."
Sai ma muile saanunes,
muile jälle jäänunes,
äia sis kiti, ämma kiti:
„Vot kus meeline minijä!
Vii 'i telli teearule,
külä- ei karjatse kudada,
külälatse lõõ ei lõnga —
esi ta lõhub lõventit,
esi ta pillub peenikest,
jää ei sual suikumaie
ega tellel tiltsumaie
ega kangal kaalumaie,
oil ei otseli magama.
Seep o tüdruk tennu tööda,
seep o näio nännu vaeva!"
Küllät või emä tenäda,
emä enge ma ülenda,
emäl anda engearmu,
et ta 's sunni suikumaie
ega 's lase laiskeleda,
pane es padjule magama.

4.

Vt. laulutüüp nr. 13: Neiu nutab omakseid, var. 2 [41].

5.

Sünnutege, näiu noore,
sünnutege, meelitege,
sünnutege äälijaani,
meelitege meelijaani,
ka nu sünnus meie ääle
või no meelus meie meele!
Meie üte emä latse,
üte kasvated kanase,
üte levä linnukeise,
üte taari tallekeise,
üitsep emä meid imeti,
üitsep amme anni piimä.
Kallis naine kasvatenu,
võrge naine võõrutenu,
anna es ata imete,
anna es pordo purete,
anna es litsi leputele
ega kaagi kasvatele.
Kes meid imet's ennekeine,
kessi meelut's memmekeine,
imet's meid piimäl iluse,
võõrut's võil valgeelle.
Küll võime emäd tenäde,
emäl anda engearmu
õppamesta, sundimesta,
lasta noorta noomimesta.
Ei ta 's sunni suikumaie
ega 's lase laiskeleme.
Tun's meil une tulluveta,
lebävuse laskuvete,
sun's meid suurele tööle,

9.

käs'k meid kärmele käsule,
ai meid paki askemele.
Küll võime emä tenäde,
emä enge me ülende,
emäl anda engearmu
õppamesta, oidamesta.
Ois meid tulest, ois veesta,
kaits meid keevä kat'elesta,
tõmmas tõbraste jalusta,
valat's varste joosakuste,
söödä es sõrmi siale,
küüdsi es külä kanule,
varbid valla lambielle.
Kus tunnus tulel palanu?
Punane tulel palanu.
Kus tunnus siale söödu?
Sinine siale söödu.
Kus tunnus kanale kistu?
Kahmane kanale kistu.
Küll võime emä tenäde,
emä enge me ülende,
emäl anda engearmu
õppamesta, sundimesta,
lasta noorta noomimesta.
Sunni es sulaste nätän,
pessä es pere siane,
laami 's karjalaste nätän,
sun'ds meid soolakellerenna,
pes's meid piimäkammerenna,
sun's meid soolakangeelle,
pes's meid piimä valgeenne.

D b l. a: 5. ääli — 8. kasvatet — 13. Kallis emä kasvaten — 14. võine võõras võõruten — 15. imeta — 16. pordu — 17. liputeda — 18. kasvatennu — 29. Tun'ts meil une tuleveta — 30. laba lausse [!] laskevete — 31. sun'ds — 38. ois meid veest — 41. joosukusta — 46. tulen — 47. sial — 52. emä enge ülentede — 55. noorda — 57. siana — 59. sun'ts — 61. sun'ts meid soolakannule.

D b l. b: 8. — kanakse — 10. järel: üte pudru põnnikeise — 17. lepute — 19. emäkene — 20. kes meid meelit's memmekene — 22. valgella — 27. es — 28. laisklemaie — 29. Tun'ds meil une tuleveta — 30. labavuse [!] laskuveta — 33. pakilise paiga pääle — 33. järel: rutuliselt roitamaie — 34. võime me — 39. kaits meid kaevust, kat'elesta — 40. tõmbas — 43. kanadele — 44. lambadelle — 47. sial — 48. sial — 50. kanal — 51. emä me — 57. siana — 61. sun'ds — 62. valgeelle — 62. järel: Nüid olem näiu noori, nägus, / piiga poistel päris paras. / Kui o poisid ku me velle, / või o poisid ku o muile?

6.

Küll või ma emä tänäde,
emä enge ma ülente,
emäl anda engearmu
õppamesta, oidamesta,

10.

lasta noorda noomimesta.
Ois mut tulest, ois veesta,
kaits mind keeväst kat'elesta,
tõmmas tõbraste jalusta,

suure sõnni sõidakusta,
valit's varsa joosakusta.
Kust tunnus sigade sõõdu?
Sinine sigade sõõdu.

Kust tunnus tulen palanu?
Punane tulen palanu.
Kust tunnus kanade kistu?
Kahmane kanade kistu.

Dbl.: 4. oitamesta — 5. noorta — 6. ois mut veest.

5. Puhtuse õpetus.

1. GEG, EH 65, 32/4 (12) — (1817—1825).
   Voodi tegemine oma auks + Puhtuse õpetus + Ei lähe ilusale mehele.
2. H I 2, 159/60 (20) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Puhtuse õpetus + Voodi tegemine oma auks + Ema arm + Ilu ja muremägi + Ema haual.
3. H II 5, 178/80 (4) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
4. H II 5, 315 (93-b) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Vara vaeslapseks jäänud + Ema haual + Puhtuse õpetus.
5. E 45951/2 (3) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H II 23, 147/8 (2) — (1889).
6. H II 23, 370/1 (7) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
   Puhtuse õpetus + Ema haual.
7. E 45912/3 (6) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk (1892).
   Dbl.: H II 42, 904/5 (6) — (1893).

11. **1.**

EMÄ LAUL.

„Oh mo noori tüterikko,
kui jääd ilma sa eläme,
pääväs paaris pääle ilma,
tunnis sa taga tuleme,
tetäk orjal oodeeta,
pessäk patjo palgapoisil —
ori so kutsub oodeella,
palgapoiss patjo magama!
Tee oodi Ohandi meestel,
jala päästä Pärnu meestel,
kinda võta Kihno meestel,
oodi tee oma ausse,
jala pästä pääilusse,
kinda võta kitusesse!
Oh mo noori tüterikko!"
Kolmi õpas ennekene,
kolmi õpas kooldeenna,
katte kalmo minneenna,
viisi värist viienna,
ütese üle väräte:
„Kui jääd ilma sa eläme,
päeväs paaris pääle ilma,
minnäk musta munde sekkä,
tahmated talotaresse,
käi valge külä vahella,
kenä külä keskeella!
Oh mo noori tüterikko,
et oled esi vaene,
ei ole ei vesi vaene;
et oled esi leinäline,
ole ei lipe leinäline;
et oled esi kurvaline,
ole ei kurna kurvaline —
mine ilus einämaale,
kaunis külä karjamaale.
Oh mo noori tüterikko,
see õppa mina sinule:
Ärä sa minnäk Riia teele,
Riia teele, Ruhja teele,
Riia teele rikkeelle,
Ruhja teele rohkeele —
sääl ei sõida tei sõsare
ega ojo tei omatse
ega veere velle noore,
kel sa annad einusida,
kel sa kannad kaerusida —
einä kuhja kopiteve,
kaara aita alliteve,

jaho salve sammalteve.
Oh mo noori tüterikko,
mine mustale mehele,
alambille Annusille,
ken tunnev tubada tetä,
tare seinä na tahuda,

koa kilpi kinni panna.
Mees om musta, meeli tarka —
mees musta tege tareta,
meele katab katusida,
mure muida ooneeida."

2.

Kolmi õpas ennekene,
kolmi õpas koolaenna:
„Tüdär noori, linnukene,
kui saad ilma sa eläme,
tunnis või taga tulema,
selle õppa ma sinule,
selle õppa õigeesta:
Minnäk ärä mustalt munde [sekkä,
kahmadet ei karjamaale —
käi sa ilus einämaal,
käi sa kallis karjamaal,
valge käi külä vahele,
kenä külä keskeelle!
Et oled esi vaene,
ei ole vesi vaene;
et oled esi leinäline,
ei ole lipe leinäline —
kuuvalul uta kurna,
aol pane aia pääle!
Tüdär noori, linnukene,
selle õppa ma sinule:
Tetäk ärä orjal oodieta,
pessäk patju palgapoisil,
säädäk ärä sulaste sängü —
ori võtt kutsu oodiessa,
palgapoiss patju magame —
oodi tee Uulandi meestel,
jala pästä Pärnu meestel,
kinda võta Kiinu meestel,
oodi tee oma ausse,
kinda võta kitusesse,
jala pästä pääilusse!"
Emä viiti ju värista,
armu joos'k alta värädi;
emä viiti teeda mööda,
armu joos'k arusid mööda;

emä auda pantanesse,
armu alla laskunesse.
Muu istuv ilumäele,
kõnniv rõõmukallakulla,
ilulilli neil peonna,
rõõmukarik kan'nelenna.
Ma istu ikumäele,
kõnni kurvakallakulla,
ikulilli mul peonna,
kurvakarik mul kan'nelenna.
Lätsi ma emä ava pääle.
„Emäkene, ennekene,
tule ellu, mu emäje,
tule ellu, mu esäje!"
Emä vastu vaideliie:
„Tüdär noori, linnukene,
ei või tulla, ei tõote —
mul o manna maa-aisu,
suu manna surmalõhna,
käte man o kärnäaisu."
„Emäkene, ennekene,
ma kütä külätse sanna,
lippe tee meevahasta,
seebi tee sialihasta,
viha tee villatäterista.
Ma mõse manta maa-aisu,
suu manta surmalõhna,
käte manta kärnäaisu."
„Tüdär noori, linnukene,
ei või tulla, ei tõote!
Mul o manna katsi vahki:
Looja urta päetsenna,
Maari kikas jalutsenna.
Kui ma johu liiguteme —
Looja urta augateme,
Maari kikas kiudsatelle."

3.

Emä üteli minule:
„Tüdärlaits, sa linnukene,
kui jääd ilma nüüd eläma,

pääväs paaris pääle ilma,
kuus kates kasvamaie,
ole ilus, käü kallis,

ole-s ilus einämaale,
käü kallis karjamaale,
valge käü külä vahele,
minnäg är mustalt munde sekkä,
minnäg är karpa karjamaale,
tahmal ei tõise talule!
Kui 'i ole aiga sul arida,
pane uni ohjeelle,
uta kurna kuuvalule,
mõse ame aoelüle,
pane sa aol aia pääle,
enne kuuda kuivamaie!"
Ike õpas emäkene:
„Oh mu noori tütrekene,
oled vai esi vaene,
ole ei vesi vaene;
oled vai esi leinäline,
ole ei lipe leinäline;
oled vai esi kurvaline,
ole ei kurna kurvaline.
Mõse sis päält äiä ame,
mõse sis päält ämmä ame,
veere päält velledelle,
peenikselt peremehele,
peenikselt perenaisele,
viimäde endäl virude.
Pane sis aol aia pääle,
enne kuuda kuivamaie!
Kessi varjust sis valadi?
Äia varjusta valadi,
ämma varjusta valadi —
äia an'ds äida sõnuje."
Emäkene, ennekene,
mõsi ma päält äiä amme,
veere päält velledelle,
peenikselt peremehele,
viimäde endäl virudi,
pani ma aol aia pääle,
enne kuuda kuivamaie.
Kessi varjusta valadi?
Ämma varjusta valadi:
kumbas pooli puhteep
või o veere valgeep?
Kuu poole puhteep,
päevä veeri valgeep.
Ämma an'ds albe sõnuje:
„Os sa meeline minija,
küll oled tukkun nüüd tulenna,
küll oled vedelnd vee manna,
kuri oled rõõvakurna manna,
sul olli suuri suikumine,
liia laiska lamemine!"

4.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 9 [29].

14.

Kolm meil õpas ennekeine,
kolm meil õpas kooldeenna,
värist vällä viienna,
üle aia ta tagasi:
„Tüdärlaits, sa linnukeine,
kui ma johu koolemaie,
kui jääd ilma sa eläme,
tunnisse taga tuleme,
päeväs paaris pääle ilma,
selle õppa ma sinule,
selle õppa-s õigeesta —
minnä mustalt munde sekkä,
kasimede karjamaale,
ehtimede einämaale!
Käü sa ilus, käü sa kallis,
käü sa ilus einämaale,
käü sa kallis karjamaale,
valge käü külä vahel,

5.

kenä külä keskeel!
Tüdärlaits, sa linnukeine,
et oled esi vaene,
ei ole vesi vaene;
et oled esi kurvaline,
ole ei kurna kurvaline;
et oled esi leinäline,
ole lipe leinäline.
Kukest tee tuli kodaje,
pane sa pada tulele,
pane vesi peesumaie,
lipe löügesse mineme,
seni loe lusikida,
arva talu anumida —
pannak põlvi paisteelle,
säädä sääri lämmeesse!
Kui sul vesi peesunes,
lipe löügesse minesse,

mõse-s päälta äiä ame,
mõse-s päälta ämmä ame,
keskelt küdude ame,
vahelt sa nadude ame,
endel viimäde virude.
Mõse sa viiele veele,
uha kuvve uhtemele,
vii sis aiale kujume,
kõrendile kõikumaie!
Esi varjust sa valade:
kumba poole puhtepe
või no veere valgebe?"

D b l.: 3. viieenna — 7. eläma — 8. tunnissi — 19. keskel — 25. (puudub) — 26. ole ei — 34. (puudub) — 37. amme — 38. (puudub) — 39. amme — 40. amme — 47. puhtebe.

6. 15.

Emä mu õpas kooltenna,
värist vällä viienna:
„Tüdärlaits, sa linnukõine,
minnä är mustalt muude sekkä,
kävvä karpa karjamaale,
mie sa ilus einämaale,
valge käü külä vaheta,
kenä külä keskeelta!
Tüdärlaits, sa linnukõine,
või ei maita maasta tõusta —
mul om manna maa-aisu,
suu man om surmaaisu,
käte man om kärnäaisu,
linikun o liivaaisu."
„Emakõine, ennekõine,
ma kütä külätse sanna,
lippe tee meeva'asta,
tuha too Tooni koldeesta,
mõse mant sa maa-aisu,
suu mant sa surmaaisu,
käte mant sa kärnäaisu,
linikust sa liivaaisu,
kaalarätist kalmuaisu,
põlle mant sa põrnaaisu!"

7. 16.

Kolm mul õpas ennekeine,
kolm mul õpas kooleenne,
värist vällä viieenne,
üle aia ta tagasi:
„Tüdärlaits, sa linnukeine,
kui jääd ilmu sa eläme,
päeväs paaris pääle ilma,
tunnisse taga tuleme,
mintäk mustak munde sekkä,
tahmane talu taresse —
käü sina ilus, käü sina kaunis,
käü sina ilus einämaale,
käü sina kaunis karjamaale,
valge käü külä vahele,
kenä külä keskeelle!
Tüdärlaits, sa linnukeine,
oled sa esi vaene,
ole sul vesi vaene;
et oled esi tõbine,
ole ei tõlu tõbine;
et oled esi leinäline,
ole ei lipe leinäline;
et oled esi kurvaline,
ole ei kurna kurvaline.
Mõse ame aoeline,
uta kurna kuuvalune,
pane sis tuulele kujume,
kõrentile kõikumaie,
esi varjust sis valade:
mianes poole puhteenne
või o veere valgeede?
Tuule poole puhtebe,
päevä veere valgebe."

D b l.: 3. viieenna — 6. ilma — 15. keskeella — 17. olet — 18. (puudub) — 19. olet — 21. olet — 23. olet — 25. mõse (ame) särk aoline — 31. valgede.

6. Ema ei viinud vette.

1. GEG, EH 65, 74/9 (4) — (1817—1825).
Tütarde tapja + Ema ei viinud vette + Memme vaev + Ema hästi kasvatanud + Oma ja võõrasema ootavad koju + Puna põskedes + Laisal mehel.

2. EKS 4⁰ 3, 177 (11) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Kasvatus asjatu + Ema ei viinud vette.
3. H II 23, 549/51 (27) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Kasvatus asjatu + Ema ei viinud vette.
4. H II 23, 369 (6) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
   Kasvatus asjatu + Ema ei viinud vette.
5. E 45914/5 (8) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
   Kasvatus asjatu + Ema ei viinud vette.
   Dbl.: H II 42, 906/7 (8) — (1893).

1.

Vt. laulutüüp nr. 218: Tütarde tapja, var. 1 [493].

2.

Vt. laulutüüp nr. 22: Kasvatus asjatu, var. 1 [61].

3.

Vt. laulutüüp nr. 22: Kasvatus asjatu, var. 3 [62].

4.

Vt. laulutüüp nr. 22: Kasvatus asjatu, var. 11 [68].

5.

Vt. laulutüüp nr. 22: Kasvatus asjatu, var. 12 [69].

7. Kasu tütardest.

1. GEG, EH 65, 73/4 (3) — (1817—1825).
2. EKS 4⁰ 3, 169/70 (7) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Kasu tütardest + Meeldivale mehele + Ära müü möldrile.
   Dbl.: H III 15, 617 (1).
3. H II 23, 472 (5) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
4. H II 5, 200/1 (20) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
5. E 45988/9 (3) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl. a: H II 23, 160/1 (12) — (1889).
   b: H, R 5, 50/1 (3) — (1889).
6. E 45916/8 (10) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
   Kasu tütardest + Neiu põld.
   Dbl.: H II 42, 908/10 (10) — (1893).

Vrd. laulutüüpi nr. 22: Kasvatus asjatu ja nr. 218: Tütarde tapja.

17.

1.

Emäkene, ennekene,
ütlid pal'lo tüterida,
üleliialt linapäida:
„Pal'lo, pal'lo, koe ma pane,
üleliialt, koe ma liida?"
Kui sul pal'lo tüterida,
üleliialt linapäida,
küll nee pal'lo saave paiga,
üleliig lövväb aseme.
Kui sul om kümme tütärta,
sis saad sada väüda,
sis so turgo tuntanesse,
linnapaigun leidänesse —
iki sul tulev õlletoobi,

kannetes viinakariko.
Emäkene, ennekene,
kui sul om kümme tütärda,
küll o sis tööda kümmenelle:
pane paari jahvamaie,
tõine paari survamaie,
kaits pan kangasta kudame,
viis pane villo vakkomaie!

Tidrukide ommiko mõtsaminemise laul.

2.

Vt. laulutüüp nr. 163: Meeldivale mehele, var. 2 [378].

3.

Emäkeine, ennekeine,
ütlit pal'lu tüteriida,
üleliialt linapäida:
„Pal'lu, pal'lu, koh ma pane,
üleliialt, koh ma liida?"
Ma küll kuuli, kosti jälle:
„Emäkeine, ennekeine,
külläp sul pal'lu lövväv paiga,
üliliig lövväp aseme —
pane sa paari jahvamaie,
tõine paar pa tõmbamaie,
kaits pane kangast sa kudame,
viis pa villu vakkumaie!
Emäkeine, ennekeine,
kui sul o kümme tüdärta,
sõs sa saat sada väüda.
Sõs sut turun tuntanesse,
linnapaigun löütänesse,
sõs sul toobi toodanesse,
õllekannu kannetesse,
viinalaasi veetesse."

18.

4.

Emäkene, ennekene,
esäkene, taadekene,
ütlit pal'lu tüterida,
üliliialt linapäida:
„Pal'lu, pal'lu, koes panna,
üliliiga, koes liita?"
Emäkene, ennekene,
esäkene, taadekene,
ollag är irmu teil ihena
ega pelgü seeperästa,
et teil pal'lu tüterida,
üliliiga linapäida!
Kui teil o kümme tüdärt,
saade sis sada väida,
sis teid turust tuntanes,
linnapaigust leitanes,
kõrdsist saat pal'lu kõneta.
Viina- sis laasi veerenesse,
õlle kannul kannetes,
kos'u kodu sis tuleve,
au usse teil ajave —
kuul tule kolmi kosilisi,
minudille viie viina.

19.

5.

Emäkeine, ennekeine,
ütlid pal'lu tüterida,
ütlid pal'lu, kos ma pane,
ütlid küllät, koe ma külvä,
üliliialt, koe ma liida?
Mina kuuli, kosti jälle:
„Emäkeine, ennekeine,
külläp pal'lu lövväb paiga,
üliliig lövväb aseme —
pane paari jahvamaie,
tõine paari tõmbamaie,
kaits pane kangast kudame,
viis pane villu vakkuma!
Emäkeine, ennekeine,
kui o sul kümme tüdärta,
sis saad sada väüda,
tuhat sa meesta tuttavesse,
sada naista naaberes.
Kui sa kõnnid kõrdsiteed
või sa lased laadateeda,

20.

sis sul toobi tọodanes,
õllekannu kannetes,
viinalaasi veerenes.
Sõrmus sõrmest sul kulunes,
tõine tõisesta käesta
omasid tereteena,
käl'ul kätta antaena.
Sis su turun tuntanes,
linnapaigun löütänes."

D b l. a: 3. kus — 4. küllält — 13. kakkuma — 17. tuttavessa — 21. tọotanes — 24. Sõrmus sõrmen kulunes — 26. tereteenna — 27. antaenna — 28. so.
D b l. b: 2. tüteriida — 3. koes — 4. koes — 5. üliliiat — 13. kakkumaie — 17. tuhant sa mẹẹsta tuttavessa — 23. viinalassi — 26. tereteenna — 27. antaenna — 28. so.

21.

6.

Emäkeine, ennekeine,
ütlid pal'lu tüterida:
„Pal'lu, pal'lu, koeh ma pane,
küllät, küllät, koeh ma külvä?"
Mina kuuli, kosti jälle:
„Küllep pal'lu saave palka,
üliliiad löüd aseme!
Pane paari jahvamaie,
tõine paari tõmbamaie,
kaits pane kangasta kudame,
viis pane villu vakkumaie,
kuus pane kubu käänamaie!
Emäkeine, ennekeine,
kui sul pal'lu tüteriida,
sis so turul tuntanesse,
linnapaigun leitanesse,
sis sul tuvvas õlletoobi,
sis sul veeres viinalaasi.
Tütre ei taha tapumaada,
nilise ei niidumaada,
nurise ei nurmemaada —
anna üitsi adratäisi,
jätä üitsi jäl'lekeine,
koeh ma sipude sineda
või ma külvä köömeliida!
Mul jäi kõrik kõldamede,
pallapoolik parkimede.
Olli mul kuri perenaine,
vesiritsik vellenaine,
segäs mu sine paasta,
kallas mu kõlla kat'elesta —
sest jäi kõrik kõldamede,
pallapoolik parkimede.
Emäkeine, ennekõine,
kui sul pal'lu poigessiida —
poja tahav tapumaada,
niliseve niidumaada,
nuriseve nurmemaada."

D b l.: 2. ütlit — 17. õlletọopi — 18. (puudub) — 23. ütsi — 26. kõrdamede — 32. kõrdamede — 34. ennekeine.

8. Kuldne kirikaed.

1. H I 2, 147/50 (10) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
Kasvatus asjatu + Memme vaev + Vara vaeslapseks jäänud + Kuldne kirikaed + Ema haual.

1.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 2 [24].

9. Ema arm.

1. H I 2, 159/60 (20) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
Puhtuse õpetus + Voodi tegemine oma auks + Ema arm + Ilu ja muremägi + Ema haual.
2. H II 23, 454/6 (21) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Ema arm + Surma sajatus + Vara vaeslapseks jäänud.
3. H II 5, 213/4 (27) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Ema arm + Ema haual.

1.

Vt. laulutüüp nr. 5: Puhtuse õpetus, var. 2 [12].

2.

Kolmi õpas emäkene,
kolmi õpas kooldeenna,
viis ta värist viieenna,
kaits ta kalmu minneenna.
Enne värist viidenessa,
armu joos'k alta värädi;
enne viiti teeda mööda,
armu joos'k arusit mööda;
enne auda laskanessa,
armu alla langenessa —
mina rinnu risti pääle.
Kodu meil paistus koolikammer,
tare ette taadi risti,
vajapusse nänni varju.
Muu nüid kütäv kütüssiida,
ehitev eluaset
oma esäle-emäle,
oma sool-seldsile —
mis teen mina vaene?
Egä aaste kaeva auda,
egä reedi liida liiva,
egä poolpe pooda mulda
oma esäle-emäle,
oma sool-seldsilleegi,
oma viiel vellelleegi,
kuvvel kullatsel sõsarel.
Oh sa surma surelikku,
oh sa tõbi tõmmelikku,
vihane jumalevitsa,
kadelikku katkukeppi,
tõlla ait tarelävele,
tõlla aisa akenesse,
kuldalooka katusesse,
astsit sisse sa lävesta,
teretellit talukesta:
„Ka o tõbisit tarena,
aigit siina majana —
ma tulli tõbist tõstamaie,
aigit avitamaie?"
Tullit ku tuli taresse,
säet ku säde sängüsse,
otsast võtsit oolepidäje,
lavva päält sa laste linna.
Oh sa surma surelikku,
vihane jumalevitsa,
kadelik sa katkukeppi,
enne sa murden muida puida,
võtten muida võsada,
ku sa võtsit mu esä,
ku sa võtsit mu emä,
jätsit mu maha marja suuru,
ilma pääle ihuüksi,
jätsit mu vara vaeseesse,
enneaegu armetusse,
enne muida mustasse!
Jäi ma ilma ehite,
jäi ma valla valmiste,
kihelkonnal kingitsede.
Suur ollin ilmal ehite,
paks ma vallal valmiste.
Ilm mut ehtis ilbakille,
vald mut vana rõõveelle.

22.

3.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 6 [27].

10. Ema haual.

1. EKS 40 3, 179/82 (12) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Vara vaeslapseks jäänud + Memme vaev + Ema haual + Voodi tegemine oma auks.
2. H I 2, 147/50 (10) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Kasvatus asjatu + Memme vaev + Vara vaeslapseks jäänud + Kuldne kirikaed + Ema haual.
3. H I 2, 159/60 (20) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Puhtuse õpetus + Voodi tegemine oma auks + Ema arm + Ilu- ja muremägi + Ema haual.

4. H II 23, 447/9 (17) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
5. H II 23, 499/502 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Neiu nutab omakseid + Vara vaeslapseks jäänud + Ema haual.
6. H II 5, 213/4 (27) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Ema arm + Ema haual.
7. H II 5, 215 (28) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
8. H II 5, 294/6 (74) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Vara vaeslapseks jäänud + Avanenud hauad + Ema haual.
9. H II 5, 315 (93-b) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Vara vaeslapseks jäänud + Ema haual + Puhtuse õpetus.
10. H II 23, 32/4 (8) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Põlatud laps + Ema haual.
11. H II 23, 36/7 (10) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Ema haual + Vara vaeslapseks jäänud + Üteldakse vanaks.
12. E 45953/5 (7) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H II 23, 150/2 (6) — (1889).
13. H II 23, 370/1 (7) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
Puhtuse õpetus + Ema haual.
14. H II 23, 371/2 (8) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
Ema haual + Vara vaeslapseks jäänud.
15. H II 42, 675/8 (40) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Dbl.: ERA, Tõrvand 1, 24/5 (1).
16. H II 48, 97/8 (17) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

Motiivi „Muru pääle kasvanud" vt. veel laulutüübis nr. 75: Tulevik tundmatu ja nr. 125: Kaasa kaugel.

23.

1.

Esä ammu auda lännü,
emä mullu mulda lännü.
Lätsi emä avva pääle,
kalli emä kalmu pääle.
„Emäkene, ennekene,
jätid mu maha marja suuru,
kivi kõrva kirbu suuru,
läve ala läädsä laiu!
Mi said minu oidemasta,
mi said kaalan kandemasta?
Mitu sõõki söömäta,
mitu jooki joomata,
mitu öödilma uneta.
Sülen oisid süvveenna,
kaalan karja saateenna,
rüpen rügi lõigatenna.
Tugi sai neile, ke es tunne,
abi neile, ke es astu,
tugi saie tuudsakile,
abi Arju saarikile.
Tule üles, emäkene,
astu avvast, ennekene,
tule mul suvves suuda mõskme,
pääväs päädä mul silume!"
Emä kuul'e, kos'te vastu,
emä kalmusta kõneli:
„Tütrekene, tuvikene,
ole ei imet enne ollu,
enne ollu, muiste kuulu,
et o maita maasta tullu,
raibe avvasta äränu."
„Tule üles, emäkene,
astu avvast, ennekene!"
Emä kuul'e, kos'te vastu,
emä kalmusta kõneli:
„Tütrekene, tuvikene,
ei või tulla, ei tõote —
mul o manna maidaaisu,
suu man o surmaaisu,
käte man o kärnäaisu,
linnikun o liivaaisu,
kaalarätin kalmuaisu,
uule uiskest mul aetu,
pale paadi mardikil."
„Emäkene, ennekene,
ma lää küllä, kütä sanna,
puu tõõ Poola piiri päält,
viha Viru varikusta,
mant ma mõse maidaaisu,
suu manta surmaaisu,
käte manta kärnäaisu,
uulte manta uisaaisu,
linnikusta liivaaisu,
kaalarätist kalmuaisu."

„Tütrekene, tuvikene,
ei või tõusta, ei tõote!
Ku jäed ilma eläme,
paaris pääväs pääle ilma,
sedä sõvva ma sinule:
Ọọdi tee Ollandi meestele,
pästä jala Pärnü meestel,
ọọdi tee oma aussa,
jala pästä pääilussa!
Ärä tetä ọọdid orjale,
pästä jalgu palgapoistel —
ori võtab ọọdiessa,
palgapoiss patjule magame!
Sõs teed äbü ätile,
näägütemist nännile,
silmävett teed velledele,
sõimu teed sa sõdsedele."

Mrk.: 44 pliiatsiga vahele kirjutatud.

2.

24.

Emäkeine, ennekeine,
mi sa oisid orjulista,
kasvatid sa kahjulista,
sülle võtid süüalutse!
Tuusid sõs sülle sündüveta,
minu sülle sündüveta,
käte pääle käändüveta,
emäkeine, ennekeine,
os sa mu visanu vesile,
viinu põllel põõsaesse,
rätil mu rägäpajusse,
kui sa oisid orjulista,
kasvatid sa kahjulista,
sülle võtid süüalutse!
Enne visanu mu vesile,
lähäten mu lätteesse,
enne kiiguten kiveje,
tud'uten sa turbeeida!
Mi said minu oidamesta?
Silmävetta, meelekurja,
silmä- said märjä mähkimesta,
ikku said imetamista.
Ma olli kurja ikkemaie,
vilets ma vihanemaie.
Emä olli ella oidemaie:
mitu jäi sööki söömäde,
mitu jooki joomade,
mitu ööd ilma unete,
mitu külle käänäkuta
üte ööd uinakul.
Mähk's mu kolme mähkmeel:
villatsele lämmeele,
pakelelle valgeelle,
linatselle peenuvelle.
Emäkeine, ennekeine,
mi said minu oidamesta?
Silmävetta, meelekurja.
Tugi sai neile, ken es tunne,
abi neile, ken es astu,
tugi sai linna tuudsikille,
abi Arju saarikille.
Emäkeine, ennekeine,
os sa visanu mu vesile,
os sa lasken laineelle —
vesi os viinu mu mehele,
vesi os mul veime tennu,
luts os löönu loogelista,
avi tennu ammeeida,
särg os kullanu särkeeida.
Emäkeine, ennekeine,
nüüd jätid mu maha marja [suuru,
kivi pääle kirbu suuru,
läve ala läädsä laiu,
jätid mu ilma ehite,
jätid valla valmistelle.
Suur olli ilma ehite,
paks ma valla valmiste —
ilm mu ehit's ilbakuile,
vald mu vana rõõvielle,
külänänni närdsäkille.
Võtid koolda, ei eläde,
võtid auda armastelle,
kirikaida võtid kitta:
„Kirik kullale ehidet,
aud o vasest ju valetu."
Emäkeine, ennekeine,
ole ei kirik kullal tettu,
aud ei vasest ju valetu —
kirik külmista kivesta,
auda alli mullastegi.
Emäkeine, ennekeine,
tule mut maale õppamaie,
suves suuda mõskemaie,

päeväs mul pääd silitseme!
„Tüdärlaits, sa linnukene,
sedä 'i jole imet enne ollu,
enne ollu, muine kuulu,
et o maita maasta tõusnu,
raibe avast või äränu.
Tüdärlaits, sa linnukeine,
mul o suhun surmaaisu,
linikun mul liivaaisu."
Emäkeine, ennekeine,
ma kütä kullatse sanna,
viha tee villatäterista,
seebi tee siialihasta,
vee tee meevee̬esta.
Tule sõs maale vihtumaie,
mõse sõs suusta surmaaisu,
käte manta kärnäaisu!
„Tüdärlaits, sa linnuke,
sedä 'i jole imet enne ollu,
enne ollu, muine kuulu,
et o maita maasta tõusnu,
raibe või avast äränu —
muru mul kasunu mulla pääle,
ristikeinä rinna pääle,
kõrtieinä külle pääle,
allieinä ava pääle."
Emäkeine, ennekeine,
me aame karja ava pääle.
Sõsar no̬o̬ri, linnukene,
karja aame esä ava pääle,
karja aame emä ava pääle —
must ärg sõ̬õ̬ murueinä,
küüt ärg sõ̬õ̬ kõrtieinä,
ristu ärg sõ̬õ̬ ristikeinä,
all ärg sõ̬õ̬ arueinä.
„Tüdärlaits, sa linnukene,
sedä 'i jole imet enne ollu,
enne ollu, muine kuulu."
Sõsar no̬o̬ri, linnukeine,
ikem nüüd esä ava pääle,
ikem nüüd emä ava pääle,
rinnu velle risti pääle,
tõine pühim tõise silmi,
siidiräti meil peona —
kuule ei esä maasta tõusta,
kuule ei emä maasta tõusta.
Jätid mu vara vaeseesse,
enneaigu armetusse!

3.

Vt. laulutüüp nr. 5: Puhtuse õpetus, var. 2 [12].

25.

Lääme mõtsa mõrssimaie,
kõremõtsa kõndimaie.
Mis ma löüsi mõtsastegi?
Löüsi katsi vaestalasta.
Tõine neid ilma esäte,
tõine neid ilma emäte,
iksiv üte avva pääle,
ikoräti neil peona,
kaalaräti kan'delenna,
tõine pühksi tõise silmi,
tõine tõise pääd silitsi:
„Tule ellü, mu emäje,
tule ellü, mu esäje,
tule tunnisse tagasi,
paaris päeväs pääle ilma,
aastesse ala taeva,
suves meie suuda mõskemaie,
päeväs päädä mõskemaie,
aastes amet ajame!"
Enne kuuli, kosti jälle:

4.

„Tüdär no̬o̬ri, linnukene,
ei või tulla, ei tõote —
mul o manna maa-aisu,
suu man o surmaaisu,
käte man o kärnäaisu,
linikun o liivapõrmu,
kõrikun o kõllapõrmu."
Mina kuuli, kosti jälle:
„Emäkene, ennekene,
tule ilma sa eläme!
Ma tee sauna saarepuista,
parre pane pakelesta,
viha tee villatäteresta,
seebi tee sialihasta,
lippe tee meevahasta,
ma mõse manta maa-aisu,
suu mant ma surmaaisu,
käte manta kärnäaisu,
linikust ma liivapõrmu,
kõrikust ma kõllalõhna."

Enne kuuli, kosti jälle:
„Tüdär noori, linnukene,
sedä ei ole imet enne ollu,
enne ollu, muina kuulu,
et o maita maasta tõusnu,
raibe või üles ülentet,
mis o ammu auda pantu,
toonamuina mulda viitu.
Seest mu söödü sitikiile,
uule uiskele aetu,
pale pantu mardikile."

5.

Siin ma istu, siin ma ike,
siin ma nõrgu, siin nõrende,
siin ma kurda, siin kurvaste,
siidirätik mul peona,
ikukarik kan'nelenna.
Kessi manu mul tulesse?
Küläveli, vellekene,
see mul manu jo tulesse.
„Mis sa iket, näiu noore,
kas sa iket elmeeidä,
kahitset või kaalussiida,
nutat sõrme sõrmussiida?"
„Küläveli, vellekene,
ei mina 'i ike elmeeida,
kahitse ei kaalussiida,
nuta ei sõrme sõrmussiida —
ma ike oma esäda,
ma ike oma emäda,
kahitse katte sõsarta,
nuta nooria vellekesta.
Esä mul koolu, emä koolu,
esä koolu enne muida,
emä koolu enne muida,
jät's mu vara vaeseesse,
enneaigu armetusse,
maha jät's mu marja suuru,
kivi pääl jät's kirbu suuru,
läve ala läädsä laiu,
põrmatul jät's põrmu suuru,
murule muragu suuru."
„Emäkeine, ennekeine,
tule tunnis sa tagasi,
aastes mul armu andamaie,
suves suuda mõskemaie,
päeväs pääd silitsemaie!"
Emä kuuli, kosti vastu:
„Tüdär noori, linnukeine,
ei või tulla, ei tõote —
mul o manna maa-aisu,
suu manna surmalõhna,
käte manna kärnäaisu,
linikunna liivalõhna,
kõrikunna kõllalõhna."
„Emäkeine, ennekeine,
ma kütä külätse sanna,
ma too puu Poolamaalta,
alu too ma Arjumaalta,
viha tee villatäterista,
seebi tee sialihasta,
lippe tee meevahasta,
ma mõse manta maa-aisu,
suu mant sul surmalõhna,
kõrikust sul kõllalõhna."
„Tüdärlaits, sa linnukene,
ei või tulla, ei tõote —
mul o manna katsi vahki:
Looja urta jalutsinna,
Maari kikas päetsinna.
Johu ma jalga liiguteme —
Looja urta augatelle;
johu ma pääda väänäteme —
Maari kikas kiugatelle."

6.

Emä mul ammu auda pantu,
emä mul mullu mulda viitu.
Emä värist viitanesse,
armu asti üle aia;
emä viiti teeda möödä,
armu läits arusid möödä;
emä auda pantanesse,
armu auda astunesse.
Isti ma avva veere pääle.
„Tõusu üles, emäkene,
tõusu üles, tõsta pääda,
tule mul suves suuda mõskma,
tule mul pääväs pääda kam'-
[ma!"
Emä avvasta kõneli:
„Oh mu noori tütrekene,

26.

27.

sedä ei ole imet enne ollu,
enne ollu, muina kuulu,
et om maita maasta tõusnu,
raibe vai üles äränu.
Mu o ammu auda pantu,
mu o mullu mulda viitu,
mul om manna maa-aisu,
suu manna surmaaisu,
uule uiskele aetu,

liivan mu luu ligenu,
mullan mu liha mädänu,
engel ma tee el'üda."
El'ü eldest mul kõneli.
Näe es silmil, kõrvil kuuli,
et ol'l emä ellä ääle,
et ol'l selge jo kõneda
pikä pimmele ööle.

28.

Meie katsi vaestalasta,
vaestalasta, leinälasta,
käisim kibest kirikaida
avva pääle ikkemaie,
noore põlvil nuttamaie.
Joba sis lauli Looja kuke,
kõõruti Maari kanaje.

7.

Kui sai kuke laulanesse,
kõrd sis kana kõõrutelli,
koit sis akas tõusumaie,
kuu tõussi, päev puneti.
Sis me silmält sel'letäma,
et ollim emä avva pääle,
kalli kalmu mulla pääl.

8.

Vt. laulutüüp nr. 11: Avanenud hauad, var 3 [37].

29.

Emä mul ammu auda pantu,
emä mul mullu mulda viitu,
jät's mu maha marja suuru,
kivi kõrva kirbu suuru.
Kasvi aasta, kasvi katsi,
poole aastat kolmadeta,
lätsi ma emä avva pääle.
„Emäkene, ennekene,
tõusu üles, tõsta päädа!"
„Tüdär noori, linnukene,
ei või tõusta mina vaene,
ei või tõusta, ei tõote —

9.

mul om manna katsi vahti,
katsi vahti, kolmi vahti:
Looja urta jalutsinna,
Maari kuke päetsinna.
Tüdärlaits, sa linnukene,
käü sa ilusti einämaale,
käü sa kaunist karjamaale,
sis su üväs üteldas,
sis su kaunis kõneldas,
selge naise seemeles,
üvä naise äitsemes."

30.

Emäkõine, ennekõine,
maha jätit marja suuru,
kivi pääle kirbu suuru.
Lätsi pere pengi ala,
talulaste lavva ala.
Pere mut pengi alt põrudi,
talulatse lavva alta:
„Mine, põltik, põrmatulta,
mine pere pengi alta,
talulaste lavva alta!"

10.

Lätsi pere pengi alta,
talulaste lavva alta,
võti ööd öölä köütämaie,
päälõnga päänimaie.
Lätsi etta ürgämaie,
vagu valla võtamaie.
Esi taht's meida igäde,
suure nurme meid surete.
„Emäkõine, ennekõine,
tule etta ürgämaie,

vagu valla võtamaie!“
„Tüdärlaits, sa noori lindu,
tohi tõusta, ei tõote —
mul om manna maidaaisu,
suu man mul surmaaisu.“
„Tõuse üles, taadikõine,
tule etta ürgämaie,
vagu valla võtamaie!
Ma kütä sanna külä määle,
vee too Viru lätteesta,
viha tee villatäteresta,
seebi tee sialihasta,
mõse manta maidaaisu,
suu manta surmaaisu,
käte manta kärnäaisu.“
Tüdärlaits, sa linnukõine,
tohi tõusta, ei tõote —
mul om manna katsi vahti:
Looja risti päetsinna,
Maari enne jalutsin.
Maari tõmbas maa poole,
Looja risti jalutsista.“

11.

Vt. laulutüüp nr. 406: Vara vaeslapseks jäänud, var. 10 [824].

12.

Meie katsi vaestalasta,
vaestalasta, leinälasta,
esä meil koolu, emä koolu,
esä meil koolu enne muida,
emä koolu enne muida,
veli ammu auda pantu,
sõsar muina mulda viitu.
Koes sis meie minesse?
Lätsi emä avva pääle,
tõine tõise veere pääle,
siidiräti meil peone,
siidilõnga rätikunna,
pühim tõinetõise silmi,
tõinetõise pääd silitsem.
„Tõusu üles, ennekõine,
tõusu üles avvastegi,
tõusu avva põhjastegi!“
Emä kuuli, kosti jälle:
„Tüdärlaits, sa linnukeine,
ei või tõusta, ei tõote!“
„Tõusu üles, ennekeine,
tule päeväs pääle ilma,
tule päeväs pääd silitsem,
suves suuda mõskemaie,
aastes armu andamaie!“
Emä kuuli, kosti jälle:
„Tüdärlaits, sa linnokeine,
päe so pää silitsege,
aaste sulle andke armu!“
„Emäkeine, ennekeine,
tule ilma õppamaie,
tule loo loogelisi,
arva üles ansilisi,
tule kua kongsilisi,
ürgä ütsmelõngalisi!“
Emä kuuli, kosti jälle:
„Tüdärlaits, sa linnukeine,
kua esi kongsilisi,
arva esi angsilisi,
loo esi loogelisi,
ürgä ütsmelõngalisi,
kutsu küläst kor'gajat,
üle aia arvajat,
üle niido niitsejata,
üle soo suantajet!“
„Tõusu üles, ennekeine,
tõusu üles avvastegi,
tõusu avva põhjastegi!“
Emä kuuli, kosti jälle:
„Tüdärlaits, sa linnukeine,
ei või tõusta, ei tõote.
Sedä imed enne ollu,
enne ollu, muine kuulu,
et om maita maasta tõusnu,
raibe avvast või äränu.
Mul o manna maa-aisu,
suu man o surmaaisu,
käte man o kärnäaisu.“
„Tõusu üles, ennekeine,
tõusu üles avvastegi,
tõusu avva põhjastegi!
Ma kütä külätse sanna,
viha tee villatäteresta,
seebi tee sialihasta,
lippe tee meevahasta.

Tule maale vihtumaie,
mõse manta maa-aisu,
suu manta surmaaisu,
käte manta kärnäaisu!"
Emä kuuli, kosti jälle:
„Ei või tõusta, ei tõode.
Mul om manna katsi vahki:
Looja urta, Maari kikast,
Looja urta jalutsinna,
Maari kikas päetsin.
Kui ma johu liiguteme,
vähäst jalgu väräteme,
Looja urta augatele,
Maari kikas kiugatele."

Dbl.: 11. siidirätik meil peona — 14. silitseme — 15. ennekeine — 16. (puudub) — 20. ei või tõusta taeva tõude [!] — 21. Tõuse — 23. silitseme — 27. linnukeine — 28. silitsege — 29. antke — 33. anilisi — 44. niitsmejat — 45. sua toojat — 59. Tõuse — 61. Tule, ma lää vihtumaie — 79. kiigatele.

13.

Vt. laulutüüp nr. 5: Puhtuse õpetus, var. 6 [15].

32.

Meie katsi vaestalasta,
tõine meid ilma esäte,
tõine meid ilma emäte,
ikem üte avva pääle,
pühim tõinetõise silmi,
tõine tõise veere päälä,
tõinetõise pääd silitsem.
„Emäkõine, ennekõine,
tule meid maale õppamaie,
suu manu sundimaie!
Emäkõine, ennekõine,
ilm meid ehit's, vald meid ehit's,
ilm meid ehit's irdsakille,
vald meid vana närdsäkille.
Tõuse üles, emäkõine,
tõuse üles, tõsta pääda!"

33.

Me katsi vaestalasta,
maha jäänü marjakesta,
tõine meid ilma emäte,
tõine meid ilma esäte,
emä meil ammu ärä surnu,
esä muina mulda pantu.
Istum üte avva pääle,
üte avva veere pääle,
leinäräti meil kähena,
leinälõnga rätikunna,
pühime tõinetõise silmi,
tõinetõise pääd silitem.
„Tõuse üles, ennekene,
tõuse üles, tõsta pääda!"
„Ei või tõusta, tüdär noori,
ei või tõusta, ei tõote.
Kust ma või ülesse tõusta —
mul om manna katsi vahki,
katsi vahki, kolmi vahki:
Maari kikas om päetsen,
Looja urta om jalutsin.
Johus pääda väänüteme —

14.

15.

Looja kikas kiugsatelle;
johus jalga liiguteme —
Looja urta augatelle.
Muru kasun mulla pääle,
al'las ein mul avva pääle,
ristikeinä rinna pääle,
körtieinä külle pääle.
Tüdärlaits, sa linnukene,
sedä imet jole enne ollu
ega 'i jole muina kuulu,
et o maita maasta tõusnu,
raibe või ülesse äränu.
Mul om manna maa-aisu,
suu man o surmaaisu,
käte man o kärnäaisu,
kaalarätin kalmuaisu,
linikun o liivaaisu,
põlle man o põrmuaisu."
„Tõuse ülesse, emäke,
tõuse üles, tõsta pääda!
Ma lää küllä, kütä sanna,
kütä sanna köömelista,

seebi tee sialihasta,
lippe tee kanamunasta,
viha tee villatäterista,
kerese teliskivista,
sannalava laasistagi,
sannakopa kullastagi,
sõs mõse manta maa-aisu,
suu manta surmaaisu,
käte manta kärnäaisu,
kaalarätist kalmuaisu,
linikusta liivaaisu,
põlle manta põrmuaisu.
Tule loo mul loogelisi,
via viielõngalisi,
arva üles angsilisi,
tule kua kongsilisi!"

Dbl.: 1. Me'e katsi vaestalatsi — 2. (puudub) — 3. ja 4. (vahetatud) — 5 ja 6. (puudub) — Värsside järjekord: 9, 10, 7, 8 — 15. (puudub) — 17. (puudub) — 21. Looja urta jalutsin — 26.—29. (puudub) — 31. ole — 32. ega ole — 35. o — 41. ja 42. (puudub) — 48. telliskivesta — 49. laasista — 50. kullasta.

16. 34.

Meie kaits sõsarekesta,
meie kaits vaestalasta,
tõine meid ilma esäte,
tõine meid ilma emäte,
käüme üte avva pääle,
tõine tõise veere pääle,
siidiräti meil kähena,
kuldalõnga keskeella,
pühim tõinetõise silmi,
kuivatem tõinetõise lainet.
„Emäkene, ennekene,
tule mu kirstu kirjuteme,
veimevakka valmisteme,
tule meil looma loogelisi,
säädme seitsmelõngalisi!"
Emä kuuli, kosti vastu,
alta maa aie juttu:
„Tüdärlaits, sa linnuke,
ole ei enne sedä ollu,
enne ollu, muiste kuulu,
et o maita maasta tõusu,
raibe avvasta arenu.
Jumal sul loogu loogelisi,
säädku seitsmelõngalisi!"

11. Avanenud hauad.

1. H II 23, 444/7 (16) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Vara vaeslapseks jäänud + Avanenud hauad.
2. H II 23, 469/71 (4) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Suguvõsa kaugel + Avanenud hauad.
3. H II 5, 294/6 (74) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Vara vaeslapseks jäänud + Avanenud hauad + Ema haual.
4. H II 23, 9 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
5. E 52495 (50) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 78/9 (4) — (1889).
6. H II 48, 85 ja 80 (5) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

Vrd. laulutüüpi nr. 406: Vara vaeslapseks jäänud.

1. 35.

Ma olen ütsi vaenelatsi,
ilma jäi imevikene,
valda jäi vaesikene,
kivi pääle kirbu suuru,
läve ala läädsä laiu,
põrmatule põrmu suuru.
Esä mul koolu, emä mul koolu,
esä koolu enne muida,
emä koolu enne muida,
veli ammu auda pantu,
sõdse muina mulda viitu.
Jäi ma maha marja suuru,
ilmale imevikene,
kivi pääle kirbu suuru,

läve ala läädsä laiu,
põrmatule põrmu suuru.
Lätsi esä avva pääle
valatema esä auda.
Missi esä sääl teesse?
Esä oolip okikesta,
oolip oki poolikesta.
„Esäkene, kõvekene,
kel oolit okikesta,
oolit oki poolikesta?"
„Tüdär jäi maha marja suuru,
ilmale imevikene,
läve ala läädsä laiu,
põrmatulle põrmu suuru,
kivi pääle kirbu suuru —
sellel ooli okikesta,
ooli oki poolikesta."
Lätsi emä avva pääle
valatema emä auda.
Missi emä sääl teesse?
Emä kudas kangaeida,
emä lõhup lõventida.
„Emäkene, ennekene,
kellel kuat kangaeida,
kellel lõhut lõventida?"
„Tüdär jäi maha marja suuru,
ilmale imevikene,
läve ala läädsä laiu,
põrmatule põrmu suuru,
kivi pääle kirbu suuru —
sellel kuan kangaeida,
sellel lõhun lõventida."
Lätsi sõdse avva pääle
valateme sõdse auda.
Missi sõdse sääl teesse?
Sõdse kudas kindaeida,
sõdse ai ammeeida.
„Sõsar noori, linnukene,
kellel kuat kindaeida,
kellel aat ammeeida?"
„Sõsar jäi maha marja suuru,
ilmale imevikene,
läve ala läädsä laiu,
põrmatule põrmu suuru,
kivi pääle kirbu suuru."
Lätsi velle avva pääle
valateme velle auda.
Missi veli sääl teesse?
Veli kirjut's kirstukesta,
kirjut's kirstu kaanekesta.
„Veli ellä, vellekene,
kellel kirjut kirstukesta,
kirjut kirstu kaanekesta?"
„Sõsar jäi maha marja suuru,
ilmale imevikene,
läve ala läädsä laiu,
põrmatule põrmu suuru,
kivi pääle kirbu suuru."

36.

Mina ütsi võine võõras,
võine võõras, Rannu rahvas,
võine võõraste siana,
ranna rahva keskeelle,
ole mul esä, ole mul emä,
ole mul esä siina maale,
ole ei emä siina maale —
mul o esä, mul o emä,
mul o esä Iiomaale,
mul o emä Iiomaale,
sugu suuri Soomemaale,
onu mul Odalimaale,
tädi täüsi Tartuenna,
veli Vene viira pääle,
sõsar o sõa siana.
Esä mul kooli Iiomaale,
emä mul kooli Iiomaale,
sugu jäi suuri Soomemaale,
onu jäi Odalimaale,

2.

tädi jäi täüsi Tartuesse,
veli jäi Vene viira pääle.
Veli, ullu, võti naise,
sõsar, sõke, läits mihele,
veli võt's vene karjanaise,
sõsar läits sõapäälikulle —
veli vette uppunesse,
sõsar sõtta tapetesse.
Sõs jäi maale marja suuru.
Mi pia mina tegema,
koes pia mina minema,
vaenelatsi ma vajume?
Lätsi sõs suurele mäele,
kallakulle kõrgeelle,
visasi kullast kun'ada,
kaie karrast ma kadsade,
esi varjust sõs valadi,
koes see kun'a minesse
või see kadsa karganesse.

Kun'a läits kirigutęele,
kadsa karas kalmumaale,
valla lei kirigu usse,
valla karas kalmu kaane,
valla aaras avva usse,
pihus lei põrmus põhjalauda,
sädemes lei sängulauda,
kübenes lei küllelauda.

Mis säält sihest silmätelle
või säält vällä välsätelle?
Emä ennitse linigu,
esä karditse kasugu,
velle kulditse kübäre,
sõdse leinäleidikese —
sęe säält sihest silmätelle,
sęe säält vällä välsätelle.

3. 37.

Emäkene, ennekene,
maaha mu jätid marja suuru,
usse pääl ubina suuru,
muru pääle muna suuru,
põrmantulle põrmu suuru.
Kik mino tuttu tuleve,
kik mino arja ajave.
Jätid mu ilma ehite,
jätid mu valla vaevate —
ilm mu ehit' ilbakisse,
vald pan'd vana rõõveisse.
Kun ma isti, sääl ma iksi,
kun ma kurdi, sääl ma kurvasti.
Emä mul ammu ärä koolu,
esä muina mulda pantu,
velle ammu auda viitu,
muru nüüd kasun mulla pääle,
al'las einä avva pääle.
Lätsi ma emä avva pääle.
Emä engäs alla einä,
emä liigut' alla liiva,
emä küll kudas kangeida,
emä lõhkus lõvvendida.
Võti ma emälta küsida:
„Emäkene, ennekene,
kellel kuad kangeid,
kellel lõhud lõvvendid?"
„Tüdär jäi maale til'lukene,
ilmale imevikene,
sellel kua kangeid,
sellel lõhu lõvvendida."
„Emäkene, ennekene,
tule mul armu andajas,
pääväs pää silitsijasse,
kuus sõna kostijas,
aastas armu andajas."
„Tüdär noori, linnukene,
ei või tõusta, ei tõote.
Tuul sul toogu tervisid,
taevas armu sul ajagu,
pilve pikkäda igäda!"
„Emäkene, ennekene,
tunnis saa mul tuule armu,
pääväs saa mul päävä armu,
kiges iäs emä armu,
elusajas esä armu."
Lätsi ma esä avva pääle.
Mi löüsi esä tegevet?
Esä sangasi rahada,
esä kirjut' kirstu pääle.
„Esäkene, taadekene,
kellel sangad sa rahada,
kellel kirjutad kirstu pääle?"
„Tüdär jäi maale til'lukene,
ilmale imevikene,
sellel sanga ma rahada,
sellel kirjuta kirstu pääle."
Lätsi velle avva pääle.
Mis löüsi velle tegevet?
Veli oolas okikesta,
oolas oki poolikesta.
„Veli ellä, vellekene,
kellel oolad okikesta,
voolad voki poolikesta?"
„Sõsar jäi maale til'lukene,
ilmale imevikene,
sellel oola okikesta,
oola oki poolikesta."

4. 38.

Lääme suurile mäele,
kallakile kõrgeeile,
pillum kullasta kunida,
kaem karrasta kadsada.
Koe sęe kuni mineesse
või sęe kadsa karganesse?

Kuni seę läits kirigutęeda,
kadsa karas kalmutęeda,
kuni lei kiltu kirigu usse,
kadsa põrut's valla kalmu
[kaase.

Mis säält seest silmätesse
või säält vällä välbsätesse?
Sisask säält seest silmäti,
vähi säält vällä välbsäti.

39.

Lääme suurele mäele,
kõrgeelle kallakulle,
pillum kullasta kunida,
kaeme karrast kadsada.
Esi me varjust valatem:
koes seę kuni minesse
või seę kadsa karganes?
Kuni läits kirigu poole,
kadsa karras kalmedele.
Valadi mina, valadi —

5.

valla lei kiriku usse,
valla põrut's kalmu kaane.
Valadi mina, valadi:
mis säält seęsta silmätele
või säält vällä välgätelle?
Esä kardine kasuge,
velle kuldine kübäre,
emä ennitse linige —
seę säält seęsta silmätele,
seę säält vällä välgätele.

D b l.: 3. pillume — 7. kuni — 8. kurigu pääle — 9. kalmudele.

40.

Lääme Õisu õidsimaale,
lääme Kaubi karjamaale,
lööme kullasta kunida,
õbekarrasta kadsada.
Koes seę kuni minesi
või seę kadsa kargaleisi?
Kuni läits kirikutęele,
kadsa karas kalmeella,
valla lei kiriku usse,

6.

valla põrut' kalmu kaane.
Mis säält sihest silmätesse
või säält vällä välgätesse?
Emä ennitse liniku,
esä kardane kasuka,
velle kuldane kübära —
seę säält seęst silmätesse,
seę säält vällä välgätesse.

12. Ilu- ja muremägi.

1. H I 2, 159/60 (20) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
Puhtuse õpetus + Voodi tegemine oma auks + Ema arm + Ilu- ja muremägi + Ema haual.

1.

Vt. laulutüüp nr. 5: Puhtuse õpetus, var. 2 [12].

13. Neiu nutab omakseid.

1. H II 23, 499/502 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Neiu nutab omakseid + Vara vaeslapseks jäänud + Ema haual.
2. H II 5, 232/4 (35) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Kurb laulik + Hool ja mure + Ema hästi kasvatanud + Neiu nutab omakseid.

1.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 5 [26].

2. 41.

Üits mul ütel': laula, laula!
tõine ütel': lase, lase!
kolmas ütel': kuku, kuku!
Mis ma laula leinäline
või ma kuku kurvaline,
sõnu eidä ikuline —
laulab suu, ei süäme,
kiidsub keeli, ei mu meeli —
meelen mul mitu mureta,
süämen om setu süüdä.
Oles mure munde täädä,
külä katsi mud kahitses,
külälatse leinätelles.
Ma ole latsi leinäline,
Elsekene ikuline,
ma ole vapris vaenelatsi,
ilma emätu kanaje,
ilma esätu kanaje,
ilma päätu pääsukene.
Esä mul ollu olleen,
emä mul ollu olleen,
kallis nänni kasvaten,
ole ei elädeenna.
Esi mud imet's emäkene,
kasvat's kallis nännikene,
imet's piimäl mu ilusel,
sõõt's mu saial selgeel,
kasvat's kakul kal'leel.
Ike nüüd oma esäda,
ike nüüd oma emäda,
et na ammu auda pantu,
et na mullu mulda viidu.
Muru nüüd kasun mulla pääle,
al'las einä avva pääle.
Kui ma astu avva pääle,
astu avva veere pääle,
istun maaha, ike kõrra,
tõusun, ike tõise kõrra.
Kes mu kuuleb iku rõõmu,
kuuleb mu noore nutu ääle?
Küläpoisi, ellä velle,
ütliv mu ikvet elmessida,
kahitsevet kaalussida,
ütli nutvet nõorta meesta,
kahitsevet abikaasa.
Ma küll vastu võideliie:
„Ei ma 'i nuta nõorta meesta,
kahitse ei abikaasa —
ma ike oma esäda,
ma ike oma emäda,
nuta nõorta vellekesta,
kahitse ma katte sõsart."

14. Suguvõsa kaugel.

1. H II 23, 469/71 (4) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890). Suguvõsa kaugel + Avanenud hauad.
2. H II 23, 305/6 (2) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).

Motiivi „Suguvõsa kaugel" vt. veel laulutüübis nr. 221: Kodu käimas.

1.

Vt. laulutüüp nr. 11: Avanenud hauad, var. 2 [36].

2. 42.

Veere, veere, päeväkene,
veere, päeva, vete mõõdä,
oju, päeva, orasid mõõdä,
lase kase latvu mõõdä,
veere sinna, kus mu velle,
oju sinna, kus mu omatse,
saa sinna, kun mu sõsare!
Meil om velle Venemaal,
esä-emä Iiumaal,
sõsare sõa seanna,
onu alli Arjumaal,
tädi tävve Tartuenna.
Lätsi Iiul ma esäle,
lätsi Iiul ma emäle,
Venemaale oma velile,
onul alli Arjumaale,
tädil tävve Tartuesse,
jäti kaasa ma kasvama,

peiu pikäs ma ven'ume.
Tuli Iiult ma esälta,
tuli Iiult ma emälta,
Venemaalt ma velilta,
onult alli Arjumaalt,
tädilt tävve Tartusta —
peiul oli poja, kaasal latse,
peiul poja poisikese,
kaasa latse latsetooja,
näidiste veevedäja.
Vandsi saksa, vandsi maa,
vandsi kik vallavanema,
küll kik küläkubije,
ken viis velle Venemaale,
või viis esä Iiumaale,
või viis emä Iiumaale,
onu alli Arjumaale,
tädi tävve Tartusse.

15. Lind lohutamas.

1. GEG, EH 65, 90/2 (14) — (1817—1825).
Lind lohutamas + Hool ja mure + Vara vaeslapseks jäänud.

43.

Istum maha ikkemaie,
mullale muretsemaie.
Keh mule rüppe lendänesse?
Mesilene, linnokene,
vahajalga vaimokene.
Võt't ta ütelda minule:
„Näiokene noorekene,
sa iked iloameta,
muretsed rõõmorõõveida."
Mina tuusi jälle lausta:
„Mesilene, linnokene,
vahajalga vaimokene,
ike ei iloameta,
murets ei rõõmorõõveida —
ma ike oma eluda,
kahetse oma kasuda,
nuta noorda põlvekesta.
Mehanes elo minule,
mehanes kaso kaole?
Mul o kaso kahjoline,
mul o elo ikuline,
pido pilliroogoline.
Ollus mo mure munne täädä,
kahjo või külä kahetse,
avites muu muretse,
külä katsi mo kahetse,
sugu suuri leinätelle.
Kuts o mulle, mis o muile,
kuts o mul murepidäja
või o oolekandajata?

Var.: 19. kabole.

1.

Mullan mul murepidäja,
kalmun oolekandajata,
liivan o linategija,
avvan o amete saaja.
Ma murdu muretsenna,
ma kao kahetseenna,
lõpe liiga leinätenna.
Emä mul koolu enne muida,
esä koolu enne muida,
aud o jo ammo kadune.
Ollus mo esä elänu,
ollus mo emä elänu,
ma ollus kõrra kõrgeemme,
kaits ollus kõrda kaldemme,
must os saanu saksa naine,
mõne mõisniko emändo.
Nüüd ei saa minust midägi,
nüüd ole laisasse lamenu,
minnu meelevallatusse,
ole kui ooleto obene,
kesä valla varsakene.
Ollus mul ääda õppajata,
käbeveta käskijata,
nobeveta noomijata,
tarka tagasundijata,
kolmi ääda saas minusta:
ää saas äiäle minia,
ää saas ämmäle minia,
nobe saas noorik noortelmees-
[tel."

Õitsekarja laul.

16. Puna põskedes.

1. GEG, EH 65, 74/9 (4) — (1817—1825).
   Tütarde tapja + Ema ei viinud vette + Memme vaev + Ema hästi kasvatanud + Oma ja võõrasema ootavad koju + Puna põskedes + Laisal mehel.
2. H II 5, 319 (2) < Polli v. — J. Hurt (1883).
3. H II 23, 420/2 (5) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
4. H III 5, 854/5 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).
5. E 51941/2 (10) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 21 (10) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 218: Tütarde tapja, var. 1 [493].

2. 44.

Mesilind olli linnuke,
ken tõi mee muialt maalta,
kan'd ta vaha kaukeenna.
„Sõõ, näio, servä, näio,
sõõ pihta sa punada,
väänä pihta sa vägeda!
Näiokese noorekese,
väe tõtu väänät vitsa,
au tõtu ajat kaari."
Mesilind olli linnuke,
va'ajalga vaimuke,
ken tõi mee muialt maalta,
ken tõi ratsule rahada,
kimmelil tõi kilingida,
vesiallil veeringida.

3. 45.

Sõtsikeise, linnukeise,
kus me lääme õõseesse,
õõseesse, õõmajale —
pimme pääle tulesse,
ämärikku ällünesse?
Mesikulle õõseesse,
võsikulle võõreesse.
Mikek mesik meidä söödi,
mikek võsik meidä võidi?
Mesik söödi meid meele,
võsik võisi meid võile.
Kus see mesik mee võti,
kus see võsik või löüsi?
Mesik tõi mee muialt maalta,
või kaugelta külästa.
Mitu olli obest tal ihena?
Sada olli obest tal ihena,
tuhant olli obest tuvveenna.
Tuhant musta jäive mutta,
linalaka liiva pääle,
vesialli jäive vette
näiul metta tuvveenna,
kaol vaha kandeenna.
„Sõõ, näiu, servä, näiu,
sõõ põski sa punada,
väänä pihta sa vägede,
sõs olet tugev tuulta vastu,
paks sa paha ilma vastu!"

4. 46.

Koe siit minnä või siit saia,
koe siit minnä õõseesse
või siit saia võõreesse?
Võsikule võõreesse,
meesikule õõseesse.
Mikege meesik meida söödi,
mikege võsik meida võisi?
Meesik sõõt' meid meele,
võsik sõõt' meid võile.
„Sõõ, naine, servä, naine,
sõõ sa põski punada,
väänä sa põski vägeda!
Kui saad kurjale mehele,
alva Annuse kohale,
kes pand puida raiumaie,
väägivitsa väänämaie,
sis jääs puna puide pääle,
vägi vitsa väänusesse."

47.

5.

Kos siit minnä ööseessa
või siit saia võõreesse?
Mesil minnä ööseesse,
võsikule võõreesse.
Mikek mesi meida söödi
või no võsik meida võisi?
Mesik sööt's meida meele,
võsik võise võidemile.
Kus see mesi vällä toodu?
Mesi toodu muialt maalta,
vaha kannet kaugeelta.
Mesilene, linnukeine,
mesilene toonu metta,
vapsike vaha vedänu.

„Sõõ, näiu, servä, näiu,
sõõ põski sa punada,
väänä pihta sa vägeda!
Kui saad kurjale mehele,
alva Annuse kuhale,
kübäre kaotajele,
obusevahetajele,
ilu tõttu niidät einä,
au tõttu ajad kaari,
puna tõttu raiud puida —
ilu eitus einde pääle,
puna paistus puie pääle,
au einäkaari pääle."

Dbl.: 1. Koe — 2. võõraesse — 4. võõraesse — 8. võisi — 9. toodi — 12. Mesilane, linnukene — 13. mesilane — 14. vapsik — 16. põske — 19. kohale — 21. kaotajale — 22. niidäd — 24. järel: väe tõttu väänäd vitsa — 26. puude.

17. Tütre palk.

1. H II 23, 34/6 (9) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).

48.

1.

Esä üteli minule:
„Teeni, teeni, tüdär noori,
teeni ööd, teeni päevä,
teeni ööd ütsisilmi,
päevä päielde nõale,
teeni külmäna koana,
kivitsenna kelderenna,
karratsenna kammerenna —
ma sul kingi kirju ärjä,
ma sul anna alli ärjä!"
Emä üteli minule:
„Teeni, teeni, tüdär noori,
teeni ööd ütsisilmi,
päevä päielde nõale,
teeni külmäna koana,
kivitsenna kelderenna,
karratsenna kammerenna —
ma sul kingi kirju lehmä,
ma sul anna alli lehmä!"
Veli üteli minule:
„Teeni, teeni, sõsar noori,
teeni ööd ütsisilmi,
päevä päielde nõale,
teeni külmäna koana,
kivitsenna kelderenna,
karratsenna kammerenna —
ma anna sulle alli täku,
ma kingi sulle kimmel märä!"
Teensi ööd, teensi päevä,
teensi külmäna koana,
kivitsenna kelderenna,
karratsenna kammerenna.
Võti esält ma küsüde:
„Kus jäi kingit kirju ärgä,
kus jäi antu alli ärgä?"
Esä üteli minule:
„Tüdärlaits, sa noori lindu,
panni ärjä äesteme,
unt sei ärjä äglä eesta —
sinna jäi kingit kirju ärgä,
sinna jäi antu alli ärgä."
Võti emält ma küsüde:
„Emäkõine, ennekõine,
kus jäi kingit kirju lehmä,
kus jäi antu alli lehmä?"
„Tüdärlaits, sa noori lindu,
nisa nüs's verda, tõine vetta,
kolmas vattu valgeetta,
nel'läs piimä see punane —
sinna jäi antu alli lehmä,

sinna jäi kingit kirju lehmä."
Võti vellelt ma küsüde:
„Veli ellä, vellekõine,
kus jäi antu alli täkku,
kus jäi kingit kimmel märä?"

„Täkk võt's põlvista põdede,
labaluusta laisku lüvvä —
sinna jäi antu alli täkku,
sinna jäi kingit kimmel märä."

18. Neiu põld.

1. H II 23, 561/4 (37) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Neiu põld + Ei lähe oma külla + Ei jää ohjelgi hoides.
2. H II 42, 487 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
3. E 51945/6 ja 51948 (16) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Tütarde tapja + Neiu põld.
Dbl.: H, R 5, 26/8 (16) — (1889).
4. E 45916/8 (10) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Kasu tütardest + Neiu põld.
Dbl.: H II 42, 908/10 (10) — (1892).

1. 49.

Emäkene, ennekene,
toodit osta meil obesta,
saia saarista sadulta —
osta poigele obene,
saa poigele sadule —
osta meile sinileiti,
sinileiti, siidipõlle,
osta rohke rohiline,
osta maani maraline!
Tütre ei taha tapumaada,
nurise ei nurmemaada,
nirise ei niidumaada,
riidle ei riidaaseta —
velle tahav tapumaada,
nuriseve nurmemaada,
niriseve niidumaada,
riidlev na riidaaseta —
anna meil aida adratäüs,
ütsi adra jalli täüs,
kos me külväm köömeliida,
siputem sineterije!
Meid o kolmi tüteriida:
üits meid Viiru viitänessa,
tõine Arju antanessa,
kolmas jääs kodukülässe.

Kuri lää kodukülässe,
pagan lää Paju talusse —
ma lää kabu kaugeelle,
ilp maailma tukemele,
ku 'i saa kuul enne kuulda,
aastal kõve kõnelte,
ku 'i saa kurja enne kuulda
egä nälgä nänni nätä.
Küll mut ohjel oitanesse,
kablul-köüdsil köüdetesse,
punalõngul poodanesse,
sinilõngul seotesse,
ei ma sirgu siin ei kurda,
pääsukene pääd ei pöörä,
ani arja ei näüde —
ma lää kabu kaugeelle,
linnukeine linna poole,
kanakene Karksi poole,
anikene Abja poole.
Ma olli aus Abja pool,
ma olli kallis Karksi pool,
mut küll püüniv Pöögle poisi,
kallistive Karksi poisi,
austive Abja poisi.

2. 50.

Emäkene, ennekene,
toodit osta meil obesta —
osta poigele obene,
saa poigele sadule —
osta meile siidileiti,
sinileiti, siidipõlle,
osta meil rohke rohiline,
osta maani maraline!

Meie ei taha tapumaada,
nurise ei nurmemaada,
nirise ei niidumaada,
riidle ei riidaaseta —
anna meil aida adratäüsi,
ütsi adra jälle täüsi,
koh me külväm köömeliida,
siputem siniterije!

3.

Vt. laulutüüp nr. 218: Tütarde tapja, var. 4 [496].

4.

Vt. laulutüüp nr. 7: Kasu tütardest, var. 6 [21].

19. Karjahoidja palk.

1. H II 5, 320/1 (5) < Polli v. — J. Hurt (1883).
2. H I 2, 150 (11) < Polli v. — J. Tiidt (1888).

Motiivi „Karja müümine" vt. veel laulutüübis nr. 46: Loomadega pulmas.

51.

1.

Kaiekesta, Maiekesta,
lääme karja katekeisi,
müüme ärä karjake,
vaeteme velle varsa,
ostam üits üvä obene,
saame saarine sadule.
Öö me orjam ütsisilmi,
päävä päielte nõale,
öö oiam esä obese,
päävä kaidsam velle karja.

Mi saam ulga oidamest
või nüüd karja kaitsemesta?
Obesest saam ummiskengä,
lamba eest saam laia räti,
kitsist saam kirilinige.
Kaiekesta, Maiekesta,
lääme sis läbi Ridali,
aame vee virventeme,
aame mua mustenteme!

52.

2.

Kaiekesta, Maiekesta,
lääme karja katekesta,
müüme ärä karjake,
vaheteme velle varsa,
ostame üits va obene,
saame saarina sadule!
Lääme sõs läbi Ridali,
tõisest me Tõnumäele,
aame vee virmenteme,
aame mua mustenteme!
Öö oiam esä obese,
päevä kaitsem velle karja.
Mih ma sai ulga oidemesta
või nüüd karja kaitsemesta?
Tõperesta maani tõlla,
obesest sai ummiskengä,
lambaest sai laia räti,
põrseest sai pikä põlle,
kitsist sai kirilinigu —
selle sai ulga oidemesta,
velle karja kaitsemesta.

20. Pole meheks loodud.

1. H II 23, 542/3 (22) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Pole meheks loodud + Laulu võim.
2. H II 42, 533/4 (14) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
   Pole meheks loodud + Minia meelevald + Müüdud neiu.

3. H II 5, 194/5 (15) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Pole meheks loodud + Venna hobune.
4. E 46013 (19) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H, R 5, 60 (11) — (1889).
5. H II 42, 632/3 (16) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Dbl.: ERA, Tõrvand 2, 19.
6. E 45941 (25) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Pole meheks loodud + Laulu võim.
Dbl.: H II 42, 927/8 (12) — (1893).

1. 53.

Oles mu mihesse loodu,
poisi poole palgeesse —
ma ta'as tõisiti eläde.
Katsiti kannas kübäre,
mõlepide pias mõtte,
ma aas selgä siidisärgi,
tuppe pistäs pikä mõõga,
ma teeś kua Koeva pääle,
sanna ma Salatsi pääle,
aida Arju piiri pääle,
rihe Riia uulitsesse,
kua teeś kos'ude kävvä,
rihe rikaste magade,
sanna saaja saisatelle.
Mu o loodu laulajasse,
laulajasse, laskejasse —
ma laula maa meresse,
mere veere vitsikusse.

2. 54.

Olesse mu mihes loodu,
mihe meele mõistajasse —
ma ta'as tõisite eläde.
Katsiti kannas kübäre,
mõlepidi pias mõtte,
ma aas selgä siidisärgi,
tuppe pistäs pikä mõõga,
ma teeś kua Koeva pääle,
sanna ma Salatsi pääle,
rihe teeś Riia uulitsesse,
aida Arju piiri pääle,
kua teeś kos'ude kävvä,
sanna saaja saisatelle,
rihe rikaste magade.
„Anneke, minu sõsare,
ära läät neista lävista,
astut neista akenesta,
ärä su viiäs vil'lä päält,
ärä saias saia päält,
viiäs su veę varale,
taarikannu kaldeelle,
mõtsaobligu olule.
Mis o sääl ilma tabate
või o ilma võttemede?
Vana taar ilma tabate,
vesi ilma võttemede,
sialaut olli lausa joosta.
Piimä pääl o pirru risti,
õlle pääl o õle risti.
Anneke, minu sõsare,
pia teit, kava kahitset,
eluaja iket taga."
Anne kuuli, kosti jälle:
„Esä an'ds, emä tõodi,
velle katsi teive kaupa,
sõsare sõna kõneliv."

3. 55.

Tühi mu loonu tüdrukus,
nälg mu loonu näidessis.
Oles mu mihesse loodu,
mihe meele mõistajes —
katsiti kannas ma kübärt,
mõlepide mõistas meele.
Ma oles oolik ommokulle,
mureline enne muida,
vaper enne valgeet,
söödäs ratsu, joodas ratsu,
enne muida viis murule,
enne agu annas kaara,
perän päävä pessäs roka —
sis os ratsu kui o rahvil,
obu ää kui mõisaärräl,
sile kurt silitsemada,

karsi ilma kammimeda,
lase ei lasta lakalegi,
lina- ei seemet sel'lä pääle,
õlekõrt ei kõhri pääle.
Nõnda lihav ja libeve —
maha lõõ latse lakastegi,
linaseemle sel'lä päält,
õlekõrre kõhri päält.
Oles mu mihesse loodu,
mihe meele mõistajes,
ma paas alli aisulegi,
ma paas musta munderesse,
linalaka liiatside,
kõrvi panes kõruvärki,
sis lääs vällä sõitelema,
pühälpääväl, poolpää õhtul,
kalli suure laupää õhtul.
Ma lääs kohe kosjoelle,
tüdrukida otsimaie,
ummiskengi ostamaie,
vahapäida valateme.

56.

Töö meid loonu tüdrukus,
nälg meid loonu näidises,
põud meid põllekandajas.
Oles meid mehesse loodu,
mehe meele mõistajas,
tõisiti meie eläs,
katsiti kannas kübärta —
me tees kua Koeva pääle,
sanna tees Salatsi pääle,
rehe tees Riia uulitses,
kua tees kos'ude kävvä,
sanna saaja seisatel,
rehe tees rikaste magade.
Ole ei mehesse loodu,
mehe ei meele mõistajas.

D b l.: 2. näidisisse — 7. (puudub) — 10. uulitsas — 15. mõistajes.

57.

Oles ma mehessa loodu,
mehe meele mõistijasse,
kaasa keele kandijasse,
esiti meie elässe,
katsiti kannas kübäre.
Ratsu me söödäs, ratsu joodas,
ratsu söödäs söönüvesse,
ratsu joodas joonuvesse,
enne muida viis murule,
perän muida toos murulta,
enne agu annas kaaru,
perän päevä pessäs rokka,
elult toos kala meresta,
lennult linnu taeva alta.
Tulli Taanilta tagasi,
silmäpilgul siiä maale.

D b l.: 6. me joodas.

58.

Oles ma mehesse loodu,
mõlempidi mõistas meelta,
katsi kannas kübärta.
Tühi mut loonu tüdrukusse,
nälg mut loonu näidississe,
põud mu põllekandajasse.
Nüid mut loodu laulajasse,
laulajasse, laskejasse —
nüid laulan maa meresse,
mere veere vitsikusse.

D b l.: 2. mõlepidi — 5. näidissesse — 6. põllekandajassa — 7. Nüüd — 9. nüüd.

21. Oleks Jumal loonud puuks!

1. GEG, EH 65, 12/3 (5) — (1817—1825).
   Mees ei mõista naise nuttu + Oleks Jumal loonud puuks.
2. H II 23, 417 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
3. H II 42, 675 (39) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Dbl.: ERA, Tõrvand 2, 61.

1.

Vt. laulutüüp nr. 225: Mees ei mõista naise nuttu, var. 1 [510].

2. 59.

Oh Jumal, Jumalekene,
madal Maari-ennekene,
enne mut loonu loidapusse,
külä ala künnäpusse,
valla ala vahteresse,
talu ala tammesseegi!

Külä os raiun künnäpiida,
talu os raiun tammepuida,
vald os raiun vahtrepuida,
otsast tennu ummikiida,
tüvest tennu tõrdesiida,
ladvast laste lusikiida.

3. 60.

Oh Jumal, Jumalekene,
oh Maari madalekene,
enne loonu loogapuusse,
esä ärjä ikkepuusse,
kõverten kõdarepuusse,
talu ala tammepuusse,
külä ala künnäpusse,
valla ala vahterisse,
enne ku lõit tüterisse,
poistele poole muresse,
süämesse aigeesse.

Dbl.: 4. ja 5. (vahetatud) — 6. alla — 7. (puudub) — 8. alla.

22. Kasvatus asjatu.

1. EKS 40 3, 177 (11) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
Kasvatus asjatu + Ema ei viinud vette.
2. H I 2, 147/50 (10) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
Kasvatus asjatu + Memme vaev + Vara vaeslapseks jäänud + Kuldne kirikaed + Ema haual.
3. H II 23, 549/51 (27) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kasvatus asjatu + Ema ei viinud vette.
4. H II 5, 180/1 (5) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Kasvatus asjatu + Vara vaeslapseks jäänud.
5. H II 5, 188 (11) Karksi v. — J. Hurt (1883).
6. H II 5, 222/5 (32) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Memme vaev + Kolm kätkit + Vaeslapse ehted + Kasvatus asjatu.
7. H II 5, 274/5 (58) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Memme vaev + Kasvatus asjatu.
8. H II 5, 305/6 (81) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
9. H III 5, 873/4 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Kasvatus asjatu + Memme vaev.
10. E 51951 (23) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Kasvatus asjatu + Memme vaev.
Dbl.: H, R 5, 41/2 (3) — (1889).
11. H II 23, 369 (6) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
Kasvatus asjatu + Ema ei viinud vette.
12. E 45914/5 (8) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Kasvatus asjatu + Ema ei viinud vette.
Dbl.: H II 42, 906/7 (8) — (1892).

Vrd. laulutüüpi nr. 7: Kasu tütardest ja nr. 218: Tütarde tapja.

1. 61.

„Süüdü anna ma emäle,
süüdü anna ma esäle,
süüdü sülle võttejalle.

Mi said minu oidemasta,
mi said kaalan kandemasta!
Tuusid otsan orjamärgi,

käevarren vaevamärgi,
mi jätid minu eläme —
enne viinu mu vesile,
kanden mu kalajärile!"
„Tütrekene, tuvikene,
kuda vii vere veẹssa,
kanna armu allikassa —
veri võtt merena müräda,
armu allikun kahada!"

2.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 2 [24].

62.

„Emäkene, ennekene,
süüdü anna ma sinule,
süüdü sülle võttameste,
kaits ma süüdü kandamesta!
Tuusit sülle, ennekene,
tuusit sülle sündüveta,
käte pääle käänduveta,
tuusit otsan orjaristi,
palgeen mul palgaristi,
käevarren vainumärki —
süüdü anna ma sinule,
kaits ma süüdü kandamesta,
mi mu oisit orjakesta,
sülle võtit süüalusta —
enne viinu mut vesile,
kanden mut külä kajusse,
lähäten mut lätteesse!"

63.

Süüdü anna ma esäle,
süüdü anna ma emäle:
Kui ma olli til'lukene,
os sa viinu mu vesile,
kanden mu külä kajosse,
lasken mere laineelle —
meri os sõõten, meri os jọọten,
meri os saaten mu mehele,
luts os löönu loogelisi,
avi oles kudanu ammeid,
kiiss oles kudanu kindeida,
särg oles särgikangeida,
ma oles sis rasse rannanäio,
meretüteri tüdseve,
ma oles piimäle peetu,
kalamarjal kasvatetu.
Kui ma os surma surenu —
vesitsep o veẹsurma,

3.

Enne kuuli, kosti jälle:
„Tüdärlaits, sa linnukene,
kudas vii vere veẹsse,
lase liha lätteesse,
latse armu allikusse —
veri võtt veẹn müräde,
liha võtt laksu laineelle,
arm võtt aia allikunna!
Veering viiässe veẹsse,
raha lastas lätteesse,
kiling külmisse kajusse —
veering veẹst paistunessa,
raha läügep lätteesta,
kiling külmista kajusta —
paistu ei veri veẹsta,
läügü ei liha lätteesta,
laits ei armas allikusta."

4.

ladusep o lainesurma,
tulitsep o tulesurma,
veẹl o rassep ravvasurma,
küll o igäv ilma igä,
vaeva o vallan eläda!
Süüdü anna nüüd emäle,
süüdü anna nüüd esäle:
jät's mu maaha marja suuru,
põrmantulle põrmu suuru,
jät's mu ilma ehite,
jät's mu valla valitse.
Jõvva es ilma ehite
ega valda valmiste —
suur olli ilmal ehite,
paks oli vallal valmiste —
ilm mud ehit's ilbakille,
vald mud vana rõõveille.

5. 64.

Emäkene, ennekene,
mis said minu oidamesta
või said kasu kasvatemest —
tugi sai neile, ken es tunne,
abi sai neile, ken es astu,
määrätume, ken es mängi!
Emäkene, ennekene,
enne kiiguten kiveje,
mängäten sa mättäida,
tundsuten sa turbeida!

6.

Vt. laulutüüp nr. 2: Memme vaev, var. 5 [5].

7.

Vt. laulutüüp nr. 2: Memme vaev, var. 6 [6].

8. 65.

Emäkene, ennekene,
mis said mino oidamesta,
kallistemest, kasvatemest!
Sülle võtid, süvvä annid,
juure võtid, juvva annid,
maha pannid, mängätasid —
ikke said imetamesta,
silmämärgä mähkemesta,
käekülmä kandamesta,
jalajahet kõndimesta.
Enne kiiguten kiveje,
mängäten sa mätteida,
tud'uten sa turbeida,
enne kui oisid minuta.
Viinu mu ärä vesile,
kanden mu kalakoosse —
meri oles sööten, meri oles joo-
[ten,
meri oles panden mu mehele.

9. 66.

Emäkõine, ennekõine,
mis said kasu sa meista,
mis said kasu kasvatemest!
Ikke said imetemest,
silmämärjä mähkimesta.
Enne kiiguten kiveje,
tut'uten sa turbeeida,
mängäten sa mättäeida —
kirik os tettu kivesta,
mägi os kasun mätästesta,
tugi os kasun turbeesta.
Mis said kasu sa meista,
mis said kasu kasvatemest?
Sai kik külä magade,
küläpoisi poolta unda,
külänaise nal'la unda,
külälatse laiska unda —
meie emä ütsisilmi
imet's meid elmede el'üle,
sõlekuppede kumene,
palut's kihi pirdesiida,
külümüdi küündeliida.
Ma olli kuri ikkemaie,
vilets vihanemaie.

10. 67.

Süüdu anna ma esäle,
süüdu ma ende emäle.
Esäkeine, kõvekeine,
emäkeine, ennekeine,
mis sa oidsid orjalasta,
kasvatid sa kahjulista,
sülle võtid süüalutse,
põlve pääle põltu latse!
Es sa viinu meid vesile,
viinu meelen meid meresse,
kanden külmässe kajosse,
lähäten meid lätteesse —

vesi os sõõten, vesi os jooten,
meri os viinu mehele,
avi os aanu ammeeida,
kiiss os kudanu kindeeida,
luts os löönu loogelesi.
Mis said abi sa minusta
või said kasu kasvatemest!
Ikke said imetemest,
silmämärjä mähkimest,
käekülmä kandamesta.
Enne kiiguten kiveje,
enne mähkin mätteeida,
tut'uten sa turbeeida —
kirik os tettu kivesta,
tugi os saanu turbeesta,
mägi os saanu mätteesta.
Mis said abi sa minusta
või said kasu kasvatemest!
Änäb näit vaeva minusta
kui neist muista tüterista,
Ma oli kurja ikemaie,
vilets ma vihanemaie.
Muu naise une magasi,
kälü kääni tõise külle,
minu emä ütsisilmi
üte õõ un'nakulle.
Es lõpe tuli taresta
ega pirdu pistusesta
ega algu ahju otsast —
kihi pirde ta paludi,
külümede küünelida.
Kui lõppi tuli taresta,
lõppi pirdu pistusesta,
lõppi algu ahju otsast,
imet's elmede el'ule,
sõsarde sõle valule.
Mis said abi sa minusta
või said kasu kasvatemest?
Tugi neile, kes es tunne,
abi neile, kes es astu,
tugi neile toomikile,
abi Arju saarikile.

D b l.: 3. Esäkeine, ennekeine [!] — 6. kahjulasta — 7. võtsid — 10. viinu meel meid meressa — 11. kajusse — 15. oja os aanu ammeeida — 17. loogelise — 22. kandamest — 24. mättäeida — 39. tuasta — 41. otsasta — 43. külümeta küünelide — 46. otsasta — 49. sait — 50. või sait kasu mu kasvatamast — 54. saadikille.

68.

„Emäkõine, ennekõine,
tundsit otsa orjamärgi,
käevarrest vaevaristi,
emäkõine, ennekõine,
tut'uten sa turbeeida,
mängäten sa mättäeida,
enne ku mängätit meida!
Emäkõine, ennekõine,
viinu mu meelen meresse,
kaalani kalakoosse —

69.

„Emäkeine, ennekeine,
tuusit mul otsast orjamärgi,
palge eest mul palgaristi,
es sa viinu mu vesile,
kanden mu külä kajusse,
lähäten mu lätteesse!"
Emä kuuli, kosti jälle:
„Kudas viin vere vesile,
latse armse allikusse —

11.

meri os sõõten, meri jooten,
aug os aanu ammeeida,
kiiss os kudan kindaeida,
luts os löönu loogerisi,
särg mul säärepaelessiida."
„Tüdärlaits, sa linnukõine,
kuda vii veri meresse,
lase liha lainesse —
veri võtt meren mürädä,
liha võtt lainen laulu lasta!"

12.

veri müräb jo veena,
laits ju armas allikunna!"
„Emäkeine, ennekeine,
vesi os sõõten, vesi os jooten,
vesi os viinu mu mehele,
avi os kudan ammeeida,
kiiss os kudan kindeeida,
säre suuri sukessiida,
luts os löönu loogelisi."

D b l.: 4. esä viinu mu velile [!] — 5. kajosse — 10. ju — 13. vesi os jõuten, vesi os sõuten — 14.(puudub) — 15. ammeida.

23. Kurvaks kasvatatud.

1. E 46001/3 (12) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H, R 5, 56 (7) — (1889).
2. E 45972/3 (5) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893). Dbl.: H II 42, 932/3 (22) — (1893).

1. 70.

Mistes meide kurva loodu,
kurva loodu, leinä loodu?
Kui ma oli til'lukeine,
til'lukeine, noorekeine,
emä viis sanna vihtumaie.
See-ep oli kurva sanna,
kun o meida vihutedu;
see-p o ollu leinäläte,
kust o meile vetta toodu;
see-p o ollu kurva kaske,
kust o meile vihta tettu;
see-p o ollu leinäleppa,
kust o sanna puida toodu.

Mianes o kurva sanna?
Katusede kurva sanna.
Miandes o leinäläte?
Salvite o leinäläte.
Miandes o kurva kuuske?
Koorete o kurva kuuske.
Miandes on leinäleppa?
Lehete o leinäleppa.
Miandes o kurva kaske?
Kõllated o kurva kaske.
Sestet meida kurva loodu,
kurva loodu, leinä loodu.

Dbl.: 5. vihtlemaie — 7. vihutadu — 8. see — 12. see — 16. lätes — 17. salvita.

2. 71.

Mistes meida kurva loodu,
kurva loodu, leinä loodu?
See om ollu kurva sanna,
kun o meida vihutettu;
see om ollu leinäläte,
kust o meile vetta toodu;
see o ollu leinäkaske,
kust o meile vihta toodu;
see o ollu kurva kuuske,
kust o sanna puida toodu.

Mianes o kurva sanna?
Katusseda kurva sanna.
Mianes o leinäläte?
Salvite o leinäläte.
Mianes o leinäkaske?
Lehtete on leinäkaske?
Mianes o kurva kuuske?
Kooritep o kurva kuuske.
Mianes o leinäleppä?
Ladvate o leinäleppä.

24. Tütar madal.

1. E 46003/4 (13) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H, R 5, 56/7 (8) — (1889).

1. 72.

Sedä ei tää ega ei mõista,
misses nee Maie madale,
või o nee Kaie kasine,
või o Tiina til'lukeine.
Ei see jole meie süüdu,
see o meie emä süüdu.
Kui emä minuta olli,
kallis emä kanni meida,
sei ta maasta maasikida,
ligi maada lillakida,
vabarid külä vahelta,
mustikid külä mäelta —
sestep o Maie madale,
sestep o Kaie kasine —

maasikist Maie madale,
vabarist latsi vaene,
mustikist ma mureline,
lillakist ma leinäline.
Emäkeine, ennekeine,
söönu uhkest uibuesta,
söönu pikäst pihlapusta,
võtten valgest vahteresta,
söönu salgest sarapusta —
uhke os kasunu uibuesta,
pikk os kasun pihlapusta,
valge os kasunu vahteresta,
salge kasunu sarapeista.

D b l.: 1. ega 'i — 10. lillakiida — 12. mustikuid — 15. maasikest — 23. salge.

25. Neiu nagu loodud.

1. H II 23, 494/5 (10) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Neiu nagu loodud + Varanduse põlemine.
2. E 45966 ja 52484 (33) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Neiu nagu loodud + Varanduse põlemine.
Dbl.: H II 23, 292/3 (31) — J. Kunimägi (1889).
3. E 45915/6 (9) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Üteldakse laisaks + Neiu nagu loodud.
Dbl.: H II 42, 907/8 (9) — (1892).

73.

Külätüdrügu, sõsare,
mis te sunnit suurepesse
või te panet parepesse —
om teil ihu ilusep,
või o teil pale parebe,
või o varju valgeebe?
Lääme vee veere pääle,
kalajärve kaala pääle,
lääme oja otsa pääle,
valateme varjustegi,
passime meie palesta,
kumbales ihu ilusep,
kumbales pale parebe,
Looja varju valgeebe!

74.

Näiukese noorekese,
mis te sunnide suurebesse
või te paned parebesse —
ek o te ihi ilusebe
või o te pale parebe?
Ole ei ihu ende luvva
egä pale ende panna —
ihu o Jumale loodu,
pale o Jumale pandu.
Külätüdrugu, sõsare,
lääme me Maarimäele,
eidäme ihualasti,

1.

Külätüdrügu, sõsare,
om teil änäp riideeida,
riideeida, rõõvaeida,
vii sõs kirstu sa kesäle,
kanna kirstu karjamaale,
veimevaka väl'lä pääle,
pane sõs kirstu palame,
teeme tuli tulba ala,
kige nel'lä nurga ala,
esi istu ikkemaie,
ikkemaie, kulleleme:
„Ka, kun mu vara palasse,
kuldakeedi suitseleve,
õbeelme õhkeleve!"

2.

vaatem tõinetõise pääle,
kumbal o ihu ilusebe
või o nee pale parebe!
Näiukeise noorekeise,
om teil änäb rõõveeida,
rõõveeida, riideeida,
änäb õbeelmessida,
viige nee kirstu kesäle,
vaka nurme vaieelle,
pange nee kirstu palame,
kutsu äiä lämmees,
kutsu ämmä lämmees,

küd'u külge paistamaie,
nadu manu naaramaie,
esi eida ikemaie:
„Siiäp mo pal'lu palas,
õbeelme õhkunes,
laasielme mul laos!"

D b l.: 1. noorekeise — 2. mis sundide — 3. panete — 4. ihu — 10. Külätüdruku — 11. Moorimäele — 13. vaatame — 15. pareme — 17. rõõvaeida — 18. rõõvaeida — 21. vaheele — 23. lämmeesse — 24. lämmesse — 28. Siiäp mu pal'lu palasse — 29. õhkunesse — 30. laosse.

3. 75.

Emä käs'k mu pea kasva,
pea kasva, jõude jõuda:
„Kasva pea, tüdär noori,
kasva pea, kasva jõude!"
Pea kas've, sai ma pikka,
ruttu kas've, sai rumale,
pakilt kas've, sai ma paksu.
Joba võt's külä kõnelde,
rahvas alba aia juttu:
„See-p näiu silmist madale,
see o uulist jo rumale,
see o paksu palgeesta,
see jo suigub süvveennä,
tukub tööda käieenna,
lameb lauda minneena."
Näiu kuuli, kosti jälle,
tääs ta targaste kõnelde:
„Obu uulista rumale,
lammas paksu palgeesta,
siga silmist jo madale,
siga suigub süvveenna,
lammas lauta minneenna,
unisteb magateenna.
Kuulke, kulla külärahvas,
oles ihi ende luvva,
oles pale ende panda,
ma loos ihu iluse,
ma panes pale parebe —
ihi o Jumale loodu,
pale o Maari kirjutele."

D b l.: 1. pia — 2. pia — 3. pia — 4. pia — 5. pia kas've, saive pikka — 8. kõnelte — 13. see jo suigup süvväenna — 14. tukup teeda käieenna — 15. lamep — 17. kõnelte — 21. suigup — 23. unistep — 26. panna.

26. Üteldakse laisaks.

1. GEG, EH 65, 116 (8) — (1817—1825).
   Üteldakse joodikuks + Üteldakse laisaks.
2. H II 5, 292/3 (73) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Üteldakse laisaks + Lauliku soost + Palju sõnu + Kardab laulu laitmist.
3. E 45657/8 (24) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
   Dbl.: H, R 5, 95 (20) — (1890).
4. E 45915/6 (9) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
   Üteldakse laisaks + Neiu nagu loodud.
   Dbl.: H II 42, 907/8 (9) — (1892).

Motiivi „Üteldakse laisaks" vt. veel laulutüübis nr. 125: Kaasa kaugel ja nr. 168: Kaua karjas käinud.

1. 76.

Kuulge, kuulge, ennad vennad,
mis om siski seeperästa,
et ma jamsin juvveenna,
tukun teeda kävveenna,
unisten magadeenna!
Õlo tettu joodavesse,
naine manu maatavesse,
tütär võõraste varasse.
Siga suigub süvveenna,
unisteb magadeenna,
lammas lauta minneenna.

77.

Me küll kurjas kutsutes,
me küll laisas laidetes,
põdelikus põltanes,
õelikus õigates.
Ei me ole loodu laisa,
ei ole üliunise —
me küll laisa laanim väl'lä,
põdeliku põimam väl'lä —
lammas-ep o loodu laiska,
siga om üliunine,
siga see suigub süvveen,
lammas lauta minneen,
tukub teeda kävveen.
Me 'i ole tuimasta soosta
ega seinä seemelesta —
tuli o tuimasta soosta,
vesi o seinä seemelesta,
tuli see tuntku tuima olla,
vesi tuntku seinä seista —
me olem suuresta soosta,
talu jagude jaosta,
me olem lauliku soosta,

2.

sõnasepäde seasta.
Laulik ol'l esä, laulik emä,
lauliku latse peräna.
Enne puudus meri vettä,
meri vettä, järi jääda,
koldas kuivesi kaluje,
sügäv auda ahvenida,
enne puudus puiemõtsa,
enne lõpes lõhmusmõtsa,
kahanes kasevariko,
kui puudus sõnu meile.
Kui meil suusta lõpenes,
keele päälta kistunes,
sis me riisum rinnastagi,
sis me kakum kaalastagi,
eidäm elmide seasta,
vana taaderde vahelta.
Rinnast me riisum Riia reesi,
kaalast kakum Pärno pärli.
Sis tulge võiste laulamaie,
võiste sõnul võitlemaie!

78.

Iki meid laisas laidetes,
unitses üteltes.
Ei ma jole loodu laiska,
ole ei uliunine,
ei ma 'i suigu süvveenna,
uniste ei magatenna,
jambsi ei jalgu panneenna —
siga ek o ÖÖ unine,
lammas ek o loodu laiska,
siga suigub süvveenna,

3.

lammas lauta minneenna.
Ütelti uulist rumale.
Ole ei ma uulist rumale —
oben o uulist rumale.
Ütelti silmist madale.
Ole ei ma silmist madale —
siga-ep o silmist madale.
Ütelti paksu palgeesta.
Ole ei paksu palgeesta —
lammas paksu palgeesta.

D b l.: 1. laideti — 3. ladulaiska — 5. ma suigu — 9. lammas lauta minneenna — 10. suigup — 11. minnenna — 13. ei uulist — 18. Üt'el paksu palgesta.

4.

Vt. laulutüüp nr. 25: Neiu nagu loodud, var. 3 [75].

27. Üteldakse vanaks.

1. H II 5, 321/2 (6) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Üteldakse vanaks + Ennemuistne elu + Loomine.
2. H II 5, 183/4 (7) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Tulevik tundmatu + Üteldakse vanaks.
3. H II 5, 296/ 7 (76) < Karksi v. — J. Hurt (1883).

4. H II 23, 36/7 (10) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Ema haual + Vara vaeslapseks jäänud + Üteldakse vanaks.
5. E 45658 (25) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Dbl.: H, R 5, 97 (1) — (1890).

1. 79.

Külänaise, nännikese,
linapõlle, linnukese,
ütlit mu ilma igätse,
ütlit mu valla vanutse,
kate katku põlvelise —
ilmep o ilma igäne,
valdep o valla vanune.
Mina mullutse mälede,
enneaigutse arude,
kui kirves kivile kuksi,
sirpi laulis sisaskinna,
kui sõõdi sarappuu urve,
lepälehtest tetti leibä,
kaselehtest tetti kakku.
Külänaise, nännikese,
linapõlle, linnukese!
Pääsuk olli päävä pojake,
läits ta söödule munele,
munni kolmi munakesta:
üits jäi söödule kivisse,
tõine sai tähes taeveesse,
kolmas kuus pääle ilma.
Mi jäi söödule kivisse,
sinnäp ilpi mina isti,
kaokeine ma karasi,
säälep ma ilpi iä tääsi,
kaokeine kasupõlve.

2.

Vt. laulutüüp nr. 75: Tulevik tundmatu, var. 2 [171].

3. 80.

Vananaine võleliku,
võleliku, keelekoera,
ütlid mu ülivanasse,
saavet mu saasuvisse,
kitid mu kige vanepes,
kate katku põlvelises.
Allep mul kuuske kopelen,
allep kaske karjamaale,
kun ma kiiksi kätkinnegi,
nõrksi nõrgale veole.

4.

Vt. laulutüüp nr. 406: Vara vaeslapseks jäänud, var. 10 [824].

5. 81.

Iki meid vanas vannutesse,
igärikus üteltesse.
Ütelti valla vanune,
ütelti ilma igäne.
Ole ei ilma igäne,
ole ei saasuvine,
ole ei valla vanune.
Vananaine võleliku,
võleliku, keelekurja —
et ei täü peost pistä
egä anda alta õlma
egä kääntä käüseesse.
Mul oli võõras ennekõine,
taas mul võõras taadekeine,
see pidäs võtme peona,
ei ta 's lase peost pistä
egä anda alta õlma
egä kääntä käüseesta.
Sestep ma saasuvine,
sestep ma valla vanune,
sestep ma ilma igäne.

D b l.: 1. vanan — 12. käüseessa — 14. tap's mul võõrastaadekeise [!].

28. Ei sünni suurte sekka.

1. H II 23, 488/9 (6) < Polli v., Perakŭla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Ei sünni suurte sekka + Rikas püüab reeks + Rikas loodud rumalaks + Kiusleja.
2. H II 23, 44/5(16) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Ei sünni suurte sekka + Ei hooli uhkeist.
3. H II 23, 72/3 (7) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Kari kaugele läinud + Ei sünni suurte sekka.

82.

1.

Istum maha engämaie,
kenä jalgu kengämaie,
sinisääri säädämaie,
punapõski pühkimaie,
ilu-uuli oidamaie.
Kengim nee jala kebeve,
säem nee sääre sileve,
pühim nee põse punatse,
oiam nee uule iluse —
sõs me sünnüm, sõtsikene,
sõs me sünnüm suurte sekkä,
suurte sekkä, kõrke kõrva,
rikaste manu magame.
Rikas sõimas meid reesse,
rahaline ratteesse,
kullaline kõrikusse,
õbeline õlpupuusse,
tinaline telgeesse.
Kustes rikas ree võti,
rahaline rattapuida,
õbeline õlpupuida,
tinaline telgeida,
kullaline kõrikida?

Seep o Jumal äste tennu,
Maari targaste tasunu —
loonu nee rikka rumale,
talulatse tahmatetu,
loonu nee kehvä kenässe,
vaeselatse valgeesse.
Il'lut, il'lut, võrge, võrge,
tasa, tasa, targu, targu,
il'lut käsk Jumal eläde,
madalest käsk Maari kävvä —
il'lut o Jumale latse,
maral Maari käskijalga.
Teie kisut kiustelusta,
teie võtat võistelusta,
teie tahat tapelusta,
teil o imu imede,
teil o lusti ludside.
Kõndke me koplesse,
marske te meie majasse —
sääl o kodu konnaluida,
sääl o vare varsaluida,
kui teil sõs imu imede,
kui teil o lusti ludside!

2.

Vt. laulutüüp nr. 29: Ei hooli uhkeist, var. 1 [83].

3.

Vt. laulutüüp nr. 344: Kari kaugele läinud, var. 1 [703].

29. Ei hooli uhkeist.

1. H II 23, 44/5 (16) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Ei sünni suurte sekka + Ei hooli uhkeist.

83.

1.

Ei ma sünnü suurte sekkä,
suurte sekkä, kõrke kõrva,
rikaste manu magame.

Ei ma ooli uhkeeista,
karda liia kangeeida —
ma sõku suurte suka,

suurte suka, kõrke kengä,
rikaste riba jalusta.
Me lööme uhkeil uule pääle,
kõrkel kõrva pääle —
uhke lää uuli mak'uteme,
kõrk lää kõrva oidemaie.

30. Ei hooli laimust.

1. H II 5, 327 (10) < Polli v. — J. Hurt (1883).
2. H II 23, 400/4 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Memme vaev + Ei hooli laimust + Meeste murd + Iluaeg + Isa- ja mehekodu.
3. E 9885/6 (1) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1891).
Dbl.: H II 23, 169 (1) — (1891).

1. 84.

Küll nee külä meid kõneli,
küll nee tige meid teodi,
rahvas alba aavetelle.
Ei ma 'i kõigu kõneldenna,
liigu ei liia laiteenna —
enne kõigus kõneleja,
liigus liia laiteja —
ma küll kõigu kõndienna,
liigu leibä süvveenna.
Enne kõigub kõre kuuske,
enne liiguv liia lepä,
kargav nee kõre kadaje,
enne tandsiv tammepaku.
Kui ma kuule kõneltevet,
rahvast alba aaveltevet,
sis ma astu ahkepesta,
pia pääda püstepilta,
üles tõsta kuldakondsa,
maha lõõ jala madala,
vajote ma vaskivarba.

2.

Vt. laulutüüp nr. 2: Memme vaev, var. 4 [4].

3. 85.

Küll meil kuuli kurva kõrva,
küll meil mõisti mõõlu meeli,
et küll kurjast meid kõneldi,
salamahti salvetesse,
nägemede näpitesse.
Ei me kõigu kõneldenna,
liigu ei liia laitussenna.
Enne kõigus kõneleja,
liigus liia jutu aaja,
kui nu kõigus kõneldeve,
liigus liia laideteve.
Midä änäb külä kõneli,
külälatse meid küll laidi,
sedä-ep Jumal avidi.
Nenda-ep lää jutu meista,
tühi jutt lää tüdrukista,
näru jutt lää näidistesta,
kui vesi ani sulista.
Kui see külä meid kõneli,
külälatse meid küll laidi,
sis ma kõnni kõrgepesse,
sammu astu ahtepesta,
pää mina piä püstepelta.

Dbl.: 6. kõneltenne — 7. suigu ei liia laitusenna — 8. kõneleje — 10. no — 12. änäp.

31. Laimatud neiu linnuna.

1. H II 5, 334/5 (18) < Polli v. — J. Hurt (1883).
2. H II 23, 436/9 (12) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Neiu kodutööd + Venna hobune + Laimatud neiu linnuna.
3. H II 23, 43/4 (14) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).

4. E 51959/60 (43) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Voodi tegemine oma auks + Laimatud neiu linnuna.
Dbl. a: H III 5, 930/1 (9) — (1889).
b: H III 5, 933/4 (1) — (1889).
c: H II 23, 282/3 (16) — J. Kunimägi (1889).

86.

1.

Joba mul kuuli kura kõrva,
joba mõisti mõõlu meele,
et mud sala salvetes,
nägimede näpites,
mõtle ei minud mõistaveda,
arva ei aru saadaveda.
Joba mõisti mõõlu meele —
sõimati mud, laimati,
sõimati mud sõdasuile,
laimati mud maldsamaile,
liblik ma linaleosse,
parts ma pajoallikosse.
Üles tõussi sõdasuilta,
sõdasuilta, maldsamaalta,
liblik ma linaleosta,
parts ma pajoallikosta,
siputelle, soputelle,
siputelle siibessida,
soputelle sulgessiida,
kõristi kõllast juusta,
vatsudi vahapääda.

2.

Vt. laulutüüp nr. 371: Neiu kodutööd, var. 1 [752].

87.

3.

Sõimati meid, sõtsikene,
sõimati meid sõpasuile,
sõpasuile, maldsamaile,
liblik ma linaleosse,
pask ma pajoallikusse.
Üles tõus'e, sõtsikõine,
sõpasuilta, maldsamailta,
liblik ma linaleosta,
pask ma pajoallikust,
lennäsi ma lepä pääle,
karasi ma kase pääle,
sääl ma sulgi, sääl ma siibu,
sääl ma siibu siputelli,
sääl ma sulgi soputelli.
Maha ai suvitse sule,
maha ennitse ebeme,
selgä võti siidisule,
kaala võti kardasule,
ligi ihu linnusule,
pääle panni pardsisule.

4.

Vt. laulutüüp nr. 107: Voodi tegemine oma auks, var. 6 [254].

32. Põlatud laps.

1. EKS 40 3, 173/4 (9) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
Põlatud laps + Imelik maja.
2. H II 5, 345/7 (25) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Meri õue all + Põlatud laps.
3. H I 2, 135/6 (1) < Polli v. — J. Tüdt (1888).
Põlatud laps + Imelik maja.
4. H II 5, 207/9 (23) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Põlatud laps + Imelik maja + Neiud põlgavad.
5. H II 5, 279/80 (63) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Põlatud laps + Imelik maja.

6. H II 23, 32/4 (8) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Põlatud laps + Ema haual.
7. E 52485/6 (36) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Põlatud laps + Imelik maja.
Dbl.: H II 23, 294/5 (34) — J. Kunimägi (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 33: Imelik maja, var. 2 [88].

2.

Vt. laulutüüp nr. 428: Meri õue all, var. 1 [873].

3.

Vt. laulutüüp nr. 33: Imelik maja, var. 4 [89].

4.

Vt. laulutüüp nr. 33: Imelik maja, var. 7 [92].

5.

Vt. laulutüüp nr. 33: Imelik maja, var. 8 [93].

6.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 10 [30].

7.

Vt. laulutüüp nr. 33: Imelik maja, var. 9 [94].

33. Imelik maja.

1. GEG, EH 65, 80/1 (6) — (1817—1825).
Mõisast varastamas + Imelik maja.
2. EKS 40 3, 173/4 (9) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
Põlatud laps + Imelik maja.
3. H II 5, 341/3 (23) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Viru sepp + Imelik maja.
4. H I 2, 135/6 (1) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
Põlatud laps + Imelik maja.
5. H II 23, 141 (1) < Polli v. — M. Kõdar (1889).
6. H III 5, 897/9 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1889).
7. H II 5, 207/9 (23) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Põlatud laps + Imelik maja + Neiud põlgavad.
8. H II 5, 279/80 (63) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Põlatud laps + Imelik maja.
9. E 52485/6 (36) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Põlatud laps + Imelik maja.
Dbl.: H II 23, 294/5 (34) — J. Kunimägi (1889).

Motiivi „Venna otsimine“ vt. veel laulutüübis nr. 112: Poiste poomine, nr. 200: Naine tuleb põllu tõttu ja nr. 302: Uppunud vend.

1.

Vt. laulutüüp nr. 389: Mõisast varastamas, var. 1 [798].

88.

2.

Meie katsi vaestalasta,
äräpõltu poisikese.
Esä põlgi, emä põlgi,
esä põlgi põlve eesta,
emä põlgi põlve päälta,
veli vihkas vihtemasta,
sõdse sannalavalta.
Lätsi vällä värävasta,
läbi pajotse padriku,
läbi suuresta sooста,
üle laia lagendiku,
lätsi suurele mäele,
kallakule kõrgeelle,
võti korjate kivee,
võti kakku kannukesi,
võti tetä linnakesta
roogudesta, raagudesta,
pilliroo pindadesta.
Tei mina maja maasikista,
tei mina linna lillakista,
linna valli vaarakista,
otsa tei ubinepoee,
külge tei kübärepoee,
sisse tei ma siidipoe.
Mööda käisiv Mündi saksa,
mööda münditse emändi,
küsitelli, mõistatelli:
„Mi linna see-s peas oleme:
om see suuri soolalinna
või o väike väidselinna?"
„See 'i ole suuri soolalinna
ega väike väidselinna —
see o vaestelaste linna."

3.

Vt. laulutüüp nr. 363: Viru sepp, var. 2 [739].

89.

4.

VAESELATSE LAUL.

Mina ütsi põldu latsi,
põldu latsi, laidu latsi —
esä mut põlgsi põlve päält,
emä ella rüppeesta,
velle keeliv vihtumest,
sõsare sannalavalt.
Koes sõs mina minesse?
Lätsi suure soo sisse,
lätsi laia laane sisse.
Peenar mul pikka istepenki,
sööt oli suuri söögilauda,
mätäs pehme pääalune.
Võti sõs mängi mätästege,
võti pildu pilbastege,
võti sõs kanda kaikaiida,
võti sõs korjade kive,
võti sõs tetä linnakest,
asute alevikest.
Tei ma linna lillakista,
linna müüri münterista,
linna külle köömelista,
linna seinä seemelista,
sisse ma sääsi siidipoodi,
pääle pääräti-poodi,
külge panni kübärepoodi,
vahel panni väidsepoodi,
otsa panni ubinepoodi.
Valadi mina, valadi:
kesse tulli sisse, võti siidi?
Sõdse tulli sisse, võti siidi.
Kessi tulli pääle, võti räti?
Emä tulli pääle, võti räti,
velle vahelt võtiv väidse.
Kessi tulli külge, võt's kübäre?
Küdü külge, võt's kübäre.
Kessi tulli otsa, võt's ubine?
Onu otsa, võt's ubine.
Mööda sõidiv Mündi saksa,

aelive Abja ärrä,
egä reedi Riia ärrä,
küsütelle, mõistatelle:
„Sedä 'i tää ega 'i mõista,
mis linna see pias oleme —
om ta suuri soolalinna,
või om kallis kaubalinna,
või om väike väidselinna,
või om pisuk piimälinna?"
Ma küll kuuli, kosti jälle:
„Ole ei suuri soolalinna,
ole ei kallis kaubalinna,
ole ei väike väidselinna
ega pisuk piimälinna —
see om vaeselatse linna."

5. 90.

Lääme mõtsa, teeme maja,
teeme tare Tarvastusse,
rehe Riia uulitsasse.
Sisse sõitsid siidilaeva,
manu käisid marjalaeva,
viira-väira väidselaeva,
nuketi nugade laeva,
küsitele, nõvvatele:
„Kas om Riiga või om linna,
või om Koigema kiriku?"
„See om sante sannakene,
vaese mehe varjukene.
Tulge sisse, ostke siidi,
minge vällä, ostke väitsi,
ostke ollandi kübärid,
pääle pantke paabusulgi,
kirivese kuke sulgi!"

6. 91.

Mina ütsi vaenelatsi,
lätsi mõtsa ommikulla,
võti korjada kiveeida,
võti kanda kaikaeida,
võti pildu pilpaeida,
võti mängi mätästega,
võti tetä linnakesta,
asutada alevikesta.
Tei ma linna lillakista,
tei ma maja maasikesta,
tei ma valli vabarista,
tei ma müüri münditesta,
torni toomeäitsmenesta,
pani ma kuu korsenessa,
agu al'las akenessa,
päevä ma tare läveella.
Sai sõs linna valmiessa —
kuu sõs kumas korsenesta,
agu aimas akenesta,
päe paist tare läveelta.
Möödä sõs sõidiv Mündi saksa,
aeliva Abja ärrä,
ega reedi Riia saksa,
ega poolbe poesaksa,
ega eesempa isändi.
Kõik saksa sala kõneliva,
risti eidiv Riia ärrä,
Uulu uhkepää isända,
Valga valgepää emända:
„Mis linna see peas olema —
om ta suuri soolalinna,
või om ilus elmelinna,
või om kallis kaubalinna?"
Mina kuuli, kosti jälle:
„Kuule, suure Riia ärrä,
Riia ärrä, rendisaksa,
Uulu uhkepää isända,
Valga valgepää emända —
ole ei suuri soolalinna
ega ilus elmelinna
ega kallis kaubalinna —
see om vaestelaste linna."

7. 92.

Esä mud põlgsi, emä mud põlgsi,
esä mud põlgsi põllu päälta,
emä mud põlgsi põlve päälta.
Lätsi ma ärä kodusta,
veeri vellede seasta,
tei ma linna lillakist,
linna müüri mustikista,
linna valli vabarista,

linna seinä sitikist,
panni kuu korssenesse,
ao ma panni akenesse,
päävä kulda katusses.
Kes säält mõõdä sõiteles?
Mõõdä sõidi Mündi saksa,
mõõda Mündi nooreärrä,
egä reedi Riia ärrä,
egä kuu kuningapoega,
küsütelle, mõistatelle:
„Mi linna peas olema —
om ta suuri soolalinna,
või o kallis kaubalinna,
või o vähik väistelinna?
Kuu tal paistub korssenen,
ago elgib akenen,
päev tal paistub katussenna."
Mina kuuli, kosti jälle:
„Ei ole suuri soolalinna
ega kallis kaubalinna —
see om põltu poja maja,
vaeselatse varjupaika."

Lätsi sis kohe kosjoelle,
abikaasa kaema.
Valati mina, valati:
kas see näio minda tahtis?
Ei see näio mind ei tahten,
ilpi mind ei igatsenud,
et es ole sel'län siidisärki,
siidisärki, sitsivesti,
et es ole kaalan kaalarätti,
jalan suuri suisaapid.
Lätsi sis vällä valateme,
suure linna sõitelema,
osti selgä siidisärgi,
siidisärgi, sitsivesti.
Lätsi sis kohe kosjoelle,
tüdrukida otsimaie.
Joba sis tüdruk tahtis minda,
elmiskaal mind imutses:
„Kui ole oma, oia minda,
peris oma, pea minda —
nüüd ma ehi emändisse,
kuldaroonin ruvvassegi!"

93.

O ma vaene põltu latsi,
alta ilma alva latsi!
Esä mud põlgsi, emä põlgsi,
emä mud põlgsi põlve päälta,
esä põlgsi põllu päälta,
veli vil'läväl'lä päält,
sõsar sannalavvaltagi.
Kos läits vaene põltu latsi?
Lätsi ma suile, sai ma maile.
Suile tei ma suure linna,
maale tei maja madala,

8.

linna tei ma linnakist,
valli tei ma vaarakist,
külle ümmer köömelist.
Sisse joosiv siidilaeva,
vällä joosiv väidselaeva,
küllest joos'k kübärelaeva,
otsast joos'k ubinalaeva,
„Tulge sisse, ellä velle,
tulge sisse, ostke siidi —
seen siin siidi müütänes,
kaleveda kaubeldes."

94.

Me katsi vaestalasta,
vaestalasta, põldu lasta,
esä meid põlgsi, emä põlgsi,
esä põlgsi põllu päälta,
emä põlgsi põlve päälta,
sõdse ellä rüppeesta,
velle noore vihtumest.
Koe sis mina mines
või ma see pää panes?
Lätsi vällä ma värista,
as'te vällä üle aia,
jäti aia jumalege,

9.

jäti tervid teibeelle.
Lätsi suure soo sisse,
lätsi laia laane sisse,
võti ma otsi maasikiida,
võti murda murakida,
võti ma löüdä lillakida,
võti otsi ubinida,
võti ma tetä tareta,
võti maali ma majada,
ehita eluaseta.
Linna tei ma lillakist,
maja tei ma maasikist,

müüri tei ma mustikista,
sisse ma sääsi siidilaeva,
vällä joos'e väidselaeva,
külgi joos'k kübärelaeva,
otsa joos'k ubinelaeva.
Möödä sõidiv Mündi saksa,
egä reedi Riia ärrä,
egä poolbe poodipoisi,
küsütele, mõistatele:
„Sedä ei tää ega ei mõista,
mis linna pias oleme —
om ta suuri soolalinna
või o vähik väidselinna,
uhke või ubinelinna?"
Mina kuuli, kosti jälle:
„Ole ei suuri soolalinna
ega vähik väidselinna,
uhke ei ubinelinna —
see o vaestelaste linna."
„Näiukeise noorekeise,
müüge see linna meile!"
Mina kuuli, kosti jälle:
„Kuule, suure Riia ärrä,
Riia ärrä, rendisaksa,
müü ei linna teile.
Kui müüme linna teile,
kunnes me esi eläme,
kunnes kurdam kurja tunni,
viivitem päevä vihatse?"

D b l.: 2. põltu — 8. minnäesse — 9. panesse — 16. võti marsi [!] maasikiida — 17. murakiida — 18. lillakiida — 19. ubiniida — 20. võti tetä ma tareda — 22. eluaseda — 23. lillakista — 25. mustikist — 30. sõitiv — 38.—53. (puudub).

34. Neiud lähevad ära.

1. H II 23, 423/7 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Neiud nagu sõjavägi + Kuldsed äia toolid + Neiud lähevad ära + Imemaa + Kaugelt kosilased.
2. H II 23, 508/9 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Neiud lähevad ära + Suvine sõber.
3. H II 5, 246/9 (40) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Neiud lähevad ära + Imemaa + Peretütar ja vaeslaps.
4. E 51949 (20) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl. a: H, R 5, 31 (20) — (1889).
   b: H II 23, 317 (21) — J. Kunimägi (1889).
5. E 45961 ja 45959 < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Neiud lähevad ära + Tütar mõisas.
   Dbl.: H II 23, 153/5 (8) — (1889).
6. H II 42, 665 (34) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Neiud lähevad ära + Imemaa.
7. H II 42, 669/72 (36) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Neiud lähevad ära + Tütar mõisas.
   Dbl.: ERA, Tõrvand 1, 38.

Motiivi „Neiud lähevad ära" vt. veel laulutüübis nr. 177: Neiunälg.

1.

Vt. laulutüüp nr. 77: Neiud nagu sõjavägi, var. 1 [174].

2.

95.

Lääme ärä siita maalta,
siita maalta, siita poolta,
siita kurjasta kurusta,
siita alva rahveesta —
kuru siin kurja, rahvas alba,
kuru siin kurjaste eläve,
rahvas alba tapeleve!
Lääme ärä, näiu noore,
kuru siin kurja, rahvas alba,
kurja siin külätse poisi,
õele siin õidsipoisi,
kadeliku karjapoisi,

ei või nätä näiukesta,
nätä ei näiu varjukesta.
Lääme ärä sinna maale,
kun o me suvitse sõbra,
keväjese ellä velle,
aastese abikaasa,
ken suve sülena oisi,
talve tandsit's põlve pääle,
äesten ois äglä pääl,
kündän ois kübäre pääl,
rüppen ois rügä lõigatenna,
kaukan kaaru kandeenna,
suust mut söödi, suust mut joodi,
suusta söödi suhkurelle,
peo päält sõõt's pähkelelle,
suusta jõõt's soolaõluta.

3.

Vt. laulutüüp nr. 412: Peretütar ja vaeslaps, var. 1 [833].

96.

4.

Lääme ärä, näiu noore,
lääme ärä siita maalta,
siita maalta, siita põõlta,
siita kurjasta kurusta,
õelesta rahveesta!
Kuru kurja meid kõneli,
rahvas alba aive juttu.
Lääme ärä siilta maalta,
jätäm äiä jumalege:
„Jumalege, neeki juure,
Maariege, neeki maa!
Ei me änäb siiä ei tule
ega ei tule tõisel kõrral,
tõisel uvvele suvele.
Lääme ärä sinna maale,
kun nee rahvas raha massi,
inimese inda pal'lu,
kun ei kuule kuke äälta,
tõise talu tõlva äälta,
kolmande kurige äälta.
Sääl meid marjun maidsetesse,
kuremarjul korjatesse,
lillagile löütänesse,
ubinile oitaesse."

D b l. a: 3. siilta maalta, siilta põõlta — 14. tõisele — 16. maksi — 20. kurje [!].
D b l. b: 4. siita kurjasta külästa — 5. rahvaesta — 8. siita — 12. Ei me änäb siiä tule — 13. egä — 14. uvvel — 14. järel: Lääme ärä siita maalta — 15. lääme sinna suurel maale — 17. inimese inda pakuv — 20. kolmandeme kuriku äälta — 21. marjul — 24. oitanesse.

5.

Vt. laulutüüp nr. 115: Tütar mõisas, var. 4 [270].

97.

6.

Lääme ärä, sõtsikene,
lääme ärä siita maalta,
siita maalta, siita põõlta,
siita kurjasta kurusta,
õelesta rahvaesta,
siita maalta sinna maale,
kunes änäp tõõd ei tetä,
tõõd ei tetä, vaeva 'i nätä,
kun ei kuule kuke äälta
ega linnu lauluäälta,
tõise talu tõlva äälta,
kurikide kompsimista,
kunes kuke kulda sööve,
kuke kulda, kana karda,
ani al'lasta õbeda,
kun ei kolgite linuje
ega ei kaia kanepita,
pannas meid padjule magame,
ahju pääle audumaie.

7.

Vt. laulutüüp nr. 115: Tütar mõisas, var. 5 [271].

35. Imemaa.

1. H II 23, 423/7 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Neiud nagu sõjavägi + Kuldsed äia toolid + Neiud lähevad ära + Imemaa + Kaugelt kosilased.
2. H II 5, 246/9 (40) <Karksi v. — J. Hurt (1883).
Neiud lähevad ära + Imemaa + Peretütar ja vaeslaps.
3. H II 42, 665 (34) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Neiud lähevad ära + Imemaa.

1.

Vt. laulutüüp nr. 77: Neiud nagu sõjavägi, var. 1 [174].

2.

Vt. laulutüüp nr. 412: Peretütar ja vaeslaps, var. 1 [833].

3.

Vt. laulutüüp nr. 34: Neiud lähevad ära, var. 6 [97].

36. Neiusid ei nõuta tagasi.

1. GEG, EH 65, 79/80 (5) — (1817—1825).

1. 98.

Näiokese noorekese,
teid küll Virro viitänesse,
teid küll Arjo antanesse,
ei teid nõvva Nõmme saksa,
otsi ei oma isändi,
kulle ei küläkubia,
vallapäälitse vanemi.
Vala poige vargeeida,
esä arja kakkueida,
emä rinna riisueida,
ken tundve tubada tetä,
tare seinä na tahuda,
koa kilpi kinni panna,
kui neid Virro viitänesse,
kui neid Arjo antanesse,
lähätesse Läänemaale —
neid jo nõudve Nõmme saksa,
otsive oma isändi,
kulleve küläkubie,
vallapäälitse vaneme.

Tidrukide laul.

37. Neiu ja poisi laulmine.

1. E 45984 (11) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
Dbl.: H II 42, 937 (27) — (1893).

1. 99.

Kuulin näiu laulavetta,
mõtlin käo kukuvetta,
sisasklindu siilivetta,
ellä lindu elkivetta.
Kuuli poissi laulavetta,
mõtli unti ulvavetta,
vana karu karjuvetta,
vana tõuri tõunavetta.

Dbl.: 3. sisasklinnu siivetta — 4. linnu — 6. (puudub) — 8. tõuris.

38. Poisi ja neiu matus.

1. H II 23, 571/3 (44) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Poiss tuleb neiude tulele + Poisi ja neiu matus.
2. E 45965/6 (31) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Poiss tuleb neiude tulele + Poisi ja neiu matus.
   Dbl.: H II 23, 291/2 (29) — J. Kunimägi (1889).
3. H II 23, 365/6 (5) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
4. H II 42, 619 (7) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).

1.

Vt. laulutüüp nr. 117: Poiss tuleb neiude tulele, var. 1 [277].

2.

Vt. laulutüüp nr. 117: Poiss tuleb neiude tulele, var. 2 [278].

100.

Kudas jääs poissi seisamaie?
Jääs ku sõõtu seisamaie,
vana kulu kurtamaie,
istus ku ilves merena,
jänes järve keskella,
puujuurest tal juuse,
siaarjusest abeme.
Kudas jääs näiu vanasse?
Jääs ku lilli liikumaie,
ellerein jääs engämaie,
kullerkupp jääs kurtamaie.
Ku see poissi koolenesse,
kus see poissi matetesse?

101.

Ku see poissi koolenesse,
koe see poissi matetesse?
Kige kurjebe kuusikus,
kige alvebe aavikus,
kunes undi ulge käüve,
undi ulge, soe solge,
karu kateksi karassi —
sinna poissi matetesse.

Var.: 12. aeteta alterisse.

3.

Suure soo keskeella,
laia laane laieella,
kus nee undi ulge kävve,
karu kõnniv katekõisi,
kun ei kuule kuke äältä,
tõise talu tõlva äältä.
Ku see näiu koolenesse,
kus see näiu matetesse?
Kirivese kirikusse,
rohilise ruute ala,
kun nee papi paarin kävve,
kirikärrä kirjan-karjan.

4.

Ku see näiu närtsinesse,
koe sõs näiu matetesse?
Kirivese kirikaida,
aabelise alterisse,
ala akente punase,
pääle ruudi rohilise —
sinna näiu matetesse.

39. Meie ja teie poisid.

1. GEG, EH 65, 3/6 (1—2) — (1817—1825).
   Venna hobune + Hoolas mees + Meie ja teie poisid + Puud ja linnud + Loomad põllul + Sarvepuhuja.
2. H II 5, 355/6 (31) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Omakssaamine + Meie ja teie poisid.
3. H II 23, 529/32 (16) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Ehmatanud hobune + Meie ja teie poisid + Venna kiitus.

4. H II 5, 275/7 (60) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Venna kiitus + Meie ja teie poisid + Vend linnas.
5. E 51935 (2) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H, R 5, 11/2 (2) — (1889).
6. E 45653/4 (15) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Dbl.: H, R 5, 88/90 (11) — (1890).
7. H II 42, 610/4 (3) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Laidan laisale + Meie ja teie poisid + Venna kiitus + Laulikute sõimlemine.
Dbl.: H II 42, 585/8 — E. Kitzberg (1891).
8. H II 42, 790/2 (10) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Tänu õlle eest + Venna hobune + Meie ja teie poisid.
9. H II 48, 81/2 (7) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

1. **102.**

VELLE KITMISE LAUL.

Neep om velle, mis om meile,
neep om ratso, mi velile,
obose onopoele —
pilvist sööve, pilvist joove,
pilvil na pää peave,
laka laskve taevesse,
lase lasta lakalegi,
õlekõrt ei kõhrilegi,
linaseemelt sel'lä pääle,
jõvva ei ilma eeste,
vald ei panna val'lesse,
kihlkund kinni pidäde.
Tulli esi ellä velle,
ai ta suhu suitseeida,
ai ta pähä päitseeida,
kaala ai rangi rahatse,
pääle panni luise looga,
luise looga, jõhvi ohja.
Kui ta sõidab teeda mööda,
teder kudrutab õlale,
mõtus laulab mõõga pääle,
kägo kukub looga pääle,
alli linno arja pääle,
sisask siidirõõveelle.
Neep om velle, mis om meile —
kui na käive teeda mööda,
tee o täisi tedre verda,
nurm täisi nugista verda,
tule ei tooreta kodusse,
värskieta värävesse.
Neep om meie ellä velle,
ulge käive kui nee osja,
salge käive kui nee saksa,
ulge ostave õlota,
marge massave rahada,
ei na ei tingle tibo pääle,
kaagle ei õllekanno pääle.
Kun jo käive meie velle,
sääl om kengäde kebine,
sääl om saabaste sabine.
Kun na keerotev obesta,
sinna keerutev kiriko;
kun na tandsitev obesta,
sinna tandsitev tanume.
Neep om meie ellä velle,
neil om püssi püüni pääl,
kalle ravva katusenna.
Kui lää soole sõitamaie,
arol või aelemaie,
võtav püssi püüni päälta,
kalle ravva katusesta,
lasev tipusta tease,
lasev oksesta orave,
ladvast laulolinnokese,
lasev põdra põllustegi,
karo kaarapõõrusista.
Vala meie ellä velle,
kui käive kirikoteeda,
kui na lasev laadamaada,
ulk om urte neil ehena,
sada saksa rakakesta,
urda uputev obesta,
koera kargutev jänesta.
Karo võt't lasta laane poole,
põder poiki mõtsa poole.
Veli koere kargutelle:
„Ukka, Urmi, akka, Armi,
tooge sarve mo kädeje,
ma vii sarve sepä kätte!"
„Kulla seppa, ellä seppa,

tee̬ mul vaskene pasone,
sarapune sarvekene!
Mul kodun kolme sõsare,
külän kümme neitsikesta,
kik tahtve minnä mehele,
kik tahtv sarvel saatamesta,
vilispillil viitämesta,
toropillil to̬otamesta,
pasonel panna mehele."
Vastamine:
Vala teie ellä velle —
kun jo käive teie velle,
sääl om viiso vingumine,
pastlapaela paukumine.
Esi na käive tee̬da mö̬ö̬dä,
viiso jo̬o̬ksve ve̬e̬rda mö̬ö̬dä,
aro käi arusid mö̬ö̬dä.
Ulge käive kui ne̬e̬ undi,
salge käive kui ne̬e̬ sandi,
iki na tinglev tibo pääle,
iki maadlev marga pääle,
kaklev õllekanno pääle.
Istve kui ilve merena,
kotkas koldaste seana,
jänes järve keskeelle.

103.

2.

Näiokese noorekese,
tulge teie meie poole,
meie tulem teie poole!
Ku te ei tule meie poole,
meie ei tule teie poole,
sis olem vistisse vihatse,
süämest süüalutse.
Tulge teeme tuttavesse,
ostame läbi omasse,
sõsaresse sirgeesse,
vaderesse valgeesse,
kälütsesse kalleesse!
Meil om velle kui ne̬e̬ vitsa,
o̬no̬poja kui ne̬e̬ os'a,
tädipoja tävve mehe.
Kui na lääve kirikusse,
obu neil alla kui se̬e̬ ahju,
me̬e̬s om pääle kui se̬e̬ pääva.
Mis te tühjä kiitelede,
kiitelede, võitelede,
või me ei tää teie velle!
Kui na lääve kirikusse
või na astuv altaresse,
obu neil alla kiiberkintsu,
me̬e̬si pääle parmureisi.

3.

Vt. laulutüüp nr. 332: Ehmatanud hobune, var. 3 [675].

4.

Vt. laulutüüp nr. 40: Venna kiitus, var. 2 [109].

104.

5.

Ne̬e̬p o velle, mis o meile,
kannusjala, mis kaole!
Kui na käüve kirikunna,
või na lasev laadate̬e̬le,
või na kõnniv kõrdsite̬e̬da,
sääl om saabaste sabine,
pargit pastalde padsine.
Küll me tääme teie velle,
mianse o teie velle —
teie velle viiest vigatse,
kuvvest kurjana tõbena,
Virun käüve, Arjun käüve,
Virun käüve vihtumenna,
Arjun käüve arstimenna,
Viru vihta neil peona,
Arju ame kan'delenna.
Te velle viiest vigatse,
kuvvest kurjana tõbena,
jõvva ei arsti avite,
tohter tetä tervesse —
arstil annav alli täku,
tohterel tulipunatse.

Kui na käüve kirikunna,
või na lasev laadateeda,
või na kõnniv kõrsiteeda,
sääl om viis vingumenna,
pajoviiste paukumine,
lõhmusviiste lõksumine.
Neep o velle, mis o meile,
kannusjala, mis kaole —
küll na mõistav kirjutele,
nime panna paperesse.
Mis o viga me velile,
ädä oaäitsemille!

D b l.: 3. käive — 6. sabina — 9. miantse — 20. terveessa — 22. tohtrel — 25. kõrdsiteeda — 27. pajuviiste — 32. paperissa — 34. ädä o äitsemille.

6. 105.

Külätüdrugu, sõsare,
iki kitit ende velle.
Küll me tääme teie velle,
tääme teie velle viisi,
küll me tääme, küll me näeme,
mianes o teie velle!
Kui na käüsiv kirikunna,
või na liiguv linnateeda,
või na lasev laadateeda,
või na kõnniv kõrdsiteeda —
kõrva võtiv kõrgi näiu,
neli iire neil ehena,
kaits oli kassi neil peräna,
kolm oli kärnäst konnakesta,
viis oli vesirotikesta,
esi köüds kübäre pääl,
kablatükk kasuge pääle.
Sianse-ep oli teie velle,
sianse-ep teie velle viisi.
Setup oli õiget meesta,
õiget meesta, poissi tõista,
kui no oli meie velle!
Võtiv kõrva kõhna näiu,
kui na käüve kirikunna,
või na liiguv linnateed,
või na lasev laadateed.
Kõrvan om neil kõhna näiu,
endel siid kübäre pääle,
kardin öök kasuke pääle,
neli iiru neil ehena,
viis o vesiallikesta,
kuus o kurekarvalista,
seidse säresoomulista,
kik o siidile seotu,
kik o pantu painemile,
kik o musta münderena,
alli õbeelmessinna,
säresilmä sõrmussinna.
Setup oli õiget meesta,
õiget meesta, poissi tõista!

D b l.: 13. peona — 16. käüds — 17. pääl — 18. Siantse-ep — 19. siantse-ep — 25. linnateeda — 29. kasuge — 35. painemille — 36. münderiina — 37. õbeelmissinna.

7. 106.

A.

Näiukese noorekese,
piigakese peenikese,
mis te laulade laisaste,
mis te kukude kurvaste!
Laulke nee laulu parebe,
lööge nee loo lahebe,
eitke ääli ellepesta,
peske keeli kergepesta —
me võtam oma vellele,
kostame onupojale,
tänäme tädipojale!

B.

Külätõdruku, sõsare,
meie ei taha teie velle —
te velle viiest vigatse,
kuvvest kurjana tõbena.
Virun na käüve, Arjun käüve,
Virun käüve vihtumenna,
Arjun käüve arstimenna,
Narvan naba käänämenna.
Viru vihta neil peona,
Arju ame kan'nelinna —
jõvva ei arsti avite,
jõvva ei palber parante,
tohter tetä terveesse.
Arstil anniv alli täku,
tohteril tulipunatse,
palberille paari ärgi.

A.

Külänäiu noorekese,
meil o velle ku nee vitsa,
onupoja ku nee osja,
tädipoja taieeni.
Küll om sirge mereroogu,
veel om sirgeb meie velle;
küll om valge merevattu,
veel om valgeb meie velle;
Poolamaa õlu punane,
punatseb om meie velle;
ubin om uhke uibuenna,
veel om uhkep meie velle.
Ku na käüve kirikunna
või na lasev laadateeda,
kübär om pähän päeväkirja,
ame sel'län aokirja,
obu alla ku see ahju,
mees om pääle ku see pärnä,
saabas mas's sada taluda,
kübär mas's kümme küläda,
pää tal massi Pärnu linna,
jala massiv Jaani linna,
kiha keiseri kiriku,
isi massi maailma.

B.

Külätõdruku, sõsare,
külänäiu noorekese,
küll me tääme teie velle —
neil om uhkus otsanegi,
vara neil piibuvarre pääle.
Ku na käüve kõrdsinegi,
sääl na tingiv tibu pääle,
kakles õllekannu pääle,
ärä müvve mütsi päästa,
ärä kauples kaldsa jalast,
ärä annav amme sel'läst —
pal'las magu paistunesse.

A.

Näiukese noorekese,
me velle viksi mehe,
kao velle karsi poisi.
Ku na käüve kõrdsinegi
või na lasev laadateeda,
ei na tingi tibu pääle,
kakle 'i õllekannu pääle,
vinkle 'i viinalaasi pääle —
na joove oma rahada,
oma küüdi künnäkuta,
oma valli vaevakesta.
Küüti künni, küürä selgä,
valli künni, pää vabisi.

B.

Külätõdruku, sõsare,
os te meil ammu anden täädä,
toona kirikun kõnelnu,
et te tullid võisteleme,
võisteleme, vaidleeme,
manu os võtten matitävve,
puhu os pisten pütitävve,
kodu os jätten kotitävve,
os tennu lital lopatsita,
vana atal augutseta.

A.

Näiukese noorekese,
kust võtad kodu kotitävve,
manu võtta matitävve,
puhu pistä pütitävve?
Üits teid olli kurun, kolk olli
[kaalan,
tõine parsil, perse pal'las,
kolmas alaste ahju pääl.
Esä künni kundilegi,
veli iirele äesti,
emä nüssi emmissida,
sõdse konne sõõrutille.

B.

Külätõdruku, sõsare,
ärä te tulla võisteleme,
võisteleme, vaideeme —
meie vastu teie 'i saa.
Me teid pistäm perseesse,
katam karvade vahele,
sitaaugu servä sisse.

Dbl.: 3. mis te laulad laisastegi — 4. mis te kukud kurvastegi — 5. Laulge nee laulu parempa — 6. lühempa — 7. üüdke — 8. päästke — 12. Külätüdruku — 12. järel: külänäiu, noorekese — 16. Virun na käive, Arjun na käive — 17. Virun käive vihtumanna — 18. Arjun käive arstimanna — 19. käänämanna — 21. kaendelenna — 22. avita — 23. paranda — 24. terveessa — 25. annid — 26. tohtril — 27. palberile — 28. (puudub) — 29. kui see — 30. kui see — 31. tädipoja kui see

tähte — 37. punasep veel meie velle — 39. uhkemp — 40. Kui na käiva kirikunna — 42. o — 44. kui — 45. kui — 48. mas's — 49. mas's — 50. Keiseri — 51. mas's — 52. Külätüdruku — 53. (puudub) — 56. piibuvarrenegi — 57. Kui na käive kõrdsinegi — 57. järel: või na lasev laadateeda — 60. müiva — 63. paistanessa — 64. järel: piigakese, peenikese — 66. (puudub) — 67. Kui na käive kõrdsenegi — 69. tunkle — 70. ei — 71. ei — 73. oma küidi künnäkuda — 74. valle — 75. Küiti künni kuiva selgä — 76. valle — 77. Külätüdruku — 77. järel: külänäu, noorukese — 79. toona kõrdsin veel kõnelnu — 80. võistelema — 81. võistelema, vaidelema — 82. matitäie — 83. pütitäie — 84. (puudub) — 85. lopatsida — 86. augutsida — 88. kust os võtten kotitäie — 89. matitäie — 90. pütitäie — 91. Üits teid kurun, kolk om kaalan — 93. üits alasti ahju pääl — 94. Esä künni küinedega — 95. veli ireli äesti — 96. emä nüs'se emmisida — 97. sõtsi sõnne sõõrutiie — 98.—104. asemel 6 rõhtjoont. — A asemel igalpool esimesed ja B asemel tõised.

8. 107.

Olge terve, ellä velle,
oma raha raiskamesta,
kopiku kulutemesta!
Ärä nüid jõie Roope õlle,
Roope õlle, Riia õlle,
Türgi tünderi tühendi,
jõi ma vaadi varbeesse,
poole vaati puusellastu.
Olge terve, ellä velle,
oma raha raiskamesta,
kopiku kulutemesta!
Vot kus velle, mis o meile,
vot kus ratsu, mi velile —
lase ei lastu lakalannu,
lina- ei seemet sel'lä pääle,
karja- ei poissi kabja manu.
Küll me näime teie velle —
ütsi kävve ku nee üti,
katsi kävve ku nee kassi,
oben neil alla arkijalga,
mees o pääle liiberkintsu,
liiberkintsu, labajalga,
ütsi kävve kui nee üti.
Kui te näide meie velle,
näiukeise noorukeise —
ulge käive kui nee osja,
salge käive kui nee saksa,
ulge ostave õluta,
salge massave rahada,
ei na tingi tengä pääle,
kakle ei kal'lakannu pääle,
rassi ei raharossi pääle.
Kui na käive kirikunna
või na astuv altarisse,
kinda neil kähen kuukirjä,
amme neil sel'län Abja kirjä.
Vot kus velle, mis o meile —
kaal neil mass kümme külädа,
saapa massav sada taluda,
pää tal massap Pärnu linna,
õla massav Õisu mõisa,
kiha keiseri kiriku.
Ku te näes, näiu noori,
ku te näide meie velle —
suve te seisit söömätegi,
talve tangu maitsemede,
aaste ilma uategi.

9. 108.

Külätüdruku, sõsare,
kelles kitat oma velle?
Kitnu muile, ei minule —
mina tää teie velle,
mina tää teie velle viisi —
teil om velle ku nee viisu,
onupoja ku obese.
Kui na keerav kirikusse,
kui na lasev laadateeda —
oben alla arkijalga,
mees o päälä põvvanuia;
kui na turguje tuleve,
kirikaiale ajave —
neli iirta neil ehena,
viis o vesirotikesta,
kuus o kärnäst konnakesta;
kui na turguje tuleve —
turg jääp taga tossamaie,
kirikaid jääb aisemaie.
Kae meie vellesiida,
uhket onupoigesiida!
Kui na turguje tuleve,

kirikaiale ajave —
neli iiru neil ehena,
viis o vesiallikesta,
obu o alla ku see ahju,
mees o pääle ku see pätsi,
pähän päevätu kübäre.

40. Venna kiitus.

1. H II 23, 529/32 (16) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Ehmatanud hobune + Meie ja teie poisid + Venna kiitus.
2. H II 5, 275/7 (60) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Venna kiitus + Meie ja teie poisid + Vend linnas.
3. H II 5, 309 (85) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Meie teid ei võta + Venna kiitus.
4. H III 5, 867 (2) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
5. H II 42, 610/4 (3) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Laidan laisale + Meie ja teie poisid + Venna kiitus + Laulikute sõimlemine.
Dbl.: H II 42, 585/6 — E. Kitzberg (1891).

Motiivi „Venna hind" vt. veel laulutüübis nr. 43: Vend linnas, nr. 188: Oleks see mees minul ja nr. 200: Naine tuleb põllu tõttu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 332: Ehmatanud hobune, var. 3 [675].

109.

2.

See-p oli velle, mis olli meile,
see-p olli ratsu, mi velile —
obu tal alla kui see ahju,
esi ta sel'län kui see siidi,
kübär tal pään kui see pääva.
Kun ta tandsiti obese,
sinnä tandsiti tanume;
kun ta liigut' linalakka,
sinnä liigut' linnakese.
Kübär mas's kümme küläda,
saabas sada taloda,
veli mas's esi Riia linna,
velle pää Pärno linna,
pussak poole mõiseeda.
Küll olli ilus erneäidse,
ilusep olli meie velle;
küll olli uhke uaäidse,
veel olli uhkep meie velle;
küll olli valge merevattu,
veel olli valgep meie velle;
küll olli ubin punane,
punasep olli meie velle.
Neep o velle, mi o meile —
ulgan käüve kui ubina,
salgan käüve kui nee saksa,
polgun na käüve poole ärrä.
Kui na käüve kõrdsiteeda
või na lasev laadateeda,
tibu neil tildsub taskuen,
raha raksub kaukeen.
Ei na 'i tingi tibu pääle,
kakle ei kannu õlle pääle,
vihkle ei viinalaasi pääle.
Lääve linna kui libise,
kalaranda kui kabise,
lääve linna sõbrusille.
Sõbrul sööve, sõbrul joove,
sõbrult ostav sõrmusida,
kaubalt ostav kaalusida,
omal sõtsil sõrmusida,
omal eidel elmisida.

110.

3.

Näiokese noorekese,
mis te ennast ehitate,
meie vasto valmistate,
ega meie teid ei võta,
võta ei oma velile,
taha ei tädipojele,

osta ei onupojele.
Meil o velle kui neẹ vitsa,
onupoja kui neẹ os'a,
tädipoja tävve mehe.
Ubin uhke uiboenna,
veẹl o uhkep meie velle;
sarap sirge Saksamaale,
veẹl o sirgep meie velle;
küll o valge merevattu,
veẹl o valgep meie velle.
Pääs te me velle nägema,
suve te kurdas söömätegi,
talve tangu maitsemada,
aasta ilma iväda.
Näiokese noorekese,
te velle viiest vigatse,
kuvvest kurjane tõbena.
Virun na käive, Arjun käive,
Virun na käive vihtuman,
Arjun käive arstiman,
Viru vihta neil peona,
Arju ame kaindelenna.

4. **111.**

Mul olli ütsi vellekõisi,
olli ütsi, massi katsi,
kübär mas's kümme küläda,
saabas mas's sada taluda,
kiha keiseri kirigu,
jala massiv Jaani linna,
pää tal mas's Pärnu linna.

5.

Vt. laulutüüp nr. 39: Meie ja teie poisid, var. 7 [106].

41. Venna hobune.

1. GEG, EH 65, 3/6 (1—2) — (1817—1825).
Venna hobune + Hoolas mees + Meie ja teie poisid + Puud ja linnud + Loomad põllul + Sarvepuhuja.
2. H II 23, 436/9 (12) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Neiu kodutööd + Venna hobune + Laimatud neiu linnuna.
3. H II 5, 194/5 (15) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Pole meheks loodud + Venna hobune.
4. E 51932 < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
5. H II 42, 790/2 (10) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Tänu õlle eest + Venna hobune + Meie ja teie poisid.

1.

Vt. laulutüüp nr. 39: Meie ja teie poisid, var. 1 [102].

2.

Vt. laulutüüp nr. 371: Neiu kodutööd, var. 1 [752].

3.

Vt. laulutüüp nr. 20: Pole meheks loodud, var. 3 [55].

4. **112.**

Neẹp o velle, mis o meile,
neẹp o ratsu me velile —
lase lasta lakalegi,
linaseemed sel'läle.
Ma'a lei latse lakalte,
linaseẹmne sel'lälte.

5.

Vt. laulutüüp nr. 39: Meie ja teie poisid, var. 8 [107].

42. Tore sõit.

1. H II 5, 351/4 (29) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Arg kosilane + Tore sõit.
2. H II 23, 142 (3) < Polli v. — M. Kõdar (1889).

Motiivi „Tore sõit" vt. veel laulutüübis nr. 188: Oleks see mees minul.

1.

Vt. laulutüüp nr. 120: Arg kosilane, var. 3 [289].

113.

2.

Osti Otilt obese,
Mäe Märdilta musta ruuna,
ärä anni punna paklid
ja kursti kurjemid linu.
Kae kus mees, kae kus obune —
kägu kukub looga pääl,
tõine tõise rooma pääl,
ahk lind olli arjusen
ja laulurästäs rinnusen.

43. Vend linnas.

1. H II 5, 340/1 (22) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Oleks see mees minul + Vend linnas.
2. H I 2, 163/4 (23) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Venna ehtimine + Oleks see mees minul + Vend linnas.
3. H II 23, 406/7 (14) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Venna ehtimine + Oleks see mees minul + Vend linnas.
4. H II 5, 275/7 (60) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Venna kiitus + Meie ja teie poisid + Vend linnas.
5. H II 42, 822 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).

Motiivi „Venna hind" vt. veel laulutüübis nr. 40: Venna kiitus, nr. 188: Oleks see mees minul ja nr. 200: Naine tuleb põllu tõttu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 188: Oleks see mees minul, var. 1 [435].

2.

Vt. laulutüüp nr. 187: Venna ehtimine, var. 1 [433].

3.

Vt. laulutüüp nr. 188: Oleks see mees minul, var. 3 [436].

4.

Vt. laulutüüp nr. 40: Venna kiitus, var. 2 [109].

5. 114.

Lätsi linna ku libisi,
kalaranda ku kabisi.
Vastu tulli seldsukene.
Värä päält mind väänetesse,
Kivisillan kimbatesse.
Värä päält ma osti väidse,
turu päält ma tubakutta.
Sein ma sõbral, jõin ma sõbral
ja ostsin sõbral sõrmussiida.

44. Kuld.

1. GEG, EH 65, 120/1 (11) — (1817—1825).
Kuld + Imelik sepp.
2. EKS 40 3, 189/90 (15) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
3. H II 5, 364 (40) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Kuld + Imelik sepp.
4. H III 5, 901/3 (4) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1889).
Kuld + Imelik sepp.
5. H II 23, 30/1 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
6. H II 42, 663/4 (33) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
7. E 52460/1 (27) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
Dbl.: H II 42, 943 (42) — (1893).

1. 115.

Lääme sedä tettu teeda,
sedä raiotu raduda,
kust o enne ärrä käinu,
pühä risti rinno lännu,
kust o Looja looge käinu,
Maarie öö maganu.
Mis o jäänu jäl'le pääle
või o sammule sadanu?
Kuld o jäänu jäl'le pääle,
õbe sammule sadanu.
Ketsi kulla maasta võti
või õbe üles ülendi?
Mina ullo kulla võti,
õbe ma üles ülenti,
pitsiti kulla peosse,
kääni õbe käüseesse,
viisi kodo velle kätte,
lassi velle lavva pääle,
tinakanno kaane pääle —
velle lauda laksatelle,
tinakaani tilsatelle.
Mino ellä vellekene,
võta alla allikene,
võta kõrva kõrvikene,
võta ligi linalakka,
mano Maarie obene,
vii see kulda Vil'ländesse,
tandsi õbe Talinesse!
Vil'ländin o virka seppa,
Talinen o tarka seppa,
ken kulla suhun sulati,
õbe keedi keele pääle,
vase ammaste vahele.
Mino ellä vellekene,
so sõtse viiäs mehele
kubiete kotteelle,
kilterete keskeelle,
vartiete vaielle.

Tidrukide teekäimise laul.

2. 116.

Lääme sedä tettü teeda,
tettü teeda, marge maada,
sedä raiutu radada,
kust o Jumal enne tullu,
kust o Maari maale tullu,
pühä risti rindu löönü.
Mis tal jäänü jäl'le pääle
või tal sammule sadanu?
Kulda jäänü jäl'le pääle,
õbe sammule sadanu.
Ketsi ullu võti kulla?
Mina ullu võti kulla,

pitsiti kulla peosse,
kääni õbe käüseesse,
viisi kodu velle kätte.
Veli ellä, vellekene,
vii sa kulda Vil'ländisse,
tallu õbe Talinasse,
säält too sõdsel sõrmusida,
emä lastel elmesida,
karjalastel kaalusida,
säält too elme ealise,
põlle poolepõlvelise!

3.

Vt. laulutüüp nr. 45: Imelik sepp, var. 2 [121].

117.

Lääme sedä tettu teeda,
tettu teeda, marge maada,
sedä raiutu radaje,
kust o enne ärä käinu,
kust o Maari maale tullu,
kust o Looja looge löönu,
pühä risti rinnu löönu,
Maari öö maganu.
Mis tal jäänu jäl'le pääle
või tal sammule sadanu?
Kuld tal jäänu jäl'le pääle,
õbet sammule sadanu.
Kessi ullu võti kulla?
Mina ullu võti kulla,
õbe maast üles ülenti,
pitsiti kulla ma peosse,
kanni õbe käiseesse,
viisi kodu velle nätä,
viisi vellenaise nätä,
lassi velle lavva pääle,
tinakannu kaane pääle —

4.

velle lauda laksatelle,
tinakaane tilsatelle.
Veli ellä, vellekene,
võta ala allikene,
käe kõrval kõrvikene,
ligi linalakakene,
lase musta mud'u joosta,
kõrvi kõrvane karata!
Vii sõs kulda Vil'ländisse,
tandsi õbet Talinasse —
Vil'ländin o virga sepä,
Talinan o targa sepä,
ken kulda suhun sulati,
õbet keedi keele pääle,
vaske ammaste vahele —
tee sõs lastel elmisida,
karjalastel kaalussida,
kodulastel kopikida,
sõdselastel sõrmussida,
vellelastel veeringida!

118.

Lääme sedä tettu teeda,
tettu teeda, marge maada,
sedä raiutu raduje,
kust om ärä enne käütü,
ärä käütü, jäl'le jäänu.
Mis tal jäänu jäl'le pääle
või tal sammule sadanu?
Kuld tal jäänu jäl'le pääle,
õbe sammule sadanu.
Mina ullu võti kulla,

5.

pitsiti kulla peosse,
kääni õbe käüseesse,
viisi kodu velle kätte,
lassi velle lavva pääle,
tinakannu kaase pääle —
velle lauda laksatelli,
tinakannu tildsatelli.
Katik lei velle laasist lavva,
katik tinakannu kaase,
pihus-purus pikä pengi.

119.

Lääme sedä tettu teeda,
sedä raiutu raduje,
kun o Jumal enne käünü,

6.

kun o Maari maale tullu.
Mis tal jäänu jäl'le pääle
. või tal sammule sadanu?

Kuld tal jäänu jäl'le pääle,
õbe sammule sadanu.
Ken see ullu võti kulla,
õbe või üles ülendi?
Mia ullu, Mannikene,
mia ullu võti kulla,
õbe või üles ülendi.
Pitsidi kulla peosse,
kääni õbe käüseesse,
viisi kodu velle kätte,
panni velle lavva pääle,
tinakannu kaase pääle.
Katik lei velle laasilavva,
katik tinakannu kaase,
velle lauda raksatelle,
tinakannu tilsatelle.

Võti vellele kõnelde:
„Veli ellä, vellekene,
ole oolik ommukulla,
varaline enne valget,
mureline enne muida,
pane sa alli aisulani,
pane sa kõrvi kõrutsida,
linalaka ligitsida,
pane paadi paaritsida,
virgast nooremehe obene,
vii sa kulda Vil'ländisse,
tassi õbe Talinasse!
Säält too sõtsil sõrmussida,
karjalastel kaalussida,
emä lastel elmessida."

7. 120.

Lääme sedä tettu tööda,
tettu tööda, marge maada,
sedä raiutu raduje,
kust o ärrä enne käünu,
ärrä käünü, jäl'le jäänu,
Maarije öö maganu.
Mis tal jäänu jäl'le pääle
või tal sammule sadanu?
Kuld tal jäänu jäl'le pääle,
õbet sammule sadanu.

Mina ullu võti kulla,
õbe või üles ülenti,
pitsidi kulla peossa,
kääni õbe käüseesse.
Koeh ma see kulla kuludi
või ma õõru seegi õbe?
Äiä sängu veere pääle,
ämmä padja pöörä pääle —
sinna see kulla kuludi,
sinna õõrtsi seegi õbe.

D b l.: 3. raiute — 13. pitsiti — 20. õõrdsi.

45. Imelik sepp.

1. GEG, EH 65, 120/1 (11) — (1817—1825).
Kuld + Imelik sepp.
2. H II 5, 364 (40) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Kuld + Imelik sepp.
3. H III 5, 901/3 (4) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1889).
Kuld + Imelik sepp.

1.

Vt. laulutüüp nr. 44: Kuld, var. 1 [115].

2. 121.

Veli ellä, vellekene,
võta tallista tasane,
ligi seinä sa lihave,
vii see kulda Vil'ländisse,
tandsi õbe Talinasse.
Vil'ländin om virga sepä,
Talinan om targa sepä,
kes sulat kulla suuna,
keedi õbe keele pääle,
vase ammaste vahele.
Säält saab sõtsil sõrmusida,
emä lastel elmesida,
karjalastel kaalusida.

3.

Vt. laulutüüp nr. 44: Kuld, var. 4 [117].

46. Loomadega pulmas.

1. GEG, EH 65, 42/6 — (1817—1825).
   Halva ilmaga teel + Loomadega pulmas + Ei laula lauajalad.
2. EKS 40 3, 165 (6) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
3. H II 23, 478/80 (10) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Halva ilmaga teel + Loomadega pulmas.
4. H II 23, 513/8 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Halva ilmaga teel + Loomadega pulmas + Mitu halba.
5. E 45990/3 (5) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Ei lähe oma külla + Loomadega pulmas + Kodu käimas.
   Dbl.: H, R 5, 52/5 (5) — (1889).

Motiivi „Karja müümine" vt. veel laulutüübis nr. 19: Karjahoidja palk.

1.

Vt. laulutüüp nr. 230: Halva ilmaga teel, var. 1 [516].

122.

Kägu kukkus kuusikunna,
peoleo lepikunna,
sisask lauli silla pääle —

2.

säält saa sandil saajarahvast,
vaesel poisil pulmarahvast.

123.

Meie siiditse sulase,
sammatise saanipoisi,
oh me ellä oovipoisi,
aage ette esä alli,
vehmeresse velle kõrvi,
saadam nüid saaja mineme!
Sõidim nüid ärä tüki teeda,
tüki teeda, marge maada.
Kuju olli kodusta tulla,
tahe taresta valate —
saime teele, võt's sadade,
saime maale, võt's maratse,
joba võt's lüvvä looge lunda,
rangi raputi raheda,
rinnus vihma veeretelle.
Sõidim jälle tüki teeda,
tüki teeda, marge maada.
Mih meil vastu või tulesse?
Vastu tulli kallis kasemõtsa.
Mis ma kuuli mõtsastegi?
Kuulime käo kukkuveta,
laanelinnu laulaveta.

3.

Peiupoiss, pia obene,
saajavanep, saisa paigal,
ma ta'as kägu kätte saia!
Pitsidi käo peosse,
kääni käo käüseesse.
Saatke nüid saaja mineme!
Sõidim nüid jälle tüki teeda,
tüki teeda, marge maada,
lipu liivasta mägeda.
Mih meil vastu tulesse?
Vastu tulli lag'a lepämõtsa.
Mih ma kuuli mõtsastegi?
Kuuli nüid peo pilduveta,
laanelinnu laulaveta.
Peiupoiss, pia obene,
ma ta'as peo kätte saia!
Pitsidi peo peosse,
kääni sõs peo käüseesse.
Meie siiditse sulase,
meie targa tallipoisi,
oh me ellä oovipoisi,
saadim nüid saaja mineme.

Sõidam jälle tüki teeda,
tüki teeda, marge maada,
lipu liivasta mägeda.
Mih meil vastu või tulesse?
Vastu tulli mägi männämõtsa.
Mis ma kuuli mõtsastegi?
Kuuli ma karu nämmiveta.
Peiupoiss, pia obene,
saajavanep, saisa paigal,
ma ta'as karu kätte saia!
Rud'susi karu rüppeesse.
Oh me ellä oovipoisi,
sammatise saanipoisi,
oh me targa tallipoisi,
sõidim nüid jälle tüki teeda,
tüki teeda, marge maada.
Saime siiä talusse,
kun oliv ihen saaja kurja —
naise kakliv kammerenna,
mihe tapliva tarena,
pere iksi pengi pääla,
latse iksiv lavva pääla,
kaasa nuti kammerenna.
Lätsim me sisse lävesta.
Lassi ma käo lavva pääle,
peo lassi pengi pääle,
karu lassi lavva ala.
Kägu võt's kukku naiste poole,
peo pildsi poiste poole,
karu kõmsi meeste poole —
sõs läits saaja rõõmseessa,
mehe tuliv tarre tantsimaie,
naise lätsiv lauda laulamaie,
latse sääl naarav lavva pääle,
pere naarav pengi pääle,
kaasa naarav kammerenna.

4. 124.

Meie katsi vaestalasta,
Kaiekesta, Maiekesta,
olem nüid ilman elänu,
pääl ilma pääd pidänu —
mi piam me tegeme,
koe piam meie mineme?
Lääme karja katekesi,
müüme ärä karjakene,
vaheteme velle varsa,
ostam üits üvä obene,
üvä looka loidapune,
üvä kirju korjukene,
lääme sõs teele sõitamaie,
aruteed aelemaie.
Saime teele, võt's sadade,
saime maale, võt's maratse,
võt's ta looge lüvvä lunda,
rangi raputi raheta,
rinnus vihma riputelle.
Lumi riksi looga kirja,
sadu riksi saani kirja.
Sõidim sõs veidü Venemaada.
Mi me kuulim kulletenna?
Kuulim karu nämmiveta.
Oe poissi, oia obu,
näiu saani saisatelle,
kirju korju kurdatelle,
kaem karu kätte saia,
pitsitem karu peosse,
käänäm karu käüseesse!
Sõidam sõs veidü Venemaada,
natukeine Narvamaada.
Mis me kuulim kulletenna?
Kuulim käo kukuveta.
Oe poissi, oia obu,
näiu saani saisatelle,
kirju korju kurdatelle,
kaem kägu kätte saia,
pitsitem kägu peosse,
käänäm kägu käüseesse!
Sõidam jälle, sõtsikene,
sõidam veidü Venemaada,
natukene Narvamaada,
sõidam poolest Poolamaada.
Mis me kuulim kulletenna
või me mõistim mõteltenna?
Kuulim peo pilduveta.
Oe poissi, oia obu,
näiu saani saisatelle,
kirju korju kurdatelle,
kaem peo kätte saia,
käänäm peo käüseesse,
pitsitem peo peosse!
Sõidam jälle, sõtsikene,
sõidam jälle tükü teeda,
tükü teeda, marge maada,
küünäre külävaheta.
Mih meil vastu või tulesse?

Vastu tulli vaese poisi pulma,
poisi pulma, sandi saaja.
Saime sõs saaja talusse,
lätsim sisse me lävesta,
astim sisse akenesta.
Obu jäi einu irnumaie,
varsa kaaru karjumaie.
Valatim meie, valatim.
Olem me saan saajan käünu,
tuhantelle toodusselle,
viiekümne viidusselle,
ole ei sedä imeta,
mis o siina saajanegi —
peiu siin ikeve pengi pääle,
kaasa ikev kammerenna,
mihe tapleva tarena,
naise kaklev kammerenna,
latse ikev lavva pääle.
Lassim sis karu peosta,
käänim karu käüseesta.
Valatim meie, valatim:
kus see karu nämminesse?
Karu nämsi meeste poole.
Lassim me käo peosta.
Kos see kägu kukkunesse?
Kägu kuksi naiste poole.
Lassim sõs peo peosta,
käänim peo käüseesta.
Meie varjusta valatim:
kos see peo pildunesse?
Peo pildsi peiu poole.
Sai sõs saaja rõõmseesse:
mihe tantsiva tarena,
naise lauliv lavvanegi,
peiu naariv pengi pääle,
kaasa naariv kammerenna.
Sai sõs saaja rõõmseesse.
Lääme nüid vällä lävesta,
astum vällä akenesta —
„Jumalege, jungermanni,
jääge terves, timbermanni!"
Käänäm nüid koeva kodu poole,
aisa esä aida poole,
lääme kodu kulletenna,
maja poole mõteltenna.
Mih me kuulem kulletenna
või me mõistam mõteltenna?
Kuulim me kumine kodusta,
eline esä taresta.
Kuulim me kolmi ikeveta,
katsi me kahitseveta:
üitsep iksi poiga esäta,
tõine ik's tüdär emätu,
kolmas naine, noori leski.
Mi iksi poiga esätu?
Kus o mulle, mis o muile,
kus o mulle adra köütäjata,
adrapanna pandajata,
pannavitsa väändajata?
Mi iksi tüdär emätu?
Kus o mulle, mis o muile,
kus o mulle murepidäje
või o kangaste kudaje,
lõvendide lõksuteje,
kus o mul amede aaja,
käüsesuude käbärdeje
või o kinda kirjuteje?
Mullan mul murepidäje,
kalmun kangaste kudaje,
avvan amede aaja,
kirstun kinda kirjuteje.
Mi ik's naine, noori leski?
Kus o mul linategije
või o mul murepidäje?
Liivan mul linategije,
mullan mul murepidäje.

5.

Vt. laulutüüp nr. 221: Kodu käimas, var. 5 [505].

47. Imetegija.

1. E 52495 (51) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Neiud öösi käimas + Imetegija.
Dbl.: H. R 5, 79 (5) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 126: Neiud öösi käimas, var. 1 [305].

48. Taevasse minek.

1. H II 42, 522/3 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).

1. 125.

Tahtsi minnä Tarvastusse,
ehtsi minnä Elmeesse —
kaodi karaskikoti,
leväkott jäi lepikusse.
Tahtsi minnä taeveesse,
pidi pilve ma pugeme —
tahede mind taeveesse,
peeti kinni pilveesse.
Visksin talle taeveesse,
vasiku vastu Jumalta.

49. Kõrtsi teretamine.

1. H II 23, 532/4 (17) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kõrtsi teretamine + Joo, kurk + Liigsööja + Üteldakse joodikuks + Sandi toidetud.
2. H II 23, 316 (18) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
Kõrtsi teretamine + Liigsööja.
3. H II 42, 787/9 (8) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Dbl.: H III 13, 823/4 (7) — E. Kitzberg (1892).

1. 126.

Lääme kõrtsi kõndimaie,
laia kappa katsumaie,
tereteme kõrdsiäiä,
tereteme kõrdsiämmä —
„Kõrdsipiiga peenikese,
kõrdsitütere, sõsare,
kõrdsipoja, poolevelle,
tooge õlut, tooge viina,
tooge õlut tooverelle,
kantke vaskikannessiile!“
Ma ole ruski rüipämaie,
tõre ärg ma tõmbamaie,
ma joo vaadi varbeesse,
poole vaati puuselaani —
sõski seisä sääre pääle,
sõski kurda kondsa pääle.
Joo, kurku, kanna, kaala,
võta vastu, vaskirinda —
küll jala viive magame,
põlve põhku mul pugeve,
sääre säev oodiesse!
Külätüdrugu, sõsare,
mis saa vaadist joojal juvva —
vatt o pääle, sepp o alla,
sõõmu selgeta õluta!
Või saa ärjäst sööjäl süvvä —
luu o alla, nahk o pääla,
pala pal'lasta lihada!
Külätüdrugu, sõsare,
teie velle kõrdsijoodik,
kõrdsijoodik, kõrdsisöödik,
kõrdsi kõlgaste magaje,
kõrdsi mul'lerte muneje,
kõrdsi Anne augulteje.
Külätüdrugu, sõsare,
mis o sõski seeperästa,
et meil veli kõrdsijoodik,
kõrdsijoodik, kõrdsisöödik —
ta joop oma rahada,
oma kullast kopikuta!
Ole ta toidet torganegi,
kasvaten külä kanigu,
tat o toiten äti ärjä,
äti ärjä, nänni lehmä —
teil o toidet torgal toodu,
kasvaten külä kanigu.

2. 127.

Lääme kõrtsi kõndimaie,
laia kappa katsumaie,
teretame kõrdsiäiä,
teretame kõrdsiämmä:
„Kõrdsiäiä, meie ätti,
kõrdsiämmä, meie nänni,

antke meile õluta juvva,
antke viina veeringile,
kal'la kate kopikile!
Kõrdsiäiä, meie ätti,
kõrdsiämmä, meie nänni,
kõrtsiküü, me velle,
kõrdsinadu, me sõsare,
ärä meil tuvva toobilegi
ega kanda kannulegi!
Mis saa toobist meie juvva
või saa kannust meie katsu —
sepp o alla, vatt om pääla,
sõõm o selgeta õluta —
tooge meile tõõrelegi,
kantke vaskekatelegi!
Meie joome vaadi varsti,
poole vaati puuselani,
tünderi tühjä maosse,
siski seisäm sääre pääla,
kurdam puukõrendi pääl,
kuke külä õrre pääl."

128. **3.**

Lääme nüid kõrtsi kõndimaie.
Vaati mina, vaati,
kas om kõrtsi kõrrekirjä,
kõrdsi põrmat põllekirjä,
kõrdsi lavva laasikirjä,
kas om kuu korsteenna.
Vaati mina, vaati,
kas om agu akenenna,
päevä pöönigu lävele.
Vaati mina, vaati —
küll om agu akenenna,
päevä pöönigu lävele,
küll o kuu korstenenna,
küll o kõrtsi kõrrekirjä,
lagi o liidet lillakista,
kõrdsi külle köömelista,
kõrdsi põrmat põllekirjä.
Kõrdsimees olli kõpsukene,
kõrdsinaine napsukene,
meil om velle viilissepä,
onupoja uulussepä.
Kui teil lavva laastulise,
kui teil pengi pinnulise,
me panem velle viilimaie,
onupoja uulamaie —
me velle viiliv vilesta,
onupoja usineste,
teeve lavva laasilises,
teeve pengi piimil mõsta.
Kõrdsimees olli kõpsukene,
kõrdsinaine napsukene,
ka annad öömajada?
Kui annad öömajada,
ka annad õlgi magada?
Kui annad õlgi magada,
ka annad pääle palaje?
Kui annad pääle palaje,
sis anna pääle kasuka!
Kui annad katta kasuka,
sis anna manu magaje.
Kui annad manu magaje,
. . . . . .
Kõrdsimees olli kõpsukene,
kõrdsinaine olli napsuke.

D b l.: 1. Lääme kõrtsi kõndimaie — 2. Valati mia, valati — 3. ka om kõrtsi kõrrekirja — 4. kõrdsi põrmand põllekirja — 5. laasikirja — 6. ka — 7. Valati mia, valati — 8. ka — 9. päeva pööniku lävela — 10.—12. (puudub) — 13. korsteenna — 14. kõrrekirja — 15. lagi liidet lillakista — 16.—17. (puudub) — 17. järel: Om teil lavva laastulise, om teil pengi pinnulise? — 18. Kõrdsipapa, kõpsukene — 21. uulissepä — 25. uulimaie — 26. vilesti — 27. usinaste — 29. teeve pengipinnulises — 30. Kõrdsipapa, kõpsukene — 32. annade — 33. (puudub) — 34. ka annade õlgi magade — 35. (puudub) — 37. (puudub) — 38. ka annad pääle kasuka — 39. (puudub) — 40. ka annad manu magaje — 41. (puudub) — 42. Kõrdsipapa, kõpsukene — 43. kõrdsinaine, napsukene.

50. Joo, kurk!

1. H II 23, 532/4 (17) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Kõrtsi teretamine + Joo, kurk + Liigsööja + Üteldakse joodikuks + Sandi toidetud.

2. H II 42, 509 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).
Liigsööja + Joo, kurk.

1.

Vt. laulutüüp nr. 49: Kõrtsi teretamine, var. 1 [126].

2.

Vt. laulutüüp nr. 52: Liigsööja, var. 2 [129].

51. Üteldakse joodikuks.

1. GEG, EH 65, 116 (8) — (1817—1825).
Üteldakse joodikuks + Üteldakse laisaks.
2. H II 23, 532/4 (17) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kõrtsi teretamine + Joo, kurk + Liigsööja + Üteldakse joodikuks + Sandi toidetud.

1.

Vt. laulutüüp nr. 26: Üteldakse laisaks, var. 1 [76].

2.

Vt. laulutüüp nr. 49: Kõrtsi teretamine, var. 1 [126].

52. Liigsööja.

1. H II 23, 532/4 (17) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kõrtsi teretamine + Joo, kurk + Liigsööja + Üteldakse joodikuks + Sandi toidetud.
2. H II 42, 509 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).
Liigsööja + Joo, kurk.
3. H II 23, 316 (18) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
Kõrtsi teretamine + Liigsööja.

1.

Vt. laulutüüp nr. 49: Kõrtsi teretamine, var. 1 [126].

2. **129.**

[Pulmaliste] minemise aal laulti:

Tuntke äbü ärä minnä —
ärg o tapet, ärä sọ̈ọ̈dü,
õlu tettu, ärä jọọdu!
Mis sai ärjäst sööjäl süvvä —
luu o alla, nahk o pääla,
pala pal'lasta lihada!
Õllevaadist joojal juvva —
sepp o alla, vatt o pääla,
sõõmu selgeta õluta!

Ma jọọ vaadi varbeesse,
poole vaati puusalaani,
sõski kurda kondsa pääle,
sõski seisä sääre pääle.
Jọọ, kurku, kanna, kaala,
võta vastu, vaskirinda —
küll jala viive magame,
põlve põhku mul pugeve!

3.

Vt. laulutüüp nr. 49: Kõrtsi teretamine, var. 2 [127].

53. Ärge ostke õlut!

1. GEG, EH 65, 109/12 (4) — (1817—1825).
Ärge ostke õlut + Hobune varastatud.

1.

Vt. laulutüüp nr. 333: Hobune varastatud, var. 1 [679].

54. Mardilaul.

1. H II 42, 952/4 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).
2. H II 23, 46/9 (19) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
3. H II 23, 372/3 (9) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).

Vrd. laulutüüpi nr. 55: Kadrilaul.

130.

1.

Laske märti lämmeesse!
Märt o tullu kaugeelta:
ümmert tulli ilma ümäre,
keskelt tulli kuu kõvere,
mitu lohku, mitu lompi,
mitu jõõjõõrakuta,
mitu aiakäänäkuta.
Perepiigad peenikeised,
puhake tuli tubaje,
lõõdsu lõke põrmatulle!
Puhka sõs tulda kuke suusta,
lõõdsu linnu lõvvaluusta,
kõõrute kana nõnasta!
Võta nüid pihist pinnuke;
ku 'i ole pihin pinnukesta,
võta algu ahju päälta;
ku 'i ole algu ahju pääl,
võta laest lastuke;
ku 'i ole laen lastukesta,
võta seinäst sammelida;
ku 'i ole seinän sammelida,
võta roogu rästeesta,
puhake tuli tubaje,
lõõtske lõke põrmatulle!

Peremees, peremihekene,
perenaine, linnukene,
märt ei taha takussida,
märt ei nuudsi nuustakida,
märt ei vingu villassida,
märt ei otsi orstikesta —
märdi kaev karaskida,
tahav na tapet lihada.
Akkam nüid meie mineme.
Mi jätäm pereesäle?
Oo jääs oovi irnumaie.
Mi jätäm pereemäle?
Põhk jääs täüsi põrseeida.
Mi jätäm perepojale?
Täkud talli tantsimaie.
Mi jääs peretüterele?
Laut jääs täüsi lambeeida,
kenä oinas keskeelle,
kenä oinas, keeru sarve.
Mi jätäm perepiigadele?
Kik katus kanuje täüsi,
kik murde muneje täüsi,
õrret täüsi õikujata,
parret täüsi paukujata.

131.

2.

MÄRDISANTE LAUL MÄRDIPÄEVÄL.

Märdiõhtu (9. nov. õhtu) säeve ennäst poisi märdisantes. Selgä aias karupidi kasuk või mõni muu ripendeje või karune rõõvas ja tetäs ennäst egäpidi karuses ja ripentejes ja minnäs küllä laulme. Külän antas neil laulmise eest kõike, nagu liha, orste, karaskit (nisuleib) jne.

*

Tere õhtust, pereesäke,
märti
tere õhtust, pereemäke!

Nüüd akats sissilaskmisi palleme: „Ka märdikesi vaja om? Ütelge üits üvä sõnake, kas om luba laulu lasta! Kas võib või ei? (Sis kõneleve märdisandi isikeskes: „Pereesä ja pereemä kõneles kateksi oodis.") Ütelge üits üvä sõnake! Pai pereesäke, pai pereemäke, teke oma eld sääme valla, ütelge üits üvä sõnake! Me oleme kaugelt tullu, Ao vallast Rummu Ritsu poja. Me küüdse külmeteve, me varba valuteve, me tahame raasi lämit saia. Perepiiga tahav vaate, vanaemä taht keerdtantsu nätä saia." Ku sissi lubates, sis ütelts: „Laulge nu laulge!" Ku ei lubata, sis lääve märdisandi ärä muial.

Märdisandi akave laulme:

Peremees, peremeheke,
märti
perenaine, naiseke,
laske märdi lämmees!
Puhka see tuli tuasse,
lõõdsu lõke põrmatulla,
puhka tulda kuke suusta,
kaarude kana ninasta,
alli linnu alta kulmu!
Võta pirdu pistussesta;
ku ei ole pirdu pistussenna,
salva seinäst sammelita;
ku ei ole seinän sammelita,
võta laest lastukesta;
ku ei ole laen lastukesta,
raba roogu rästseesta!
Märt om tullu kaugeelta,
ümmert maailma ümäre,
kaugelt om kuu kõvere,
mitu lage, setu lompi,
mitu jõejäärakuta,
setu olli teekäänäkunna.
Märt om tullu kaugeelta,
läbi pimme pilliroo,
läbi katte kasteeinä,
läbi sõkke sõnajala —
pilliroogu pisti silmä,
kasteeina kakas kaala,
sõnajalga lõigas sõrme.
Peremees, peremeheke,
perenaine, naiseke,
täädsid märdi tuleveta,
es sa tennu märdi kakku,
tennu kal'la kannu sehen,
utten kurna kulbi sehen,
utten kurna kuu valule.
Märt om tunden toore aisu —
siiä siga sirgu tõmmat,
oorikulle otsa löödu,
orst om ahju otsa pääle,
verikarask kapi pääle.
Perenaine, naisekene,
ku sa ei otsi orstikesta
ega kae kakukesta,
märt sul kütäb küürä pääle,
märt su köüdäb kütsäkida,
märt sul näüdäb nätsäida.

Ku ande ärä antas, sis akave märdisandi tänäden laulme:

Aituma, me tänäme,
märti
aituma, aituma, andamesta,
pikä pätsi pistämesta,
laia kaku kastamesta,
suure ulga otsimasta!
Saagu te siad sigima,
saagu te lambad lagume,
kenä oinas keskeelle,
kenä oinas, keeru sarve,
lahe villa lambielle,
lahe lammaste emäle,
tõin laut tõperida,
põhk teil täüsi põrseeida,
kõik kotus kanuje täüsi,
kõik murde muneje täüsi,
täku talli laikuotsa!

3. **132.**

Peremees, peremihike,
perenaine, linnukõine,
perepoiga, saabassääri,
peretüdär, kuldakengä,

tääsit märti tulevetta,
esi sa tennu märdi kahja,
märdi kahja, au kahja,
utten kurna kulbi sehen,
tennu kahja kannu sehen,
utten kurna kuuvalule,
tennu õlu aoel'ule!
Tääsit märti tulevetta,
Märt o tullu kaugeelta,
ümmerta ilma ümära,
kõrvasta kuu kõvera,
mõnda nännu tulleenna,
sada siiä saieenna.
Mitu lohku, setu lompi,
mitu jõõjõõrakutta,
läbi pimme pilliroo,
läbi sõke sõnajala,
läbi kange kasteeinä.
Pilliroogu pisti silmä,
kasteeinä kakas kaala,
sõnajalg küll lõigas sõrme.

Märdisandi laul.

55. Kadrilaul.

1. H II 5, 237/44 (37) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Kadrilaul + Ehmatanud hobune.
2. E 45946/9 (1) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Kadrilaul + Kõrtsinaise tütar.
   Dbl.: H II 23, 155/9 (9) — (1889).
3. H II 23, 373/4 (10) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
4. E 45919/21 (12) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
   Dbl.: H II 42, 911/3 (12) — (1893).
5. H II 48, 79 ja 85 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

Vrd. laulutüüpi nr. 54: Mardilaul.
Motiivi „Allikad ukse ees" vt. veel laulutüübis nr. 231: Saajarahvas läheb tuppa.
Motiivi „Ehmatanud hobune" vt. veel laulutüübis nr. 332: Ehmatanud hobune.

133. **1.**

Nüüd o kallis kadriaega.
Kadri küll ulgib ukse ette,
tölgib tõisele talule,
kõnnib või kõrdsi lävele,
ulgib munde ukse ette
pikä pimmele ööle.
Kuu pild kullarõngeida,
agu eidäb aeveid.
Kõrdsimees, kõrdsimeheke,
kõrdsinaine, linnukene,
tooge tulda meil valate,
tooge tulda küünälelle,
tooge laia laterelle —
kõrdsin läte läve alla,
kõrdsin allik ahjo all,
kõrdsin nurgan noore tiigi,
kõrdsin oja usse all!
Kui astub kadri taresse,
kõrd ta upub ojasse,
kõrd ta lähäb lätteesse,
kõrd ta astub allikosse.
Kõrdsimees, kõrdsimeheke,
kõrdsinaine, linnukene,
tooge toobile mõduda,
tooge pisut piiritset,
tooge viina veidikese —
kadri küüne külmeteve,
kadri varba valuteve.
Peremees, peremeheke,
perenaine, linnukene,
kadri ta'ab tulla taresse,
kadri lääs lämmeesse,
kadri küüne külmeteve,
kadri varbad valuteve.
Me olem kadri kaugeelta,
Penujade piiri päält,
me olem Abja argeesta,
ole te silmä meida nännu,
kõrva kuulu me kõneta,
kadri lahe laulukesta.
Tooge tulda meil valate,
tooge tulda küünälelle,
tooge laia laterelle,
tooge tulda, tuntke meida!

Vaatege kadrikest,
kas o kadri ehteen,
kas o kadril sulgisuka,
sulgisuka, kelbi kengä!
Vaatege kadrikesta,
kas kadri juusse kahare —
kasvas teil kaara kahare;
vaatege kadrikest,
kas kadri silmä teräve —
kasvas teil rüä terätse!
Vaatege kadrikest,
kas ta kõigub kõrikon,
kas ta liigub linikon,
paistub pallapoolikon!
Kadri paistub paperenna,
ilusinna ehteenna,
kadri ei kõigu kõrikon
ega ei liigu linikon.
Valatege kadrikesta,
kas see kadri tasa tandse,
kui see liiva maast ei liigu
ega põrmu maast ei põrgu!
Kadri es sörgi söögi tõtu
ega es joose joogi tõtu —
kadri tul'l pikä pilli tõtu,
natukese nal'la tõtu.
Kadri pikält siiä ei pisu,
jää ei siiä jäädunes.
Sinnäp veereb kadri veri,
sinnäp liigub kadri liha,
sinnäp jooseb kadri jumi,
kun küll üüdve ütsme pilli,
kun küll lõhkva lõõdsapilli,
veereb viisi viiulit.
Kadri tamme tantsimaie,
kadri nõmme nõrkumaie.
Siin ei ole pikkä pilliäälta,
lühikest ei luturõõmu.
Kui akab Kadri minema,
kadri jätt seeki paika,
kui o kurba see koduje,
kui o alba see aseme.
Kadri jätt tua tuule joosta,
akene lume ajade,
katus vihmal veeretelle,
ahju aarab kan'neles,
kolde rühmäb rüppees.
Peremees, peremeheke,
perenaine, linnukene,
tääsid kadri tullevet,
es te tennu kadril kahja,
tennu iks tegu õluta —
kadri Tõõsik tõmbamaie,
kadri Maasik maitsamaie.
Äräp meil tuvva toobilegi
ega kanda kannulegi —
saa ei toobist kadril juvva
ega kannust kadril kaia,
kadri joob vaadi varbeesse,
poole vaati puuselani.
Mitus vaadinna õluta —
sepp o alla, vatt o pääle,
sõõmu selgeta õluta.
Peremees, peremeheke,
perenaine, linnuke,
tääsid kadri tulleved,
tappen ää ärjäke —
kadri o südi söögi pääle,
ahne liha aukamaie.
Peremees, peremeheke,
perenaine, linnuke,
kadri ei otsi orstikesta,
ega kae kakukesta —
kadri vingub villessida,
kadri tahab takussida,
nuusib linanuustakiid.
Kadri tahab pooli punda,
pooli punda, nappi nakla —
kadri kibe ketramaie,
oolik okki sõkkumaie,
kadri taht vaprest vaevapalka.
Mõnda näime tulleen,
sada siiä saieen.
Tule es jalu kodusta —
tooman olli tuhat obest,
saatman sada ratsukest.
Esä an'ds alli iluse,
sõsar anni raudalaka,
veli an'ds täku tähteotsa,
veli an'ds veripunatse.
Kui tulli kodust tulema,
tulda leivä ratsu turja,
sädemeid lei ratsu sääre,
pisaraid pil'ds ratsu piha.
Mõnda näime tulleen,
sada siiä saieen:
küll ol'l lompi, küll ol'l lohko,
küll ol'l jõõl jõõrakida,
küll oli ojal käänäkida,
ulk olli orge meil ihena,

määrätu mäge vahele,
undi ulusi orunna,
karu karjus kallakun,
teder irmut's meid teele,
pardsi raputi pajonna,
mõtus mõtsa keskeen.
Obu olli erku eitumaie,
varsa karsi kargamaie —
obu läits alta aavikos,
kuld- jäi looka loidappuusse,
piits jäi pikkä pihlappuusse,
saani meil jäive sarappuusse.
See-p olli obu, mis olli meile,
see-p olli saani, mis meil saisi,
see-p olli piitska, mis piadi —
saan meil mõiste saksa keele,
roosk meil mõiste roodsi keele,
esi me mõistam iiu keele.
Nüüd o kadri kurvaline,
kurvaline, leinäline,
kadri ei tandsi targaste,
nüüd ta üppäb ülemeeli,
ikeb nüüd esä obesta,
ikeb nüüd emä obesta,
vellede veripunasta,
sõsaride raudalakka.
Peremees, peremeheke,
perenaine, linnukene,
kui teil pal'lu palgapoisse,
näidisid, vee vedäjid,
kui teil poisse, puie toojid,
kui teil latsi, lastu toojid,
eitke armu, antke abi,
tulge ulgal otsimaie,
ot'ske orust me obune,
ot'ske saani sarappuust,
ot'ske piitska pihlappuust,
kuldalooka loidappuust!
Sis o kadri lustiline,
lustiline, nal'laline,
kadri sis tandsib kui see tamme,
kadri sis pillub kui see pirdu,
katik sis tandsib taade kengä,
pihus-põrmus peiu kengä.
Kadril kotin kolme paari:
üte puise, tõise luise,
kolmanda keeritse kengä.
Puise saave puie tuvva,
luise saava lusti lüvvä,
kolmas paari tandsu tandsi.
Nurgast vaatev nooremehe,
kurust kõrgepää kübära,
naise laiarätilise,
mõne targa tanokandja,
kik tule tandsu vaateme,
kas see kadri targu tandse
või ta üppäb ülemeeli.
Kik tule kibe kittamaie,
kik tule kuulus kullemaie:
„Küll om kalli kadri päevä,
küll om targa kadri tandsu."
Olgu otsa, jäägu jälle,
kui tuleb ommen uvve päävä,
aasta päävä armsa aja,
targema tulev kadri tandsu.

134.

2.

Iki kadrit oodetasse,
tänä kadri tännä tullu.
Kadri tullu kaugelt maalta,
alta läbi alli ilma,
ümbert nee ilma ümäre,
päälta nee päevä punatse.
Mõnda näi ma tulleenna,
sada siiä saieenna:
viis oli vetta mul eena,
kuus oli kurja jõgeda,
seidse aba allikuda.
Mõt'el kadri upuveta.
Kadri oli ilmatarka,
ilmatarka, maakavala,
aie läbi viie vee,
viie vee, kuvve Koiva,
kuvve kurjasta jõesta,
seitsme aba allikusta.
Undiluust tal jalaotsa,
sääseluust jalasääre,
põdraluust oli jalapõlve,
aniluust jala-aluse.
Peremees, kuldakübära,
perepoega, poole ärrä,
perenaine, linnukene,
peretüdär, neitsikeine,
kadri es tule kehvältegi —
kadri kandis karjaõnne,
puhun kandis pulliõnne,
suulaen lambaõnne,

otsan obeste õnne,
keele pääl ma kitsiõnne,
põlle pääl ma põrste õnne,
kaelan kanni kanaõnne,
kurgun kanni kukeõnne.
Kadri tulli valatema,
kas o Märti tennu tööda,
kas o Peeter pirgu kiskun,
või o Antsu algu toonu,
või o Laos lauda lõhkun,
kas o riida rinnatsida,
vana alu vastatsida,
vana paku paaritsida.
Kadri tulli valatema,
kas o näiu tennu tööda,
kas o lõnga lõhna pääle,
valge lõnga vagja pääle,
sinilõnga seinä pääle,
kõllalõnga kõrendina,
punalõnga puie pääle.
Tandsi tassa, kadrikeine,
kui see põrmu maast ei põrgu,
kui see tolmu maast ei tule,
kui see kahma maast ei karga,
kui see liiva maast ei liigu —
põrm see põrgub põlle pääle,
liiv liigub linniku pääle,
tolmu tõuseb otsa pääle,
kahma kaelaräti pääle.
Ehk siin kurun kosilasi,
ehk siin nurgan noorikida,
ahju eena aigeida —
nee o kurja kohkumaie,
nee o ellä eitlema —
ehk neil titte tiiva alla,
äbärik neil ännä alla.
Kadri kallis, kadri kaunis,
kadri kaits Jumala karja,
loeb Looja lambaida,
arvab Jeesu aneje.
Kui ei ole kadrita koduna,
massa ei maja midägi.
Kadri keedäb kapustida,
audab anilihada.
Perenaine, linnukeine,
tääsid kadri tuleveda,
kadri aega arvaveda,
peremees, kuldakübära,
perepoega, poole ärrä,
peretüdär, neitsikeine,
tääsid kadri tuleveda,
kadri aega arvaveda,
tennu kadril kahjake,
utten kadril kurnake,
tennu kadril mikki-makki,
tennu kadril pukki-pakki,
kapa sehen tennu kahja,
kulbi sehen utten kurna!
Perenaine, linnukeine,
otsi kadril andeeida —
kadri viilup villusida,
kadri palub pakelida,
kadri liimitseb linuda,
kadri kargab karaskida,
kadri otsib ju osada!
Perenaine, linnukeine,
kadri ei taha tallekeista,
taha ei enges eläjasta,
tahan talle villakesta,
silun seebikillukeista,
nurun linanuustikeista.
Perenaine, linnukeine,
kadril kangas kammerine,
peenikeine peelde pääle,
linane ligi lageda,
sinna koet puudunesse,
sinna lõime lõpenesse.
Perenaine, linnukeine,
võta võtme vagjastagi,
punarihma puusa päälta,
sinirihma seinä päälta,
valge rihma vagja päälta
otsi kadril andeida!
Perenaine, linnukeine,
kui sa ei tää, s' ma juhate!
Võti kuan koogu otsas,
karask kamren kapi pääl,
vorst o ahju otsa pääl,
kukk o kurun koti otsan,
siga serviti seinä pääl,
lammas lapiti laena,
keräoinas kirstu pääl.
Perenaine, linnukeine,
kisu vällä kitsi kindsu,
siruta sa sia sellä,
otsi kadril andeida!
Perenaine, linnukeine,
kui sa ei suta esi minnä
aja Anne, käse Kärtu,
aa sa Anne aida teeda,

Kärtu keldre radaje —
Kärt o kärmäs, Ann o agar,
Kärt o kärmäs käsu pääle,
Ann o agar asja pääle,
Kärt o kärmäs ketramaie,
viks ta villu kaarimaie.
Aituma pereesäle,
aituma pereemäle,
aituma perepojale,
aituma pereneitsile
kadril andi andamesta,
pikkä pätsi pistamesta,
käetäita kääntemesta,
laia leivä lastamesta!
Aituma, kadri tenäve!
Ken küll annab kadrilegi,
sellel antku Jumalale,
sellel Jeesus pöörätage,
pühäristi rihvatage!
Aituma, kadri tenäve!
Lina linna pikusesse,
kiudu pääle kui see kihti,
kugar otsa kui see kuhja,
seeme sisse kui see siidi!
Perenaine, linnukeine,
oia oma ilus tüdär,
kaidse oma kallis laits,
ärä lasta laudil minnä!
Laudil käive lakerandsi,
arva käive Abja poisi,
pel'läten Penuja poisi,
karguten Kariste poisi,
kutsuv Kärtu kuusikuse,
kaublev Kadri kaasikuse,
kutsuv Leena lepikuse,
augutev Anne aavikuse,
kutsuv Reeda rihvikuse.
Mi jätäs pereesäle?
Musta ruuna ruhve pääle,
suure märä märiända,
teoruuna tölpiända.
Mi jätäs perepojale?
Talli täisi täkusida.
Mi jätäs pereneitsile?
Lauda täisi lambeeida,
kenä oinas keskeella.
Mi jätäs pereemäle?
Põhutäisi põrseeida.
Jäägu neil sia sileve,
jäägu neil lehmä lihave,
lehmä matsaku, madale,
jäägu ärjä ästi oitu,
keik see katus kanuje täisi,
keik see muru muneje täisi.
Perenaine, linnukeine,
valatege kadrikeisi —
kui o kadril silmä teräve,
sis teile tütre teräve!
Valatage kadrikeisi —
kui o linnik libeve,
sis teil kasvave lina libeve!
Valatage kadrikeisi —
kui o keeru kengäpaela,
sis teil kasvave keeru kesvä.

Kadrilaul.

D b l.: 9. vasta [!] oli vetta mul eena — 14. maakavale — 15. meie [!] läbi viie vee — 18. allikuda — 20. sääseluust tal jalasääre — 23. kuldakübäre — 27. kehväldegi — 51. Tansi tasa — 57. liiv see liigub — 60. kosilisi — 61. noorikiida — 62. aigeeida — 69. lambaeida — 71. kodona — 76. tulevata — 77. arvavata — 81. tuleveta — 82. arvaveta — 83. (puudub) — 100. seebikillukesta — 101. linanuustikesta — 103. kammerenne — 106. puutunesse — 109. vagjasta — 113. andeeida — 116. kaon [!] — 126. andeeida — 143. käänamesta — 144. levä — 148. pöörätagu — 153. ostan — 161. Penuje — 165. lepikusse — 166. aavikusse — 167. rihvikusse — 175. lambaeida.

135.

3.

Siin taht tare tantsimeste,
põrmat taht põrutemesta,
liiva kinni litsumesta,
seinä veere sõkkumesta.
Tandsi tasa, kadrikõine,
ku see liiva maast ei liigu
egä põrmu maast ei põrgu —
liiva eitus linigu pääle,
põrmu eitus põlle pääle,
karmu kaalaräti pääle!
Valatege kadri pääle —
ku kadri pää om kahare,
kasvas kaara teil kahare!
Valatege kadri pääle —

ku kadri silmä om teräve,
kasvas rüä teil terätse!
Valatege kadri pääle —
ku o kadri ehteenna,
sis teil erne ehteenna!
Ku nee pooka lööve looka,
tinapooka tillermanni.

Kadrisandi laul.

4. 136.

Perenaine, linnukeine,
valatage kadri pääle,
kas kadril silmä teräne —
sis o te rüä terätse!
Valatege kadri pääle,
kas kadri pää kahare —
sis kasvas kaara kahare!
Valatege kadri pääle,
kas o kadril keeru kengä —
sis teil keeruts kesvänurme!
Valatege kadri pääle,
kas o kadri ehtenna —
sis teil erne ehteenna!
Valatege kadri pääle,
kudas kadri üppänesse —
üppäs teil ua ümäre!
Valade kadri pääle,
kudas kadri karganesse —
ninda kasvas kartulida!
Perenaine, linnukeine,
sa teit kolme teo leibä:
üte teit sa pöögleleibä,
tõise teo nisuleibä,
kolmad kesväkaraskiida.
Otsi kadril orstikesta,
katsu kadril karaskiida!
Kadri sunnib suurta õnne,
kadri pillup piimäõnne,
kadri kasvats karjaõnne,
oiab ta obeste õnne,
laotep ta lambaõnne.
Laut sul täisi lambeeida,
kenä oinas keskeelle,
kenä oinas, keerut sarvet,
suurelt villa vilventeve.
Pund saap villu puusa päälta,
kümme nakla külle päälta,
sada nakla saba päälta,
muist saab munakoti päälta.
Katus saab kanuje täisi,
kik murdet muneje täisi,
kukk sääl kenä keskeelle,
kukk o kenä keerusaba.

Dbl.: 2. valatege — 19. kartuliida — 32. lambaeida — 38. päält — 39. (puudub) — 40. saap.

5. 137.

Tule es kurva kodusta —
tullim kulla kodusta.
Esä meil anni alli täku,
emä an'd täku tähteotsa,
veli an'd veripunatse,
sõsar anni sõiduruuna.
Tullime kulla kodusta.
Tee olli pikkä meie tulla,
tee olli pikkä, maa mudane,
laas olli laia ja lögäne;
teel olli mitu irmutusta,
raal olli mitu raputusta:
tedre irmutiv teela,
pardsi raputiv pajona,
undi ulusiv oruna,
karu mämmütiv mäela.
Orgu jäi meil obene,
saarikusse meie saani,
pihlakusse meie piitsa.
Ikeme oma obesta,
kahitseme kallist ratsu —
obu mõist ollandi keele,
saani meil mõisti saksa keele,
roosk meil mõisti roodsi keele,
esi mõisti iiu keele.
Peremees, õbekübäre,
perenaine, laiarätti,
perepoiga, saabassääri,
peretüdär, kuldakeedi,
antke nüüd meile abida,
otske nüüd meie obuda,
saarikusta meie saani!

Kadrilaul.

56. Kutse kiigele.

1. E 45993/5 (6) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Kiigele ehtimine + Halb kiik + Kolm kiike + Kutse kiigele.
Dbl.: H, R 5, 64/5 (18) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 57: Kiigele ehtimine, var. 5 [141].

57. Kiigele ehtimine.

1. H II 23, 568/70 (42) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva — Kadri Sarv (1890).
Kiigele ehtimine + Halb kiik + Kolm kiike + Kiik halval kohal.
2. H II 5, 215/9 (29) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Kiige katsumine + Ilus neiu kiigel + Kolm kiike + Kiigele ehtimine + Kiigel kartlik + Kiik halval kohal + Halb kiik.
3. H II 23, 63 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
4. H III 5, 867/9 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Kiigele ehtimine + Ilus neiu kiigel + Kaugelt kosilased + Kiigel kartlik.
5. E 45993/5 (6) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Kiigele ehtimine + Halb kiik + Kolm kiike + Kutse kiigele.
Dbl.: H, R 5, 64/5 (18) — (1889).

138. **1.**

Kuuli ma külän kiigetevet,
üle aia ällitevet.
Joosi sis joostan, käüsi kävvän,
joosi aita ma mäele,
kesselt usta kelleresse,
kui nee jala 's maidsa maada,
kondsa 's kullasta muruda,
varba 'i sedä vaheta.
Võti sõs valla vakakaane,
kissi valla kirstukaane,
võti vakast valgeeida,
võti kirstust kiriviisi,
alta kaane kaleviisi.
Lassi sõs ette laia põlle
kui see esä aidausse;
panni ööla suure öö
kui see vihma vikerkaari;
panni rinda suure sõle
kui see kuu taevaenna;
panni kaala kaalussiida
kui nee tähe taevaenna.
Lätsi sõs küllä kiikumaie,
üle aia ällümaie.
Külä kiiku külmä kiiku,
üle aia alva kiiku!
Külän olli keeru kövve,
keeru kövve, kahre kabla,
kulut's mul kupu peosse,
viil's mul villi päidelesse,
kulut's mul kulla peosta,
õõr'ts mul õbe päidelesta.
Kadugu küläst kanebe,
lõpku küläst lõhmusmõtsa,
nopagu te noore sõrme,
kärvägu käe mõlempe —
peo o tennu keeru kövve,
keeru kövve, kahre kabla.
Külä kiiku külma kiiku,
üle aia alva kiiku!
Meil o kodu kolme kiigu,
kolme kiigu, kate kabla:
üits o pakelest pajuna,
tõine osjasta oruna,
kolmas kulda kõlgussenna.
Mi o pakelest pajuna,
see o meie laste kiiku;
mi o osjasta oruna,
see o meie meeste kiiku;
mi o kulda kõlgussenna,
see o meie näiu kiiku.
Os te ullu kiigussepä,
kun o tennu näiu kiigu,
näiu kiigu, kao kabla —
tennu vee veere pääle,

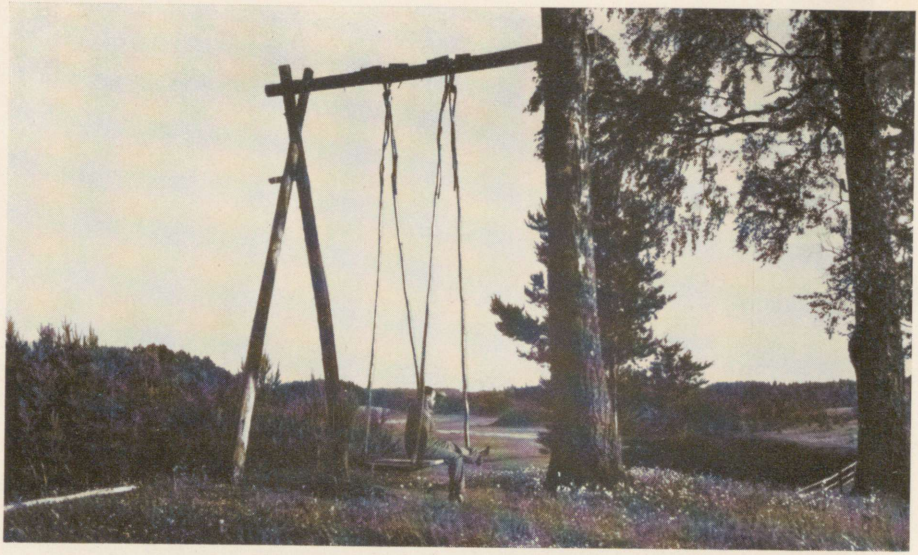

Karksi kiik.

EKuS 4656. Tundm. foto.

Rätiku pähesidumine.

ERM, Pd. 451 : 10. Foto I. Manninen 1925.

tennu oja otsa pääle,
mõt'el näiu upuveta,
kao vette kalduveta!
Map olli Else, ilma tarka,
visas üle viie vee,
viie vee, kuvve Koeva,
üle ma saa Salatsi,
vao ma eidi vastu tuulta,
penikoorma perrä tuulta.

2.

Vt. laulutüüp nr. 58: Kiige katsumine, var. 4 [144].

3. 139.

Lätsi küllä kiikumaie,
kiigele
külämäele mängimaie,
külätarre tantsimaie.
Panni ette laia põlle
kui see esä aida ussi;
panni öölä suure öö
kui see vihma vikerkaari;
panni kaala suure elme
kui nee tähe taevaenna;
panni rinda suure sõle
kui see kuu taevaenna.
Lätsi küllä kiikumaie,
külämäele mängimaie,
külätarre tantsimaie.
Vastu tulli külävelle —
„Anna muna, sõsar noori!"
„Veli ellä, vellekõine,
kull sei kana, kull sei muna."

4. 140.

Kuuli külän kiiguteved,
üle aia ällüteved.
Joosi joostan, käüsi kävän,
joosi joostan ma mäele,
keset usta kellerisse,
joosi aita ehtimaie.
Ai ma selgä pikä amme,
ai ma selgä peene rüvvi;
panni öölä laia öö
kui see vihma vikerkaari;
panni ette laia põlle
kui see esä aidaussi;
panni kaala pal'lu elmi
kui neid tähti taevaenna;
panni rinda suuri sõlgi
kui see kuu taevaenna.
Et ma esigi ei lippu,
lippus mu rüüdi linane;
et ma esigi ei elkü,
elküs mu elme eleve;
et ma esigi ei paistu,
paistus mu sõlgi punane.
Nüid om kirja kiigu pääle,
oaäitsne ällü pääle.
Siin ei ole sedä meesta,
kes võtt kirja kiigu päälta,
oaäitsne ällü päälta.
Siiä tule Jüri Järvemaalta,
siiä tule Peeter Pihkuesta.
Siin om auda ala ällü
ütese süldä sügäve,
katese jalga avare.
Johus kul'lus kukateme,
ällükene eiteleme —
siin ei ole sedä meesta,
kes mu kul'luse kogusi.
Siiä tule Antsu Arjumaalta,
kes mu kul'luse kogusi.

5. 141.

Kuuli külän kiigetevet,
üle aia ällütevet.
Joosi ma joostan, käüsi kävvän,
ku nee jala es maidsa maada,
konsa ei kullast muruda,
varbe ei sedä vaheda,
joosi aita ehtima.
Ette panni laia põlle
kui see esä aidaussi;
öölä panni suure öö

kui see vihma vikerkaari;
rinda panni suure sõle
kui see kuu taeveenna;
pääle panni pal'lu elmi
kui neid tähti taeveenna.
Joosi küllä kiikumaie,
üle aia ällümaie.
Külä kiiku külma kiiku,
külä kövve keeru kövve,
keeru kövve, kat'ne kabla
kulut's mul kulla peosta,
õõr's mul õbe päielesta,
kulut's mul kupu peosse,
õõr's mul villi päieles.
Kadugu külä kanebe,
lõpku külä lõhmusmõtsa!
Meil o kodun kolme kiigu,
kolme kiigu, kate kabla:
üits o kulda kõlgusena,
tõine tammina tarena,
õbekiik me õvve pääl.
Tulge kiikme, Kiisa naise,
võtke manu võinapa,
pistke puhu piimäpüti!

D b l.: 4. maitse — 6. varba — 10. võõ — 13. taevaenna — 15. taevaenna — 22. ja 23. (puudub) — 24. õõrus — 29. kõlgussenna — 31. meil.

58. Kiige katsumine.

1. H II 5, 356/7 (32) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Halb kiik + Kolm kiike + Kiige kasutamine + Ilus neiu kiigel + Kaugelt kosilased.
2. H II 23, 417 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
3. H II 42, 951/2 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).
   Kiige katsumine + Kiigutaja kiitus.
4. H II 5, 215/9 (29) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Kiige katsumine + Ilus neiu kiigel + Kolm kiike + Kiigele ehtimine + Kiigel kartlik + Kiik halval kohal + Halb kiik.
5. E 45995 (7) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 65 (19) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 65: Halb kiik, var. 1 [151].

142.

2.

Lääme kiiku katsumaie,
kas see kiiku kanna ei meidä.
Kand ta muu suure naise,
pilulise pikä naise,
rahalise raske naise,
kanna ei meidä vähikesi,
katte kaarateräkesi,
viita vihalehekesta,
kuuta munakoorekesta.

143.

3.

Kaegemi kiigukesta,
kas o mullusta maguda,
või o toonasta teguda,
või o ennist eidäkuta!
Mullu siin muru müdsisi,
al'lentive angerpüsti —
nüid o jäänu musta mulla,
musta mulla, adra jäl'le.
Kaegemi kiigukesta,
kas o kiiku kinne tettu,
kiiku kinne istutetu,
ka kiigul kivitse juure!
Küll o kiiku kinne tettu,
kiiku kinne istutetu —
kiik o tettu kinnastege,
varu väänet vammustege,
palgi tood palumäelta,
õrsi tood Õisu piiri päälta,
varu Turju toomingusta.
Ole nüid kiigul kitajata,

äl'lul au andajata —
meie kiigum, meie kitam,
meie äl'lum, annam au:
„Olge terven, kiigessepä,

Lääme kiiku katsumaie,
kas see kiiku meidä kanni,
katte kaarateräkest,
viita vihalehekest,
kan'ds ta muu suure näio,
rahalise rasse näio,
pilulise pikä näio.
Kui see kiiku meid ei kanna,
toome sis kirves, raium kiigu,
võtam väidse, väänäm varu,
viskam kiigu vitsikusse,
kiigukabla kalmeesse.
Joba sis nutsi noorimeesi:
„Os te ullu näio noore!
Teeme uiest uvve kiigu,
teeme sis külä mäele,
teeme kiiku kõrgees,
poolest ilma taeveesse.
Kui te lääde kiigu pääle,
kiigukaplu või kaema,
kiiguvaru vajuteme,
sis te paistut Paideesse,
üle ilma Elmeesse."
Mis säält kõrgelta näüsse?
Näüs kolmi kiigukesta,
kolmi ääd ällükesta:
üits om kiiku kuldakiiku,
tõine kiiku õbeõrre,
kolmas kiiku kuldakabla.
Mis om kiiku kuldakiiku,
see o meie velle kiiku;
mis o kiiku õbeõrre,
see o meie sõtsi kiiku,
see kiiku sialihasta,
nee kabla kanamunasta,
kiiguõrre õhnappuusta,
varu vaskitse mõlemba,
kiigulavva laasistegi.
Kui lääb näio kiige pääle,
külä ää ällü pääle,
paneb rinda suure sõle
kui see kuu taeveen;
paneb pähä laia lindi
kui see vihma vikerkaari;

olge terven, saage naine,
saage te naine rahaline,
saage Else elmiline,
Kaie kullakaaluline!"

4. **144.**

paneb kaala elmissida
kui neid tähte taeveen;
paneb ette laia põlle
kui see esä aidausse;
paneb jalga sulgisuka,
kes ei kaalu kablakest;
paneb jalga kelbi kengä —
kik o kengä keidussen,
kik o paela pandussen;
selgä aab rüvi linatse
kui see avar esä aita.
Lääb sis külä kiigu pääle,
külä ää äl'lu pääle,
kiigukaplu ta kaema,
ällüvaru vajuteme.
Ek ta sis esigi ei elgi,
elgis ta elme ilusa;
ek ta sis esigi ei paistu,
paistus ta pale punane;
ek ta sis esigi ei lipu,
lipus ta rüüdi linane;
ek ta sis esigi ei kaldu,
sis tal kaldus kaalakirja.
Kiidsus kengä laasilavval —
laasilauda laksatelle,
kallis kabla kannatelle,
õrre jälle vastu õiksi,
varu vahkest kiigutelle.
Kiigu, kiigu, kõrgees,
poolest ilma taevees!
Näio ergu eitelema:
„Kiigukene kaunikene,
kiigu tasa, mine meeli,
ärä visade vihaste
ega tõmmade tõeste —
siin o kivi alla kiigu,
sügäv auda alla äl'lu.
Johus kuulus kukateme,
ergukene eiteleme,
sarreke maha sadame."
Joba vastas velle noore:
„Kiik ei ole tettu kinnastega,
varu ei väänet vammustega —
kiik o tettu kindeesta,

varu väänet vammustest,
kiik o julge jooskemaie,
varu vaskitse mõlemba."
Kidsisku kiiku, kidsisku,
kädsisku varu, kädsisku!
Kui ei kidsis kiigukene,
vabises ei varukese,
kidsises kiigu tegija,
kädsises sis varu käändja.
Os te ullu kiigessepä,
os te ullu, taas te targa,
teide kiik külä mäele,
külä naiste naarismaale,
külä laste laulusmaale —
naise ikve naarismaada,
külä latse laulusmaada.
Meil o kodun kulla kiigu.
Külä kiigu külmä kiigu,
külä kabla kahre kabla,
kulut's mul kupu peosse,
viis mul villi päielesse.

145.

5.

Lääme kiiku me kaeme,
kas see kiiku meida kanna!
Kan's ta muu suure näiu,
rahalise raske näiu,
pilulise pikä näiu —
kanna ei meida katekesta,
katte ei kaarateräkesta,
viit ei vihalehekest,
kuut ei munakoorekest.

Dbl.: 3. Kan'ts — 8. vihalehekesta — 9. munakoorekesta.

59. Kolm kiike.

1. H II 5, 356/7 (32) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Halb kiik + Kolm kiike + Kiige katsumine + Ilus neiu kiigel + Kaugelt kosilased.
2. H II 23, 568/70 (42) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kiigele ehtimine + Halb kiik + Kolm kiike + Kiik halval kohal.
3. H II 5, 215/9 (29) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Kiige katsumine + Ilus neiu kiigel + Kolm kiike + Kiigele ehtimine + Kiigel kartlik + Kiik halval kohal + Halb kiik.
4. E 45993/5 (6) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Kiigele ehtimine + Halb kiik + Kolm kiike + Kutse kiigele.
Dbl.: H, R 5, 64/5 (18) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 65: Halb kiik, var. 1 [151].

2.

Vt. laulutüüp nr. 57: Kiigele ehtimine, var. 1 [138].

3.

Vt. laulutüüp nr. 58: Kiige katsumine, var. 4 [144].

4.

Vt. laulutüüp nr. 57: Kiigele ehtimine, var. 5 [141].

60. Ilus neiu kiigel.

1. H II 5, 356/7 (32) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Halb kiik + Kolm kiike + Kiige katsumine + Ilus neiu kiigel + Kaugelt kosilased.
2. H II 5, 215/9 (29) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Kiige katsumine + Ilus neiu kiigel + Kolm kiike + Kiigele ehtimine + Kiigel kartlik + Kiik halval kohal + Halb kiik.
3. H III 5, 867/9 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Kiigele ehtimine + Ilus neiu kiigel + Kaugelt kosilased + Kiigel kartlik.
4. E 45995/6 (8) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Kiik halval kohal + Ilus neiu kiigel.
   Dbl.: H, R 5, 65/6 (20) — (1889).
5. E 52455 (18) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
   Dbl.: H II 42, 939 (34) — (1893).

1.

Vt. laulutüüp nr. 65: Halb kiik, var. 1 [151].

2.

Vt. laulutüüp nr. 58: Kiige katsumine, var. 4 [144].

3.

Vt. laulutüüp nr. 57: Kiigele ehtimine, var. 4 [140].

4.

Vt. laulutüüp nr. 66: Kiik halval kohal, var. 4 [153].

5.

146.

Kiigu, kiigu, kiigekene,
kiigu, kiige, kõrgeesse —
kõrgest paistup Paideesse,
kõrgest kuumas Kuramaala,
kõrgest eitus Elmeesse!
Et ma nu esiki ei paistu,
paistus mu pale punane;
et ma nu esiki ei elku,
elkus mu elme ereve;
et ma nu esiki ei lipu,
lipus mu rüüdi linane;
et ma nu esiki ei kuuma,
kuumas näiu kengäkondsa.

Dbl.: 2. kõrgenesse — 6., 8., 10., 12. esigi.

61. Kolm metsa.

1 E 52454 (17) < Karksi v., Mäeküla < J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
Dbl.: H II 42, 938 (33) — (1893).

1.

147.

Kiigu, kiigu, kiigekene,
kiigu, kiige, kõrgeesse!
Mis säält kõrgesta näüsse?
Näüs kolme aidakesta:
üits o aita õbearja,
tõine aita kuldaarja,
kolmas vaalik vaskeaita.
Me aita õbearja,

sẹẹ om meie velle aita;
mis o aita kuldaarja,
sẹẹ-p o meie sõdse aita;
mis o vaalit valgearja,
sẹẹ o meie esä aita.

D b l.: 2. kõrgenesse — 3. kõrgest.

62. Kiigutaja kiitus.

1. H II 42, 951/2 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).
Kiige katsumine + Kiigutaja kiitus.
2. E 46010/1 (18) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H, R 5, 69 (25) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 58: Kiige katsumine, var. 3 [143].

148.

Küll o kiigul kiikujata,
küll o äl'lul äl'lujata,
ei ole kiigul kittajeta,
äl'lul au andajeta.
Meie kiigum, meie kitam,
meie äl'lul annam au:
„Olge terven, kiigessepä,

2.

olge terven, saage naine!
Ärä saia saiasööjät,
saiasööjät, õllejoojat,
saage sẹẹ naine rahane,
saage Else elmiskaala,
saage Maie margerinda,
ken o ööni elmi täisi!"

D b l.: 1. Kiikejeta — 10. õllejoojad — 12. Eldse — 13. meie [!].

63. Kingitused kiigutajale.

1. H II 23, 63/4 (4) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Kingitused kiigutajale + Kaugelt kosilased.
2. E 45996/8 (9) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H, R 5, 66/7 (21) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 132: Kaugelt kosilased, var. 5 [315].

149.

Las meid kaia, la valate,
kas nu lepus kiigesseppa,
kas meid lastas kiigu pääle,
lastas kiigu lavva pääle.
Ei nu es lasta kiigu pääle,
lasta 's kiigu lavva pääle,
ei nu 's lepu kiigesseppa,
ei nu 's lepu, ei nu 's meelu.
Tõode, näiu, tõode,
tõode, mis sa tõoted!

2.

Tõodi kana, tõodi muna.
Ei nu 's lepu kiigesseppa,
ei nu 's lase kiigu pääle,
lase 's kiigu lavva pääle.
Tõode, näiu, tõode,
tõode, mis sa tõoted!
Tõodi ani audumesta.
Ka nu lepus kiigesseppa,
ka nu lepus või no meelus,
ka meid lastas kiigu pääle?

Ei nu 's lepu kiigesseppa,
ei ta es lase kiigu pääle,
lase ei kiigu lavva pääle.
Tõode, näiu, tõode,
tõode, mis sa tõoted!
Tõodi amme linatse.
Ka nu lepus kiigesseppa?
Ei nu lepu, ei nu meelu,
ei nu 's lasta kiigu pääle,
lasta ei kiigu lavva pääle.
Tõode, näiu, tõode,
tõode, mis sa tõoted!
Tõodi esienese.
Joba lepsiv kiigessepä,
joba meid lasti kiigu pääle,
lasti kiigu lavva pääle.

D b l.: 2. no — 3. kiige — 5. no — 7. ei no 's lepi — 8. ei no 's lepu — 10. tõotet — 12. no — 13. no — 16. tõodet — 17. Tõot'e — 25. tõotet — 28. no — 32. tõotet.

64. Kiigel kartlik.

1. H II 5, 215/9 (29) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Kiige katsumine + Ilus neiu kiigel + Kolm kiike + Kiigele ehtimine + Kiigel kartlik + Kiik halval kohal + Halb kiik.
2. H III 5, 867/9 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Kiigele ehtimine + Ilus neiu kiigel + Kaugelt kosilased + Kiigel kartlik.
3. E 46008/9 (16) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H. R 5. 68 (23) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 58: Kiige katsumine, var. 4 [144].

2.

Vt. laulutüüp nr. 57: Kiigele ehtimine, var. 4 [140].

3.

Kiigu tasa, kiigukeine,
kiigu tasa, mine meeli,
ärä visate vihasta
egä tõmmagu tõesta —
ole ei viha viskamine
ega tõe tõmbamine —
siin o kivi alla kiigu,
sügäv auda alla äl'lu.
Kiik akas pulkest pudume,
salapulkest sadame.
Johus kul'lus kukateme,
ristikeine rihvateme,
elgukeine eitlemaie,
saarake maha sadame,
ole ei velle meil tüvena,
oma ei velle alla äl'lu,
ken me kul'luse kogusi,
ristikeise maasta riisi,
elgukeise maasta eise,
saarekeise maasta saadi —
võõras veli meil tüvena,
võõras veli alla äl'lu.

150.

D b l.: 3. visade — 10. sel'läpulkest.

65. Halb kiik.

1. H II 5, 356/7 (32) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Halb kiik + Kolm kiike + Kiige katsumine + Ilus neiu kiigel + Kaugelt kosilased.
2. H II 23, 568/70 (42) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kiigele ehtimine + Halb kiik + Kolm kiike + Kiik halval kohal.

3. H II 5, 215/9 (29) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Kiige katsumine + Ilus neiu kiigel + Kolm kiike + Kiigele ehtimine + Kiigel kartlik + Kiik halval kohal + Halb kiik.
4. E 45993/5 (6) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Kiigele ehtimine + Halb kiik + Kolm kiike + Kutse kiigele.
Dbl.: H, R 5, 64/5 (18) — (1889).

151.

1.

Lääme kiiku katsumaie,
kas see kiiku kannats meida.
Kiik siin tettu kinnastege,
varu käänet vammustege —
katik läits kanepin köüdsi,
niinist köüdsi niksatenna.
See kiiku sigade kiiku,
ei see kiiku 's kanna meidä.
Meil om kodun kolmi kiiku:
üits om pakeldest pajone —
see om meie laste kiiku;
tõine õbest õvve pääle,
kolmas kulda kõlgussenne —
nee om meie näio kiigu.
Lääme kiiku katsumaie,
kas see kiiku kannats meida
üle õrte, päälta parte,
üle õrte õunappuile,
päälta parte pihlappuile.
Pihlapul om pikä oksa,
suure säuga, laia lauga.
Et ma nu esiki ei paistu,
paistub mu põlle punane;
et ma nu esiki ei el'ku,
el'kuv mu elme ereve;
et ma nu esiki ei lippu,
lippub mu rüüdi linane.
Ei ole siinä sedä meesta,
kes võtt kirja kiikumesta,
uaäitsne äl'lumesta.
See tule meesi muialt maalta,
see tule Peeter Pihkumaalta,
see tule Jüri Jäärimaalta,
ken võtt kirja kiigu päälta,
uaäitsne äl'lu päälta.

2.

Vt. laulutüüp nr. 57: Kiigele ehtimine, var. 1 [138].

3.

Vt. laulutüüp nr. 58: Kiige katsumine, var. 4 [144].

4.

Vt. laulutüüp nr. 57: Kiigele ehtimine, var. 5 [141].

66. Kiik halval kohal.

1. H II 23, 568/70 (42) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kiigele ehtimine + Halb kiik + Kolm kiike + Kiik halval kohal.
2. H II 5, 215/9 (29) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Kiige katsumine + Ilus neiu kiigel + Kolm kiike + Kiigele ehtimine + Kiigel kartlik + Kiik halval kohal + Halb kiik.
3. H II 23, 62 (2) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
4. E 45995/6 (8) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Kiik halval kohal + Ilus neiu kiigel.
Dbl.: H, R 5, 65/6 (20) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 57: Kiigele ehtimine, var. 1 [138].

2.

Vt. laulutüüp nr. 58: Kiige katsumine, var. 4 [144].

3. 152.

Kiigu iki, kiigukene,
kiigele
kiigu iki kõrgepese
üle õrte, päälta parte,
kiigu alta arva al'last mõtsa,
päälta pihla-, pärnämõtsa!
Siin olli alla sügäv auda,
sügäv auda, raudapõhja —
seidse meest lätsiv seliti,
kümme meest lätsiv küliti,
kates kaalamurrakile.
Kiigu iki, kiigukene,
kiigu, kiigu kõrgepese,
üle ilma, päälta puie,
alta arva al'last mõtsa,
päälta pikä pärnäpuie!

4. 153.

Os te ullu kiigessepä,
os te ullu, taas te targa,
kos te teide näiu kiigu —
teide kiigu kõlgussisse,
vana rästäste vahele,
teide vee veere pääle,
teide oja otsa pääle!
Tennu kiik külä mäele,
külä poiste puieteele,
külä laste lastusmaale —
säält os eitun Elmeesse,
säält os paistun Paidees!
Et ma no esiki ei paistu,
paistus mul pale punane;
et ma no esiki ei eitu,
eitus mul elme ereve;
et ma nu esik ei lipu,
lipus mu rüüdi linane.

D b l.: 4. kõlgussesse — 12. Paidesse — 18. rüüd.

67. Kiigeaja lõpetus.

1. H II 42, 519/20 (4) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
2. E 52487/8 (39) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).

1. 154.

Mine, kiik, minetemete,
astu, kiiku, ajameta,
mine vällä värävesta,
kõnni vällä kõlgusesta,
tule jälle tõise kõrra,
tõise uvvele suvele,
tõise armele ajale,
keväjelle kolmatelle,
too sa seemelt siiä maale!
Ärä sa tulla mustalegi —
mustal toot pal'lu mureta;
ärä sa tulla kõrvile —
kõrvil toot pal'lu kõneta;
ärä sa tulla allilegi —
allil toot pal'lu aigeeta!
Tule sa paadil parreel,
too sa seemelt siiä maale,
too sa rügi rüppeenna,
kanna kaaru kaukeenna,
too kulda kübäretäüsi,
õbet särgi õlma täüsi,
vaske sa vammusetäüsi!
Ärä nüid lännü ällüpäevä,
kätte saanu saadupäevä,

tulep tukikor'gamine,
pikä puie pildumine —
äräp roogim suure saadu,
pillum pikä puu põrenti,
vao me eidäm vastu tuulta,
penikoormе perrä tuulta.

155.

Mine ärä, kiigukeine,
mine, kiik, nimetemede,
astu ilma ajamede,
mine sa vällä värista,
astu vällä üle aia,
tule jälle tõisel kõrral,
tõisel uvvele suvele,
tõise armele ajale,
keväjelle kolmadele!

2.

Mine ärä, kiigukeine!
Ärä lõpes äl'lupäevä,
kätte saave saadupäevä,
tule tukikor'gamine,
pikä puie pildumine.
Mine ärä, kiigukeine,
mine, kiik, nimetemede,
astu ilma ajamede!

68. Omakssaamine.

1. GEG, EH 65, 39/41 (1) — (1817—1825).
Pulmaliste söömakutse + Omakssaamine.
2. H II 5, 355/6 (31) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Omakssaamine + Meie ja teie poisid.
3. H II 23, 404/5 (12) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Omakssaamine + Ühtelaulmine.

1.

Vt. laulutüüp nr. 234: Pulmaliste söömakutse, var. 1 [518].

2.

Vt. laulutüüp nr. 39: Meie ja teie poisid, var. 2 [103].

156.

Näiukese noorekese
tulge teie meie poole,
meie tulem teie poole,
tulge teeme tuttavesse,
ostam me läbi omesse,
sõsaresse sirgeesse,
vaderesse valgeesse,
kälütsesse kal'leesse!
Kustes me omesse saime?
Üle jõõ jõime õluta,
üle saare seime saia,
üle kääru annim kätta,
üle piiri pistim sõrme —
säältep me omesse saime,
sõsaresse sirgeesse,
vaderesse valgeesse.
Külätüdrugu, sõsare,

3.

sünnüteme äälijaani,
äälijaani, meelijaani!
Ka nüüd sünnüs meie ääle,
meie ääle, meie meele,
meie sündünü süäme?
Sünnüs ratsu rauda lüvvä,
sünnüs pädsu päitseesse,
kol'ule kuningepoiga,
sadulesse saksameesi,
sõs ei sünnü meie ääle,
meie ääle, meie meele,
meie sündünu süäme —
meie üte emä latse,
üte levä linnukese,
üte taari tallekese.
Seo meid üte siidi pääle,
pane üte paela pääle,

viska merre meid mõlepit,
kalajärve katekesi —
meie ei kaalu tõinetõista,
tõinetõise rõõvieidä,
rõõvieidä, riideiidä.

69. Ühtelaulmine.

1. H II 5, 363/4 (39) < Polli v. — J. Hurt (1883).
2. H II 23, 404/5 (12) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Omakssaamine + Ühtelaulmine.
3. E 51952 (24) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Ühtelaulmine + Ema hästi kasvatanud.
   Dbl. a: H, R 5, 42/4 (4) — (1889).
   b: H II 23, 295/7 (37) — J. Kunimägi (1889).

1. 157.

Sünnüteme äälissida,
meelüteme meelissida!
Ka nüüd sünnüs meie ääle
või nüüd meelüs meie meele?
Sünnüs obo ohjellani,
sünnüs varsa val'leesse,
sünnüs ratsu rauda lüvvä,
sis küll sünnüs meie ääle,
sis küll meelüs meie meele;
sünnüs pädsu päitseesse,
kol'ule kuningapoiga,
sis ei sünnü meie ääle,
sis ei meelü meie meele.

2.

Vt. laulutüüp nr. 68: Omakssaamine, var. 3 [156].

3.

Vt. laulutüüp nr. 4: Ema hästi kasvatanud, var. 5 [9].

70. Mets neiude vahel.

1. EKS 40 3, 209 (24) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
2. H II 23, 427/32 (9) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Mets neiude vahel + Ema hästi kasvatanud + Tulevik tundmatu.
3. H II 23, 14 (7) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Mets neiude vahel + Naine tuleb põllu tõttu + Kolm aita.
4. H II 23, 72 (6) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
5. E 51953 (27) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 46/8 (7) — (1889).

1. 158.

Kos me kolmi kokku saime?
Üle piiri pistim sõrmi,
üle kääru annim kättä.
„Veli ellä, vellekene,
ihva kirves, kirjuvarsi,
raiu kuusik me kohalta,
variku me vahelta,
kos me kolmi kokku saame!"

159.

Anneke, minu sõsare,
sina sääle, mu sõsare,
sina sääle, mina siina,
sina sääle siidirinda,
mina vastu vaskirinda,
kolmas näiu kuldarinda,
nel'läs näiu niidirinda.
Kust me kolmi kokku saame,
kolmi kokku kukkumaie,
nel'lä ütte laulamaie —
varik o meie vahele,
kuusik o meie kuhale,
kesä meie keskeelle,
kaaranurme katel poole,
tõunurme tõisel poole?
Anneke, minu sõsare,
teil o velle, meil o velle,
ütle sa oma velile,
ma ütle oma velile:
„Veli ellä, vellekene,
ihva kirves, kirjukoosi,
tapper- tee terä tasane,
raiu varik me vahelta,
raiu kuusik me kuhalta!"
Ma ütle oma velile:
„Veli ellä, vellekene,
võta ader aia päälta,
perälauda peenderesta,
pane kinni kirju ärgä,
lase valla laiku ärgä,
künnä kesä keskeelta,
kaaranurme katelt poolta,
tõunurme tõiselt poolta —
sõs me kolmi kokku saame,
kolmi kokku kukkumaie,
nel'lä ütte laulemaie!"
Anneke, minu sõsare,
meie kateksi sõsartse,
kateksi kao madale,
meie üte emä latse,
üte levä linnukese,
üte taari tallekese.
Üitsep emä meid imedi,
üitsep amme anni piimä,
kõrge naine võõrut's meidä,
imet's piimäl ilusel,
kasvat's kakul kasinel,
sööt's meid saial selgeelle,
võõrut's võil valgeelle.

2.

Anna es atal imete,
anna es pordul purete
egä litsil lepüdelle —
pordul olli piimä punane,
ata piimä alli piimä,
litsil piimä liia piimä —
esi meid imet's ennekene,
kasvat's kallis nännikene.
Anneke, minu sõsare,
eläm nüid esi sõsare,
eläm nüid üliüväste,
käüme see kesä kenäste,
seeki aiga armeesta,
seeki tunni tuttavesta,
see suvi sula sõnume,
see tali tasa eluda!
Sedä tääd Jumalikene,
mõistap Maari-ennekene,
kun meid tõine tõise kõrra,
tõise kõrra see ajage,
tõise uvvele suvele,
tõise armele ajale,
keväjelle kolmatelle,
sügüselle nel'lätelle,
aastelle armeelle,
kumb meid liival, kumb linule,
kumb meid ärä koolenesse
või meid pääle jääbünesse,
kumb meid piap pikkä rüüdi
või meid kannap kaalipõlle!
Mina ärä koolenesse,
sina pääle jääbünesse —
sina piat pikkä rüüdi,
sina kannat kaalipõlle,
minu mulda matetesse.
Muruein kasvis mulla pääle,
arueinä avva pääle,
körtieinä külle pääle,
ristikeinä rinna pääle.
„Veli ellä, vellekene,
aage kari avva pääle,
söötke mustal mulla einä,
söötke allil avva einä,
söötke küüdil külle einä,
söötke ristul ristikeinä!"
Must es söö mulla einä
all es söö avva einä,
küüt es söö körtieinä,
rist es söö ristikeinä.

Lääme sõs einä niitemaie.
Kaari sääl aive Karksi poisi,
pȯȯrkaari Pȯȯgle poisi,
aperkaari Abja poisi,
poole kaari Polli poisi.
Kik sääl niidiv, kik nimeti,
näiu enge na ülentiv:
„Siiä o koolu kudreskaala,
siiä matet maraline,
elmiline eiten enge.
Oh oles näiu meie nätä,
oh oles kabu meie kaia,
elmiline meie ilatse,
maralin meie maratse,
kirstulauda me kiliste,
kaanelauda meie kaia!"

3.

Vt. laulutüüp nr. 194: Kolm aita, var. 2 [453].

4. 160.

Külätüdrugu, sõsare,
külänäiu, noorekese,
kunas saame kolmi kukkumaie,
nel'lä ütte laulamaie —
kuusik om meie kohale,
varik om meie vahele!
„Veli ellä, vellekene,
ihva kirves, kirjuvarsi,
taperi tuliteräves,
raiu kuusik me kohalta,
raiu varik me vahelta —
sis saame kolmi kukumaie,
nel'lä ütte laulamaie,
sis laulam üle mere meiste vastu,
üle purju poiste vastu!"

5. 161.

Sinä sääle, mu sõsare
sina sääle, mina siina,
sina sääle siidirinda,
mina vastu vaskirinda,
kolmas näiu kuldarinda,
nel'läs näiu niidirinda.
Kust me kolmi kokku saame,
kolmi kokku, nel'lä ütte,
kolmi kokku kukumaie,
nel'lä ütte laulamaie,
sõsarid teretamaie,
vaderid valatemaie —
kuusik o meie kohale,
varik o meie vahele,
kesä meie keskeelle,
tõunurme tõisel poole,
kaaranurme katel poole?
„Veli ellä, vellekeine,
ihva kirves, kirjuvarsi,
taper tȩȩ tuliteräve,
raiu kuusik me kohalta,
raiu varik me vahelta,
võta ader aia päälta,
adralusik aidastegi,
künnä kesä keskeelta,
kaaranurme katelt poolta,
tõunurme tõiselt poolta,
sis me kolme kokku saame,
kolmi kokku, nel'lä ütte,
kolmi kokku kukumaie,
nel'lä ütte laulamaie,
vaderid valatamaie,
sõsarid teretamaie!"
Veli kuuli, kosti jälle:
„Sõsar nȯȯri, linnukeine,
kusses te omesse saide,
omesse kälesse saide,
sõsaresse sirgeesse,
vaderesse valgeesse?"
„Üle jõõ jõime õluta,
üle mere maidsim metta,
üle saare seime saia —
säältep me omesse saime,
omesse kälesse saime,
sõsaresse sirgeesse,
vaderesse valgeesse."

D b l.: 1. Sina sääl, mo sõsare — 2. sääl — 3. sääl — 4. vaskerinda — 6. siidirinda — 11. sõsarit teretame — 12. vaderit — 13. kuhale — 22. varik meie vahelta — 28. kokko

— 36. omatses — 37. omasse kälisse — 39. vaderisse — 40. jõe — 41. maitssim — 42. saime — 43. omasse — 44. omasse käl'usse.

71. Kokkusaamine kirikus.

1. GEG, EH 65, 31/2 (11) — (1817—1825).
Kokkusaamine kirikus + Sillad soile.

162. 1.

KOLME SÕSARE LAUL.

Näiokese noorekese,
kunnis kolme kokko saame,
kokko saame kukkumaie,
emä latse laulamaie,
sõsare teretemaie,
käl'u kätte andemaie?
Kirikunna kävveenna,
alterenna astuenna.
Sõrmus sõrmest meil kulosse,
tõine tõisesta käesta
sõsarid tereteenna,
käl'ul kätte andaenna.
Näiokese noorekese,
kus me kolme kokko saame —
viis o vetta meil vahela,
kuus o kurjada jõgeda,
seidse alba allikuda?
Oh mo sirgeve sõsare,
teil o poisi, meil o poisi,
teil o velle, meil o velle,
teil o ratso, meil o ratso,
teil o ärjä, meil o ärjä,
teeme silda soie pääle,
madaleide maie pääle
teile tulla, meile minnä,
vahel käia vastatsida,
tüdärdel kävvä emäle,
emäl kävvä tüterille!

72. Kalaneitsi.

1. GEG, EH 65, 52/3 — (1817—1825).
Kalajõgi + Kalaneitsi.
2. H II 5, 327/8 (11) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Kalajõgi + Kalaneitsi.
3. H II 42, 484/5 (6) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
Kalajõgi + Kalaneitsi.
4. H II 23, 12/3 (5) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Ori tahab süüa + Kalaneitsi.
5. H II 42, 680/2 (44) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Ori tahab süüa + Kalaneitsi.
6. E 45936/8 (22) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Tütarlaps väsib + Ori tahab süüa + Kalaneitsi.
Dbl.: H II 42, 923/5 (9) — (1892).
7. H II 42, 803/6 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Uppunud vend + Kalaneitsi.
8. H II 42, 823/6 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Kalajõgi + Kalaneitsi.

163. 1.

Noormehe poolt:

Meie lahe langokese,
varsi vastase omase,
mi või tetä looduselle,
looduselle, sääduselle!
Teie maale kas've kaske,
meie maale kas've kuuske,
oksa neil ütte ojose,
lehe ütte lendeleve,
juure ütte jooskeleve,
jõgi joos'e alta juure,

kala kullana jõena,
särje suure, sel'lä musta,
avi alli, laikootsa,
lutso luigakarvalise.
Veli läits kalo püüdamaie,
võt't ta selgä siidivõrgo,
õlale võrgo õbetse,
sai ta sada kalada,
tuhant laia latikita.
Läits ta kalo lõikamaie,
lõigas kala kaala päälta —
leis ta näio kaalakirja;
lõigas kala keskeelta —
leis ta näio ööokirja;
lõigas kala ännä päälta —
leis ta näio sukakirja.
Langokese, linnokese,
mi või tetä looduselle,
looduselle, säädüselle!

2. **164.**

Pikä puu, kõre varigo,
juure ütte jooskeneve,
ladva ütte laskuneve,
tipu ütte tiireleve,
jõgi joosi alta juurte,
oja joosi alta okse,
kala kulditse jõena,
vähjä õbetse ojana.
Lätsi velle palleleme:
„Veli ellä, vellekene,
tee mul vähik västeriku,
ma lää kalu püüdamaie,
vähju vällä võtamaie!"
Sai ma sada kalada,
tuhant laia latiket,
mi 'i ole säädä säressegi
ega avis arvadegi
ega lutsusse lugeda —
säre suure, sel'lä musta,
avi alli, laikuotsa,
lutsu luigakarvalise.
Lätsi kala raiumaie,
kala vastu vaideliie:
„Tule es teie tooreesse,
väe es teie värskeesse —
ma tulli merre mõskemaie,
ma tulli ojja uhtamaie,
loodsikusse lusti lööma.
Mõssi kui meri mürisi,
uhtse kui koldas kolisi."

3. **165.**

Pikä puu, kõre varigu,
jõgi joosi alta juure,
oja joosi alta oksa,
kala kulditse jõena,
vähjä vägeva merena.
Lätsi velle pallelema:
„Veli ellä, vellekene,
tee mul tinane mõrda,
vala vaskivästerita,
ma lää kala püüntämaie,
vähju vällä võttamaie!"
Sai ma üte suure kala,
mi ei ole arvade avissegi
egä kitta kiisassegi
egä lutsusse lugede
egä säädä säressegi.
Lätsi velle pallelema:
„Veli ellä, vellekene,
tule mul kala raiuma!"
Raius kalal päästegi.
Mis säält pääst paistunessa?
Pääst paistus pärekene —
säält sai näiul pääpäre.
Ragus kalal kaalastegi.
Mis säält kaalast paistunesse?
Kaalast paistus kaalakirja —
säält sai näiul kaalakirja.

4.

Vt. laulutüüp nr. 377: Ori tahab süüa, var. 2 [767].

5.

Vt. laulutüüp nr. 377: Ori tahab süüa, var. 5 [770].

6.

Vt. laulutüüp nr. 377: Ori tahab süüa, var. 6 [771].

166.

Olli mul kolmi vellekeste:
üte ma saadi marjamaale,
tõise saadi karjamaale,
kolmade velle kalale.
Kodu tulli veli marjamaalta,
kodu tulli veli karjamaalta —
tule es velle kalalta.
Ai ma ullu otsimaie,
nõrka taga nõudemaie.
Ull jäi uibe ehen magame,
nõrk jäi nurme külle pääle.
Lätsi esi otsimaie,
lätsi ärä tüki teeda,
tüki teeda, margi maada,
ligi liivasta mägeda,
ligi lipukandajatta.
Mis mul vastu või tulesse?
Vastu tulli kümme kündijatta,
ütese või äestejatta,
tuhant olli tukikorjajatta,
sada saadurookijatta.
Võti kündijelt küsüde,
äestejelt tetä äältä,
saadurookijege sõnelde —
ei nee kündije es kõnele,
saadurookije es sõnele.
Võti kündejel kübäre,
saadurookijel saduli,
äestejel ää obese —
küll sis kündeje kõneli,
äesteje teie ääle,
saadurookije sõneli:
„Meie näime teie velle.
Mianes olli teie velle?"

167.

Ants olli liia lustiline,
lustiline, rõõmuline,
tan'ts ta Tarvastu mäela,
karas Riia karjamaala.
Ants tulli maale mõistateme,
mõistateme, nõvvateme:
„Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa,
mis sääl Tarvastu mäela

7.

„Rüüd olli sel'län, siid olli öölän,
linnalint olli kübäre pääl,
poepussak keskeella,
pilu pikkä, peeni uuli,
tinavöö, linajuusse —
siante-ep olli näiu velle."
„Näime merre minevetta,
kaojärve kargavetta."
Kodu tulli veli kalalta.
Veli tõi üte suure kala,
tõi ta kala kammeresse,
las'k ta latti lavva pääle,
las'k ta servi seinä nõal.
Lõigas kalal kõtu päältа.
Mis säält vällä paistunesse?
Paistus näiu põllekirjä.
Lõigas kalal kaala päältа.
Mis säält vällä paistunesse?
Paistus näiu sõlekirjä.
Lõigas kalal kaala päältа.
Mis säält vällä paistunesse?
Paistus näiu keedikirjä.
Lõigas kalal sääre päältа.
Mis säält vällä paistunesse?
Paistus näiu sukakirjä.
Lõigas kalal varbeesta.
Mis säält vällä paistunesse?
Paistus näiu keerukengä.
Kala keeleli kõneli:
„Ei ma es võlge värskeesse,
tule es maale tooreesse —
ma tulli maale näidesisse,
ilmale ilu tegeme."

8.

või sääl Riia karjamaala!"
Ants olli liia lustiline,
lustiline, rõõmuline.
Ants tulli maale mõistateme:
„Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa,
mis sääl Tarvastu mäela
või sääl Võnnu vaieella,
ka sääl Riia karjamaala!"

Ants olli liia lustiline,
lustiline, rõõmuline.
Ants tulli maale mõistateme,
mõistateme, nõvvateme:
„Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa!
Ku te ei tää, mina tää,
ku te ei mõista, mina mõista,
mis sääl Tarvastu mäela,
ka sääl Riia karjamaala
või sääl Võnnu vaieella."
Ants olli liia lustiline,
lustiline, rõõmuline.
Ants tulli maale mõistateme,
mõistateme, nõvvateme:
„Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa!
Ku te ei tää, mina tää,
ku te ei mõista, mina mõista —
tamm sääl Tarvastu mäela,
kask sääl Riia karjamaala,
vaher Võnnu vaieella."
Ants olli liia lustiline,
lustiline, rõõmuline.
Ants tulli maale mõistateme,
mõistateme, nõvvateme:
„Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa!
Ku te ei tää, mina tää,
ku te ei mõista, mina mõista,
mis säält joosi alta juuri
või säält veeris alta veeri.
Jõgi säält joosi alta juuri,
vesi säält veeri alta veeri."
Ants olli liia lustiline,
lustiline, rõõmuline.
Ants tulli maale mõistateme:
„Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa!
Ku te ei tää, mina tää,
ku te ei mõista, mina mõista,
mis sääl sehen sipelivve.
Siiaskala sipelivve."
Ants olli liia lustiline,
lustiline, rõõmuline.
Ants tulli maale mõistateme,
mõistateme, nõvvateme:
„Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa!
Ku te ei tää, mina tää,
ku te ei mõista, mina mõista.
Võtsin vällä siiaskala."
Lõigas kalal jala päälta,
näi ta näiu sukakirjä;
lõigas kala keskeelta,
näi ta näiu suure vöö.

73. Iluaeg.

1. H II 23, 385/6 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Pole lauljat hulgas + Palju sõnu + Iluaeg.
2. H II 23, 400/4 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Memme vaev + Ei hooli laimust + Meeste murd + Iluaeg + Isa- ja mehekodu.
3. H II 23, 449/50 (18) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Iluaeg + Kellele hoiate huuli.
4. H II 23, 543/5 (23) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Lauliku soost + Lauliku lapsepõli + Iluaeg + Isa- ja mehekodu.
5. E 51955 (30) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl. a: H III 5, 913/4 (2) — (1889).
b: H II 23, 276 (3) — J. Kunimägi (1889).
6. EÜS IV 539/40 (1225) — (1884).
Iluaeg + Kaasa kaugel.

1.

Vt. laulutüüp nr. 91: Palju sõnu, var. 2 [206].

2.

Vt. laulutüüp nr. 2: Memme vaev, var. 4 [4].

3.

Vt. laulutüüp nr. 74: Kellele hoiate huuli, var. 1 [170].

4.

Vt. laulutüüp nr. 83: Lauliku soost, var. 1 [190].

168.

Nüüd o nee suure surenu,
liia kange jo kadunu,
nüüd o meie meelevalda,
meelevalda, keelevalda,
suuvalda, süämevalda.
Ole ei uulil oidejata
ega suul sulgejata,
keelel kinniköütajata.
Nüüd o meil ilus ilatse,
nüüd o meil mahe maratse,
paras põlvi tetä nal'la,
nüüd o ilu ehteenna,

5.

nüüd o rõõmu rõõveenna,
nal'la narmaste seanna,
nüüd ilu ehena joosi,
rõõmu meil kõrvan kõneli,
nal'la manna maadeliia.
Kui meil andas uusi aiga
või meil tõusus tõine põli,
andas aiga ikuline,
kasupaik meil kalline,
sis ikku ehena joosi,
kurva kõrvana kõneli,
mure manna maadeliia.

D b l. a: 6. oidejeta — 13. (puudub) — 14. siana —16. rõõm — 23. kõrvan. D b l. b: 1. Nüid om — 2. ju — 3. nüid — 6. oitejata — 7. sulgujata — 8. kinnikõitijata — 9. nüid o meil ilus iratse — 10. nüid — 12. nüid — 13. nüid o rõõmu rõõvienna — 14. sianna — 15. nüid — 17. maana — 20. järel: tõusus see põli tõrane — 21. kasupõlve — 24. maana.

169.

6.

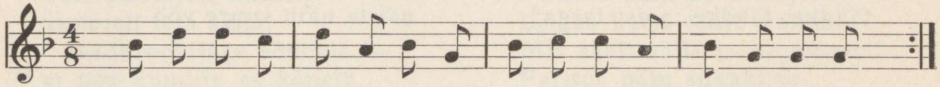

Näiukese noorekese,
mis te kurdad kurva meeli,
kurva meeli, leinäkeeli,
kurdad kurvali kõnele!
Mi saad kurva kurtamesta,
liia leinä leidamesta —
või teil andas tõine aega
või teil tõuses tõine põli!
Andas aega raasikene,
päevä veerta veidikene.
Küll saad vanan olla vaita,
turbeen saad olla tuima,
lesepõlven kanda leinä,
mullana mure pidäda —
panna ei kirstun kiimeleme,
alla ei kaane kõneleme.
Näiukese noorekese,
panna ei manu maamekesta,
manu ei maame armukesta,
anta ei auda õluta,
alla ei kaane aanikuta,
anta ei mulda mõduda
ega liiva linnassida —
manu pannas Maari mulda,
liidetse Jumale liiva,
kivi pannas kirstu pääle,
kivi kirstu kaane pääle.
Näiukese noorekese,
nüüdep teie iluaega,
iluaega, rõõmupõlve,
ilu teil ehena joosi,
rõõmu kõrvana kõneli,
nal'la manna maadeliie,
nüüdep ilu ehteenna,
nüüdep rõõmu rõeveena,
nal'la narmaste seana,

ilu elmekan'nemenna.
Nüüd o julgus joostenna,
meelevald o minneena,
oma õigus meil kähena,
oma kohus alla kuvve,
oma säädus alla särgi,
oma õigus alla õlma,
ole ei oidijad ehena,
vastukaitsijad vahela —
peiu saa suu sulgijasse,
kaas ka keele köitijasse.
Näiukese noorekese,
ek te piad peiuleinä
või te kannad kaasakurba,
mõtled katved oma kaasa,
mõtled petved oma peiu?
Ei me petä teie peiu
ega 'i kata teie kaasa —
susi petku teie peiu!
Teil o peiu, meil o peiu,
teil peiu oma perena,
iki pesed peiu päida,
kaed kaasa kombeeida,
kas ta suigub süvveenna,
unisteb magadeenna.
Meil o peiu Peisseenna,
kaas meil kaugele maale,
saa ei meie nägeme,
om ta terve või tõbine,
ek o ammu auda pantu —
saa ei kabu kaeme.
Tuul tal viigu tervisida,
pilve pikkäda igäda,
taevas armu tal ajagu,
tuul tal viigu toidujatku,
lehe laia leiväjatku,
tuul tal viigu tormatenna,
pilve pikä joosteenna,
lehe laia lehvätenna!

Mrk.: 19. värssi korratakse viisi järelrida lauldes.

74. Kellele hoiate huuli?

1. H II 23, 449/50 (18) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Iluaeg + Kellele hoiate huuli.

1. 170.

Näiukese noorekese,
mis te kurdade kurva meele,
kurva meele, leinäkeele,
või te istude ikusilmi,
muretsede käsipõsile —
või teil andas tõine aiga
või teil tõusus tõine põli!
Andas aiga raasikene —
seeki aiga ikuaiga,
seeki põlvi leinäpõlvi.
Näiukese noorekese,
panna ei kirstu kireleme,
alla kaane kaneleme —
kirstu pannas kin'deesse,
kivi pannas kirstu pääle,
kivi kirstu kaane pääle,
turvas pannas jalgede toesse;
kirstu pannas kipe vitsa,
alla kaane kaseladva.
Manu meil pannas katsi vahki:
Maari kikas päetsinna,
Looja urta jalutsinna.
Johus jalga liiguteme,
vähäst päädä vääräteme —
Looja kikas kiugsatelle,
Maari urta augatelle.
Näiukese noorekese,
kellel nüid oiade uulissiida,
uulissiida, äälissiida?
Oiade uuli uiske süvvä,
liivaliimigu imede.
Madu söö, ei maratse,
liimik imes, ei ilatse,
madu ei suuda maigutelle,
liimik keelta liigutelle —
„Juba tooras toodanesse,
lihakarpi kannetesse,
jala ihen, pää peräna,
käe risti rinna pääle."

75. Tulevik tundmatu.

1. H II 23, 427/32 (9) < Polli v., Perakülа — M. Kõeva (1890).
   Mets neiude vahel + Ema hästi kasvatanud + Tulevik tundmatu.
2. H II 5, 183/4 (7) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Tulevik tundmatu + Üteldakse vanaks.
3. E 45966 (32) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H II 23, 292 (30) — J. Kunimägi (1889).

Motiivi „Muru pääle kasvanud" vt. veel laulutüübis nr. 10: Ema haual ja nr. 125: Kaasa kaugel.

1.

Vt. laulutüüp nr. 70: Mets neidude vahel, var. 2 [159].

171.

Sõsari, sibulikese,
uule kui ubinakese,
käe kui kullarõngakese,
elägem üliüväste,
käügem nee kesä kenäste,
seeki aasta armeest,
neeki tunni tuttavest,
see suvi sulasõnule,
see tali tasa el'üle!
Sedä tääd Jumalikene,
mõistab Maari-ennekene,
kun me tõine tõisel kõrral,
kas olem liivan või olem linnan

2.

või meid kannets kalmeesse.
Mina liivan, sina linnan,
mina liivana ligene,
mina mullana mädäne.
Eläm see suvi iluste,
see tali tasa el'üle,
tetä är tühjästa tülida,
käterätikust kärädа.
Mitus ma ilma igäne,
mitus sa valla vanune —
ilmep o ilma igäne,
valdep o valla vanune.

172.

Sõsare, sibulekeise,
varbe kui vaderekeise,
kõrva kullalehekeise,
eläme üliüvästa,
see suvi sulasõnule,
seeki aasta armseesta!
Sedä tääd Jumalekeine,
mõistab Maari-ennekeine.
kun me tõine tõisel kõrral,
tõise uvvele suvele,
keväjele kolmadele,
sügüsele nel'lädele,
kumbas liivan, kumb linane,
kumbas kannam kaalipõlle
või me piam pikä rüvi —

3.

ek o Kadri alla kaare,
Liiso lillede siana,
Maie makas maa all,
muru kasun mulla pääle,
ristikein o rinna pääle,
kördikeinä külle pääle.
Pääl küll niidiv noore mehe,
kaari aive Karksi poisi,
poole kaari Polli poisi —
ei na 's usu ommedigi,
et o Else alla einä
või o Kadri alla kaare,
Maie makas maa alla,
Liiso lillede siana.

D b l.: 1. sibulekese — 2. vaderikeise — 4. üliüväste — 5. sulasõnuta [!] — 6. seegi aasta armsaesta — 11. kevädele — 13. linana — 16. kaane — 17. lillide seanna — 18. Mai makas maa alla — 25. ometegi — 27. kaane — 29. sianna.

76. Neiu surm.

1. EKS 40 3, 195 (18) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
2. H II 23, 504/8 (5) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Nurganaine + Neiu surm.

Motiivi „Juhatusi matjaile" vt. veel laulutüübis nr. 329: Kirves haavab venda.

1. 173.

Emäkene, ennekene,
ärä mul tetä lepäkirstu,
lepäkirstu, aayakasti —
lepp o kuri lehti aama,
aab o kuri alliteme!
Ärä mul tetä kasekirstu,
kasekirstu, kuusekasti —
kask o kuri kasvamaie,
kuusk o kuri kopiteme!
Emäkene, ennekene,
tee mul tinast kirstukene,
vala vaskne vakakene!

2.

Vt. laulutüüp nr. 227: Nurganaine, var. 1 [513].

77. Neiud nagu sõjavägi.

1. H II 23, 423/7 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Neiud nagu sõjavägi + Kuldsed äia toolid + Neiud lähevad ära + Imemaa + Kaugelt kosilased.
2. H II 5, 315/6 (94) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Neiud nagu sõjavägi + Laisk talu.

1. 174.

Talukene til'lukene,
majake madalekene,
katus kui kalevekene,
alt olet alevikene,
keskelt sa kirigukene,
päält sa Pärnu linnakene,
üles tett mägede pääle,
üles liidet liiva pääle.
Talukene tillukene,
usseke ilusekene,
ärä sa lennäde lepikusse
egä karade kasikusse
egä pajju sa pagede —
mõtlet sõa sõitaveta,
Vene leeri liikuveta,
arjukse aeleveta,
purlakese purjuveta!
Sõitve siin sõsartse paari,
veerve siin velitse paari,
kävve siin kälütse paari,
aeleve Anne paari.
Talukene til'lukene,
usseke ilusekene,
siiä piam sisse mineme,
siiä käänäm kälüsse,
siiä oiam me omesse.
Siin o kulda äiä tooli,
siin o kulda ämmä tooli,
pedäjese peiu pengi,
kadajese kaasa lavva,
siin o pengi piimil mõstu,
siin o lauda laasi lõõdu,
seinä siidile seotu.
Lätsim sõs äiä tereteme,
lätsim ämmä tereteme:
„Tere nüid, äiä, ätikene,
tere, ämmä, nännikene,
tüdü, küpse marjakene,
nadu, naadililikene!"
Lah mut käiä, la valate,
kas o meidä siiä ootet,
tahet meidä siiä talusse,
ootet siiä ooneesse,
keelt siiä kelleresse,
kaidset siiä kammeresse.
Juba meil kuuli kura kõru,

juba mõisti mõõlu meeli,
et es oida meid omesse,
tahede siiä talusse,
keelede siiä kelleresse,
kaidsede siiä kammeresse.
Mõtle ei meida mõistaveta,
arva ei aru saadaveta,
tää ei meida täädaveta!
Anneke, minu sõsarek,
lääme nüid vällä lävesta,
astum vällä akenesta,
lääme ärä siita maalta,
siita kurjasta kurusta,
õelesta rahveesta!
Siin kurja külätse poisi,
vaideliku vallapoisi,
õele siin õidsipoisi,
kadeliku karjalatse,
ei või nätä näiukesta,
nätä ei näiu varjukesta.
Lääme ärä sinna maale,
kun ju rahvas raha massav,
inimese inda pal'lu,
kun ju tööta kurdetesse,
söömäde elätesse!
Teeme kurja minneenna:
rikum nee rüäorase,
kakum kaaralipeniida,
keeruteme kesväpäidä.
Meid ei nõvva Nõmme saksa,
otsi ei oma isändi.
Lääme ärä sinna maale,
kun ju kuke kulda sööve,
kuke kulda, kana karda,
ani al'lasta õbeda!
Anneke, minu sõsarek,
meid es võta neeki poisi,
meid es kihla neeki kelmi,
raha es massa neeki randsi.
Meil tule Võnnust võtaja,
meil tule Uulust ostajata,
rannast raha massajata,
Riiast tule ridalipoiga,
Surjust suure ärrä poiga,
Kuramaalt poolekunige,
see teep ratsule rahada,
kimmelel teep kilingiida,
vesiallil veeringiida,
kulda tõi kübäretävve,
õbet särgiõlma tävve,
vaske tõi vammusetävve.

175.

Talukene til'lukene,
usseke ilusekene,
katus kui kalevekene,
üles tett mägede pääle,
üles liidet liiva pääle,
ärä pajju sa pagede
ega lennät lepikusse
ega tormat toomikusse!

2.

Mõtled sõa sõitavet,
Vene leeri liikuvet,
arjukese aelevet.
Mistes talu til'lukene,
maja siin madalikene?
Siin om pehme peremees,
esä pehme, latse laisa.

78. Riia rikkumine.

1. GEG. EH 65, 122/4 (12) — (1817—1825).
2. H II 5, 361 (37) < Polli v. — J. Hurt (1883).
3. H I 2, 142/3 (6) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Riia rikkumine + Hiie noormees.
4. H II 23, 394/6 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
5. H II 5, 313/4 (92) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
6. H III 5, 865/7 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Hiie noormees + Riia rikkumine.
7. H II 42, 660/1 (31) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
8a. E 45943/5 (29) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
   Dbl.: H II 42, 929/30 (16) — (1892).
b. E 45975 ja 45977 (7) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
9. H II 48, 132 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

1. 176.

Näiokese noorekese,
koes mei ulgeni ojome
või mei parveni paeme,
koes mei lipun lendeleme?
Lääme Riiga rikkumaie,
Võndo kinni võttamaie,
Talinet taandemaie,
Põltsamaad põletemaie.
Ke meil vasto või tulesse?
Vasto tulli Riia suure ärrä,
Uulo uhkepää isändi,
küsütelle, mõistatelle:
„Näiokese noorekese,
koes tei hulgeni ojode,
või tei parveni paede,
või tei lippo lendelede?"
„Kuule, Riia suure ärrä,
Uulo uhkepää isändi,
mei lääme Riiga rikkumaie,
Võndo kinni võttamaie,
Põltsamaad põletemaie,
Talinet taandemaie."
Riia ärrä kosteliia:
„Näiokese noorekese,
mikekes rikut Riia linna
või tei võtat Võnno väl'lä —
ole kirvest teil õlana,
tasa ei tappert kaendelenna?"
„Kuule, Riia suure ärrä,
Uulo uhkepää isändi,
süli rikum Riia linna,
käsil võtam Võnno väl'lä,
põlvil Põltsamaa põletem."
Riia ärrä palleliie:
„Näiokeise noorekese,
laske olla Riia linna!
Olgo Riiga soola tuvva,
Taline tabade tetä,
Võnno võtteme vedäda —
Riia soola soolatsebe,
Taline taba parembe,
Võnno võtteme iluse."
Näio vasto vaiteliia:
„Kuule, Riia suure ärrä,
Uulo uhkepää isändi,
Riig o meie riigi pääle,
Võnd o meie väl'lä pääle,
Taline taga väräte —
ei või jättä Riia linna,
ei või jättä, ei tõote."

Tidrukide laul.

2. 177.

Koe mi lääme vastu ööda,
või me pillum pimmessen,
või me äl'lum ämärenna?
Me lääm Riiga rikkumaie,
Võndu kinni võttamaie,
Talinet taantemaie.
Laske olla Riia linna,
jätke pääle Pärno linna —
Riia soola soolatsepa,
Taline taba parebi,
Võnnu võtteme ilusa!

3. 178.

Sedä 'i tää ega 'i mõista,
koh me ulgandi ojume
või me parvena paeme,
lipuleeri lendäme.
Me lääme Riiga rikkumaie,
Talinet taandemaie,
Võndu kinni võtemaie.
„Laske olla Riia linna,
jätke pähle Pärnu linna —
Riia soola soolatsebe,
Taline taba parebe,
Võnnu võtme iluse!
La olla Riiga soola tuva,
Taline tabade tuva —
Võnnu võtme iluse,
Taline taba parebe,
Riia soola soolatsebe!"
Lääme sõs iilut Iide kaudu,
kui ei kuule Iide koera,
augu ei Iide alli raka,
murra ei Iide musta koera,
kuule ei Iide ellä velle.

Saime Iide kotteelle —
joba kuuli Iide koera,
joba näive Iide näiu,
auksiv Iide alli raka,
mursiv Iide musta koera.
„Näiukese noorekese,
tulge sisse ööseesse,
ööseesse, öömajale!"
Mina kuuli, kosti jälle:
„Veli ellä, velleke,
läpe ei tulla ööseesse,
ööseesse, öömajale —
me lääme rutust Ruhja teele,
me lääme pakilt Paideesse."

„Tulge sisse öömajale —
õlut saad ilma rahate,
viina ilma veeringita,
kal'la ilma kauplemede,
leiväpätsi päänimede!"
„Veli ellä, velleke,
läpe ei tulla ööses,
ööseesse, öömajale —
me lääme rutust Ruhja teele,
me lääme pakilt Paideesse,
rikum me Riia orase,
kakum kaarapöörussiida,
niidäm maha nisupäida."

179.

Sedä ei tää ega mõista,
kus me ulgeni ojume,
või me parveni paeme,
või me lipu lendeleme.
Lääme Riiga rikumaie,
Talinet taantemaie,
Võndu vällä võtemaie,
Põltsamaad põletamaie.
Mih meil vastu või tulesse?
Vastu tulli ellä velle,
küsütelle, mõistatelle:
„Kus te ulgeni ojude
või te parveni paede?"
Me küll kuulim, kostim jälle:
„Me lääme Riiga rikkumaie,
Talinet taantemaie,
Võndu vällä võtemaie."
Velle kuuli, kosti jälle:
„Näiukese noorekese,
mikege rikut Riia linna —

4.

ole ei kirvest teil õlana,
tapperterä taskuenna?"
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Sülil rikum, käsil võtam,
süli rikum Riia linna,
käsil võtam Võnnu vällä,
põlvi Põltsamaa põleteme."
Velle kuuli, kosti jälle:
„Laske olla Riia linna,
jätke pääle Pärnu linna,
taantege Taline linna,
Riig o meie riigi pääl,
Võnd o meie väl'lä pääl,
olla Riiga soolte tuvva,
Taline tabade tetä,
Võnnu võteme valade —
Riia soola soolatsep,
Taline taba parebe,
Võnnu võteme iluse."

180.

Lätsim, lätsim, käüsim, käüsim,
lätsim tettu teeda mööda,
käüsim marge maada mööda.
Vastu meil tulliv Riia ärrä,
Riia ärrä, rendisaksa,
küsütelle, mõistatelle:
„Koe te ulge, näio noore,
koe te ulgeni ojode
või te parmeli paede,
lipuleeri lendälede?"
„Kuulge, suuri Riia ärrä,

5.

me lääme Riiga, me lääme [Võndu,
me lääm Riiga rikkumaie,
Võndu kinni võttamaie,
Talinet tahandemaie,
Põltsamaad põletamaie."
„Näiokese noorekese,
mikega rikut Riia linna,
või no tapat Taline,
või no Põltsamaa põletat —
ole ei kirvest teil õlale,

taas ei tapert kaindelenna?“
„Kuulge, suuri Riia ärrä,
süli rikum, jalu tapam,
süli rikum Riia linna,
jalu tapam Talina linna,
põlvil Põltsamaa põletem.“

6.

Vt. laulutüüp nr. 105: Hiie noormees, var. 6 [245].

7. 181.

Koh me ulge, näiu noore,
koh me ulgeni ojume
või me parveni paeme?
Me lääme Riiga rikumaie,
Talinet taantemaie.
Mikeg rikut, näiu noore,
mikeg rikut Riia linna,
taantede Tal'na linna —
ole 'i kirvest teil õlana,
tõist ei tapert kan'nelinna?
Süli rikum, näiu noore,
süli rikum Riia linna,
jalu tapam Tal'na linna,
käsil võtam Võnnu linna.
Näiukese noorekese,
laske olla Riia linna —
Riig om meie riigi pääle,
Taline taga värädi —
olgu Riig meil soola tuvva,
Taline tabade tetä,
Võnnu võtmede parante —
Riia soola soolatsebe,
Taline taba parebe,
Võnnu võtme ilusebe!

8a. 182.

Koeh me ulge, näiu noore,
koeh me ulgeni ojume,
või me parveni paeme,
või me lipu lendäme?
Me lääme Riiga rikumaie,
Võndu vällä võtamaie,
Talinet taantemaie.
„Näiukeise noorekeise,
mikek rikud või te tapad,
mikek rikud Riia linna,
või te tapad Taline linna,
või te võtad Võnnu vällä —
ole ei tapert te kähena?“
Näiu kuuliv, kostiv jälle:
„Süli rikum, jalu tapam,
süli rikum Riia linna,
jalu tapam Taline linna,
põlvil Põltsemaa põlete.“
„Näiukeise noorekeise,
laske olla Riia linna,
ollak Riiga soola tuvva,
Võndu võtme parante,
Taline tabade tetä —
Riia soola soolatsebe,
Taline taba parebe,
Võnnu võtme iluse!“

8b. 183.

Koeh me ulgeni ojume,
või me parveni paeme,
või me lipu lendäleme?
„Koes te lääde, näiu noore,
koes te lääde ommukulle,
ommukuta varajenne?“
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Me lääme Riiga rikumaie,
Võndu vällä võtamaie.“
„Näiukeise noorekeise,
mikeg rikud või te tapad,
mikeg rikud Riia linna,
või te tapad Tal'ne linna,
või te võtad Võnnu vällä —
ole ei kirvest teil õlana
ega tapert teil kähena?“
Näiu kuuliv, kostiv jälle,
tääsiv targast na kõnelde:
„Süli me rikum, jalu tapam,
süli me rikum Riia linna,
jalu tapam Tal'ne linna,
käsil võtam Võnnu vällä,
põlvil Põltsema põlete.“
„Näiukeise noorekeise,
laske olla Riia linna,
laske olla, la eläde,

la olla Riiga soola tuvva,
Taline tabade tetä,
Võndu võteme parande —
Riia soola soolatsebe,
Taline taba parebe,
Võnnu võteme iluse!"

184.

9.

Kus me lääme vastu ööda,
pillume vastu pimeda —
tee om pikkä minneenna,
laas om laia kävveenna —
teel om mitu irmutusta,
raal om mitu raputusta:
teder teella irmutella,
pardsi raputev pajona.
Me lääme rinnu Riia poole,
taga Tal'na linna poole,
me lääme Riiga riisumaie,
Tal'nat taandemaie,
Võndu kinni võttamaie.
Laske olla, meie velle,
laske olla Riia linna,
taas me jätäm Tal'na linna,
olgu Riig meil soola tuvva,
Tal'na tabade tehjä,
Võnnu võtme valade —
Riian om soola soolatse,
Tal'na taba parebe,
Võnnu võtteme ilusebe!

79. Tantsija.

1. H II 23, 77/8 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Kandle tegemine + Tantsija.
2. H II 42, 608/9 (2) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Kandle tegemine + Tantsija.
Viis: ERM 125, 3 (1) — (1888).

1.

Vt. laulutüüp nr. 433: Kandle tegemine, var. 1 [884].

2.

Vt. laulutüüp nr. 433: Kandle tegemine, var. 3 [886].

80. Sarvepuhuja.

1. GEG, EH 65, 3/6 (1—2) — (1817—1825).
Venna hobune + Hoolas mees + Meie ja teie poisid + Puud ja linnud + Loomad põllul + Sarvepuhuja.
2. H II 5, 358/9 (33) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Miks poiss ei võta + Sarvepuhuja.
3a. H II 42, 856/7 (6) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Loomad põllul + Sarvepuhuja.
b. H II 42, 886/8 (9) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Loomad põllul + Sarvepuhuja.
4a. H II 42, 860/1 (10) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
b. H II 42, 891 (12) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

1.

Vt. laulutüüp nr. 39: Meie ja teie poisid, var. 1 [102].

2.

Vt. laulutüüp nr. 164: Miks poiss ei võta, var. 1 [381].

3a. **185.**

Lätsi mõtsa ommukulla,
pühäpäevä ommukulla.
Mis ma löüsi mõtsastagi?
Löüsi karu kaarastagi,
põdra põllupeenrastagi.
Karu las'k laksi laane poole,
põder põrni mõtsa poole,
mina esi kodu poole,
kodu poole, aia otsa.
Võtin uiku, võtin õiku,
võtin uiku urtesiida,
vana karjakoeresiida:
„Oh urdat, olge usinad,
karjakoerad, käige kärku,
ärge enne kätte saia,
enne ku Soome silla pääl!

Sööge luu, närige liha,
jätke nee sarve minule!"
Sepä Peeter, vennikene,
tee mul til'lu lutukene,
vala vaskikäsilista,
sis ma löö tuttu-luttu,
kuku kuldakäsilista!
Kus see ääli kuulunesse?
Ääli kuulus Kuramaale,
läbi roo Roodsimaale,
läbi vee Venemaale,
läbi savi Saksamaale,
läbi pori Poolamaale —
sinnap ääli kuulunesse,
lauluääli laskenesse.

3b. **186.**

Lätsi mõtsa ommukulla,
pühäpäevä ommukulla.
Mis ma löüsi mõtsastagi?
Löüsi karu kaarastagi,
põdra põllupeenerasta.
Karu las'k laksi laane poole,
põder põrni mõtsa poole,
mina esi kodu poole,
kodu poole, aia otsa.
Võtin uiku, võtin õiku,
võtin uiku urtesiida,
vana karjakoerasiida:
„Oh urdat, olge usine,
ja karjakoerad, käige kärme,
ärä ta enne kätte saia,
enne ku Soome silla päälä!

Sööge liha, närige luu,
jätke neet sarvet minule!"
Sepä Peeter, vennikeine,
tee mul til'luk lutukeine,
vala vaskikäsilista,
sis ma löö tuttu-luttu,
kuku kuldakäsilista!
Kos see ääli kuulunesse?
Ääli kuulus Kuramaale,
läbi roo Roodsimaale,
läbi vee Venemaale,
läbi pori Poolamaale,
läbi savi Saksamaale —
sinna-ep ääli kuulunesse,
lauluääli laskenesse.

4a. **187.**

Lätsi õhtu õidsimaale,
peräst päevä põllu pääle.
Kui mul tüdruk toodanesse,
kudruskaala kannetesse,
kuldakengä käänetesse,
sis sepä Peeter, poisikene,

tee mul til'luk pillikene,
vala vaskikäsilista,
sis ma laula sedä laulu,
kukun kuldaviisisiida,
mis ei mõista memme tütre,
kuldakengä, kudruskaala!

4b. **188.**

Lätsi õhtu õidsimaale,
peräst päevä põllu pääle.
Kui mul tüdruk toodanesse,
kuldakengä käänetesse,
kudruskaala kannetesse —
sepä Peeter, vennikene,
tee mul til'lu lutukene,

vala vaskikäsilista,
sis ma löö sedä lugu,
mis ei mõista memme tütre,
arva esä oitunesse,
sis ma löö tuttu-luttu,
kukun kuldakäsilista!
Kossi ääli kuulunesse?

Ääli kuulus Kuramaale,
läbi roo Roodsimaale,
läbi vee Venemaale,
läbi soo Soomemaale,
läbi savi Saksamaale,
läbi pori Poolamaale.

81. Tee-ilu.

1. E 45647/8 (2) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Tee-ilu + Tunnen tuima neiu.
Dbl.: H III 5, 940/1 (6) — (1890).

189.

1.

Näiukeise noorekeise,
kui te lääde teeda mööda,
kõnnite kõremõtsa mööda,
lasete laia laanda mööda,
teke teele elinda,
kõremõtsale kõneta,
laanel laia rõõmukesta!
Kui ei tee teel elinda,
kõremõtsal ei kõneta,
laanel laia rõõmukesta —
see tee teida teodi,
seeki laasi laida teida,
kõremõtsa teid kõneli:
„Siit o lännu tuima näiu,
tuimanäiu, tormiuule,
uba uuli, kida keeli,
uba uuli neil idanu,
kida keeli neil kasunu."
Ei lää uba uule pääle,
kesvä- ei terä keele pääle,
tangu ei taga ammaste —
viimäte lää unti uule pääle,
kitsipoig lää keele pääle,
tallek lää taga ammaste,
ani ammaste vahele.
Kusses tunnus tuima näiu?
Tuimal tokertet juuse —
säältep tunnus tuima näiu.
Kustes tunnus laisa näiu?
Laisal o pää lagune —
säältep tunnus laisa näiu.
Kustes tunnus kurja näiu?
Kurjal musta silmäkulmu.
Kust tunnus vihane näiu?
Vihatsel silmä vesitse.
Kust tunnus pahane näiu?
Pahatse pale punane —
säält tunnus pahane näiu.

Dbl.: 3. kõnnide — 4. laanta — 9. kõneda — 17. (puudub) — 18. kasune — 20. kesväterä — 22. viimände — 28. (puudub).

82. Lapse laulmine.

1. H II 23, 49/50 (20) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Lapse laulmine + Lauliku lapsepõli.
2. H II 23, 375/6 (12) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
Lapse laulmine + Lauliku lapsepõli + Hää hääl.

1.

Vt. laulutüüp nr. 84: Lauliku lapsepõli, var. 2 [193].

2.

Vt. laulutüüp nr. 84: Lauliku lapsepõli, var. 4 [195].

83. Lauliku soost.

1. H II 23, 543/5 (23) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Lauliku soost + Lauliku lapsepõli + Iluaeg + Isa- ja mehekodu.
2. H II 5, 187/8 (10) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Lauliku soost + Laulu võim + Palju sõnu.
3. H II 5, 292/3 (73) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Üteldakse laisaks + Lauliku soost + Palju sõnu + Kardab laulu laitmist.
4. H III 5, 869/70 (4) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Pole lauljat hulgas + Palju sõnu + Lauliku soost.
5. E 51941 (9) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl. a: H, R 5, 20 (9) — (1889).
   b: H II 23, 297 (38) — J. Kunimägi (1889).

1. 190.

Kudas tunnem olla tuima,
viisim või viha pidäde,
taham olla tahmatetu —
ole ei tuimasta sooṣta,
unitsest ei ulgastegi,
vihatsest ei rahvaesta.
Ole meil tuima soolatooja,
leinä ei levävanebe —
meil o oolik osaline,
meil o suuri soolatooja,
kange meil kalavedäje.
Pilli leive me pidäje,
kannelt mängsi kasvateje,
äält o tennu ällüteje,
keelt o pessen kiiguteje.
Laulik olli meie esäje,
laulik olli meie emäje,
sõnassepä me sõsare,
veereteje ellä velle —
sest ei tohi olla tuima,
viisi ei viha pidäde,
taha ei olla tahmatetu.
Kustes latse laulu võti,
laulu võti, lelu löüsi?
Emä viis ällü einämaale,
pan'ds ta pardsi kiiguteme,
suvilindu liiguteme.
Pardsil olli pal'lu sõnuje,
suvilinnul liia laulu.
Näiukese noorekese,
mis te kurdat kurva meele,
kurva meele, leinäkeele
või te istut ikusilmi —
nüidep teie iluaiga,
iluaiga, rõõmupõlve!
Nüidep teil ilus ilatse,
nüidep teil mahe maratse,
paras põlvi tetä nal'la.
Nüid o julgus joostelenna,
meelevald teil minneenna,
olet ku ooletu obese,
kesävarsa vallalise.
Oole nüid süvvä, oole nüid juvva,
ooletu uni magade,
lahe lasta oodiesse,
avar ase külle käändä.
Näiukeise noorekeise,
lõikat nüid leibä, ei seę lõpe,
võtat võida, ei vähäne,
kakkat kala, ei kahane.
Esä ütles iire pääle,
emä kaibas kassi pääle,
sõdse noore roti pääle —
näiu ilpi massi iire,
näiu kabu massi kassi,
sõsar massi noore roti.

2. 191.

Oh mu ääda äälekest,
oh mu kulla'kurgukest!
Sõa sõima ma sõnule,
valla väärä vandeel.
Iki minud sõimatesse,
iki lasta laidetes,
kes mud kuulev, kuuluteve,
kes mud näeve, nääguteve:
„Seę-p o kasun alla kaane,
seę-p o tõusnu alla tõrre,
venin villavakanegi,
seę-p küll ollu sõnassepä,

valmistet ta vasarelle."
Ma küll vastu võideliie:
„Külänäio noorekese,
külätüdrugu, sõsare,
ei ma 's kasva alla kaane
ega 's tõusu alla tõrre,
venü-üs villavakanegi —
ma kasvi talutarena,
ma kasvi nänni kammeren,
veersi vellede seana.
Laulik ollu mu esäke,
laulik ollu mu emäke,
sõnassepä mu sõsare,
velle ollu noore veeretäja."
Kui ma ürgä laulamaie,
ma laula maa meresse,
mere ääre ätikus,
tee veere virrees.
Ole ei irmu mul ihena
ega pelgü seeperästa,
et mul sõnu puudunesse,
järgi jälle jäädunes.
Mõni meeş minud mõnidi,
mõni kaagi kakeliie:
„Sedä ei tää ega 'i mõista,
aru ei saa, ärä ei arva,
et ta ladus laulamaie,
viks o sõnu viskamaie —
saa ei sõnust sõimate,
saa ei äälest äbü tetä."

3.

Vt. laulutüüp nr. 26: Üteldakse laisaks, var. 2 [77].

4.

Vt. laulutüüp nr. 90: Pole lauljat hulgas, var. 3 [205].

192.

5.

Me ei tohi olla tuima,
viisi ei viha pidäde —
ole ei tuimast soosta,
unitsest ei ulgastegi.
Pillil o meida peetu,
kannelel meid kasvatu,
pillil viidi meid magame,
kannelel meid kammeres,
pill meil lauli päetsenna,
kaits meil kannelt jalutsin.
Meie ei tohi olla tuima,
viisi ei viha pidäda —
ei ole tuimast soosta,
unitsest ei ulgastegi —
laulik oli me esäje,
laulik oli me emäje,
sõnassepä me sõsare,
veereteje ellä velle.

Dbl. a: 7. viiti — 9. päetsena — 10. jalutsen — 15. olli — 16. o'li.
Dbl. b: 2. pidäda — 4. unisest — 6. kasvatetu — 7. viiti — 8. kammerese — 9. päetsene — 12. pidäde — 15. esäke — 16. emäke.

84. Lauliku lapsepõli.

1. H II 23, 543/5 (23) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Lauliku soost + Lauliku lapsepõli + Iluaeg + Isa- ja mehekodu.
2. H II 23, 49/50 (20) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Lapse laulmine + Lauliku lapsepõli.
3. E 45952 (5) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H II 23, 149 (4) — (1889).
4. H II 23, 375/6 (12) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
Lapse laulmine + Lauliku lapsepõli + Hää hääl.

1.

Vt. laulutüüp nr. 83: Lauliku soost, var. 1 [190].

2. 193.

Laula, laula, latseke —
latsel kerge keeleke,
mesilise meeleke,
änilise ääleke!
Kust nee latse laulu võtiv?
Esä viis ällü einämaale,
einämaalt viis karjamaale,
karjamaalt viis marjamaale,
pan'ds ta pardsi kiiguteme,
suvilinnu liiguteme.
Parts küll laulis pal'lu laule,
suvilind laul'ds suure laulu —
säältep latse laulu saive.

3. 194.

Kus nee latse laulu võtiv,
laulu võtiv, lõunu löüsiv?
Emä viis äl'lu einämaale,
einämaalt viis karjamaale,
karjamaalt viis marjamaale,
pan's ta pardsi kiiguteme,
suvilinnu liiguteme,
änilise äl'luteme.
Pardsil oli pal'lu sõnu,
suvilinnul liia laulu,
änilise elle ääli —
säältep latse laulu võtiv,
laulu võtiv, lõunu löüsiv.

D b l.: 8. änilisel — 9.—11. (puudub).

4. 195.

Laula, laula, latsekõine —
latsel lahe äälekõine,
mesilise meelekõine,
änilise äälekõine!
Kusses latse laulu võti,
laulu võti, leilu leisi?
Emä viis äl'lu einämaale,
einämaalt viis karjamaale,
marjamaalt viis karjamaale[!],
pan'ds ta pardsi kiiguteme,
suvilinnu liiguteme,
änilise äl'luteme.
Pardsil om pal'lu sõnuje,
suvilinnul liia laulu —
sestep meile ele ääli,
ele ääli, kume keeli.
Kus me ääli eitunesse,
sinna kume kuulunesse.
Esä meil söönu kure kurgu,
emä lõhkun lõo lõõri —
sestep meile ele ääli,
ele ääli, kume keeli.

85. Laulikuid otsitakse.

1. H II 5, 184/5 (8) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Laulikuid otsitakse + Palju sõnu + Hää hääl + Metsa murd.
2. E 51942/3 (11) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Laulikuid otsitakse + Kardab laulu laitmist + Endine hääl.
Dbl.: H, R 5, 21/2 (11) — (1889).

1. 196.

Näiokene noorekene,
ole ladus laulamaie,
viksi laulu veeretama!
Laululisi otsitese,
sõnulisi sõidetese
obesele ütssemele,
kasukille katssemille,
kübärelle kümmenelle —
iki lasta laululist,
taadetüdärt tandsulist.
Map ole latsi laululine,
tõine sõsar sõnuline,

kolmas kullaääleline.
Kui me akkam laulamaie,
viksist laulu veeretama,
ole ei irmu meil ihena
ega pelgüsi peräna,
et meil sõnu puudunesse,
ääli ärä lõpenes,
kurgust kurja üteldes,
äälest või äbü tetänes.
Meil o sõnu sõglatäüsi,
aru arva sarja täüsi,
murded musta mütsi täüs.
Kui me ürgäm laulamaie,
kik jääs kurres kulleten,
aras aru saadeen,
mihe jääs ilma mütsitagi,
naise jääs tanutu taresse,
tüdruk tühjä mõttessegi
meie lahe laulu tõtu,
ilu elde ääle tõtu —
„Sedä ei tää ega ei mõista,
mistes neile ele ääle,
ele ääle, kume kurgu."
Sõtsikese, linnukese,
esä nüüd lõhkun lõo lõõri,
emä söönu kure kurgu —
sestep meile ele ääle,
ele ääle, kume kurgu.
Kui me ürgäm laulemaie,
lauluviisi veereteme,
koes me ääli eitünes
või me kume kuuldunes,
sinnä mõtsa murdunes,
sinnä lames laia mõtsa,
vaibus vahatse varigo.

197. **2.**

Laululisi otsitesse,
tansulisi tahetesse,
sõnulisi sõidetesse
obesille ütssemelle,
kübärelle kümneelle,
sadulelle seitsmeelle —
ei saa muista kui meista.
Ma ole latsi laululine,
tõine sõsar sõnuline,
kolmas kullaääleline.
Mud'u ma laulas, mis ma mõis-
[tas,
pelgä sõnust sõimatevad,
äälest äbu tettävetta,
kurgust kurja üteltevet:
„See om äälest jo ädäne,
kurgust kurjana tõbena,
sel o äälen ägläoksa,
sel o kurgun kuuseoksa."
Os me ääli ennitsesse,
kurku kulla muinatsesse,
ärä me petäs pilli ääle,
katas kannelde kõmine.
Mis saa pillist meie pettä,
kannelest või meie katta —
pilli ääl o peenikeine,
kannelde kõmin kasine,
lutu rõõm o lühikene.
Ärä viitu meie ääle,
kahetet o meie kaala,
ärä viit, ärä võetu,
ärä sõõd, ärä salvetu,
pillis üitu Penujesse,
roopillis Roodsimaale,
vilispillis Venemaale.
Tuhane tulitse nõia,
Pahure vanapagane,
Kärsne kitsikäkisteje,
Pahure pakunikuteje,
nee o viinu meie ääle,
nee o viinu, nee vedänu,
nee o söönu, nee salune.

D b l.: 2. tahetasse — 12. sõimatevat — 13. tegeveta — 20. muinatses — 29. keele — 32. Penujes — 35. Tuhalaane — 41. salunu.

86. Hää hääl.

1. H II 5, 184/5 (8) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Laulikuid otsitakse + Palju sõnu + Hää hääl + Metsa murd.
2. H II 5, 302/4 (79) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Hää hääl + Palju sõnu + Metsa murd + Laulud tööl õpitud.

3. H II 23, 375/6 (12) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
Lapse laulmine + Lauliku lapsepõli + Hää hääl.

1.

Vt. laulutüüp nr. 85: Laulikuid otsitakse, var. 1 [196].

2. **198.**

Küllät või esä ma tenäda,
emäl anda engearmu —
tennu mu ääle äista puista,
kurku kullarõngeist.
Kui mina akan laulamaie,
laulamaie, laskemaie,
sis jäävä saksa seisämaie,
mõisaärrä mõtlemaie
minu kulditsid sõnuje,
õbelista äälekesta.
Ma laula ligi küläda,
ligi linna, mi punane,
vastu müüri valgeeda.
Kullesiva linnasaksa,
poepoisi usse pääle,
kõnelive esikeskel:
„Sedä ei tää ega ei mõista,
et ta ladus laulamaie,
viks om viisi veereteme."
Kuulge, ää ärräkese,
mõistke, mõisasaksakese,
emä mul söönu kure kurgu,
kure kurgu, lõo lõõri,
pääsokese pääluu,
sestep ma latsi laululine,
tõine sõsar sõnuline,
kolmas kullaääleline.
Kui ma akka laulamaie,
laulamaie, laskemaie,
sis saa kukeni kudada,
aotäheni arute.

Koes mu ääli kuulunes,
laulurõõmu laskunes,
sinnä mõtsa murdunes,
kasemõtsa kaldunes
ilma noorita mihita,
terävide kirveita.
Kui mina ürgä üteleme,
üteleme, mõteleme,
sis tuleb kubjas kulleleme,
Polli vald valateleme.
Kubjas kulleli külän,
isänd mõt'el mõisian:
„See ei ole tüdruk tennu tööda
ega näio nännu vaeva,
see op säädenu sõnuje,
see op lasken lauluviisi."
Kubjakene, kullakene,
kilter, kirju linnukene,
isänd, ellä ärräkene,
meil o kaven karjalauda,
ee otsan obeste oovi,
vao otsan varste talli.
Laulu ma lauli minneen,
tõise laulu tulleen,
kaits ma karja saateen,
kolm ma piimä kurnaten,
neli lehmi nüsseen.
Säälep ma sääsi sõnuje,
sääl ma lasi lauluviisi,
sestep ma ladus laulamaie,
viks ma sõnu viskamaie.

Var.: 52. ooste.

3.

Vt. laulutüüp nr. 84: Lauliku lapsepõli, var. 4 [195].

87. Laulu võim.

1. EKS 4⁰ 3, 159 (3) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
2. H I 2, 133 < Polli v. — J. Tiidt (1888).
3. H II 23, 118 (1) < Polli v. — M. Kõdar (1889).
4. H II 23, 542/3 (22) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Pole meheks loodud + Laulu võim.

5. H II 5, 187/8 (10) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Lauliku soost + Laulu võim + Palju sõnu.
6a. H II 42, 718/9 (13) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Laulu võim + Palju sõnu.
b. H II 42, 813/4 (5) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Laulu võim + Palju sõnu.
7. E 45941 (25) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Pole meheks loodud + Laulu võim.
Dbl.: H II 42, 927/8 (12) — (1893).

199.

1.

Oles minu loodu laulajassa,
laulajassa, laskejassa,
sõs mina laulas, laksas mõtsa,
kõneles, kõmises kuusiku,
sõs laulas ma maa meressa,
mere veere vitsikussa,
aia ääre aavikussa —
minu o loodu kündejassa,
kündejassa, külväjassa,
obuohje oidejassa,
adra perän astujassa.

200.

2.

Oleks minu loodu laulijaksa,
laulijaksa, laskijaksa,
ma muudaks maa mereeks,
mere veere vitsikuks.

201.

3.

Oles ma loodu laulajasse,
laulajasse, laskejasse,
ma laulas maa meresse,
mere veere vitsikusse,
mere ääre assakusse —
mo om loodu kündajasse,
kündajasse, külväjasse,
musta mulla pööräjasse.

4.

Vt. laulutüüp nr. 20: Pole meheks loodud, var. 1 [53].

5.

Vt. laulutüüp nr. 83: Lauliku soost, var. 2 [191].

6a.

Vt. laulutüüp nr. 91: Palju sõnu, var. 15a [212]

6b.

Vt. laulutüüp nr. 91: Palju sõnu, var. 15b [213].

7.

Vt. laulutüüp nr. 20: Pole meheks loodud, var. 6 [58].

88. Metsa murd.

1. GEG, EH 65, 114/5 (6) — (1817—1825).
2. H II 42, 959 (9) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).
Endine hääl + Metsa murd.

3. H II 5, 184/5 (8) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Laulikuid otsitakse + Palju sõnu + Hää hääl + Metsa murd.
4. H II 5, 302/4 (79) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Hää hääl + Palju sõnu + Metsa murd + Laulud tööl õpitud.

1. **202.**

Kuule, veli, vellekene,
kuule, kuule, kui ma kuku,
pane meele, kui pajatet!
Kui mo laulut langenesse,
sinna mõtsa murdunesse;
koe mo sõnad sõõrgunesse,
sinna kuuse kuivanesse,
sinna laane langenesse;
koe mo ääli elkinesse,
sääl om riidat rinnatside,
alovalli vastatside
ilma noorite mehite,
terävide kirveida.
Riidat Riiga sääl näüesse,
puusüllät Poolamaale,
alovalli Valgamaale —
kik mo äälile raotu,
kik mo lõhnale lõhutu,
kurgolagi kokko pantu.
Ninda lauli meie velle,
ninda Kargiste kanase,
Polli valla poisikesed,
linna valla linnokesed.

Poiste laul.

2. **203.**

Oles mul ääli ennitsesse,
kurku kulla muinatsesse,
ärä ma petäs pilli ääle,
ärä saksa sarve ääle,
Kuramaa kullapasune.
Kus mul el'ü eitünesse,
kurgukõmin kuuldunesse,
sinna mõtsa murdunesse,
sinna laane laskunesse,
sääl o riida rinnutsiida,
alupaku paaritsiida —
kik o äälile lõhutu,
kume kurgul kokku pantu
ilma noorita mehita,
teräveta kirveeida.

3.

Vt. laulutüüp nr. 85: Laulikuid otsitakse, var. 1 [196].

4.

Vt. laulutüüp nr. 86: Hää hääl, var. 2 [198].

89. Ei jõua ohjad hoida.

1. H II 42, 959/61 (10) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).
Ei jõua ohjad hoida + Palju sõnu.

1. **204.**

Kui me lääme laulamaie,
Viiru viiult mängimaie,
Arju kannelt me kaeme,
sõs ei saa külä magade,
külälatse ei lamede —
külä sõs kulles kükikulle,
külälatse mütsäkulle,
poisi põlvili murule.
Kui me lääme laulamaie,
laulamaie, luulemaie,

ei meid jõvva ohjad oida,
ohjad oida, köied köütä,
pilve pikä meid pidäde,
taevas ei kinne tabade,
mehed ei mõttes mõlgutada,
naiset naarul meelitada.
Kui me ürgäm üteleme,
mõjoleme mõteleme,
sõs saa kukeni kudade,
kanalauluni ladude,
päeväs paaris pääle panna,
aastes vällä arute.
Enne puudus mere veesta,
mere veesta, järve jäästa,
koldas kuivesta kalusta,
kitsas kotus kiiseesta,
laia paika latikista,
enne puudus poiste punga,
alanes velle avaski —
puudu ei meile sõnuje,
kaol katsi laulussida.

90. Pole lauljat hulgas.

1. H II 23, 385/6 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Pole lauljat hulgas + Palju sõnu + Iluaeg.
2. H II 5, 244/5 (38) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Pole lauljat hulgas + Palju sõnu.
3. H III 5, 869/70 (4) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Pole lauljat hulgas + Palju sõnu + Lauliku soost.
4. E 45953 (6) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Pole lauljat hulgas + Palju sõnu.
   Dbl.: H II 23, 149/50 (5) — (1889).
5. H II 42, 605/7 (1) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Pole lauljat hulgas + Palju sõnu.
   Dbl. a: ERA, Tõrvand 2, 23/5 — (1885).
   b: H II 24, 245/7 (1) < Karksi v., Aniste k. — P. ja J. Einer < Epp Kangur (1887—1889).
   c: H III 13, 744/5 (9) — E. Kitzberg (1891).

1.

Vt. laulutüüp nr. 91: Palju sõnu, var. 2 [206].

2.

Vt. laulutüüp nr. 91: Palju sõnu, var. 6 [207].

205.

3.

Siin om rinda näidisida,
kaasakund siin kaunieida,
pesäkund siin piiripäida,
ole ei ulgast laulajata,
mõnest paarist mõistajata,
kui ma esi eest ei ütle,
eest ei ütle, päält ei pästä,
eest ei ütle ilulindu,
päält ei pästä pääsukõine,
kõrvast lõõri lõokõine.
Meil om suhun suure laulu,
ambeenna amede kirja,
öölän meil lugude looga.
Sis loo emä kõrendikõrra,
esä tahu laululavva.
Laulik olli me esäje,
laulik olli me emäje,
sõnassepä me sõsare,
veereteje ellä velle —
sestep latsi laululine,
tõine sõsar sõnuline.

4.

Vt. laulutüüp nr. 91: Palju sõnu, var. 12 [209].

5.

Vt. laulutüüp nr. 91: Palju sõnu, var. 14 [211].

91. Palju sõnu.

1. EKS 4⁰ 3, 161/2 (4) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Endine hääl + Laulik tahab raha + Palju sõnu.
2. H II 23, 385/6 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Pole lauljat hulgas + Palju sõnu + Iluaeg.
3. H II 42, 959/61 (10) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).
   Ei jõua ohjad hoida + Palju sõnu.
4. H II 5, 184/5 (8) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Laulikuid otsitakse + Palju sõnu + Hää hääl + Metsa murd.
5. H II 5, 187/8 (10) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Lauliku soost + Laulu võim + Palju sõnu.
6. H II 5, 244/5 (38) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Pole lauljat hulgas + Palju sõnu.
7. H II 5, 245/6 (39) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
8. H II 5, 292/3 (73) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Üteldakse laisaks + Lauliku soost + Palju sõnu + Kardab laulu laitmist.
9. H II 5, 302/4 (79) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Hää hääl + Palju sõnu + Metsa murd + Laulud tööl õpitud.
10. H II 23, 65/71 (5) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
    Halb kündja + Palju sõnu + Sandi toidetud + Halb hääl + Vanaks jäänud + Kaasa kaugel.
11. H III 5, 869/70 (4) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
    Pole lauljat hulgas + Palju sõnu + Lauliku soost.
12. E 45953 (6) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
    Pole lauljat hulgas + Palju sõnu.
    Dbl.: H II 23, 149/50 (5) — (1889).
13. H II 23, 103 (6) < Karksi v. — J. Kuusik (1890).
14. H II 42, 605/7 (1) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
    Pole lauljat hulgas + Palju sõnu.
    Dbl.: a: ERA, Tõrvand 2, 23/5 — (1885).
    b: H II 42, 245/7 (1) < Karksi v., Aniste k. — P. ja J. Einer < Epp Kangur (1887—1889).
    c: H III 13, 744/5 (9) — E. Kitzberg (1891).

15a. H II 42, 718/9 (13) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
    Laulu võim + Palju sõnu.
  b. H II 42, 813/4 (5) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
    Laulu võim + Palju sõnu.
16. E 45930/2 (17) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
    Dbl.: H II 42, 918/9 (5) — (1893).

1.

Vt. laulutüüp nr. 97: Endine hääl, var. 1 [233].

2. 206.

Siin om rinda näidusiida,
pesäkonda piiritpäida,
kalakonda kauneeida,
ole ei ulgan laulajata,
mõnen paarin mõistajata,
kui ma esi eest ei ütle,

eest ei ütle, päält ei pästä,
eest ei ütle ereline,
päält ei pästä pääsukene,
siast ei servilinnuke.
Kui me ürgäm ütelema,
sõnulema, säädelema,
sõs saa ööni meil ütelta,
kukelauluni kudada,
kanalauluni laduda.
Kui meil suusta lõpenessa,
keele päälta kistunessa,
võtam riisu, võtam kakku,
võtam riisu rinnasta,
võtam kakku kaalasta,
eitä elmede siasta,
kista keedi keskeelta —
öölän meil om lugude looga,
käüsen meil om laululauda.
Nüüd om nal'la narmaste seana,
nüüd om ilu ehteenna,
paras põlve tetä nal'la,
nüüd om rõõmu rõõvaenna —
ilu meil ehena joosi,
nal'la manna maadelime,
rõõmu kõrvan me kõnelime.
Küll saa vanan olla vaita,
mullan saa muret pidäde,
turbaen saa olla vaita,
lesepõlven kanda leinä.

3.

Vt. laulutüüp nr. 89: Ei jõua ohjad hoida, var. 1 [204].

4.

Vt. laulutüüp nr. 85: Laulikuid otsitakse, var. 1 [196].

5.

Vt. laulutüüp nr. 83: Lauliku soost, var. 2 [191].

207.

Siin o rinda näidessida,
kaalakond siin kauneid,
pesäkond siin piiritpäid,
mõni ulk siin mõrsijaid,
ole siin ulgast laulajat
ega ütest ürgäjat,
mõnest paarist mõistajat,
kui ma esi eest ei ütle,
eest ei ütle, pääst ei pästä,
eest ei ütle äniline,
pääst ei pästä pääsokene,
kõrvast lõõri lõokene.

208.

Sõtsikene, linnukene,
lääme lahest laulamaie,
lääme viisil veeretama!
Puudu ei meile sõnuje,
kaol ei katte laulessida.
Enne puudus puiemõtsa,
enne lõpes lõhmusmõtsa,

6.

Kui mul suusta lõpenes,
keele päälta kistunes,
alta ammaste alani,
päästa või vähenesse,
sis võta riisu rinnastagi,
sis võta kakku kaalastagi,
eitä elmede seasta,
panna põvva vaieelt,
lehekeeru keskeelt.
Rinnan mul sõnade sõlgi,
öölen mul lugude looga,
kaalan mul kõrendikõrra.

7.

enne puudus poiste punga,
alanes meeste avaski,
enne puudus meri vetta,
meri vetta, järve jäädа,
koldas kuiveje kaloje,
kitsas paika kiisseid,
väl'läpaika vähjäid,

laia paika latikiid.
Nõndap o meile sõnuje,
kaol katte laulessida.
Kui me ürgäm ütelema
või me mõõlum mõtelema,
sõnuleme, säädeleme,
lää ei ääli ostamaie,
vana äält ei vaetamaie.
Meil saa ööni ütelde,
meil saa kukeni kudada,
meil saa lõhku lõuneeni
sedä lahe laulukesta,
viksist laulu veeretelle.
Puudu ei meile sõnuje,
kaol katte laulessida.
Kui me ürgäm ütelema,
kui me mõõlum mõtelema,
jõvva ei obu vedäde,
jõvva ei kõrbi kõigate,
linalakk ei liigute.
Must jäi kinni mua pääle,
kõrb jäi kinni kõrre pääle,
linalakka liiva pääle,
ruun jäi kinni rosteenne
näio sõnu tuvveen,
kao laulu kandeen.

8.

Vt. laulutüüp nr. 26: Üteldakse laisaks, var. 2 [77].

9.

Vt. laulutüüp nr. 86: Hää hääl, var. 2 [198].

10.

Vt. laulutüüp nr. 358: Halb kündja, var. 1 [726].

11.

Vt. laulutüüp nr. 90: Pole lauljat hulgas, var. 3 [205].

12. **209.**

Siin o rinda näidessida,
kalakunda kauneeida,
pesäkunda piirikpäida,
ole ei ulgast lauljaeida
ega ütest ürgäjeda,
mõnest paarist mõistajeta,
kui ma esi eest ei ütle,
eest ei ütle, päält ei pästä,
eest ei ütle änilene,
päält ei pästä pääsokene,
lõo kõrvast ei kõnele.
Puudu ei meile sõnuje,
kaol katel laulusida.
Kui meil suusta lõpenes,
keele päält meil kistunes,
võtam riisu, võtam kakku,
võtam riisu rinnastegi,
võtam kakku karrastegi,
eitä elmete siasta.
Nii o meile sõnuje
kui neid uusije ubeje,
erituida erneeida,
lülütuida pähkelida,
külütuida köömelida.
Puudu ei meile sõnuje —
enne puudus poiste punga,
alanes poiste avaski,
kui puudus meile sõnuje —
sõna taga meil tuleve,
laulu taga laskunes.
Must jäi kinne mua pääle,
kõrb jäi kinne kõrre pääle,
linalakk jäi liiva pääle,
paat jäi palu otsa pääle
näiu sõnu tuvveenna,
kavva laulu kandeena.
Es jõvva obu vedäde,
kuldakapja kangudele,
linalakk ei liigudele.

D b l.: 1. näidessiida — 5. ürgäeida — 9. äniline — 10. pääsukene — 13. kao ei teedel laulusiida — 14. Kui meil suusta laulu lõpnes — 15. kistunesse — 19. elmede — 21. uusi — 22. teritida — 31. kinni — 32. kinni — 36. kandeenna.

210.

Langu uvve, langu noore,
kaas'ke
varsi vastatse omatse,
ku me ürgäm üteleme,
sõnuleme, sõimeleme,

211.

Siin om rinda näidessida,
kalakond siin kaunieida,
pesäkond siin piiritpäida.
Ku me ürgäm ütlemaie,
sõnuleme, säädemaie,
mõnuleme, mõtleeme,
saa ei ütest ürgäjata,
mõnest paarist mõistajata,
ku ma esi ee̮st ei ütle,
ee̮st ei ütle, päält ei päästä,
ee̮st ei ütle ilulindu,
päält ei päästä pääsukene,
kõrvast lõõri ei kõnele.
Ole ei irmu meil ehena
ega pelgtusi peräna,
et meil laulu lõpenesse.
Enne puudus merel vetta,
merel vetta, järvel jääda,
koldas kuivije kaluje,
väl'läs paika vähjessida,
enne puudus poistel punga,
alanes naiste avaski,
enne ku puudus näiul sõnuje,
kaol katsi laulussida.
Ku meil suusta lõpenesse,
keele päälta kistunesse,
alta ammaste alani,
võtam riisu rinnastagi,
võtam kakku kaalastagi,

13.

sis saa ö̮ö̮ni üteltegi,
päeväs paaris pääle panna,
sis saa lõhku lõuneeni,
sis saa kukeni kudade.

14.

eitä elmede seasta.
Rinnal meil sõnade sõlgi,
kaalan meil kõnede kõrda,
öölän meil lugude lo̮o̮ka,
käüssen om laululauda.
Ken meil tõi sõnade sõlgi?
Emä tõi sõnade sõlgi.
Ken meil tõi kõnede kõrda?
Esä tõi kõnede kõrda.
Ken meil lõi lugude lo̮o̮ka?
Sõdse lõi lugude lo̮o̮ka.
Ken se̮e̮ tahus laululavva?
Veli tahus laululavva.
Jõvva ei obu vedäde,
jõvva ei kõrvi kõigutelle,
kuldakapja kangutelle,
linalakka liigutelle.
Must jäi kinni muru pääle,
kõrb jäi kinni kõrre pääle,
linalakka liiva pääle,
pa̮at jäi palu otsa pääle,
märä mätäste vahele
vedäden näiu kõnesi,
kanden kao laulussida.
Ku me ulgani ütleme,
sõs saa ö̮ö̮s üteldagi,
sõs saa kukeni kudade,
kanalauluni ladude,
sõs saa lõhku lõuneeni.

D b l. a: 1. näidussida — 4.—6. (puudub) — 20. val'las — 35. Kes — 37. Kes — 39. Kes tõi meile lugude looka — 41. Kes tahus laululauda — 44. (puudub) — 47. jääb — 48. jääb — 51. (puudub) — 55. saab — 56. saab — 58. saab.

D b l. b: 1. näidesside — 5. sõnulema — 6. (puudub) — 7. ürgäjida — 8. mõistajada — 9. ku — 16. lõpenessa — 19. kallas — 20. vähjässida — 21. enne puudus poistel puu — 23. enne kui (puudus) näiul sõnuje — 24. katsilaulusida (Wechselgesänge) — 25. Kui meil suusta lõpenessa — 26. kistunessa — 31. sõlg — 33. öölen — 34. käissen — 35. Kes meil tõi sõnade sõlge — 36. sõlge — 37. Kes — 39. Kes meil tõi lugude looka — 40. tõi — 41. Kessi tahus laululauda — 42. laululauda — 43. vedäda — 44. (puudub) — 46. (puudub) — 51. (puudub) — 53. kandan kao laulusi — 54. Kui me ürgäm ütlemaie — 54. järel: sõnulema, säädimaie — 55. sis saab ö̮ö̮s ütelda — 56. sis saab — 58. sis saab.

D b l. c: 1. Siin om rida näidusida — 4. Kui me ürgäm üteleme — 6. (puudub) — 8. päästijata — 15. pelgusi — 16. lõpenessa — 19. kaldas kuivi kalule — 20. vähjä-

telle — 21. poiste — 23. meil sõnuda — 24. (puudub) — 25. Kui meil suusta lõpenessa — 26. kaala päältа kistunessa — 28. võta riisu rinnastegi — 29. (puudub) — 30. eide — 31. Rinnan meil suuri sõlgi — 33. õlan meil lugude looga — 34. käisen — 35. sõnude sulgi — 36. sõnude sulgi — 39. tõi — 40. Sõtsi tõi — 41. laululauda — 42. laululauda — 43. Jõvva es oben vedäde — 44. (puudub) — 45. kangute — 46. (puudub) — 47. jääb — 48. jääb — 50. ja 51. (puudub) — 53. kanden käo laulusida — 54. ulgan üteleme — 55. sis jääb öö üteldagi — 56. sis saab kukeni kukkuda — 57. laduda — 58. sis saab lõhku lõunenegi.

15a. 212.

Kui ma akka laulemaie,
laulamaie, laskemaie,
sis saa öönis ütelde,
sis saa kukedeni kudade,
sis saab lõhku lõuneeni,
päeväs paaris pääle panna,
laula sis maa meresse,
mere ääre ätikusse,
mere külle kühnäpusse,
mere vahtu vahtenesse.
Kui mul suusta lõpenessa,
keele päältä kistunessa,
alta ammaste alanessa,
võtam riisi rinnaesta,
võtam kakku kaelasta,
eitä elmede siasta,
lihe keeru keskeelta.
Rinnan meil sõnade sõlgi,
kaalan o kõrendikõrda,
öölän o lugulooga,
käüsen o laululauda.
Kessei lei sõnade sõlgi?
Esä lõi sõnade sõlgi,
emä kõrendikõrda,
veli tahus laululauda.
Sest o latsi laululine,
tõine sõsar sõnuline,
kolmas kullaääleline.

15b. 213.

Kui ma akka laulamaie,
laulamaie, laskemaie,
sis saa öönis ütelde,
sis saa kukedeni kudade,
sis saa lõhku lõuneeni,
päeväs paaris pääle panna,
laula sis maa meresse,
mere ääre ätikusse,
mere külle kühnäpusse,
mere veere viirgeesse,
mere vahtu vahtenesse.
Kui mul suusta lõpenesse,
alta ammaste alanesse,
võtam riisi rinnasta,
võtam kakku kaalasta,
eitä elmede siasta,
lõhe keeru keskeelta.
Rinnan meil sõnade sõlgi,
kaalan o kõrendikõrda,
öölän o lugulooga,
käüsen o laululauda,
Kessei lei sõnade sõlgi?
Esä lei sõnade sõlgi.
Kessei lei kõrendikõrda?
Emä lei kõrendikõrda.
Kesses tahus laululauda?
Veli tahus laululauda.
Sest o latsi laululine,
tõine sõsar sõnuline,
kolmas kullaääleline.

16. 214.

Kas mõtled puudvet sõnuje,
kaol kate laulessiida?
Enne puudus meri vetta,
meri vetta, järve jääda,
kitsas paika kiiskessiida,
väl'läs paika vähjessiida,
koldas kuivije kaluje,
kui puudup meile sõnuje,
kaol kate laulessiida.
Enne puudus meeste punga,
taganes nee naiste tasku,
alenes meeste abaski.
Nindap o meile sõnuje
kui neid uusi ubeje,
lülütuida pähkelida,
terituida erneeida,
külvetuida köömeliida —
jõvva ei obu vedäde,
linalakk ei liigutele
ega kõrbi kõigutegi.

Must jäi kinne mua pääle,
linalakk jäi liiva pääle,
kõrb jäi kinni kõrre pääle,
paat jäi palu otsa pääle
näiu sõnu tuvveenna,
kao laule kandeenna.
Puudu ei meile sõnuje,
kaol kate laulessiida.
Kui meie suusta lõppenesse,
päästä või vähänesse,
alta ammaste alane,
võtam riisu, võtam kakku,
võtam riisu rinnastegi,
võtam kakku kaalastegi,
eitä elmete siasta,
pantak põvva vaieelta.
Rinnan meil sõnade sõlgi,
kaalan meil kõrentikõrda,
öölän meil lugude looga,
käüsen meil laululauda.
Kessi tõi sõnade sõlgi?
Esä tõi sõnade sõlgi.
Kessi tõi kõrentikõrda?
Emä tõi kõrentikõrda.
Kessi lei lugude looga?
Sõdse lei lugude looga.
Kessi tahus laululauda?
Veli tahus laululavva.

D b l.: 1. mõtlet — 15. pähkeliida — 19. liigutegi — 33. rinnasteegi — 40. laululaud.

92. Ei või sõnuta laulda.

1. H II 42, 954/5 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893), Ei või sõnuta laulda + Marjad peigmehele.

1.

Vt. laulutüüp nr. 136: Marjad peigmehele, var. 2 [332].

93. Suude sulg.

1. EKS 4[0] 3, 157/8 (2) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
2. H II 23, 469 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
3. E 45913/4 (7) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892). Dbl.: H II 42, 905/6 (7) — (1893).

4a. H II 42, 710/1 (8) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
b. H II 42, 814/5 (6) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).

215.

1.

Külä mul üt'el: kuku, kuku!
külälatse: laula, laula!
Mis mina kuku, küläkene,
laula, külälatsekene —
mul jäi kodu suude sulgu,
lavva pääle laululehte,
parsile pajatesvaipa,
kirstukappi keelekõlksu.
Nooredmehed, elläd velled,
pange ratsud rakkeesse,
allid õbeelmedesse,
sõrasilmäd sõrmusesse,
kõrvid karunahkadesse,
sõitke ratsulti koduje,
aage alli alla õvve,
tooge mul kodust suude sulgu,
lavva päälta laululehte,
parsilta pajatisvaipa,
kirstukapist keelekõlksu —
sis mina laula linnu keeli,
tee mina äälta tedre keeli,
äälitse ma anide viisi,
pajate ma pardsi moodu!

216.

2.

Külä mul ütlep: kuku, kuku!
külälatse: laula, laula!
Mis ma kuku, kurva lindu,
või mis laula, alva latse —

mul jäärd[!] kodu suude sulgi,
lavva pääle laululehte,
kirstukappi keelekõldsu,
parsielle paidesvaibe.
Nooretmihet, ellät vellet,
pantkem ratsu rangidesse,
allit õbeelmedesse,
kõrvit karunaagadesse,
suuretsilmät sõrmusesse,
toogem kojust suude sulgi,
lavva päälta laululehte,
kirstukapist keelekõldsu —
sis ma laulan linnu keeli,
teen ma äälta tedre moodu!

3. 217.

Üits meil üt'el: laula, laula!
tõine üt'el: lase, lase!
kolmas üt'el: kuku, kuku!
nel'läs üt'el: tee sa äälta!
Mina kuuli, kosti jälle:
„Mis ma laula leinäline
või ma kuku kurvaline —
mul jäi kodo suite sulgi,
lavva pääle laululehte,
kirstukappi keelekõltsu.
Kuulke, mehed, ellä velle,
panem musta munderesse,
aja alli aisulane,
pane kõrvi kõrutsille,
sõitke mo esä koduje,
veertke velle majasse,
tooge kodust suide sulgi,
lavva päälta laululehte,
kirstukapist keelekõltsu —
sis ma laula linnu keeli,
tiite ma tedre keeli!"

D b l.: 8. kodu — 11. mehet — 15. mu — 16. veerke — 17. suude.

4a. 218.

Külä mul üt'el: kuku, kuku!
külälatse: laula, laula!
Mis ma laula leinäline
või ma kuku kurvaline —
mul jäi kodu suudasulgi,
laua pääle laidalehti,
kirstukappi keelekõltsu,
parsile pajutsevaiba.
Nooredmehed, elläd velled,
pange ratsud raketessa,
allid õbeelmedesse,
mustad pange munderisse,
kõrvid pange karunahkadesse,
sõrasilmäd sõrmusessa,
sõitke ratsula koduje,
aage allid ala õvve,
tooge ärä suudasulgi,
suudasulgi, laidalehti,
kirstukapist keelekõltsu —
sis ma laulas linnu viisi,
äält ma tees sis tedre moodu,
pajates ma pardsi viisi,
äälitses anide moodu!

4b. 219.

Külä mul üt'el: kuku, kuku!
külälatse: laula, laula!
Mis ma kuku kurvaline
või ma laula leinäline —
mul jäi kodu suudasulgi,
lavva pääle laidalehti,
kirstukappi keelekõltsu,
parsile pajutsevaiba.
Nooredmehed, elläd velled,
pange ratsud rakkedesse,
allid õbeelmedesse,
mustad pange munderisse,
kõrvid karunahkadesse,
sõrasilmäd sõrmuksesse,
sõitke ratsula koduje,
aage allid alla õvve,
tooge ärä suudasulgi,
lavva päälta laidalehti,
kirstukapist keelekõltsu,
parsilta pajutsevaiba —
sis ma laula linnu moodu,
äält ma tee sis tedre viisi,
rõõmu musta linnu moodu,
pajates ma pardsige,
äälitses ma anidege!

94. Laulud tööl õpitud.

1. EKS 4⁰ 3, 163 (5) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
2. H II 23, 390/2 (5) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
3. H II 5, 173/6 (1) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Sõna võtjad + Laulud tööl õpitud.
4. H II 5, 302/4 (79) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Hää hääl + Palju sõnu + Metsa murd + Laulud tööl õpitud.
5. H III 5, 878/9 (4) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
6. E 51950/1 (22) < Karksi v, Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 39/41 (2). — (1889).
7. H II 42, 615/7 (5) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Laulud tööl õpitud + Neiu kodutööd.
8. H II 42, 617/9 (6) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
9. E 45907/8 (2) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Mai Kapral (1892).
   Dbl.: H II 42, 899/900 (2) — (1892).
10a. H II 42, 844/6 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
   Sõna võtjad + Laulud tööl õpitud + Ihaldatav neiu.
  b. H II 42, 882/4 (6) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
   Sõna võtjad + Laulud tööl õpitud + Ihaldatav neiu.

Motiivi „Virk kuduja“ vt. veel laulutüübis nr. 4: Ema hästi kasvatanud, nr. 131: Taevased kosilased, nr. 371: Neiu kodutööd ja nr. 437: Nõelamäng.

220.

Mistest laits ma laululine,
tõine sõsar sõnuline,
kolmas kuldakeeleline?
Meil o kaven karjalauda,
vao pikä varste talli,
laulu lassi minneenna,

221.

Laulam me külä kohale,
külä lävede lähule,
külä alla akenele.
Külä joos'k vällä kulleleme,
külämõdse mõisteleme,
küläpoisi puieteele,
külälatse lastusmaale,
külänaise naarismaale,
tüdrugu maranemaale.
„Kulle, kun kukve kudreskaala,
äält na eitva elmiskaala!
Mis na tööda sääl tegeva
või na vaeva sääl nägeva —
Viirun laulve vitsa pääle,
Arjun aavaoksa pääle,
Kuramaal na kulla pääle,
Turjun toometutu pääle.
Mis na tööda sääl tegeva
või na vaeva sääl nägeva!
Suve sääden na sõnuje,

1.

tõise jälle tulleenna,
laulu lassi lepikunna,
katsi laulu kaasikunna.
Sestep laits ma laululine,
tõine sõsar sõnuline,
kolmas õbeääleline.

2.

talve uuli na tasunu,
keväde keelt na nõrguten;
nee o kasunu kaane alla,
nee o tõusnu tõrrenegi,
villavakan na ven'unu.“
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Külämihe, ätikeise,
külänaise, nännikeise,
küläpoisi, poole velle,
külätüdrugu, sõsare,
kessi pand meida magame
või meid laseb laiskeleme,
ku meid sunnits suurel tööle,
pandas paki askemile!
Kõrvan me meeste, kõrvan me naiste,
kõrvan me kõrbide obeste,
vahel varste vallaliste.
Suve me sulaste orja,
talve naiste neitsikeise,

suve meil vikadi õlane,
talve meil kangas kaalanegi.
Kes pand Mari jo magame,
või pand Anne aiguteme
või pand Reeta ringuteme,
Kärtu külge kääntamaie?"

3. 222.

Siin ei tohi latse laulda,
latse laulda, latse lasta,
til'lukene tetä äälta,
peenikene pessä keelta,
siin o kulleja külän,
sõna võttaja võsan —
kik sõna pannas tähele,
kistas üles kirja pääle,
rapsitase raamatusse.
Kubjas kulleli külän,
isänd mõtel' mõisian:
„Kust see laulik siiä saanu,
om ta toodu torganega
või om kannet kaukeen —
ole me silmä tedä nännu,
kõrva kuulu ta kõneta,
temä lahe laulukesta?
See ei ole tüdruk tennu tööda,
laits ei vaene nännu vaeva —
suvil sääden ta sõnuje,
talve uuli ta tasonu,
keväi keelta nõrgutanu."
Ma küll vastu võideliie:
„Kuulge, te kuningapoiga,
mõistke, ää ärrä latse,
kuulge, targa talupoja,
põgenge, põllutegijä,
astke manta, adrakandja,
äbenge, ägläpidäja!
Ken pand's sõnu säädamaie
või pand's uuli oidamaie!
Ma oli suvel suuri orja,
talvel naiste neitsikene,
talve ma kaalu kangeella,
suve ma viili vikatille,
ihen ole meeste, vahel poiste,
vahel poiste vallatume,
vikat kuldine käena,
lüsi laasine peräna,
luisk o vaskine vahele.
Ole kui nirki niidu pääle,
ole kui nukku nurme pääle,
küll ole viksi vikatille,
vaper rehavarreel,
kuulus kume ravva manna,
ladus ole põllul laaniman,
jää ei põllul ma põdema,
einämaale ikkemaie,
karjamaal ei karjumaie.
Küll oli ilus, küll oli kuulus
suure suile ajale,
talve pikäl päävälegi —
sis ma veersi vete teeda,
kalludi kajuradoje,
õbeõlpu mul õlale,
kuldakonksi kaalumenna,
vaskipangi vaalumenna,
vaskipangi, paksu vitsa,
kik oli õlal õõrumen,
kik oli kaalan kaalumen.
Viksist veersi vete teele,
karsist karjatee radoje,
läpe es mina magade,
pikkä unda ei pidäda.
Küll mud muugsi mustiklehmä,
tänitive tähiklehmä:
„Kunas tule aina andja,
põllel või põhu vedäja?"
Küll oli elde eläjille.
Talve kaalu kangeella.
Ole 'i irmu mul ihena
ega pelgü seeperästa,
et jää kangal kaalumaie,
et jää sual suikumaie.
Kutsu 'i küläst kor'gajat,
üle ei aia arvajat —
esi kua kilbilisi,
arva anisilmilisi,
esi tunne suure toime,
arva amme kangeida.
Mul o suhun suure toime,
keele pääl o kilbikirjä,
uulin mul linigekirjä.
Mõni ilus edev näio,
talve tukub ta toana,
keväjelt tuleb kibe päeva,
viib ta tel'le teearole
külä karjaste kudada;
külälatse löövä lõnga —
esi ta suuri suikumaie,

liia laiska lamemaie.
Ma ole vapris vaenelatsi,
ilma emäta kanane.
Ken mud kuul'e, see kosisi,
ken mud näive, nälpsäs keelta:
„Kasva, näio, jõvva, näio,
kasva abikaasasse,
jõvva pikä peiolegi!" "

4.

Vt. laulutüüp nr. 86: Hää hääl, var. 2 [198].

223.

Kuksim külä kuhale,
vahel valla vaieelle.
Vald küll joos'k valatemaie,
külä joos'k kulleleme:
„Sedä ei tää ega mõista,
kus nee kao kasunu
või nee virme venünü,

5.

kas om kasun alla kaane
või om tõusnu alla tõrre!"
„Kaali kasun alla kaane,
õlle tõrren tõusunegi —
na om kasun talutaren,
meiste tuttave tuane,
naiste nal'la põrmatulla."

224.

Laulame külä kohale,
kukum külä kotteelle,
talu seitsmeje tagaje,
valla viie vaielle.
Külä joosi kulleleme,
valda joos'k valatemaie,
sõda jäi sõrvi sõisamaie,
püss jäi püsti neil peosse,
oda otseli maasse,
küsüdelle, mõistatelle:
„Sedä ei tää ega 'i mõista,
kunnes nee näiu kasune
või o nee virme ven'une,
om na kasune alla kaane
või o tõusnu tõrrenegi,
ven'une villavakanegi,
suvel na oiden uulesida,
talve na uuli tasune.
See e' ole tüdruk tennu tööda
ega näiu nännu vaeva."
Ma küll kuuli, kosti jälle:

6.

„Ken pan's tõrre tõusumaie,
kaane ala kasvamaie,
villavakka meid ven'ume —
suvel me sulaste orja,
talve naiste neitsikeise,
suve viilim vikadile
ehen meeste, vahel naiste,
kõrvan naiste sulaste,
kõrvan kõrgipää sulaste,
talve kaalum kangeeida.
Meil oli kaven karjalauda,
tee otsan obeste oovi.
Kui me kõn'sim kõlgusena
või me lassim laudateed,
loo me lassim laudateel,
kõrra kuksim kuateele —
vastu lauliv laudaseinä,
vastu kuksiv kuaseinä,
avidive aidaseinä,
ütlive obeste oovi."

D b l.: 7. servi seisäteme — 8. peossa — 9. otse liivasse — 10. küsütelle — 11. ei — 14. kasun — 15. tõrrenia (?) — 16. villavakane — 17. uulesiida — 19. ei — 22. pan'ds — 23. alla — 25. (puudub) — 27. vikatile — 34. kõlgusenna — 35. laudateeda — 37. kõrva [!] — 40. avitive — 41. üle vee [!] obeste seinä.

225.

Sedä 'i tää, näiu noore,
sedä 'i tää ega mõista,

7.

kun o nee kao kasunu
või o nee virme venünü:

kas na kasun alla kaane
või om tõusnu alla tõrre,
venünü villavakanegi?
Ma küll kuuli, kosti jälle:
„Ken pan'ds kaanen meid kasu-[me,
villavakan meid venüme
või pan'ds tõusme alla tõrre —
kaali kasvav alla kaane,
õlu tõusus alla tõrre,
villa venüs vakanegi —
me kasvime talutarena,
meeste tuttave tuana,
naiste nal'la põrmantulla,
kus nee kanga koetesse,
kilbikirja korjatesse,
anisilmä arutesse.
Suust ma kua suure toime,
keele päälta kilbikirja,
ammastelta anisilmä,
ma kua kotil kolmi toime,
leväsekil seitsme toime,
kaalarätil katsme toime.
Mu esäl sada sulasta,
nännil neli neitsikesta,
kik om suketu sulase,
kapakuta karjalatse —
neile kuame kindeeida,
neile aame ammessida,
piluteme pihtassida,
käbrüteme käüssesuida,
pilupihta minneenna,
käbärnuse käieenna,
aeluse astuenna."

8. 226.

Ku me akam laulamaie,
laulamaie, laskemaie,
Viru viiult mängimaie,
Arju kannelt me kaeme,
sõs ei saa külä magade,
külälatse ei lamede,
küläpoisi poolta unda,
külävelle veidü unda,
külärahvas raasikesta.
Külä kulsi kükikulla,
külänaise mütsäkulla,
mehe tulliv rinnu riida pääle,
latse langi aia pääle,
poisi põlvili murule,
kunigas jäi kullemaie,
mõõgamees jäi mõtlemaie,
sõda jäi servi seisämaie,
püss jäi püstü meil peosse,
oda jäi otseli maasse.
Kulsive na näiu kumeda,
elksive na näiu el'uda:
„See 'i ole tõdruk tennü tööda
ega näiu nännü vaeva,
kabu kangast ei kudanu —
suve sääden ta sõnuje,
talve uuli ta tasunu,
keväd keelta nõrgutennu."
Neiu kuuli, kosti jälle:
„Ken pan'ds sõnu säädemaie
või pan'ds uuli oidemaie,
keväd keelta nõrguteme —
suvel me sulaste orja,
talve naiste neitsikese,
suve me viilim, talve kaalum,
suve viilim vikatille,
talve kaalum kangeele.
Meil o kaven karjalauda,
ee otsan obeste talli,
vao otsan varste oovi.
Loo ma lauli laudateel,
tõise kuksi kuateel,
kolmate aidaraduje.
Vastu lauliv laudaseinä,
vastu kuksiv kuaseinä,
aidaseinä nee aviti."

9. 227.

Kui me ürgäm laulamaie,
laulamaie, laskemaie,
Viru viiult mängimaie,
Arju kannelt me kaeme,
läpe ei sis külä magade,
külälatse ei lamede,
küläpoisi poole unda,
külänaise natukesta.
Külä joosi kullemaie,
valda joos'k valatemaie,

sõda jäi servi seisamaie,
püss jäi püsti neil peossa,
oda otseli maassa,
mehe jäive rinnu riida pääle,
latse langsi aia pääle,
poisi põlvili murule,
naise tanute taresse
küsüteme, mõistateme:
„Sedä ei tää egä ei mõista,
kunnes nee kao kasunu
või o nee virve ven'unu,
om na kasun alla kaane
või o tõusnu alla tõrre,
veernu villavakaneegi!"
Näiu kuuliv, kostiv jälle,
tääsiv targast na kõnelde:
„Ken pan'ds kaanel kasvamaie
või pan'ds tõrrel tõusumaie,
villavakka meid ven'ume —
kali kasvas alla kaane,
õlu tõusis alla tõrre,
villa ven'us vakanegi —
me kas'vem talutarena,
meeste tutva tuana,
naiste nal'la põrmatunna!
Ken pan'ds sõnu säädämaie
või pan'ds uuli oidemaie —
suvel me sulaste orja,
talvel naiste neitsikeise,
suvel me viilim, talve kaalum,
suve viilim vikatile,
talve kaalum kangeena,
suve vikati õlana,
talve kangas kaalaneegi."

D b l.: 8. ja 9. (puudub) — 12. püs'tu — 22. kasunu — 24. villavakaneegi — 28. tõusemaie — 31. tõussi — 33. kasvime — 40. viilum — 41. viilum — 44. kaaluneegi.

228.

Siin ei tohi latse laulda,
latse laulda, veidi veerda,
ullu ukata sõnuje,
til'lukene tetä äältä —
siin om kulleje küläna,
sõna võttaja võsana,
ääle tahtaja taluna.
Kubjas kulleli küläna,
isänt mõt'el mõiseenna,
kilter võt's võsan sõnuje:
„Kuule, kun kukub, kuule, kun laulab,
kuule, kun kukub käoke,
laulab laululinnuke,
siristeb sisaskike!
Om temä Virun või om Arjun,
om ta Virun vitsa päälä,
Arjun aavaoksa päälä,
Kuramaal kuhlapu päälä,
turun toometutu päälä,
Saksamaal sarapu päälä,
siin maal sinililli päälä?
Siin om tüdruk tennü tööda,
siin om näiu nännü vaeva,
kabu kangid kudanu,

10a.

siidiniitsmit sidunu,
vaskivarbu veeretennu,
õbelõngu lõksutennu.
Käe tal kangasta kudasi,
jala sõk'kev sõkilaudu,
sõrme pil'lev piiritsiida —
suu tal võttis võistulaulu,
keel tal kisub kiusalusta.
Oles ta minu oleva,
see kägu minu kähena,
see pia minu peona —
mina ta pias peo päälä,
mina ta kannas kaukeenna,
kündän panes kübäre pääle,
äesten panes äglä pääle,
kaukasse karja saateenna."
Näiu kuuli, näiu kosti:
„Veli ellä, vellekene,
sa pia piipu peona,
kanna tubak kaukeenna!
Ei seisä näiu peona,
kabu ei kurda kaukeenna —
vällä pistäb ta peosta,
vällä kargab kaukeesta."

229.

Siin ei tohi latse laulda,
latse laulda, veidi veerda,

10b.

ull ei ukate sõnuje,
til'luke ei tetä äältä —

siin om kulleje küläna,
sõna võttaja võsana,
ääle tahtaja taluna.
Kubjas kulleli küläna,
isänt mõt'el mõiseenna,
kilter võt't võsana sõnuje:
„Kuule, kun kukup, kuule, kun laulap,
kuule, kun kukup käoke,
laulap laululinnuke,
siristep sisaskike!
Om temä Virun või om Arjun,
om temä Virun vitsa päälä,
Arjun aavaoksa päälä,
Kuramaal kuhlapu päälä,
turun toometutu päälä,
Saksamaal sarapu päälä,
siin maal sinililli päälä?
Siin om tüdruk tennü tõõda,
siin om näiu nännü vaeva,
kabu kangit kudanu,
siidiniitsmit sidunu,
vaskivarbu veeretennü,
õbelõngu lõksutennü.
Käe tal kangasta kudasi,
jala sõkuv sõkilauda,
sõrme pilluv piiritsiida —
suu tal võtap võistulaulu,
keel tal kisup kiusalusta.
Oles ta minu oleva,
see kägu minu kähena,
see pia minu peona —
mina ta pias peo päälä,
mina ta kannas kaukeenna,
kündän panes kübäre pääle,
äesten panes äglä pääle,
kaukas karja saateenna."
Näiu kuuli, kosti vastu:
„Veli ellä, velleke,
sa pia piipu peona,
kanna tubak kaukeenna!
Ei seisä näiu peona,
kabu ei kurda kaukeenna —
väl'lä pistäp ta peosta,
väl'lä kargap kaukeesta."

95. Lauliku vaev.

1. H II 23, 481/2 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Laulik tahab raha + Lauliku vaev + Rehepeksja.
2. H II 23, 551/2 (28) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Kättemaks sakstele + Lauliku vabandus + Lauliku vaev.
3. H II 5, 219/21 (30) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Lauliku vaev + Rehepeksja + Põrgu mõis.

1.

Vt. laulutüüp nr. 96: Laulik tahab raha, var. 2 [230].

2.

Vt. laulutüüp nr. 393: Kättemaks sakstele, var. 2 [805].

3.

Vt. laulutüüp nr. 362: Rehepeksja, var. 2 [735].

96. Laulik tahab raha.

1. EKS 4⁰ 3, 161/2 (4) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Endine hääl + Laulik tahab raha + Palju sõnu.
2. H II 23, 481/2 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Laulik tahab raha + Lauliku vaev + Rehepeksja.
3. H II 5, 308/9 (84) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
4. H II 23, 305 (1) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 97: Endine hääl, var. 1 [233].

230.

Üits meil ütles: laula, laula!
tõine ütles: lase, lase!
kolmas ütles: kuku, kuku!
Ma küll laulas, mitu mõistas,
veeretes ma mitu viisi,
kõõrutes ma setu kõrda,
päs mul inda antamenna,
palka pääle pakuteme.
Ei ma 'i võtas pal'lu inda,
pal'lu inda, pal'lu palka —
külümeda kilingiida,
vaka vana taaderiida,
pooligu puhast õbeda.
Sõs mina laulas, mitu mõistas,
veeretes ma mitu viisi,
ma laulas ladine keeli,
ukertes orave meeli,
tekerdes ma tedre keeli.
Änäp o jo vaeva laulajal

2.

kui o rehepessäjal:
rihe pessä, see unede,
laulu laula, tõist muretse.
Map olli Maie, maane tarka,
map olli Else, ilmatarka,
sääsi lapiti laderme,
sääsi vihu sõrmilaani,
katik lei koodi kuhlapuse,
rihavarre vahterese.
Kuule, kulda rihepappi,
rihepappi, poisikene,
lah mut kaia ja valate,
kas o kooti teil kuruna,
ativikla ahju pääla,
rihavarsi vagja pääla —
ehk o koodi kuusikunna,
rihavarre varikunna,
ativigla aavikunna.

231.

Ma küll laulas mitu laulu,
mõistates ma mitu mõistu,
peas mul inda annetama,
pal'lu palka massetama.
Mina ei taha ilma inda,
ilma inda, valla vaeva —

3.

sõglatäüsi sõrmussida,
külümida kilingida,
vaka vana taaderida.
Sis ma laulas mitu laulu,
mõistates ma mitu mõistu.

232.

Mis ma laulan ütsitegi
või ma kukun katekesi!
Kas meil inda antanesi
või meil palka pakutesse?
Meie ei võta ulka inda,
ulka inda, pal'lu palka —

4.

külimitu kilingida,
vaka vana taaderida —
selle võtas innassegi,
selle panes palgassegi.
Sis me laulas ütsitegi,
sis me kukus katekesi.

97. Endine hääl.

1. EKS 4⁰ 3, 161/2 (4) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
Endine hääl + Laulik tahab raha + Palju sõnu.
2. H II 23, 518/20 (12) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Halb laulik + Vanaks jäänud + Kiusleja + Laulikute sõimlemine + Endine hääl.
3. H II 42, 959 (9) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).
Endine hääl + Metsa murd.
4. H II 5, 186/7 (9) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Halb hääl + Endine hääl.

5. E 51942/3 (11) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Laulikuid otsitakse + Kardab laulu laitmist + Endine hääl.
Dbl.: H, R 5, 21/2 (11) — (1889).
6. E 45984/5 (12) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
Dbl.: H II 42, 937 (28) — (1893).

1. 233.

Üits küll üt'el: laula, laula!
tõine üt'el: lase, lase!
Oles mul ääli ennitse,
kurgu kulla mullutse,
ärä ma petäs pilli ääle,
katas kannelte kõmine.
Ääl ei kanna äste laulda,
viisi äste veeretella —
mul o ääle ärmätetu,
kurguroogu roostetetu.
Peas mul inda anneteme,
pisut palka pakuteme.
Ei ma tahas pal'lu palka,
pal'lu palka, ilma inda —
külimidu kilingida,
vaka vana taaderida,
sõgla õbesõrmusida.
Kui ma ürgäs üteleme
või ma mõlgus mõtelema,
sõs saas ööni ütelte,
kukelauluni kudade,
kanalauluni ladude.
Kui mul suusta lõpenesse,
keele päälta kistunesse,
võtas ma riisu rinnasta,
võtas ma kakku kaalasta,
eitä elmede seasta.
Rinnan meil sõnade sõle,
öölen meil lugude looga.

2.

Vt. laulutüüp nr. 289: Vanaks jäänud, var. 2 [612].

3.

Vt. laulutüüp nr. 88: Metsa murd, var. 2 [203].

4.

Vt. laulutüüp nr. 288: Halb hääl, var. 4 [610].

5.

Vt. laulutüüp nr. 85: Laulikuid otsitakse, var. 2 [197].

6. 234.

Os mul ääli ennitses!
Oh minu kume kurgukeine,
mis mul olli noorin põlvin —
ärä ma peti pilli ääle,
ärä ma kati kandle rõõmu,
ma panni pilli piukimaie,
käsilese käukimaie,
toru panni torisemaie.
Ärä nüüd viitu meie ääle,
ärä viit, ärä võetu —
nõia nõidun meie ääle,
nõia nõidun, võnnu võtten.
Meil om nõia nõgessenna,
meil om kahte kanepenna,
targa tapuväänussenna,
neę om viinu meie ääle,
viinu pillis Pihkuesse,
roopillis Roodsimaale,
sarvepillis Saksamaale.

Dbl.: 7. käsilise.

98. Kurb laulik.

1. EKS 4⁰ 3, 197/8 (19) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Kurb laulik + Hool ja mure + Vihm ja vaeslaps + Nutust järv.
2. H II 42, 530/1 (12) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
   Kurb laulik + Hool ja mure + Härjad murtud.
3. H II 5, 232/4 (35) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Kurb laulik + Hool ja mure + Ema hästi kasvatanud + Neiu nutab omakseid.
4. E 45950 (2) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Kurb laulik + Hool ja mure.
   Dbl.: H II 23, 147 (1) — (1889).
5. H II 23, 367/8 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
   Kurb laulik + Hool ja mure.

235.

1.

Üits küll üt'el: laula, laula!
tõine üt'el: lase, lase!
kolmas üt'el: kuku, kuku!
Mis ma laula, leinälindu,
või mis kuku, kurba lindu!
Alt ma laula alva meele,
päält ma kuku kurva meele,
laulab küll suu, ei süäme,
kiidsub keeli, ei mo meeli.
Oles mu mure munde täädä,
kahju küll külä kahetse!
Avite ei muu mut muretse,
külä kahjuda kahetse.
Ole mul ei esä tennu tare,
ei ole veli pannu paari,
koe või likke laote,
kun või kuvve kuivate.
Likke liivale laoti,
märjä panni mättäelle —
like liivale laguni,
märi mättäle mädäni.
Kun mina istu, sääl ma iku,
kun ma kurda, sääl kurvaste.
Vesi mul alla veereneb,
laine põske laskuneb,
tiiki ette tekküneb,
laia lohku laskuneb.
Säält saa külä karja juvva,
valla viie varste juvva,
oorimehe obeste juvva.

2.

Vt. laulutüüp nr. 374: Hool ja mure, var. 3 [760].

3.

Vt. laulutüüp nr. 13: Neiu nutab omakseid, var. 2 [41].

4.

Vt. laulutüüp nr. 374: Hool ja mure, var. 5 [761].

5.

Vt. laulutüüp nr. 374: Hool ja mure, var. 6 [762].

99. Sõna võtjad.

1. H II 5, 173/6 (1) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Sõna võtjad + Laulud tööl õpitud.
2. E 45988 (1) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Sõna võtjad + Arg laulik.

Dbl. a: H II 23, 159/60 (10) — (1889).
b: H, R 5, 49 (1) — (1889).
3. H II 23, 365 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
Sõna võtjad + Arg laulik.
4a. H II 42, 844/6 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1893),
Sõna võtjad + Laulud tööl õpitud + Ihaldatav neiu.
b. H II 42, 882/4 (6) < Karksi v. — J. Hünerson (1893),
Sõna võtjad + Laulud tööl õpitud + Ihaldatav neiu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 94: Laulud tööl õpitud, var. 3 [222].

2.

Vt. laulutüüp nr. 100: Arg laulik, var. 1 [236].

3.

Vt. laulutüüp nr. 100: Arg laulik, var. 2 [237].

4a.

Vt. laulutüüp nr. 94: Laulud tööl õpitud, var. 10a [228].

4b.

Vt. laulutüüp nr. 94: Laulud tööl õpitud, var. 10b [229].

100. Arg laulik.

1. E 45988 (1) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Sõna võtjad + Arg laulik.
Dbl. a: H II 23, 159/60 (10) — (1889).
b: H, R 5, 49 (1) — (1889).
2. H II 23, 365 (4) — Karksi v. — J. Hünerson (1890).
Sõna võtjad + Arg laulik.

1. **236.**

Siin ei tohi latse laulda,
latse laulda, latse lasta,
siin o kulleje küläna,
sõna võtaja võsana.
Kubjas kulleni küläna,
kilter kivede nõale,
isänd mõisti mõisaenna,
mi ma latsi eilä lauli,
ull ma ukasi sõnuje,
kehv ma keeldatell.
Kik sõna panti tähele,
kisti üles kirja sisse,
panti üles paperes,
mih ma latsi eilä lauli,
ull ma ukasi sõnuje.
Lätsi õhtu ma kodoje,
esä karras kammerest,
emä karras kammerest.
Mõtli süvvä toodavet,
mõtli juvva toodavet —
toodi toonatsid sõnuje,
mis ma latsi eilä lauli,
ull ma ukasi sõnuje.

Dbl. a: 4. sõna võtja võsikuna — 8. mis na latse eilä lauli — 10. keeladelle — 16. koduje — 17. kammerenna — 18. kammerenna — 22. mih.
Dbl. b: 7. isänt — 8. mis nee latse eilä lauli — 10. keeltatell — 13. paperesse — 16. koduje — 21. toonatsit — 22. mih.

237.

Siin ei tohi latse laulda,
latse laulda, latse lasta,
siin om kulleje külänä,
sõna võtaje võsanä.
Kik sõna pannasse tähele,
pannasse üles paberisse,
rapitesse raamatusse,

2.

kistas üles kirjä pääle,
sis sul ette eidetesse,
toona ette toodanesse.
Eideti ku erneeida,
külveti ku köömeliida,
siputi sineterije.

101. Kardab laulu laitmist.

1. H II 5, 292/3 (73) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Üteldakse laisaks + Lauliku soost + Palju sõnu + Kardab laulu laitmist.
2. E 51942/3 (11) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Laulikuid otsitakse + Kardab laulu laitmist + Endine hääl.
Dbl.: H, R 5, 21/2 (11) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 26: Üteldakse laisaks, var. 2 [77].

2.

Vt. laulutüüp nr. 85: Laulikuid otsitakse, var. 2 [197].

102. Lauliku vabandus.

1. H II 23, 551/2 (28) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kättemaks sakstele + Lauliku vabandus + Lauliku vaev.

1.

Vt. laulutüüp nr. 393: Kättemaks sakstele, var. 2 [805].

103. Laulud ununud.

1. H II 42, 802 (15) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Laulud ununud + Kaasikud kadunud.

238.

1.

Mul om meelest kik minetet,
usse pääle unetet.

—

Nüüd om kaasigu kik ärä kadunu,
sanna lännu saajanaise.

104. Laulu lõpetus.

1. GEG, EH 65, 94 (15) — (1817—1825).
Laisal mehel + Laulu lõpetus.
2. H II 23, 103 (5) < Karksi v. — J. Kuusik (1890).
3. ERA, Tõrvand 2, 71 ja 79 < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Dbl.: H II 42, 692 — (1891).

1.

Vt. laulutüüp nr. 151: Laisal mehel, var. 2 [362].

2. 239.

Olgu otsa, jäägu jälle,
kaas'ke
olgu otsa kullejelle,
sõna võlgu võtajalle.

Küllät saa meie kate tarvis,
paraviisi paari tarvis —
ku te arvad, akak jälle!

3. 240.

Küllält sai meie kate tarvis,
paraviisi paari tarvis,
üle jäi vee̬l üte tarvis.
Kellel küllält, se̬e̬ külügu,
kellel pal'lu, pangu pääle,
kellel arvalt, antku vällä —
Reedal küllält, se̬e̬ külügu,
Maril pal'lu, pangu pääle,
Andsul arvalt, antku vällä!

D b l.: 1. Küll — 2. parajaste — 3. (puudub) — 4. külügü — 5. ja 6. (vahetatud) — 5. pandku — 8. ja 9. (vahetatud).

B. ARMASTUS JA ABIELU.

105. Hiie noormees.

1. GEG, EH 65, 118/9 (10) — (1817—1825).
   Hiie noormees + Kaasa kombed.
2. H II 5, 360/1 (35) < Polli v. — J. Hurt (1883).
3. H I 2, 142/3 (6) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Riia rikkumine + Hiie noormees.
4. H II 23, 389/90 (4) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
5. H II 5, 257/9 (46) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Hiie noormees + Päike ohje päästma + Õunapuu + Oleks see mees minul.
6. H III 5, 865/7 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Hiie noormees + Riia rikkumine.
7. E 51953 (26) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 45/6 (6) — (1889).
8. E 45971/2 (4) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
   Dbl.: H II 42, 932 (21) — (1893).

241. **1.**

TIDRUKIDE TEEKÄIMISE LAUL.

Lääme teeda, til'lokene,
maada, marjasuurukene,
lääme il'lut Iide kaudo,
sala me Salatsi kaudo,
kui ei kuule Iide koera
ega ei näe Iide näio,
tää ei perevanembe.
Kuuli Iide noorimeesi,
võt't ta ütelde minole,
üüdis ta üle väräte:
„Näiokeise noorekese,
tulge sisse lämmeesse!
Õlut saat ilma rahate,
mõdo ilma mõõtamete,
kal'la ilma kauplemete.
Tulge sisse öömajale,
öömajale, söömajale!"
Söödä kaasa, jooda kaasa,
kae kaasa kombeeida,
kas o viinasta vihane,
kas o sepästa segäne,
kas o ullu õlleesta,
ka pidä pikkerta peone,
viinalaasi pääle lavva!
Maha pild pikkere peosta,
viinalaasi päälta lavva —
küll o sepästa segäne,
küll o viinasta vehane,
küll o ullu õlleesta.

242. **2.**

Lätsim Iiolt Iide kaudu,
salami Salatsi kaudu.
Saime Iide kotteelle,
Iide lävede lähule,
juba kuuliv Iide koera,
auksiv Iide alli raka,
näive Iide ellä velle,
üüdsiv na üle värädi,

karjuv üle karjalauda:
„Näiokese noorekese,
tulge sisse lämmeesse,
lämmeesse, ööseesse!"
„Läpe ei tulla lämmeesse,
lämmeesse, ööseesse,
ööseesse, öömajasse —
me lääme rutult Ruhja teele,
me lääme pakilt Paideesse,
ruturaamadu kähenna,
pakipapere puhunna."
Velle vastu vaideliia:
„Näiokese noorekese,
õhtu teil niistus, õhtu teil kastus,
õhtu teil niistus niidisuka,
õhtu teil kastus kardakengä,
liiv teil eitus linige pääle,
karmu kaalaräti pääle,
põrmu eitus põlle pääle.
Näiokese noorekese,
minge jälle ommokulle —
ommokult uduje madale,
ommoku kaste kasina,
ommoku vihma vil'lä pääle,
kaste einäkaari pääle."

3.

Vt. laulutüüp nr. 78: Riia rikkumine, var. 3 [178].

4. 243.

Lääme il'lult Iide kaudu,
sala me Salatsi kaudu,
kui ei kuule Iide koera,
augu ei Iide alli rakku,
kuule ei Iide ellä velle.
Saime Iide koteelle —
juba kuuliv Iide koera,
auksiv Iide alli raka,
kuuliv Iide ellä velle.
Vällä tulli noorimeesi.
„Tulke sisse, näiu noore,
tulke sisse lämmeesse,
lämmeesse, öömajale,
öömajale, söömajale —
õlut saa ilma rahata,
viina ilma veeringiida,
kal'la ilma kauplemata!"
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Veli ellä, vellekene,
teil o õlu ammu mõõdet,
viin o pantu veeringisse.
Läpe ei tulla lämmeesse,
lämmeesse, öömajale —
meil o rutuste minegu,
ruturaamatu kähena,
pakipapere peona —
me lääme rutust Ruhja teele,
me lääme pakki Paideesse."

5. 244.

Mul om veli Venemaal,
sõsar suuri Saaremaal.
Ma lää vellele käümä,
Saaremaale sõsarele,
alt ma lää Al'lo linna,
päält ma lää Pärno linna.
Ma lää ilust Iide kaudu,
tasa mööda taade aida,
kui ei kuule Iide koera,
augu-ui Iide alli raka,
kuule ei Iide noorimeesi
ega ei näe Iide näio.
Sai ma Iide kotteelle,
vahel ma Iide vaieelle,
sai ma Salatsi pääle —
tiltsu võt't saani tinane,
raksu võt't ratas rahane,
laksi võti kuldalooga,
elki võti õbeelme.
Joba kuuli Iide koera,
joba näi Iide noorimeesi,
võt't ta uiku, võt't ta aiku,
võt't ta uiku usse suile,
õigas ta üle värädi,
üle seitsme seinäpalgi,
üle katsme karjalauda:
„Tule sisse, näio noori,
tule sisse öösees.

õõseesse, võõreesse —
siin o kulda äiä tooli,
siin o kulda ämmä tooli,
mesitse minija tooli,
vahatse vaderte tooli!"
Lää es sisse õõsees,
tule es sisse tutaves.
Õõ sis sõidi, päävä sõidi,
õõ sis sõidi ürnämõtsa,
päävä sõidi pärnämõtsa,
lõunevahe lõõmusmõtsa,
aasta anepajoda.
Mi mul kinni puudunes
või mul kinni jäädunes?
Ohja putti uibeesse,
val'la vai sinesalusse.
Kutsi kuuda, palsi päevä,
kutsi kuud arutemaie,
päevä valla pästemaie —
kuu es tule kutsuenna,
päev ei pal'lu palleltenna.
Tõusi esi, til'lukene,
tõusi esi tõllastagi,
saisi esi saanistagi,
tõsti ohja uibeest,
päitse pärnäpõõseest,
val'la vai sinesalusta.
Mi ma löüsi pästeenna,
val'lid valla võtteenna?
Löüsi kullatse ubina,
tõise õbeõunakese.
Pitsidi õuna peosse,
kääni õuna käüseesse.
Tulli ma kodu Venemaalt,
sai ma kodu Saaremaalt,
õunag peti peio noore,
auguti ma abikaasa —
sis sai mihe meelelise,
kaasa kaalaarvulise.
Küll olli meesta, küll olli meelta,
küll tal meeli, küll tal keeli,
küll tal meeli meile tulla,
keeli meile kirjota.
Muu mõdse mõistatelle:
„Os see meesi meie ollu,
mi piäs pilulinule,
katas kaalinarmeille!
Küll om meesta, küll om meelta,
pääd tal o kübäratäüsi,
kätt tal kirju kinda täüsi."

245.

Lätsim alta arva mõtsa,
päälta pikä pihlamõtsa,
kõrvast me kõrevarigu,
ilult, ilult Iide kaudu,
sala me Salatsi kaudu.
Saime Iide koteelle,
vahel Iide vaieelle,
kui ei kuule Iide koera,
augu ei Iide alli rakka,
kuule ei Iide noorimeesi.
Saime Iide kotteelle,
tiltsu võt's saani tinane,
elki võtiv õbeelme,
lõksu võtiv õbelooga.
Sis küll kuuliv, sis küll näive,
sis küll kuuliv Iide koera,
näive Iide noorimeesi.
„Kulle, kos lääde, näiu noore,

6.

tulke sissi õõseesse,
minke ommen ommukulta,
ommukult udsu madale,
ommukult kaste kasine,
sis ei niistu ega kastu,
sis ei niistu niidisuka
ega kastu kaalipõlle,
udsu ei tule ummiskengä pääle.
Kos te lääde, näiu noore?"
„Me lääme Riiga, me lääme [Võnnu,
me lääme Riiga rikkumaie,
Võnnu kinni võtamaie."
„Näiukõise noorekõise,
mikege rikude Riia linna,
mikege võtade Võnnu linna?"
„Süli rikum Riia linna,
käsi võtam Võnnu linna."

246.

Lääme iilult Iide kaudu,
salami Salatsi kaudu,

7.

kui ei kuule Iide koera
ega 's näe Iide näiu,

augu ei Iide alli rakka,
kuule Iide nooremeẹesi.
Saime Iide koteelle,
saime me Salatsi pääle —
joba kuuliv Iide koera,
joba näive Iide näiu,
kuuli Iide noorimeẹesi,
tulli vällä ta tuasta,
karras vällä kammeresta,
ilma ööta ọodiesta,
võt's ta uiku, võt's ta õiku,
võt's ta õiku õvve pääle,
karju kammerde lävele:
„Tulge sisse, näiu noore,
tulge sisse ööọmajale,
ööọmajal, söọmajale,
minge ommen ommukule,
kõnge küllä kastele —
ommukult udsu madale,
ommokult kaste kasine —
sis ei niistu niidisuka
ega 'i kastu kaaripõlle,
eitu ei põrmu põlle pääle,
kaste ei kaalaräti pääle,
udsu ei ummiskengä pääle!"

D b l.: 3 näe — 4. ega näe — 5. koera — 8. saime Salatsi põllule — 11. nooremeẹesi — 17. kammere — 20. öömajale, söömäajale — 21. ommikule — 22. minge külä koteelle — 24. ommukult — 26. sis ei kastu.

8. 247.

Lääme iilut, näiu noore,
lääme iilut Iite kaudu,
sala me Salatsi kaudu,
kui ei kuule egä näe,
kui ei kuule Iide koera
egä ei näe Iide näiu,
kuule Iide noorimeẹesi,
augu Iide alli rakka.
Sai ma Iide kotteelle,
tiltsu võt's saani tinane,
loksi võtiv kuldalooga,
elki võtiv õbeeime —
joba kuuliv Iide koera,
joba näive Iide näiu,
auksiv Iide alli raka,
kuuliv Iide noorimeẹesi,
võtiv uiku, võtiv õiku,
võtiv uiku ussesuile,
võtiv õiku õvve pääle,
karju kammerte lävele,
üle seitsme seinäpalgi,
üle katsme karjalauda,
ütsme obeste oovi:
„Tulke sisse, näiu noore,
tulke sisse ööseesse,
minke ommen ommukulta —
ommukult udsu madala,
õhtult kaste kasine —
sis ei niistu egä kastu,
sis ei niistu niidisuka
egä ei kastu kaalipõlle —
niiste jääs niitje suka pääle!"

D b l.: 4. egä ei — 5. Iite — 6. Iite — 7. nooremeẹesi — 9. Iite — 13. Iite — 14. Iite — 15. Iite — 16. Iite nooremeẹesi — 26. ommukuta — 30. niitu sukka.

106. Maranale minek.

1. H II 23, 511/3 (10) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Äratamine + Maranale minek.
2. E 51944/5 (15) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H, R 5, 25 (15) — (1889).
3. H II 42, 661/3 (32) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
4. E 45910 (4) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892). Dbl.: H II 42, 901/3 (4) — (1893).

Motiivi „Vend teeb linnupaelu" vt. veel laulutüübis nr. 120: Arg kosilane ja nr. 185: Neiupaelad.

248.

1.

Üles, üles, näiu noore,
üles, üles üüdämede,
karga üles karjumede,
ilma esä õikamede,
ilma emä õikamede,
kaasa noore karjumede!
Joba aiga ammu tõusta,
aig o ammuki äräte —
joba kuu kua pääl,
joba agu aida pääl,
renttähe riida pääl,
sõgel servi lõuneenna,
joba lauli Looja kuke,
kõõrudi Maari kanaje.
Tõussim sõs üles ommukulla,
liputim rüüdi linasta,
juust kõllast me kõristim,
vahapääda vatsutelle.
Võtim sõs kõndi kõllateele,
marssi me maraneteele,
sinililli lepikusse,
punalilli poole pääle.
Mis meil vastu või tulesse?
Vastu tulliv ellä velle,
küsütelle, mõistatelle:
„Kois te lääde, näiu noore?"
„Kõnnim mõtsa kõllateele,
marsim mõtsa maranele,
sinililli lepikusse,
punalilli poole pääle."
Velle kuuli, kosti jälle:
„Näiukese noorekese,
kõndke nüid meie kopelesse,
marske te meie majasse —
kõlla meie kopelenna,
marane me majana!"
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Veli ellä, vellekene,
kõlla teil koples kopitegu,
marane majja mädängu!"

249.

2.

Tõussi üles näiu noore,
tõussi üles ommukule,
tõussi üles oodiesta,
vapudi vahapääda,
kõigudi kõllajuusta,
rapudi rinda rahasta,
võti kõndi kõllateele,
marssi ma maraneteele.
Mis mul vastu või tulesse?
Vastu tulli meeste ulka,
meeste ulka, poiste kilda,
taga tulli poiste tanum,
küsütele, mõistatele:
„Kos te lääde, näiu noore,
kos te lääde ommokule,
ommokule varaelle,
kõnnide küll kasteelle?"
Ma küll kuuli, kosti jälle:
„Meie kõnnim kõllateele,
marsim maraneteele."
„Näiukeise noorekeise,
kõnke meie kopelesse,
marske te meie mäele —
kõlla meie kopelena,
marane meie mäele,
puna meie poole pääle!"
Ma küll kuuli, kosti jälle:
„Kõlla teil koplis kopitagu,
marane mäele mädänge,
puna teil maha pudengu!"

D b l.: 1. Tõus'e — 2. tõus'e üles ommikule — 3. tõus'e — 5. (puudub) — 15. ommukule — 16. ommukulle — 17. külä — 19. me küll kõnnim — 22. kõndke meie kopleesse — 23. teie me — 24. ja 25. (puudub) — 29. mara teil — 30. pudenegu.

250.

3.

Üits olli velleke meile,
läpe es pühi pidäde,
kallist aiga armatselle,
pühil tegi püünüssida,
kallil ajal kablussida,
tegis teele tedrekabla,
arule anide kabla,
mõtsa ta mõtusekabla,
palu pääle pardsikabla.
Olli oolik ommukulla,
varaline enne valget,
mureline enne muida,

läits kaplu ta kaeme,
püünüssida valateme.
Soost tulli näiusumma,
arult tuli kabude kilda.
Vellekene noorekene
küsütelle, mõistatelle:
„Koe te lääde ommukulla,
ommukulla varaella,
kõnnid kullakasteella?"
Näiu kuuli, kosti vastu:
„Oh mu noori vellekene,
me lääme pune otsimaie,
me kõnnim kõllateeda,
marsim maranemäele,
me liigum lilliteeda."
Veli kuuli, kosti jälle:
„Näiukese noorekese,
tulge meile, meil o puna,
kõndke meile, meil o kõlla.
marske meile, meil marane,
liikke meile, meil o lilli —
puna meie puie alla,
kõlla meie kopelinna,
marane meie mäela,
lilli meie lepikunna,
tutu meie toomikunna!"

4. 251.

Tõusi üles ommukulla,
tõusi üles oodiesta,
valge riitete vahelta,
sipudi rüüdi linasta,
vapudi pääda vahasta,
rapudi rinda rahasta,
võti kõndi kõllateele,
võti liiku lillimaale,
võti marssi maranelle,
võti pugede punale.
Vastu tulli meeste ulka,
meeste ulka, poiste kilda,
naiste tanume tagaje,
küsütive, mõistative:
„Koes te lääde, näiu noore,
koes te lääde ommukulle?"
Näiu kuuliv, kostiv jälle,
tääsiv targast nad kõnelde:
„Meie kõnnim kõllateele,
meie marsim maranile,
meie liigum lillimaale,
meie pugeme punale."
Poisi kuuliv, kostiv jälle:
„Näiukeise noorekeise,
tulke siiä, siin o puna,
kõntke siiä, siin o kõlla,
liikke siiä, siin o lilli,
marske siiä, siin marane!"
Näiu kuuliv, kostiv jälle:
„Veli ellä, vellekeine,
teie marane mädäne,
teie lilli jo kujune,
teie puna poole kuiva.
Meie esäl elle aia,
elle aia, kullakople,
kun no kasvas kullerkupu,
kullerkupu, ellereinä,
marane mägede pääle,
kõlla kullakopelenna."

D b l.: 4. siputi — 5. pääd — 6. vapudi — 7. küllä teele — 9. maraneelle — 18. na — 19. küllä teele — 20. maranelle — 28. siin o marna — 36. kasvav — 39. koppelenna.

107. Voodi tegemine oma auks.

1. GEG, EH 65, 32/4 (12) — (1817 —1825).
   Voodi tegemine oma auks + Puhtuse õpetus + Ei lähe ilusale mehele.
2. EKS 403, 179/82 (12) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Vara vaeslapseks jäänud + Memme vaev + Ema haual + Voodi tegemine oma auks.
3. H I 2, 159/60 (20) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Puhtuse õpetus + Voodi tegemine oma auks + Ema arm + Ilu- ja muremägi + Ema haual.
4. H II 5, 176/7 (2) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
5. H II 23, 44 (15) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).

6. E 51959/60 (43) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Voodi tegemine oma auks + Laimatud neiu linnuna.
Dbl. a: H III 5, 930/1 (9) — (1889).
b: H III 5, 933/4 (1) — (1889).
c: H II 23, 282/3 (16) — J. Kunimägi (1889).
7. E 52457 (22) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
Dbl.: H II 42, 941/2 (38) — (1893).

1.

Vt. laulutüüp nr. 5: Puhtuse õpetus, var. 1 [11].

2.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 1 [23].

3.

Vt. laulutüüp nr. 5: Puhtuse õpetus, var. 2 [12].

252.

Mõni mees minuda mõnidi,
mõni kaagist kakeliie,
sõimas mu sõami sõbra,
ütel' mu kalami kaasa,
ütel' mu Ollandi oma.
Ma küll vastu võideliie:
„Mitus ma sõami sõbra,
mitus ma kalami kaasa,
mitus ma Ollandi oma?

4.

Oodi tei sõami sõbral,
jala pästi Pärnu meestel,
kinda võti Kihnu meestel —
setup olli sõami sõbra,
setup olli kalami kaasa,
setup olli Ollandi oma.
Oodi tei oma ausse,
kinda võti kituses,
jala pästi pää ilusse."

253.

Sõimati ja sõkuti,
laimati ja laideti,
sõimati sõamehe sõpra,
kaevati kalamehe kaasa.
Mitus ma sõamehe sõpra,
mitus ma kalamehe kaasa?

5.

Setup ma sõamehe sõpra —
kinda võti kiilnu meestel,
jala pästi parme meestel,
kinda võti kitusesse,
jala pästi pää ilusse.

254.

Sõimati meid, sõkuti meid,
laimati meid, laideti meid,
sõimati sõame' sõpra,
kaevati kalame' kaasas,
üteldi Ollandi oora.
Mitus ma sõame' sõpra,
või nu ma kalame' kaasa,
või nu ma Ollandi oora?
Oodi tei Ollandi meestel,
jala päästi Pärnu meestel,
kinda võti Kiilu meestel —

6.

oodi tei oma ausse,
jala päästi pää ilusse,
kinda võti kitusesse —
sest et ma sõame' sõpra,
sest et ma kalame' kaasa,
sest et ma Ollandi oora.
Sõimati meid, sõkuti meid,
laimati meid, laideti meid,
sõimati meid saapasuile,
saapasuile, maldsemaale,
liblik ma linaleosse,

parts ma pajoallikusse.
Üles tõussi saapasuista,
saapasuilta, maldsemaalta,
liblik ma linaleosta,
parts ma pajoallikusta,
lennäsi ma lepä pääle,
karrasi ma kase pääle,
sääl ma siibu siputele,
sääl ma sulgi soputele,
maha ai suvitse sule,
maha ennitse ebene,
pääle panni pardsisule,
ligi ihu linnusule.

D b l. a: 3. süäme — 5. ooras — 6. me süäme — 7. või no me kalame' kaasas — 8. no — 9. o̱o̱did — 15. süäme — 22. linaleossa — 23. mo — 24. tõusi — 31. sul'ge.
D b l. b: 3. süäme — 5. ooras — 6. me süäme — 7. kaasas — 9. o̱o̱did — 15. süäme — 25. maldsamaalta.
D b l. c: 3. süäsõpra — 4. kalamehe — 5. ooras — 6. süäme — 7. kalamehe — 11. Kihnu — 12. tei ma — 13. pästi — 15. süäme — 16. kalamehe — 23. pajuallikussa — 27. pajuallikusta — 29. karasi — 32. ai ma — 33. ebeme.

7. 255.

Sõimati sõame' sõpra,
kaevati kalame' kaasa.
Mitus ma Ollandi oma,
või olen kalame' kaasa,
või olen sõame' sõpra?
O̱o̱di tei Ollandi meestel,
jala päästi Pärnu meestel,
kinda võti Kiilu meestel —
o̱o̱di tei oma aussa,
kinda võti kitussesse,
jala päästi pää ilussa —
setu ma sõame' sõpra,
setu ma Ollandi oma.

D b l. 1. süäme — 5. süäme — 10. kitusessa — 12. süäme.

108. Kõrtsinaise tütar.

1. E 45946/9 (1) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Kadrilaul + Kõrtsinaise tütar.
Dbl.: H II 23, 155/9 (9) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 55: Kadrilaul, var. 2 [134].

109. Poiss loodud petjaks.

1. H II 23, 555/6 (32) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
2. E 45985 (13) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
Dbl.: H II 42, 937 (29) — (1893).

Motiivi „Au hoidmine" vt. veel laulutüübis nr. 115: Tütar mõisas ja nr. 118: Karske neiu.

1. 256.

Marike, minu sõsare,
ärä sa usta uisa ke̱e̱lta,
uisa ke̱e̱lta, poisi me̱e̱lta,
peremeeste petujuttu,
sulaste sulakõneta!
Uisk o keelile usine,
poiss o meelile mesine —
petäp pimmele ö̱ö̱le,
vannup päeväl valgeelle
ihu, enge põrguesse,

luukondi kuradi kätte.
Marike, minu sõsare,
enne sa anna jala alta,
jala alta, pää päältä,
käe kõrvast sa mõlembe,
sõrme liida liikmesta,
kui annat au käesta!
Kui lää kohus kuvvestegi,
säädus särgisiilustegi,
õigus särgiõlmastegi,
kui lää ilu ehteesta,
kui lää rõõmu rõõveesta,
nal'la narmaste siasta,
lusti luie vaieelta,
ilu elmekan'nelesta.
Marike, minu sõsare,
teet sa tigu esäle,
teet sa tigu emäle,
teit sa sõimu sõsartele,
teit sa viha velledele,
viha vellenaisteelle —
võti sut vesi vihade,
võti sut allik ajade,
läte panna läileesse.

257.

2.

Ullep olli seegi näiu,
ken no usup poisi meelta,
poissi meelta, uisa keelta,
see saap uiste petetettu,
varsti valgele pääle.
Poiss pett pimmele ööle,
vannup päevävalgeelle
ihu, enge põrguesse,
luukondid kuradi kätte.

110. Ennem kivi kõrval.

1. H II 42, 789/90 (9) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).

258.

1.

Veli ellä, velleke,
enne mina maga kivi manna,
kivi manna, kannu manna,
enne ku kurja poisi manna.
Kivi ei kisu, kand ei kaku,
kivi ei kisu kindesiida,
kand ei kaku kaalussiida,
riku ei riia rõõveeida —
poiss küll kisup, poiss küll [kakup,
poiss küll kisup kindesiida,
rikup riia rõõveeida.

111. Parem pikk juus.

1. H II 5, 316 (95) < Karksi v. — J. Hurt (1883).

259.

1.

Näiokese noorekese,
pidäda är piirit juusta,
kandag ravval raiudetu —
pidägem pikä juuse,
ilma raudel raiudetu!

112. Poiste poomine.

1. H III 5, 861/2 (10) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).
2. H II 23, 29 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
3. E 51943/4 (13) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H, R 5, 23 ja 26 (13) — (1889).

4. H II 42, 674/5 (38) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1891). *)
Dbl. a: ERA, Tõrvand 1, 35 (22)
b: ERA, Tõrvand 2, 71/2.

Motiivi „Venna otsimine" vt. veel laulutüübis nr. 33: Imelik maja, nr. 200: Naine tuleb põllu tõttu ja nr. 302: Uppunud vend.
Motiivi „Endised juuksed" vt. veel laulutüübis nr. 289: Vanaks jäänud.

1. **260.**

„Kas te näide meie velle?"
„Miandes olli teie velle?"
„Rüüd olli sel'län, siid olli öölän,
kipsud-kapsud kan'delenna,
kübär olli pähän päeväkirja."
„Meie näime teie velle
valli pääl vaheteveta,
müüri pääle müütäveta.
Mina taga uputelle —
teot's mu tinajuuse,
vatsut's vasekarvalise."

2. **261.**

Kuuli poissi poodaveta,
risti pääle riputeved,
valli pääl vahetevet.
Joosi joostan, käüsi kävän,
lätsi taga uputelle,
uputelle, ut'sutelle:
„Pooge üles pordupoiga —
teot's mu tinajuuse,
vatsut's vasekarvalise!
Oh mu kulla juusetanni,
juusetanni, kullatanni!
Ku ma sutsi, sis sugisi,
ku ma tahtsi, sis tasusi,
ku ma viise, sis virudi —
nüid om ku obeseändä,
täkertet ku täkuändä,
vatsutet ku varsaändä."

3. **262.**

Kuuli poisse poodavet,
müüri pääl müütäveta,
valli pääl vaheteveta.
Joosi ma joostan, käüsi ma käü-
[vän,
kui mo jala es maidsa maada,
varbe ei sedä vahede,
konsa ei kullast muruda.
Mina-s taga kihutele
tinatsele teibeelle,
vaskitsele vardeelle:
„Pooge ärä pordopoiga,
aage risti atalatse —
teot's mo tinajuuse,
vatsut's vasekarvalise!
Os mo äädа juustani,
juustani kõllastani,
kaunist kaalavarjutani,
ois mo õla, kaits mino kaala,
pidäs mo pää iluse,
silev kur'ts silitsemede,
tasane kur'ts tasumede,
lahe arja laskemede!
Kui ma suti, sis sugisi,
kui tahi, sis tasusi,
kui viisi, sis virudi —
nüüd om kui obeseända,
täkerted kui täkulakka,
vatsuted kui varsaända."

D b l.: 1. poodaveta — 4. Joosi ma joostenna, / käüsi ma käüväna — 5. maidse — 11. pordupoiga — 18. kaits mo kaala — 19. (puudub) — 24. tahtsi — 27. täkertet — 28. vatsutet.

4. **263.**

Kuuli poissi poodaveta,
müüri pääl müitäveta,
valli pääl vaheteveta.
„Oh minu noori vellekene,

*) Nähtavasti kokku pandud kahest variandist (vrd. dbl. a ja b).

pooge üles pordupoiga,
aage üles atalatse,
mia taga uputelle,
uputelle, õpatelle,
teot's mu tinatse juuse,
vatsut's vasekarvalise!
Oh mu juusta kullastani,
kullastani, kõllastani!
Silev kur'ts silutemeta,
lahe arja laskemeta;
ku ma suti, sõs sugisi,
ku ma viisi, sõs virudi,
ku ma tahi, tasusegi.
Oh mu juusta kullastani,
kullastani, kõllastani!
Puhas tuuli, sõs kõrisi,
paisti päeva, läügäteli.
Nüüd o ku obeseändä,
vatsutet ku varsaändä,
täkertet ku täkulakka."

D b l. a: 3. pääle — 4. Os — 6. atalatsi — 9.—24. (puudub).
D b l. b: 1.—3. (puudub) — 4. Pooge üles, ellä velle — 5. pordulatse — 7.—8. (puudub) — 13. silitemete — 14. laskemete — 17. ku ma tahi, sõs tasusi — 20. tuule — 21. paistus — 24. täkerded.

113. Poiste juures magamas.

1. H II 42, 528/9 (9) < Polli v., Perakŭla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892). Poiste juures magamas + Sõnakera.
2. H II 42, 962/3 (12) < Polli v., Perakŭla — M. Kõeva (1893).

264.

1.

Külänaise, nännikeise,
mis o sõski seeperästa,
et ma maka Matsi manna,
Peetere pikina linuna,
Andsu alli kuvve alla!
Mitu Matsi ma magasi,
mitu Peetert ma pidäsi,
mitu Antsu auguldi ma,
koo õlgi ma kuludi
üte öö un'nakulle,
üte küllekäänäkulle.
Mis o sõski seeperästa —
näiu loodu viitävesse,
obu loodu müitävesse!
Oli mul ihen äiä kurja,
olli mul ihen ämmä kurja,
küllält oli küdüde kurja,
natuke nadude kurja.
Anneke, minu sõsare,
kui sul kurja tetänesse,
üleliiga üteltesse,
kuulet kurja ommukulle,
see sa pühi pühkemelle,
pühi pühke põlle pääle,
lastu laia räti pääle,
pühke vii pühä palule!
Kuulet kurja lõuneelle,
see kuri keri kerässe,
veerede kerä vesile,
lase kerä laineelle —
vesi vii vellede täädä,
oja vii onude täädä,
laine lasep laste täädä.
Veli tule, vestu peona,
onu tule, oda kähena,
tädi tule tävve mõõga.
Äiäl sõs ändä raiutesse,
ämmäl ändä raiutesse,
küül külge küüritesse,
naol nahka napitesse —
ämm jääs ännätu aragu,
äi jääs musta tõlpi koera,
küdü jääs külä varesse,
nadu Narva rasvarätti.

265.

2.

Küllep meid külä kõneli,
rahvas aive alva juttu,
et me makam Matsi manna,
Andsu alli kuvve alla,
Peetri pikina linuna,
Märdi musta mäntelina.

Mitu Peetert ma pidäsi,
mitu Matsi ma magasi,
mitu Antsu auguldasi
üte ööd un'nakul,
kate küllekäänäkul —
sõski terve ku tiane,
puhas ku puurilinnuke,
kõrk ole kõne seana,
valge vanade vahela,
julge jutu keskeella.

114. Pole peetud neiud.

1. H II 48, 133/4 (5) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

1. 266.

Lääme neitsit vaatamaie,
kao noori katsumaie,
kas om siin noore näiu
või om siin vanatüdrugu —
ehk om poolele peetu,
ehk om ammu aisutettu,
ehk om maganu Madise manna,
tõise ööd Tõnise manna,
Ansu alli kuvve alla,
Märdi siidimäntelenna.
Kuule, kuldavellekene,
too nüüd kulpi meil kusede,
soolavakka meil soriste!
Me lasem laasi sissi,
annam teile aisutelle,
nina alla nuusutelle,
kas olem maganu Madise manna,
tõise ööd Tõnise manna.
Mis tulede meida mõniteme,
meie sõtsi sõimamaie!
Toho tulikuradi,
teie Viru viksi randsi,
Arju valgepää agije —
minge merre, meeletume,
kesset järve, keeletume!"

Õidsilaul.

115. Tütar mõisas.

1. H I 2, 155/6 (15) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
2. H II 23, 498/9 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
3. H II 42, 961/2 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).
4. E 45961 ja 45959 < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Neiud lähevad ära + Tütar mõisas.
   Dbl.: H II 23, 153/5 (8) — (1889).
5. H II 42, 669/72 (36) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Neiud lähevad ära + Tütar mõisas.
   Dbl.: ERA, Tõrvand 1, 38/40.
6. H II 42, 672/3 (37) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Dbl.: ERA, Tõrvand 2, 65/6.
7. E 45921/3 (13) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
   Dbl.: H II 42, 915 (1) — (1893).
8. H II 48, 77/9 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
   Tütar mõisas + Kodu käimas.

Motiivi „Au hoidmine" vt. veel laulutüübis nr. 109: Poiss loodud petjaks ja nr. 118: Karske neiu.

1. 267.

Üitsep ma tüdär emäle,
üitsep ma tüdär esäle,
sõsar viie vellele,
nadu viie vellenaisel,
seeki sai saksu elämaie,
seeki sai saksa taresse,
kengäkopsije koasse,
margamõõtaje majasse,
isänd sai temä esässe,
emänd sai temä emässe.

nooreärrä ellä velle,
neitsi ta nimesõsare.
Lätsi arvalt ma emäle,
lätsi arvalt ma esäle,
lõüsi ma emä ikkevet,
lõüsi ma esä ikkevet,
velle noore nuttavet.
Mina ennelta küsüsi,
mina esälta küsüsi:
„Mis sa iked, ennekeine,
või sa iked, esäkeine,
nutad, nõori vellekene?"
„Ma ike sinu eluda,
kahitse sinu kasuda,
nuta nõorta põlvekesta.
Ehk sut petäv peenu saksa,
auguteve alli kuvve,
katav karditse kübäre?"
Mina kuuli, kosti jälle:
„Emäkeine, ennekeine,
esäkene, kõvvekene,
ikek ärä minu eluda,
kahitsek minu kasuda,
nutak nõorta põlvekesta —
ei mut petä peenu saksa,
augulde ei alli kuvve,
kata ei karditse kübäre.
Emäkeine, ennekeine,
esäkene, kõvvekene,
ikek minu eluda,
kahitsek minu kasuda,
ike sa engel aseta,
kahitse sa kalmul maada,
muretse sa mullal maada!
Enne ma anna jala alta,
jala alta, pää päälta,
käe kõrvast ma mõlembe,
küüdse raiu rannastegi,
jala põlvist ma põrude,
kui anna au käesta,
lase lämme ma peosta —
au ma oia ammeen,
lämme pitsite peosse."

268.

2.

Oles ma unele nännu,
nännu või unenäol,
et saime saksu eläme,
saime me saksa taresse,
kengäkompsije kuasse,
margamõõtaje majasse.
Isänt leibä meil muret's,
emänt muret's ehteeidä,
neitsi nime-rõõvaeidä,
nooreärrä sõrmussiida.
Emä kuuli, kosti mulle:
„Tüdärlaits, sa linnukene,
nüid sait saksu sa eläme,
sait sa saksa taresse,
kengäkompsije kuasse —
ek sut petvä peene saksa,
maateve maani särgi,
katve karditse kasugu?"
Tüdär kuuli, kosti jälle:
„Emäkeine, ennekeine,
olla ei irmu sul midägi
egä pelgu seeperästa,
et mut petvä peene saksa,
maateve maani särgi,
katve karditse kasugu!
Enne mina anna, ennekene,
enne mina anna jala alta,
jala alta, pää päälta,
käe kõrvast ma mõlebe,
sõrme liida liikemesta,
kui anna au käesta
või lase lämme peosta —
au mina oia ammeenna,
lämme pitside peosse!
Emäkeine, ennekeine,
seni ole aus, seni ole armas,
seni ole aus Abja poole,
kanakene Karksi poole,
püvekene Põõgle poole,
seni kui astu ammeenna,
pillu pikina linuna."

269.

3.

Elu ma elli Elmeenna,
kasu kasvi mõiseenna
saabassirgede seana,
kengäkopsija kuana.

Saadi ma saksa magame,
panni pruvva patjeesse,
sõs lätsi kodu käümä,
ennist elu ma eläme,
kasupaika ma kaeme,
leväpaika löüdämaie.
Lätsi sisse ma lävesta,
asti sisse ma akenesta.
Mis näi emä tegeveta?
Näi ma emä ikeveta,
sõtsi noore nuttaveta,
muu pere muretseveta.
Mina ennelta küsüsi:
„Mis sa iket, ennekene,
nutat, noori sõtsikene?"
Emä kuuli, kosti jälle:
„Tüdär noori, linnukene,
ma ike sinu eluda,
kahitse sinu kasuda,
nuta noorta põlvekesta —
kõrd su petäv peene saksa,
augulteve alli kuvve,
katav kartitse kübäre."
„Emäkene, ennekene,
enne mu petkü peene liiva,
augultegu avvamulla,
katku kardine kirigu,
enne ma anna jala alta,
jala alta, pää päälta,
käe kõrvasta mõlebe,
kui anna au käesta!"

4. 270.

Näiukese noorekese,
eidäme ütele nõule,
mõlepile mõtteelle —
seom juusta jutikussa,
panem pääda palmikusse,
lääme linna me eläme,
lääme pakku Paidesse!
Teeme kurja minneenna,
kaits me kahjut kävveenna —
rikum nee rüäorase,
niidäm maha nisupäida,
kakum kaarapöörusida!
Sis lääme linna eläme —
sääl me ehim emändisse,
saame saksaneitsissegi.
Lääme sis kodu käimä,
asemid valatemaie.
Mis löüsi enne tegevet?
Löüsi enne ikevette.
„Emäkeine, ennekeine,
mis sa iked ilma süitä,
alaned või asjantegi?"
Emä kuuli, kosti jälle:
„Tüdärlaits, sa linnukeine,
ma ike sinu eluda,
kahitse sinu kasuda,
et so elu ikuline,
et so petvä peenu saksa,
auguteve alli kuvve,
maandeve maani särgi,
katave karditse kasuku."
Mina kuuli, kosti jälle:
„Emäkeine, ennekeine,
ike ärä minu eluda,
kahitse minu kasuda —
ike engele kasuda,
parast paika palgeelle!
Ei ole mul elu ikuline,
ei või petä peenu saksa,
augulde ei alli kuvve,
maande ei maani särgi,
kata ei kartitse kasuku.
Enne petku peenu liiva,
auguldege alli mulla,
maantege Maari mulda,
kui anna au käesta,
pästä või meele peosta!"

Lisandusi (E 45950):

Näiukese noorekese,
eitäme ütele nõule,
mõlepile mõtteele,
lääme linna jo eläme.
Sääl me ehim emändisse,
roonim kuldaruvvasse,
sääl meid saadets Saksamaale,
sääl meid viiäs Venemaale.
. . . . . .
katku kardin kirikaida
. . . . . .
Enne kui petäv peenu liiva,
auguldeve alli liiva,

maandeve Maari mulda,
katav kardin kirikaida,
enne ma anna jala alta,
jala alt ja pää päält,
käe kõrvast ma mõlebe,
sõrme liidä liikemesta.

D b l.: 1. Näiukese — 3. mõtteele — 5. paneme pääda palmikussa — 6. lääme linna jo eläme — 7. Paideesse — 8. minnäenna — 16. kodo — 17. asemeid valateme — 19. ikevete — 21. mis iked — 22. alanet või asjategi — 26. ärä ike — 27. su — 28. peene — 31. kartitse — 37. palgeele — 42. kardise — 45. järel: enne kui petäv peenu liiva [p. o. saksa], / auguldeve alli liiva [p.o. kuvve], / maandeve Maari mulla [p.o. maani särgi], / katav kardin kirikaida [p.o. karditse kasuku]. / Enne ma anna jala alta, / jala alt ja pää päält /, käe kõrvast ma mõlebe, / sõrme liidä liikemesta — 47. pistä.

271.

Näiukese noorekese,
lääme ärä siita maalta,
siita maalta, siitapoolta,
siita kurjasta kurusta,
õelesta rahvaesta —
kuru siin kurja, rahvas õela,
ei või nätä näiukesta,
nätä näiu varjukesta.
Lääme ärä sinna maale,
kun meid marjul maidsetesse,
kuremarjul korjatesse,
lillakille leitänesse,
kun ei kuule kukeäälta,
tõise talu tõlva äälta,
kurikide kompsimista —
lääme linna me eläme,
alevide asumaie.
Sääl me ehim emändisse,
roonim kuldaruvvatsesse,
saame saksaneitsiesse,
teeme juuse jutikusse,
panem pääda palmikusse,
seom siidila juuse.
Tulem sõs kodu me käümä,
kasupaika me kaeme,
leväpaika löüdemaie.
Mi löüsi enne tegevet?
Löüsi enne ikemesta,
sõdse noore nutemesta,
muu pere muretsemesta.
„Emäkene, ennekene,
mi sa istud ikul silmil
või sa kurdad kurval meelel,
muretsed käsipõsila,

5.

kurdad kurva, ei kõnele,
seisät leinä, ei sa lausu?"
Emä kuuli, kosti jälle:
„Tüdärlaits, sa linnukene,
ma ike siu eluda,
kahitse siu kasuda,
põlastele põlvekesta.
Tüdärlaits, sa linnukene,
ek o elu ohuline,
kasupõlv sul kahjuline,
leväpõlv sul leinäline?"
„Emäkene, ennekene,
ikek ärä miu eluda,
kahitse miu kasuda,
põlastele põlvekesta —
ike endele aseta,
kahitse avvakajujeta.
Jole mul elu ohuline,
kasupõlv ei kahjuline,
leväpõlv ei leinäline —
mul o pidu pilliline,
kasupõlv o kullaline."
„Tüdärlaits, sa linnukene,
su küll petiv peenü saksa,
maative maani särgi,
augultive alli kuvve,
kativ karditse kasuku."
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Emäkene, ennekene,
enne annas jala alta,
jala alta, pää päälta,
viis ma sõrmi liikmeesta,
enne ku au ammeesta."

D b l.: 17. (puudub) — 19. kuldaruvvasse — 26. löüdämaie — 27. löüse — 28. ikeveta — 29. sõsare kahitseveta — 30. muretseveta — 32. istut — 33. kurdat — 35. kurdat — 37. (puudub) — 39. sinu — 40. sinu — 43. ek o elu ikuline — 47. minu — 48. minu — 49. (puudub) — 51. avvakaevajeta — 52. Ole ei elu ikuline — 54. (puudub) — 56. (puudub) — 58. peti — 60. augutive — 62.—67. asemel: jne. [vrd. var. 6 v. 35—40].

6. 272.

Lääme kodu valateme,
ka o kodu, koe me jätim,
esä ase, koe me annim,
velle paika, koe me pannim.
Ku lätsim me kodusta,
esä jäi tarre istumaie,
emä jäi tarre istumaie,
sõdse tarre talliteme,
velle tuppa kirjuteme.
Ku lätsim me koduje,
löüsim esä ikemesta,
löüsim emä ikemesta,
velle noore nutamesta,
sõsare või nõrentemesta.
Võti esälta küsüde:
„Mi sa iket, esäkene?"
Võti emälta küsüde:
„Mis sa iket, emäkene,
nutat, noori vellekene,
nõrendet, sõsarekene?"
Emä kuuli, kosti jälle:
„Me ikem siu eluda,
kahitsem siu kasuda,
põlasteme põlvekesta.
Nüid sa kasvid mõiseenna,
mõiseenna, mõrsjeenna,
esänt olli siu esäda,
emänt olli siu emäda,
nooreärrä poolevelle,
neitsi sul nimesõsare —
su küll peti peenü saksa,
augultive alli kuvve,
maative maani särgi,
kativ karditse kasuku."
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Emäkene, ennekene,
enne annas pää päälta,
pää päälta, jala alta,
viis ma sõrmi liikmeesta,
ennegu au ammeesta."

D b l.: 2. ka o kodu, ku me jätim — 8. sõtsi — 10. lätsime — 11. leidsim — 12. leidsim — 14. sõsare nõrendamasta — 16. Mis sa iked, esäkene — 18. iked — 19. nutad, noorem vellekene — 22. sinu — 23. kahitseme sinu kasuda — 24. (puudub) — 25. nüüd — 27. esänd oli sinu esäda — 28. emänd sinu emäda — 34. kakiv — 36. (puudub) — 37. Enne annas jala alta — 38. jala alta, pää päälta — 39. viis ma sõrme liikemesta — 40. enne kui au ammesta.

7. 273.

Näiukeise noorekeise,
eidäme ütele nõule,
mõlepile mõtteelle —
lääme linna me eläme,
kalaranda me kasume!
Sis tulem kodu käimä,
kasupaika me kaeme,
leväpaika löüdämaie.
Sai ma kodu kohale,
kasupaiga kammeresse.
Mih löüsi emä tegevet?
Löüsi emä ikkevetta,
muu pere muretseveta,
velle või kahitsevetta.
Mina emälta küsisi:
„Emäkeine, ennekeine,
mis sa iket ilma süitä,
kahitset või kahjutegi?"
Emä kuuli, kosti jälle:
„Tüdärlaits, sa linnukeine,
ei ma ike ilma süitä,
kahitse ei kahjutegi —
ma ike sinu eluda,
kahitse sinu kasuda,
põlaste so põlvekesta.
Eks sut petve peenu saksa,
auguteve alli kuvve,
maateve maani särgi,
katve kartitse kasuge?"
Mina kuulin, kostin jälle:
„Emäkeine, ennekeine,
ole sul pelgu seeperästa,
et mut petve peenu saksa —
augute ei alli kuvve,
maate ei maani särgi,
kata ei kartitse kasugu.
Enne mina anna jala alta,
jala alta, pää päälta,
käe kõrvast ma mõlebe,
küüdse raiu randeeste,
kui anna au käesta,
pistä lemme ma peosta!

Seni ma aus, seni ma armas,
seni aus Abija poole,
püvekeine Pöögle poole,
linnukeine linna poole,
seni mut tahav tallipoisi,
seni mut püünäv Pöögle poisi,
kaupeles Kariste poisi,
tahav tannivitsuteje,
kui ma astu ammeenna,
pillun pikena linuna."

D b l.: 6. käümä — 12. ikevetta — 13. muretsevetta — 29. katave — 30. kuuli, kosti — 35. maade — 36. kasuge — 49. kauples — 51. (puudub).

274.

8.

Elu ma elli Elmeenna,
kasupõlve Karksienna
saabassäärede siana,
tuhvelkengäde siana,
maani mändelde majana.
Saadi saksu ma magame,
panni ruvva padjulani,
sääsi ärrä sängilani,
isändi ilulinule,
emändi ilulinule.
Lätsi sis kodu käimä,
esä-emä ma kaeme,
sõsarit teretamaie,
velle või valatemaie.
Leisi esä ikkemesta,
leisi emä ikkemesta,
sõsare muretsemasta,
velle noore nuttamesta.
„Mis sa iket, vellekene,
taas nu iket, taadikene,
nutad, nooremp velleke,
muretset, sõsarake?"
„Ikeme sinu eluda,
kahetsem sinu kasuda —
ehk su petäv peeni poisi,
auguteve alli kuvve,
maatella maani särgi,
katva karratu kasuka?"
Mina üteli emäle:
„Emäkene, ennekene,
enne mu petku peeni liiva,
augutegu alli liiva,
maategu musta mulla,
enne ku petäv peeni poisi,
augutesse alli kuvve,
maatesse maani särgi!"
Esä läits äkki ärgi tapme,
emä läits ruttu rooga keetme.
Mina üteli emäle:
„Emäkene, ennekene,
ei ma es sörgi söögi tõttu
ega es joose joogi tõttu —
mul jäi kodu kolmi söögi:
ahju jäi ani küdsäme,
pardsiliha panni pääle,
lahkreliha lavva pääle."

116. Meeste murd.

1. H II 23, 400/4 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890). Memme vaev + Ei hooli laimust + Meeste murd + Iluaeg + Isa- ja mehekodu.
2. H II 5, 267/8 (51) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
3. EÜS IV 540 (1227) — (1884).

Vrd. laulutüüpi nr. 117: Poiss tuleb neiude tulele.

1.

Vt. laulutüüp nr. 2: Memme vaev, var. 4 [4].

275.

2.

Ma ole näio meiste murdu,
kaokene poiste katku,
ma väärä mehe väele,
poisi poolele jõule,
ma ole tugev tuulta vasta,
paks ma paha ilma vasta.

Tohi poisi minud puttu,
kätt ei minu külle pistä,
ma lõõ poisil poole pääd,
naisemehel poole meelt.
Ma lei selli seinä vasta,
tuapoisi tulpa vasta,
tulle lei turuisändi,
papi panni vastu maada.
Lätsiv na Riiga kohtuesse,
mina perrä kulleltenna,
kulleltenna, mõteldenna:
kellel kohus kannetasse,
kellel õigus antanesse?
Poisi pakku pantanesse,
mehe torni tõugatesse.
Naise nee käüve mõisateeda,
pardsipaari neil peone,
kanapaari kan'nelenna,
anipaari alla õlma,
pallev na poisse pakustagi,
mihi vaesi vangistagi.
Näiol kohus kannetas,
näiol õigus antanes —
näiol kohus kuvve all,
näiol õigus õlma all,
kulda massab näio kuvve,
õbe massab näio õlma,
karda mass kao kasuka.

3. **276.**

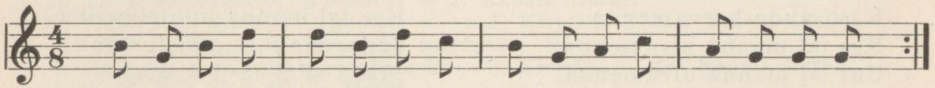

Ooli ei meie midägi,
karda ei kao kedägi
neista noorista mihista,
ubasuista uhkeesta.
Tulge vällä, ellä velle,
tulge vällä maadeleme,
ma lõõ kümme teid külili,
ma lõõ seidse teid selili,
kaits lõõ katele käele,
viis lõõ viiel sõrmelegi!
Ooli ei meie midägi,
karda ei kao kedägi,
Miku Matsist ei midägi,
Suka Matsist ei sugugi.
Ma lõõ Matsi maada vastu,
Ansu lõõ ma aeda vastu,
Peetre pillu peeneresse,
Jaani jalu taevesse —
Anss jääs aial aieteme,
Peeter jääs peenres põdeme.
Ooli ei meie midägi,
karda ei kao kedägi.

117. Poiss tuleb neiude tulele.

1. H II 23, 571/3 (44) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Poiss tuleb neiude tulele + Poisi ja neiu matus.
2. E 45965/6 (31) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Poiss tuleb neiude tulele + Poisi ja neiu matus.
Dbl.: H II 23, 291/2 (29) — J. Kunimägi (1889).

Vrd. laulutüüpi nr. 116: Meeste murd.

1. **277.**

Sõtsikeise, linnukeise,
lääme margest me magame,
võrge unda võttamaie,
võtam see kivi kädeje,
sõmeriku sõrmilaani,
võtam toki toomikusta,
pikä vitsa pihlapusta,
kan'dles käänäm kaseladva.
Kui tule poissi puttumaie,
naisemeesi naaramaie,
lööme sõs poisil poole päädä,
naisemehel poole meelta —
poiss jäi pooleoimetusse,
naisemeesi meeletusse.

Poiss läits mõisa kaibamaie,
näiu perrä kulleleme,
kumbal õigus mõistetesse
või nu kohus kannetesse.
Näiul õigus mõistetesse,
kaol kohus kannetesse,
poissi pääle pessetesse.
Poissi ärä koolenesse.
Kossi poissi matetesse?
Suure soo, laia laane,
suure soo keskeelle,
laia laane vaieelle,
koe kuu pääle ei kuuma
ega päe pääle ei paistu,
agu ei pääle al'lentele.
Kes tal auda kaevamenna?
Karu auda kaevamenna.
Kes tal manna ulvamenna?
Unt tal manna ulvamenna.
Kes tal manna ikkemenna?
Ilves manna ikkemenna.
Kes tal manna nuutsimenna?
Nugis manna nuutsimenna.
Kes tal liiva liitamenna?
Jänes liiva liitamenna.
Näiu ärä koolenesse.
Koes see näiu matetesse?
Kirivese kirikaida,
ala akente iluse,
pääle ruudi rohilise.
Kes tal auda kaevamenna?
Esä auda kaevamenna?
Kes tal liiva liitamenna?
Velle liiva liitamenna.
Kes tal manna ikkemenna?
Emä manna ikkemenna.
Kes tal manna nuutsimenna?
Sõdse manna nuutsimenna.
Maka siin, sa maraline,
engä siin, sa elmiline!

278.

2.

Eidäm margest me magame,
võrge unda võtamaie,
tasa unda tahtamaie,
panem põlle pää ala,
külleräti külle ala.
Kui tule poissi putumaie,
naisemeesi naaramaie,
ma lei poisil poole pääda,
poole pääda, poole meelta,
arvasi poole ajuda,
poole sündunud süäda.
Poiss läits kolmes kohtuesse,
nel'lädesse mõiseesse,
näiu taga kulleleme,
kellel kohus kannetes
või no õigus mõistetes.
Poisil kohus kannetes,
näiul õigus mõistetes,
poissi pääle pessetes.
Poissi ärä koolenes.
Koe see poissi matetes?
Suure soo keskeel,
laia laane vaiel,
kun nee undi ulge käive,
undi ulge, soe salge,
vana karu katsi-kolmi.
Näiu ärä koolenes.
Kos see näiu matetes?
Kirivese kirikaida.

D b l.: 4. alla — 5. alla — 12. kohtusse — 13. mõisaesse— 14. kulleme — 15. kelle kohus kannates — 20. Poiss sis ärä koolenes — 21. Koe sis poissi — 22. keskeelle — 23. vahele — 24. ulga käüve — 25. undi ulga, soe salga — 27. koolenesse — 28. matetesse.

118. Karske neiu.

1. H II 48, 75/6 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

Vrd. laulutüüpi nr. 119: Neiukaup kambris.
Vrd. laulutüüpi nr. 217: Naisetapja.
Motiivi „Au hoidmine" vt. veel laulutüübis nr. 109: Poiss loodud petjaks ja nr. 115: Tütar mõisas.

1. **279.**

Läbi lätsi kolme mõtsa,
üte pikä pirrumõtsa,
tõine laia lavvamõtsa.
Kes mul vastu või tulesse?
Tulli suur Sulevipoiga,
Sulevi-, Kalevipoiga,
pak's ta mulle suise suuda,
suise suuda, kiuse kätta.
„Kuule, suur Sulevipoiga,
Sulevi-, Kalevipoiga,
enne anna jala alta,
jala alta, pää päältä,
pihla päidela peosta,
liida sõrme liikmeesta,
enne ku anna au käesta!"

119. Neiukaup kambris.

1. GEG, EH 65, 95/6 (16) — (1817—1825).
2. H I 2, 164 (24) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
3. H II 5, 256 (44) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
4. H III 5, 857/8 (6) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).
5. E 51932/3 < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Kaevul kosija + Neiukaup kambris.
6. E 51939 (6) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 17/8 (6) — (1889).
7. H II 42, 622/3 (9) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Neiukaup kambris + Suvine sõber.
   Viis: ERM 125, 4 (8) — (1888).
   Dbl.: H II 24, 505/6 (305) < Karksi v., Aniste k. — P. ja J. Einer < Epp Kangur (1887—1889).
8. H II 42, 623/4 (10) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Neiukaup kambris + Müüdud neiu.
   Dbl.: H II 24, 335/6 (107) < Karksi v., Aniste k. — P. ja J. Einer < Epp Kangur (1887—1889).
9. H II 42, 625/7 (12) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Kaevul kosija + Neiukaup kambris.
10. H II 42, 704/6 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
    Kuldsed äia toolid + Neiukaup kambris.

Vrd. laulutüüpi nr. 118: Karske neiu.

1. **280.**

MARJAOTSMISE LAUL.

Lätsi marjole mäele,
üle silla sitikille,
üle mulla mustikille.
Ke mul vasto või tulese?
Vasto tulli katsi kaubameesta,
katsi kaubameh' sulasta,
pak's ta mulle suise suuda,
suise suuda, käise kätta,
pallel panti võttamaie,
kihla mo kinni pidäme.
Mina tuusi jälle lausta,
ei ma es võta suise suuda,
suise suuda, käise kätta,
ei ma es võta pakut panti,
pakut panti, kingit kihla,
mina kuuli, kosti vasto:
„Mino ellä vellekene,
tee ei kaupa teele,
anna ei arole kätta —
tedrekauba o teele,
arol o anede kauba,
pardsikauba o pajona,
näiokauba kammerenna,
viie vellede seane,
kuvve ono kotteelle.
Mino ellä vellekene,
tule mo esä kodue,
tule mo emä kodue,
joo esi, jooda obene,
söö esi, söödä obene!"

281.

Lätsi mõtsa ommukulle,
ommukulle, õhtuelle.
Mih mul vastu või tulesse?
Vastu tulli varigupoiga,
vastu nõmme nooreärrä,
peo olli täisi pillipuida,
käe täisi käsileisi,
sõrmi täüsi sõrmussiida.
Pak's ta peost, pak's käest,
pak's ta peost pillipuida,

Var.: 8. sõrme noore saarepuida.

282.

Lätsi ma õitsi otsimaie,
õidsitulda tundamaie.
Mis mul vastu või tulesse,
mis mul vastu veerenesse?
Vastu tul'l varigopoiga,
vastu noore nõmme poiga,
ulk olli urte tal ihena,
perä pine tal peräna,
peo olli täüsi, käe olli täüsi,
peo olli täüsi pillipuida,

283.

Lääme, lääme, käime, käime.
Mis meil vastu tullenesse
või meil vastu veerenesse?
Vastu tulli varveke,
kenä mõtsa keeruke,
vastu tulli nugis, noorimeesi,
vastu tulli ilves, ellä velle,
peo olliv täüsi, käe olliv täüsi,
peo olliv täüsi pillipuida,
käe oliv täüsi käsilisi,

2.

pak's ta käest käsilisi,
sõrmest sõrmussiida,
kõrvast kõrvarõngasiida.
Näiu vastu vaieliie:
„Võta ei peost, võta ei käest,
võta ei peost pillipuida,
võta ei käest käsilisi,
võta ei sõrmest sõrmussiida
ega kõrvust rõngasiida!"

3.

käe olli täüsi käsilisi,
sõrme õbesõrmussida.
Pak's ta peost pillipuida,
pak's ta käest käsilisi,
sõrmest õbesõrmussida,
pak's ta mulle suise suuda,
suise suuda, kiuse kätta.
Ei ma 's võta suise suuda,
suise suuda, kiuse kätta.

4.

sõrme õbesõrmussida.
Pak's ta peost, pak's ta käest,
pak's ta peost pillipuida,
pak's ta käest käsilisi,
sõrmest õbesõrmussida.
„Kuule, ilves, ellä velle,
taha ei peost pillipuida,
taha ei käest käsilisi,
sõrmest ei õbesõrmussida!"

5.

Vt. laulutüüp nr. 191: Kaevul kosija, var. 5 [444].

284.

Alt me lääme arva mõtsa,
päält me pikä pihlamõtsa,
kesselt kurja kuusemõtsa.
Mis mul vastu või tulesse
või meil vastu veerenesse?
Vastu tulli varikupoiga,

6.

vastu noore nõmme latsi,
peo oli täisi pillipuida,
käe oli täüs käsilisi,
sõrme õbesõrmusida.
Pak's ta peost, pak's ta käest,
pak's ta peost pillipuida,

pak's ta käest käsilisi,
sõrmest õbesõrmusida.
Mina kuuli, kosti jälle:
„Ole vait, varikupoiga,
vait, sa noore nõmme latse,
võta ei peost, võta ei käest,
võta ei peost pillipuuda,
võta ei käest käsilisi,
sõrmest õbesõrmusida.
Ole vait, varikupoiga,
vait, sa noore nõmme latsi,
tetäk tingi tee pääle
ega kaupa karjamaale!
Mina ei tee tigu esäle,
mina ei tee tigu emäle,
ei tee sõimu sõsarele,
silmävett ei velile.
Tule mo esä koduje,
veerede velle majasse,
tee tingi esä koduna,
kaupa velle kammerena!"

D b l.: 9. täisi — 10. õbesõrmusiida — 13. pak's käest — 14. õbesõrmussida — 18. võta ei peosta, võta ei käesta — 21. õbesõrmussida — 23. latse — 28. sõbrale — 29. silmä [!] ei vellele — 32. tee tigu [!] — 33. kammerenna.

7. 285.

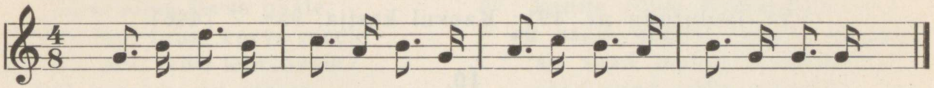

Alt me lääme, päält me lääme,
alt me lääme arva mõtsa,
päält me pikä paksu mõtsa,
kõrvast me kõrevariku.
Mis meil vastu või tulesse
või meil vastu veerenesse?
Vastu tulli varikupoiga,
vastu tuli noori nõmmelatsi,
käe olli täüsi, peo olli täüsi,
käe olli täüsi käsilisi,
peo olli täüsi pillipuida,
sõrme õbesõrmussida,
käe kullarõngaeida.
Pak's ta peost pillipuida,
pak's ta käest käsilisi,
sõrmest õbesõrmussida,
käest kullarõngaeida.
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Ole vait, varikupoiga,
vait ole, noori nõmmelatsi,
võta 'i käest, võta 'i peost,
võta 'i käest käsilisi
ega peost pillipuida,
sõrmest õbesõrmussida,
käest kullarõngaeida.
Näiu kõnnib kõremõtsa,
piirib pikä paksu mõtsa,
kuni saa sinna mäele,
kunes mu suvine sõpra,
aastene armas kaasa,
ken suve mind sülena ois,
talve tandsit's põlve pääle,
kündän ois kübäre pääle,
äesten äglä pääle,
kaaru külvän kaukaenna."

D b l.: 1. Alt me läämi, päält me läämi — 2. läämi — 8. vastu noori nõmmelatsi — 9. käe olli täisi, peo olli täisi — 10. täisi — 13. (puudub) — 17. kullarõngaida — 19. varikupoeg — 21.—35. (puudub).

8. 286.

Is'te roo veere pääle,
kasteeinä kaari pääle.
Kuuli roost ma robine,
kasteeinäst ma kabine,
mõtli soe tulevetta,
laiakäpä laskuveta —
esi olli ilves, ellä velle,
esi olli nugis, noorimeesi.
Pak's ta mulle suise suuda,
suise suuda, kiuse kätta,
pak's ta panti põlve päälta,
kihlakeedi kindeesta.

Näiu kuuli, kosti jälle:
„Laske panti paigal olla,
kihlakeedi kirstun kurta."
„Mistes lase panti paigal olla,
kihlakeedi kirstun kurta —
su om ammu mulle antu,
su om toona mul tõotet!
Esä an'ds, emä tõoti,
velle katsi teive kaupa."
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Ole 'i esä andemine,
ole 'i emä andemine,
velle katsi kauplemine,
see om näiu minemine,
kao kauba tegemine.
Kabu ei tee kaupa karjamaale,
kaupa tee esä koduna,
kaupa tee emä koduna,
velle katsi kammerinna,
näiu sõsarte seana."

D b l.: 2. kaare — 3. rubine — 5. tuleveta — 7. vella — 9. suisa — 10. suisa suuda, kiusa kätta — 11. põllu päälta — 13. Näiu kuuli, kostiella — 16. Kuda lase panti paigal olla — 19. tõotud — 21. teivä — 23. ei — 24. ei ole — 28. Kao ei tee kaupa karjamaala — 31. velle kate kammerin — 32. näiu sõsarde siän.

9.

Vt. laulutüüp nr. 191: Kaevul kosija, var. 7 [446].

10.

Vt. laulutüüp nr. 275: Kuldsed äia toolid, var. 3 [588].

120. Arg kosilane.

1. GEG, EH 65, 71/2 (1) — (1817—1825).
2. H II 5, 349/51 (28) < Polli v. — J. Hurt (1883).
3. H II 5, 351/4 (29) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Arg kosilane + Tore sõit.
4. H I 2, 139/41 (4) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
5. H II 23, 442/4 (15) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
6. H II 5, 230/2 (34) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Arg kosilane + Vahelt vaeslaps.
7. H II 5, 265/7 (50) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Poisid põlgavad + Sõda Riia all + Ihaldatav neiu + Arg kosilane.
8. H III 5, 855/6 (4) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).
   Poiss tõuseb neiude juurest + Arg kosilane.
9. E 51944 (14) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 24/5 (14) — (1889).
10. H II 42, 646/8 (23) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
    Dbl.: H II 24, 324/6 (95) < Karksi v., Aniste k. — P. ja J. Einer < Epp Kangur (1887—1889).
11. E 45909/10 (3) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
    Dbl.: H II 42, 900/1 (3) — (1893).

Motiivi „Vend teeb linnupaelu" vt. veel laulutüübis nr. 106: Maranale minek ja nr. 185: Neiupaelad.
Motiivi „Kosjaviinad" vt. veel laulutüübis nr. 181: Kuldnaine.

287. **1.**

VELLE LAUL OMMIKUN MÕTSA MINNES.

Lätsi mõtsa ommikulle,
enne kuuda, enne päevä,
enne vara valgeeida,
enne al'lasta aguda
odramaida otsimaie,
kaaramaida katsumaie,

rükkimaid valatemaie.
Mi ma leisi mõtsastegi?
Leise ma ulka uibueida,
leise ma salge sarappuida,
kolmas salge kohlappuida,
nel'läs salge neitsueida,
kuld olli pantu kukkuresse,
õbe neil päälaesse,
kuld olli pikre neil peona,
kuld olli karik kaendelenna.
Es ole julgust juurde minnä,
es ole mahto mano saia,
sööd ei sülle rabade.
Lätsi kodo kurva meele,
kurva meele, leinäkeele,
isti leinä istemelle,
lassi leinä lavva pääle.
Keh mul tuusi kurva meele
või mul leise leinäkeele?
Esä tuusi kurva meele,
emä leise leinäkeele.
„Oh mo noori poegatanni,
mis sa kurtad kurva meele
või sa istud ikosilmi,
saisad salvetu sööme,
lased leinä lavva pääle,
istud leinä istemelle?"
Mina tuusi jälle lausta,
tahas ma targaste kõnelde:
„Esäkene, taadekene,
lätsi mõtsa ommukulle,
enne kuuda, enne päävä,
enne vara valgeeida,
enne al'lasta aguda.
Leise ma ulka uibueida,
leise salge sarappuida,
kolmas salge kohlappuida,
nel'läs salge neitsueida,
kuld olli pantu kukkuresse,
õbe neil päälaesse,
kuld olli pitsre neil peole,
kuld olli karik kaendelenna.
Es ole julgust juurde minnä,
es ole mahto mano saia,
sööd ei sülli rabade."
Esä tuusi jälle lausta:
„Oh mo noori poegatanni,
võta pudel sa peosse,
kanna ruusi kaukeenna —
ek saad julgust juurde minnä,
sis saad mahto mano saia,
sööd saad sülle rabade!
Oh mo noori poegatanni,
kui saad julgust juurde minnä,
kui saad mahto mano saia,
sööd sa sülle rabade,
võta sis ani andeesse,
võta kana kakkeresse,
mine sis pappi palleleme,
kirikärräl kirjoteme,
mustakuvvel kuuluteme,
küll sis pappi paari panni,
kirikärrä kirjoteve,
mustakuvve kuuluteve."

2. 288.

Poiss läits mõtsa ommokul,
ommokulle, õhtuelle,
löüs ta salke sarapida,
tõine salke toomepuida,
kolmas salke kohlapida,
nel'läs salke näidosida,
viies vahterevõsasi.
Näio mängsive mäele,
kudreskaala kallakul,
süsimusta kuvve sel'län,
lumikäkütse käüsse,
kige olli viksep veere pääl,
kige uhkep otsa pääl,
vaeselatse o vahele,
punapõski, peenü uule,
süsimusta silmäkulmu.
Poissi kõrvasta kõneli,
poissi varjusta valadi:
„Ole mul julgust juurde minnä,
ei ka mahtu mano saia!"
Poisi silmä joosiv vetta
kui nee ullu undi silmä,
ilutu ilvese silmä.
Läits kodu kurva meeli,
isti kurva istemelle,
pan'd ta kinda kirstu pääle,
kübäre kinnaste pääle,
esi isti ikkemaie.
Emä läits kurba küsüma:
„Oh mu noori poigadanni,
mis sa istid ikkemaie?"
„Emäkene, ennekene,

lätsi mõtsa ommokulle,
näio mängsive mäele,
kudreskaala kallakulle,
ole mul julgust juurde minnä
ega mahtu mano saia,
süäd ei sülle rabade.
Emäkene, ennekene,
ma võta püssi pöönikusta,
ma lää püssil püünamaie,
võrgul kinni võtamaie."
Emä kuuli, kosti jälle:
„Ole e' näio püssil püündä,
püssil püündä, võrgul võtta,
võrgul võtta, noolil noppi —
unt o püssil püüneteve,
jänes noolil nopiteve,
kala võrgul võeteve.
Oh mu noori poigadanni,
vii viina sa külässe,
vii sis viina minneen,
too näio tulleen!
Oh mu noori poigadanni,
näiot ei saa saal rahale,
tuhandel ei tukkemelle —
enne sai näio tibule,
kabu kate kopikulle.
Viisi kõrda viid sa viina,
kuusi kõrda käüd sa kosjol,
siski ei saa saal rahale,
tuhandel ei tukkemel."

289.

Olli mul ütsi ellä velle,
läpe es pühä pidäda,
kallist aiga armatseda,
läits ta mõtsa ommokulle,
pühäpäävä ommokulle
tedrekaplu ta tegema,
pardsikaplu ta panema,
linnukaplu lepütama.
Näiduse mängsiv mäele,
kudruskaala kallakul,
üits olli üliilusa,
valge pää, päre juuse,
lumekäkütse käüse.
Veli tulli kodo kurva meeli,
kurva meeli, leinäkeeli,
isti kurva istemelle,
lasi leinä lavva pääle,
toet's leinä tooli pääle.
Kes tulli kurba küsüme
või nu leinä löüdäma?
Esä tul'l kurba küsüme,
emä leinä löüdäma,
esä löüsi kurva meele,
emä löüsi leinäkeele.
„Emäkene, ennekene,
lätsi mõtsa ommokul
tedrekaplu ma tegema,
pardsikaplu ma panema.
Näiduse mängsive mäele,
kudreskaala kallakul,
sinirinda rinnatside.
Üits olli üliilusa,

3.

valge pää, päre juuse,
süsimusta silmäkulmu.
Oles see meie omane,
tules meile tuttaves,
ma taad oias oonees,
ma taad kaidsas kammeres,
lases laasiakenelle,
säes siidisohva pääle.
Oh oles väel võttamine,
oles mul julgust juure minnä,
süänd või sülle rabade!"
„Oh mu noori poigadanni,
ei või võtta sa väele,
juure minnä julgusella,
süämest sülle rabade!
Võta ala allike,
käe kõrva kõrvike,
lase linna lipsatelle,
kalaranda kapsatelle,
säält too kuusi kupulista,
tõise kuusi kuputegi;
säält too sada sangalist,
tõise sada sangategi;
säält too viisi vitsalist,
tõise viisi vitsategi —
sis mine näiduste koduje,
piiritpäie peesu pääle.
Aa obu tare lävele,
õbeaisa akenesse,
kuldaloka katusesse,
esi varssi sa valade,
kas o koera kul'lussena,

raka raudaahelenna,
kas o külän kurja koera,
kurja koera, raudaraka,
kisuv sel'läst kirju kuvve,
aave alta alli ruuna.
Karga sis maha kapsatelle,
saaparauda raksatelle,
esi varjosta valade,
kes sul ohjole ojosi
või no karas kakeresse!"

Lätsi me velle minema,
akas ta obu ajame —
tuld tal leivä ratsu turja,
sädemida ratsu sääre,
loọk võt't luise lüvvä lunda,
rangi rapudi raheda,
rinnus vihma veeretelle —
likes sai kuldakübära,
likes kallis kaalarätti.

4. 290.

Näiukese noorekese,
linalakka linnukese!
Lätsi ma mõtsa ommukulle,
ommukulle, õhtuelle.
Mih ma löüsi mõtsastegi?
Löüsi ulga uibueida,
löüsi salge sarapeida,
kolmas salge kuhlapeida,
nel'läs salge näidusida,
viies vahteravõsuje.
Näiu mängsive mäel,
kige olli uhkep otsa pääle,
kige valgepe vahele,
punapõski, peene uule,
lumikäkutse käüse,
süsimusta kuvve sel'län.
Velle mõtsasta valadi,
velle kõrvasta kõneli:
„Ole mul julgust juurde minnä
ega mahtu manu saia,
süäd ei sülle rabade."
Velle silmä joosi vetta
kui nẹẹ ullu undi silmä,
reotu rebäse silmä,
ilutu ilvese silmä.
Velle läits kodu kurva meele,
isti kurva istemelle,
pan'ds ta kinda kirstu pääle,
kübäre kinnaste pääle,
esi isti ikkemaie.
Kessi kurba tal küsüsi?
Emä kurba tal küsüsi,
sõsar läits leinä löüdämaie:
„Veli ellä, vellekene,
mis sa istid ikkemaie?"
„Sõsar nọọri, linnukene!
Lätsi ma mõtsa ommukul,
löüsi ma rinda näidusiida,
kige olli viksep veere pääle,
kige olli uhkep otsa pääle,
vaeselatse o vahele.
Üits olli üliilusa,
valge pää, päre juuse,
süsimusta kuvve sel'län,
lumekäkutse käüse.
Jole 's mul julgust juurde minnä
ega 's mahtu manu saia,
süäd ei sülle rabade.
Tulli ma kodu kurva meele,
isti kurva istemelle."
„Emäkeine, ennekeine,
ma võta püssi pööningusta,
rohisarve seinä päält,
ma lää püssil püünamaie,
ma lää noolil noppimaie,
võrgul kinni võttamaie."
Emä kuuli, kosti jälle:
„Oh mu nọọri poigadanni,
ole näiu püssil püündä,
püssil püündä, võrgul võtta —
unt om püssil püüneteve,
jänes noolil nopiteve,
kala võrgul võeteve.
Oh mu nọọri poigadanni,
ole näiu püssil püündä,
püssil püündä, võrgul võtta —
vii viina sẹẹ külässe,
vii sõs viina minnäenna,
too sa näiu tullaenna!
Oh mu nọọri poigadanni,
enne sai näiu tibule,
nüüd ei saa saal rahale,
tuhandel ei tukkemelle."

291.

Lätsi mõtsa ommukulla,
enne kuuda, enne päevä,
enne vara valgeeida.
Mis ma löüsi mõtsastegi?
Löüsi ulga uibeiida,
tõise salga saarepuida,
kolmas salge kuhlapiida,
nel'läs salge näidusiida.
Näiduse mängsiv mäela,
kudreskaala kallakulle,
sinirinda rinnakulle.
Üits olli ilusa,
punapõski, peene uuli,
lumekäkutse käüse,
süsimusta kuvve sel'län.
„Emäkene, ennnekene,
oles püssil püüneteve,
oles võrgul võeteve,
oles noolil nopiteve!"

292.

Üitsep velleke meile,
õbearjake õele,
läpe es pühi pidäda,
kallist aiga armatseda —
pühil tek's ta püünussida,
kallil ajal kapleida.
Läits ta mõtsa ommokul,
ommokulle varajalle,
enne kuuda, enne päevä,
enne al'lasta agoda,
viis ta teele tedrekabla,
pis't ta pajju pardsikabla,
arule viis aragukabla.
Olli sis oolik ommokulle,
vaper enne valgeet,
läits sis mõtsa ommokul
püünusida valateme,
tedrekaplu kaema.
Löüsi ta soost näiusumba,
arulta kabude kilda.
Veli sis mõnda mõteliie:
„Midäs pea mina tegema?
Kolm siin rinda näidessid,
kolm siin rinda rinnatside:
ihen rinda elmilisi,
tagan o rinda taaderisi,
kolmas rinda kullarinda,

5.

„Oh mu noori poigatanni,
unt o püssil püünetev,
kala võrgul võetev,
jänes noolil nopitev!
Oh mu noori poigatanni,
enne sai näiu tibule,
nüid ei saa saal rahale,
tuhanteile tukatile.
Oh mu noori poigatanni,
vii sa viina viisi kõrda,
käü sa kos'sul kuusi kõrda,
vii sa viisi vitsalista,
tõise viisi vitsategi;
vii sa kuusi kupulista,
tõise kuusi kuputegi;
vii sa sada sangalista,
tõise sada sangategi;
vii sa tuhant tutulista,
tõise tuhant tututegi."

6.

vahel om rinda vaesidlatsi."
Läits sis kodu kulleleme,
emä ellä palleleme:
„Emäkene, ennekene,
anna mul aida võtemida,
ma võta püssi püti päälta,
rohisarve seinä päälta,
püssi varva vadja päälta,
ma lää näio püüdamaie,
noorikiida noppimaie!"
Emä manna keelu keeli:
„Poeg sa noori, linnukene,
näio ei ole püssil püündä,
püssil püündä, võrgul võtta —
susi püssil püünetas,
kala võrgul võetas,
jänes noolil nopitas —
näio viinul viitänesse,
kao kodun kositesse.
Poeg sa noori, linnukene,
kui sa ta'ad elu igäda,
mine sa lahest laulatesse,
lase õigest õigatelle,
kogoduses kuulutelle.
Poeg sa noori, linnukene,
võtag är eest elmilisi,
võtag är taga taaderisi,

võta vaelt vaenelatsi.
See-p o elmitu elänu,
kaalakirjatu kasunu.
Edev näio elmi tõtu,
karss o kaalakirja tõtu,
ilusep o elmit näio,
kallip kaalakirjategi.
Kui teil õnne, te eläde,
kui teil tervist, teede tööda."

7.

Vt. laulutüüp nr. 167: Poisid põlgavad, var. 3 [390].

8.

Vt. laulutüüp nr. 186: Poiss tõuseb neiude juurest, var. 6 [429].

9. 293.

Lätsi mõtsa ommokulle,
ommokulle varaelle.
Mis ma löüsi mõtsastegi?
Löüsi ulga uibueida,
tõise salge sarapida,
kolmas salge kuhlapida,
nel'läs salge näidessida.
Näidisse mängsive mäele,
sinirinda rinnakulle,
kuderkaala kallakule.
Ole ei julgust juurde minnä
ega maada manu saia,
süäd ei sülle rabade,
käse ei kinne pidäde.
Lätsi kodu kulleleme,
ellä emä palleleme:
„Emakeine, ennekeine,
näidise mängve mäele,
sinirinda rinnakule,
kuderkaala kallakune,
es jole julgust juurde minnä
ega maada manu saia,
süäd ei sülle rabade,
käse ei kinne pidäde.
Ma lääs püssig püünamaie."
Emä kuuli, kosti jälle:
„Poig sa noori, linnukeine,
näiud ei püssil püünetesse,
kabu ei võrgul võetes —
susi püssil püünetesse,
kala võrgul võetes.
Poig, sa võrgu linnukeine,
vannu ärä vana naine,
ken pan'ds kao kalleesse,
ilbi ilmarikkeesse.
Enne sai näiu rahate,
kabu kate kopikude,
nüüd ei saa saa rahale,
tuhandele tukemile."

D b l.: 1. ommukulle — 2. ommukulle — 5. sarappuida — 6. kuhlappuida — 8. Näidisse magasive mäela — 9. rinnakulla — 10. kallakulle — 13. südä — 14. kinni — 17. Emäkene, ennekene — 18. mängva — 20. pudelkaala kallakule — 21. ole — 24. kinni pidädä — 25. püüdamaie — 26. kuulis — 27. noore — 28. püünetasse — 29. võetasse — 31. võetasse — 32. linnukene — 33. naene — 39. tungime [!].

10. 294.

Lääme mõtsa ommukulla,
ommukulla varaella.
Mi ma löüsi mõtsastagi?
Löüsi ulga uibeeida,
tõine salka sarappuida,
kolmas salka kuhlappuida,
nel'läs salka näidessida.
Näidesse mängsive mäela,
kudruskaala kallakulla,
sinirinda rinnakulla,
sinilillide seana,
valge lillide vahela,
kullerkuppe keskeella.
Poisi kurdav kuusikunna,
poisi vahiv varikunna —
jole 'i julgust juure minnä

ega mahti manu saia,
käse 'i kinni pidäde,
jalgu ei järele joosta,
süäd sülle 'i tõmmate.
Poiss läits kodu püssi perrä.
„Emäkene, ennekene,
anna mul aida võtmeida,
kingi mulle keldri võti,
ma võta püssi püti päälta,
rohisarve seinä päälta,
ma lää näidu püünämaie!"
Emä kuuli, kosti jälle:
„Poig sa noori, linnukene,
jole 'i näidu püssi püündä,
püssi püündä, nooli noppi,
nooli noppi, võrgu võtta,
võrgu võtta, kablul kaia —
susi püssil püünetesse,
jänes noolil nopitesse,
kala võrgul võetesse,
karu kablul kaetesse —
näiu saa saa rahale,
tuhatille tukatille.
Vandke ärä vana naine,
ken pan'ds kao kalliesse,
ilpi ilmarikkeesse.
Enne sai näiu rahate,
kabu kate kopikute,
nüid ei saa saa rahale,
tuhantille tukatille."

D b l.: 1. Ma lää mõtsa ommikula — 2. ommikulla varraella — 3. Mis ma leisi mõtsasta — 4. Leisi ulga uibueida — 5. tõise ulga sarapida — 6. kolmas salga kuslapida — 7. salga — 8. Näidessi — 9. kallakula — 10. sinirinna rinnakula — 11. sinilillede sean — 12. (puudub) — 14. Poisi kurtiv kuusikuna — 15. varikuna — 16. ei ole — 18. käsi ei — 19. jalgu järele joosta — 20. (puudub) — 23. anna mulle aida võti — 24. kirstu võti — 26. rohusarve saina päält — 27. püidemaie — 28. Emä kuulis, kostis vasta — 29. Poeg — 30. ei ole näidu püssi püidä — 31. püidä — 33. võrgul — 34. püinetesse — 35. nopitasse — 38. näidu saab — 39. tuhatile tukatile — 40. naene — 41. kes pan'ds kao kallissa — 44. kopikula — 45. saan rahana — 46. tuhatilla tukatilla.

295.

Näidise mängsiv mäela,
kudriskaala kallakunna,
sinirinda rinnakunna,
õberinda õvve pääle.
Poisi varjusta valadi,
poisi kuulsive kuusikunna,
poisi vahksiv varikunna —
„Oles näiu püssil püündä,
püssil püündä, noolil noppi,
ma lääs kodo püssi perrä,
võtas püssi püti päälta,
rohisarve seinä päälta,
ma lääs näiu püünämaie,

11.

Võndo kinni võtamaie."
Näiu kuuli, kosti jälle,
tääsid targast nad kõnelda:
„Ole ei näiu püssil püündä,
püssil püündä, noolil noppi —
unt jo püssil püünetesse,
jänes noolil nopitesse,
kala võrgul võetesse —
näiust pead raha lugeme.
Kümme mass näiu kübäre,
ütese näiu öökse,
katese näiu kasuge,
seidse näiu särgisiilu."

D b l.: 3. rinnakulla — 6. kuulsiv — 10. kodu — 16. tääsit targast naat kõnelte — 17. püüntä — 18. püüntä — 22. piad.

121. Ihaldatav neiu.

1. H II 5, 265/7 (50) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Poisid põlgavad + Sõda Riia all + Ihaldatav neiu + Arg kosilane.
2a. H II 42, 844/6 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Sõna võtjad + Laulud tööl õpitud + Ihaldatav neiu.
b. H II 42, 882/4 (6) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Sõna võtjad + Laulud tööl õpitud + Ihaldatav neiu.
3. H II 48, 188 (4) < Karksi v., Karksi m. — J. Hünerson < Jüri Kalts (1894).

Vrd. laulutüüpi nr. 193: Panen hõlbule tööle.

1.

Vt. laulutüüp nr. 167: Poisid põlgavad, var. 3 [390].

2a.

Vt. laulutüüp nr. 94: Laulud tööl õpitud, var. 10a. [228].

2b.

Vt. laulutüüp nr. 94: Laulud tööl õpitud, var. 10b [229].

3. 296.

Lääme kõlla kõndimaie,
sinililli liikumaie,
al'las einä astumaie,
astume anijalule,
käime kärbivarbeella!
Ame kondseni kohusi,
lina liike varbeenna.
Velle varjusta vaati,
poisi pikku pöönikulla:
„Vaat kus kõnnib neiu noore,
vaat kus astub kaokene!
Oles minu ta oleva,
ma viiks kodu kammeresse,
paneks padjule magame,
il'lukeisi engämaie,
tasakeisi tantsimaie!"

122. Tore neiu.

1. H II 23, 571 (43) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).

1. 297.

Näiu läits aida arja pääle,
erele ja kõrele
kuldaubin tal peona.
Velle alla palleliia
kübärelle, kindeelle,
avapäisi ammeelle:
„Kuku maha, neitsikene,
kuku mu kübäre pääle,
karga mu kasugu pääle,
säe särgisiilu pääle!"

123. Igatsus ühte elama.

1. H II 23, 104 (8) < Karksi v. — J. Kuusik (1890).

1. 298.

Oles Jumal äste tennu,
Maari maale kirjutennu,
et me saas ütte eläme,
et me kõnnis kõrvutside,
pillus jalgu perätside,
ütest kajost kannas vetta,
lepä alt toos levävetta,
lohu veerest rokavetta!

124. Suvine sõber.

1. H II 23, 508/9 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Neiud lähevad ära + Suvine sõber.
2a. E 52484/5 (35) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H II 23, 293/4 (33) — J. Kunimägi (1889).

b. E 45647 (1) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Dbl.: H III 5, 939 (5) — (1890).
3. H II 42, 622/3 (9) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Neiukaup kambris + Suvine sõber.
Viis: ERM 125, 4 (8) — (1888).
Dbl.: H II 24, 505/6 (305) <Karksi v., Aniste k. — P. ja J. Einer < Epp Kangur (1887—1889).

Motiivi „Tee Virru" vt veel laulutüübis nr. 322: Kuri mets.

1.

Vt. laulutüüp nr. 34: Neiud lähevad ära, var. 2 [95].

299. **2a.**

Koes see tee mines,
rada armas argunes?
Virru see tee mines,
rada armas Arjumaale.
Sääl o me suvine sõpra,
aastene armas kaasa,
ken suve sülena oisi,
talve kanni kaukeena,
sülen ois ta süvveenna,
kaalan karja saateenna,
rüppen rügä lõigatena,
kündän ois kübäre pääl,
äesten ois äglä pääl,
suust meid söödi, suust joodi,
suust meid söödi suhkuren,
peo päält meid pähkelile,
aaste animunele.

Dbl.: 1. minnäesse — 2. argunesse — 3. minnäesse — 5. meie — 6. aastane armas abikaasa — 8. kaukaenna — 9. suvel ois ta süleenna — 10. saataenna — 11. lõigatenna — 12. kübära — 15. suhkurena.

300. **2b.**

Koes see tee minesse,
rada armas argunesse?
Viru see tee minesse,
rada armas Arjumaale.
Sääl om me suvine sõpra,
aastene armas kaasa,
ken suve sülena oisi,
talve kanni kaukeenna,
sülen ois meid süvvenna,
kaalan karja saateenna,
rüppen rügä lõigatenna,
kündän ois kübäre pääl,
äesten ois äglä pääl,
suust meid söödi, suust meid joodi,
suust meid söödi suhkurella,
peo päält meil pähkeliila,
aaste animunele —
sinna see tee minesse,
rada armas argunes.

Dbl.: 3. Virru — 7. sülenä — 9. süvveenna.

3.

Vt. laulutüüp nr. 119: Neiukaup kambris, var. 7 [285].

125. Kaasa kaugel.

1. H II 23, 520/3 (13) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kaasa kaugel + Mees leinab ainult matusteni.
2. H II 23, 10/2 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
3. H II 23, 65/71 (5) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Halb kündja + Palju sõnu + Sandi toidetud + Halb hääl + Vanaks jäänud + Kaasa kaugel.
4. H II 23, 101/2 (4) < Karksi v. — J. Kuusik (1890).

5. E 51949 (19) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H, R 5, 30 (19) — (1889).
6. EÜS IV 539/40 (1225) — (1884). Iluaeg + Kaasa kaugel.

Motiivi „Üteldakse laisaks" vt. veel laulutüübis nr. 26: Üteldakse laisaks ja nr. 168: Kaua karjas käinud.

Motiivi „Muru pääle kasvanud" vt. veel laulutüübis nr. 10: Ema haual ja nr. 75: Tulevik tundmatu.

1. 301.

Anneke, meie sõsare,
mis sa meil kurdat kurva meele,
kurva meele, leinäkeele,
mis sa istut ikusilmi?
Mõtlet petvet oma peiu,
kauplevet meid oma kaasa.
Teil o peiu, meil o peiu,
peiu teil oman perena,
kaas teil oman kammerenna.
Iki te peset peiu päädа,
kaet kaasa kombeeida,
kas ta suigup süvveenna,
jambsip jalgu panneenna,
unistep magadeenna,
kas o uulist ta rumale,
või o paksu palgiesta,
või o silmist ta madale.
Anne kuuli, kosti jälle:
„Siga suigup süvveenna,
lammas lauta minneenna,
unistep magadeenna;
siga o silmista madale,
obu uulista rumale,
lammas paksu palgiesta.
Meie peiu Peipsienna,
kaas meil kavena küläna,
saa ei meie nägeme,
saa ei kabu kaeme,
om ta terve või tõbine,
om ta koolu või elässe,
või o ammu auda pantu,
toonamuina mulda viitu,
ammu avvasse kadunu,
toona liivasse ligenu,
muina mullasse mädänu.
Tuul tal viigu terveeida,
taevas armu tal ajagu,
tuul tal viigu toidu jakku,
lehe laia levä jakku,
pilve pikkä piimä jakku,
tuul tal viigu tormatenna,
lehe laia lennätenna,
pilve pikä joosteenna!"
Anneke, meie sõsare,
susi petku teie peiu,
karu katku teie kaasa
ilma meie petämede,
kao kauba tegemede!
Anneke, meie sõsare,
mitus nüid mihe meidä leinäv
või nu kaasa meid kahitsev?
Seni kui vihma vil'lä pääle,
seni kui kastet kaara pääle,
roostet roo tutemele.
Setup meesi meidä leinäs,
setup kaas meidä kahitsi,
seni kui auda kaevetesse,
seni kui liiva liidetesse,
auda kinni aetesse —
eits tal silmi Eldse pääle,
üle avva Anne pääle,
võt's ta Eldsege ilatse,
võt's ta Maiege maratse,
Kärduge kärä pidäde,
Annel aia armujuttu.
Setup meesi meidä leinäs,
setup kaasa meid kahitsi.

2. 302.

Teil om peiu, meil om peiu,
peiu teil oman perena,
kaas oman kammerenna.
Meil om peiu Peipsienna,
kaas meil kavena küläna,
saa ei mina nägeme,
saa ei kabu kaeme,
kas ta koolu või eläs ta.
Taevas armu talle antku,
tuul tal viigu turmatenna,

lehe laia lennätenna,
tuul tal viigu toidu jakku,
lehe laia levä jakku,
pilve pikä piimä jakku!
Saa ei mina nägeme,
saa ei kabu kaeme,
kas om koolu või eläs ta,
kas om ammu auda pantu
või om mullu mulda kantu,
muru jo kasun mulla pääle,
ristikeinä rinna pääle,
körtieinä külle pääle.
Muruein saa mustu süvvä,
ristikeinä ristu süvvä.

Var.: 24. ristikein saa ristu süvvä.

3.

Vt. laulutüüp nr. 358: Halb kündja, var. 1 [726].

303.

Näiukõise noorekõise,
teil o(m) peiu, meil o peiu,
teil om peiu Peipesenna,
kaas teil kavena küläna,
saa ei sinna nägeme,
saa ei kabu kaeme,
kas o koolu või elässe.
Tuul tal viigu tormatenna,
lehe laia lennätenna,
tuul tal viigu terveeida,
lehe laia levä jakku,

4.

pilve pikkä piimä jakku!
Saa ei sinna nägeme,
saa ei kabu kaeme,
kas om mullu mulda toodu
või om ammu auda pantu —
muru tal kasun mulla pääle,
ristikeinä rinna pääle,
körtieinä külle pääle.
Muruein saa mustu süvvä,
ristikein saa ristu süvvä,
körtieinä küüdi süvvä.

304.

Näiukese noorekese,
mis te küllä kurvastade,
noore või valge vaigistede,
mis te pead peiu leinä
või te kannad kaasa kurva?
Mõtled petved ende peiu,
mõtled katved ende kaasa.
Näiukese noorekeise,
meie ei petä ega ei kata,
mei ei petä teie peiu
ega ei kata teie kaasa.
Meil o peiu, teil o peiu,
teil peiu oman perena,
kaas teil oman kammerenna,
esi pesed peiu päida,
arid kaasal ammeeida.

5.

Meie peiu Peibisenna,
kaas meil kavena küläna,
saa ei meie nägeme,
om ta koolu või elässe,
või o ammu auda pantu,
või o muina mulda viitu,
ek o muru mulla pääl,
al'las eina avva pääl,
kõrgikeina külle pääla.
Saa ei meie nägeme.
Tuul tal viigu toidu jakku,
vesi pikkä piimä jakku,
lehe laia levä jakku,
tuul tal viigu tormatenna,
lehe laia lennätenna,
pilve pikä jooskeenna!

Dbl.: 4. mis te peade peio leinä — 7. (puudub) — 8. noorekese — 10. me ei — 13. tei — 17. Peibissenna — 25. kõrikeina.

6.

Vt. laulutüüp nr. 73: Iluaeg, var. 6 [169].

126. Neiud öösi käimas.

1. E 52495 (51) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Neiud öösi käimas + Imetegija.
Dbl.: H, R 5, 79 (5) — (1889).

1. 305.

Siin om oru, siin o mäe,
siin om oru otsatume,
mäeküIle määrätume,
org siin alla, mägi pääle,
org siin alla ubiniida,
mägi pääle pähkelida,
kallak o kanamunesta,
siiä upum me orusse,
siiä kaom kallakusse.
Kessi ot'se meid orusta
või meid kaie kallakus,
mälet's meid mäe tagaje?
Jumalel oli ütsi poiga,
Maarijel oli katsi lasta,
nee kis'sev kiviste pirde,
nee lõhsiv lumesta laude,
aganest tei keeru kövve —
neep meid ot'sev orusta,
nee meid kaiev kallakusta,
mäletiv mäe tagaje,
kate kallagu vahelta.

D b l.: 1. siin om mäe — 5. (puudub) — 6. pähkeliida — 8. upume — 9. kaome — 10. otsi — 13. olli — 15. nee kisuv kiviste pirda — 16 nee lõhuve lumesta laudu — 17. teeve — 18. otsiv — 19. neep meid kaeve kallakusta — 21. kallaku.

127. Lunastatav neiu.

1. H II 42, 517/8 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
Lunastatav neiu + Sõda Riia all.

1.

Vt. laulutüüp nr. 417: Sõda Riia all, var. 1 [839].

128. Ei või meheta elada.

1. H II 5, 319/20 (3) < Polli v. — J. Hurt (1883).

1. 306.

Minge te litsi linnateeda,
vana ata Arju teeda —
te 'i või mehetä eläda,
kosimada ärä koolda,
saajute saia vanasse!
Mesilind o til'lukene,
vahajalga vaimukene,
ken tõi mee muialt maalta,
kan'd ta vaha kaugeelt —
see võib mehetä eläda,
kosimada ärä koolda,
saajute saia vanasse.

129. Õde tahab mehele minna.

1. E 45652/3 (13) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Dbl.: H, R 5, 87/8 (9) — (1890).

307. **1.**

Veli kasvadi sõsarda —
„Kasva, sõdse, jõvva, sõdse,
kasva usse oitajesse,
muru musta pühkijasse,
marjavarre vahkijasse,
uibuaia oidajesse,
kuatee kulutejes,
aidatee arutejas!"
Sai see sõdse kasvanes,
kasvanesse, jõudanes,
pia pikässe ven'une,
sõdse võt's kudad kindeeida,
akas aama ammeida,
pilute ta pihtessiida,
käbärde käüsesuida.
Veli sõtselta küsisi:
„Sõsar noori, linnukeine,
kellel kuad kindeeida
või sa ajad ammeida,
pilutet sa pihtessiida,
käbärtet käüsesuida?
Om sul meeli mundel minnä,
süä armas muile anda,
käsi kinki kolmatelle?"
Sõdse kuuli, kosti jälle:
„Veli ellä, vellekeine,
sedä imet ei ole enne ollu,
enne ollu, muine kuulu,
et saa sõtsist velle orja,
esäst-emäst laste orja —
sõdse loodu viitävesse,
üle aia antavesse,
tõisele tõotavesse.
Mul o meeli muile minnä,
süä armas muile anda,
käsi kinki kolmadele."

Dbl.: 1. sõsarta — 3. oidajesse — 8. arutejes — 9. kasvanesse — 10. jõudanesse — 12. kudade — 13. ammeeida — 15. käbärte — 19. ajat ammeeida — 24. kässi.

130. Unenägu.

1. H II 23, 419/20 (4) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
2. H II 42, 629/30 (14) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Dbl.: ERA, Tõrvand 1, 31/2 (7).
3. E 45988 (2) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl. a: H II 23, 160 (11) — (1889).
   b: H, R 5, 49/50 (2) — (1889).
4a. H II 42, 720/2 (15) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
b. H II 42, 792/3 (11) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).

308. **1.**

Magasi mina, magasi,
magasi Maarimäele.
Mis näi magatenna
või näi üles tõusteenna?
Une näi magatenna,
tõise üles tõusteenna:
kuusk kasvi kua lävele,
tamm kasvi tare lävele,
saarekene saunatee,
vaher aida vaieella.
Joosi küllä mõistateme:
„Külänaise, nännikese,
linapõlle, linnukese,
tanupää tasatsekese,
mõistke see uni ülesse,
mis näi magatenna
või näi üles tõusteenna!"
„Tüdärlaits, sa linnukene,
see-p o uni ammu mõistet,
tuhat kõrda täädä toodu,
sada kõrda täädä saadu,
et kuusest tulev kosilise,
aavast näiuasjulise,
pedäjest o peiupoisi,
kadajest o kaasa noore."

309. **2.**

Magasi mia, magasi,
magasi Maarimäela
sinilillede seana,
valge lillede vahela,

kesälille keskeella.
Mi ma näi magadeenna
või näi üles tõusteenna?
Kuusk kas've kua lävel,
tamm tare läve ehen,
aab kas've aidateele,
vaher aitade vahela,
sarap sirge sannateele,
kadai kõrge katussella,
pihlap pikka ooneenna.
Lätsi sõs küllä mõistateme:
„Külänaise, nännikese,
tanupää tasatsekese,
mõistke see uni tõeste,
mi ma näi magadeenna
või näi üles tõuseenna:
kuusk kas've kua lävel,
tamm tare läve ehen,
aab kas've aidateele,
vaher aitade vahele,
kadai kõrge katussella,
pihlap pikka ooneenna."
„Näiukene noorekene,
see-p om uni ammu mõistet:
kuusest tulev kosilese,
aavast tulev asjulise,
sarapust tule saaja suuri,
vahterist tule valge meesi,
kadajast tule kaunis meesi,
tammest saa tarka meesi."

D b l.: 1. mina — 6. Mis ma näi magadenna — 16. nännikse — 19. mis ma näi magadenna — 27. (puudub) — 32. vahtrist saad valet meesi — 32. järel: pedäjast saad pikka meesi — 33. kadajast saa kaunis meesi — 34. (puudub).

3. 310.

Magasi mina, magasi,
magasi Maarimäele
sinilillede siana,
kullerkupu koteel,
ellereinä vaiel.
Une näi ma magatenna,
tõise üles tõusteenne:
kuusk kasvi kua lävena,
tamm kasvi tare ehena,
pedäje pikä ooneenna,
sarap sirge sannateele.
Joosi küllä mõistateme:
„Külänaise, nännikeise,
mõistke see uni tõesse,
mis ma näi magadeenna!"
„Näiukese noorekeise,
mis o seeki mõistatele —
kuusest tulev kosilese,
aavast tulev asjulise,
pedäjest peiu noore,
kadajest kaasa laia."

D b l. a: 4. kullerkupude kotelle — 5. vahele — 9. tare lävena — 10. ooneena — 15. magadeena — 16. Näiukeise — 17. seegi.
D b l. b: 4. kullerkupude kotele — 5. vaheelle — 17. seegi.

4a. 311.

Magasi mina, magasi,
magasi Maarimäella
sinilillede siana,
kullerkuppude kuhala,
ellereinä keskeella.
Une näi mina magadenna,
tõise üles tõusteenna.
Mõteli mina, mõteli:
mis uni see pias küll oleme?
Lätsi aita ehtimaie,
sukasääri säädimaie.
Lätsi küllä küskimaie,
unenägu uurimaie:
„Külänaine, nännikeine,
linapõllu linnukeine,
mõista see uni tõesse,
mis ma näi magadeenna!
Ussen meil kas've ulka puida:
tamm kas've tare läve ehen,
kuusk kas've kua läve ehen,
aaba aida läve ehen.
sarap sirge sannateella,
pihlap meie piiri päälla,
pedäje pikkä ooneenna."
„Näiukene noorukene,
sul om uni ammu mõistet —
kuusest tule kosilisi,
aavast tule asjulisi,
pedäjest tule peiu pikkä,
kadajest tule kaasa noore,
sarapust tule saaja suure,
pihlapust tule pulmapilli."

312.

Magasi mina, magasi,
magasi Maarimäelä
sinilillede seanna,
kullerkuppude kuhala,
ellereinä keskeella.
Une näi ma magadenna,
tõise üles tõusteenna.
Mõteli mina, mõteli:
mis uni see pias oleme?
Lätsi aita ehtimaie,
siidisääri säädimaie.
Sis lätsi küllä küskimaie,
unenägu uurimaie:
„Külänaine, nännikene,
linapõllu linnukene,
mõista see uni tõessa,
mih ma näi magadenna!

4b.

Ussen meil kas've ulka puida:
tamm kas've tare läve ehen,
kuusk kas've kua läve ehen,
aab aida läve ehen,
sarap sirge sannateella,
pihlap meie piiri päälä,
pedäje pikkä ooneenna,
kadaje lühik kammerenna."
„Näiukene noorukene,
sul om uni ammu mõistet —
kuusest tulev kosilisi,
aavast tulev asjulisi,
pedäjest tule peiu pikkä,
kadajest tule kaasa noore,
sarapust tule saaja suuri,
pihlapust tule pulmapilli."

131. Taevased kosilased.

1. H I 2, 161/2 (22) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
2. H II 42, 956/7 (6) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).

Motiivi „Virk kuduja" vt. laulutüübis nr. 4: Ema hästi kasvatanud, nr. 94: Lulud tööl õpitud, nr. 371: Neiu kodutööd ja nr. 437: Nõelamäng.

313.

Üitsep meelik me küläne,
kabu Karksi vallane,
see es taha talupoigi
ega 's mõtle mõisapoissi
ega 's kutsu kutseriida —
see kut's kuuda, pallel päevä,
kut's ta kuuda kos'suelle,
päevä panti andamaie.
Tulli sõs kuu kos'suelle,
päe tulli panti andamaie.
Näiu karas kammeressa,
taba seitsmeje tagaje,
kuvve luku koteelle,
viie riivi vaieelle,
pis't ta kullasta piluda,
ai ta õbeaelusi,
pilu pilksi tal peonna,
nõgel nõlksi sõrmilaani,
sininiiti silmilaani,
kuldaniiti kulmulaani.
Näiu kammerist kõneli,
taba taga tõs'ts ta äälta:
„Ei tule päeväl päänilisel,
päeväl päänime'e sulasel —

1.

päe kõrvet's mu kõrigu,
päe liigut's mu linigu.
Kuul o kolmi kombeeida:
kõrra kaos, kõrra kasvas,
kõrra kaos ärä koguni.
Las tulla agu, al'las meesi,
agu, Al'lendi sulane!"
(Päe ja kuu lätsiv kodu kurval meelel.)
Tuli agu, al'las meesi,
agu, Al'lendi sulane.
Näiu karas kammeresse,
taba seitsmeje tagaje,
kuvve luku koteelle,
viie riivi vaieelle,
pis't ta kullasta piluda,
ai ta õbeaelusi,
pilu pilksi tal peonna,
nõgel nõlksi sõrmilaani,
sininiiti silmilaani,
kuldaniiti kulmulaani.
Näiu kammerist kõneli,
taba taga tõs'ts ta äälta:
(Ettelaulja ei mõistnud seda kohta. Tervest lõpuotsast läks kõik segi.)

„Las tulla tähti, täisimeesi,
tähti, tävveme'e sulane!"
Tulli tähti, täisimeesi,
tähti, tävveme'e sulane.
Näiu karas kammeresse,
taba seitsmeje tagaje,
kuvve luku kotteelle,
viie riivi vaieelle,
ai ta õbeaelusi,
pis't ta kullasta piluda,
pilu pilksi tal peonna,
nõgel nõlksi sõrmilaani,
kuldaniiti kulmulaani.
Näiu kammerist kõneli,
taba taga tõs'ts ta äälta:
„Tähel o katsi kombeeida:
õõse el'kas, päevä 'i paista.
. . . . . .
Veli ellä, vellekene,
valla võta tähe obene,
salve pane tähe sadule!"
. . . . . .

2. 314.

Üitsep meelik me küläna,
kabu Karksi vallanegi,
seeẹ ei taha talupoige
egä 'i mõtle mõisapoisse —
seeẹ kut's kuuda, palles päevä,
kut's ta kuuda kos'suella,
päevä panti andamaie.
Tulli kuu, kullat meesi,
kuu, kullat me'e sulane.
Anne karas kammeresse,
taga seidseme tabaje,
kuvve luku koteelle,
pis't ta kullasta piluda,
ai ta õbeaelusta,
sininiiti elgukesta,
pilu pilksi tal peona,
nõgel nõrksi sõrmilaani.
Tulli-s kuu kos'suella.
Anne kuuli, kosti jälle:
„Ei ma 'i lää kuulegi —
kuu o kolmekõrraline:
kõrra kaos, kõrra kasvas,
kõrra sirbisse sigines,
kõrra väidsesse vähenes,
kolmas kõrd kaos koguni."

132. Kaugelt kosilased.

1. H II 5, 356/7 (32) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Halb kiik + Kolm kiike + Kiige katsumine + Ilus neiu kiigel + Kaugelt kosilased.
2. H II 23, 423/7 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Neiud nagu sõjavägi + Kuldsed äia toolid + Neiud lähevad ära + Imemaa + Kaugelt kosilased.
3. H II 23, 489/91 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Neiude tundmatu saatus + Lombak mees + Ei lähe ilusale mehele + Neiu tahab kasvada + Kaugelt kosilased.
4. H II 23, 541/2 (21) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Neiu tahab kasvada + Kaugelt kosilased.
5. H II 23, 63/4 (4) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Kingitused kiigutajale + Kaugelt kosilased.
6. H III 5, 867/9 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Kiigele ehtimine + Ilus neiu kiigel + Kaugelt kosilased + Kiigel kartlik.
7. E 45998/9 (10) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H, R 5, 67/8 (22) — (1889).
8. E 45654/5 (17) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Dbl.: H, R 5, 90/1 (13) — (1890).
9. E 45986 (15) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
Dbl.: H II 42, 937/8 (31) — (1893).

Motiivi „Kaugelt kosilased" vt. veel laulutüübis nr. 133: Kolm rätti.

1.

Vt. laulutüüp nr. 65: Halb kiik, var. 1 [151].

2.

Vt. laulutüüp nr. 77: Neiud nagu sõjavägi, var. 1 [174].

3.

Vt. laulutüüp nr. 139: Neiude tundmatu saatus, var. 1 [340].

4.

Vt. laulutüüp nr. 142: Neiu tahab kasvada, var. 5 [344].

315.

Saada teele, saame kiiku!
kiigele
Mis saa teele tegijele?
Anna suure suuräti,
anna laia lavvaräti,
kingi kirbu kindsukse,
anna sääse säärelu —
see saa teele tegijele.
Nüid o kirja kiigu pääle,
laasikirja lavva pääle,
änikirja ällü pääle.

5.

Ole ei siina sedä meesta,
kes võtt kirja kiigu päält,
laasikirja lavva päält,
änikirja ällü päält.
See tule peiu Peipisesta,
see tule meesi muialt maalta,
see tule Jüri Järvemaalta,
see tule Antsu Arjumaalta,
kes võtt kirja kiigu päält,
laasikirja lavva päält,
änikirja ällü päält.

6.

Vt. laulutüüp nr. 57: Kiigele ehtimine, var. 4 [140].

316.

Nüüd om ärjä al'lu pääl,
tuhakoti tuulumen,
viinavaadi vaalumenna.
Minge, ärjä, äl'lu päält,
tuhakoti tuulumesta,
viinavaadi vaalumesta,
laske kirja kiigu pääle,
äänikirja äl'lu pääle!
Siin ei ole sedä meesta,
ken võtt kirja kiigu päält,

7.

äänikirja äl'lu päält.
See tule Jüri Järvemaalta,
see tule meesi muialt maalta,
see tule Peeter Pihkunesta,
ken too ratsule rahada,
kimmelila kilikida,
kulda too kübäretävve,
õbed särgiõlma tävve —
see võtt kirja kiigu päält,
äänikirja äl'lu päält.

D b l.: 8. ää nee kirja — 11. ää nee kirja.

317.

Meie ei ooli neista poistest,
kabu ei karda Karksi poistest!
Meid ei võta neeki poisi,
raha ei anna neeki randsi
ega 'i kihla neeki kelmi.

8.

Meil tule Võnnust võtajat,
Rannust raha andajat,
Kihlast keedi kinkijeta,
see tule Peeter Pihkunesta,
see tule Jüri Järvemaalta,

sęę tule Antsu Arjumaalta,
sęę too ratsule rahada,
kimmelele kiligida,

D b l.: 13. kilingida.

allil õberuubeliida —
sest ei ooli neista poistest
ega 'i karda Karksi poistest.

9. 318.

Nüüd o kirja kiigu pääla,
änikirja äl'lu pääla,
laasikirja lavva pääla.
Ole ei siin sedä męesta,
sedä sellena küläna,
poissi selle poole pääle,
ken võtt kirja kiigu päält,
laasikirja lavva päält,
änikirja äl'lu päält.
Sęę tule męesi muialt maalta,
sęę tule Antsu Arjumaalta,
sęę tule Jüri Järvemaalta,

Pęęter Poola piiri päält,
sęę toop ratsule rahada,
sęę toop ruunal ruubelida,
pullil puhasta õbeta,
vallil valget taaderiida.
Ratas joosep sel rahada,
ratta tel'le tellikiida,
ratta rummu ruubeliida —
sęę võtt kirja kiigu päält,
änikirja äl'lu päält,
laasikirja lavva päält.

D b l.: 6. pääla — 15. ruubeliida — 16. õbeda — 23. päält.

133. Kolm rätti.

1. GEG, EH 65, 73 (2) — (1817—1825).
2. H II 5, 337/8 (20) < Polli v. — J. Hurt (1883).
3. H II 23, 552/3 (29) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
4. H II 23, 31/2 (5) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
5. H II 23, 361/2 ja 367 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
   Kolm rätti + Ära 'müü mõldrile + Sulasel mehel.
6. H II 42, 627/8 (13) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
7. H II 42, 859 (8) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

Motiivi „Kaugelt kosilased" vt. veel laulutüübis nr. 132: Kaugelt kosilased.

1. 319

TIDRUKITE OMMIKO MÕTSA MINEMISE LAUL.

Näiokese noorekese,
lätsi mõtsa ommikulle,
enne kuuda, enne päävä,
enne al'lasta aguda,
enne vara valgeeida.
Mi ma leise mõtsastegi?
Leise ma kaara kasvaveta,
tõuvil'lä tõusuveta.
Lät'se sisse kitsumaie,
kitsumaie, kakkumaie.
Kaksi kiuda, kaksi katsi,
kaksi poole kolmandeta,
kerisi kiuda kerässe,
viisi kodo enne kätte.
„Emäkene, ennekenne,
keri sęę kiudo kerässe,
vii sęę kerä kangurelle,
koa mulle kolme rätti,
sisse koa siidikirja,
pääle pääni pääväkirja,
kuukirja keskeelle!
Emäkene, ennekene,
so tüdär viiäs mehele,
kubiete kotteelle,
kilterete keskeelle,
vardiete vaielle."

2. 320

Lätsi mõtsa ommokulle,
ommokulle, õhtuelle.
Mi ma löüsi mõtsastagi?
Löüsi kaara kasvaveda,

tõuvil'lä tõusuveda,
täüs olli sõket sõnajalga,
täüs olli pimmet pilliroogu.
Lätsi sisse kakkumaie,
kakkumaie, kitsumaie.
Kitsi kiude, kaksi katsi,
viisi kodo emä kätte.
„Emäkene, ennekene,
keri nee kiu kerässe,
jakka jõhvi jakkeesse,
kua mul kolmi küllerätti,
kua mul katsi kaalarätti:
üits kua pikkä, tõine laia,
üits kua pikkä piluline,
tõine laia laasiline,
kolmas kullakilbiline!
Emäkene, ennekene,
mul o kolme kosilese,
mul o viisi viina tooja,
mul o katsi kauplejata.
Üits taht pikkä, tõine laia,
üits taht pikkä pilulist,
tõine laia laasilist,
kolmas kullakilbilist.
Riiast tule ridalipoiga,
Surjust suure ärrä poiga,
Kuramaalt kunigapoiga."

321.

Lätsi mõtsa ommukulla.
Mis ma löüsi mõtsastegi?
Löüsi kaara kasvaveta,
tõuvil'lä tõuseveta,
orase al'lenteveta,
täüs olli pimmet pilliroogu,
täüs olli sõket sõnajalga,
täüs olli kahret kasteeinä.
Pilliroogu pisti silmä,
sõnajalga lõigas sõrme,
kasteeinä kääni kaala.
Kitsi sõs kiude, kaksi katsi,
viisi kodu enne kätte.
„Emäkene, ennekene,
keri nee kiu kerässe,
jakka kiu jakkemele,
ma vii Riiga kangru kätte!"

322.

Lätsim mõtsa kõndimaie,
vahapuida vaatamaie.
Mis ma löüsi mõtsasta?
Löüsi kaara kasvaveta,
tõuvil'lä tõuseveta,
linapää ülenevet.

323.

Lätsi mõtsa ommukulla,
ommukulla, õhtu il'lä,
enne kuuda, enne päevä,
enne al'lasta aguda,
enne vara valgeeta.

3.

„Kulla kangur, ellä kangur,
kua mul kolmi kaalarätti,
sisse neil kua siidikirja,
otsa kua ubinekirja,
pääle kua päeväkirja,
keskele kuukirja:
üits kua pikkä piluline,
tõine laia laasiline,
kolmas kullakilbiline!
Mul tule kolmi ostajata:
üits tule Peeter Pihkunesta —
see taht pikkä pilulista;
tõine Antsu Arjumaalta —
see taht laia laasilista;
kolmas Jüri Jäärimaalta —
see taht kullakilbilista."

4.

Joosi sisse kitsumaie,
kitsumaie, kakkumaie.
Kit'se kiudu, kaksi kaudu,
kit'se nee kiu peosse,
kaksi kasu kan'delessa.

5.

Mis ma löüsi mõtsastegi?
Löüsi kaara kasvavetta,
linapõllu liikuvetta.
Lätsi sissi kakkumaie,
kakkumaie, kitsumaie.

Kit'se kiudu, kaksi katsi,
kit'se nee kiu kerässe,
jak'ke jõhvi jakkemesse,
viisi kodu enne kätte,
lassi enne lavva pääle.
„Emäkõine, ennekõine,
vii sa Riia kangru kätte,
kua mul kolmi kaalarätti:
üits kua pikkä piluline,
tõine laia laasiline,
kolmas kullakilbiline!
Mul tule kolmi ostajetta:
üits tule vilka Vil'ländista,
tõine tarka Talinesta,
kolmas tule kodukülästa.
Mi tule vilka Vil'ländista,
see võtt kullakilbilise;
mi tule tarka Talinesta,
see võtt pikä pilulise;
mi tule kodukülästa,
see võtt laia laasilise."
Emäkõine, ennekõine,
ärä mu müvvä mölderille,
kaubelda ka är kangurille —
möldri kivi mürisi,
kangru kerä kõrisi —
kivimürin võti meeli!
Pane mu suise sulaselle,
otsekohe orjalegi!
Sulane künd soo veeren,
palgapoiss pajualutse."

6.

324

Lätsi mõtsa ommukulla,
ommukulla varaella,
enne kuuda, enne päevä,
enne al'lasta aguda,
vara enne valgeeta.
Mi ma löüsi mõtsastagi?
Löüsi kaara kasvaveta,
linapõllu liikuveta,
tõuvil'lä tõusuveta,
orase üleneveta.
Joosi sisse kitsumaie,
kitsumaie, kakkumaie.
Kit'sse ma kiu peosse,
kaksi kiudu kan'nelisse,
kaksi kaalaräti pääle,
viisi kodu enne kätte.
„Emäkene, ennekene,
kua mul katsi kaalarätti,
kua mul seidse sel'lärätti.
Mul tule kolmi kosilista,
mul tule katsi kauplejata:
üits o virka Vil'ländista,
tõine tarka Talinesta,
kolmas o kodukülästa.
Mis tulli virka Vil'ländista,
sel kua pikä pilulise;
mis tule tarka Talinesta,
sel kua laia lapilise;
mis tule kodukülästa,
sel kua kilbikirivese,
sisse kua kilbikirja,
pääle kua päeväkirja,
ala kua aokirja,
keskeele kuukirja."

7.

325.

Lätsi mõtsa ommukulla,
pühäpäevä ommukulla.
Mis ma löüsi mõtsastagi?
Löüsi lina liikuvetta,
tõuvil'lä tõusuvetta,
orasse ülenevetta.
Lätsi sissi kitsumaie,
kitsumaie, kakkumaie.
Kit'se kiude, kak'se kaude.
Mul tule kolmi kosilista:
üits tule virka Vil'ländista,
tõine tarka Tarvastusta,
kolmas või kodukülästa.
Kangur kuap kolmi rätti:
mis olli virka Vil'ländista,
sel sai kilpikirivene;
mis olli tarka Tarvastusta,
sel sai laiaraamiline;
mis olli kodukülästa,
sel sai kuldalõngaline.

134. Sügisel kosjad.

1. EKS 4⁰ 3, 211 (25) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
2. H II 42, 477/8 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
   Sügisel kosjad + Neiu tahab kasvada.
3. H II 5, 272/3 (56) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Sügisel kosjad + Humal.
4. E 46004/5 (14) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Neiud ootavad naiste surma + Sügisel kosjad + Hoiatus laisa talu eest.
   Dbl.: H, R 5, 57/9 (9) — (1889).

326.

1.

Ooda, latsi, looda, latsi,
las lääb suvve, saab sügüse,
saave saani sõitemaie,
kodare kolisemaie,
tuleb kaupmẹẹs küläje,
osta ma elme einäkarva,
kẹẹdi pikkä kaarikarva,
sõrmuse sõmerekarva,
linti laia liivakarva,
pähä pärjä pääväkarva!

2.

Vt. laulutüüp nr. 142: Neiu tahab kasvada, var. 6 [345].

327.

3.

Näio, näio, olge virga,
sügüseaja tuleve,
talvepilve taeveenna!
Sügüselt o näio riski,
keväjelt o kõiva kõrgi,
näio uhke ehtesille,
kõiva kõrgi lehtesille.
Sügüseaja tuleve,
umal uikab orune,
kesvä keeriteb mäele,
vesi läigub lätteenna:
„Kunas me kolmi kokko saame?
Tõriksenna tõstatsenna,
aaniksenna autsenna,
autsenna, apatsenna —
sääl meid õlles tettänes,
säält meid aias aanikusse,
säält me tükim tünderesse."
Näio, näio, olge virga,
nüüd o viina vehklemenna,
õllekannu kargamenna,
mõni mẹẹs oiab obesta,
mõni säeb sälukesta
näiol minnä kosjuelle.

4.

Vt. laulutüüp nr. 173: Neiud ootavad naiste surma, var. 4 [405].

135. Äia teretamine.

1. GEG, EH 65, 124/6 (13) — (1817—1825).
   Äia teretamine + Laisk talu + Kodu tunnusmärgid.
2. H III 5, 876 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
3. E 46016 (21) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 61/2 (13) — (1889).

328.

1.

Mõõdä lää äiä kodusta,
mõõdä lää ämmä kodusta,
ei mo ei tunne tuima äia,
ei mo ei tunne tuima ämma —
esi tuusi tuima koera,
esi auksi alli rakka,

kellel ma ammo anni leibä,
mullo mursi koorikese.
Tereteme teibeeida,
anni aiale Jumale:
„Tere, aia, mo esäje,
tere, aia, mo emäje,
tere, teibas, ellä velle!"
Mõõdä lää äiä koduste,
mõõdä lää ämmä kodusta —
äia jääs teretemete,
ämma jääs teretemete,
käl'ul käsi andamete.
Kui ma tule tõise kõrra,
tõise uvvele suvele,
aastelle armeelle,
ärä sis äiä terete,
ärä sis ämmä terete,
ärä noomi peio noore:
„Kuule, peio peenikene,
mistest teil maja madale,
õlgikatusse õele,
rooguräste o rumale?
Et o suikoe sulase,
nõrenteje neitsikese,
magaja majapidäje.
Tulge tei meie majasse,
meie suurele talule,
rikkeelle rahveeile —
meil o kulda äiä õvve,
meil o õbe ämmä õvve,
kuld o risti koa pääle,
tinaristi riida pääle,
vaskristi väräte pääle,
kumevesta laulve kuke,
erevesta ikve latse,
käbevesta käive näio.
Kust tunnus kubie usse,
vana vardie väräte?
Koera aukve kul'losenna,
raka raudaahelenna."

Tidrukide laul.

2. **329.**

Mõõdä lää äiä kodusta,
mõõda lää ämmä kodusta,
äiä jääs teretemede,
ämmä jääs teretemede,
naol sõrme näütämede,
kaol käe andamede.
Ku and Jumal uvve suve,
uvve suve, uvve odra,
valmil vastse umale,
äräp sis äiä terede,
äräp sis ämmä terede,
äräp sis naol näüdä sõrme,
äräp sis kaol anna käe.

3. **330.**

Mõõdä lää äiä kodusta,
mõõda lää ämmä kodusta,
äiä jääs teretemede,
ämmä jääs teretemede,
kõõl käsi andamede,
naol sõrme näütämede.
Kui ma tule tõisel kõrral,
tõise uvvele suvele,
keväjelle kolmatelle,
äräp sis äiä terede,
äräp sis ämmä terede,
ärä kõõl anna käe,
äräp naol näüdä sõrme:
„Tere, äiä, meie ätti,
tere, ämmä, meie nänni,
tere, kõõ, ellä velle,
tere, nao, me sõsare!"

D b l.: 17. meie.

136. Marjad peigmehele.

1. GEG, EH 65, 50 — (1817—1825).
2. H II 42, 954/5 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).
   Ei või sõnuta laulda + Marjad peigmehele.
3. H II 5, 282/3 (65) < Karksi v. — J. Hurt (1883).

4. H II 42, 625 (11) < Karksi v., Aniste k. — H Tõrvand (1882—1891). Dbl.: ERA, Tõrvand 1, 27/8 (3).
5. E 9894 (9) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1891). Dbl.: H II 23, 173 (10) — (1891).

331.

Noormehe poolt.

Langokese, linnokese,
ole meie velle süüdo —
esi teie sõtsi süüdo.
Veli kün'd külä mäele
oma äile ärgesile,
parepile paarisile,
kirivesi kirjesile,
punatsile pullesile.
Sõsar manna karja kaitsi,
karja kaitsi, marja maitsi.
Mi leüse marja mäelta,
mi leise asja arolta,
iki viisi velle kätte.
„Sõõ, sõõ, vellekene,

1.

sõõ, sõõ, meeli, meeli,
meeli sa mino mehesse,
kallo mino kaasassegi,
tõuso tõisespoolitsesse!"
Kui ta käise teeda mööda,
üle läits silla sirgeesta,
üle usse uhkeesta,
üle õvve õigeesta,
koe me velle silmä eiti,
silmä eiti, meele mursi?
Silmä eiti Eldse pääle,
meele mur's Marete pääle.
Lango uvve, lango noore,
varsi vastatse omase!

332.

Või ei sõnuta laulda,
obesede kävvä teeda;
mõtsa lää mihetu naine,
suile ohjetu obene.
Veli kün'ds külä mäele
oma äile ärgessile,
punatsile pullessile,
kirivese kirjessile,

2.

parepile paaressile.
Sõdse manna kaidsi karja,
kaidsi karja, maidsi marja.
Mis ta marja maasta löüsi,
selle viisi vellelegi —
„Sõõ, velle, meeli, velle,
meeli, velle, mu mihesse,
kaldu, velle, kaasassegi!"

333.

Veli kün'ds külä mäele
oma äti ärgäsilla.
Näio alla kaidsi karja,
kaidsi karja, maidsi marja.
Mis ta marja maasta löüsi,

3.

selle viis ta velle kätte —
„Sõõ, velle, meeli, velle,
meeli, velle, mu mehesse,
saa mu saani sõitajas,
val'lade valatejas!"

334.

Veli kün'ds külä mäela
oma äile ärgessile,
punadsile pullessile,
oma vaalis varsteele.
Sõdse alla karja kaitsi.
Mis ta sõs marja maasta löüsi,
selle pitsiti peosse,

4.

selle kääni käüseesse,
viis ta mäele velle kätte —
„Sõõ, velle, meelü, velle,
meelü sa minu mehesse,
kasva sa minu kaasasse,
tõuse tõisepoolitsesse!"

Dbl.: 1. mäele — Refr.: kas'ke — 7. peossa — 12. kasva minu kaasasse.

5. 335.

Veli kün'ds külä mäele
neile äile ärgessiile,
punatsiile pullessiile,
valgessiile villessiile.
Sõdse manne karja kaidsi,
karja kaidsi, marja maidsi.
Mis ta marja maasta võti,
selle pitsidi peosse,
selle kääni käüseesse,
iki viis ta velle kätte —
„Sõõ, veli, meelu, veli,
meelu sa minu mehesse,
kasva minu kaasasseegi!"

Dbl.: 9. käüsesse — 12. (puudub).

137. Õunapuu.

1. H II 5, 257/9 (46) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Hiie noormees + Päike ohje päästma + Õunapuu + Oleks see mees minul.
2. H II 42, 620/1 (8) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).*)
Päike ohje päästma + Õunapuu.
Dbl. a: ERA, Tõrvand 2, 78/9.
b: ERA, Tõrvand 1, 43.

1.

Vt. laulutüüp nr. 105: Hiie noormees, var. 5 [244].

2.

Vt. laulutüüp nr. 331: Päike ohje päästma, var. 2 [674].

138. Neiuhulk laiali.

1. H II 5, 197 (18) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
2. H III 5, 870/2 (5) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
3. E 51954/5 (29) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl. a: H III 5, 913 (1) — (1889).
b: H II 23, 275/6 (2) — J. Kunimägi (1889).
4. H II 42, 658/9 (29) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Dbl. a: ERA, Tõrvand 2, 18/9.
b: H II 24, 518 (317) < Karksi v., Aniste k. — P. ja J. Einer < Epp Kangur (1887—1889).
c: H III 13, 740 (4) — E. Kitzberg (1891).

1. 336.

Seda ei tää ega 'i mõista,
kui meid enne olli ulge,
olli ulge, saisi salge,
olli kui obeste ulga,
saisi kui sareppuukilda,
koes o nüüd nee ulga jäänu!
Om neid viinu vihmaoogu
või o tappen talvekülma,
närveten või levänälgä,
sureten või suvesurma?
Ole neid viinu vihmaoogu,
närveten ei levänälgä,
põleten ei põuda paksu —
neid o viinu Viru poisi,
neid o püünden pütissepä,
tahten tannivitsuteje.

*) Liidetud nähtavasti kahest variandist (vrd. dbl. a ja b).

337.

Kui meid enne olli ulge,
olli ulge, saisi salge,
olli kui ubinde ulka,
saisi kui sarapusalka.
Kus om siit sẹẹ ulge jäänu,
ulge jäänu, salge saanu,
kas meid viinu vihmaọọgu,
või meid rahe rabanu,
või om tappen talvekülmä,
põleten või põvva paksu,

2.

närveten või levänälgä,
sureten või suve suuri?
Meid ei ole viinu vihmaọọgu
ega meid rahe rabanu
ega tappen talvekülmä,
põleten ei põvva paksu,
närveten ei levänälgä,
sureten ei suve suuri —
meid küll Virru viitänesse,
Arju meid küll antanesse.

338.

Kui meid enne oli ulge,
oli ulge, saise salge,
oli kui obeste ulga,
saisi kui sarapusalgu.
Koes sẹẹ nüüd sẹẹ ulge jäänu,
ulge jäänu, salge saanu,
om neid tappen talvekülma
või o viinu vihmaọọgu,

3.

rabanu rahepisare?
Ole ei tappen talvekülma
ega viinu vihmaọọgu,
rabanu ei rahepisare —
neid o viinu Viru poisi,
kanden neid Kariste poisi,
kõnniten o Kõpu poisi.

D b l. a: 5. ulga — 8. või neid viinu.
D b l. b: 1. ulka — 2. oli ulka, sai sẹẹ salka — 3. ulka — 4. sai sẹẹ kui sarapusalka — 5. Kus sẹẹ nüid sẹẹ ulka jäänu — 6. ulka jäänu, salka saanu — 13. om — 14. om neid — 15. om.

339.

Näiukese noorekese,
ku meid enne ulka olli,
ulka olli, salka saisi,
olli ku ubineulka,
saisi ku sarappuusalka.
Kus om nüid sẹẹ ulka jäänü,
om neid viinu vihmaọọgu
või om tappen talvekülmä,
närveten neid levänälgä,
paluten neid põuda paksu,
sureten neid suvi suuri
või o neid rahe rabanu?
Jole 'i rahe neid rabanu

4.

ega tappen talvekülmä,
närveten ei levänälgä,
paluten ei põuda paksu,
sureten ei suvi suuri,
jole 'i rahe neid rabanu —
neid om viinu Viru poisi,
neid om kanden Karksi poisi,
kõnelnu neid Kõpu poisi,
liisku eiten linnapoisi
selle Ringu Reeda pääle,
selle Arju Anne pääle,
meie maa Marete pääle.

D b l. a: 1. (puudub) — 11. suve — 13. Jole ei viinu vihmaọọgu — 15.—18. (sulgudes) — 23. Rõngu — 25. Mareta.
D b l. b: 1. (puudub) — 2. kun — 4. kui — 5. kui — 6. Kus om nüid ulka jäänu — 8. vai om tappan talvekülma — 9. närviten neid levänälga — 10. peleten — 12. vai om — 13. Jole ei viinu vihmaọọgu — 14. ega tappan talvekülma — 15.—18. (puudub).
D b l. c: 1. (puudub) — 13. Jole ei viinu neid vihmaọọgu — 15. närveten neid levänälga — 16. paluten neid põuda paksu — 21. liisku eiten Karksi poisi — 23. Rõngu — 25. meie oma Mareti pääle.

139. Neiude tundmatu saatus.

1. H II 23, 489/91 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Neiude tundmatu saatus + Lombak mees + Ei lähe ilusale mehele + Neiu tahab kasvada + Kaugelt kosilased.

1.

340.

Tüdärlatse, linnukeise,
teie ei tää, kus te saade,
obu ei tää, kus ta müvväs,
näiu ei tää, kus ta viiäs —
näiul o riiki Riiast saandik,
obul paika Paidest saandik.
Saade kurjale mehele,
õelelle õikajalle,
nigevelle niitajalle.
Tüdärlatse, linnukeise,
lust teil minnä lombakulle,
kaunis kanterel karade —
lombak loọd teie loọsse,
jalakambak te jaosse.
Ilus mẹẹsi, kaunis mẹẹsi,
kaunis mẹẹs kavest valate —
sẹẹ tääd temä süäda,
kuri temä kombeeida!
Tal o sihen sitikiida,
massa all o mardikiida,
kopsu all kuradi juure,
sitigu sihen sibelev,
mardigu sihen maadelev.
Tüdärlatse, linnukeise,
enne minge suise soele,
karaten vana karule,
selle pimmele penile,
selle mustale murile,
rasvasööjä rakale!
Ilus mẹẹsi, kaunis mẹẹsi,
ilus mẹẹs ihu imeje,
valge mẹẹs vere valaje,
kõrgil o kõva rusigu.
La minnä mööda mühkäselga,
kävvä kaudu kanterjalga,
la minnä mööda mitu paari,
kävvä küllest kümme paari,
taga sel'lä seidse paari,
las meid olla osjakeise,
tõusta tammetõhvakeise —
küll tule osjal ostajeta,
karjavitsal kauplejeta,
tammetõhval tahtajeta,
lõhmussel tule lõikajeta.
Meil tule Võnnust võtajat,
meil Uulust ostajata,
rannast raha massajata,
Riiast tule ridalipoiga,
Surjust suure ärrä poiga,
Kuramaalt poole kunige.

140. Mehepõli teadmata.

1. H II 5, 285/7 (68) < Karksi v. — J. Hurt (1883). Isa- ja mehekodu + Mehepõli teadmata.

1.

Vt. laulutüüp nr. 265: Isa- ja mehekodu, var. 7 [573.]

141. Müüdud neiu.

1. EKS 40 3, 193/4 (17) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
2. H II 5, 317/9 (1) < Polli v. — J. Hurt (1883). Neiu tahab kasvada + Müüdud neiu.
3. H I 2, 141/2 (5) < Polli v. — J. Tiidt (1888). Neiu tahab kasvada + Müüdud neiu.

Motiivi „Kohus koju minna" vt. veel laulutüübis nr. 142: Neiu tahab kasvada.

341.

Kodu meida kutsutasse,
üle õvve õisatesse,
kuub o sel'län kutsujale,
õlmik ümmer õikajale,
kuub o sel'län kuldakirjä,
õlmik ümmer õbetoime.
Nüid o kohus kodu minnä,
aig o arvate majasse,
nüid o kuu koa pääl,
nüid o agu aida pääl,
sõgel sõõri lõuneen.
Mis sääl kodun tettänesse,
tettänesse, tahtenesse?
Kodun müvväs tüterida,
kaubeltes emä kanuje.
Mis sääl innas antanesse,
mis sääl palgas pantanesse?
Esäl andas künnüärjä,

Var.: 17. pakutesse.

1.

emäl andas nüssülehmä,
sõdsel andas suure sõle,
vellel vene obene.
Esä läits mõtsa kündemaie,
mur's ta jala mulgu pääl,
tõise vään's ta värätile,
kolmante mur's ta mulla se-
[hen,
nel'länte adraaisa pääl.
Emä läits lehmä nüssemaie,
üits tal nisa nüssi vetta,
tõine nisa nüssi verda,
kolmas nüs's piimä punatse,
nel'läs valgevatulise.
Sõts läits sanna vihtemaie,
sinna jät't ta suure sõle.
Veli läits vällä Venemaale,
sinna jät't vene obese.

342.

Näio läits marjule mäele,
kuremarja kopeles.
Vastu läits vähik velleke,
kaharpää nänni kanane.
„Sõsar noori, linnukene,
viska maha marjavakka,
muial maal muraguvakka —
kuvve kos'u sul kodunna,
viie viina põrmantul,
sada saadiket lävele,
tuhat ratsu tulbannagi!
Väsüs nee värädetulba,
aialangi laskunes
peiu obest pidädenna,
kaasa val'leid kandeenna."
„Veli ellä, vellekene,
mi tõise kodun tegeve?"
„Tõise sööve, tõise joove,
tõise laulav lavva pääle,
piav lusti pengi pääle."
„Veli ellä, vellekene,
pal'lu must inda antanes,
pal'lus palka pakutes?"
„Sõsar noori, linnuke,
esäl anti ärjäpaari,
emäl kingits nüssülehmä,
vellel täkku tähteotsa,

2.

sõdsel kingits suure sõle."
„Mine kodu, vellekene,
võta kurust koodiladva,
ahju eest sa ativigla,
pessä nee kos'u kodusta,
viie viina põrmantult,
sada saadiket lävelta —
ma ole tühi tüdrukusse,
kasin kutsu karjatsesse,
nõrk ma näiosse nimete!
La mu kasva aastat katsi,
veerdä viisi einäaiga,
seidse soojata suveda,
las minnä pihta pihlapusse,
käevarre vahteresse,
sõrme noore saaressegi,
jalatalla tammessegi —
sis la tulla kos'u koduje,
viie viina põrmantulle.
Veli ellä, vellekene,
mis o siski seeperästa,
et anti esäl ärjäpaari,
et anti emäl nüssülehmä,
vellel täkku tähteotsa,
sõdsel kingits suure sõle?
Esä läits mõtsa kündamaie —
ärg mur's jala mulgu pääle;

emä läits lehmä nüssamaie —
nisa jọọs'k vetta, tõine verda,
kolmas piser'ds pihlavetta,
nel'läs om kuju koguni;
velle viiti Venemaale —
velle obo müütänesse;
sõsar läits sanna vihtumaie —
sennä sulli suure sõle."

3. 343.

Sõdse läits marjule mäele,
kuremarja koppelisse.
Valadi mina, valadi:
keh mul vastu või tulesse?
Vastu tulli vähik velleke,
kähärpää nänni kanaje.
„Sõsar nọọri, linnukene,
viska maha marjavakka,
muile maale müraguvakka —
kuvve kos'u sul koduje,
viie viina põrmatul,
sada saadikut lävele,
tuhat tọọli istemeta!"
„Veli ellä, vellekene,
mis tõise kodun tegeve?"
„Sõsar nọọri, linnukene,
tõise sööve, tõise joove,
tõise laulav lavva pääle,
piav lusti pengi pääle."
„Veli ellä, vellekene,
pal'lu must inda antanessa,
pal'lus palka pakutesse?"
„Sõsar nọọri, linnukene,
esäl anti ärjäpaari,
emäl anti nüssülehma,
sõdsel kingit suure sõle."
„Mine kodu, vellekene,
võta kurust koodiladva,
ahju ẹẹst sa ativigla,
tapa kurja kosilise,
vihatseme viina tooja,
pahatse pandi paneje!
Lah mu kasva aastat katsi,
veerda viisi einäaiga,
lah minnä pihta pihlappuussa,
käevarre vahteressa,
sõrme noore saaressegi,
jalatalla tammessegi —
ma ole tühi tüdrukusse,
nõrk ma näiusse nimeta —
tulla sõs kos'u koduje,
viie viina põrmatule!
Veli ellä, vellekene,
mis om siski seeperästa,
et anti ätil ärjäpaari,
et anti nännil nüssülehma,
vellel täkku tähteotsa
või anti sõdsel suure sõle —
velle viiti Venemaale,
velle täkku müütänesse;
esä läits mõtsa kündämaie,
ärg mur's jala mulgu pääle;
emä läits lehmä nüssämaie,
nisa nüs's vetta, tõine verda,
kolmas piser'ts pihlavetta,
nel'läs om kuju koguni;
sõsar läits sanna vihtumaie,
sinna sul'lev suure sõle."

142. Neiu tahab kasvada.

1. GEG, EH 65, 46/9 — (1817—1825).
   Kust teadsid tulla + Neiu tahab kasvada + Neiu ei kõlba koju.
2. H II 5, 317/9 (1) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Neiu tahab kasvada + Müüdud neiu.
3. H I 2, 141/2 (5) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Neiu tahab kasvada + Müüdud neiu.
4. H II 23, 489/91 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Neiude tundmatu saatus + Lombak mees + Ei lähe ilusale mehele + Neiu tahab kasvada + Kaugelt kosilased.
5. H II 23, 541/2 (21) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Neiu tahab kasvada + Kaugelt kosilased.
6. H II 42, 477/8 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
   Sügisel kosjad + Neiu tahab kasvada.

7. H II 5, 201/2 (21) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
8. H II 5, 260/2 (47) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
9. H II 5, 313 (91) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
10. E 51935 < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H, R 5, 11 — (1889).
11. H II 23, 103/4 (7) < Karksi v. — J. Kuusik (1890).

Motiivi „Kohus koju minna" vt. veel laulutüübis nr. 141: Müüdud neiu.
Motiivi „Pihast peenikene" vt. veel laulutüübis nr. 376: Tütarlaps väsib.

1.

Vt. laulutüüp nr. 246: Kust teadsid tulla, var. 1 [539].

2.

Vt. laulutüüp nr. 141: Müüdud neiu, var. 2 [342].

3.

Vt. laulutüüp nr. 141: Müüdud neiu, var. 3 [343].

4.

Vt. laulutüüp nr. 139: Neiude tundmatu saatus, var. 1 [340].

344.

Minge mõõdä, mitu paari,
käige küllest, kümme paari,
taga sel'lä, seidse paari,
laske olla osjakese,
kasva karjavitsakese,
tõusta tammetõhvakese —
külläp osjal ostajata,
karjavitsal kauplejata,
tammetõhval tahtajeta,
lõhmussel o lõikajeta!

345.

Ootege, näiu noore,
ootege, kannatege,
la tulla tali, saa keväde,
la tulla suvi, saa sügüse,
annap Jumal uvve odra,
uvve odra, keeru kesvä,
tapul vastatse umale,
kos'u sõs kodu tuleve,
au usse meil ajave,
leemi usse lendeleve!
Väsus sõs värädituIba,
aiasamba jo sadave,
aialangi laskunesse,

5.

Minge mõõdä, mühkäselga,
käüge kaudu, kanterjalga!
Meid ei võta neeki poisi,
ei meid kihla neeki kelmi —
meil tule Uulust ostajata,
meil tule Võnnust võtajata,
rannast raha massajata,
Riiast tule ridalipoiga,
Surjust suure ärrä poiga,
Kuramaalt poole kunige.

6.

aiatoe turbunesse
pidäden peiu obesta,
kandan kaasa val'leeida.
Sõs o kodun kuvve kos'u,
viie viina põrmatulla,
seitsme lassi lavva pääle,
sada saanisõitajata,
tuhant tooli istujata.
Anne kuuli, kosti jälle:
„Emäkeine, ennekeine,
saada nee kos'u kodusta!
Kui ei lää kos'u kodusta,
võta kurust koodiladva,

ahju eest sa ativigla!
Ma ole pihast peenikene,
õlaluust ma õhukene,
käevarrest vaimukene,
jalatallast taimekene.
Emäkene, ennekene,
lah mu kasva aastet katsi,
lah mu tõusta pooli tõista,

7. **346.**

Meie kolmeksi sõsare,
kateksi emä kanase.
Kositi meida, kositi,
kositi kodukülale,
väeti üle värädi,
kuul käüsiv kolme kosilese,
minudille viie viina.
Emä olli ergus eitümaie —
„Ole mul kibu kindeida,
alla kaane kalevisi,
veimevakka veeretellä.
Jäägu kodu tütre kosi,
veerta viisi einäaiga,
seidse soojata suveda,
kümme külmä talvekesta,
kui lää pihta pihlapusse,
õlaluu mul õhnapusse,
käevarre vahteresse,
jalatalla taaderesse,
sõrme noore saaresse."
viimätajas Viiukene,
kaunis Kadri tütrekene —
allep pihast peenikene,
keskelt keeruniidikene.
Lase kaol jälle kasva,
tõisepoolel jälle tõusta!
Ootege, noorimeesi,
ootege, kannatege,
seni kui kümme kasvanes —
seni veeräb veimevakka,
seni tõusub tõine kasti."

8. **347.**

Magasi mina, magasi,
magasi Maarimäele
sinilillede seana,
valge lillede vahele,
kullerkupude keskelle.
Kes tul'l üles üüdemaie?
Tulli esi ellä velle.
„Sõsar noori, linnukene,
sul o kohus kodu minnä,
aig o arvate majasse —
juba kuu koa pääl,
juba ago aida pääl,
sõgel o servi lõuneen —
sul o kodon kuvve kosjo,
kuvve kosjo, viie viina,
sada saadikot lävele,
tuhant ratsu tulbannagi."
„Veli ellä, vellekene,
lõika mul vitsa peosse,
kaseladva kan'nelesse,
lääme alta arva mõtsa,
pää päält pärnämõtsa,
keha keskelt keeru mõtsa,
saadam kodost kuvve kosjo,
kuvve kosjo, viie viina,
sada saadikot lävelta,
tuhant ratsu tulbastagi.
Viskam nee viina tulesse,
õllekannu katussesse,
õllelaasi lavva alla —
tuli joogu viinatoobi,
katus joogu õllekannu,
lauda joogu viinalaasi!
Noor ma ole noorikusse,
tühi ma ole tüdrukus,
väike välläviitävesse,
õla mul ei kanna õlpieda,
kaal ei kanna kaalusida,
sõrm ei kanna sõrmussida,
pää ei Pärnu rättesida;
mõista ei manna magade —
pää aja üle pähütse,
jala aja üle jalutse.
Veli ellä, vellekene,
las mu kasva katsi aastat,
venüde mud viisi aastat,
paisude mud paari aastat,
ma lää pal'lu paksepes,
suure tükü suurepes.
Sugenes must sukasepä,

kasvas kangaste kudaja,
mul kasvas suhu suure toime,
keele pääle kilbikirjä,
perel ma kua pikä toime,
lastel ma kua laja toime,
endäl ma esisuguse."

348.

Veli ellä, vellekene,
lase no olla osjakene,
tõusta tammetõhvake!
Käüge küllest, kümme paari,
mööda käüge, mitu paari,
sel'läst käüge, seidse paari,
laske tõusta tõhvakene,
kasva karjavitsakene!

9.

Kui lääb pihta pikepäs,
ku lääb selgä sirgepas,
jalatalla tammessegi,
käevarre vahteresse,
sis võid tulla kosjoelle
siiä suurele talole,
ooneelle uhkeelle,
katussile kõrgeile.

349.

Minge mööda, mitu paari,
käüge küllest, kümme paari,
taga sel'lä, seidse paari,
laske olla osjakeisi,
tõusta tammetõvvakeisi!

Dbl.: 6. ootajet — 7. tahtajet.

10.

Külläp osjal ostajet,
tammetõvvel tahtajeta —
ostaje oman küläne,
tahtaje tõisen talune.

350.

Minge mööda, mühkäselgä,
käüge kaudu, kanderjalga,
laske olla osjakõisi,
kasva karjavitsakõisi,
tõusta tammetõhvakõine!
Küläp osjal ostajata,

11.

karjavitsal kauplejata,
tammetõhval tahtajata —
osjal oman külänä,
karjavitsal kaugeella,
tõhval tõisena taluna.

143. Kaasa ei pane kasvama.

1. H II 42, 525/7 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892). Ära võta lesknaist + Kaasa ei pane kasvama.

1.

Vt. laulutüüp nr. 208: Ära võta lesknaist, var. 3 [478].

144. Kurjale kositud.

1. H II 23, 525/8 (15) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Ära naera neiusid + Kuldnaine + Kurjale kositud.
2a. H II 42, 706/7 (5) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
b. H II 42, 794/6 (13) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
3. H II 42, 806/8 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1892). Huntide mets + Mesileib murrab meele + Kurjale kositud.
Dbl.: H III 13, 825/7 (9) — E. Kitzberg (1892).

Vrd. laulutüüpi nr. 217: Naisetapja.

1.

Vt. laulutüüp nr. 176: Ära naera neiusid, var. 2 [412].

2a. 351.

Teie kut'set kos'suella,
kaske
petsit panti andamaie,
sandilt saadid sa sõnumida,
sandijuhilt jutukesta.
Väs'sev teil värädítulba,
aiasambassa sadasi
peiu obest pidädenna,
kaasa val'lid kandanenna.
Langunaise, linnukeise,
me es kutsu kos'suella,
palle es panti andamaie!
Oles tuvi toonu sõna,
alli lindu anden täädä,
et mu kurjale kositessa,
vihatselle viidänessa —
tulle os visanu viinatoobi,
katusele õllekannu,
mõtsa ma mõdukarigu.
Meil käüs kodu kolmi kosi,
nädälille viie viina,
Õisu viina õvve päälä,
Karksi viina kammerinna.
Tee es tingi tee päälä
ega kaupa karjamaala —
tingi teid esä koduna,
tingi teid emä koduna,
kaupa velle kammerinna.

Sõnelemiselaul pulmas.

2b. 352.

Teie kut'sete kos'suella,
palsite panti andamaie,
sandilt saadit sa sõnumiida,
sandijuhilt jutukesta.
Väs'sev teil värädítulba,
aiasambassa sadasi
peiu obest pidädenna,
kaasa val'lid kandenenna.
Langunaise, linnukeise,
mei es kutsu kos'suella,
palle es panti andamaie!
Oles tuvi toonu sõna,
alli lindu anden täädä,
et mu kurjale kositesse,
vihatselle viidänesse —
tulle-s os visanu viinatoobi,
katusselle õllekannu,
mõtsa ma mõdukarigu.
Meil käüs kodun kolmi kosi,
nädälille viie viina,
Õisu viina õvve päälä,
Karksi viina kammerenna.
Tee es tingi tee päälä
ega kaupa karjamaala —
tingi teid esä koduna,
tingi teid emä koduna,
kaupa velle kamberenna.

Sõnelemiselaul pulmas.

3.

Vt. laulutüüp nr. 269: Huntide mets, var. 3 [582].

145. Hää ja kuri mees.

1. GEG, EH 65, 54/62 — (1817—1825).
Virk noorik + Hoolas mees + Hää ja kuri mees + Isa- ja mehekodu.
2. GEG, EH 65, 82/3 ja 93/4 (7) — (1817—1825).
Tule mulle + Hää ja kuri mees + Joodik mees peksab.
3. H II 42, 513/7 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
Kosjahobu söötmine + Tule mulle + Panen hõlbule tööle + Hää ja kuri mees + Ei lähe ilusale mehele.

Vrd. laulutüüpi nr. 146: Joodik mees peksab.

1.

Vt. laulutüüp nr. 262: Virk noorik, var. 1 [567].

353.

Lätsi karja saatamaie,
värist välla laskemaie,
ussest või õletemaie.
Mis ma leisi saateenna
või leisi õleteenna?
Leisi kullatu ubine,
õbeõrtse õunakese.
Lätsi mäele mängimaie,
kallakuile kargeleme.
Ketsi varjusta valati
või no kaie kaugeelta?
Peio varjosta valati,
kaasa kaie kaugeelta,
võt't ta ütelda minole:
„Tule mulle, näio noore,
tule mulle, saa minole!"
Mina tuusi jälle lausta:
„Veli ellä, vellekene,
ei ma ei tule, ei tõote."
„Tule iki, näio noore,
tule iki ja tõote.
Ma ole peio pillisseppa,
kaasa kannelda kogoja,
ma vii pillil so magame,
kannelelle kammeresse,
ma pane pilli päetsesse,
kannel katsi jalotsesse."
Sai seę näio saanuvesse,
saanuvesse, jäänuvesse,
olli peio piidsasseppa,
kaasa kaigaste kogoja,
pan'd ta piidsa päetsesse,
kaigas katsi jalotsesse,
võt't ta pessä piidsalegi,
võt't ta ropsi roosalegi,
kärki raudakämmelenne,
võt't ta panna piude pihta,
piude pihta, servi selgä,
vasto valgeda ameta,
ligi pihta peenikesta.
Lõpe es pe'ast piidsajooni,
käevarrest varvajooni,
lõpe es armi ammeesta,
paiga es pallapoolikesta,
liiakirja linikista.
Enne ollus tennu tüki tööda,

2.

kõrra kangast ma kudanu,
enne kui aabo alanti,
kaie kurjakarvalista,
silitsi sinealusta.
Sedä oida kui Jumale,
kaitsko kallis Maari-enne
sedä lasta sündumete,
emä ilma kandamete,
ken saa kurjale mehele,
õeliko alla õlma,
sädeliko alla särgi,
kadelik alla kasuge.
Tuleb ta joobune külästa,
õlut võtten võõrosesta,
otsib süüdo süvveenna,
otsib maro magadenna,
lövväb küürä külle alta,
lövväb servä sel'lä alta,
otsib tühjästa tülida,
jalarätista jaguda.
Mi või tetä looduselle,
looduselle, sääduselle,
koe Looja õnne loonu,
Maaria jao jaganu!
Koe või minnä kurja alta,
õeliko alta õlma,
kadelik alta kasuge!
Oles ormi, lääs ojome,
oles parve, lääs pageme,
oles tiibo, lääs ma lendo —
kalal ormi, neę ojove,
pardsil parve, neę pageve,
linnol tiiva, neę lääv lendo.
Koe või minnä kurja alta,
paha jälilte pageda!
Ninda kurda, kui o loodu,
ninda seisä, kui o saadu,
koe o Looja õnne loonu,
Maarie jao jaganu,
ehk oles agane aida,
vääned vitsusta väräte.
Ninda kurda, kui o loodu,
ninda seisä, kui o saadu,
koe Looja õnne loonu,
Maarie jao jaganu.

Tidrukide karjalaul.

3.

Vt. laulutüüp nr. 192: Tule mulle, var. 3 [449].

146. Joodik mees peksab.

1. GEG, EH 65, 82/3 ja 93/4 (7) — (1817—1825).
   Tule mulle + Hää ja kuri mees + Joodik mees peksab.
2. EKS 4⁰ 3, 183/5 (13) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Ei lähe ilusale mehele + Joodik mees peksab.
3. H II 5, 189/92 (12) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Joodik mees peksab + Ihne mees.
4. E 51961 (46) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl. a: H III 5, 937/8 (4) — (1890).
   b: H II 23, 284 (19) — J. Kunimägi (1889).
5. E 45906/7 (1) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
   Dbl.: H II 42, 899 (1) — (1893).
6. H II 48, 93/6 (15) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
   Ära müü mõldrile + Sulasel mehel + Joodik mees peksab.

Vrd. laulutüüpi nr. 145: Hää ja kuri mees.
Motiivi „Peksmine" vt. veel laulutüübis nr. 381: Töötegu timukale, nr. 387: Kubjas, ära löö, nr. 391: Põrgu mõis ja nr. 410: Kuri kodu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 145: Hää ja kuri mees, var. 2 [353].

2.

Vt. laulutüüp nr. 148: Ei lähe ilusale mehele, var. 2 [358].

3. 354.

Üits oli tüdär ma esäle,
üitsep oli tüdär ma emäle,
sõsar viiel vellelegi,
käüsi ma puuseni punane,
käüsi ööni elmi täüsi,
käüsi maani maranille.
Kositi minud, kositi,
kositi koduküläle,
väeti üle värädi,
taheti üle tanumi.
Üits olli rinnu rikas meesi,
tõine kaalu kange meesi,
kolmas joodiku jumena.
Ma küll emälta küsisi:
„Emäkene, ennekene,
kellel pea mina minema:
kas lää mina rikkeel,
või lää kaalu kangeel,
või lää joodiku jumele?
Kolm küll meesta minud püüni,
kaits küll meesta mud kabali —
kellel pea mina minema?"
„Tüdärlaits, sa linnukene,
minnäg är rinnu rikkeelle,
minnäg är kaalu kangeelle,
minnäg är joodiku jumele,
vaba mine vaese poisilegi!
Kui lääd joodiku jumele,
kurja mehe kotteele,
saab sul elu ikuline,
ikuline, leinäline.
Kui ta saab saajupaika,
või ta liigub linnapaika,
või ta kõnnib kõrdsiteeda,
viinaputel tal puhuna,
piiritselaasi peona.
Tuleb kukesta koduje,
tuleb kui tuli taresse,
tuleb kui põlend põrmantulle,
võtt ta pessä piidsulani,
võtt ta ropsi rooskeel.
Ike kurt pihta punane,
ike seis selgä sinine,
pihan sis kurtve piidsajoone,
käevarren varvajoone."
Emä õpas tütärida:
„Oh mu noori tütrekene,
kui lääd vaga jo mehele —
vaga meesi, vaper südä,
lahe meesi, later südä.

Kui ta saab saajupaika,
kõrd või kõrdsikotteele,
ei ta 'i jọọ jọobunes,
laku ei kõrdsi laasi põhja,
ei ta 'i mõju ju mõduda,
pisut ei kae piiritset,
veidü ei kae viinalaasi.
Oh mis lahe lahke meẹsi —
kuri 'i ole ilma kopikuda,
tige ei ole ilma tibuda.
Kui tuleb kukesta koduje,
sakest tọob ta saiapätsi:
„Maidsa, minu Marikene,
auka, armas naisekene,
sedä armu andeid,
mis ma kanni oman kauken!"
Tulli kui tuvi taresse,
lammi kui lammas ọodeesse,
õigas oori, õigas katsi:
„Tõusu üles, naine nọori,
tõusu üles, tõsta päädа!"
Kuule ei naine maasta tõusta,
võt's ta katta kasukelle:
„Maka pääle, marjukene,
suigu, suvilinnukene!"
Om iks lahe lahke elu,
vaper vaga paaridel!
Kui su kurjale kosites,
vihatselle viitänes,
üle alval antanes,
ta o rikas ja rahane,
ait o arjani rügije,
jahu tal kotin kopidetu,
terä aita allidetu,
kaara salve sammaldetu.
Küll ol'l vaesta sääl küläna,
küll ol'l sakest sandikeisi,
küll ol'l kibest kerjäjat,
pakilt palvetegijät —
anna 'i aidast, saada 'i salvest,
anna 'i aidasta rügije,
saada ei santi ta minema.
Sant läits kodust saagutenna,
vaese majast vanduenna,
pere tal iksi pengi pääl,
latse laja lavva man,
iki olli söögilt süüdü,
söögilt süüdü, joogilt juttu."

355.

4.

Emäkeine, ennekeine,
kumbal pea ma mineme —
lääs rinnu rikkeelle,
või lääs suise sulasele,
või jääs vaese vaabijaanil?
Emä kuuli, kosti jälle:
„Tüdärlaits, sa linnukeine,
minnäk rinnu rikkeelle!
Rikas saa saajapaika,
rikas johus joogipaika,
tule kui tuli taresse,
astus kui maru majasse,
võtt ta pessä vitsalöögi,
võtt ta ropsi roosalöögi.

Minnä suise sulasele,
otsekohe orjalegi,
mine vaesel vaabejaanil!
Vaene johus joogipaika,
vaene saa saajapaika,
õlut mõõtme mõisees,
tule ku tuvi taresse,
astus ku ani majasse,
lask ku lammas oodiesse,
võtt ta katta kasugile,
säädä särgisiilessile:
„Maka, maka, Maiekeine,
sul o manna mannike,
õlman õbelinnukeine!" "

D b l. a: 2. pia — 4. suidse — 5. vaabejaanil — 9. saap — 20. mõisesse — 22. astu.
D b l. b: 1. Emäkeine elläkeine — 2. minema — 3. lääs ma rinnu rikkaella — 4. suisa solasele — 5. vaabijanil — 7. linnukene — 8. minne iki rinnu rikkaella — 15. mine suisa — 17. vaabijanil — 19. vaene saa ka söögipaika — 20. mõõtma mõisaessa — 23. oodiessa — 25. sääd ta — 26. mammukene — 28. järel: kes sul süad-suuda annab, / pehme kaisu ellast katab.

356.

5.

Emäkeine, ennekeine,
kolm küll meẹsta meida püüsi:
üits olli rinnu, tõine kange,
üits olli rinnu rikas meẹsi,
tõine kaalu kange meẹsi,
kolmas vaene vaabi Jaani.

Kellel pia mina mineme?
Kas lään rinnu või lään kaalu,
kas lään rinnu rikkeelle,
või lään kaalu kangeelle,
või lään vaese vaabi Jaanil?
„Tüdärlaits, sa linnukeine,
minnäk ära rinnu rikkeelle
ega kaalu kangeelle —
mine vaese vaabi Jaanil!
Rikas johus joogipaiku,
tuleb kukesta koduje,
astub aol kammeresse,
tule kui tuli taresse,
tule kui põrent põrmatusse,
sädem seinä sammelesse.
Õikas oori, õikas katsi —
kuule ei Maie maasta tõusta,
Anne ei üles äränte,
Kaie ei üles karate.
Võtt ta matta, võtt ta katta,
võtt ta matta matussele,
võtt ta katta katussele,
säädä särgisiilussele —
„Maka, maka, naine noore,
sul o manna mannikene,
suu manna sutikene,
õlman õnnelinnukene!“ “

D b l.: 8. Kas lääs rinnu või lääs kaalu — 9. (puudub) — 10. või lääs kaalu kangelle — 11. lääs — 17. tulep — 18. astup.

6. 357.

Lääme kodu kulleldenna,
esämajja mõteldenna.
Kuuli kodust ma kumine,
eline esämajasta.
Oli mis kumin koduna,
elin esämajana?
Kodun müvväs tütterida,
kaubelts emä kanuje,
andas alvale rahale,
kulunuile kopikuile,
vana vaskitaaderille.
Emäkeine, ennekeine,
esäkene, taadikene,
ärä sa müvvä mölderille,
kaubelde ei kangurille!
Mölderi kivi mürisi,
kanguri kerä kõrisi —
kivimürin murrap meele,
keräkõrin võtap kõrva.
Emäkene, ennekene,
esäkene, taadikene,
ma lään suise sulaselle,
otsekohe orjuvele.
Rikas meesi kurja meesi,
kaunis meesi kalgi meesi,
ilus meesi ihu imeje,
valge meesi o vere valaje.
Tuleb joobnuje külästa,
õlut võtmest võõraesta,
õikap ütsi, õikap katsi,
õikap pooli kolmantetta.
Kui ma 'i johu kullemaie,
elläkene eränemaie,
võtap piidsa päetsista,
lask ta lapiti õlale.
Seni saap sinist silitse,
vereaabu saap alande,
seni ku tõista tõmmatesse.
Sulase sugu parempa,
orja seemel selgempa.
Tulep joobune külästa,
õlut võtmest võõraesta,
tulep ku kaasa taresse,
sääjäp sängü veere pääle,
kombsip ärä koika ette,
õikap ütsi, õikap katsi,
õikap pooli kolmantetta.
Kui ma 'i johu kullemaie,
elläkene eränemaie,
võtap piidsa päetsista,
kaasa kandsiku jalutsista,
ütlep esi kaasakene,
kaasakene, kallikene:
„Ma panen pääle särgiõlma,
katta panen kasukaõlma.
Maga, maga, naine noori!
Ei sa ei maga laiska unda —
magat sa väsünut unda,
suigut suurta tettäenna.“
Peiul pilli päetsenna,
kaasal kannel jalutsinna —
pillielil ma eräne,
kannelil kargaliie.

147. Ihne mees.

1. H II 5, 189/92 (12) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Joodik mees peksab + Ihne mees.

1.

Vt. laulutüüp nr. 146: Joodik mees peksab, var. 3 [354].

148. Ei lähe ilusale mehele.

1. GEG, EH 65, 32/4 (12) — (1817—1825).
Voodi tegemine oma auks + Puhtuse õpetus + Ei lähe ilusale mehele.
2. EKS 40 3, 183/5 (13) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
Ei lähe ilusale mehele + Joodik mees peksab.
3. H II 23, 489/91 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Neiude tundmatu saatus + Lombak mees + Ei lähe ilusale mehele + Neiu tahab kasvada + Kaugelt kosilased.
4. H II 42, 513/7 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
Kosjahobu söötmine + Tule mulle + Panen hõlbule tööle + Hää ja kuri mees + Ei lähe ilusale mehele.
5. E 52492 (47) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H, R 5, 73 (1) — (1889),

Motiivi „Must mees" vt. veel laulutüübis nr. 249: Tore väimees.

1.

Vt. laulutüüp nr. 5: Puhtuse õpetus, var. 1 [11].

358.

2.

Näiukese noorekese,
ärä te sihki sirgeida,
vaadete ei valgeida —
süä o suuri sirgeella,
käe valju valgeella.
Sirge meẹs süäme sööjä,
valge meẹs vere valaja.
Ku ta johub joogi pääle
või ta sattub saagi pääle,
tule ta ku tuli taresse,
pist ku pikken põrmantule,
kärgib ku käre kadaje.
Õikab oori, õikab katsi,
ku ei kuule kargavet,
võtt ta pessä piidsalegi,
võtt ta ropsi roosalegi.
Lõpe ei pääst piidsajọọni,
käevarrest varvajọọni.
Sirge meẹs süäme sööjä,
valge meẹs vere valaja.
Ilus poissi, paras poissi,
ilus poissi ehteenna,
paras poissi palgeenna,
seẹ tääd temä süäda,
kuri temä kombeida,
miantes o süä sehena.
Süämen o surmajuure,
massa all o maranejuure,
kopsun kurja einä juure.
Näiukese noorukese,
minge mustale mehele!
Musta meẹsi, meẹli tarka,
käe teeve tal tareda,
mure muida ọọneida.
Ku ta johub joogi pääle
või ta sattub saagi pääle,
tule ku tuvi taresse,
lask ku lammas ọọdiessa.
Õikab ọori, õikab katsi,
ku ei kuule kargavet,
katt ta katta kasukida,
sääd ta pääle särgisiilu —
„Maka, maka, naine nọori,
sa oled tööst tüdinu,

sa oled vaevasta väsinu!
Taluleibä, tatreleibä,
osasta odraje leibä,
seę taht kanget kastamista,
valjuta vajotemista."

3.

Vt. laulutüüp nr. 139: Neiude tundmatu saatus, var. 1 [340].

4.

Vt. laulutüüp nr.192: Tule mulle, var. 3 [449].

5. 359.

Ilus meęsi enge ukku,
kallis meęsi kaala käändje,
valge meęs vere valaje.
Luas anda pähä pärnikesta,
anda rinda reesikesta,
kaala anda kõrrakesta,
pis't mo pää palame —
seę oli pääpärnikeine;
kään's mo kaala katekõrra —
seę oli kaalakõrrakeine;
lei mo rindu rusikuge —
seę oli rinnareesikeine.
Ma lää mustale mehele —
meęsi musta, meęli tarka,
meęs musta tegi tareda,
meeli kati katusida,
mure muida ooneeida.

D b l.: 1. meęs seę — 2. meęs seę — 9. ja 10. (puudub) — 12. rinda reesikeine — 13. musta — 14. meęs seę — 16. katusiida.

149. Ära pane paljakale!

1. H II 5, 343/4 (24) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Ära pane paljakale + Meeldivale mehele + Ära müü möldrile.
2. H II 42, 630/2 (15) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Ära pane paljakale + Varanduse pärast vanale + Vana ja noor mees.
Dbl.: H III 13, 741/2 (6) — E. Kitzberg (1891).

1. 360.

Emäkene, ennekene,
selle ütle ma sinule,
selle õigu õigeeste:
näed näl'lätse tulevet,
tühjä kõrgi kõndivet,
lõõ littu mu linigo,
lõõ kõrda mu kõrigo,
pane paaki pallapoole!
Emäkene, ennekene,
ärä mu panna paiga tõtu,
andag är aseme tõtu,
kinkig kirjä karja tõtu,
andag är äiä ärge tõtu
ega ämmä lehmi tõtu,
küdüde obeste tõtu,
nadode lammaste tõtu!
Äiä ärä koolenesse,
äiä ärgä tapetese;
ämmä ärä koolenesse,
ämmä lehmä müütänesse;
küdü lää küläväüsse,
küdü võtt oma obese;
nado viiässe mehele,
nado võtt lauda lambeida —
ma jää pal'las paiga tõtu,
alasti aseme tõtu,
kitsas kige karja tõtu.
Emäkene, ennekene,
ärä mud müvvä mölderelle,
kaubeldeg är kangurelle —

möldere kivi mürisi,
kangure kerä kõrisi —
kivimürin võtt mu meele,
keräkõrin võtt mu kõrva.
Ma lää mihel meele tõtu,
kaasal kalli armu tõtu.

2.

Vt. laulutüüp nr. 154: Varanduse pärast vanale, var. 4 [368].

150. Laidan laisale.

1. E 52486 ja 52489 (37) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H, R 5, 62/3 (14) — (1889).
2. H II 42, 610/4 (3) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891). Laidan laisale + Meie ja teie poisid + Venna kiitus + Laulikute sõimlemine. Dbl.: H II 42, 585/8 — E. Kitzberg (1891).

361.

1.

Etse laulge, mo sõsare,
etse laulge te lahesta,
etse kukke te kumesta,
eitke ääli ellepesta,
pessä kęęli kergibesta!
Kui sa laulad nu laheste,
eitäd ääli eldepesta,
pessäd kęęli kergebesta,
ma võta oma velile,
osta su onupojale,
taha su tädipojale.
Kui ei laula sa lahesta,
eidä ei äälta ellepesta,
pessä ei kęęli kergepesta,
ma su laida laisalegi,
pikä puu palutajele,
alu ahju eitajele,
obesevahetajele,
kübäre kaotajale.

Dbl.: 2. laheste — 5. kergipesta — 6. no lahesta — 8. kergibesta — 13. eitä — 16. palutajale — 18. vahetejele — 19. kaotajele.

2.

Vt. laulutüüp nr. 39: Meie ja teie poisid, var. 7 [106].

151. Laisal mehel.

1. GEG, EH 65, 74/9 (4) — (1817—1825). Tütarde tapja + Ema ei viinud vette + Memme vaev + Ema hästi kasvatanud + Oma ja võõrasema ootavad koju + Puna põskedes + Laisal mehel.
2. GEG, EH 65, 94 (15) — (1817—1825). Laisal mehel + Laulu lõpetus.

1.

Vt. laulutüüp nr. 218: Tütarde tapja, var. 1 [493].

362.

2.

Olge terven, käokene,
taas jo suvilinnokene,
ke tõi näiole sõnume:
„Näiokene noorekene,
sa saad laisale mehele,
nigevelle niitajalle,
alva adra köitajalle.
Ei sul lehi lehmä lauta
ega tandsi talle lauta —
ussen lehtve emälepä,

tahran tantsve takisjuure,
laudan lehtve laanelilli."
Ninda näidisse, sõsare,
ninda sõsar, linnokene,
olgo otsa, jäägo jälle,
olgo kõrda kullejalle,
sõna võlgo võttajalle!

Ken o targem, seę tasogo,
sõnaseppa sel'lätego,
kellel pal'lo, pango pääle,
kellel liialt, seę lisago —
Maril pal'lo, pango pääle,
Liisol liialt, seę lisago!

152. Lombak mees.

1. H II 23, 489/91 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Neiude tundmatu saatus + Lombak mees + Ei lähe ilusale mehele + Neiu tahab kasvada + Kaugelt kosilased.
2. H II 42, 527 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892). Varanduse pärast vanale + Lombak mees.

1.

Vt. laulutüüp nr. 139: Neiude tundmatu saatus, var. 1 [340].

2.

Vt. laulutüüp nr. 154: Varanduse pärast vanale, var. 3 [367].

153. Habemik mees.

1. H II 23, 559/61 (36) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Kust teadsid tulla + Laulikute sõimlemine + Habemik mees.
2. H II 5, 312 (89) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
3. E 45653 (14) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890). Dbl.: H, R 5, 88 (10) — (1890).

Motiivi „Suu viina poole" vt. veel laulutüübis nr. 289: Vanaks jäänud.

1.

Vt. laulutüüp nr. 246: Kust teadsid tulla, var. 2 [540].

2.

363.

Kule, kun velle, mis om meile,
kule, kun poisi mi poole [pääl —
suu neil viltu viina poole,
kaal neil kõver kõrdsi poole,
suu neil seitsmesopiline,
nina neil nel'länurgaline,
kaal om katsmekandiline.
Neil om suhun suure abe,
lõvva otsan lõike-einä,
kõrva veeren kurepesä.
Näio ei maka nende manna,
õde nende õlmannagi,
kaasa ei nende kan'nelenna.
Velle ellä, vellekese,
võtke ala allikese,
käe kõrva kõrvikese,
tooge Riiast riikirauda,
alevest tooge abeväidse,
aage suust suure abe,
lõvva otsast lõike-einä,
sis makab näio teie manna,
kabo teie käte pääle!

364.

Veli ellä, vellekeine,
meie ei maka teie manna,
õde teie õlmanegi,
kabu ei teie kaalanegi —
teil o suhun suure abe,
lõikueinä lõvva otsan,
lõvva all o lõopesä,
kurepesä kurgu all,
siilupesä silmä all.
Panke musta münderesse,
aage aisu allilaane,
minke linna lennätena,

D b l.: 12. lennätennä.

3.

alevesse aieenna,
tooge linnast lõikurauda,
alevest abeneväidse,
aage suust suure abe,
lõvva otsast lõikueinä,
lõopesä lõvva alta,
kurepesä kurgu alta,
siilupesä silmä alta,
sis me makam teie manna,
õde teie õlmanegi,
kabu teie kaalanegi!

154. Varanduse pärast vanale.

1. H II 5, 338/9 (21) < Polli v. — J. Hurt (1883).
2. H II 23, 556/8 (33) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Varanduse pärast vanale + Vana ja noor mees + Ära võta lesknaist.
3. H II 42, 527 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
   Varanduse pärast vanale + Lombak mees.
4. H II 42, 630/2 (15) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Ära pane paljakale + Varanduse pärast vanale + Vana ja noor mees.
   Dbl.: H III 13, 741/2 (6) — E. Kitzberg (1891).
5. EÜS IV 540 (1226) — (1884).
   Varanduse pärast vanale + Vana ja noor mees.

365.

Olli üits tüdär esäle,
olli üits tüdär emäle,
õde viiel vellelegi,
nadu seitsemel minijal,
siski tulli kulu kosima,
abe alli tahtamaie.
„Kudas lää mina kulule,
enneaiga allilegi,
enne muida mustalegi!
Emäkene, ennekene,
kulu sängü kurva sängü,
lese sängü leinäsängü,
küünär vetta alla külle,
säsüvassa alla sängü."
„Tüdärlaits, sa linnukene,
etsa kuule, mis ma kuku,
pane meele, mi kõnele,
mina ütle jo üvästa,
mina kuku kotteelt —

1.

vana lood sino varasse,
kulu sino kostissegi.
Vana ärä koolenes,
vara jääs sino valitse,
rahakarpi su kaede.
Tüdärlaits, sa linnukene,
eläd kuu, eläd katsi,
tee oodi ojade pääle,
pessä padja perve pääle,
sängü mere veere pääle!
Lõhas tuuli lõuneesta,
piken põhjasta põrodi,
ai oodi ojade päält,
pes's ta padja perve päält,
las'k ta sängü laineelle —
meesi merre sis minesse,
kaasa järve kaldunesse,
vara jääs sino valate,
rahakarpi su kaede."

366.

Anneke, minu sõsare,
minnäk ärä vara vanale,

2.

minnäk ärä kuhalt kulule,
enneaigu allilegi,

enne muida mustalegi!
Anne kuuli, kosti jälle:
„Vana lood minu varasse,
kulu minu kostissegi —
vanala pal'lu varada,
kulul pal'lu kopikiida.
Vana ärä koolenesse —
vara jääs minu valate,
kulu kopigu kogude.
Istu aida salve pääle,
jalg pa jahukoti pääle,
sääl vaade vana varada,
loe kulu kopikiida."
Mina kuuli, kosti jälle:
„Anneke, minu sõsare,
vana sängü vaevasängü,
kulu sängü kurva sängü,
lese sängü leinäsängü!
Kui annat vanale kätta,
annat kui koolu koera kätte;
kui nakat vanale kaala,
nakat kui vana kannu kaala;
kui annat vanale suuda,
annat kui surnule siale."
Veli ellä, vellekene,
ärä sa võta leske naista,
ostak ärä vana obesta —
lesk o naine leväraisku,
vana oben raharaisku.
Võta naine näidussene,
osta varsune obene —
naarap naine näidusseni,
irnup varsune obene.

3. 367.

Anneke, minu sõsare,
sedä teit sina, sõsare,
oma ullule pääle,
vana nõrgale nõule,
madalelle mõtteelle,
et lätsit vara vanale,
et lätsit kuhalt kulule,
enneaigu allilegi,
enne muida mustalegi!
Anne kuuli, kosti jälle:
„Vanal o pal'lu varada,
kulul pal'lu kopikida.
Lust mul minnä lombakulle,
kaunis kanterel karade —
lombak loodu mu loosse,
jalakambak mu jaosse.
Jumal loonu lollikeise,
loonu lollil mollikeise."

4. 368.

Üits olli tüdär emäle,
üits olli tüdär esäle,
sõsar viiele vellele,
sõski tulli kulu kosime,
vana võitu võtemaie,
abe alli tahtamaie.
„Emäkene, ennekene,
näet sa näl'lätse tulevet,
anna leibä näl'lätsele,
kingi kikku kerjäjale,
saada näl'läne mineme."
Emä kuuli, kosti jälle:
„Tüdär noori, linnukene,
vanal om pal'lu varada,
kulul pal'lu kopikita,
allil pal'lu taaderida.
Istut aita sa mäele,
kesta usta kellerisse,
vaatet sa vana varada,
loet kulu kopikida,
arvat alli taaderida."
Tüdär kuuli, kosti jälle:
„Emakene, ennekene,
kudas lää vara vanale,
enne muida mustalegi,
enneaigu allilegi!
Kudas maka vana man —
maka ku koolu koera man;
kudas akka vana kaala —
akka ku aavakannu kaala;
kudas anna vanal suuda —
anna ku surnu seal suuda!
Kudas maka noore man —
maka ku päeväpaisteella;
kudas akka noore kaala —
akka ku noore roosi kaala;
kudas anna noorel suuda —
anna ku sooja saial suuda!

Kudas tee vanale otsa,
kudas tee kulule kosti?
Oodi tee ojade pääle,
sängü säe saare pääle.

Johus sõs kulu kukumaie,
vana rauka rapumaie.
Nõnda tee vanale otsa,
nõnda tee kulule kosti."

Dbl.: 1. oli — 2. oli — 3. sõsar väikse vellelegi — 4. siski tuli kulu kosilane — 6. tahtemaie — 8. näed sa näl'lätse tuleved — 12. Emä kuuli, kosti vastu — 14. kabul om pal'lu rahada — 15. kabul pal'lu kopikida — 16. taalerida — 17. Astud — 18. (puudub) — 19. vaatad — 20. loed sa kulu kopikida — 21. arvad alli taalerida — 25. ja 26. (vahetatud) — 27. manna — 28. manna — 29. vanal — 30. kannul — 31. kuda — 32. surnul sial — 33. kuda maka noore manna — 34. päeväpaistele — 35. noorel — 36. noorel roosil — 38. anna ku lämmel saial suuda — 39. kuda — 40. kuda — 41. Voodi — 42. sängi säädsi — 43. Johtus sis.

369. **5.**

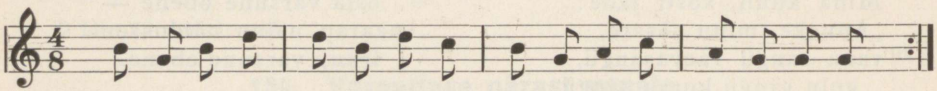

Vana lood minu varasse,
kulu minu kosijasse.
Vanal o pal'lu varada,
kulul pal'lu kopikida.
Kudas pian kulul mineme,
enneaegu allilegi?
Vana ärä koolenesse,
vara jääs minu valitse.
Vana sängu vaevasängu,
kulu sängu kurva sängu —

küünär vetta külle alla,
säsuvassa sängu alla.
Kui annad vanale suuda,
annad kui koolu koerale;
kui annad vanale kätta,
annad kui karuraipeelle.
Kui annad noorele kätta,
annad kui udsupadjal kätta;
kui annad noorele suuda,
annad kui sooja saial suuda.

155. Vana ja noor mees.

1. H II 23, 556/8 (33) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Varanduse pärast vanale + Vana ja noor mees + Ära võta lesknaist.
2. H II 42, 630/2 (15) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Ära pane paljakale + Varanduse pärast vanale + Vana ja noor mees.
Dbl.: H III 13, 741/2 (6) — E. Kitzberg (1891).
3. EÜS IV 540 (1226) — (1884).
Varanduse pärast vanale + Vana ja noor mees.

1.

Vt. laulutüüp nr. 154: Varanduse pärast vanale, var. 2 [366].

2.

Vt. laulutüüp nr. 154: Varanduse pärast vanale, var. 4 [368].

3.

Vt. laulutüüp nr. 154: Varanduse pärast vanale, var. 5 [369].

156. Soldatil mehel.

1. H II 48, 130/1 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

1. 370.

Emäkeine, ennekeine,
esäkeine, taadikeine,
mis mind soovsid soldanille,
pannit paunakandajalle,
vene püssi pühkijalle,
roodsi ravva rookijalle —
küll olli pikkä vene püssi,
roostetet olli roodsi rauda!
Säält mind sõtta sõlmitesse,
vainuväkke värgitesse.
Sääl tulev tulitse nooli,
kävve kärgije sademe
vastu suuda, vastu silmi,
vastu valgeta ameta,
vastu pihta peenikesta.
Meeṣ mul viitud Venemaale,
kaas mul saadet kaugeella.
Oh mu esä, oh mu emä,
kui ma ollin osjakeine,
kasvin karjavitsakeine,
tõus'en tammetõhvakeine!

157. Mees ja meri katta.

1. H II 23, 386/8 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).

1. 371.

Sedä ei tää egä mõista,
mis meil vastu või tulesse.
Vastu tulli varvekene,
kenä mõtsa keeruke.
Mis sääl varve vaieel,
kenä mõtsa keskeel?
Sõõt sääl varve vaieel,
kenä mõtsa keskeel.
Mis sääl söödu keskeel?
Talutüdär, kuldakeedi,
kuldakeedi, õbeelme,
kuldapikere peona,
õbekannu kan'delena,
kor'gab maasta maasikiida,
ligi maada lillakiida,
vahelt külä vabariida.
Kessi manu tal minneessa?
Manu lätsi meremeesi,
meremeesi, rannarahvas.
„Tere, Anne, siidisukka,
siidisukka, niidikenga!
Ka tuled meremihele,
ranna ääre rahveelle?"
Anne kuuli, kosti jälle:
„Lää ei meremihele,
ranna ääre rahveelle —
kata sõs meesta, kata merda,
kata nee kala meressa!
Usin lää meremihele,
ladus rannarahveelle,
ken katt meesta, ken katt merda,
katab nee kala meresse,
särel kuab särkisiida,
avil aap ta ammeiida,
lutsul lõõp ta loogelisi."

158. Neiu läheb sepile.

1. H III 5, 899/901 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1889).
2. E 51960 (44) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl. a: H III 5, 935/6 (2) — (1890).
   b: H II 23, 283 (17) — J. Kunimägi (1889).
3. H II 42, 684/5 (46) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Saani tegemine + Neiu läheb sepile.

372. **1.**

Panem parti, näiu noore,
panem parti, eidäm roodu,
panem parti me minema,
roon sääri säädemaie!
Ostam Oiust me obene,
Tõidu päält me tõllakene,
Loojalt looka ma lunasti,
päevält palsi päitseeida,
Maarilt otsi ohjeeida.
Saime Koeva koteella —
Koeva oben koolenesse,
Tõidu tõlla murdenesse,
päevä päitse pääst laosse,
Looja looka õigunessa,
Maari ohja argunessa.
Näiukese noorukese,
sõidam sepäle küläle,
lääme seppä pallemaie:
„Kulla seppa, ellä seppa,
tule meil tõlla parandamaie,
tõlla ratast rautema,
tõlla veerda vitsutema,
tõlla kummi kummutema,
tõlla lehte leputema!"
Seppa kuuli, kosti jälle:
„Ka tuled sepä pojale,
sepä viimätse velile?"
Anne kuuli, kosti jälle:
„Tule ei sepä pojale,
sepä viimätse velile —
sepä latse musta latse,
sepp o sündunu söeesta."

373. **2.**

Panem parti me mineme,
suure ulka me ojume,
lääme lipu lendämaie!
Ostam Koevalt me obene,
Tõidu päält me tõllakeine.
Sõida Rõo silda mööda,
Kuramaa mägesid mööda —
Kuramaa mäe kumisi,
Rõo silda raksadele,
sõidutõlda murtunes.
Sõidame sepule mäele,
sepu ellä palleleme:
„Kulla sepu, ellä sepu,
ka võtad tõlla parande,
tõlla ratast rautele?"
Sepu kuuli, kosti jälle:
„Ka tuled sepu poele,
sepä viimätse velile,
sis võta tõlla parande,
tõlla ratast rautele,
tõlla veere vitsute."
„Tule ei sepu pojale,
sepu viimätse velile —
sepä latse musta latse,
sepp o sündine söeste,
kasun ravvakangistegi,
tullu tulitükistegi."

D b l. a: 1. Paneme — 7. mägesit — 9. raksade — 14. ka võtat tõlla parante — 19. parante — 22. poele.
D b l. b: 3. lööme — 5. tõllakene — 6. sõidam — 7. Kuuramaa — 8. Kuuramaa — 9. raksadelle — 10. murdunessa — 11. sepäle — 12. palleme — 13. Kulla seppa, ellä seppa — 14. tõlda — 15. raudelle — 16. seppa — 17. sepä pojale — 18. vellele — 20. raudele — 21. vitsutele — 22. sepä — 23. vellele — 25. sündinu söesta — 27. tulitukistegi.

3.

Vt. laulutüüp nr. 330: Saani tegemine, var. 2 [673].

159. Ära müü möldrile!

1. EKS 40 3, 169/70 (7) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
Kasu tütardest + Meeldivale mehele + Ära müü möldrile.
Dbl.: H III 15, 617 (1).
2. H II 5, 343/4 (24) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Ära pane paljakale + Meeldivale mehele + Ära müü möldrile.

3. H II 23, 418/9 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Ära müü mõldrile + Meeldivale mehele + Sulasel mehel.
4. H II 5, 310 (86) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
5. H III 5, 859/60 (8) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).
Ära müü mõldrile + Sulasel mehel.
6. E 51958 (39) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Ära müü mõldrile + Kodu nutab mõrsjat.
Dbl. a: H III 5, 924/6 (5) — (1890).
b: H II 23, 279/80 (12) — J. Kunimägi (1889).
7. H II 23, 361/2 ja 367 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
Kolm rätti + Ära müü mõldrile + Sulasel mehel.
8. H II 48, 93/6 (15) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Ära müü mõldrile + Sulasel mehel + Joodik mees peksab.

Motiivi „Tütre müümine" vt. veel laulutüübis nr. 257: Kodu nutab mõrsjat ja nr. 410: Kuri kodu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 163: Meeldivale mehele, var. 2 [378].

2.

Vt. laulutüüp nr. 149: Ära pane paljakale, var. 1 [360].

3.

Vt. laulutüüp nr. 163: Meeldivale mehele, var. 4 [379].

4. 374.

Lätsi ma kodo kulleldenna,
maja poole mõteldenna.
Mis ma kuuli kulleldenna
või ma mõisti mõteldenna?
Kuuli kumine kodosta,
elina esä taresta,
põrin velle põrmantult,
lagin velle lavva alt.
Kodon müüti tüterida,
kaubeldi emä kanoje.

Lätsi ma emä palleleme:
„Emäkene, ennekene,
ärä mu müvvä mölderelle
ega kaubeld kangurelle —
möldere kivi mürisi,
kangure kerä kõrisi.
Müü mu mõõdä mölderesta,
kauple mõõdä kanguresta —
kivimürin võtt mu meele,
keräkõrin võtt mu kõrva."

5. 375.

Lätsin kodu kulletenna,
maja poole mõteltenna.
Mis ma kuuli kulletenna
ja mina mõisti mõteltenna?
Kuuli kumine kodusta,
eline esä taresta,
lagine velle lava päälta,
põrine velle põrmatulta.
Kodun müidi tüterida,
kaubelti emä kanuje.
Emäkõine, ennekõine,
esäkõine, taadikõine,

ärä müi mind mölderille,
kaubelde mind kangurille,
enne müi sa mürgitükki,
kauple ravakangi tükki!
Kangure kerä kõrisi,
mölderi kivi mürisi,
keräkõrin võtt mu kõrva,
kivimürin võtt mu meele,
Müi mind selge sulasele!
Sulane künd soo veere,
pajo alt künd pal'lu põldu.

6.

Vt. laulutüüp nr. 257: Kodu nutab mõrsjat, var. [561].

7.

Vt. laulutüüp nr. 133: Kolm rätti, var. 5 [323].

8.

Vt. laulutüüp nr. 146: Joodik mees peksab, var. 6 [357].

160. Ei lähe oma külla.

1. GEG, EH 65, 19/23 (8) — (1817—1825).
   Ei lähe oma külla + Kodu käimas.
2. H II 23, 561/3 (37) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Neiu põld + Ei lähe oma külla + Ei jää ohjelgi hoides.
3. H II 5, 192/3 (13) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
4. E 45990/3 (5) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Ei lähe oma külla + Loomadega pulmas + Kodu käimas.
   Dbl.: H, R 5, 52/5 (5) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 221: Kodu käimas, var. 1 [501].

2.

Vt. laulutüüp nr. 18: Neiu põld, var. 1 [49].

376.

3.

Mul tulli kolme kosilese:
üits tulli Virust, tõine Arjust,
kolmas kodukülästa.
Emä sun'ds kodukülässe,
oma poole poisilegi.
Ma küll vastu võideliie:
„Emäkene, ennekene,
kuri o kodukülänа —
kik saa kuri nänni kuulda,
vihastus saa velle nätä,
tapelus saa taade täädä,
sõimamine sõsartelle.
Ma lää Maie muile maile,
ma lää Viiu Virumaale,
ma lää Anne Arjumaale."
Emä manna keelu keeli:
„Tüdär noori, linnukene,
vihane o Viru viisi,
küll o alba Arju moodu:
kolme äiä sääl äbende,
kolme ämmä sääl äbende,
kolme küü sääl kogelde,
kolme tel'le sääl tarena,
kate kat'ele tulele,
kolme koogu koldeen —
kik ta'a mõrsist mõskemast,
kik ta'a valle õõrumast."

4.

Vt. laulutüüp nr. 221: Kodu käimas, var. 5 [505].

161. Ei jää ohjelgi hoides.

1. H II 23, 561/3 (37) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Neiu põld + Ei lähe oma külla + Ei jää ohjelgi hoides.

1.

Vt. laulutüüp nr. 18: Neiu põld, var. 1 [49].

162. Sulasel mehel.

1. GEG, EH 65, 17/8 (7) — (1817—1825).
   Sulasel mehel + Meeldivale mehele.
2. H II 23, 418/9 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Ära müü möldrile + Meeldivale mehele + Sulasel mehel.
3. H III 5, 859/60 (8) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).
   Ära müü möldrile + Sulasel mehel.
4. H II 23, 361/2 ja 367 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
   Kolm rätti + Ära müü möldrile + Sulasel mehel.
5. H II 48, 93/6 (15) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
   Ära müü möldrile + Sulasel mehel + Joodik mees peksab.

1.

Vt. laulutüüp nr. 163: Meeldivale mehele, var. 1 [377].

2.

Vt. laulutüüp nr. 163: Meeldivale mehele, var. 4 [379].

3.

Vt. laulutüüp nr. 159: Ära müü möldrile, var. 5 [375].

4.

Vt. laulutüüp nr. 133: Kolm rätti, var. 5 [323].

5.

Vt. laulutüüp nr. 146: Joodik mees peksab, var. 6 [357].

163. Meeldivale mehele.

1. GEG, EH 65, 17/8 (7) — (1817—1825).
   Sulasel mehel + Meeldivale mehele.
2. EKS 40 3, 169/70 (7) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Kasu tütardest + Meeldivale mehele + Ära müü möldrile.
   Dbl.: H III 15, 617 (1).
3. H II 5, 343/4 (24) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Ära pane paljakale + Meeldivale mehele + Ära müü möldrile.
4. H II 23, 418/9 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Ära müü möldrile + Meeldivale mehele + Sulasel mehel.
5. H II 5, 297/9 (77) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Meeldivale mehele + Sillad soile + Uue kodu tutvustamine + Nooriku virkuseõpetus.
6. E 51955 (31) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H II 23, 276 (4) — J. Kunimägi (1889).
7. E 45655 (19) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
   Ei lähe sinule + Meeldivale mehele.
   Dbl.: H, R 5, 91/2 (15) — (1890).

377.

Kümme tüdrukid küläne,
ütesse üle tanome,
kik tahtve minnä mehele,
kik tahtve talopoele,
viiepäävämeh' velile,
pooleadramehe poele —
ketsi kehväle minesse,
vaeselle valmistelle?
Mina kehväle minesse,
vaeselle valmistelle,
koe ma kehväl kindeida,
aa kehväle ameta.
Emäkene, ennekene,
ärä mo panna paiga tõtto,
andak ärä aseme tõtto,
kinki kirja karja tõtto —
pal'las kurda paiga tõtto,
alaste aseme tõtto —
pane mo mehel meele tõtto,
kaasal kaalaarmo tõtto!
Kui om mẹẹsi meeleline,
abikaas mul armoline,
ma tẹẹ mehel meelerüvvi,
kaasal tẹẹ kalevikuvve.
Kui o mẹẹsi meelekurja,

378.

Emäkene, ennekene,
ütlid: „Pal'lu tütterida,
pal'lu, pal'lu, kus või panna,
liialt, liialt, kus või liitä!"
Külläp pal'lu paiga saave,
külläp liialt linna saave.
Emäkene, ennekene,
pane mu mehel meele tõttu,
kaasa kaalaarmu tõttu!
Ärä mut müvvä mölderille,
kaubelte ei kangurille —
mölderi kivi mürisi,
kanguri kerä kõrisi —

D b l.: 11. kaubelta — 24. ku.

1.

kaasa o sööme sööjä,
kuidas tẹẹ rüüdi rõõvelele,
pikä rüvvi piiritselle,
laia särgi lahterelle?
Emäkene, ennekene,
pannak ärä äiä ärge tõtto,
pannak ämmä lehme tõtto,
küdode obeste tõtto,
nadode lammaste tõtto!
Äia ärä koolenesse,
äiä ärga tapetesse;
ämma ärä koolenesse,
ämmä lehma tapetesse;
nado viiässe mehele,
nado võtt lauda lambeeida;
küdo lää külävääsе,
küdo võtt oma obese —
ma jää näio näl'lä pääle,
ma jää tütär tühjä pääle,
laits vaene vẹẹ varale,
mõtsaobliko olule,
taarikapa kaldeelle.
Emäkene, ennekene,
pane mo mehel meele tõtto,
kaasal kaalaarmo tõtto!

Tidrukide laul.

2.

kivimürin võtt mu meele,
keräkõrin võtt mu kõrva.
Ärä mut panna paiga tõttu,
anda ei aseme tõttu,
kingi kirjä karja tõttu —
pal'las jäe ma paiga tõttu,
alasti aseme tõttu,
kehväs kirjä karja tõttu —
pane mu mehel meele tõttu,
kaasa kaalaarmu tõttu!
Kui o õnne, sõs eläme,
kui o tervit, teeme tõõda.

3.

Vt. laulutüüp nr. 149: Ärä pane paljakale, var. 1 [360].

379.

Emäkene, ennekene,
ärä mut müvvä mölderelle,

4.

kaubeltek ärä kangurelle!
Mõõdä ma käüsi mölderesta,

kaudu käüsi kanguresta,
tuide tustipühkijesta,
maine mativõtajesta,
mölderel kivi mürisi,
kangurel kerä kõrisi —
kivimürin võt's mu meele,
keräkõrin võt's mu kõrva.
Emäkene, ennekene,
ärä mut panna paiga pääle,
andak ärä aseme pääle,
kingik kirja karja pääle,
pannak ärä äiä ärge tõttu
egä ämmä lehme tõttu,
tüdüde obeste tõttu,
nadude lammaste tõttu!
Emäkene, ennekene,
ma jää pal'las paiga pääle,
alasti aseme pääle,
kitsas kirja karja pääle.
Äiä ärä koolenesse,
äiä ärge müütänesse;
ämmä ärä koolenesse,
ämmä lehma tapetesse;
tüdü lää küläväüsse,
sẹẹ võtt oma obese;
nadu viiässe mihele,
sẹẹ võtt lauta lambeeidä,
tõise lauta tõpereidä —
sõs jäi pal'las paiga pääle,
alasti aseme pääle,
kitsas kirja karja pääle.
Emäkene, ennekene,
pane mu mihe meele tõttu,
kaasa kaalaarmu tõttu!
Pane mu suise sulasele,
otsekohe orja pojale!
Sulane künd soo veere,
palgapoiss pajualutse —
sulasest saa suuri mẹẹsi,
orjast saa osa jagaje,
päälta pätsi ürgäjeta,
keskelt kiku lõigajeta.

5.

Vt. laulutüüp nr. 284: Nooriku virkuseõpetus, var. 4 [602].

6. **380.**

Emäkeine, ennekeine,
ärä mu panna paiga tõtu,
andak ärä aseme tõtu,
kinki kirja karja tõtu,
küd'ude obeste tõtu,
nadude lammaste tõtu,
panna ei äiä ärjä tõtu
ega ämmä lehmä tõtu.
Äia ärä koolenes,
ärga ärä tapetes;
ämma ärä koolenes,
lehma ärä müütänes;
küd'u lää küläväüsse,
tüd'u võtt oma obese;
nadu viiäs jo mehele,
sẹẹ võtt lauda lambeeida,
tõise lauda tõperiida —
mina jää pal'las paiga pääle,
alasti aseme pääle.
Pane mo mihe meele tõtu,
kaasa kaalaarmu tõtu!

D b l.: 3. anda — 4. kirju — 9. koolenesse — 10. tapetesse — 11. koolenesse — 12. müütänesse — 15. ju — 16. lambaeida — 17. tõpereida — 20. mu mehe — 21. järel: Siis meil elu õie ilus, / kasu kullerkupu kena.

7.

Vt. laulutüüp nr. 178: Ei lähe sinule, var. 2 [414].

164. Miks poiss ei võta!

1. H II 5, 358/9 (33) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Miks poiss ei võta + Sarvepuhuja.
2. H I 2, 158 (18) < Polli v. — J. Tiidt (1888).

381.

1.

Mis sęę Miku mõteliia,
kui sęę Miku mind es võta,
jät's mu jõejõõrakusse,
kate mäe kaldeelle,
jät's mu kotkaste kogode,
vareste varju vedäda?
Lätsi ma kodo koerte perrä,
oma ulga urte perrä.
„Jooske, koera, jõudke, koera,
saage järgi sarvikulle,
tooge nęę sarve tagasi,
ma vii sarve sepä kätte!"
Mina seppä palleliia:
„Kulla seppä, ellä seppä,
tęę mul tinane luttu,
viili viisi sõrmeauku,
vala vaskine pasuna!"
Ma lää õhtu õitsele,
ma lõõ loo Loodi poole,
tõise loo Toosi poole,
kolmade lõõ Kogra poole,
nel'läde Memmemäele,
viiede Viru jõele.
Męesi akkab mõistateme:
„Vat kus näio, vat kus noori!
Oles sęę näio meie ollu,
ma oles sugu suurep ollu,
kaits ma kõrda kallep ollu,
oles vassa valgep ollu,
tuhat kõrda tublep ollu."

382.

2.

Mis sęę Miku mõteliie,
kui sęę Miku mind es võta —
mul olli kimpu kindeeida,
kaits ta kimpu kapakiida!
Viis ta mu vęę veere pääle,
kalajärve kaala pääle,
säältep nęę kotka mu kogusive,
varese varjul vedäsive.

165. Pulmaehted ostmata.

1. H II 23, 523/5 (14) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Pulmaehted ostmata + Võta naine töölt + Neiusid pakutakse + Keda võtta.
2. H III 5, 853/4 (2) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).
3. H II 23, 73/4 (9) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
4. E 45652 (12) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890). Dbl.: H, R 5, 86 (8) — (1890).

383.

1.

Sedä ei tää egä mõista,
mistes norku nooremihe,
tormin nęę torukübäre,
vaeval nęę vahajuuse?
Teive lina liiva pääle,
teive kaara kallakulle —
liiv võt's lina liiva päälta,
karu sei kaara kallakulta;
teive kesvä kingakulle —
kuju võt's kesvä kingakulta;
teive nisu niidu pääle —
nirk sei nisu niidu päälta.
Sestep norku nooremihe,
tormin nęę torukübäre,
vaeval nęę vahajuuse.
Mina kuuli, kosti jälle:
„Veli ellä, vellekene,
tennu kütüs külä mäele,
rainu saatu rannateele,
kutsun küläst kütäjata,
rannast saadu rookijeta,
esi varjusta valaten,
esi veeresta vilisten,
ken lää küli kütüses
või lää põlvi põrentis,
kellel rüppe rühkünes,
kellel ame argunes.
Reet läits küli kütüses,
Ann läits põlvil põrentis,
Reedal rüppe rühkünes,
Annel ame argunes."
Mia kuuli, kosti jälle:

„Ärä sa võtta Annekest —
Annel arva ammejaku;
ärä võtta Kaiekesta —
Kaiel kakanu käise;
ärä sa võtta Marikesta —
Mari parsil, perse pal'las!

Võta Reeta, mu sõsare,
Reet o rikas riideella,
riideelle, rõõveelle,
Reeda esä ilmarikas,
Reeda emä ilmarikas!"

2. **384.**

Mistes norkul nooremehe,
torkul torukübäre?
Na teive lina liiva pääle,
kaarad teive kallakusse,
rukid ruusarunnakusse.
Lina es kasva liiva pääle,
kaar es kasva kallakunna,
rukid ruusarunnakunna —
sestep jäi naine võtamede,
tinarinda tingimede,
õberinda õikamede,
kuldarinda kuulutemede.

3. **385.**

Veli ellä, vellekene,
teid sa kaara kallakusse,
teid sa nisu niidu pääle,
rukid ruusarunnakusse,
lina teit sa liiva pääle,
odra teit sa orgeessa —
karu seie kaara kallakusta,
vesi võt's nisu niidu päälta,
rügä es kasva ruusarunnakun,
liiv võt's lina liiva päälta,
oben sei odra orgeesta.

4. **386.**

Mistes norgu noore poisi,
torgu neẹ torukübäre,
kurval kõllatse juuse?
Teive lina liiva pääle,
teive kaara kallakusse,
nisu niidu veere pääle.
Põud võt's lina liiva päält,
karu sei kaara kallakusta,
vesi võt's nisu niidu päälta.
Sis jäi naine võtamede,
tinarinda tingimede,
õberinda õikamede,
ummiskengä ostemede.
Sestep norgun noore poisi,
torgu neẹ torokübäre,
kurval kõllatse juuse.

D b l: 15. torukübäre.

166. Kosilased surnud.

1. H II 23, 398/9 (9) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).

1. **387.**

Sedä ei tää ega mõista,
mistes norku noore näiu,
kurval kõllatse juuse!
Mõtliv poisse puuduveta,
ää poisi ärä surenu,
viksi viitu Venemaale,
suure soovit soldanisse,
karsi kannet kalmeelle,
parebe pantu magame.
Näiukese noorekese,
võtke nüüd ala esä alli,
käe kõrva velle kõrvi,
minge sõs linna lennätenna,
alevisse aeltenna,
tooge linnast liivasõgla,
alevesta arva sõgla,

sõgluge liivasõmere,
keritege kirikuliiva —
sõs saa poissi teie nätä,
kähärpää teie kädeje,
vahapää teie valate,
saabassääri te silitse!

167. Poisid põlgavad.

1. H II 23, 399/400 (10) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
2. H II 5, 196/7 (17) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
3. H II 5, 265/7 (50) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Poisid põlgavad + Sõda Riia all + Ihaldatav neiu + Arg kosilane.
4. H II 42, 614/5 (4) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1891).
5. E 9895 (10) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1891).
   Dbl.: H II 23, 173 (11) — (1891).

Motiivi „Eheteta kasvanud" vt. veel laulutüübis nr. 414: Vaeslapse ehted.
Motiivi „Hagu raiumas" vt. veel laulutüübis nr. 382: Halva ilmaga tööl.
Motiivi „Ehted härgade eest" vt. veel laulutüübis nr. 192: Tule mulle.

388.

1.

Sedä ei tää ega mõista,
mistes mihe meidä põlgsi,
kübärpää meidä kõneli,
tinaõõ meidä teodi,
laiaõlma meidä laidi!
Et oleme elmitu elänu,
kaalakirjäte kasunu,
et meil elme peenikse,
kaalakirjä kasine.
Mina kuuli, kosti jälle:
„Külämihe, ätikese,
kui me eläm, ostam elme,
kui me kasvam, katam kaala!

Esä vii Riigä risti ärgä,
muial maale mustu ärgä,
Kilingesse kirju ärgä,
Valka vii vana pugali,
säält too elme eälise,
kaalakirjä kasulise,
põlle meie põlvelise.
Elmi saa meie eässe,
põlle meie põlvessegi,
kaalakirjä me kasusse —
jõvva es elmi igäde,
jõvva es põlle pidäde."

389.

2.

Sedä ei tää ega ei mõista,
mistes poisi minda põlgsi
või nee velle mud vihasi,
kübär kõrge mud kõneli!
Et mul elme peenikese,
kaalakirja om kasine.
Ma küll vastu võideliie:
„Vellekese noorekese,
jätke näio naaramede,
jätke piiga pilkamede!
Ma asti alvetu küläle,
ilma süütä võõreille.
Külän sis olli pal'lu tööda,
pal'lu oolta ommokul;
aeti mu agu tegema,
panti mu pajo ragoma,
kive-kande kaevama,
aeti merda müttämaie.
Sinnäp mu kaalus kakkenes,
musta elme murdunes.
Sis jäi elmitu eläma,
kaalakirjatu kasuma."

390.

3.

Mistes poisi meidä põlgsiv,
levälalli meidä laidiv?
Et me elmist peenikese,
kaalakirjosta kasina,
rahamargesta madala.
Velle ellä, vellekese,

meil om keedi kihnusen,
kaalakirja katusen,
rahamarge matusen,
allep o sõda Riia all,
purelus om Poolamaal.
Las minnä sõda Riia alta,
purelus vai Poolamaalt,
mi võtam keedi kihnusest,
rahamarge matusest,
kaalakirja katusest,
me panem puuseni punase,
me panem ǫǫni elmilise,
me panem maani margelise,
sis lääme tamme tantsimaie,
mäe pääle mängimaie.
Poisi orun ohkeleve,
pajopuisen puhkeleve:
„Oles seę näio mede nätä,
seę kabo mede kaeda,
selle ma pitsites peosse,
selle kannas kaukeen!
Oles köüsi, köüdäs kinni,
oles ohju, oias kinni,
oles võrku, võtas kinni!"
Näio kuuli, kosti jälle:
„Me ei ole kövve köüdeteve
ega ohjel oieteve
ega võrgul võeteve
ega püssil püüneteve —
koorma kövve köüdeteve,
obu ohjel oieteve,
lind o püssil püünetev,
kala võrgul võetev."

4. 391.

Sedä 'i tää, näiu noore,
sedä 'i tää ega mõista,
mistes poisi meida põlgsi,
levälalli meida laidi,
rokakõtu meid kõneli,
pudrupõnni meid põlassi.
Et meil elme peenikese,
kaalakirja meil kasine.
Las meid kasva, las meid olla,
ku me eläm, ostam elme,
ku me kasvam, katam kaala,
eläden saa elmekõrra,
kasvaen saa kaalakirja.
Esä vii Riiga ristu ärjä,
muial maal vii musta ärjä,
Valka vii vana pugali,
säält too elme iälise,
keedi kümnekeerulise,
sõle seitsmeservälise.

5. 392.

Sedä ei tää egä ei mõista,
mis neę poisi meida põlgsi,
levälalli meid küll laidi,
külävelle meid vihasi!
Et meil elme peenikeise,
kaalakirja meil kasine.
Ma küll kuuli, kosti jälle,
tääsi targast ma kõnelde:
„Küläveli, vellekeine,
mis o siski seęperästa,
et meil elme peenikeise,
kaalakirja või kasine!
Kui ma elä, osta elme,
kui ma kasva, kata kaala —
eläden sa elmekõrra,
kasvaen saa kaalakirja."

D b l.: 16. kasvaden.

168. Kaua karjas käinud.

1. H II 23, 502/3 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Kaua karjas käinud + Metsast mehele.
2. H II 23, 563/4 (38) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kaua karjas käinud + Karjasepõli + Kolm koera.
3. H II 5, 289/90 (70) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
4. E 52484 (34) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).

5a. H II 42, 851/6 (5) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Kaua karjas käinud + Haned kadunud.
b. H II 42, 875/81 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Kaua karjas käinud + Haned kadunud.

Motiivi „Üteldakse laisaks“ vt. veel laulutüübis nr. 26: Üteldakse laisaks ja nr. 125: Kaasa kaugel.

393.

Emäkeine, ennekeine,
pannit mu karja kasvamaie,
tõperiile tõusumaie.
Ken mu näive, näägutive,
ken mu kuulev, kuuluteve:
„Seę näiu karjan kasunu,
seę o uulista rumale,
seę o paksu palgiesta,
om ta silmist jo madale.“
Külänaise, nännikeise,
linapõlle, linnukeise,
obu o uulista rumale,

1.

siga silmist jo madale,
lammas o paksu palgeege.
Karjast viiäs mu mihele,
puu otsast poistelegi.
Sȫȫt o suuri söögilauda,
peenar o pikka istepenki,
kuus olli kitsi kaasikunna,
sada sikka saajameesta,
unt olli saaja ollermanni,
jänes kikki peiupoissi,
karu musta saanitäkku.

394.

Emäkene, ennekene,
pannid mu kava karjatsesse,
kava karja oole pääle,
pannit karja mu kasume,
mõtlit kasvet katsi lasta,
mõtlit tõusvet pọọli tõista —
karjan kasvi liia pikä,
liia pikä, lödulaiska.
Mõtlit saavat, enneke,
mõtlit saavat saksa naise,
mõne mõisaje emändi —
nüid es saa sandi naista,
kate kepi kandajata.
Kuri põli, sõtsikene,
kuri põli karjatsele,
kuri põli, vaevaelu!
Põli o põllukündajal,
ää põli äestajale,
elu einäniitajale,
kuri põli karjatsele:
vesi o alla, vesi pääle,

2.

vesi varvaste vahele,
veekääru keskeelle.
Undi meil käüsiv ommukulle,
karu käüsiv kasteelle,
pikäännä pimmesselle —
jõvva es unti ujute,
jõvva es karu sõhate,
pikäännäl pildu puida.
„O unti, äbene, unti,
o karu, kagele, karu,
ärä tule suise karja sekkä,
ulgandi obeste sekkä,
silmitu, sigade sekkä,
asjatu, anede ulka!
Meil o kolmi koerakesta:
üits o Irmi, tõine Armi,
kolmas kurekarvaline.
Üits teid kisup kivi pääl,
tõine murrap mulgu pääl,
kolmas sȫȫp ärä koguni.“

395.

Emäkene, ennekene,
pannid mu kava karjatses,
kava karja oole pääle —
karjan ma kasvi liia pikä,

3.

liia pikä, maani tarka.
Küläpoisi mud kõneliv,
ütli mud kodon kasvaveda,
villavakan veniveda,

tõrre alla tõusuveda —
ma küll kasvi karjannagi,
tõusi tõbraste jalunna,
esä ärgide ehena,
velle varste vaieel.

4. 396.

Emäkõine, ennekõine,
pannid mo kava karjatses,
kava karja oole pääle,
kässid kasva katsi lasta,
kässid tõusta pooli tõista.
Mina kuuli, kosti jälle,
tääsi targast ma kõnelde:
„Emäkeine, ennekeine,
karjan ei kasva katsi lasta
ega ei tõusu pooli tõista —
karjan kasvas liia pikka,
liia pikka, lödulaiska.
Panden vikadil ven'ume,
panden sirbil sirgumaie,
einäkaaril kasvamaie —
viks os kasun vikatile,
sirg os kasun sirbilegi,
kõrge einäkaarilegi."

5a.

Vt. laulutüüp nr. 337: Haned kadunud, var. 6a [695].

5b.

Vt. laulutüüp nr. 337: Haned kadunud, var. 6b [696].

169. Veimevakk ei kasva magades.

1. E 45657 (23) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890). Dbl.: H, R 5, 94/5 (19) — (1890).

1. 397.

Maka, maka, esä tüdär,
maka, maka, emä tüdär,
maka, maka, massat pal'lu!
Venus luu, venus liha —
ei sul venu veimevakka,
paisu ei palimevakka.
Terä teile salve saive,
terä teive tekilõnga,
salve sadulelõnga,
esä aita anni inda,
velle vakka massi vil'lä.
Suka sul Soomen koetu,
amme Abijan aetu,
piht o pantu Penujenna,
suka jalan soome kirja,
ame sul sel'län abja kirja,
pihta o penoje kirja.

Dbl: 13. Abjan — 16. abija.

170. Mehelekippuja.

1. H II 23, 554/5 (31) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
2. H II 42, 955/6 (5) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).

1. 398.

Mari, magjas neitsikene,
kippas kengälti mihele,
taht's ta talupojale,
viis päevä me velile,
poole päevä me pojale —
ole ei ainust tal ameta,

sõrmesuurust sõukesta.
Sõba tal sõidi lamba sel'län,
kõrik kõrdsina kõneli,
pallapoolik pakelesta.

Jät's ta riba riida pääle,
amme aiateibeesse,
suka Soome silla pääle,
kengä kirstukaane pääle.

399.

2.

Kümme tüdrukut küläna,
ütese üle värädi,
kik tahtve minnä mihele,
kik tahtve talupojale,
viieadrame' velile,
pooleadrame' pojale,
kik küll mõtlev mõisapoisse,

kik küll tahav tallipoisse,
kik küll kutsuv kutserida —
ole ei ainust neil ameta,
sõrmesuurust sõukesta.
Sõba neil sõidi lamba sel'län,
kõrik kõrdsina kõneli,
pallapoolik pakelesta.

171. Metsast mehele.

1. H II 23, 502/3 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Kaua karjas käinud + Metsast mehele.
2. H II 5, 296 (75) < Karksi v. — J. Hurt (1883).

1.

Vt. laulutüüp nr. 168: Kaua karjas käinud, var. 1 [393].

400.

2.

Mina vaene põltu latsi,
ilma emätu kanane,
päävä ma kaidsi külä karja,
ööse ma külä künnüruune.
Karjast viiti mu mehele,
sõõt olli suuri söömälauda,

peenar pikkä istepenki,
unt olli saaja ollerman,
karu musta saanitäkku,
jänes olli kikki peiopoissi,
kask olli valge kaasanaine.

172. Meestega metsas.

1. H II 23, 32 (6) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).

401.

1.

Til'luk tüdruk olli ma,
kuldsukka kudasi,
käbärdi ka käüsesuida,
ai õbeaelussiida.

Lätsi mõtsa meestege,
puusülläl poistege —
säält sai ma mehele,
karja kasuvellele.

173. Neiud ootavad naiste surma.

1. H II 23, 392/4 (6) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Neiud ootavad naiste surma + Pole poiste puudust.
2. H II 5, 272 (55) < Karksi v. — J. Hurt (1883).

3. H III 5, 879 (5) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
4. E 46004/5 (14) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Neiud ootavad naiste surma + Sügisel kosjad + Hoiatus laisa talu eest.
Dbl.: H, R 5, 57/9 (9) — (1889).

1. 402.

Sedä ei tää ega mõista,
mih neę näiduse muretsev,
vana näiduse valatev!
Oodav naisi kooleveta,
laste linna langeveta —
esi saas pereemässe,
esi saas pereesässe,
suu saas soola maitsejasse,
käe kulbi kandajasse,
jala aita astujasse.
Koole ei naise kohekile
ega lange laste linna,
saa ei pereesässe,
saa ei pereemässe,
suu ei saa soola maitsejasse,
käe ei saa kulbi kandajasse,
jala ei aita astujasse.
Sedäp näiduse muretseve,
vana näiduse valateve —
mõtlev poisse puuduveta,
mihi või vähäneveta,
Antse või alaneveta.
Näiukese noorekese,
sõtsikese, sirgukese,
ärä pel'läde seęperästa,
et tule puudus poistestegi!

Enne tule tühi tüdrukista,
nälg tule neista näidustesta,
puud tule põllekandajesta,
kui tule puud poistestegi.
Küll o mehi meie maale,
poisse meie poole pääle,
kübärpäid meie küläne,
vahapäid me vallannegi.
Enne puudus puiemõtsa,
kahanes kasevarigu,
enne puudus poiste punga,
alanes meeste avaski,
enne puud rikkal rahada,
Venemaale veeringida,
Kuramaale kopikida,
kui tule puudus poistestegi.
Näiukese noorekese,
sõtsikese, sirgukese,
küll o mihi meie maale,
poisse meie poole pääle,
kui o mütte mätteenna,
kui o konne kolteenna,
siile sammelte seana,
kui o vähje västerenna —
viis saa viisupaari eest,
seidse seanahka vastu.

2. 403.

Sedä ei tää ega ei mõista,
mis neę näidesse muretsev,
kao noore kannav leinä!
Kuulev na naisi kooleveda,
laste linna langeveda —
ek saas aseme omale,
käe saas kulbi kandajas,
päält saas pätsi ürgäjas,
keskelt kiku lõikajas.
Sedäp näidesse muretsev,
kao noore kannav leinä.

3. 404.

Sedä ei tää ega mõista,
mis neę näidise muretseve,
kao noore kannav leinä!
Oodav naisi kooleveta,
laste linna langeveta —
esi saas pereemässe,
päält saas pätsi ürgäjesse,
keskelt kiku lõikajesse,
suu saas soola maitsejasse,
käe jääs kulbi katsujasse.

405.

Sedä ei tää ega ei mõista,
mih nee näidise muretses
või nee piiga peiteleve,
kao noore kanniv leinä!
Ootav naisi kooleveta,
vana naisi vaibuveta,
laste linna langeveta,
esi saas pereemässe,
suu saas soola maitsejas,
käe kulbi kandajas,
päält saas pätsi ürgäjas,
keskelt kiku lõikajas.
Näiukeise noorekeise,
laske olla vana naise —
vana naine laste vari.
Mädä puu tule pidäje,
kirikinnas käpä vari,
sinisukka sääre vari —
nõndap vana laste vari.
Ootege, näiu noore,
ootege, kannatege,
kui tule suvi, saa sügüse,
kui and Jumal uvve odra,
uvve odra, keeru kesvä,

4.

valmis vastatse umale,
mõni mees oiab obesta,
mõni suiub sukukesta,
mõni vaalib val'leeida
teile tulla, meile minnä,
meile minnä teed küsüme,
teile tulla kos'suella.
Väs'us te värädi tulba,
aiasambe teil sadas,
aialangi laskunes
pidäden peiu obesta,
kanden kaasa val'leeida.
Mina kuuli, kosti jälle:
„Veli ellä, vellekeine,
kui sa lääd jo kos'suelle,
minnä ärä uniste usse,
tahmaste tare lävele —
mine sa usinde usse,
kõrgede tare lävele,
kun o viksi veepangi,
veel o vikseb vee tooja,
kun o karsi taarikannu,
veel o karseb kannust jooja!"

D b l.: 8. peremehesse — 10. kandejas — 11. ürgäjasse — 13. Näiukese noorekese — 14. naisi — 16. asemel: vana kasuk kaala vari — 18. järel: särgipeltsi piha vari — 20. Ootage — 21. Ootage, kannatage — 22. kui tuleb suvi, saab sügise — 26. obusta — 28. val'leeida — 30. küsime — 33. (puudub) — 35. val'leeida — 38. kui lääd ju kos'suella — 39. ärä minnä — 42. kargades [!] tare lävele — 44. viksem — 46. veel o karsem kannujooja.

174. Meie teid ei võta.

1. H II 5, 320 (4) < Polli v. — J. Hurt (1883).
2. H II 42, 957/8 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).
3. H II 5, 195/6 (16) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
4. H II 5, 309 (85) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Meie teid ei võta + Venna kiitus.
5. E 52490 (41) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Meie teid ei võta + Ei julge naist koju tuua.
   Dbl.: H, R 5, 63/4 (17) — (1889).
6. E 45654 (16) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
   Dbl.: H, R 5, 90 (12) — (1890).

406.

1.

Näiokese, sõtsikese,
mis te meida mõnitede,
ilma süüta irvitede —
ei tei 'i ole ilmarikka,
ilmarikka, taevatarga!
Ega meie teid ei võta —
me toome naise Narvamaalta,
punapõski Poolamaalta,
sinisääri Saksamaalta,
kellel o kõllatse juuse,
kellel o punatse põse.

2. 407.

Veli ellä, vellekene,
jätäm siiä seeki näiu,
lavva pääle laulatetu,
kivi pääle kihlat näiu,
pant jääs poe usse pääle,
sõrmus sõbra lavva pääle.
Saadam velle Venemaale,
saadam saani Saksamaale,
saaniaisa Arjumaale,
saadam rooma Roodsimaale —
velle meil mõistab vene keele,
saani meil mõistab saksa keele,
saaniaisa arju keele,
rooma mõistav roodsi keele —
saan meil toob saksa näiu,
saaniaisa Arju näiu,
rooma toove roodsi näiu,
esi velle vene näiu.
Ihen tuleb irnuenna,
taga tantsu lüvveenna,
perän perset pilduenna.

3. 408.

Näiokese noorekese,
mis te ennäst ehitate,
meie vastu valmistate,
ega meie teid ei võta —
me toome naise Narvamaalt,
inimese Iiumaalt.
Mehekese, vellekese,
ega meie teid ei taha.
Kas nee mihe, mis om meile,
või nee poisi, mis om siinä —
kui nee müti mätteen,
kõnniv kui konna kuusikon!
Enne me mängis mätästege,
nal'la tees me narmastege,
enne kui nende poistega.

4.

Vt. laulutüüp nr. 40: Venna kiitus, var. 3 [110].

5.

Vt. laulutüüp nr. 213: Ei julge naist koju tuua, var. 2 [486].

6. 409.

Näiukeise noorekeise,
mis te ennäst ehitede,
meie vastu valmistede,
ega meie teid ei võta!
Me lääm Narva naise perrä,
muial maale Maie perrä,
me lääme Riiga Reeda perrä,
me toome Narvast naise noore,
inimese Iiomaalta,
Riiast toome Reedakeise,
alevest toome Annekeise —
nee tulev ehen irnuenna,
nee tulev taga tantsienna.

Dbl.:: 2. ehitete — 3. valmistete — 5. lääme.

175. Neiu katmine.

1. E 45650/1 (9) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Dbl.: H, R 5, 84 (5) — (1890).

1. 410.

Näidise makas mäele,
näiu engäs einämaal,
sääse seive sääre pääl,
kihulise kindsu pääl.
Poisi mõtsast jo valadi,
tõinetõisel jo kõneli:

„Elläkeiset vellekeiset,
võtam ala allikeine,
käe kõrva kõrvikene,
ligi linalakakeine,
lääme linna lennätenna,
alevesse aienna,
toome linnast linast riiet,
alevest arva palaje,
katam näiul katussesse,
säem näiul sääre pääle,
ku 'i saa sääske salvamaie,
kihulise kiskumaie,
palet ei pal'las närime!"

D b l.: 11. lennätennä — 12. ajaenna — 16. pääl.

176. Ärge naerge neiusid!

1. EKS 4⁰ 3, 171/2 (8) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
Oma ja võõras mets + Ärge naerge neiusid.
Dbl.: H III 15, 617/8 (2).
2. H II 23, 525/8 (15) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Ärge naerge neiusid + Kuldnaine + Kurjale kositud.
3. H II 42, 639/41 (19) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Ärge naerge neiusid + Ei julge naist koju tuua.

411.

1.

Pirelemen, poisikene,
Virelemen, viisitarka,
magasim me mõtsana,
kenä mõtsa keskeella,
varikmäele valgeella
sinilillede seana,
valge lillede vahela,
punalillede poela.
Mõtsast tulli mõnda aisu,
ligi maada lilleaisu,
mööda maada mündiaisu.
Pirelemen, poisikene,
Virelemen, viisitarka,
äräp näime neegi päävä,
ku ollid otseli ojana,
külili külmäna veena,
esi sa käisid teeda mööda,
viisu joossiv veeri mööda,
niinepinnu niitu mööda.
Ärä sa naara näidusida,
teote ei tüdrukida —
sa ei saa naista siita maalta,
punapõlle siita poolta,
läbi otsid oma valla,
karguted Kariste valla,
pöörä paned Pöögle valla!
Küll tood naise Narvamaalta,
punapõlle Poolamaalta,
küll tule ehen irnuen,
taga tule tantsien —
peräst saa roodsi rooma tüki,
vene vangerte vedäja,
ole tal ei puusi puie tuvva,
niudid ei vee vedäde.
Pirelemen, poisikene,
Virelemen, viisitarka,
ärä sa naara näidusida,
teote ei tüdrukida —
pimme saa naine pilkajale,
narr saa naine naarajale,
sõge naine sõimajale!

M r k.: Värsid 11, 29—32 ja 41 on pliiatsiga juurde kirjutatud.
D b l.: 11. (puudub) — 29.—32. (puudub) — 39. pilkajalle — 40. naarajalle — 41. (puudub).

412.

2.

Veli ellä, vellekene,
saa ei naista naarajale,
tüdrukut teotajale!
Läbi otsit, vellekene,
läbi otsit oma valla,
kargutet sa Karksi valla,
pöörä panet Pöögle valla,
aelet sa Abja valla,

otsit poole Polli valda,
otsit siast sirgepiida,
otsit keskelt kenepiida,
otsit vahelt valgepiida —
peräst saat roodsi rooma tükü,
Arju aidakiskujeta
Lõve kirstulõhkujeta,
vene vannel'te vedäjet,
ken käü kuu kuateeda,
aaste aidaraduje,
kaevaten läits kammeresse,
ojaten läits oodiesse.
Saa ei naista naarajal,
tüdrugut teotajal!
Veli ellä, vellekene,
toodit puusta tetä naista,
kasepakust kasvatele,
tammepakust tahude,
lepäpakust lepütelle.
Kolme jo sinna puudunesse:
keelekesta, meelekesta,
esi ellä engekesta.
Veli ellä, vellekene,
tahit Maarie tüdärta,
väiet Maari väüsse.
Kätte sai Maarie tüdär,
ellit kuu, ellit katsi,
ellit päevä, ellit paari,
ellit pooli kolmiteta,
võtit otsi, vellekene,
võtit otsi söögil süüdu,
söögil süüdu, joogil juttu,
viisupaarista vihada,
jalarätista jaguda,
niidsepinnule nimeda,
kablaarust kakelusta,
ot'sit tühjast sa tül'uda,
ot'sit nal'last sa näruda.
Anne kuuli, kosti jälle:
„Viha küürä, vellekene,
viha küürä kül'le alla,
süä servi sel'lä alla!"
Paras, paras, Annekene,
paras, paras, ma paraste,
üle lätsit esä keelu,
üle lätsit emä keelu,
üle viie velle keelu,
seitseme sõsare keelu!
Esä keeli, emä keeli,
keeli kümne keele pääle,
kaidsi katele käele —
minnäk ärä undiulga sekkä,
karade karude kilda!
Anne kuuli, kosti jälle:
„Oles mul tähti täädäjasse,
mõjukene mõistajasse,
akikene arvajasse,
linnukene lendäjasse,
mihanes elu ihena
või o mul pidu peräna,
et olli elu ikuline,
pidu pilliroogeline,
kasu kaarakõrsiline —
tulle os visan viinatoobi,
katusesse õllekannu,
mõtsa ma mõjukarigu —
tuli os joonu viinatoobi,
katus os joonu õllekannu,
mõts maitsen mõjukarigu."
Anne kuuli, kosti jälle:
„Esä an'ds, emä tõodi,
velle kate teive kaupa,
sõsare sõna kõneliv."
Esä kuuli, kosti jälle:
„Ole ei esä andamine,
ole ei emä andamine,
sõsarete tõotamine,
velle kate kauplemine —
see olli näiu meelevalda,
kao kate kaalavalda,
suuvalda, süämevalda."

3.

Vt. laulutüüp nr. 213: Ei julge naist koju tuua, var. 3 [487].

177. Neiunälg.

1. H II 5, 310/1 (87) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Neiunälg + Ei lähe sinule.

Motiivi „Neiud lähevad ära" vt. veel laulutüübis nr. 34: Neiud lähevad ära.

413. 1.

Näiokese noorekese,
lääme ärä siita maalta,
lääme suves Soomemaale,
pooles aastas Poolamaale,
talves pikäs Talinasse.
Poisi tulev pükseta pallema,
kübärada kumardama:
„Tulge tagas, näio noore,
näio noore, tõisepoole,
mul om siidi päärätik,
mul om niidi ninarätik,
mul om põlle kullapõlle!"
„Kui sul siidi päärätik
ja veel niidi ninarätik,
kui sul põlle kullapõlle,
ei ma siski sind ei taha,
sind ei taha, sulle tule.
Mine sa musta murile,
rataskaala karule!"

178. Ei lähe sinule.

1. H II 5, 310/1 (87) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Neiunälg + Ei lähe sinule.
2. E 45655 (19) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Ei lähe sinule + Meeldivale mehele.
Dbl.: H, R 5, 91/2 (15) — (1890).

1.

Vt. laulutüüp nr. 177: Neiunälg, var. 1 [413].

414. 2.

Veli ellä, vellekene,
mina ei tuleki sinule,
sinule sianinale,
kaalakäändaje karule,
meelemurdaje murile!
Et saat esä kos'suelle,
velle mul viinu vedäme —
siski ei tule ma sinule.
Sellel lää, kellel loodu —
saatku või koera kos'suelle,
peni või viinu vedäme.
Sellel lää, kellel loodu.
Et sa toot mul siidipõlle,
siidipõlle, sitsikördi —
siski ei tule sinule,
sinul ei sianinale,
kaalakäändaje karule,
meelemurdajel murile.
Sellel lää, kellel loodu —
olgu või agadest aida,
vitsest väänetu värädi.

Dbl.: 2. tulegi — 4. kaalakäändje — 5. meelemurdje — 17. kaarakäändje [!] — 18. meelemurdje.

179. Pole poiste puudust.

1. H II 23, 392/4 (6) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Neiud ootavad naiste surma + Pole poiste puudust.

1.

Vt. laulutüüp nr. 173: Neiud ootavad naiste surma, var. 1 [402].

180. Neiud põlgavad.

1. H II 5, 207/9 (23) < Karksi v. —J. Hurt (1883).
Põlatud laps + Imelik maja + Neiud põlgavad.

1.

Vt. laulutüüp nr. 33: Imelik maja, var. 7 [92].

181. Kuldnaine.

1. H II 23, 396/8 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
2. H II 23, 456/9 (22) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Kuldnaine + Panen hõlbule tööle.
3. H II 23, 525/8 (15) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Ärge naerge neiusid + Kuldnaine + Kurjale kositud.
4. H II 42, 643/4 (21) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Dbl.: ERA, Tõrvand 1, 28/9 (5).

Vrd. laulutüüpi nr. 182: Öösi üksi.
Motiivi „Kosjaviinad" vt. veel laulutüübis nr. 120: Arg kosilane.

1. 415.

Veli ellä, vellekene,
toodit kurta kosimede,
viinä viimäde külässe,
saaja saamade talusse,
toodit kullage kõnelta,
õbege elu eläde,
vasel aia armujuttu.
Veli ellä, vellekene,
lätsit aita sa mäele,
eitit sängü sa magame,
pannit kulla päetsesse,
võtit õbe õlmulaani,
karda sa alla kasuku —
kuld es kosta, velleke,
kuld es kosta päetsinna,
õbe es õika õlmulaani,
karda ei alla kasuku.
Käänit külle, löüsit külmä,
aid sa jala, löüdsit jahe,
käänit sel'lä, löüsit seinä.
Tõusit ommuku sa ülesse,
lätsit alla tare manu,
võtit ennele kõnelta:

„Emäkene, ennekene,
rutta sa alla Ruusi poole,
lase alla Laadsi poole,
vii sa viinä Veeverelle,
Ruusi Kärdu tüterelle!
Vii nüüd viinä minneenna,
too näiu tulleenna!"
Enne vastu võideliia:
„Oh mu noori poigatanni,
sedä ei ole imet enne ollu,
enne ollu, muine kuulu,
et viiäs viinä minneenna,
tuvvas näiu tulleenna —
viin ju viiäs viisi kõrda,
kos'sul kävväs kuusi kõrda,
viiäs viisi vitsalista,
tõise viisi vitsategi;
viiäs kuusi kupulista,
tõise kuusi kuputegi;
viiäs sada sangalist,
tõise sada sangategi;
viiäs tuhat tutulist,
tõise tuhat tututegi."

2. 416.

Veli ellä, vellekene,
toodit kurta kosimede,
viinä viimäde külässe,
toodit kullast naista tetä,
õbeesta noorikuta:
„Ma pa kulla päetsesse,
õbe võta õlmulaani,
vana vaske jalutsisse."

Võtit kullage kõnelte,
õbege sa aia juttu.
Kuld es kosta, õbe es õika,
kuld es kosta päetsenna,
õbe es õika õlmaneegi,
vask es vasta jalutsinna.
Käänit külle, löüsit külmä,
käänit sel'lä, löüsit seinä,

ait sa jala, löüsit jahe.
Öö olli pikkä ütsinteegi,
kaise kaasate magade.
Lätsit sõs esä päetsesse,
lätsit emä päetsesse,
võtit sõs esäle kõnelte,
võtit emäle kõnelte:
„Emäkene, ennekene,
esäkene, kõvvekene,
panni kulla päetsesse,
võti õbe õlmulaani —
kuld es kosta, õbe es õika,
kuld es kosta päetsenna,
õbe es õika õlmaneegi,
vask es vasta jalutsinna."
„Oh mu noori poigatanni,
sedä ei ole imet enne ollu,
enne ollu, muina kuulu,
et sai näiu tibule,
kabu kate kopikule —
nüid viiäs viinä viisi kõrda,
kävväs kos'sul kuusi kõrda.
Nüid vii viisi vitsalista,
tõine viis vii vitsateegi;
nüid vii kuusi kupulista,
tõine kuusi kuputeegi;
nüid vii sada sangalista,
tõine sada sangateegi;
vii sa tuhant tutulista,
tõine tuhant tututeegi.
Vii sa viina minnenna,
too näiu tulleenna!"
Näiu jahus kammerenna,
kiidsus ta käsikivile.
Velle varjusta valadi,
pilgut' silmi ta pilusta:
„Näiukene noorekene,
mis sa jahvat kammerenna,
kiidsut sa käsikivile —
kivi rikup näiu rinna,
kakastep näiu kaala.
Tule mulle, saa minule,
tule teeme tuttavesse —
ma ei sunni survamaie
egä ei jahi jahvamaie,
käsi ei käsikivile!
Ma vii terä veskeelle,
massa mati mölderelle,
alli toove, alli viive,
kõrvi kõõrutev koduje."
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Veli ellä, vellekene,
kui saa sulle saanuvesse,
saanuvesse, jäänuvesse,
see tääd sinu süäda,
kuri sinu kombeeida —
vii ei teri veskeelle,
massa matti mölderelle.
Kui saa sulle saanuvesse,
saanuvesse, jäänuvesse,
kuule ei oma nimeda,
oma ennist õigakuta —
oora ma kuuli ommukulla,
litsi liia lõuneella,
kaagi kullakasteella."

3.

Vt. laulutüüp nr. 176: Ärge naerge neiusid, var. 2 [412].

417.

Oh minu noori vellekene,
võtid kulda sa kogude,
kokku pannid kolme kulla:
esä kulla, emä kulla,
kolmade sa ende kulla.
Tahit kullast tetä naista,
õbedasta noorikut.
Lätsit aita sa mäele,
lätsit aita magamaie,
võtit kulla kan'nelisse,

4.

võtit õbe sa õlmasse,
tahit kullage kõnelde,
õbeg aia armujuttu —
kuld ei kosta, vask ei vasta,
õbe ei õlman kõnele.
Tullit ommuku õlilta,
võtit ennele kõnelde:
„Emäkene, ennekene,
külmä olliv kulla kül'le,
jahe olliv õbe jala,

kuld ei kosta, vask ei vasta,
õbe õlma ei kõnele.
Vii sa viina, ennekene,
vii sa viina minneenna,
toọ sa näiu tulleenna!"

D b l.: 2. võtit — 7. õbeesta — 8. Lätsit aita sa magama — 9. (puudub) — 11. õlmulani — 12. kullaga — 16. Tulit ommikul õlilta — 22. õbe ei õlman kõnele — 22. järel: Külmä olliv kulla külle, / jahe olliv õbe jala — 23. Emäkene, ennekene. — Lõpus märkus: Pooleli.

182. Öösi üksi.

1. H II 42, 482/3 (4) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
2a. H II 42, 848/9 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
b. H II 42, 885/6 (7) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

Vrd. laulutüüpi nr. 181: Kuldnaine.

1. 418.

Vanapoisi, valju poisi,
mustakulmu, kurja poisi,
muu päevä muidu eläve,
nädäli üle ajave,
tulep seẹ õnnis õhtukene,
magus mahaeitämine,
kallis kaalanakkamine,
esä lääb emäge magame,
veli lääp noore nooriguga,
õde lääp oma mihega —
kellege sõs mina vaene?
Ma lää nuttes nurga poole,
tükü tühjä sängü poole,
kabiste vana kasukut —
„ Os sina, vana kasukas,
ää olet teole kävvä —
kõlva ei kirikus minnä!"
Veli ellä, vellekene,
kellege sõs sina kõnelet?
Kirbuge mina kõnele,
täiege ma aanut juttu,
lutiguga lei ma lusti.
Kik o lutigu loọna,
kik o kirbu kirjanegi,
kik o ritsigu riana,
kik o parmu paaritsiida,
kik o linnu liiatsiida —
mina vaene üliütsi.

2a. 419.

Eit läits taadige magame,
õde läits oma mehege,
veli läits noore noorikuge —
kellege lähän mina vaene?
Mina vaene aina üksi,
mina lähän nuttan nurga poole,
tükin tühjä sängü poole.
Nurk mul vastu ikkerella,
tühja sängü tümsätella,
lauda vastu laksatella.
Kääni külle, leisi külmä,
kääni sel'lä, leisi seinä,
pää panni, leisi päetsi,
jala panni, leisi jalutsi.
Kellege ma sõna kõneli
või ma aie armujuttu?
Võti kirbuge kõnelde,
lutikuge lugu pidäde.
Mitus kirpu kimbunagi,
mitu lutikut loọna?
Sada o kirpu kimbunagi,
tuhant o lutikut loọna.
Kirbu kõnniv, kingä jalan,
täie kõnniv, tärni rinnan.

2b. 420.

Eit läits taadige magame,
õde läits oma mehege,
veli läits noore nooriguge —
kellege lää mina vaene?
Mina vaene ainuüksi,
mina lähän nuttan nurga poole,
tükin tühjä sängü poole.
Nurk mul vastu nukkerelle,
tühi säng tümsätelle,
lauda vastu laksatelle.

Kääni külle, lõüsi külmä.
kääni sel'lä, leisi seinä,
pää panni, lõüsi päetsi,
jala panni, lõüsi jalutsi.
Kellege ma sõna kõneli
või ma aie armujuttu?
Võti kirbuge kõnelte,
lutikuge lugu pidäde.
Mitus kirpu kimbunagi,
mitus lutikut loona?
Sada olli kirpu kimbunagi,
tuhat lutikut loona.
Kirbu kõnniv, kengä jalan,
täie kõnniv, tärni rinnan.

183. Lendaksin neiude juurde.

1. H II 48, 89 (12) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

421.

1.

Oles mul ollu sirgu siiva,
sirgu siiva, tedre tiiva,
tedre tiiva, kotka koeva,
kotka koeva, kulli küine,
lendäs sinna lepikusse,
lases sinna laane pääle,
kukus sinna kaasikusse,
satus sinna saarikusse,
kun nee näidisse magave,
kun nee kao kurdave,
kudruskaala kulleleve,
õbeelme elbiteve,
ribasääre ringuteve!

184. Kuldõun.

1. H II 42, 786/7 (7) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).

422.

1.

Lääme, lääme, ellä velle,
lääme suurele mäele,
kallakille kõrgeelle,
kullaubint kukuteme,
õbeõuna pildumaie.
Sedä ei tää egä ei mõista,
aru ei saa, ärä ei arva,
koes see ubin kukkunesse,
õbeõuna karganesse.
Ubin kuk'ke Riia teele,
õbeõuna Narva teele.
Mis kuk'k ubin Riia teele,
õbeõuna Narva teele?
Et sul Narvan naine noori,
Riian rikrepää emänti.

185. Neiupaelad.

1. H II 5, 291/2 (72) < Karksi v. — J. Hurt (1883).

Motiivi „Vend teeb linnupaelu" vt. veel laulutüübis nr. 106: Maranale minek ja nr. 120: Arg kosilane.

423.

1.

Olli mul ütsi ellä velle,
läpe es pühä pidäda,
kallist aiga armatseda —
pühäbelt tei püünüsida,
kallil ajal kablusida.
Tee pääl tei tedrekabla,
raa pääl tei rebäsekabla,
niidu pääle nirgikabla,
nurme pääle nugisekabla,
külä ala näiokabla.
Tee päält sai tedrekese,
raa päält sai rebäsekese,

nurme päält nugisekese,
niidu päält sai nirgikese,
külä alt sai näiokese.
Tedrest sai teotegija,
nirgist sai ta niiduniitja,
rebäsest sai rehepesja,
nugisest sai nurmekündja,
näiost sai oma magaja.

186. Poiss tõuseb neiude juurest.

1. EKS 4⁰ 3, 201/2 (21) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Poiss tõuseb neiude juurest + Vahelt vaeslaps.
2. H II 5, 354/5 (30) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Poiss tõuseb neiude juurest + Ära kaota julgust + Hoiatus laisa talu eest.
3. H I 2, 152/3 (13) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Äratamine + Poiss tõuseb neiude juurest + Ära kaota julgust.
4. H II 23, 407/8 (15) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Poiss tõuseb neiude juurest + Ära kaota julgust.
5. H II 5, 210/1 (25) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
6. H III 5, 855/6 (4) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).
   Poiss tõuseb neiude juurest + Arg kosilane.
7. E 51954 (28) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H II 23, 275 (1) — J. Kunimägi (1889).
8. H II 48, 80/1 (6) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
9. E 45973/6 (6) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
   Poiss tõuseb neiude juurest + Kuri mets + Ehmatanud hobune.
   Dbl.: H II 42, 933 (23) — (1893).

Motiivi „Vend ehib kosjateele" vt. veel laulutüübis nr. 189: Vend ehib kosjateele.

1. 424.

Kuu tõusi, päe üleni,
kuu tõusi Kume jõesta,
päe Pärnu lätteesta,
agu Narva allikusta —
kustes tõusi me velle?
Viru piigade peosta,
Arju Annede kainlasta.
Tulli kukesta koduje,
as'te aol kammeresse,
pan'd ta piidsa pengi pääle,
kinda laia lavva pääle,
õigas ta oma õdesi:
„Anne arge, Maret marge,
Anne arge, mu sõsare,
Maret marge, mu madale,
too mul suka, kanna kaldsa,
anna mul ame linane,
ma lää näiduste koduje!
Näiduse mängsive mäele,
kudruskaala kallakule,
tinarinda rinnakule."
„Veli ellä, vellekene,
ärä võta eesta elmelista
ega taga taaderista,
võta keskelt kehvä latse,
võta vahelt vaeselatse!"

2. 425.

Kuu tõussi, päev tõussi,
kuu tõussi Kume jõesta,
päev Pärnu lätteesta,
agu Narva allikusta —
kustest tõussi meie velle?
Viru piigade peosta,
Arju Anne kan'nelesta,
Rõngu Reeda rüppeesta.
„Veli ellä, vellekene,
selle ütle ma sinule,
selle õppa õigeesta:
Kui lääd näidoste koduje,
Narva näidoste näole,
ärä sa lasta jume joosta,
jume joosta, verda veerda,
oia jumi julgeesta,
vaali veri valgeesta!"
„Sõsar noori, linnukene,

too mul suka, kanna kaldsa,
anna mul ame linane,
rüüdi pääle peenikene,
ma lää näidoste koduje,
Narva näidoste näole!"
„Veli ellä, vellekene,
ärä mine unitse usse,
tahmatse tare lävele —
unitsel usse mudane,
tahmatsel tare rabane —
mine sinna usseesse,
kun om ussen uiboaia,
kun om majan marjapida,
kesket usta kirsipuida,
lohu veeren loomipuida!"

426.

Üles, üles, ellä velle,
üles, üles üüdamede,
karga üles karjumede,
ilma õe õikamede,
ilma kao karjumede!
Nüüd o kohus kodu minnä,
aig o arvatu majasse —
joba kuu koa pääle,
joba agu aida pääle,
sõgel servi lõuneella.
Kuu tõussi, päe puneti,
agu armas al'lendi,
kuu tõussi Kume jõesta,
päe Pärnu lätteesta,
agu Narva allikusta.
Valadi mina, valadi:
kustest tõussi meie velle?
Viru piigade peosta,
Arju Anne kan'nelesta,
Rõngu Reeda rüppeesta.
Tulli kukes ta koduje,
asti aol kammeresse,
toet's maha tooli pääle,

3.

pisus pikä pengi pääle.
Sääl ta kurdi kurva meele,
sääl ta isti ikusilmi,
muret's ta käsipõsili.
Õigas ta katte sõsarta:
„Ann o arge, Maret marge,
Ann o arge, mu sõsare,
Maret marge, neitsikene,
too mul suka, kanna kaldsa,
anna mul ame linane,
ma lää näiduste koduje,
piiritpäie peesu pääle!"
Sõdse manu õppamaie:
„Veli ellä, vellekene,
kui lääd näiduste koduje,
piiritpäie peesu pääle,
ärä sa lasta jume joosta,
jume joosta, verda veerda!
Kurda kuninge jumele,
istu isändi ilule,
noore saksa seisäkulle,
sõs ei naara Narva näiu,
teode ei Viru tüdrugu!"

427.

Kuu tõussi, päe tõussi,
kuu tõussi Kume jõesta,
päe Pärnu lätteesta,
agu Narva allikusta —
kustest tõussi meie velle?
Viru piigade peosta,
Arju Anne kan'delesta.
Veli tulli kukest jo koduje,
asti aol kammeresse,
õigas katte ta sõsarta:
„Anne arge, Maret marge,
Anne arge, mu sõsare,
Maret marge, neitsikene,
too mu suka, kanna kaldsa,

4.

anna mul ame linane,
rätti valge vagja päälta,
kabla keeru kellerista,
ma lää näiduste koduje,
piiritpäie peesu pääle,
kaokeste kammerisse!"
„Ärä lasta jume joosta,
jume joosta, verda veerta —
kurda kuninge jumela,
istu isänti ilule,
suurte sakste seisäkulla!
Peräst sind petäv peene näiu,
augultev alevisaksa."

5. 428.

Kuu tõussi, päe tõussi,
kuu tõussi Kura jõesta,
päev Pärnu lätteest —
kustest tõussi meie velle?
Veli tõussi o̮odiesta,
mäe päälta mõisiesta,
Riia Reeda rüpeest,
Arju Anne kan'nelest,
Viru Viiude peosta.
Tulli kurba ta koduje,
toet's maha tooli pääle,
pan'd sis piidsa pengi pääle,
las'k ta laksi lavva pääle,
esi sis kurdi kurva meele,
esi sis seisi leinäkeele,
sais' ta salvetu süämel,
muret's ta käsipõsile.
Valadi mina, valadi:
kessi tul'i kurba küsüma
või tul'l leinä löüdäma?
Emä tul'l kurba küsüma,
esä leinä löüdämaie:
„Poeg sa no̮o̮ri, linnukene,
mis sa kurdad kurva meele
või sa seisäd leinäkeele?
Ek sud naari Narva näio,
pilgas vai pilupidäja,
sõimas vai sõpa sinine,
laimas naine latsiline?
Poeg sa no̮o̮ri, linnukene,
mine näidiste koduje,
piiritpäie peesu pääle,
sis ei naara Narva näio,
pilka ei pilupidäja,
sõima ei sõpa sinine,
laima 'i naine latsiline,
teode ei tinajuusse!"

6. 429.

Päe tõussi, kuu tõussi,
päe tõus' Pärnu lätteesta,
kuu tõus' Kura jõesta —
kustes tõussi meie velle?
Veli tõussi o̮o̮diesta,
Viru piigade peosta,
Narva näidiste käesta,
rapudi rinda rahasta,
vapudi pääd vahasta.
„Veli ellä, vellekõine,
näio ei ole püssi püündä,
püssi püündä, noole noppi,
noole noppi, võrgu võtta —
püve püssil püünetesse,
linde noolel nopitesse,
kalu võrgul võetesse."
Veli pan'd püssi püti pääle,
rohisarve seinä pääle,
esi las'k käsipõsile.
„Poig sa no̮o̮ri, linnukõine,
muretsed käsipõsile,
nutad rõõmurõõveenna."

7. 430.

Kuu tõussi, päe puneti,
agu armas al'lentesse,
kuu tõussi Kura jõesta,
päe Pärnu lätteesta,
agu Narva allikusta —
kustes tõussi meie velle?
Veli tõussi o̮o̮diesta,
Viru piigade peosta,
Arju Annede kan'delesta,
Rõngu Reeda rüppeesta.
Tuli kukesta koduje,
as'te aol kammeresse,
pan'ds ta piidsa pengi pääle,
kinda piidsavarre pääle,
kübäre kinnaste pääle,
is'te kurva istemele,
las'k ta leinä lavva pääle,
muret's ta käsipõsili.
Kes tal tuusi kurva meele
või tal löüsi leinäkeele?
Emä tuusi kurva meele.
„Poig sa no̮o̮ri, linnukeine,
mis sa kurdad kurva meele
või sa seisäd leinäkeeli —
ek su petve Viiru piiga,
auguldiv või Arju Anne?"

Veli kuuli, kosti jälle:
„Ei mu 's petä Viru piiga,
augulde es Arju Anne,
ma tulli näidiste kodusta,
piirikpäie peesu päälta."
Emä kuuli, kosti jälle:
„Poig sa nõori, linnukeine,
massa ärä näiu inda,
näiu inda, kao kaupa —
näiu inda ikenes,
kao kaupa jo kahitse,
nuku nuuma ju nurisi!"

D b l.: 2. al'lenti — 3. Kuura — 10. Reetade — 12. kammerisse — 17. ja 18. vahel: kumar'ts kurva küiräkile — 18. käsipõsikil — 21. ja 22. vahel: nänn tal nägi norus näo. / Emä ellä küsimaie: — 22. linnukene — 24. keele — 25. Viru — 26. augutive — 28. es — 29. augute — 30. tuli — 31. piirikpäi pesä päälta — 33. linnukene — 35. käo — 36. ikenessa — 37. ju — 38. nurisive.

431.

Valati mina, valati:
kust see kuu tõusenessa,
agu al'las paistunessa?
Kuu tõus'se Kume jõesta,
agu Narva allikusta,
päe Pärnu lätteesta.
Säältep tõus'e meie velle,
Viru piigade peosta,
Arju Anne kan'delasta.

432.

Kuu tõussi, Annekeine,
kuu tõussi Kura jõesta,
päe Pärnu lätteesta,
agu Narva allikusta —
kustes tõussi meie velle?
Viru piigade peosta,
Arju Anne kan'delesta.
Tulli kukesta koduje,
as'te aol kammeresse,
pan'ds ta piidsa pengi pääle,
kinda piidsavarre pääle,
kübäre kinnaste pääle,
esi is'te ikusilmi,
muret's ta käsipõsili.
Kessi läits kurba küsüme
või läits leinä nõudamaie?
Emä läits kurba küsüme,
esä leinä nõudamaie:
„Poig sa nõori, linnukeine,
mis sa istud ikusilmi,
muretset käsipõsile?
Ek sut naari Narva näiu,
pilgasi pilupidäje,
teotiv teotüdrugu?"

8.

Mõnda näive tulleenna,
sinda siiä saieenna,
tuhant siiä tulleenna,
sada siiä saieenna.
Taevas tan'tse, maa värisi,
pilve leive pillerkaari,
tähe leive täringiida,
agu eidi aeveeida,
kuu kullarõngaeida.

9.

„Ei mut naara Narva näiu,
pilka ei pilupidäje,
teote ei teotüdrugu.
Ma tulli läbi kolme mõtsa,
läbi kolme kurja mõtsa,
läbi alva aavamõtsa,
läbi pikä pihlamõtsa —
ihnamõtsa, õhnamõtsa,
ihnamõtsa tõmbas ilbu,
õhnamõtsa tõmbas õlma,
kuuskimõtsa tõmmas kurgu,
kaskimõtsa kakas kaala.
Ohja sel put'te uibeesse,
päitse pärnäpõõseesse.
Teel olli mitu irmutsetta,
raal olli setu raputsetta:
tedre irmudi teele,
pardsi rapudi pajuna,
mõtus mõtsa keskeenne.
Obu olli erku eiteleme,
varsa karsi kargeleme,
visas minu vitsikusse,
kübär karras kasikusse —
sest ma kurva, sest ma leinä."

D b l.: 34. (puudub) — 35. tõmbas — 36. tõmmas — 37. uibeessa.

187. Venna ehtimine.

1. H I 2, 163/4 (23) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Venna ehtimine + Oleks see mees minul + Vend linnas.
2. H II 23, 406/7 (14) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Venna ehtimine + Oleks see mees minul + Vend linnas.
3. H II 5, 277 (61) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
4. E 46007/8 (15) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Venna ehtimine + Oleks see mees minul.

Dbl.: H, R 5, 59 (10) — (1889).

Motiivi „Venna ehtimine" vt. veel laulutüübis nr. 332: Ehmatanud hobune.

1. 433.

Olli mul ütsi ellä velle,
olli ütsi, olli ainus,
olli ainus, olli armas,
olli kasin, olli kallis.
Ehiti ma vellekesta,
ehiti ja elläti,
kasvati ja kallisti,
osti üte needikese,
sada särgiaagikesta,
õmbli vellel õlma pääle,
sääsi särgisiilu pääle,
kummudi ma kuvve pääle,
ehiti üle esändi,
sääsi üle saksameẹsi.
Osti ma vellel obese,
sai ma vellel sõs sadule,
saadi sõs velle kos'suelle.
Veli läits üle kolme nurme:
Rõo nurme, Rõngu nurme,
kolmat Koriste nurme.
Rõo näiduse valasi,
Rõngu mõdse mõistative:
„Oles seẹ meie omasse,
tules meile tutavesse,
me pias pilulinuli,
katas kalli narmeella!"
Veli kuuli, kosti jälle:
„Sõdse noọri, linnukene,
pisu ei pilulinuli,
kao ei kalli narmeella,
ma pistä pilvist mineme."
Akkas ta obu ajamaie —
tulda leive ratsu turju,
sädemiida ratsu sääre.
Sai ta sõile, võt's sadade,
sai ta maale, võt's maratse,
võt's ta vihma veeretelle,
võt's ta rapute raheda,
look võt's luise lüvvä lunda,
rangi rapute raheda,
rinnus vihma veeretelle.
Veli läits linna lipsaten,
kalaranda kapsaten,
os't ta poodi puhtees,
linnapaiga pal'lees.
Kik saksa sala kõneli,
junkeriida aive juttu:
„Vat kus meẹsi, vat kus poissi,
ken os't poodi puhteesse,
linnapaiga pal'leesse —
saapa tal mõistiv saksa keeli,
ots tal mõisti oma keeli,
saapa tal massiv Saksamaada,
kübär kümme küläda,
esi mas's ta Riia linna!"

2.

Vt. laulutüüp nr. 188: Oleks see mees minul, var. 3 [436].

3. 434.

Olli mul ütsi ainus velle,
ainus velle, armas velle.
Ehiti ma vellekest,
ehiti ma, elläti.
Olli mul neli needikest,
sada saksa aagikest,
õmbli velle õlma pääle,
sääsi särgisiilo pääle,
saadi ta saksa poisisse,
kolme ärrä kutsaris.

4.

Vt. laulutüüp nr. 188: Oleks see mees minul, var. 5 [437].

188. Oleks see mees minul!

1. H II 5, 340/1 (22) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Oleks see mees minul + Vend linnas.
2. H I 2, 163/4 (23) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Venna ehtimine + Oleks see mees minul + Vend linnas.
3. H II 23, 406/7 (14) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Venna ehtimine + Oleks see mees minul + Vend linnas.
4. H II 5, 257/9 (46) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Hiie noormees + Päike ohje päästma + Õunapuu + Oleks see mees minul.
5. E 46007/8 (15) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Venna ehtimine + Oleks see mees minul.
   Dbl.: H, R 5, 59 (10) — (1889).

Motiivi „Tore sõit" vt. veel laulutüübis nr. 42: Tore sõit.
Motiivi „Venna hind" vt. veel laulutüübis nr. 40: Venna kiitus, nr. 43: Vend linnas ja nr. 200: Naine tuleb põllu tõttu.

435.

1.

Olli mul ütsi ellä velle,
olli ütsi, olli üvä,
olli kasin, olli kallis:
küpär mas's kümme küläda,
saabas mas's sada taluda,
pää tal massi Pärno linna,
otsa mas's Olandi linna,
esi massi Riia linna.
Läits ta üle Rõo nurme,
Rõo nurme, Rõngu nurme,
obu olli alla kui see ahju,
mees pääle kui see pääva.
Rõo näiduse valadi,
Rõngu mõdse mõistative:
„Oles see meie omane,
tules meile tuttaves,
me pias pilulinule,
katas kalli narmeille!"
Velle kuuli, kosti jälle:
„Pisu ei pilulinule,
kao ei kalli narmeille."
Veli läits linna lipsatelle,
kalaranda kapsatelle,
os't ta poodi puhtees,
linnapaiga pal'lees.
Kik saksa sala kõneli,
junkeri kik aive juttu:
„Vat kus meesi, vat kus poissi,
ken ost poodi puhtees,
linnapaiga pal'lees!"

2.

Vt. laulutüüp nr. 187: Venna ehtimine, var. 1 [433].

436.

3.

Olli mul ütsi ellä velle,
olli ütsi, olli ainus,
olli ainus, olli armas.
Ehiti ma vellekesta:
osti üte nööbikse,
sada särgiaagikesta,
õmbli vellel õlma pääle,
sääsi särgisiilu pääle.
Veli läits üle kolme nurme:
Rõo nurme, Rõngu nurme,
kolmade Kooriste nurme.
Rõngu näiduse valadi,
Rõngu mõdse mõistati:
„Ilus meesi, kaunis meesi!
Os see meesi meie ollu,
me pias pilulinule,

katas kalli narmeelle!“
Vällä pis't pilulinulta,
karas kal'le narmeesta.
Veli läits linna ku libisi,
kalaranda ku kabisi,
os't ta poodi puhteessa,
linnapaiga pal'leessa.

Kik saksa sala kõneliva,
nooreärrä aive juttu:
„Võt kus meesi, võt kus poissi —
pää tal massi Pärnu linna,
jala tal massi Jaani linna,
esi mas's ilma koguni.“

4.

Vt. laulutüüp nr. 105: Hiie noormees, var. 5 [244].

5. **437.**

Ehiti ma vellekesta,
ehiti ma, elläti ma,
kasvati ma, kallisti ma,
osti sada aagikesta,
sada õbenööbikesta,
õmli vellel õlma pääle,
sääsi särgisiilu pääle,
saadi velle kos'suelle.
Veli läits läbi küläje,
sõits ta üle Rõo nurme,
Rõo nurme, Rõngo nurme,
kolmade Kuriste nurme.
Külänäidise näeve,
Rõngu mõdse mõistatele:
„Vat kus meesi, vat kus noori,
kessi lääb läbi küläje,
obu alla kui see ahju,
mees pääla kui see päeva,
rüüd tal sel'län, siid tal öölän,
pähän päeväted kübäre,
kos'ukinda tal kähena,
kos'upiitska tal peona,
kos'ukirja kindeenna,
kos'uarmi ammeenna,
kos'upilu piidsanegi!
Oles see meesi meila,
oles see kaasa kaole —
meie pias pilulilule,
katas kaalinarmeelle!“

D b l.: 10. (puudub) — 11. Rõngu — 20. päevätet — 24. (puudub) — 8. pilulilu.

189. Vend ehib kosjateele.

1. H II 48, 88/9 (11) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

Motiivi „Vend ehib kosjateele“ vt. veel laulutüübis nr. 186: Poiss tõuseb neiude juurest.

1. **438.**

Üits olli velle minule,
kuldatutuke tuline,
õbearjake õele.
Mõtli mõisa ma mineve,
saksa askelit ajame,
vene raamatut vedäme —
veli käisi kosjakäida,
aeles auradaje.
Õigas Katista sõsarta:
„Anne arge, Maret marge,
Anne arge, mu sõsare,
Maret marge, neitsikene,
puhka see tuli tubaje,
too mul suka, kanna kaldsa,
rätti valge too vajasta,
kabla keeru kellerista —
ma lää näidiste koduje,
mõrsiede mõisaasse,
säält tule kukesta koduje,
astu aol kammeresse!“

190. Kosjahobu söötmine.

1. H II 42, 513/7 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
   Kosjahobu söötmine + Tule mulle + Panen hõlbule tööle + Hää ja kuri mees + Ei lähe ilusale mehele.
2. H II 5, 277/9 (62) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Kosjahobu söötmine + Kaevul kosija.
3. H II 23, 74 (10) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
4. H II 42, 808/11 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
   Kosjahobu söötmine + Kaevul kosija + Tütarde tapja.
5. H II 48, 82/4 ja 86 (8) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
   Kosjahobu söötmine + Kaevul kosija.

1.

Vt. laulutüüp nr. 192: Tule mulle, var. 3 [449].

2.

Vt. laulutüüp nr. 191: Kaevul kosija, var. 4 [443].

439.

3.

„Veli ellä, vellekene,
kellel oiad sa obesta,
kellel vaalid val'leida?"
„Sõtsi noori, linnukene,
sõtsil oia ma obesta,
sõtsil vaali val'leeida."
„Veli ellä, vellekene,
undil oia sa obesta,
karul vaali val'leeida."

4.

Vt. laulutüüp nr. 218: Tütarde tapja, var. 5 [497].

5.

Vt. laulutüüp nr. 191: Kaevul kosija, var. 9 [447].

191. Kaevul kosija.

1. GEG, EH 65, 96/8 (17) — (1817—1825).
2. H I 2, 137/8 (3a) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
3. H II 23, 536/7 (19) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
4. H II 5, 277/9 (62) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Kosjahobu söötmine + Kaevul kosija.
5. E 51932/3 < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Kaevul kosija + Neiukaup kambris.
6. E 51936/7 (4) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 14/5 (4) — (1889).
7. H II 42, 625/7 (12) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Kaevul kosija + Neiukaup kambris.
8. H II 42, 808/11 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
   Kosjahobu söötmine + Kaevul kosija + Tütarde tapja.
9. H II 48, 82/4 ja 86 (8) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
   Kosjahobu söötmine + Kaevul kosija.

Motiivi „Kolm allikat" vt. veel laulutüübis nr. 418: Venna sõjalugu.

1. 440.

Kunnes mo näi näl'läkõrki
või mo tuusi tuulekõrki,
silmäs mo sigade poissi?
Vee veeren veruteveta,
oja veeren uhtaveta,
kurik kuldina kähena,
õbeõõni laanilauda,
kurikvarre kirjotetu,
suu valge, põse punatse,
lumikäkutse käüse.
Ai allil ta manuja,
ai kõrvil ta kõneesse,
võt't ta ütelda minole:
„Tere, näio, vee vedäja,
kabo, koogo kalluteja!
Anna vett obese juvva,
anna kõrvile kõnesse,
anna alli aisutelle!
Ma ole saksa asjoline,
saksa raamato vedäja,
ma lää rutust Ruhja tee,
ma lää pakki Paideesse,
rutoraamato kähena,
pakikirja paperenna."
Mina tuusi jälle lausta:
„Küll ma tunne, poisikene —
ole ei saksa asjoline,
saksa ei raamato vedäja —
sa oled kos'opoisikene,
kos'okinda sul kähena,
kos'okirja kindeenna,
sõrmin o sõsarte kirja,
varsin o vaderte kirja,
peiokirja peidelinna,
kos'opiitsa sul peona,
kos'opiiro piidsa pääl.
Mino ellä vellekene,
must ei joo murovetta,
all ei joo arovetta,
linalakka leovetta.
Mine mo esä kodue,
mine mo emä kodue,
sääl o kolmi allikuta:
üits küll mõjoteb mõdude,
tõine ajab aanikita,
kolmas virist virreeta —
jooda musta sa mõjosta,
jooda alli aanikelle,
jooda kõrvi virreelle,
joo esi, jooda obene,
söö esi, söödä obene!"
Ninda näidisse, sõsare,
ninda sõsar, linnukene!

Tidrukide laul.

Var.: 40. linalakka liivavetta.

2. 441.

Tahtsi ma rutust Ruhja minnä,
tahtsi pakilt Paideesse,
ruturaamat mul käeen,
pakipapere peoon.
Näi mina näiu mõskevet,
oja veeren uhtavet,
vee veeren virutevet,
kurik kuldine käeen,
kaits olli õbetõlvakest,
tõisege an'ds tõise oori,
loo järgi liksa-loksa.
Võti mia pähä kurja meele,
ai ma alli manuje,
ai ma kõrvi kõruje,
linalaka ma ligi.
Lätsi sõs näiu tereteme:
„Tere, näiu, siidisukka,
siidisukka, kuldakengä!
Anna vett obese juvva,
anna allil aisutele,
anna mustal muusutele,
linalakal liimitsele!"
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Veli ellä, vellekene,
all ei joo aruvetta,
must ei joo muavetta,
linalakk ei liivavetta.
Sõida mu esä koduje,
sõida mu emä koduje,
sääl om kolmi allikuta:
üits sääl vetta, tõine metta,
kolmas mõõlap ju mõduda.
Söö esi, söödä obene,
joo esi, jooda obene!"
Ma küll kuuli, kosti jälle:
„Jole mul aiga sinna sõita,

sinna sõita, sinna minnä —
ma ta'as rutust Ruhja minnä,
ma ta'as pakilt Paideesse.
Näe, ruturaamat mul käeen,
pakipapere peoon."
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Veli ellä, vellekene,
saa sa 'i rutult Ruhja minnä,
saa sa 'i pakilt Paideesse,
sa olet kuhalt kosiline,
arvalt näiuasjuline —
kos'upiitska sul peoon,
kos'upiiri piidsa pääl;
kos'ukinda sul käeen,
kos'ukirja kindeel;
kos'ukübär sul pähään,
kos'ukupp kübäre pääl;
kos'uame sel'länegi,
kos'uarmi ammeen."

442.

Kustes velle näive näiu?
Oaaian kitsuvetta,
kanepaian kakkuvetta.
Jala paistus alta arva laane,
pää päält pärevarigu.
Näive mõõlun mõskevetta,
vee veeren virutevetta,
oja veeren uhtavetta,
laud olli laasine ihena,
kurik kuldine kähena,
tõine õbetõlvakene.
Kessi manu tal minesse,
või läits kõrva tal kõnesse,
või läits juure jutussegi?
Veli ai allile manuje,
kõrvil ai manu kõnesse,
linalakale ligije.
„Näiukene noorekene,
anna vett obese juvva,
anna kõrvil kõõristelle,
linalakal liimitselle!"
Näiu kuuli, kosti jälle:

443.

Näi ma näio kasvaveda,
pilupihta paiseveda,
võti oida ma obesta,
võti säädä sälukesta.
Pimmesel ma pisti einä,
kan'nelen ma kandsi kaara,
varjul ma vee vedäsi
ilma esä täädameda,
ilma emä täädameda,
näiol minnä kosjoelle.
Mianes kos'oobene?
Pää tal pantu pannelesse,
laka laiasse rahasse,

3.

„Veli ellä, vellekene,
must ei joo muavetta,
linalakk ei liivavetta,
all ei joo aruvetta.
Veli ellä, vellekene,
sa olet kohalt kosiline,
arvalt näiuasjuline —
kos'ukinda sul kähena,
kos'ukirja kindeenna,
kos'upiitska sul peona,
kos'upiiri piidsa pääle.
Mine mu esä koduje,
mine mu emä koduje,
veere vellede majasse,
kaokeste kammeresse —
sääl o kolmi alliketa:
üits sääl mõõlap jo mõduda,
tõine ajap aaniketa,
kolmas viap viinajaani.
Joo esi, jooda obene,
joo esi, jooda ratsu!"

4.

kabja kullakilingisse,
tutu kuldatukemesse,
saba saksa taaderesse.
Sai see obu täide söönu,
täide söönu, täide joonu,
võti kõrvil ma kõnelda,
juttu aia armilegi:
„Sõida, sõida, mu obene,
lase rahvi, raudakapja,
sõida mu äiä kodusse,
sõida mu ämmä kodusse,
kaokeste kammeresse!"
„Tere, äia, meie ätti,

tere, ämma, meie nänni,
tere, küü, ellä velle,
nao, noorepa sõsare!
Ka o näidesse kodunna?"
„Ole ei näidessid kodunna —
näio läits küllä vetta otsma,
külä ala allikole."
Anni ma rooska ruunalegi,
piitsa piiritlakalegi —
ek saas järgi järve pääl,
ek saas kokko Koeva pääl.
Näi ta ojal utaveda,
lo'u veeren lopsiveda,
laud olli laasine ehena,
kurik kuldine käene.
„Tere, tere, näiokene,
tere, o veevedäja!
Anna vett obese juvva,
anna allil allikost!"
All es joo allikost,
must es joo morovetta,
linalakk es leovetta.

Näio minolta perima:
„Ütle mulle, noorimeesi,
ütle mulle, kes sa oled,
kes sa oled, koes sa sõidad!"
„Ma ole vaene teekäüjä,
Vene raamatu vedäja,
Poola posti kirjakandja."
Näio kuuli, kosti vasta,
tääs' ta targaste kõnelda:
„Või sa 'i mõtle mõistaveda,
arva ei aru saadaveda —
sa oled kohalt kosiline,
sa oled viksist viina tooja —
kos'okinda sul käena,
kos'opiitsa sul peona,
kos'okirja kindeen.
Sõida mu esä kodosse,
sääl om kolmi allikuda:
üits sääl viina virises,
tõine aab sääl aanikuda,
kolmas jooosk mesimagusta."

5. 444.

Kunnes velle näive näiu?
Vee veeren virutevete,
oja veeren uhtevet,
mõlu veeren mõskevete,
lohu veeren lopsivete.
Ai ta allile manuje,
ai ta kõrvile kõruje.
„Sõsar noori, linnukeine,
anna vett obese juvva,
anna alli aisuteme,
musta ..... nuusuteme!"
Näiu kuuli, kosti vastu:
„Ek oled kuhalt kosilene?
Must ei joo muavetta,
kõrb ei joo kõrrevetta,
linalakk ei liivavetta.
Ek oled kuhalt kosilene,
arvalt näiuasjuline?"
Veli kuuli, kosti vastu:
„Kui olen kuhalt kosilene,
arvalt näiuasjuline,
teeme sis tingi teele,
teeme kaupa karjamaale."
Näiu kuuli, kosti vastu:
„Veli ellä, vellekeine,
tetäk e' tingi teele
ega kaupa karjamaale.
Mine mo esä koduje,
veere velle kammeresse,
kaupa tee esä kodune,
tingi velle kammerenna.
laasiakende alaje,
kuvve ruudi kotele!"

6. 445.

Kunes me velle näive näiu?
Vee veeren viruteved,
oja veeren uhtavet,
lohu veeren lopsiveta,
tõlu kuldina kähena,
laud oli laasina ehena —
säälep velle näive näiu.
Aive alli manuje,
ai ta kõrvile kõnesse,
linalakal ta ligije.
„Sõsar noori, linnukeine,
anna vett obese juvva,

anna allil aisute,
anna mustal maigute,
linalakal liimitse!"
Sõdse kuuli, kosti jälle:
„Küläveli, vellekeine,
must ei joo muavetta,
kõrb ei joo kõrrevetta,
linalakk jõi [!] liivavetta!
Aja sa alli allikusse,
aa sa kõrvil kõeva ala!"
Veli kuuli, kosti jälle:
„Sõsar noori, linnukeine,
aig ei ole minnä allikusse
ega kõndi kõeva ala,
ruttu tule meil minegu,
pakki või pääle panegu —
ma ole saksa asjuline,
Vene raamatu vedäje,
Poola posti kirjuteje."
Sõdse kuuli, kosti jälle:
„Küläveli, vellekeine,
sa 'i ole saksa asjuline,
Vene raamatu vedäje,
Poola ei posti kirjuteje,
sa oled kuhalt kosilene,
arvalt näiuasjuline —
kos'okinde sul kähena,
kos'opiitska sul peona,
kos'oarmi ammena."

D b l.: 1. Kunas — 15. (puudub) — 22. kõrvi — 34. ei — 40. kos'upiitska sul peonna — 41. kos'uarmi sul ammena.

446.

Kunes velle näiu näive?
Vee veeren virutevet,
oja veeren uhtaveta,
mõelu veeren mõskeveta,
kaevu veeren kastaveta,
laud olli laasist tal ehena,
kurik kuldine kähena,
tõlu tõisena peona.
Ai ta allile manuje,
ai ta kõrvile kõruje,
teretelle Annekesta:
„Tere, Anne, tiigi pääle,
tere, tiigi veere pääle!
Anna vetta obese juvva,
anna alli aisutelle,
linalaka liimitselle,
anna kõrvi kõõristelle!"
Anne kuuli, kosti jälle:
„Must ei joo muavetta,
all ei joo anumevetta,
linalakk ei liivavetta,
kõrb ei joo kõrvevetta."

7.

„Ruttu, ruttu, näiu noore,
ruttu, ruttu, pakki, pakki,
ruttu o meie minegu,
pakipapre meil peräna,
rutukirja raamatunna."
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Te olet kohalt kosiline,
arvalt näiuasiline —
kos'ukinda teil kähena,
kos'upiitsa teil peona,
kos'uarmi ammeenna,
kos'umärgi mäntelinna."
Pak's ta panti põlve päälta,
kihlakeedi kindeesta.
Näiu vastu vaielile:
„Ärä mu tingi tiigi pääle,
tingi tiigi veere pääle!
Kaupa 'i tetä karjamaale —
kaupa tee esä koduna,
kaupa tee emä koduna,
velle katsi kammerinna,
näiu sõsarte seana."

8.

Vt. laulutüüp nr. 218: Tütarde tapja, var. 5 [497].

447.

Veli ellä, velleke,
näid sa näidu kasvavetta,
tinarinda tõusevetta,
võtit oida sa obesta,

9.

võtit säädä sälusiida,
kaia range, val'leeida.
Talli söödit, talli joodit,
taga talli tallitasid,

läbi pilu pistit einä,
akenasta annit kaara,
läbi lae lassit rokka.
Sai see obu täide söönü,
täide söönü, täide joonu,
võtsit saale sõitamaie.
Perrä pannid saani tinatse,
pääle pannid luise looga,
luise looga, jõhviohja.
Sõidit näidista koduje,
saani ait tare lävele,
saaniaisa akenesse,
luise looga katussesse,
jõhviohja rästeesse,
teredit äiä esässä,
teredit ämmä emässä —
„Tere, nadu, neitsikene,
tere, küdü, nooreärrä!
Kas om Anne koduna?"
„Ole ei tedä koduna."
„Koes läits temä kodusta?"
„Ta läits Riiga riikimaie,
ta läits Valka vaalimaie.
Veli ellä, vellekene,
kui o sul oma obene,
aja sis järgi järve päälä —
ek saat kokku Koiva päälä,
järgi saat Salatsi päälä!"

Mih näiet Anne tegevet?
Anne veerib veteteele,
kalluteb kajuradada,
õbeõlpu, kuldakonksi,
raudapangi, vaskevitsa,
nee olliv kurja kaalumaie,
vastu mäge vaalumaie.
„Tere, näiu, vee vedäje,
kajukoogu kalluteje!
Anna vett obule juvva,
anna allil aisute!"
Anne kuuli, jälle kosti:
Veli ellä, velleke,
jooda alli allikusta,
linalakka liiva päälta,
jooda musta muru päälta,
kimmelit sa kivi päälta!"
Velle kuuli, jälle kosti:
„All küll tahab Anne vetta,
linalakka liivavetta,
must see maitseb mullavetta."
Anne kuuli, jälle kosti:
„Veli ellä, vellekene,
sa olet vissist viinuline,
otsekohe kosjuline —
kosjakinda sul kähena,
kosjapiitsa sul peona,
kosjakirja kindaenna!"

192. Tule mulle!

1. GEG, EH 65, 82/3 ja 93/4 (7) — (1817—1825).
   Tule mulle + Hää ja kuri mees + Joodik mees peksab.
2. GEG, EH 65, 88/90 (13) — (1817—1825).
3. H II 42, 513/7 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
   Kosjahobu söötmine + Tule mulle + Panen hõlbule tööle + Hää ja kuri mees + Ei lähe ilusale mehele.
4. H II 48, 86/7 (9) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

Vrd. laulutüüpi nr. 193: Panen hõlbule tööle, nr. 194: Kolm aita, nr. 195: Ait nooriku magada, nr. 278: Mis viga tulla ja nr. 279: Sillad soile.
Motiivi „Ehted härgade eest" vt. veel laulutüübis nr. 167: Poisid põlgavad.

1.

Vt. laulutüüp nr. 145: Hää ja kuri mees, var. 2 [353].

2.

448.

VEEOTSIMISE LAUL.

Lääme Virro vetta otsma,
Arjost mei vetta vedäme,
vaskivankeri peräne,
õbepütti vankerenna.
Keh meil vasto või tulesse?
Vasto tulli purjopoisikene,

laevasihkre latsekene,
võt't ta ütelda minule:
„Näiokene noorekene,
poe meie purjo pääle,
astu laeva aagi pääle,
ma so vii Viromaale,
ma so aja Arjomaale,
lähäte so Läänemaale,
Virro vii villo so tegeme,
Arjo kangida kudame,
Lääne lehmi nüssamaie!"
Mina tuusi jälle lausta,
tahas ma targaste kõnelda:
„Kuule, purjopoisikene,
laevasihkre latsekene,
poe ei teie purjo pääle,
astu ei laeva aagi pääle!
Küll o mul kodun kangeida
ilma Arjo kangeida;
küll o mul kodun villosida
ilma Viro villotegi;
küll o mul kodun lehmesida
ilma Lääne lehmitegi —
ei ma ei tule, ei tõote."
„Tule iki, näio noore,
tule iki ja tõote!
Ma so elmele ehite,
ma so saada sarkesille."
„Kuule, purjopoisikene,
laevasihkre latsekene,
elme jääs vee el'ule,
sarra laskve laeneelle.
Mul o kodun viisi velle,
kuus mul kullasta sõsarda,
nee mo elmil ehiteve,
nee mul saave suure sarra.
Esä vii Riiga risto ärjä,
Valka vii vana pugale,
säält too elme eälise,
pavva poolepõlvelise —
elme saa mino eässe.
Kuule, purjopoisikene,
laevasihkre latsekene,
ei ma ei tule, ei tõote."

449.

Veli ellä, vellekene,
näit sa näiu kasvaveta,
punapõlle paistuveta,
sinipõlle sirguveta,
võtit oida sa obesta,
ravitse sa ratsukesta,
võtit vaali val'leeida,
võtit pääni päitseeida,
oisit obu uhmerenna,
kimmelet kivi viluna,
tuhkureta toomingunna
ilma esä täädämede,
ilma emä täädämede.
Sai see ratsu söönüvesse,
sai see ratsu joonuvesse,
näiu kuuli, kosti jälle:
„Veli ellä, vellekene,
kellel oiat nüid obese
või sa vaalit val'leeida?"
„Näiul oia ma obese,
näiul vaali val'leeida."
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Oia undile obene,
vaali karul val'leeida,
pääni põdral päitseeida!"

3.

Velle kuuli, kosti jälle:
„Tulge iki te minule,
tulge mu usse oidajasse,
marjavarre vahkijasse,
tulge mu karja saatajasse,
värist vällä laskejasse,
kuatee kulutajasse,
aidatee arutejasse!"
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Ken su usse enne oisi,
marjavarre enne vahksi?"
„Undi mul usse enne oisi,
marjavarre enne vahksi,
karu mul karja enne saadi,
kuatee enne kuludi,
aidatee enne arudi."
Velle kuuli, kosti jälle:
„Näiukeisi noorekeisi,
tulge iki te minule!
Ei ma 'i sunni survamaie
egä jahi jahvamaie,
käsi ei käsikivile —
ma vii terä veskeelle,
massa mati mölderelle,
kaits ma matti kangurelle;

oo viive, alli toove,
kõrvi kõõrutev kivile."
Sai see näiu saanuvesse,
jälle muile jäänuvesse,
tõisele tõotevesse,
üle aia antavesse,
üle müüri müütävesse —
vii es teri veskeelle,
massa 's matti mölderelle,
katte 'i matti kangurelle.
Vii es alli, vii es kõrvi,
vii es alli, too es alli —
näiu surviv, näiu jahviv,
kao kõõrutiv kivile.
Kivi riksi näiu rinna,
kakasti ta kao kaala.
Velle kuuli, kosti jälle:
„Näiukese noorekese,
tulge iki te minule!
Ma teid pia pillilegi,
kargade teid kannelenna,
ma vii pillil teid magame,
kannelen teid kammeresse,
ma pa pilli päetsesse,
kandle katsi jalutsisse,
pillil ma üles ärände,
kandlel üles kargatelle."
„Petelik olet, vellekene,
petelik sa võtteenna,
mahe manu saieenna —
viisid piidsal meid magame,
kaikeen sa kammeresse,
pannit piidsa päetsesse,
kaike katsi jalutsisse.
Tõusit ommuk sa ülesse,
võtsit piidsa päetsesta,
kaike katsi jalutsista,
võtit pessä piidsalegi,
võtit ropsi roosalegi,
kärki raudakämmelenna."
Anne kuuli, kosti jälle:
„Ilus meesi, kaunis meesi,
ilus meesi ilmal nätä,
kaunis mees kavest valate —
ilus mees ihu imeje,
valge mees vere valaje,
kõrgil o kõva rusigu.
See tääs temä süäda,
kuri temä kombeeida,
et olli sehen sitikiida,
massa all tal mardikiida,
kopsu all kuradi juure."

4. 450.

Näidisse mängive mäele,
poisi uiguve oruna:
„Tule nüüd maha, näiu noore,
tule mul usse oidijasse,
kuatee kulutajasse,
aidatee arentejasse,
laudatee laotajasse!"
Näiu kuuli, kosti vastu:
„Veli ellä, vellekene,
kes su usse enne oisi,
kuatee enne kuluti,
laudatee enne laoti,
aidatee enne arenti?"
Veli kuuli, jälle kosti:
„Emä mu usse enne oisi."
„Kos su emä nüüd o jäänü?"
„Mu emä o ärä surenu."
Näiu kuuli, jälle kosti:
„Veli ellä, vellekene,
ei ma 'i lää, ei tõote —
kuri teil kübäre päälä,
laiskus laia lindi päälä!"

193. Panen hõlbule tööle.

1. GEG, EH 65, 117/8 (9) — (1817—1825).
Ait nooriku magada + Panen hõlbule tööle.
2. H II 23, 456/9 (22) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Kuldnaine + Panen hõlbule tööle.
3. H II 42, 513/7 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
Kosjahobu söötmine + Tule mulle + Panen hõlbule tööle + Hää ja kuri mees + Ei lähe ilusale mehele.
4. H II 5, 262/4 (48) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Vahelt vaeslaps + Panen hõlbule tööle.

5. H II 5, 283/4 (66) < Karksi v. — J. Hurt (1883).

Vrd. laulutüüpi nr. 192: Tule mulle, nr. 194: Kolm aita, nr. 195: Ait nooriku magada, nr. 278: Mis viga tulla ja nr. 279: Sillad soile.
Vrd. laulutüüpi nr. 121. Ihaldatav neiu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 195: Ait nooriku magada, var. 1 [456].

2.

Vt. laulutüüp nr. 181: Kuldnaine, var. 2 [416].

3.

Vt. laulutüüp nr. 192: Tule mulle, var. 3 [449].

4.

Vt. laulutüüp nr. 203: Vahelt vaeslaps, var. 3 [468].

451.

5.

Näio läits alla piuti sooda,
poiss läits vasta poolest sooda,
kut's ta näio kuusikusse,
pet's ta näio pedäkusse.
„Tule mulle, näiokene,
tule mulle, mul o külla,
saa mulle, mul o saia,
saa mu saiategijas!
Mis sul viga mulle tulla,
mulle tulla, mulle saia,
ma ei sunni suure tööle
ega pane raske tööle;
pane ei riihte pessemaie —
sul saa kõrik kõlgastega;
pane ei linu kolkimaie —
sul saa linik lemmeltega,
pallapoolik pakeltega;
käse ei käsikivile,
pane ei pal'lu jahvamaie —
ma vii terä veskeelle,
massa mati mölderelle;
pane ei kangasta kudama —
ma vii kanga kangruelle,
kangru kua kangesida.
Suvve ma söödä suhkurega,
talve tatretangudega —
suvve lää suhkur sulasse,
talve lää tangu tahesse."

194. Kolm aita.

1. EKS 4° 3, 175/6 (10) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
2. H II 23, 14 (7) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Mets neiude vahel + Neiu tuleb põllu tõttu + Kolm aita.
3. H II 23, 37/8 (11) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
4. E 52492 (48) < Karksi v. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H, R 5, 73/4 (2) — (1889).

Vrd. laulutüüp nr. 192: Tule mulle, nr. 193: Panen hõlbule tööle, nr. 195: Ait nooriku magada, nr. 278: Mis viga tulla ja nr. 279: Sillad soile.

452.

1.

Veli ellä, vellekene,
iki petit, iki kitit:
„Tule mulle, saa minule!
Suust ma söödä, suust ma jooda,
suust ma söödä suhkurile,
peo päälta pähkerile,

pillil vii ma magama,
kan'nelen vii kammeresse.
Mul o kolme aidakesta:
üits o roonitu rügije,
tõine taanit taterida,
kolmas niidetu nisuje."
Sai ma sulle saanuvessa,
saanuvessa, jäänuvessa —
oli sul kolmi aidakesta:
üits oli iirte ilatse,
tõine kasse karate,
kolmas rotte roomate.
Piidsal viisid mu magame,
kaikal viisid kammeresse.
Ojaten lää oodiesse,
koigerten lää kamberesse,
lümbäten manu magame.

2. 453.

„Veli ellä, vellekõine,
ihva kirves, kirjuvarsi,
tapperi tuliteräves,
raiu kuusik me kuhalta,
raiu varik me vahelta,
tõunurme tõiselt poolta,
kaaranurme katelt poolta,
sis tule naine naarteenna,
ilutsen tule elmikaala,
maratsen tule margerinda."
„Tule mulle, näiu noor!
Mul om ütsi aidakesta,
sehen seidse salvekesta:
üits om roonitu rügije,
tõine taamit tateriida,
kolmas liidet linnassiida."
„Sul om küll ütsi aidakõisi,
sehen seidse salvekesta:
üits om iirte ilatse,
tõine kassede karade,
kolmas konnede eläde."

3. 454.

Lätsi mõtsa ommukulle,
ommukulle varatselle,
Löüsi maja maalitevet,
löüsi tare tetäveta.
Seidse meest olli seinä pääl,
kümme meest olli külle pääl,
küsitelle, mõistatelle:
„Koe tes lääde, näiu noori?
Tule mulle, näiu noori,
kirja karja kaitsejasse,
marjavarre vahtijasse,
tule mul usse oidijasse!
Mul om kodun kolmi aita,
sehen seidse salvekesta:
üits om roonitu rügije,
tõine taamid taterida,
kolmas keeru kesvesida,
nel'läs kaaru kandilisi."
Sai ma usse oidijasse,
kirja karja kaitsejasse,
marjavarre vahtijasse —
ussen kolmi aidakesta,
sehen seidse salvekesta:
üits olli iirte ilatse,
tõine kassede karade,
kolmas rotte roomade.
Kitsas kirja karja tõtu,
maad ei marjavartelegi.

4. 455.

Lätsi mõtsa ommokule,
enne kuuda, enne päevä,
enne al'lasta aguda,
vara enne valgeeida.
Mis ma löüsi mõtsastegi?
Löüsi tare tetäveta,
aita või ehiteveta,
koda või koheteveta.
Kümme oli meesta külle pääla,
seidse meesta seinä pääla,
kaits oli meesta katussena,
viis oli vitsu väänamena,
kuus oli kubu käändamena.
Kik oli omast külästa,
üits oli võõras siana,
see küll püüni näidessida,

auguldi ta Annesida:
„Tule mulle, näiu noore,
tule mulle, saa minule,
tule usse oidajes,
marjavarre vahkijas,
kuatee kulutejes,
aidatee arutejes.
Mul o kolmi aidakest,
sehen seidse salvekest:
üits o roonide rügije,
tõine tambid taterida,
kolmas keerud kesvujaani."
Anne kuuli, kosti jälle:
„Ei tule mina sinule,
sul om kolmi aidakesta,
sehen seidse salvekesta:
üits sul iirede ilatse,
tõine kassede karade,
kolmas rotte roomadele."

Dbl.: 1. ommukulle — 11. katussenna — 12. väänamenna —13. käändamenna — 16. see küll püini näidissiida — 17. Annesiida — 27. tateriida — 34. karrade — 35. roomatele.

195. Ait nooriku magada.

1. GEG, EH 65, 117/8 (9) — (1817—1825).
Ait nooriku magada + Panen hõlbule tööle.

Vrd. laulutüüpi nr. 192: Tule mulle, nr. 193: Panen hõlbule tööle, nr. 194: Kolm aita, nr. 278: Mis viga tulla ja nr. 279: Sillad soile.

456.

1.

„Külätüdruk, sõtsikene,
maasikmarja mäekene,
es sa mullo mulle tullu,
mulle tullu, muile lännu,
sul ollus kengäd käes ollu,
sõrmused ammo sõrmena.
Aida ollus mina ammo tennu,
sisse ollus tennu siidisängi,
pääle panden padjapöörä
noore nooriko magade,
uvve kaasa uinotelle.
Külätütruk, sõtsikene,
maasikmarja mäekene,
tule mulle tupe tõtto,
väe mulle väidse tõtto —
ma tee tupe tuulekirja,
väidse tee värätekirja.

Mina ei sunni survamaie
ega ei jahi jahvamaie,
käse ei käsikivile,
ma vii terä veskeelle,
massa matti mölderelle.
Tule mulle, näio noore,
tule mulle, saa minole,
mul o kulda kaukeenna,
õbe mul ligi lehada,
vask o vammusse vahela!"
Sai see näio saanuvesse,
saanuvesse, jäänuvesse,
olli kirpo kaukeenna,
lutike ligi lihade,
täie vammusse vahele,
Nindap piigat petetesse,
kao noori katsutesse.

Poistelaul.

196. Ära kaota julgust!

1. H II 5, 354/5 (30) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Poiss tõuseb neiude juurest + Ära kaota julgust + Hoiatus laisa talu eest.
2. H I 2, 152/3 (13) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
Äratamine + Poiss tõuseb neiude juurest + Ära kaota julgust.
3. H II 23, 407/8 (15) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Poiss tõuseb neiude juurest + Ära kaota julgust.
4. H II 23, 439/41 (13) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Hoiatus laisa talu eest + Ära kaota julgust.

5a. H II 42, 699/700 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
b. H II 42, 793/4 (12) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
6. EÜS IV 537/8 (1224) — (1884).
Ära kaota julgust + Mõrsja tunnistelemine + Nooriku teretamine.

1.

Vt. laulutüüp nr. 186: Poiss tõuseb neiude juurest, var. 2 [425].

2.

Vt. laulutüüp nr. 186: Poiss tõuseb neiude juurest, var. 3 [426].

3.

Vt. laulutüüp nr. 186: Poiss tõuseb neiude juurest, var. 4 [427].

4.

Vt. laulutüüp nr. 209: Hoiatus laisa talu eest, var. 2 [479].

5a. **457.**

Veli ellä, vellekene,
kas'ke
kui lääd naista naitamaie,
tinarinda tingimaie,
ärä lasta jume joosta,
jume joosta, verda veerda,
oia jumi julgeesta,
paras veri palgeesta!
Veli ellä, vellekene,
ütle meile, üiä meile,
kaeba meile, karju meile:
mis näid näidista koduna
või näid kao kammerinna?
Eks sind sõimas näiu sõtsi,
laisa näiu vellekene?
Käänden koeva kodu poole,
aisa esä aida poole,
võtten allil anda täädä,
võtten kõrvil kõnelde,
jätten kodu kosit näiu,
lavva pääle laulatet.

5b. **458.**

Veli ellä, velleke,
kui läät naista naitamaie,
tinarinda tingimaie,
ärä lasta jume joosta,
jume joosta, verda veerta —
oia jumi julgeesta,
paras veri palgeessa!
Veli ellä, vellekene,
ütle meile, üiä meile,
kaeba meile, karju meile:
mis näid näidista koduna
või näid kao kammerenna?
Ek sind sõimas näiu sõtsi,
laisa näiu vellekene?
Käänden koeva kodu poole,
aisa esä aida poole,
võtten allil anda täädä,
võtten kõrvil kõnelde,
jätten kodu kosit näiu,
lavva pääle laulatet.

6.

Vt. laulutüüp nr. 251: Nooriku teretamine, var. 3 [550].

197. Võta seast sirge!

1. GEG, EH 65, 23/5 (9) — (1817—1825).
Mõrsja tunnistelemine + Nooriku teretamine + Võta seast sirge + Nooriku piiramine.

2. H II 42, 633 (17) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
3. H II 42, 784 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).

1.

Vt. laulutüüp nr. 251: Nooriku teretamine, var. 1 [547].

459.

2.

Mis sa sihit, ellä velle,
mis sa sihit alta silmi
või sa vahit alta varju?
Sihit seast sirgepida,
vahit vahelt valgepida,
otsa päält sa uhkepida,
keskeelt sa kenäpida,
maha jätät jänderiku,
ärä põlet põnderiku —
jännil jätät jänderiku,
põnnil jätät põnderiku.

460.

3.

Sellede, velle, sellede,
sellede sirge siasta,
võta valge vahelta,
kena muude keskeelta!
Velle ellä, vellekene,
jätä sa maha jänterikku,
põle ärä põnterikku,
jätä kodu konterikku!

198. Võta naine nähtavast!

1. H II 42, 963/4 (14) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).
Ära võta ilusat naist + Võta naine nähtavast.

1.

Vt. laulutüüp nr. 204: Ära võta ilusat naist, var. 1 [471].

199. Võta naine töölt!

1. H II 23, 523/5 (14) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Pulmaehted ostmata + Võta naine töölt + Neiusid pakutakse + Keda võtta.
2. E 45656 (21) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Virkuse õpetus + Võta naine töölt.
Dbl.: H, R 5, 93 (17) — (1890).

1.

Vt. laulutüüp nr. 165: Pulmaehted ostmata, var. 1 [383].

2.

Vt. laulutüüp nr. 375: Virkuse õpetus, var. 4 [764].

200. Naine tuleb põllu tõttu.

1. H I 2, 157/8 (17) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
2. H II 23, 14 (7) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Mets neiude vahel + Naine tuleb põllu tõttu + Kolm aita.

3. E 45989/90 (4) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Viru sepp + Naine tuleb põllu tõttu.
Dbl. a: H II 23, 161/2 (13) — (1889).
b: H, R 5, 51/2 (4) — (1889).
4. E 51931 < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
5. H II 42, 634/8 (18) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
6. H II 42, 713/6 (11) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
7. E 45925/30 (16) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Dbl.: H II 42, 916/7 (4) — (1893).

Motiivi „Venna otsimine" vt. veel laulutüübis nr. 33: Imelik maja, nr. 112: Poiste poomine ja nr. 302: Uppunud vend.
Motiivi „Venna hind" vt. veel laulutüübis nr. 40: Venna kiitus, nr. 43: Vend linnas ja nr. 188: Oleks see mees minul.

1. 461.

Olli mul kolme ellä velle:
üte ma saadi marjamaale,
üte ma saadi karjamaale,
kolmande Emäjõele.
Kodu tulli veli karjamaalta,
kodu tulli veli marjamaalta,
tule es Emäjõelta.
Lätsi sõs velle otsimaie,
lätsi iki tüki teeda,
tüki teeda, marga maada,
ligi liivasta mägeda.
Mih mul vastu või tulesse?
Vastu tulliv näiu noore.
Mina näiulta küsüsi:
„Näiukese noorekese,
kas te näide meie velle
mere poole minneveta,
järve poole jääpuveta?"
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Miands sõs olli teie veli?"
„Rüüd olli sel'län, siid olli öölän,
kaldsa kakanu jalan —
siande-ep olli meie veli."
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Näime, näime, ei kõnele."
Lätsi jälle tüki teeda,
tüki teeda, marga maada.
Mih mul vastu või tulesse?
Vastu tulliv kümme kündäjet,
ütese äestejet,
sada saadurookijat,
tuhat tukikor'gajet.
Mina kündäjelt küsüsi,
äestejel eidi äälta:
„Ka te näide näiu velle?"
Ei nee kündäje es kõnele,
äesteje es eidä äälta.
Võti kündäjelt kübäre,
äestejelt ää obese —
sõs nee kündäje kõneli,
äesteje eidiv äälta:
„Mihande sõs olli näiu velle?"
„Rüüd olli sel'län, siid olli öölän,
ame aamade sel'län,
kaldsa kakenu jalan,
saabas olli jalan, varvas väl-
[län —
siande-ep olli näiu velle."
Veli kõn'ds mere veerta möödä,
korjas ta mere kiveje,
ragus ranna paadsipita.
„Veli ellä, vellekene,
mis teed mere kivesta,
raiud ranna paadsipista?"
„Sõsar noori, linnukene,
linna tee mere kivesta,
alevi ranna paadsipista —
ehk tule naine linna tõtu,
Anne tule alevi tõtu."
„Veli ellä, vellekene,
lits sul tule linna tõtu,
ata sul alevi tõtu,
pordu ju poole mõisa tõtu.
Veli ellä, vellekene,
tule maale kündamaie,
kündamaie, külvamaie,
eeltmaid äestemaie,
tee sa Riiani rügida,
taga Riia tateriida,
ette Riia erneeida —
sõs tule naine naaraenna,
Eldse tule ilatsenna,
Maie tule maratsenna!"

2.

Vt. laulutüüp nr. 194: Kolm aita, var. 2 [453].

3.

Vt. laulutüüp nr. 363: Viru sepp, var. 5 [742].

462.

Üits-ep velleke meile,
õbearjake õele,
kannusjalake kaole,
seeki pandi palga pääle,
tibu pääle teenimaie,
raha pääle raiumaie.
Veli palgasta pagesi,
raha päälta raiumista,
tibu päälta teenimista.
Võti ennele kõnelde:
„Emäkeine, ellekeine,
tee mul päine pätsikeine,
ma lää velle otsimaie,
nõrka velle nõudamaie!"
Lätsi ärä tüki teeda,
tüki teeda, marge maada.
Mis mul vastu või tulesse?
Vastu oli kuu, kuldameesi.
Mina kuul terveeida,
terveeida, armeeida:
„Tere, kuu, kuldameesi!
Ka te näide näiu velle?"
Kuu küll kuuli, kosti vasta:
„Miandes oli näiu velle?"
„Rüüd oli sel'län, siid oli öölän,
kuniga kübär pähäne,
kilingi kübära pääl."
„Küll me näime, ei kõnele
näiu meelesse pahasse,
süämesse aigeesse."
Lätsi jälle tüki teeda.
Mis mul vastu või tulesse
või mul vastu või veerenesse?
Vastu oli agu, armas mees.
Mina aol terveeida,
terveeida, armeeida:
„Ka te näide näiu velle?"
Agu kuuli, kosti vastu:
„Küll me näime, ei kõnele
näiu meeles ei pahasse.

4.

Miandes oli näiu velle?"
„Rüüd oli sel'län, siid oli öölän,
kunige kübär pähäne,
kilinge kübäre pääl."
Lätsi jälle tüki teeda,
tüki teeda, marge maada.
Mis mul vastu või tulesse?
Vastu oli päe, päälik-meesi.
Mina päeväl terveeida,
terveeida, armeeida:
„Ka te näide näiu velle?"
Päe küll kuuli, kosti vastu:
„Miandes oli näiu velle?"
„Rüüd oli sel'län, siid oli öölän,
kuninga kübär pähäne,
kilinga oli kübära pääl."
Päe küll kuuli, kosti vastu:
„Kõnni mere veerta mööda,
lase ranna roogu mööda!"
Kuuli rogine rooste,
ragine ranna pajusta.
Mina vellelta küsisin:
„Veli ellä, vellekene,
mis sa teed mere kivista
või teed ranna paadsipista?"
„Sõsar noori, linnukeine,
linna tee mere kivesta,
poodi ranna paadsipista —
ek tule naine linna tõttu,
Anne või alevi tõttu."
„Veli ellä, vellekeine,
tule ei naine linna tõttu,
Anne ei alevi tõttu —
litsi tulev linna tõttu,
pordi tulev poodi tõttu,
ata tulev alevi tõttu.
Veli ellä, vellekeine,
tule maala kündamaie,
kündamaie, külvamaie,
tee sa Riiani rügida,

ette Riia erneeida,
taga Riia taterida —
näiu tule nabra tõttu,
Els tule ernesarra tõttu,
Kadri tule kaararõugu tõttu."

5. 463.

Olli mul kolmi vellekesta.
Üte saadi karjamaale,
tõise saadi marjamaale,
kolmade Emäjõele.
Kodu tulli seeki velle,
mi ma saadi karjamaale;
kodu tulli seeki velle,
mi ma saadi marjamaale —
tule es Emäjõelta.
„Emäkene, ennekene,
tee mul päevä pätsikene,
katekuune kakukene,
ma lää velle otsimaie,
nõrka velle nõudemaie!"
Lätsi ärä tüki teeda,
tüki teeda, marge maada,
vassa liiva valgeeta,
poole vassa punatseta.
Mi mul vastu või tulesse
või mul vastu veerenesse?
Vastu tulli agu, armas meesi.
Mina aol terveida,
terveida, armeida:
„Tere, agu, armas meesi!
Ka te näide näiu velle
mere poole mineveta,
jõe poole jõudeveta?"
Agu kuuli, agu kosti:
„Meantes olli näiu velle?"
„Punapõski, punauuli,
valge pää, vahajuuse,
rüüd olli sel'län, siid olli öölän,
kübär pähän päeväkirja,
ame sel'län aokirja,
kuub o sel'län kuldakirja,
saabas vaskine jalana."
Agu kuuli, agu kosti:
„Et me näime, ei kõnele
näiu meelesse pahasse,
süämesse aigeesse."
Lätsi jälle tüki teeda,
tüki teeda, marge maada.
Mi mul vastu või tulesse
või mul vastu veerenesse?
Vastu tulli kuu, kuldameesi.
Mina kuul terveida,
terveida, armeida:
„Tere, kuu, kuldameesi!
Ka te näide näiu velle
mere poole mineveta,
jõe poole jõudevata?"
Kuu kuuli, kuu küsisi:
„Meantes olli näiu velle?"
„Punapõski, punauuli,
valge pää, vahajuuse,
rüüd olli sel'län, siid olli öölän,
kübär pähän päeväkirja,
ame sel'län aokirja,
kuub olli sel'län kuldakirja,
saabas vaskine jalana."
Kuu kuuli, kuu kosti:
„Ku me näime, ei kõnele
näiu meelesse pahasse,
süämesse aigeesse."
Lätsi jälle tüki teeda,
tüki teeda, marge maada.
Mi mul vastu või tulesse
või mul vastu veerenesse?
Vastu tulli tähti, täüsimeesi.
Mina tähel terveida,
terveida, armeida:
„Tere, tähti, täüsimeesi!
Ka te näide näiu velle
mere poole mineveta,
jõe poole jõudeveta?"
Tähti kuuli ja küsisi:
„Meantes olli näiu velle?"
„Punapõski, punauuli,
valge pää, vahatse juuse,
rüüd olli sel'län, siid olli öölän,
kübär pähän päeväkirja,
ame sel'län aokirja,
kuub olli sel'län kuldakirja,
saabas vaskine jalana."
Tähti kuuli, tähti kosti:
„Iki näime näiu velle
mere poole mineveta,
jõe poole jõudeveta.
Korjas ta mere kivije,
ragus ranna paadsipita,

linna tei mere kivista,
ragus ranna paadsipista."
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Lits tule naine linna tõtu,
atta tule alevi tõtu,
port tule naine poe tõtu.
Oh mu noori vellekene,
tule maale kündemaie,
kündemaie, külvemaie,
seemelvil'lä vistamaie!

Oh mu noori vellekene,
tee sa Riiani rügije,
tee sa Uuluni ubeje,
taga Riia taterida,
ette Riia erneida,
kesket Riiga kesvessida —
sõs tule naine nabra tõttu,
sõs tule vil'lävaka tõttu,
kaits tulev kaararõugu tõttu!"

464.

Olli mul ütsi ainus velle,
ainus velle, armas velle,
olli ütsi, massi katsi,
kübär mas's kümme külädä,
saabas mas's sada taluda,
pää tal mas's Pärnu linna,
esi mas's ta Elme linna —
siski viiti Venemaale,
saadeti ta Saksamaale,
sunniti ta soldanisse,
panti pauna kandemaie,
roodsi rummi rookimaie,
vene püssi pühkimaie,
panti raha raiumaie,
tibu pääle teenimaie.
Vene palgasta pagessa,
raha manta raiumasta.
Lätsi velle otsimaie.
Käüsi jälle tüki teeda,
tüki teeda, margi maada,
ligi liivasta mägeda,
vastu liiva valgeeda,
lätsi mere veerta mööda,
las'se ranna roogu mööda.

6.

Mi löüsi velle tegema?
Korjas ta mere kiveda,
ragus ranna paadsippuida.
Mina vellelta küsüsin:
„Mis sa teed mere kivesta
või teed ranna paadsippuista?"
Veli kuuli, kosti vastu:
„Mul om naine naitamede,
tinarinda tingimede,
ummiskengä ostemede —
ek tule naine linna tõttu,
Anne või alevi tõttu."
Mina kuuli, kosti vastu:
„Veli ellä, vellekene,
kuri tule naine linna tõttu,
alb tule alevi tõttu.
Veli ellä, vellekene,
tule maale kündämaie,
kündämaie, külvämaie,
tee sa Riiani rügija,
ette Riia erneeida,
taga Riia taterida —
sis tule naine naardeenna,
perän perset pilduenna."

465.

Olli mul ütsi vellekesta,
seegi panti palga pääle,
panti tengi teenimaie,
panti raha raiumaie.
Veli pages palga päälta,
pages tengi teenimesta,
pages raha raiumesta.
Tei mina kuu kukeliida,
tõise päevä pätsiksiida,
lätsi velle otsimaie,
nõrka velle nõudamaie,

7.

tarka velle tahtamaie.
Mih mul vasta või tulesse
või mul vastu veerenesse?
Vastu tulli tähti, täüsimeesi.
Mina tähel terveeida,
terveeida, armeeida:
„Tere, tähti, täüsimeesi!
Ka te näide näiu velle
mere poole minnevetta,
jõõ poole jõudaveta?"
Tähte kuuli, anna ei täädä.

Lätsi jälle mere veerta mööda.
Vastu tulli kuu, kuldameesi.
„Mina kuul terveeida:
„Tere, kuu, kuldameesi!
Ka te näide näiu velle
mere poole minnevetta,
jõe poole jõudavetta?"
Kuu küll kuuli, ei ta 's kosta.
Lätsi mere veerta mööda.
Vastu olli agu, armas meesi.
Mina aol terveeida,
terveeida, armeeida:
„Tere, agu, armas meesi!
Ka te näide näiu velle
mere poole minnevetta,
jõe poole jõudavetta?"
Agu kuuli, anna es aru.
Lätsi jälle mere veerta mööda,
lassi ranna roogu mööda.
Vastu tulli päe, päänik-meesi.
Mina päeväl terveeida,
terveeida, armeeida:
„Tere, päe, päänik-meesi!
Ka te näide näiu velle
mere poole minnevette,
jõe poole jõudavetta?"
Päe kuuli, kosti vastu:
„Näiukeise noorekeise,
mianes olli teie velle?"
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Rüüd olli sel'län, siid olli öölän,
kübär pähän päeväkirja,
ame sel'län aokirja,
kaldsa kardise jalana,
suka jalan soome kirja,
kinda kähen kilbilise,
kähär pää, käbijuuse,
punapõski, peeni uule."
„Näiukeise noorekeise,
minge mere veerta mööda,
laske ranna roogu mööda —
veli kaju mere kiveje,
ragu ranna paadsippuida."
Lätsi nüüd mere veerta mööda,
lassi ranna roogu mööda —
veli kajus mere kiveje,
ragus ranna paadsippuida.
Mina vellel terveeida,
terveeida, armeeida:
„Veli ellä, vellekeine,
mis sa teet mere kivesta,
raiut ranna paadsippuista?"
Veli kuuli, kosti jälle:
„Kuule, sirgepää sõsare,
linna tee mere kivesta,
laeva raiu paadsippuista —
ek tule naine linna tõttu,
Anne tulev aleve tõttu."
Mina kuuli, kosti jälle:
„Veli ellä, vellekeine,
üits tule naine linna tõttu,
ata tulev aleve tõttu,
pordu tuleve poodi tõttu.
Veli ellä, vellekeine,
tule maale kündamaie,
kündamaie, külvämaie,
seemelvil'lä viskamaie —
sis tule naine nabra tõttu,
Elts tule ernesarra tõttu,
Kai tule kirja karja tõttu!"

D b l.: 5. pagesi — 9. pätsikiida — 21. jõe poole jõudeveta — 23. vetta — 24. kullameesi — 25. (puudub) — 26. kullameesi — 47. (puudub) — 56. kartitse — 60. punapüksi — 84. tuleve — 85. tulev.

201. Neli neiut.

1. H II 23, 423 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).

1. 466.

Sõidam, sõidam, sõtsike,
sõidam Rõo silda mööda,
Kuramaa mägesit mööda.
Rõo silda raksatelle,
Kuramaa mäe kumisi.
Kolm olli näidust sääl mäele:
üits sääl seop siidituttu,
tõine neop niidituttu,
kolmas kuap kuldatuttu.
Mis sääl seop siidituttu,

sest küll saap saksanaine;
mis sääl neop niidituttu,
säält saap tarka talunaine;
mis sääl kuap kulda tuttu,
säält saap isäntil emänti.

202. Keda võtta.

1. H II 23, 523/5 (14) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Pulmaehted ostmata + Võta naine tööle + Neiusid pakutakse + Keda võtta.
2. H II 5, 312/3 (90) < Karksi v. — J. Hurt (1883).

1.

Vt. laulutüüp nr. 165: Pulmaehted ostmata, var. 1 [383].

2.

467.

Veli ellä, vellekene,
ärä võta veski Reeta,
võta meie sanna Kat'a!
Ta om mesi meeste meelest,
suhkrunaps ta naiste meelest,
õllepudel poiste meelest;
Kat'al kümme kördsät amet,
tõine kümme körtsämede.

203. Vahelt vaeslaps.

1. EKS 4⁰ 3, 201/2 (21) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
Poiss tõuseb neiude juurest + Vahelt vaeslaps.
2. H II 5, 230/2 (34) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Arg kosilane + Vahelt vaeslaps.
3. H II 5, 262/4 (48) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Vahelt vaeslaps + Panen hõlbule tööle.
4. H II 42, 642/3 (20) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Laevasõit + Vahelt vaeslaps.
5. E 45923/5 (14) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892),
Dbl.: H II 42, 915/6 (2) — (1893).

1.

Vt. laulutüüp nr. 186: Poiss tõuseb neiude juurest, var. 1 [424].

2.

Vt. laulutüüp nr. 120: Arg kosilane, var. 6 [292].

3.

468.

Emäkene, ennekene,
lätsi ma soole sõitemaie,
arule vai aelemaie.
Mis mul vasta vai tulessi?
Kolm tulli rinda näidosida:
ehen olli rinda elmiline,
taga olli rinda taaderine,
va'el olli rinda vaesidlatsi.
Emäkene, ennekene,
kedäs pea omal perima:
võtas ma eest elmilise,
või võtas tagast taaderise,
või võtas va'elt vaeselatse?
Poega noori, linnukene,
lükkä eest elmiline,
lükkä taga taaderine,

võta vahelt vaenelatsi!
Jumalal om suure juure,
ken an'd kehväle kübäre,
ken an'd orjale obese,
vaesellatsel varjopaiga.
Kui o õnni, sis eläge,
kui tervit, teke tööda —
sis jooṣk ratas teil rahada,
rummu joosev ruubelida,
tel'le pilluv tellingita,
aisa al'lasta õbeda!
Ei või õnneta eläda,
terviseda tetä tööda!
Poeg sa noori, linnukene,
valate sa näidosida,
vaate talotüterida,
kui na läävä kirikusse
või na astuv altaresse!
Kuld neil alla, kuld neil pääle,
esi kui kerä keskeel.
Kui na läävä laulamaie,
ääle neil kargav kammitsenna,
lauluviisi vitsikon.
Läävä äälta ostamaie,
vana viit vahetamaie,
äälest annav ärjäpaari,
lauluviisist val'leratsu,
sõnadesta sõiduratsu.
Poeg sa noori, linnukene,
valate sa vaesidlatsi,
kui na läävä kirikusse
või na astuv altarisse!
Pook neil alla, pook neil pääle,
esi kui os'a keskeel.
Kui na läävä laulamaie,
ääle neil kargav kannelenna,
lauluviisi viiulenna.
Poisi varjusta valatev:
„Oles see näio meie oma,
see sünnüs meie sülesse,
see mahus meie majasse,
uinus meie ooneesse,
suust me söödäs, suust me joodas,
suust me söödäs suhkurida,
peo päälta pähkelida!
Me ei paas tööda tad tegema
ega taad vaeva nägema,
me panes padjul ta magama,
anisulgel aigutama,
linnusulgel liigutama,
loes ta sõrmen sõrmusida,
arvas kaalan kaalusida.
Mitu sõrmust sõrmennagi,
mitu kaalust kaalannagi?
Sada sõrmust sõrmennagi,
tuhant kaalust kaalannagi."

4. 469.

Mi nu meile tetänesse?
Laeva meile tetänesse
Viru kuuskede vilule,
Arju tammede tahaje.
Sai sõs laeva valmiesse,
puri pääle pantanesse,
viiti sõs laeva vesile,
lasti laeva lainetelle.
Ken sõs varjusta valati?
Veli varjusta valati:
ka nu võt's laeva ladude,
ka nu võt's purju pugede?
Laev jäi kinni lainetelle,
puri jäi kinni pori pääle,
loodsik jäi luha nõale.
Me vellel linnu siiva,
linnu siiva, tedre tiiva,
lennäs laeva arja pääle,
puges purju veere pääle.
Võt's sõs laeva ladude,
võt's sõs purju pugede?
Sõs-ep võt's laeva ladude,
sõs-ep võt's purju pugede.
Jõvva sõs, laeva, sõvva, laeva,
seni ku Riia Tüünä alla.
Kolm sääl rinda näidessida:
ehen sääl olli elmiskaala,
taga sääl olli taaderrinda,
vahel olli vaeselatse.
Veli ellä, vellekene,
võta ei eest elmilisi
ega taga taaderrinda,
võta vahelt vaeselatse —
elmiskaala ärrälatse,
taaderrinda talulatse!

470.

5.

Lätsi mõtsa kõndimaie.
Mih ma löüdsi mõtsastegi?
Löüsi ulga uibeida,
tõise salge sarappuida,
kolmas salge kuhlappuida,
nel'läs salge näidessida.
Ehen sääl olli elmiskaala,
taga olli taaderrinda,
vahel olli vaeselatse.
„Emäkeine, ennekeine,
kedäs pian mina kosime?
Võtan ma eest elmiskaala,
või ka taga taaderrinda,
ehk vahelt vaeselatse?"
Emä kuuli, kosti jälle:
„Poig sa noori, linnukeine,
ärä võta eest elmiskaala
egä taga taaderrinda!
Rikas tükib riideleme,
valge tükib vaideleme,
kenä kisup kiustelista,
uhke saadab uljumaie,
sünni ei sinu sülesse,
mahu ei manu magame.
Võta vahelt vaeselatse —
see sünnib sinu sülesse,
mahub su manu magame,
kärsib käte vaieelle!
Vaene ei tüki tülüsse
ega ei taha tapelusta
ega ei võta võistelusta.
Sis elät üliüvästa,
seegi tunni tuttavesta,
neegi aaste armeesta."

D b l.: 3. uibeeida — 6. näidessiida — 12. elmikaala — 19. Rikas tükip riiteleme — 22. saadap — 23. sün'nu — 26. sünnüp — 27. mahup — 28. kärsip — 32. üliüväste.

204. Ära võta ilusat naist!

1. H II 42, 963/4 (14) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).
Ära võta ilusat naist + Võta naine nähtavast.

471.

1.

Veli ellä, vellekene,
ku sa läät kos'suella,
nakkat naista võttamaie,
otsi ärä ilmast sa ilusta
egä vallast valgeetta,
kihelkonnast kenäpiida!
Ei panna ilu padaje
egä valget vaagenesse —
töötegu pannas padaje,
kätevaev vaagenesse.
Võta sa oma nättäv näiu
oma teoteede päälta,
oma karjakäügi päälta,
oma rataste raduje!

205. Ära võta rikast naist!

1. GEG, EH 65, 7/10 (3) — (1817—1825).
Ära võta lesknaist + Tunnen tuima neiu + Ära võta rikast naist.

1.

Vt. laulutüüp nr. 208: Ära võta lesknaist, var. 1 [477].

206. Tunnen tuima neiu.

1. GEG, EH 65, 7/10 (3) — (1817—1825).
Ära võta lesknaist + Tunnen tuima neiu + Ära võta rikast naist.
2. H II 5, 314 (93-a) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
3. H II 23, 61/2 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Tunnen tuima neiu + Ära võta suurt naist.

4. E 45647/8 (2) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Tee-ilu + Tunnen tuima neiu.
Dbl.: H III 5, 940/1 (6) — (1890).

1.

Vt. laulutüüp nr. 208: Ära võta lesknaist, var. 1 [477].

2. **472.**

Veli ellä, vellekene,
kui lääd naista võttamaie,
ummiskengä ostamaie,
tule mu mano küsüma —
mina tunne tuima näio,
näe ma näio näl'lätse.
Kustest tundus tuima näio?
Tuimal näiol tormiuule,
unitse uule rumale,
vihatsel om vingumoka.

3. **473.**

Veli ellä, vellekõine,
kui sa nakad naista võtma,
kutsu minu kos'suelle —
mina tunne tuima näiu,
arva üles alva näiu.
Tuimal tutsaku juuse,
laisal pää lagunu,
vihatsel silmä vesitse,
kurjal musta silmäkulmu,
maidal maani särgisiilu.
Pikk läits pengile magame,
suur läits nurka suikumaie,
ilus istus ǫǫdienna,
kaunis makas kammerenna.
Veli ellä, vellekõine,
võta üskä til'lukene,
til'luk, terävek,
ulluk, usinek.

4.

Vt. laulutüüp nr. 81: Tee-ilu, var. 1 [189].

207. Ära võta suurt naist!

1. H II 42, 530 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
2. H II 5, 182/3 (6) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
3. H II 23, 61/2 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Tunnen tuima neiu + Ära võta suurt naist.
4. E 9887/90 (3) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1891).
Dbl.: H II 23, 170/1 (4) — (1891).

Motiivi „Virk kuduja" vt. veel laulutüübis nr. 4: Ema hästi kasvatanud, nr. 94: Laulud tööl õpitud, nr. 131: Taevased kosilased, nr. 371: Neiu kodutööd ja nr. 437: Nõelamäng.

1. **474.**

Veli ellä, vellekene,
ärä sa võtta suurta naista —
suur lää nurka suikumaie,
pikk lää pengile magame!
Võta naine til'lukene,
sikasarve suurukene,
kitsikõrva kõrgukene,
til'luke, terävekene,
ulluke, usinakene!

2. **475.**

Poig sa nǫǫri, linnukene,
ärä sa võtta suurta naista —
suur lääb kurru suikumaie,
pikk lääb pengile magama,

paks lääb ahju paisteelle,
säeb sääri lämmeelle!
Poig sa nõori, linnukene,
võta naine til'lukene,
til'luke, terävikene,
ulluke, usinakene!
Ta om oolik ommokulle,
vaper enne valgeet,
ole ta suuri suikumaie,
liia ei laiska lamemaie.
Ei ta 'i kulle kuke äälta,
tõise talu tõlva äälta —
kui ta ärküb, sis äräne.
Ei ta 'i kulle kuke rõõmu —
vaest kuke vara lauli,
vaest enne valgeet,
vaest valge tulleen.
Til'luke, terävikene,
ulluke, usinakene
kuab sukka suure kirja,
kuab kinda kilbilise,
ajab amme armilise.
Kui ta käüb jo teeda mööda,
nõgel kuldine kähen,
niit tal siidine peräna,
aab ta äiäle ameta,
aab ta ämmäle ameta,
aab ta kõõl kördilise,
teeb ta naol narmilise,
naol lipetu linige.
Äia sis kiti, ämma kiti:
„Vot kus meeline minijä,
pojanaine nal'laline!"

3.

Vt. laulutüüp nr. 206: Tunnen tuima neiu, var. 3 [473].

476.

4.

Veli ellä, vellekeine,
võta til'luk naisekeine,
til'luke, terävekeine,
ulluke, usinekeine!
Ärä võtta suurta naista —
suur lää nurka suikumaie,
pikk lää pengile magame —
võta til'luk naisekeine
kui seе kulbivarrekeine!
Lää ta karja saatamaie,
värist välla laskemaie,
ärä kaos kasteeinäs,
ärä upus ubalehte.
Teе sa til'luk rihakeine
kui seе koera ännäkeine,
peni ännä pikuneegi,
otsi läbi ubalehe,
kae läbi kasteeinä,
otsi vällä oma naine!

D b l.: 3. til'luk — 8. naisukene — 16. pikunegi.

208. Ära võta lesknaist!

1. GEG, EH 65, 7/10 (3) — (1817—1825).
Ära võta lesknaist + Tunnen tuima neiu + Ära võta rikast naist.
2. H II 23, 556/8 (33) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Varanduse pärast vanale + Vana ja noor mees + Ära võta lesknaist.
3. H II 42, 525/7 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
Ära võta lesknaist + Kaasa ei pane kasvama.

477.

1.

VELLE KITMISE LAUL.

Oh mo ennist ellä velle,
kaunist kasolatsekesta!
Ehitelle, ellätelle,
kasvatelle, kallistelle:
„Kasva, kasva, vellekene,
kasva pea, kasva pikka,

kasva nobe, kasva noori,
kasva pea piimä päälle,
nobe noore koore pääle,
ma too naise rahatse,
ma kae kaasa kalatse,
ma too Eldse elmelise,
Kaie kullakaalolise!"
Sai no veli kasvanesse,
kasvanesse, jõudanesse,
veli läits leske lepüteme,
vana tamme tandsiteme,
vana kuuske ta kogome,
sado saatma rõõveelle.
Mina manna keeli keelo,
keeli keelo, kaitsi kaalo:
„Velle ellä, vellekene,
ärä võtta leskenaista —
levä tautsi leskenaine,
levä tautsi, taari tautsi;
ostak iäl vana obesta —
raha ukk vana obene!
Veli ellä, vellekene,
võta naine näidussinna —
naarab naine näidussinna;
osta varsone obene —
irnub varsone obene!
Veli ellä, vellekene,
kui sa lähäd kos'suelle,
võta mino kaasasseki,
mina tunne tuima näio,
tuima näio, laisa näio —
tuima näiol tutto pikka,
laisa näiol lakka pikka,
vihatse silmä vesise.
Veli ellä, vellekene,
õikuk naista õbelista,
valik naista vasilista,
kukkuk naista kullalista —
õel naine õbeline,
kuri naine kullaline,
väli naine vasiline,
tige naine tinaline.
Veli ellä, vellekene,
võta naine poogeline,
poogeline, loogeline,
see küll tunneb tetä tööda,
talo askelid ajade,
pere leemi peesitelle.
Veli ellä, vellekene,
tuled joobuna külästa,
õlud võtten võõrosesta,
tõoted tõesta tõreta,
tõoted val'lust vannotelle.
Kui sul naine nal'laline,
abikaas sul armoline,
tuleb vasto nal'laline,
nal'laline, naaroline,
nakkab kaala kauneesta,
annab suuda armeesta —
tõre jääs tõrelemete,
vanne suuri vandumete."

2.

Vt. laulutüüp nr. 154: Varanduse pärast vanale, var. 2 [366].

3. 478.

Veli ellä, vellekene,
ärä sa võtta leskenaista,
ostak ärä vana obesta —
võta naine näüdussene,
osta varsune obene!
Veli ellä, vellekene,
lesk o naine levä raisku,
vana oben raha raisku —
naarab naine näüdussene,
irnub varsune obene.
Veli ellä, vellekene,
kulu o sängu kurva sängu,
lese sängu leinäsängu,
vana sängu vaevasängu.
Anneke, minu sõsare,
sul o meeli minekul,
süä armas astakul,
meel sul mõtles meeste pääle,
süä aige Andsu pääle,
tõest tõistre Tõndsu pääle.
Anneke, minu sõsare,
mõtlet mihe metevaka,
mõtlet kaasa saiakaku.
Kätte sai meesi meeleline,
kaas sai kaalaarmuline —
meesi mõrrusse minesse,

kaasa sapisse sadasse.
Mees taht's meelirõõveeida,
kaas taht's kallista ameta,
egä poolbe taht' puhasta,
egä eesebe ilusta,
egä reedi riigit rüüdi.

209. Hoiatus laisa talu eest.

1. H II 5, 354/5 (30) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Poiss tõuseb neiude juurest + Ära kaota julgust + Hoiatus laisa talu eest.
2. H II 23, 439/41 (13) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Hoiatus laisa talu eest + Ära kaota julgust.
3. H II 5, 193/4 (14) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
4. E 46004/5 (14) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Neiud ootavad naiste surma + Sügisel kosjad + Hoiatus laisa talu eest.
Dbl.: H, R 5, 57/9 (9) — (1889).
5. H II 42, 690 (49) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Dbl.: ERA, Tõrvand 1, 30/1 (6).

1.

Vt. laulutüüp nr. 186: Poiss tõuseb neiude juurest, var. 2 [425].

479.

Veli ellä, vellekene,
kui sa läät kos'suelle,
tule mult teed küsüme —
mina pia sul juhade.
Veli ellä, vellekene,
minnäk ärä unitse usse,
tahmatse tare lävele —
unitsel usse mudane,
tahmatsel tare rabane!
Siante neil tare edine
kui o meil tare tagune;
siantse nende söögipüti
kui o meie ruuna ruhik;
siantse nende kulbivarsi
kui o meie kanade õrsi.
Veli ellä, vellekene,
mine usse uhkeelle,
katuselle kõrgeelle,
kun o ussen uibuaia,
kun o ligi leegiaia,
kun o manna marjaaia,
kun o viksi veepangi —
veel o viksep vee vedäje.
Ei see sõda sääl ei sõida,
Vene leeri sääl ei liigu —
sõda sõidap Riia alla,

2.

Vene leeri linna alla.
Mine usse, vellekene,
mine usse uhkeelle,
katuselle kõrgeelle!
Kua pühip kuuvalule,
aita ta aoelüle,
tare tähtede valule,
ken mõsep aol anume,
ken mõsk kuul kulbivarre,
päeväpaistel pangivitsa.
Mõtlit päevä paistuveta —
paistus näiu pangivitsa;
mõtlit ao al'lentevet —
al'lenti näiu anume;
mõtlit kuu kumaveta —
kumes näiu kulbivarre.
Veli ellä, vellekene,
kui läät sisse sa lävesta,
astut sisse akenesta,
ärä sa lasta jume joosta,
jume joosta, verda veerta!
Kurda kuninge jumele,
istu isänti ilule,
noore saksa seisakulle —
sõs sut ei naara Narva näiu,
teode ei tüdruk tinane!

480.

Veli ellä, vellekene,
kui sa lääd kosjoelle,

3.

abikaasa kaema,
tule mu manu teed küsima,

ma sul teeda juhada.
Minnäg är uniste usse,
tahmaste tare lävele —
uniste usse mudane,
tahmaste tare rabane.
Mine sa usinte usse,
tarkete tare lävele —
usinte usse pühitu,
tarkete tare aritu,
sääl om pengi piimäl mõstu,
lavva kui laasil pindseldetu.
Kui tuled nende tuasse,
kael värgil kammeresse,
kui lööd silmi seinäle,
lased kui silmi laele —
seinäst sai silmä selgeepe,
laest sai silmä lahebe.
Ole sääl põhku põrmantul,
õlgi jalgu õõrumenna.

4.

Vt. laulutüüp nr. 173: Neiud ootavad naiste surma, var. 4 [405].

5. **481.**

Oh mu noori vellekene,
ku sa lähät kos'soelle,
minek ärä uniste usse,
tahmaste tare lävele!
Unistel ussi mudane,
tahmastel tare rabane,
usintel usse pühitu,
tarkel o tare aritu.
Oh mu noori vellekene,
vii sa viina viksepille,
kanna viina karsepille,
kun o viksi veepangi,
kun o karsi taarikannu —
veel viksepe vee vedäja,
karsepe veel kannust jooja.
Mõtli päevä paistuveta —
paisti näiu veepangi;
mõtli ao al'lentevet —
al'lentive anumevitsa;
mõtli kuu kumaveta —
kumas näiu kulbivarre.

D b l.: 2. lähäd — 3. minnäk — 8. tarkel tare aritu — 10. viksepile — 11. karsepile — 11. järel: Mine sinna kos'soelle — 12. kus — 13. kus — 14. vikseb — 15. veel karsep — 17. paistus — 19. al'lendive. — Lõpus märkus: pooleli.

210. Kosilane laisas talus.

1. E 45985/6 (14) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893). Dbl.: H II 42, 937 (30) — (1893).

1. **482.**

Neli neitsit siin tarena,
kolm olli nooria noorikita,
põrmat luuda siin põdesi,
pada vetta palleliia,
kapuste aida kaosse,
uba eintes upunesse.

D b l.: 2. noorikitta.

211. Neiusid pakutakse.

1. H II 23, 476 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Neiusid pakutakse + Laisk peretütar.
2. H II 23, 523/5 (14) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Pulmaehted ostmata + Võta naine töölt + Neiusid pakutakse + Keda võtta.

483. **1.**

Ollin ma Uba talusse,
käüsin ma Käbu külässe,
säält mul Anne antanesse,
Maie manu pantanesse,
Pille pikkä pakutesse.
Ei ma 's maka, vennukeine,
ei mina 's maka Anne manna —
Annel ollit arvat ammejakud;
ei mina 's maka Kaie manna —
Kaiel kakanut käüset;
ei ma 's maka Pille manna —
Pillel o pikät juukset;
ei mina 's maka Maie man-
[na —
Mai olli silmist jo madale.
Talutüdär toodanesse.
Ei ma 'i taha talutüdärt —
talutüdär loodu laiska,
loodu laiska, maade maita,
kuule veel kuselegi minnä,
viisi ei vesile kävvä —
kusi tal ojji oodienna,
läüksi tal läbi palaje,
läbi kuvve kotitoime,
läbi arva anisilmä.

2.

Vt. laulutüüp nr. 165: Pulmaehted ostmata, var. 1 [383].

212. Must naine.

1. H II 23, 477 (9) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).

484. **1.**

Viibusin mina, viibusin,
viibusin vilisteenna,
lepäluttu lõõtsuenna,
pajupilli pohkuenna.
Seni näüduset jaetu,
talutüteret tasutu,
mulle jäetu musta Reeda.
Koes, koes, vennakeine,
koes pia musta paneme
või pia tormi tõukamaie?
Viisi ma musta veesse,
lassin musta laineesse,
mõssin tat viiele veele,
utsin tat kuvve kurnalegi,
seitsme seebilipelegi,
kaheksa kajuveele —
sõs sai, sõs sai, vennikeine,
sõs sai naine, ku olli muile,
keige priskep rinnakas,
keige kangem kaelaga.
Pääle sõs püüniv Pöögle poisi,
imustiv isändipoisi,
tahiv taluperemihe.

213. Ei julge naist koju tuua.

1. H II 5, 211/3 (26) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
2. E 52490 (41) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Meie teid ei võta + Ei julge naist koju tuua.
   Dbl.: H, R 5, 63/4 (17) — (1889).
3. H II 42, 639/41 (19) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Ärge naerge neiusid + Ei julge naist koju tuua.

485. **1.**

Veli tõi naise Narvamaalt,
inimese Iiumaalt,
tohi tuvva esä nätä,
tohi tuvva emä nätä,

sõtsil ei sõnas kõnelda,
vällä jät's taga värädi,
tee pääle tinarinda,
esi tulli esä palleleme,
esi tulli emä palleleme:
„Emäkene, ennekene,
esäkene, taadekene,
ma tõi Narvalt naise noore,
ilusa ma Iiumaalta,
vällä jäi taga värädi,
usse jäi ta ootamaie."
Emä olli erku eitumaie,
esä peiu pelgamaie,
et om naarus Narva naine,
ikuline Iiumaalta,
et ta 'i mõista tööda tetä,
mõista ei elu igäda.
Veli kuuli, kosti vastu:
„Emäkene, ennekene,
sul saab mini meeleline,
pojanaine nal'laline.
Ära võta sa vihasse
ega panna sa pahasse —
allep ta noori, nõrgakene,
allep pihta peenikene,
alle taht õiget õppamest,
alle taht suurest sundimest —
esi ma õppa õlmannagi,
sunni esi suu manna.
Las ta kasva katsi kuuda,
veerta viisi einäaiga,
seidse soojata suveta,
sis lääb pihta pihlappuusse,
käevarre vahteresse."
Emä sis iksi eldeest,
esä kahit's kal'leest:
„Poeg sa noori, linnukene,
too sa naine koduje,
kaasa noori kammeresse!
Kui ta 'i mõista tööda tetä,
ek om usin õppimaie;
kui ta 'i niidä, ta küll riisub,
kui ta 'i lõika, ta küll seob,
kui ta 'i kua, ta kohendab."
Veli tõi kodu Narva naise,
inimese Iiumaalta.
Sõdse olli vastu sõimulise,
velle sis viha pidäsi,
et tulli usse uhmrepakku,
tarelävel tammepakku.
Naarus olli Narva naine,
ikuline Iiumaalta,
ei ta 's mõista tööda tetä,
mõista es elu igäda —
tühjäst tegi ta tülida,
käterätikust käräda,
küll tek's sõimu sõsarele,
vihastust tek's velledele,
küll oli kaagi kakkelema,
küll oli tige teotama.

2. 486.

Näiukeise noorekeise,
mis te ennäst ehitede,
meie vastu valmistede,
ega meie teid ei võta —
me lääme Narva naise perrä.
Me toome naise Narvamaalta,
inimese Iiomaalta,
ken tule ehen irnuenna
või tule taga tantsienna.
Veli ellä, vellekeine,
naise tõid sa Narvamaalta,
inimese Iiomaalta,
tohi es tuvva kodusse —
jätid taga suure tamme,
taga sa lehetse lepä,
kõrva sa kuuse kõvere.
Tullid kodu kulleleme,
ellä emä palleleme:
„Emäkeine, ennekõine,
ma tõi naise Narvamaalta,
inimese Iiomaalta,
es tohi koduje tuvva,
jäti taga suure tamme,
taga ma lehedse lepä,
kõrva ma kuuse kõvere."
Emä kuuli, kosti jälle:
„Poig sa noori, linnukeine,
too sa see naine koduje!
Kui tule ommen uusi päeva,
vana taevas valge ilma,
aame nee tel'le taresse,
panem peele põrmatule.
Kui ta kuab kangeeida
või ta lööb lõventida,

kuab kotil kolme toime,
leväsekil seitsme toime?
Küll ta kuab kangeeida,
küll ta lõhub lõvendida,
kuab kotil kolme toime,
leväsekil seitsme toime."

D b l.: 11. tõit — 17. Tullit — 24. lehetse — 27. linnukõne — 28. too see — 34. lõvvendida — 38. lõvvendida.

487.

3.

Veli ellä, vellekene,
ärä sa naarda näidessida,
teota ärä tõdrukida,
allep sul naine võtemede,
kuldarinda kutsumede,
õberinda õikamede,
valgepää valitsemede —
saa ei naista naarajalle,
tõdrukut ei teotejalle.
Läbi sina otsit oma valla,
pöörä panet Pöögle valla,
kargutet Karksi valla —
saa ei naista siita maalta,
punapõlle siita poolta.
Saadit laeva Saksamaale,
porniku Poolamaale.
Sääl olli alba näiukaupa:
viis sai viisupaari eesta,
kuus sai kengäkondsa eesta,
seidse vana särgi eesta,
katese kasuku eesta.
Kige alvep mulle anti,
kige sandep mul saadeti.
Tohi es koduje tuvva —
jäti vällä väl'lä pääle,
Viru kuuskede vilule,
Arju tammede tahaje.
Lätsi kodu kurval meelel,
is'te ma käsipõsila.
Ken tuli kurba küsüme
või tulli leinä löüdemaie?
Emä tulli kurba küsüme,
sõdse leinä löüdemaie.
„Oh minu noori poigatani,
mis sa istut ikul silmil,
muretset käsipõsila?
Om sut naaren Narva näiu,
pilganu Pihva tõdruku,
sõimanu sõba sinine,
laiman naine latseline?"
Poig see kuuli, kosti vastu:
„Mut es naara Narva näiu,
pilka es Pihva tõdruku,
sõima es sõba sinine,
laima es naine latseline —
ma küll naari näidessida,
teoti küll tõdrukida.
Es saa naista siita maalta,
punapõlle siita poolta,
saadi laeva Saksamaale,
porniku Poolamaale.
Sääl olli alba näiukaupa:
viis sai viisupaari eesta,
kuus sai kengäkondsa eesta,
seidse vana särgi eesta,
katese kasugu eesta.
Kige alvep mulle anti,
kige sandep mul saadeti —
es jole puusa puie tuvva,
niudit ei vee vedäde.
Jäti vällä väl'la pääle,
Viru kuuskede vilule,
Arju tammede tagaje."
Emä kuuli, kosti jälle:
„Poig sa noori, linnukene,
mine too naine koduje!
Ku ei künnä, sõs äesteb,
ku ei niidä, võtab einä."

214. Naine ajab vargile.

1. H II 42, 958/9 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).

488.

1.

Sedä ärä teku tõised vennad,
mis tein mina vaene —
vara ma võti naise noore,
vara sõrmuse vahedi,
vara ma võti vaevaräti,
enne muid murekarigu.

Naine ai vara vargielle,
enneaigu aita kiskme.
Külän oliv kurja koera,
ai mul kohe koti külgi,
karas selgä seki külgi.
Lätsi tühjält ma koduje.
Naine võt's kurust koodiladva,
ahju ees̬ta ativigla —
„Kos sa koer koti pannid
või sa siga seki jätid?"

215. Naisemehe rõivad.

1. H II 5, 322/3 (7) < Polli v. — J. Hurt (1883).

1. 489.

Veli ellä, vellekene,
se̬e̬-p olli elu, mis sa ellid,
se̬e̬-p olli kasu, mis sa kasvid,
mi ellid esäkodonna,
kasvid emä kammerenna —
ei sul puudu puhas ame,
lõpe ei rüüdi lõvendine,
kaldsa valge vadja päälta,
kabla keeru kelleresta.
Veli ellä, vellekene,
kui said noore naise nõale,
iluse emändi nõale —
joba sul puudus puhas ame,
lõppis rüüdi lõvendine,
kaldsa valge vadja päälta,
kabla keeru kelleresta.
Tetäs kokko tekitükü,
koets kokko kotitükü,
parandets vana palaje,
andas sul selgä einäaigu.
Kui om kuum, sis kuppunesse,
kui om palav, sis palasse.

216. Mehetapja.

1. H II 5, 202/7 (22) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
2. E 52492/5 (49) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H, R 5, 74/8 (3) — (1889).

Vrd. laulutüüpi nr. 218: Tütarde tapja.

1. 490.

Emäkene, ennekene,
ollid poegede õhile,
minijate tahtamen —
„Kasva, poega, jõvva, poega,
to̬o̬ sa minij meeleline,
abikaasa arvuline!"
Kätte said kolme minijä:
üte Maie, tõise Kaie,
kolmande said Elsekese.
Emäkene, ennekene,
miandes minij meelitsep,
pojanaine sul parepi,
kas om Maie või om Kaie,
või om Else elmiline?
Elsest minij parepi —
Elss lääb einä niitamaie,
Kai lääb karja saatamaie,
Maie aidane magasi.
Maiel olli kurja kombe,
mõrdsuks meele mõttennegi.
Kui tulli õnnis õhtukene,
ihus teräv väidsekesta,
armast al'last ravvakesta
mehe ukka, kaasa tappa,
mehe ukka o̬o̬deesse,
kaasa tappa kammeresse.
Tap's ta kaasa kammeresse,
peiu pengil ta sureti.
Mina Maielta küsisi:
„Oh mu Maiesta minijä,
mistes su põlle punatse
või o su väidse veritse,
o̬o̬dipalai urmadetu?
Sa oled tappen oma mehe,

ukanu sa oma kaasa!“
Maie vastu võideliie:
„Ei ma 's tapa noorta meesta —
tapi õrrelt musta kuke,
tapi tahrast tallekese,
laudast laikupää vasiku.“
Allep olli õrrel musta kuke,
allep tahran tallekese,
laudan laikupää vasiku —
ole es meesta oodeen,
abikaasa kammeren.
Maie vangi viitanesse,
südi süüda antanes.
Vangist ta pääsi pästeenna,
tornist tuttavede abil.
Maie lätsi tüki teeda,
tüki teeda, marget maada,
mõdse mõtsa keskeelle.
Mis tal vastu või tulesse?
Vastu tul'l kulla kuusemõtsa.
Mai võt's kuuske pallelte:
„Armas kuusk, avita minda,
kaunis kuuske, kata minda!
Ma ole Maie, süüalune,
kabo kahjude tegija,
ma ole talu minija,
esä-emä pojanaine,
naol viiel vellenaine,
ma ole Maie, meeste murdu,
ma ole kabo poiste katku.
Nüüd mu ohjel otsites,
paelel kinni pantanes,
nüüd mu vangi viitanes.“
Kuusk küll vastu võideliie:
„O Maie, mine minusta,
saa ei mina avite —
minud maha raiutes,
minust palki lõhutes,
sinud siitä leitänes,
kirvel sind küll ukates.“
Mai läits kaske palleleme:
„O kaske, avita mind,
kallis kaske, kata mind!“
„Kudas või mina avite —
alt ma arva, päält ma paksu,
keskelt läbi ma näüsse.
Kümme tüdrukut küläna,
kolm siin noorta noorikut,
kaits siin polgu poisekesi,
kik om kibe kirveelle,
kik om vägev väiste pääle,
kik tule lehti lõikamaie,
okse maha oolimaie.
Minust vihta tetänes,
sinud siitä leitänes.“
Mai võt's aaba pallelte:
„O aava, avita mind,
kallis aava, kata mind!
Ma ole Maie, süüalune,
kabu ma kahjude tegija.“
Aab küll vastu võideliie:
„O Maie, mine minusta —
minud maha raiutes,
sinud siitä leitänes,
sinust algu lõhutes,
pikkä pirdu kisutes,
pia pihti pantanes —
sääl sa raksud, sääl sa põled.“
Maie läits manta näägutenna,
näägutenna, saagutenna:
„Nõnda jooske sinu juure,
kui jo jooseb minu jumi;
nõnda veerge sinu veere,
kui jo veereb minu veri;
nõnda so lehe libisku,
kui mu liha jo libisi!“
Koes sis Maie minesse,
kunes sis oma olesse?
Läits ta meelen sis meresse,
elult enge ukkamaie.
Paras, paras, emäkene,
paras, paras, ennekene!
Ollid poegede õhile,
minijita tahtamen,
toodid mahan sis magada,
toodid padjuna paeta,
anisulil augutella,
linnusulil liigutella —
minij mahan jo magasi,
anisulil augutelli.
Emä veeri veteteele,
kallut' sis kajuraduje,
kur't sis kurvale näole,
sais sis salvetu süäme:
„Oh mu meeline minija,
küll teid kurja minneen,
kaits sa kahju kävveen,
küll annid kurja kuuselegi,
kaibust jätid kaselegi,
albu sõnu aavalegi.

Libises nüüd aavalehe,
kobises nüüd kuusekoore,
kabisese kaseladva,
vihalehe nüüd libeve."

Paras, paras, emäkene,
paras, paras, ennekene,
iki kitid poegadani,
tühjä kitid tüterida!

2. 491.

Olli mul kolme minijet:
üits oli Anne, tõine Else,
kolmas Maie, maani rinda.
Els läits einä niitamaie,
Kai läits karja saatamaie,
Mai läits aita, eits magame,
ihus vähist väidsekesta,
armast al'last ravvakesta,
esi väidselt ta küsusi:
„Minu vähik väidsekeine,
armas al'las ravvakeine,
kas sa sõõd, mis ma söödä,
kas sa jood, mis ma jooda,
kas sa sõõd süämeverda,
maitsed massade alusta?"
Väidse kuuli, kosti jälle:
„Mina sõõn, mis sa söödäd,
mina joo, mis sa joodad,
mina sõõ süämeverda,
maitse massade alusta."
Kai tulli karja saatamesta,
Els tulli einä niitamesta,
Maie tõussi oodiesta,
väitse kähen tal veritse,
põlle ehen tal punatse,
oodi alla urmatet.
Emä kuuli, kosti jälle:
„Minu meeline minije,
mistes so põlle punatse,
või o sul väitse veritse,
või o oodi urmated?"
Maie kuuli, kosti jälle:
„Tapi laudast laikuärgä."
Emä joosi valateme —
allep laudan laikuärga.
„Minu Maiene minije,
uksid mehe, tapsid kaasa,
uksid mehe ooneesse,
tapsid kaasa kammeresse,
peiu pengile suretid."
Maie kuuli, kosti jälle:
„Tapi tarest tallekeise."
Emä joosi valateme —
alle taren tallekeine.

Maie kuuli, kosti jälle:
„Tapi õrrelt musta kuke."
Emä joosi valateme —
allep õrrel musta kukke.
„Tapi murust me kanaje."
Emä joosi valateme —
allep murun me kanaje.
„Oh mo Maiene minije,
uksid mehe, tapsid kaasa,
uksid mehe oonesse,
kaasa tapsid kammeresse,
peio pengile suredid.
Minu Maiene minije,
mul o kahju pojastegi,
sul o kahju kaasastegi."
Maie kuuli, kosti jälle:
„Kahju meil kokku katekeisi.
Koes nüüd mina minesse
või no see pää panesse?"
Lätsi suure soo sisse,
lätsi puida pallemaie.
Lätsi kuuske palleleme:
„Oh kuuske, avide, kuuske,
kallis kuuske, kata minda,
ma olen näiu süütegije,
kabu kahjude alune —
uksi mehe, tapsi kaasa,
uksi mehe oonesse,
tapsi kaasa kammeressa,
peiu pengile suredi."
Kuuske vastu vaideliia:
„Või ei mina avite —
külänaisi koolenesse,
vana naisi vaibunesse,
laste linna langenesse,
tullas laudu lõhkumaie,
kirstulaudu kiskumaie,
sinu siita löütämesta
mulle süüdu antanesse.
Mine palle muida puida!"
Lätsi kaske pallemaie:
„Oh kaske, avide, kaske,
kallis kaske, kata minda,
ma ole näiu süütegije,

kabu kahjude alune,
uksi mehe, tapsi kaasa,
uksi mehe ǫǫneesse,
tapsi kaasa kammeres,
peiu pengile suredi."
Kaske vastu vaigeliia:
„Või ei mina avite —
kümme tüdrukud küläna,
neli neitsid o talule,
tullas lehti lõikamaie,
sinu siita löütänesse,
mulle süüdu antanesse.
Mine palle muida puida!"
Lätsi pajo palleleme:
„Oh pajo, avide, pajo,
kallis pajo, kata meida!"
Pajo vastu vaideliia:
„Või ei mina avite —
tullas niidsi kiskumaie,
sinu siita löütänes,
mulle süüdu antanes.
Mine palle muida puida!"
Lätsi aaba pallemaie:
„Aaba, oh palle aaba,
kallis aaba, kata meida,
ma ole näiu süütegije,
kabu kahjude alune,
uksi mehe, tapsi kaasa,
uksi mehe ǫǫneesse,
tapsi kaasa kammeresse,
peiu ma pengil suredi."
Aaba vastu vaideliia:
„Näiukeise noorekeise,
ninda teie jumi jǫǫsku,
kui no minu juure joosi;
ninda sinu veri veeri,
kui no minu vesi veeri;
ninda su liha libisi,
kui nu mu lehe libisi!
Koe nu sina minesse
või nu see pää panesse?"
Ärjä müräsiv merena,
suure sarve saare pääle —
„Näiukeise noorekeise,
tulge meie turju pääle,
säädke meie sarve pääle,
meie teid viime Venemaale,
me teid saadam Saksamaale,
kui ei saa esä täädä
ega ei saa emä täädä,
sõsar ei saa sõna kõnelde,
velle ei nime nimede."

D b l.: 2. Eldse — 4. Elds — 7. väist — 9.—11. (puudub) — 15. maidsed — 16. väits see — 19. söämeverda — 20. maidse — 22. Elds — 24. väidse — 30. väidse — 31. urmatet — 49. mo — 56. suretid — 68. meida — 72. ǫǫneesse — 74. pengil — 77. naise — 78. naise — 82. löüdämesta — 87. meida — 93. pengil — 96. tüdrukut — 99. löüdänessa — 102. paju — 103. Oh paju, avide, paju — 104. paju — 124. ja 125. (puudub) — 127. no mo — 128. no — 129. no — 130. müräsive — 131. pääl — 133. turja — 136. meie — 139. sõna täädä.

217. Naisetapja.

1. E 45650 (8) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Dbl.: H, R 5, 82/4 (4) — (1890).

Vrd. laulutüüpi nr. 144: Kurjale kositud.
Vrd. laulutüüpi nr. 118: Karske neiu.

492. **1.**

Veli ellä, vellekene,
tahit Jumala tüdärta,
väüet Maarija väüsse,
tõotit sa pühäst eläde,
kallist aege armeesta.
Ellit kuu, ellit katsi,
ellit pǫǫli kolmatetu,
ot'set sa tühjäst tül'uda,
käterätist sa käräde,
jalarätist sa jaguda,
sõrmerätist sõimakuta,
viisupaarist sa vihada,
kablapaarist kakelusta,
joba ot'set söögil süüdu,
söögil süüdu, joogil juttu.
Võtit mahla sa imutse,

kõevavett sa kõnelta,
ait sa mäele mahla perrä,
kõreves kõevaveele.
Läits ta mäele mahla perrä,
kõreves kõevaveele.
Kuul'ts ta ragina roosta,
ragina ranna pajosta,
mõt'el undi tulleveta,
karu vällä kargaveta —
tulli ilvi noorimeesi,
vikat kuldine õlana,
lüsi luusine peräna,
luisk o vaskine vahele,
tulli näiu niitamaie,
niidi ta näiu nimeda.
Mina ilvi ähvärdele:
„Pia, pia, ilvi noori!
Näiul Soomeni suguda,
näiul Võnnuni võsoda,
onu tule, oda kähena,
veli tule, vitsu peona,
kõõl kirves kan'nelenna —
sis see ilvi tapetes,
ilvi nahka nüllites.
Pia, pia, ilvi noori!"

Dbl.: 5. armeeste — 8. tülida — 14. süüdü — 27. kuldina — 28. luusina — 35. näiul Võnnun võsuda.

218. Tütarde tapja.

1. GEG, EH 65, 74/9 (4) — (1817—1825).
   Tütarde tapja + Ema ei viinud vette + Memme vaev + Ema hästi kasvatanud + Oma ja võõrasema ootavad koju + Puna põskedes + Laisal mehel.
2. H II 23, 472/5 (6) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
3. H III 5, 874/5 (2) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
4. E 51945/6 ja 51948 (16) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Tütarde tapja + Neiu põld.
   Dbl.: H, R 5, 26/8 (16) — (1889).
5. H II 42, 808/11 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
   Kosjahobu söötmine + Kaevul kosija + Tütarde tapja.
6. E 45968/9 (2) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
   Dbl.: H II 42, 931 (19) — (1893).

Vrd. laulutüüpi nr. 216: Mehetapja.
Vrd. laulutüüpi nr. 7: Kasu tütardest ja nr. 22: Kasvatus asjatu.

1. 493.

Emäkene, ennekene,
ollid poigede imule,
minieta tahtamelle.
Iki ütlid, ennekene:
„Kui saa mini minule,
sis ma siidina siruta,
õlekõrsin ma kõnele,
sis ma padjane pajote —
mini mul veeres veteteeda,
kallutes kajoraduda,
õbeõlpa, kuldakongsi,
vaskipangi vaalumenna."
Emäkene, ennekene,
kui sai mini sinule,
kätte sai mini meeleline,
pojanaine nastalikko —
süli sei, seli magasi,
serviti sõna kõneli.
Mini siidina siruti,
mini padjona pajoti,
õlekõrsin ta kõneli —
emä veeri vetateeda,
kalloti kajoraduda,
õbeõlpa, kuldakongsi,
vaskipangi vaalumenna.
Paras, paras, ennekene,
ollid poigede imule,
minieta tahtamelle!
Ütlid pal'lo tüterida:
„Pal'lo, pal'lo, koe ma pane?"
Esä käs'k viiä vesile,
velle lasta laineelle.
Emä vasto vaidelese:
„Kuidas vii vere vesile,

latse arma allikusse!
Enne vii veerik vesile,
raha armas allikusse.
Paista ei veerik vesilda,
raha ei armas allikusta —
paistab jo veri vesilda,
laits jo armas allikusta."
Emäkene, ennekene,
enäb vaeva näid minosta,
kui näid muista tüterista.
Ma olli kurja ikkemaie,
vilets ma vihanemaie,
emä olli ellä oidamaie.
Emäkene, ennekene,
mito jäid sõõki söömätegi,
mito jäid jooki joomategi,
mito õõd ilma uneta.
Lõpe es tuli taresta,
lõpe es pirdo pistusesta,
säde sängosambeesta.
Olge terve, ennekene,
ois tulesta, ois veesta,
kaits mo keeväst katelista,
tõmmas tõbraste jalosta,
valat varsa joosakusta,
söödä es sõrmi seole,
küise ei külä kanole.
Iki oisi ennekene,
mähiteli, mängäteli,
mähk's mo viiel mähkemelle:
pakelille valgeelle,
linatselle peenoelle,
villatselle lämmeelle.
Olge terve, ennekene,
õppamesta, oidamesta,
lasta noorda noomimesta!
Emäkene, ennekene,
kui sai tüdär kasvanesse,
kasvanesse, jõudanesse,
ois ta sinna ooneesse,
kaits ta sinna kammeresse,
kun nee kange jo koeti,
kilbikirja korjatesse.
Suhu õpas suure toime,
keele pääle kilbikirja,
meele jo mitmesugutse.
Kui lää kangasta kudama —
suhust võta suure toime,
keele päälta kilbikirja,
meelest ma mitmesugutse.

Kutso ei küläst korjajata,
üle niido niitsejata,
üle aia arvajata.
Olge terve, ennekene,
õppamesta, oidamesta,
lasta noorda noomimesta!
Õpas tööle õigeelle,
pan'd ta tööle parreelle,
ei ta es sunni suikomaie
ega es lase laiskeleme,
sunni es sulaste nätän,
ei ta es pessä pere nätän,
laavi es karjalaste nätän —
sun'd mo soolakellerenna,
pes's mo piimäkammerenna.
Emäkene, ennekene,
kui saa muile saanuvesse,
saanuvesse, jäänuvesse,
talo paika pantanesse —
võe võõrasta esäda,
võe võõrasta emäda,
võene võõras, võene kurja,
võõras kurja, võõras kõhna,
võõras katside kavale,
üt'el mo pal'lo söönuvesse,
söönuvesse, joonuvesse,
an'd ta pala, üt'el pal'lo,
lõikus kiko, üt'el küllä.
Nägis mo kavvest tulleved,
üle piiri pilduveta,
üle väl'lä välkiveta,
võt't ta ütelda minole:
„Nää, kust tule suuri sööjä,
suuri sööjä, suuri jooja,
leväkiko neeläteja,
leväpätsi pääniteja."
Kae oma ennekesta,
nägi kavvest mo tulleved,
üle piiri piltuveta,
üle väl'lä välgiveta,
võt't ta ütelde poistele:
„Minge, poisi, murtke mulko,
minge, latse, laske värä,
jo tule väl'läst väsine,
ee otsasta isune!"
Es tule poisi murdma mulko,
es tule latse laskma värä,
tulli esi ennekene,
tõi mulko munade livva,
läve pääle läädsälivva:

„Sõõ, sõõ, tüterikko,
sõõ põski sa punada,
väänä väge palgeesse.
Saad sa laisale mehele,
nigeville niitäjalle,
alva adra köütäjalle —
väe tõtto väänäd vitsa,
puna tõtto raiod puida,
jõvvu tõtto niitäd einä!
Oh mo noori tüterikko,
sedä oida kui Jumale,
kaitsko kallis Maari-enne,
ken saa laisale mehele,
rumalelle looduelle,
alva adra köütäjalle,
nigevelle niitäjalle!
Ei ta lehi lehmälauta
ega ei tantsi tallelauta —
ussen lehkve emälepä,
tahran tantsve takisjuure,
laudan lehtve laanelilli."

2. 494.

Emäkeine, ennekeine,
ütlit pal'lu tüteriida,
üliliialt linapäida:
„Pal'lu, pal'lu, koh ma pane,
üliliialt, koh ma liidä?"
Emäkeine, ennekeine,
viinu sa Anne vesile,
Kaie sa külä kajusse,
Maie Maari lätteesse,
Else sa Emäjõesse —
vesi panep meid mihele,
kiiss meil kuap kindeeida,
avi ajav ammeeida,
lutsu lööve loogelisi,
särg meil teep särkessiida!
Paras, paras, ennekeine,
olit sa poigede imule,
minijeta tahtamenna,
toodit sa padjun pajute,
siidisängun sa sirute,
anisulgin aigutella,
õlekõrren sa kõnelte —
minije veeres vetateele,
kalluts mul kajuraduje.
Kätte sai mini meeleline,
pojanaine nal'laline —
esi veerit veteteeda,
kallutit kajuraduje,
minije padjun nüid pajuti,
siidisängun ta sirudi,
õlekõrren ta kõneli:
„Paras, paras, ennekeine,
esi sa veeret vetateele,
kallutet kajuraduje,
õbeõlpu sul õlana,
õbeõlpu, raudapangi —
nee o kange kaalumaie,
vastu mäge vaalumaie!"
Isti maha ennekeine,
isti maha, ik's ta kõrra,
tõusi üles, tõise kõrra,
õigas ta Anne allikusta,
Maie Maari lätteesta,
Else nüid Emäjõesta,
Kaie nüid külä kajusta:
„Oh mu noori tüteriku,
võtke nüid õlpu õlalta,
õbeõlpu, raudapangi —
nee mul kange kaalumaie,
vastu mäge vaalumaie!"
„Paras, paras, ennekeine,
mih sa viisit vere vesile
või annit armu allikusse —
veri võt's veel kõnelte,
arm ai juttu allikunna!"

3. 495.

Emäkõine, ennekõine,
ollid sa poigede imule,
ukasid sa tüteriida,
Eltse viis Emäjõesse,
Mari Maari lätteesse,
Kaie külä kajosse.
Ollid sa poigede imule,
minijata tahtamaie,
pojanaista poogelista,
toodid padjun magade,

anisulgin aigute.
Kätte sai minie meeletu,
pojanaise poogelise —
minije võt's padjun magade,
anisulgin aigute.
Emä võt's veerta vetateeda,
kõndi külä kajole,
õbeõlpu, kuldakonksi,
vaskipangi, raudavitsa.
Veri võt's veena müräde,
arm võt's aia allikunna,
Kaie võt's kajosta kõnelte:
„Emäkõine, ennekõine,
ukasid sa tüteriida,
ollid poigede imule,
minijata tahtamaie,
pojanaista poogelista,
toodid sa padjun magade,
anisulgin aigute."

496.

Emäkeine, ennekeine,
olid poigede imulle,
minijeta tahtamenna,
võtid põlda tüteriida,
viisid sa tütre vesile,
viisid Anne allikusse,
Maie Maari lätteesse,
Liiso sa linaleosse,
Else sa Emäjõesse,
Kaie külmässe kajusse,
tõotid poigege eläde,
minijege tetä tööda.
Ellid kuu, ellid katsi,
ellid pooli kolmanteta,
võtid veerda sa vesile,
kallude kajuradale,
õbeõlpu sul õlana,
õbeõlpu, kuldakonksi,
vaskipangi, paksu vitsa.
Võtid uiku, võtid õiku,
võtid uiku usse suile,
võtid õiku õvve päale,
karju kammerda lävelta:
„Tulge, tütere, vesilta,
tule, Anne, allikusta,
Liiso, sa linaleosta,
Maie Maari lätteesta,
Else või Emäjõesta,
Kaie külmista kajosta,
joba veere ma vesile,
kallude kajuradule,
„Paras, paras, ennekeine,
paras, paras, said sa palga!
Anne kuuli, kosti jälle:
õbeõlpu mul õlana,
õbeõlpu, kuldakonksi,
vaskipangi, paksu vitsa!"

4.

Tõotid sa padjul paode,
siidisänguna siruta,
tõotid poigege eläde —
poja tahav tapumaada,
nurisev na nurmemaada,
riideles na riita puida,
kakles kirja karja päale —
me ei taha tapumaada,
nurise ei nurmemaada.
Anna meil ütsi adratäisi,
jätä meil ütsi jäl'lekeine,
anna põldu põlle laiu,
linamaad linigu laiu,
koe ma sipuda sineda
või ma külvä köömelida,
kos ma nee kõlla istude!"
Anti põldu põlle laiu,
linamaad linigu laiu,
nurme nukuräti laiu.
Sinna ma kõlla istudi,
sinna sipudi sineta,
sinna külusi köömelida.
Lätsi kõlla ma kaeme,
kas oli kõlla kasune
või oli sine maasta tõusnu.
Küll oli kõlla kasune,
küll oli sine maasta tõusnu.
Kaksi ma kõlla kan'deles,
panni sine põlle päale,
viisi ma sine koduje,
panni ma sine padaje,
kallasi kõlla kat'elesse,
lätsi kõrikud kõlludeme,
pallapoolikud parkimaie,
sõbud ma sinetemaie.
Tulli tuline minije,
vihasilma vellenaine,

segäs mo sine paasta,
kallas kõlla kat'elesta.
Sis jäi kõrik kõldumede,
pallapooli parkimede,
sõbu jäi sinetemede.

Dbl.: 10. kajusse — 15. veerta — 22. (puudub) — 23. lävena — 24. tütre — 28. Eldse — 37. sait — 39. sängun sa — 50. liniku — 53. koe — 55. liniku — 57. istuti — 58. sineta — 59. köömeliida — 63. olli — 64. (puudub) — 66. pani — 69. kat'eles — 70. kõlluteme — 78. pallapoolik.

5. 497.

Veli ellä, vellekene,
võtit oida sa obesta,
võtit säädä sälukesta,
ravitselle ratsu range,
akenest sa annid kaara,
läbi pilu pistit einä,
läbi lae lassit rokka.
Sai see obu täide söönü,
täide söönü, täide joonu,
võtit val'le vagja päälta,
võtit ohja oidusesta,
kaala aid rangi rahatse,
perrä pannid tinasaani,
pääle pannid luise looga,
luise looga, jõhviohja,
lätsit suile, vellekene,
lätsit suile sõitamaie,
arule aelemaie.
Mõtlit sa tee tiltsuvetta,
teeraa raksuvetta —
tiltsusi saani tinane,
raksusiv rangi rahatse,
elgive aisa õbetse.
Sõits ta sis näidisse koduje,
saani ai tare lävele,
saanil lei aisa akenesse,
luise looga rästeesse,
jõhviohja rõngeesse.
„Tere, Iiu näiu noore!
Anna vett obeste juvva —
must ei joo mullavetta,
linalakk joo liivavetta,
kõrb ei joo ju kõrrevetta —
kanna sa vesi kajusta!
Näiukese noorukese,
kas tahate tulla minule?"
„Lää ei mia sinule —
kodun teil pal'lu tütteriida.
Pal'lu, pal'lu, koes paete,
liialt, liialt, koes liitä?
Viige Anne allikusse,
Maie Maari lätteesse,
Kaie või külä kajusse,
sis tule mina sinule!"
Sai nüüd naine naidetutta,
sai nüüd mini meelitutta —
mini nüüd istup kammerenna,
kammerenna, kellerenna,
pis't ta peiule piluda,
ai ta kaasa ammeeida,
riit ta kaasa riideeida,
pan'd ta ämmä vetta tooma.
Raske rangi, raudavitsa,
õbeõlpu, kuldakonksi,
nee olli kurja kaalumaie,
vastu mäge vaalumaie.
„Tule nüüd, Anne, allikusta,
Maie Maari lätteesta,
Eltse või elujõesta,
Kaie või küläkajusta,
tule nüüd appi vetta tooma —
mini teep meesta leibä,
emä keet munasta putru."
„Emäkeine, ennekeine,
mini sööp mesine leibä,
emä sööp munane putru.
Paras, paras, emäkene,
paras, paras, ma paraste —
ollid poigade imule,
minijida tahtamenna!"

6. 498.

Paras, paras, emäkeine,
ollit poigede imule,
minijeta tahtamenna,
tootit padjun sa magada,
siidisänguna siruta,
õlekõrsina kõnelta,

viisid Liisu lepikusse,
viisid Anne allikusse,
Kaie või külä kajosse,
Maie Maari lätteesse!
Emäkeine, ennekeine,
kätte said imutu poiga,
kätte meelitse minije —
minije padjun magasi,
siidisänguna siruti,
õlekõrsina kõneli.

Emä veersi veteteele,
emä kaldus kajoraduje,
as'te aidatee radule —
vesi tal silmin veerenesse,
laine põskin laskunesse.
Õigas Anne allikusta,
Maie Maari lätteesta,
Kaie või küläkajosta.
Tule ei Anne allikusta,
Maie Maari lätteesta.

D b l.: 3. minijetta — 4. magade — 6. õbekõrsina — 7. viisit — 8. viisit Anne aavikusse — 12. sait imute — 15. sirudi — 16. õbekõrsina — 18. (puudub) — 24. ja 25. (vahetatud) — 25. Maie ei.

219. Poeg ajab ema ära.

1. E 45962 (25) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H II 23, 288 (23) — J. Kunimägi (1889).
2. H II 42, 678 (41) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891). Dbl.: ERA, Tõrvand 2, 70.

499. **1.**

Seni oli poiga emä poiga,
kui oli naine võtamede,
tinarinda tingimede,
ummiskengä ostamede,
valgepää valatemede.
Sai see naine võetes,
sai see pulma peetes,
tinarinda tingites,
poig võt's emäle ütelde:
„Oh emä, mine minusta,
käü sa kaugel, kasvateje —
esi sai ma saiasööja,
osti ma ubinesööja!"
Emä kuuli, kosti jälle:
„Poig sa noori, linnukeine,
kodo tõid sa kostipulga,
vana memme mekuteje,
vana esä ikuteje —
kuuluten and koorikeise,
nääguten and nätse levä,
purelden saa pudrutilga,
tapelden saa taaritilga —
pala suhu paisunes,
lusik liuda liugeles."

D b l.: 6. võetesse — 7. peetesse — 8. tingitetu — 9. järel: võt's ta nännile näägute — 15. sia — 16. kodu — 19. koorukeise — 24. lusik suhu liugeles.

500. **2.**

„Emä, mine ärä minusta,
ma võta esi emändi,
saa esi saiasööja,
saiasööja, õllejooja!"
Emäl lei pale punatses,
sõs akas ale tuleme,
vesi silmä veeremaie,
laine põske laskumaie —
„Ärä anna arme latse,
ärä kingi kindse linna,
ütsi pea kurvalt eläme!"

D b l.: 8. laskemaie — 10. kindla.

220. Minia meelevald.

1. H II 42, 533/4 (14) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892). Pole meheks loodud + Minia meelevald.

Motiivi „Neiu viiakse vilja päält" vt. veel laulutüübis nr. 269: Huntide mets.

1.

Vt. laulutüüp nr. 20: Pole meheks loodud, var. 2 [54].

221. Kodu käimas.

1. GEG, EH 65, 19/23 (8) — (1817—1825).
   Ei lähe oma külla + Kodu käimas.
2. H II 5, 325/6 (9) < Polli v. — J. Hurt (1883).
3. H I 2, 145/7 (9) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
4. H II 23, 537/41 (20) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
5. E 45990/3 (5) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Ei lähe oma külla + Loomadega pulmas + Kodu käimas.
   Dbl.: H, R 5, 52/5 (5) — (1889).
6. E 45932/5 (18) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
   Dbl.: H II 42, 920/3 (6) — (1893).
7. H II 48, 77/9 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
   Tütar mõisas + Kodu käimas.

Motiivi „Ei tulnud söögi pärast" vt. veel laulutüübis nr. 236: Ei tulnud söögi pärast ja nr. 250: Mõrsja tunnistelemine.
Motiivi „Suguvõsa kaugel" vt. veel laulutüübis nr. 14: Suguvõsa kaugel.

1. **501.**

KOLME SÕSARE LAUL.

Kolmekest meie sõsare:
üits meid Virro viitänesse,
tõine Arjo antanesse,
kolmas jääs kodoküläle,
oma usse rahveeile.
Kuri jääs kodoküläle,
paha valla vaieelle.
Kuri võtko kodo poisi,
pitsitego üle piiri,
alletego üle aia —
ma lää kabo kaugeella,
impi ilma tukkemelle.
Kui lää kodoküläle,
kui lää valla vaielle,
oma usse rahveeile,
kik saa kurja enne kuulda,
kik saa nälgä nänni nätä,
paha audoe pahute.
Ma lää kabo kaugeelle,
impi ilma tukkemelle.
Kui tule kodo käimaie,
asemid valatemaie,
kasopaika ma kaeme,
leväpaika leidamaie,
obo mul alla antanesse,
sadul selgä saadetesse,
piits mul piio pistetesse,
naine pääle naidetesse.
Kuu ma tei kukkelida,
kaits ma kuuda kakkerida,
päevä laste pätsikesi,
aasta õõri ma õbeta,
kuu ma õõri kul'losida,
kaits ma kuuda kaalusida.
Kui sai esä nurme pääle,
velle niido veere pääle —
obo alla irnotelle,
naine pääle naarotelle,
kõrik pääle kõigatelle,
linik pääle liigatelle.
Sai ma esä värävesse —
obo irnat' tõista kõrda;
sai ma esä läve ette —
obo irnat' kolmat kõrda.
Valati mina, valati:
ketsi ohjele ojosi?
Veli ohjele ojosi.
Valati mina, valati:
ketsi karras kakkerelle?
Emä karras kakkerelle.
Valati mina, valati:
ketsi anni istepenki?
Sõsar anni istepenki,
an'd ta ahjo paisteelle.

Ei see iste sinna es sünni —
sinna mo kõrik kõrbonesse,
pallapoolik paistonesse.
An'd ta akende alaje.
Ei see iste sinna es sünni.
„Sõsar ellä, linnokene,
pane esä päetsesse,
pane emä päetsesse —
sinna mo iste sündinesse!"
Esä läits äkki ärgä tapme,
emä läits rutto rooga keetme,
pakilta pada paneme.
Mina manna keeli keelo:
„Esäkene, kõvekene,
minnäk äkki ärgä tapme,
minnäk rutto rooga keetme,
pakilta pada paneme.
Ei ma es tule söögi tõtto
ega es joose joogi tõtto,
ma tulli esä armo tõtto,
ma tulli emä armo tõtto,
sõsarel sõna kõnesse,
velle aiga viiviteme.
Mul jäi kodo kolme söögi,
kolme söögi, kolme joogi:
patta jäi mul pardsileha,
lavva pääle jäi lagleleha,
ahjo jäi ani küdsäme.
Ma tulli kodo käimaie,
asemid valatemaie,
kasopaika ma kaeme,
leväpaika leidamaie.
Mistest teil kuri kodune,
mistest teil maro majane,
tapelus esä tarene,
viha vellede seane?"
Velle tuusi mulle lausta:
„Oh mo sirgeve sõsare,
viiekest meie velitse,
üits meid riidleb riida pääle,
tõine taples tapo pääle,
kolmas kukub koa pääle,
nel'läs niris niidomaada,
viies taht esä tareta —
sestep meil kuri koduna,
sestep meil maro majana,
tapelus esä tarena,
viha vellede seana."

502.

Meil o esä Iiumaal,
meil o emä Iiumaal,
velle Vene päälikonna,
sõsar sõa karjanaine.
Küssi äiälta obesta,
küssi ämmälta sadulta,
naolt tekki tedrekirjä.
Anna es äiä obesta,
anna es ämmä sadulta,
nado tekki tedrekirjä.
Pisti ma jala minema —
järgi tõi äiä obese,
järgi tõi ämmä sadule,
nado teki tedrekirjä.
Sai ma esä nurme pääle,
velle niidu veere pääle —
obu alla irnatelle,
sadul sel'län kõigatelle.
Ai ma tare lävele,
saaniaisa akenesse,
kuldalooka katusesse.
Esä tulli vällä valateme —

2.

tunne ei esä tüdärta;
emä tulli vällä valateme —
tunne ei emä tüdärta;
velle tulli vällä valateme —
tunne ei veli sõsarta;
sõdse tulli vällä valateme —
sõdse tun'ds sõrmikindeista.
Esä läits äkki ärgä tapma,
velle viksist viina otsma,
sõsar pakilt pada panma,
emä rutust rooga keetmä.
„Emäkene, ennekene,
esäkene, kõvekene,
ei ma 's sõrgi söögi tõtu
ega es joose joogi tõtu —
obu sõrksi söögi tõtu,
obu joosi joogi tõtu,
karas kaaraoodre tõtu —
ma tulli esä armu tõtu,
ma tulli emä armu tõtu.
Mul jäi kodo kolme söögi,
laagne liha lavva pääle."

3. 503.

Mina ütsi Võnnu võõras,
Võnnu võõras, Rannu rahvas,
mul o esä Iiomaale,
mul o emä Iiomaale,
velle noore Venemaale.
Lätsi sõs Iiul ma esäle,
lätsi sõs Iiul ma emäle,
velledele Venemaale.
Käima [!] kuu kukeriida,
kaits ma kuuda kakeriida.
Küssi äiält ma obesta,
küült vaskival'leeida,
naolt tekki tedrekirja.
Äiä es anna jo obesta,
küdü vaskival'leeida,
nadu es anna tekki tedrekirja.
Tei ma tulesta obese,
lätsi Iiul sõs esäle,
lätsi Iiul sõs emäle,
velledele Venemaale.
Sai ma esä nurme pääle,
velle niidu veere pääle —
obu alla irnutelle,
mina pääle naaratelle.
Sai ma esä tare ette —
rätt mul putti rästäesse,
tanu tare paarissegi.
Esä eitus oodiessa,
emä eitus oodiessa,
sõdse saiakammeresse,
velle viinakellerisse.
Esä kuuli, kosti jälle:
„Oh mu noori poigadanni,
mine vällä valateme,
mis mu rästäs räksätelle,
tare paari paugatelle!"
Velle tulli vällä valateme.
Mina temäl tervisiida.
Velle kuuli, kosti jälle:
„Nüüd om see siiä saanu,
meeste õde, naiste nadu,
minu rikas ristiemä."
Lätsi sisse ma lävesta.
Mina neile tervisiida.
Valadi mina, valadi:
kus mul iste antanesse?
Iste anti ahju ette.
„Ei ma ilpi siiä istu,
kaokene siiä 'i karga —
siiä mul sulas suure sõle,
siiä kõrbus mu kõrigu,
siiä paistus pallapoole!"
Valadi mina, valadi:
kus mul iste antanesse?
Iste anti läve kõrva.
„Ei ma 'i ilpi siiä istu,
kaokene siiä 'i karga —
siiä mul rühkus linnarätti,
põrmu eitüs põlle pääle,
karmu kaalaräti pääle!"
Valadi mina, valadi:
koeh mul iste antanesse?
Iste anti akna ala.
„Sinnap ilpi mina istu,
sinnap kaokene karga."
Valadi mina, valadi:
kes mul vastu või tulesse,
kes mul kargas kakeresse
või mul ohjule ojusi?
Sõdse karas kakeresse,
veli ohjule ojusi.
Esä läits äkki ärgä tapme,
sõdse veeri vetta otsme,
emä ruttu tuld tegeme.
Mina kuuli, kosti jälle:
„Emäkeine, ennekeine,
ei ma 's joose joogi tõtu
ega 's sõrgi söögi tõtu —
obu joosis joogi tõtu,
karas kaaraoodre tõtu —
ma tulli esä armu tõtu,
ma tulli emä armu tõtu.
Mul jäi kodu kolme söögi:
ani jäi ahju audumaie,
pardsiliha panni pääle,
laagreliha lava pääle."

4. 504.

Näiukene noorekene,
see-p olli elu, mis sa ellit,
kasupõlvi, mis sa kasvit!
Sait sa tõisele talule,
tõise uvve usse pääle —
panti rihti pessämaie,

talurihti tampimaie.
Põll sai rihe põrmudege,
tanu rihe tahmadege.
Küssi äiält, küssi ämmält,
küssi küült ma künäda,
äiält ääda toovereta,
ämmält kulladet kurikuta.
Anna es küdü künäda,
äi ei ääda toovereta,
ämm ei kulladet kurikut.
Pisti sõs räti rästeesse,
põlle panni mehe põlve pääle,
tanu tare paarissegi —
„Ole mul põlle tulleenna,
tanu siiä saieenna —
siit ole saanu, siiä jätä!"
Lätsi kukkun kuusikusse,
lennäten ma lepikusse,
naartan velle varikusse.
Lätsi sõs kodu käümä,
esä ust valatemaie.
Küssi äiält, küssi ämmält,
küssi äiält ma obesta,
küssi ämmält ma sadulta,
küült vaskival'leeida,
naolt tekki narmilista,
sõdselt sõrmekindeeida —
anna es äiä obesta,
anna es ämmä sadulta,
küdü ei vaskival'leeida,
nadu ei tekki narmilista,
sõdse sõrmekindaeida.
Lätsi-s teeda til'lukene,
ligi maad ma linnukene,
sai ma vee veere pääle,
sai ma oja otsa pääle,
sai ma Koeva kotteelle —
järgi tõi äiä obese,
järgi tõi ämmä sadula,
küdü vaskival'leeida,
nadu teki narmilise,
sõdse sõrmekindaeida.

Obu mul ala antanesse,
sadul selgä pantanesse,
esi mu pääle tõstetesse.
Lätsi sõs kodu käümä,
esä ust valatemaie.
Sai ma esä nurme pääle,
esä nurme nurga pääle —
obu sõs alla irnatelle,
sadul sel'län kõigatelle,
linik pääle liigatelle,
kõrik pääle kõigatelle,
esi ma pääle naaratelle.
Sõidi sõs jälle tüki teeda,
sai ma velle niidu pääle,
velle niidu veere pääle —
obu irnat' tõista kõrda.
Sõs jo kodu kuulanesse,
Paju talu paistunesse.
Sai sõs esä lävele,
sai sõs emä lävele,
lätsi sisse ma lävesta —
esä eitus oodeesse,
emä eitus oodeesse,
velle viinakelleresse,
sõdse saiakammeresse —
„Kust o see siiä saanu?"
Valadi mina, valadi:
koh mul iste antanesse
või mul tooli tõstetesse?
Iste anti ahju ette.
Mina kuuli, kosti jälle:
„Emäkeine, ennekeine,
ei mu iste siiä 'i sünnü —
siiä mul kõrik kõrbunesse,
pallapoolik paistunessa."
Iste viiti emä sängü ette.
Valadi sõs mina, valadi:
mih na tööda sääl tegeva?
Esä joos'k äkki ärgä tapme,
emä pakki pada mõskme,
sõdse veeri vetta otsme.

505.

Kositi meida, kositi,
kositi kodukülänа,
taheti meida, taheti,
taheti siiä talule.
Kuri jääs kodoküläle,

5.

pagan jääs paha talule —
kik saa kurja enne kuulda,
tapelus taade täädä,
kik sa viha velle täädä,
kik sõimu sõsare täädä.

Ma lää Maie muial maale,
ma lää kabu kaugeelle —
ei saa kurja enne täädä,
tapelust ei taade täädä,
ei saa viha velle täädä,
sõimu ei sõsarde täädä.
Säält tulen kodu käüme,
asemid valateme.
Küs'se äiält ma obesta,
küs'se ämmält ma sadulta,
küüllt piitska pilulista,
naolt tekki tedrekirja.
Anna es äiä obesta,
anna es ämmä sadulta,
küdü ei piitska pilulist,
nadu ei tekki tedrekirja.
Tei ma kuu kukelida,
päevä laste pätsikeisi,
lätsi sis jalu minema.
Olli mul meẹsi meeleline,
kaas mu kaalaarmuline,
järgi tõi äiä obese,
järgi tõi ämmä sadule,
küdü piidsa pilulise,
nadu teki tedrekirja.
Sõidi ma ọọ, sõidi ma päevä,
sõidi ọọ urmimõtsa,
päevä sõidi pärnämõtsa,
kaits päevä kasevarike,
kuuli käo kukumise,
ellä linnu elkimise.
„Ooripoiss, pia obene,
saanipoiss, saisatele,
toọ seẹ kägu mo käesse,
peolindu mo peosse!"
Ooripoiss pidäs obese,
saanipoissi saisatele,
tõi ta käo mo kädeje,
peolinnu mo peosse.
Sis lätsi jälle mineme.
Vastu tulli til'luk talukeine,
sääl oli poisi pulmakeine,
sääl oli sandi saajakeine,
es jole poisil pulmarahvast,
vaesel' sandil saerahvast.
Lassi ma käo käesta,
peolinno ma peosta.
Kägu läits kurru kukumaie,
lind läits lauda laulamaie —
sis sai poisil pulmarahvast,
vaese sandil saerahvast.
Võti ma käo kätele,
peolinnu ma peosse,
lätsi jälle ma mineme.
Sai ma esä viira pääle,
alli alla irnatele,
kägu kuksi mul kätena,
lindu lauli looga pääl.
Sai ma esä nurme pääle,
alli irnas tõista kõrda,
kägu kuksi mul kätena,
lindu lauli looga pääla.
Sai esä värädi pääle,
alli irnas kolmat kõrda,
kägu kuksi mul kätena,
lindu lauli looga pääla.
Ken kuul's alli irnumise,
või no käo kukumise,
või no linnu laulamise?
Velle alli irnumise,
emä käo kukumise,
sõdse linnu laulamise.
Veli ojje ohjalaani,
ai obu tare lävele.
Sõdse mu tekile teredi:
„Tõusu üles, sõsar nọori,
tõusu üles tõllastegi,
saa sa üles saanistegi,
siidirõõvasta siasta —
käe sul koolu, jala koolu,
käe koolu käüses,
jala koolu jalutses,
sõrme õbesõrmuses!"
Esä läits äkki ärgä tapma,
veli veeri vett vedäme,
sõdse pakki pada mõskme,
emä ruttu roọga keẹtme.
Mina kuuli, kosti jälle:
„Minnäk äkki ärgä tapme
ega pakki pada mõskme,
minnäk ruttu rooga keẹtme!
Ei ma 's sõrgi söögi tõtu
ega 's joose joogi tõtu —
ma tulli esä armu tõtu,
ma tulli emä armu tõtu,
sõsarege sõna kõnele,
velleg aia armujuttu.
Mul jäi kodu kolme söögi,
kolme söögi, kate joogi:
ani jäi ahju küdsäme,

põrss seę panti panni pääle,
leib seę panti lavva pääle,
taar jäi apu mul taresse,
õlu külma kelleres.
Ei ma 's sörgi söögi tõtu
ega 's joose joogi tõtu."

D b l.: 5. koduküläle — 8. tääde — 10. tääde — 18. asemeid — 19. küssi — 20. küssi — 27. kukeliida — 33. järgi tõi ämmä obese — 38. päevä sõidi pärnämõtsa — 40. kukkumiseks — 47. saanipoiss — 57. peolinnu peosta — 64. minema — 67. mo — 73.—76. (puudub) — 85. mo — 86. Tõuse — 87. tõuse — 91. käüseesse — 92. jalutsisse — 93. õbesõrmussesse — 97. keętmä — 99. tapma — 106. kõnelme — 108. Mul jäi kodo kolmi söögi — 109. kolmi — 114. kelleresse.

506.

Mina ütsi võine võõras,
Võnnu võõras, Rannu rahvas
munde võõraste siana,
Rannu rahvaste keskella.
Ole mul sugu siina maala,
omast ei oman küläna —
mul o sugu Soomemaale,
esä-emä Iiomaale,
velle noore Venemaale,
sõsare sõa siana.
Suvve ma mõs'se suurätte,
päevä mõs'se päärätte,
kaits ma kuuda kaalarätte,
kuu tei ma kukkelida,
tõise päevä pätsiksiida,
kaits ma kuuda kakeriida.
Küs'se ma äiält obesta,
küsse ämmält ma sadulta,
kȯȯlt piitsa pilulista,
naolt tekki narmilista —
anna es äiä obesta,
anna es ämmä sadulta,
küdü ei piitsa pilulista,
nadu ei tekki narmilista.
Lätsi jalu ma tuleme —
järgi tõi äiä obese,
järgi tõi ämmä sadule,
küdü tõi piidsa pilulise,
nadu teki narmilise.
Sõidi ȯȯ, sõidi päevä,
sõidi ȯȯ örmämõtsa,
päevä aja pärnämõtsa,
lõunavahe lõhmusmõtsa,
kaits kuuda kasevarige,
aasta anipajudu.
Sai sis Iio nurme pääle —
obu irnat's esmat kõrda,

6.

linnik pääle liigatelle,
kõrik pääle kõigatelle.
Sai Iio värädi ette —
obu irnat's tõista kõrda.
Sai Iio kamre lävele —
obu irnat's kolmat kõrda.
Valadi mina, valadi:
kes ojje ohjelaane?
Veli ojje ohjelaane.
Valadi mina, valadi:
kes mut tekile terede?
Sõdse tekile teredi.
Valadi mina, valadi:
kes mul karras kakkeresse?
Emä karras kakeres.
Valadi mina, valadi:
koes mu obu viitänesse?
Obu mul ȯȯvi viitänesse,
kaaru ette kannetesse.
einu ette eidetesse.
Taat läits äkselt ärgä tapme,
tüdruk läits pakilt pada mõsk-
[me,
poisi veeri vetta otsme.
Mina kuuli, kosti jälle:
„Emäkeine, ennekeine,
ei ma 's sörgi söögi tõtu
egä 's joose joogi tõtu —
ma tulli esä armu tõtu,
ma tulli emä armu tõtu.
Mul jäi kodo kolme söögi,
kolme söögi, kolme joogi:
ani jäi ahju küdsäme,
pardsiliha panni pääle,
laagreliha lavva pääle.
Ma tulli esä armu tõtu,
ma tulli emä armu tõtu."

D b l.: 4. siana — 11. Suve mõs'se — 14. kukkeliida — 18. küs'se ma ämmält obesta — 22. anna es ämmä obesta — 24. narmelista — 35. anipajude — 42. ja 43. (puudub) — 48. teredi — 52. kakkeresse — 64. ei ma 's.

7.

Vt. laulutüüp nr. 115: Tütar mõisas, var. 8 [274].

222. Laisk kalamees.

1. H II 23, 467 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
2. E 52483 ja 45962 (24) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl. a: H III 5, 909/11 (3) — (1889).
b: H II 23, 287/8 (22) — J. Kunimägi (1889).

1. 507.

Muil o meesi, mis o mulle,
muil o kaasa, mis o mulle?
Muu mihe kävve merena,
muu kaasa kävve kalale;
muu küll künnäv suure nurme,
muu küll niidäv suure niidu,
muu küll käänäv jõekääru —
mu mees kurdap koduna,
istup ta ahju ehena,
säep sääri lämmeesse,
panep põlvi paisteelle,
loep liude-lusikiida,
vahip pudruvaageniida.
Esi sõs künni suure nurme,
esi sõs niidi suure niidu,
esi kääni jõekääru.
Võti sõs mihe õlale,
kääni mihe käte pääle,
viisi sipelgapesässe.
„Sööge, sööge, sipeliku,
murtke, murtke, mureliku,
võtke enge, erilise!"
Sõs olli meesi, kui olli muile,
sõs olli kaasa, kui olli muile.

2. 508.

Muu mehe käüve merena,
muu kaasa käüve kalal —
minu mees kurdab koduna,
vahib pudruvaageneta,
lakub laste põhjakesta.
Ai ma mehe merele,
ai ma kaasa kalale.
Mees kodu võletemaie,
kaas tulli kodu kaibamaie,
üt'el mere ollev külmä,
kalajärve ollev jäine.
Lätsi ma esi til'lukeine,
lätsi esi ma merele,
lätsi merda müttämaie,
kalajärvi kaevamaie.
Müti ma, meri müräsi,
kalajärvi kui kahisi —
sai ma sada kalada,
tuhant laia latikuta.
Viisi ma kala koduje,
panni ma kala paasse.
Esi sei kala lihada,
mehel ma luu lugesi,
mehel anni avipäida.
Ai ma mehe kündämaie,
kündämaie, külvämaie,
seemelvil'lä viskamaie.
Mees kodu võletemaie,
üt'el nurme ollev künnet,
üt'el väl'lä ollev väärät,
seemelvil'lä ollev visat.
Lätsi ma valatemaie —
ei no nurm es jole künnet,
seemelvili es jole visat.
Esi sei ma selget leibä,
esi ma võti võidaleibä,
mehel keedi kivitse pudru,
tõsti tõrva kastusesse.
Viisi mehe vihtumaie,
saadi ma sannalavale.
Mees küll vihta palleliia,
mina nuia talle näüdi;
mees küll vetta palleliia,
mina lõunu tal lahasi —
sis olli meesi kui oli muile,
sis olli kaasa kui kigile.

Dbl. a: 1. kävve — 2. kävve kalal — 3. mio — 4. vahip — 5. lakup — 7. (puudub) — 8. Mees tulli — 10. olla — 11. olev — 24. (puudub) — 29. olev — 30. olev — 31. olev — 32. Lätsi ma väl'lä vaatamaie — 45. muil.

D b l. b: 2. kalale — 3. miu — 8. Mees tuli — 9. tuli — 10. olev — 11. olev — 15. kalajärvi — 28. võletamaie — 29. olev — 30. olev väänet — 33. ole — 33. järel: ega väli es ole väänet — 45. kui muile.

223. Joodiku kojukutse.

1. GEG, EH 65, 10/2 (4) — (1817—1825).

509. **1.**

JOOBNUST MEHEST.

Iki jõin ma kõrdsinagi
üksi ööda, üksi pääva,
laulin kõrdsi lavva pääl,
kaits olli kätta kanno pääl,
viis olli sõrme vitsa pääl.
Tulli aga sõnum järele:
„Tule kojo, vennikene,
jo so alli koolenesse!"
„Las ta koolda, kui ta ka kooles,
mina ostan uvve alli,
ostan uvve, saan parambe!"
Iki jõin ma kõrdsinagi
üksi ööda, üksi pääva,
laulin kõrdsi lavva pääl,
kaits olli kätta kanno pääl,
viis olli sõrme vitsa pääl.
Tulli aga sõnum järele:
„Tule kojo, vennikene,
jo so esä koolenesse!"
„Las ta koolda, kui ta kooles,
temä om jo vana!"
Iki jõin ma kõrdsinagi
üksi ööda, üksi pääva,
laulin kõrdsi lavva pääl,
kaits olli kätta kanno pääl,
viis olli sõrme vitsa pääl.
Tulli aga sõnum järele:
„Tule kojo, vennikene,
jo so emä koolenesse!"
„Las ta koolda, kui ta kooles
temä om jo vana!"
Iki jõin ma kõrdsinagi
üksi ööda, üksi pääva,
laulin kõrdsi lavva pääl,
kaits olli kätta kanno pääl,
viis olli sõrme vitsa pääl.
Tulli aga sõnum järele:
„Tule kojo, vennikene,
jo so velle koolenesse!"
„Las ta koolda, kui ta kooles,
temä om jo naiseta!"
Iki jõin ma kõrdsinagi
üksi ööda, üksi pääva,
laulin kõrdsi lavva pääl,
kaits olli kätta kanno pääl,
viis olli sõrme vitsa pääl.
Tulli aga sõnum järele:
„Tule kojo, vennikene,
jo so õde koolenesse!"
„Las ta koolda, kui ta kooles,
temä om jo meheta!"
Iki jõin ma kõrdsinagi
üksi ööda, üksi pääva,
laulin kõrdsi lavva pääl,
kaits olli kätta kanno pääl,
viis olli sõrme vitsa pääl.
Tulli aga sõnum järele:
„Tule kojo, vennikene,
jo so naine koolenesse!"
„Ärä pean mina mineme,
kodo pean mina kobime
kullakese kurgu pääle,
elläkese inge pääle,
naist aga matta, tõist aga võtta!"

224. Mees leinab ainult matusteni.

1. H II 23, 520/3 (13) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Kaasa kaugel + Mees leinab ainult matusteni.

1.

Vt. laulutüüp nr. 125: Kaasa kaugel, var. 1 [301].

225. Mees ei mõista naise nuttu.

1. GEG, EH 65, 12/3 (5) — (1817—1825).
Mees ei mõista naise nuttu + Oleks Jumal loonud puuks.

1. 510.

NAISTE NUTOLAUL.

Mees ei tää seldsige,
mees ei tää, mis ma iksi,
kaas ei tää, mis kahetsi.
Ma iksi imevekesta,
kätepäälista kägoda,
rõõksi rüpperõhkojata,
põllepaela parkijata.
Iki mo meesi tõreli,
iki val'lust vannotelli:
„Mis sa nutad, naine noori,
nutad nurjatud söäda,
vaagud suurda vallatuda!"
Oh sa Looja, suuri Looja,
Maarja, tarka kirjoteja,
mis see Looja minda loonu,
mis ta mo lõi tüterisse!
Enne mo loonu loogapuisse,
kõverten kõdarepuisse,
esä ärjä ikkepuisse,
velle ratso rangipuisse,
kui sa mo lõid tüterisse,
tüterisse, taterisse,
esä usse osjakesse.
Oh sa Looja, suuri Looja,
Maari, maale kirjoteja!

226. Tõbine naine.

1. H II 23, 468/9 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
2. H II 23, 503/4 (4) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).

1. 511.

Kuule, kulla vellekene,
mullu sa võtit noore naise,
tõit sa endel tõisepoole,
olli priske ja punane,
olli valge ja valuse.
Olli ta kuuda katsi-kolmi,
nädälit ta nel'lä-viisi,
akas kohe oieteme,
silmi nähjes närtsimaie,
akas põlvist ta põdeme,
labaluist ta laiseleme.
Lätsit küllä eidè juure.
„Küläeite, eidekene,
külämemme, memmekene,
aitage aru pidäde!
Mullu ma võti noore naise,
tõi ma endel tõisepoole,
olli priski ja punane,
olli valge ja valuse."
Eite kuuli, kosti jälle:
„Os sa ullu ja rumale,
mine kärmest sa koduje,
vii sa linnaset liguje,
odrad otse ju vedeje,
kaerad katsi allikusse —
sul tule ette püksipulma!"

2. 512.

Võti naise noorekese,
iluse, ülipunatse,
viisi ta ellä einämaale,
kandsi kulla kaari pääle.
Ilu tal eitus einä pääle,
puna mõtsa puie pääle,
niit's ta mul niidu iluse,
ai mul kaari kal'leesta.
Võt's ta põlvist jo põdede,
labaluista laisku lüvvä,
põllepaelust paisumenna.
Lätsi sõs küllä abi otsme.

Mih mul vastu või tulesse?
Vastu tulli vana memme.
„Tere, tere, vana memme!"
„Mis sa räägit, poigatanni?"
„Ma võti naise noorekeise,
noorekse, üliiluse,
iluse, ülipunatse.
Ilu tal eitus einä pääle,
puna paistus puie pääle.
Läits ta mul niitu niitamaie,
jõõkääru käändamaie,
võt's põlvist jo põdede,
põllepaelust paisumenna."
„Os sa noori poigatanni,
kas sa mullust ei mälede,
mis te teide teki all?
Pane linnaset leosse,
odrad otselti veesse —
sa aat soo sumbeesse,
võsa kutsut võõreesse!"

227. Nurganaine.

1. H II 23, 504/8 (5) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890). Nurganaine + Neiu surm.

513.

1.

Oh mu meeli miheke,
kallis kaalaarmuke,
surmatunni mul tuleve,
ädäpäevä pääle lameve.
Peiu läits tiide taeveesse,
Maari kammerte lävele,
suure Looja usse suile.
Maari kammerest kõneli:
„Kessi mul linki liigutesse,
raudarõngast raputesse?"
Peiu kuuli, kosti jälle:
„Oh Maari madalekene,
viska maha villavaka,
kesselt tare kedervarre,
tule maale pästämaie,
ilmale aru pidäme!"
Maha tulli Maari-ennekene,
viskas maha villavaka,
kesselt tare kedervarre.
Missi nüid noorik nurgan tege?
Noorik käis põlvi põrmatulla,
kik küll seinä ta silusi,
kik küll parre ta palusi,
tala alta ammustasis.
Neli nurka sääl tarena,
viies olli koldekuruke —
lövvä ei kurust kurdakuta,
seinä äärest seisäkuta
oma suure surmalegi,
oma vaesele valule.
Pere ikve pengi pääle,
latse ikve lavva pääle,
kaasa nutap kammerenna:
„Oh Maari madalekene,
pästä nüid kabu kammitsesta,
pästä ilbi eidusesta!"
Tulli sisse ta lävesta,
kaits olli tundi kammerenna —
kaits sai sõs pääda päetses,
neli jalga jalutsis.
Pere sõs naariv pengi pääl,
latse naarav lavva pääl,
kaasa naarap kammerenna.
Mihekese, vellekese,
mis te tuhkuje tulede,
naiste saaju ju sadade —
tuhun o tuline surma,
naiste aige o aleda!
Mis te naarat lavva pääl,
iratsede istemelle,
ei siin ole naarusöögi,
naarusöögi, naarujoogi —
siin o suure surmasöögi,
vaese naise vaevajoogi.
Puna tal joosnu, veri veernu,
puna tal joosnu poigessiile,
veri veernu tüteriile,
küünär tal verda alla kül'le,
säsu verda alla sängu.
„Oh mu petsik peiuke,
kallis kaalaarmuke,
surmatunni mul tuleve,
ädäpäevä pääle lameve."
„Oh mu naine noorekene,

ole sa kalki kannateme,
vali sa vastu paneme!"
„Oh mu peris peiuke,
kallis kaalaarmuke,
jõvva ei sundi surma vastu!
Kui ma nüid johu koolemaie,
ellä enge eitämaie,
ärä mut panna pakelelle
egä liita linatselle,
pane mul puuseni punane,
jalga kisu kirja sukka!
Ärä mul tetä aavakirstu —
aab o kuri alliteme;
ärä mul tetä lepäkirstu —
lepp o kuri parkimaie;
ärä mul tetä kuusekirstu —
kuusk o kurja kopiteme!
Oh mu armas armuke,
ärä mut viiä reelegi —
regi kurja riputeme;
ärä viiä ratastege —
ratas kurja raputeme;
egä kanda kaarikile —
kaarik o kuri kalluteme!
Viige mu viiele sõrmelegi,
kantke katele käelegi!"

C. PULMAD.

Kõige parema ülevaate Karksi pulmade käigust annab M. Kõeva kirjeldus (H II 42, 493/510 — Polli v., Peraküla (1891)), mis siin on esitatud osadeks jagatult vastavate laulude juures. Et sellest jälle saada tervikut, tuleb lugeda järjekorras tekste 515, 519, 523, 527, 534, 551, 554, 563, 552, 583, 566, 584, 585, 596, 597, 599, 606, 129 ja 514. Viimane on asetatud kirjelduse lõppu märkusega: vahelt välja jäänud. Õieti ongi selle õige koht kirjelduse alguses.

Nagu näeme M. Kõeva kirjeldusest ja muist andmeist, koondusid traditsioonilised laulud mõrsja pool päämiselt peigmeherahva tuppatuleku ja söömalaua (laulutüübid 230—240), siis mõrsja otsimise, teretamise ja piiramise tseremooniate (lt. 242—253) ja viimaks mõrsja lahkumise (lt. 254—272) ümber. Peigmehe pool on mõned erilaulud pruudi vastuvõtmise puhul, kuid ei ole siiski kindlaid piire nende ja mõrsja saatmislaulude vahel. Tuppa tulles ja söömalauas on kõlvanud enamasti samad laulud kui mõrsja pool. Omaette laulude tsükkel peigmehe pool on mõrsjale uue kodu tutvustamise ja veimete jagamise (lt. 280—285) puhul. Teatavaid kommete ja laulude ümberasetamisi on ette võetud, kui pulmad peeti ainult ühel pool.

Käesolevas kogus on pulmalaulude lõppu paigutatud veel mitmesuguseid laulikute võistlemis- ja sõimlemislaule, kuna need eriti pulmades võisid tarvitusele tulla.

Lisaks M. Kõeva kirjeldusele toome siin J. Tiidti oma, mis pakub mõnesuguseid täiendavaid andmeid ja väikseid erinevusigi:

Kos'sule minnes oli noorelmehel vanem tuttav inimene (mees) ühes, keda siinpool „kos'uesäks" kutsuti ja praegugi veel nii nimetatakse. Pruudikodus käis „kos'uesä" ikka igas asjas ees. Tegi pruudi vanematega kohe ärakadunud mullikast ehk metsa lendanud nurmkanast juttu. Muidugi aeti esmalt naerdes vastu, et neil omal küll üks niisuge olla, aga ei ühtegi võerast. „Otsige, ehk on vahest hilja ka tulnud!" Nüüd oli teada, et vanemate poolt kosjad vastuvõetud olivad. Nüüd anti viinad. Võttis näiu ka kosjad vastu, siis võttis ta kohe viinapudeli lahti ja andis igaleühele peres olevale inimesele oma „kos'uviina". Oli ta kahes mõttes, siis pandi viinad kappi, kunni asja järele mõeldi. Juhtus seda, et kosjad meelt mööda ei olnud, siis saadeti viin kas sõbralt ehk sugulaselt tagasi. Võeti jälle kosjad vastu, siis käis mõrsja ise sugulastel oma „kos'uviina" viimas ja pulma kutsumas. Esmaspäeva ja reedi kosjad arvati tühja minevat.

Laupäev „lugema" minnes tõi peigmees mõrsjale räti, põlle ja paar kingi ning jäi peale loetamise pühapäevani mõrsja kodu.

Laulatusele tuli peigmees juba laupäeval ära oma tulevase kodu.

Pulmad peeti mõlemil pool, peigmehe ja mõrsja kodus. Läks pulm mõrsja kodust peigmehe kodu, siis pani peigmees oma viimse istumise paika ühe hõbe rubla ämmale tütre kasvatamise palgaks. Palju rohkem pruukisid ja kombeid oli kui noorik uude kodu viiti. Kohe peale söögi algas nooriku „käitamine", et oma tulevase tööväljaga teda tuttavaks teha. Noorik oli järgmiselt ehitatud: kaelas paks helmekord, seljas oma koetud peenike ame, selle peal pihik, ümber undruk,

millel all ääres raua- ja vasetükid kõlisesivad ja jalas sülla pikused ning vaksa laiused „ribaräti“, nende peale tõmmati kolmekirjalised sukad ja siis kingad ehk pastlad. Nooriku ehitajad olivad ämm ja „laulatsenaine“. Kaasitajanaeste saatusel mindi kõige pealt kaevule ja lauleti:

Vt. laulutüüp nr. 280: Uue kodu tutvustamine, var. 1 [595], v. 1—3.

Nüüd pidi noorik „valget panema“, nii kuis laulus kästi. Edasi läks rong lauldes:

Vt. laulutüüp nr. 280: Uue kodu tutvustamine, var. 1 [595], v. 4—14.

Kõik need kohad, mis laulus nimetati, käidi läbi. Laudas pani noorik ühele lehmale, kelle ta ise teiste loomade seast võis valida, vöö sarvi. See pidi tema oma olema (nimelehm). Nüüd pandi rätt päha. Tuli noorik laudast välja, siis visati talle pangega vett kaela. See tähendas, et ta pidi majapidamises valvas olema, hommiku vara ja õhtu hilja ise üle vaatama, kuis ja mis tehti. Pulma majasse tulles lauldi:

Vt. laulutüüp nr. 237: Ei laula lauajalad, var. 2 [526].

Saadi tuppa, siis lauleti:

Vt. laulutüüp nr. 241: Hobused söötmata, var. 1 [531].

Nüüd algas täieline pidu: söödi, joodi, kaasitati ja tehti nalja. Kolde ees oli „tuhakott“ (mees) kirvega. Tema paugutas alajätmata ikka kirvega kolde kõrva pandud kivi pihta. Sedaviisi tagus ta, kunni kirvest muud järele ei jäänud kui silm ja vars. Ehk tuhakott küll kui naljategija kolde ees oli, siis oli temal oma ülesanne täita: ta pidi hoolega selle üle valvama, et keegi pulmalistest kolde ligi ei tuleks ja uue perenaese tuharammu ning pesu valgeks minemist ära ei kahetaks. Et õlut igal ühel küll oleks, selle eest muretses „sink“. Ta käis pulmaliste seas ümber, õllekann vööga kaelas ja jootis kellel janu.

Pulmi peeti 3—9 päeva, nii kuis kellegi jõud kandis.

Järgmisel pühapäeval joodi „lange“ mehe kodus, jälle järgmisel pühapäeval nooriku vanas kodus.

H II 23, 132/7 < Polli v. — J. Tiidt (1889).

Mõnevõrra erinevalt kirjeldab kosja- ja pulmakombeid ka Jaak Kivisäk. Pulmad on selles kirjelduses ühepoolsed, mis võisid kombeks olla rohkem vaesemail inimestel. Eriti detailselt on loeteldud nooriku laulatuse- ning pulmarõivaid.

Vana naise käüsive nel'läbe õhtu kullemen ja viiti 2 pudele täüt viina tüdrukul. Kui tulla taheti, sis võeti viin vastu ja anti paar kindit, paar sukke ja öök märgis, et kosja äste lääp. Reedi lätsive mõisavalitseje manu lubatähte otsma noorme ja noorigu peremees. Kui valitseje lubatähte an'ds, sis lätsive lugeme noormees ja noorik ja kumbagi poolt tõine inimene. Kirikärrä kuulut's 3 kõrda rahval kirikun kantsle päält ja sis laulat's.

Pulma- või laulatsirõõvastest noorikul:

Ümmer jala mähiti äste paksult rõõvast ja tõmmati valge laia suka, kirja sääre sehen, pääle ja suure kengä jalan. Punane sõuk ümmer kördi asemel — katekõrra kangarõõvas. All veere küllen olli kullast ja õbest rikastel, kehvematel vasest ja tinast, nee ollive nagu nüüdse kopikulise komveki suurutse, raadist sang küllen, kellest niit läbi aeti ja sõukse veere külgi õmmelti. Ja sõuk es tohi pikep olla kui ala põl've. Kõrik, valge välläõmmeltud rõõvas, villane, ümmer sõukse. Kinnikoet külleratt kõriku pääl, tõine tõise puusa pääl. Pallapoolik, linane rõõvas, kõrikuge pea üttemoodu, külleräti pääl. Küllerätil olli alt aroliku otsa, mis kiriveses aet oli sinitse, punatse ja rohilise lõngast. Kõik rõõva ollive all pikeb ja päältpoolt iki järest lühepes, ninda et kik vällä näkkusive. Villane rohiline põll ostet rõõvast, 1½ küünärt lai, ehen. Oma koet valge linane põll ostet rohilise põlle pääl, päält olli valge ja alt ots kirivene aet lõngest, oli nüüdise käteräti laiune, see om kaits kolmandiku lai. Ümmer kiha muud es joole kui ainult linik ümmer pää kanga laiune. Nüüd olli noorik rõõvin ja minti laulatsis.

Laulatsis võeti nooriku poolt tõine ja noorme poolt tõine inimene manu ja laulateti kirikun altre ehen ja kirikun panti noorikul kübär pähä ja kübäre pääle

naiste tekk. Kui tagasi tullen kodu usse värätí manu saive, tulli värädi vallavõtje, pidi noorik värädi pääle öökse viskame värädivõtje ja kinnipaneje palgas. Kui kamre läve ette saive, jäeti oben paigale, paar naist tullive läve pääle ja akasive laulme:

Vt. laulutüüp nr. 274: Ära tõuse palumata, var. 1 [586].

Sis visati tekk saani ek vankre ette maha, noormees-noorik tullive üle teki sisse ja laulatsinaine ja -mees ek noorik visas öökse läve usse pääle. Selle sai noorme emä, is'te laulatsi vankres ja sõit's kolm tiiru ümmer tare ärä. Sis viiti lauda söömä noormees, noorik, laulatsenaine ja -mees. Sis anti noorikul ja noormel iväk leibä ja kästi pala pooles süvvä. Emä poolt noorik an'ts noorme emäl paari sukke selle eest. Pääle selle anti noorikule alt lavva laits sülle, noorik an'ts üle lavva latse tagasi ja paari sukke latse andjel. Sis tulli äi ja võt's noorigu ümmert pää kate pirruge teki ärä ja visas parsil suitskume. Esäl anti teki võtmise eest paar kindit, ütelti „sõbra kinda". Kui ärä seive, kur'ts seni lavvan ku emä räti pähä köüt's ja an'ds emäl räti köütmise eest paari sukke. Sis viiti noorme sugulistest tansme. Kes edimest kõrda tantsme viis, sellel anti paar kindit.

Kui noorik kavest ek tõisest talust toodi, sellel näüteti kik ussen oleve kotuse läbi puha, viiti lätte veerte ja sinna lätte koogu otsa pidi öökse paneme, aita salve pääle pidi jälle paari kindit paneme ja lauta lehmä sarvi pidi öökse paneme ja riha-ala obese varpil pidi paari kindit paneme, marjaaida uibu oksa külgi öökse paneme ja kui ommoku magamist üles tulli, pidi oodi pääle suka paneme.

H II 23, 163/7 < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).

228. Rahakorjamine noorikule.

1. H II 42, 510 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).

514. **1.**

Ku noorigu kodu noorigupoolse pulma rahvas kokku lätsiv, sõs joodeti neil kahja. Ta olli meest ja õllest tett. Noorik isti kolde kivi pääl, must põll ihen ja särk ümmer pää. Temä ihen pengi pääl olli kahjapang. Säält võtsiv kaits naist, pandsiv laasi puu-taldre pääle ja joodiv rahvast, esi laulsiv:

Kellesse see tibu minesse
või see karik kaldunesse?
Neile noorile mihile,
Ole nüid oolik otsimaie,
pungasuuda puistamaie,
kisu nüid välla kilingiida,
pooda pooleruubeliida!

229. Hobuste rakendamine pulmasõiduks.

1. H II 42, 493/4 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).

515. **1.**

Ku peigmees noorikul perrä läits, sõs valit's ta omal kolm meest vällä, kes iki temä ligi olliv. Nee olliv: saajavanep, raudkäsi ja sink. Ku na mineme lätsiv, sõs kaasigunaise laulsiv:

Oh me siiditse sulase,
kalevise karjalatse,
minge nüid vällä valateeme,
minge rattit rasvamaie,
minge tõlla tõrvamaie,
aage nüid aisu esä alli,
pange kõrva velle kõrvi,
pange paadi paaritsiida,
linalaka liiatsiida,
pange musta munderesse,

alli õbeelmeesse!
Saajavanep, linnukene,
loe nüid, loe, arva, arva,
loe üles looga pääle,
arva saaniaisa pääle,
mitu meesta saajaneegi,
mitu naista kaasikunna!

230. Halva ilmaga teel.

1. GEG, EH 65, 42/6 — (1817—1825).
Halva ilmaga teel + Loomadega pulmas + Ei laula lauajalad.
2. H II 5, 323/4 (8) < Polli v. — J. Hurt (1883).
3. H II 23, 478/80 (10) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Halva ilmaga teel + Loomadega pulmas.
4. H II 23, 513/8 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Halva ilmaga teel + Loomadega pulmas + Mitu halba.

Vrd. laulutüüpi nr. 332: Ehmatanud hobune.

1. 516.

Nooriko poolt:

Meie lahe langokese,
varsi vastase omase,
mis te kavva teele teide,
teele teide, maale saide —
meie uinsim ooteenna,
vaibusim valateenna?
Sõtsel olli silmä sinnapoole,
velle silmä siiäpoole.
Langokese, linnokese!

Nooremehe poolt:

Lango uvve, lango noore,
tee olli pikka tulleenna,
laas olli laia laskeenna.
Mi ma kuuli mõtsanegi?
Kuuli ma käo kukkuveta.
„Oh mo ellä ooripoissi,
pea kinni mo obene,
saas kägo mo kädeje!"
Pitsiti käo peosse.
Sõidim jälle tüki teeda,
tüki teeda, maade marga,
lipo liivasta mägeda,
küüntere külävaheta.
Mih ma kuuli mõtsanegi?
Kuuli karo mämmäveta.
„Oh mo ellä ooripoissi,
pea kinni mo obene,
saisatele suure saani,
saas karo mo kädeje,
pitsites karo peosse,
rabas rukarüppeesse!"
Sõidi jälle tüki teeda,
tüki teeda, maade marga,
lipo liivasta mägeda,
küüntere külävaheta.
Mi ma kuuli mõtsanegi?
Kuuli peo piltuveta.
„Oh mo ellä ooripoissi,
pea kinni mo obene,
saisatele suure saani,
saas peo mo peosse,
rabas rukarüppeesse!"
Sõidi jälle tüki teeda,
tüki teeda, maade marga,
lipo liivasta mägeda,
küüntere külävaheta.
Mi ma kuuli mõtsanegi?
Kuuli sisaski sirine.
„Oh mo ellä ooripoissi,
pea kinni mo obene,
saisatele suure saani,
saas sisask mo kädeje,
rabas rukarüppeesse!"
Sõidi jälle tüki teeda,
tüki teeda, maade marga,
lipo liivasta mägeda,
küüntere külävaheta.
Sai ma kurva söögipaika,
sai ma kurva joogipaika.
Es sääl laula laudakunda,
ei ka es istoe 's ilatse
ega es karjo kannust jooja.
Panni ma käo kukkumaie.
Valati mina, valati:
koe see kägo kukkunesse?

Kägo kuk'se naiste poole.
Panni ma karo mämmämaie.
Valati mina, valati:
koes seę karo mämmänesse?
Karo mämmäs meeste poole.
Panni ma peo pildumaie.
Valati mina, valati:
koe seę peo pildunesse?
Peo pil'se poiste poole.
Panni sisaski sirime.
Valati mina, valati:
koe seę sisask laulanesse?
Sisask lauli laste poole.
Sis sai saaja rõõmseesse,
jo sis lauli laudakunda,
juba istuja ilatsiv,
jo sis karjo kannust jooja.
Langokese, linnokese,
ei siin laula lavvajala
ega istem ei ilatse
ega ei karjo kanno kaane,
kui ei laula laudakunda
ega istuja ei ilatse
ega karjo kannust jooja.

517.

Langukeise, linnukeise,
mitu me näime tulleenna,
mitu siiä saieenna —
tuhant vaeva tulleenna,
sada siiä saieenna.
Ette pannim paadi ruuna,
kaala aim rangi rahatse,
perrä pannim tõlla tinatse.
Kui me sõidim teęda möödä,
mõtlim teę tiltsuveta,
teęraa raksuveta —
tildsi seę tõlla tinane,
raksi neę rangi rahatse.
Mitu me näime tulleenna!

2.

Teę olli musta ja mudane,
laas olli laia ja legäne,
teę meil riksi tekikirjä,
sadu riksi saanikirjä,
lumi riksi loogakirjä,
ärmätüs ää obese.
Langukeise, linnukeise,
me taas tulla taresse,
me küll lääs lämmees,
me küll võtas võidaleibä,
salvas saiakoorikesta —
teke meile tedre leeme,
oksakargaja osada!

3.

Vt. laulutüüp nr. 46: Loomadega pulmas, var. 3 [123].

4.

Vt. laulutüüp nr. 46: Loomadega pulmas, var. 4 [124].

231. Saajarahvas läheb tuppa.

1. GEG, EH 65, 25/7 — (1817—1825).
Palju veimi + Saajarahvas läheb tuppa + Ei tulnud söögi pärast.
2. H II 5, 299/302 (78) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Saajarahvas läheb tuppa + Pulmaliste söömakutse + Mis viga tulla.

Motiivi „Allikad ukse ees" vt. veel laulutüübis nr. 55: Kadrilaul.

1.

Vt. laulutüüp nr. 282: Palju veimi, var. 1 [598].

2.

Vt. laulutüüp nr. 278: Mis viga tulla, var. 2 [594].

232. Pulmaliste iste.

1. H II 42, 700/2 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Pulmaliste iste + Mõrsja tunnistelemine.

1.

Vt. laulutüüp nr. 250: Mõrsja tunnistelemine, var. 3 [546].

233. Kaasa kombed.

1. GEG, EH 65, 118/9 (10) — (1817—1825).
Hiie noormees + Kaasa kombed.

1.

Vt. laulutüüp nr. 105: Hiie noormees, var. 1 [241].

234. Pulmaliste söömakutse.

1. GEG, EH 65, 39/41 (1) — (1817—1825).
Pulmaliste söömakutse + Omakssaamine.
2. H II 42, 494/5 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).
3. H II 5, 299/302 (78) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Saajarahvas läheb tuppa + Pulmaliste söömakutse + Mis viga tulla.
4. H II 42, 651/2 (25) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Pulmaliste söömakutse + Ärge põue pistke.
Dbl.: ERA, Tõrvand 2, 74/5.
5. EÜS IV 538/9 (1224) — (1884).

1. 518.

Saajalaul nooriko poolt:

Sööge, lango, jooge, lango,
kaske sööge, langu, söämesta,
jooge, lango, julgeesta,
ärä pel'läg seeperästa,
et o meile musta rõõsa,
musta rõõsa, kuiva korbi,
et o mei vatsa valanu!
Mi või tetä ma vaene —
laits olli kurja ikkemaie,
mees kurja vehanemaie.
Lätsi lasta lepüteme,
lätsi meesta meeliteme —
kana lennäs katusesse,
ai tolmo tare laesta,
ai ta põho põrmatelta —
sestep meile musta rõõsa,
musta rõõsa, kuiva korbi.
Sööge, lango, jooge, lango,
sööge seni sedä rooga,
kuni tõista tettänesse,
kolmandet kogotenesse!
Ärä pel'läg, langokese,
ärä puhkuk puudoveta,
ärä lõõtsuk lõppeveta,
värisek vähäneveta.
Meil o sea söömäneki,
noore ärjä nuuma pääl,
siga meil söömän, tõine keemän,
kui meil vaea, sis me võtam,
kui meil tarvis, sis me tapam.
Lango uvve, lango noore,
varsi vastase omase,
enne ollim soode lango,
soode lango, joode lango,
nüüd lango läbiomatse.
Kustes me omesse saime
või me langusse lamesim?

Üle jõõ jõime õlota,
üle kääro annim kätta,
üle soo annim suuda —
säältep me omesse saime,
säält me langusse lamesim,
sõsaresse armeesse,
kanasesse kal'leesse,
vaderesse valgeesse.
Et ei ole esi omatse,
olge me uule omatse;
et ei ole esi kälitse,
olge me käe kälitse;
et ei ole esi sõsare,
olge me sõrme sõsare;
et ei ole esi vadere,
olge me vaimo vadere!
Lango uvve, lango noore,
varsi vastase omase!

519. **2.**

Õhtus minti nooriku kodu. Obesit es võede mitte valla. Ku na sisse lätsiv, aeti ka kohalt sõõmä. Sõõk olli enne lavva pääl, tõine leväpäts tõise otsa pääl ja mõlepil viinapudel kõrvan. Neist es tohi mitte kennigi süvvä egä juvva, na kurtsiv kik see pulmaaig sääl lavva pääl. Noorigupoolse kaasigunaise akkasiv laulme:

Minge nüid lauda, langunaise,
minge nüid lauda laulamaie,
istke nüid meie istemele,
astke meie astemele,
pistke perse pengi pääle,
putke nüid meie pudelesse,
laske meie laasisteegi,
kaege meie kannustegi!
Mesi o meie mere vesi,
kali meie kaju vesi —
veli aaras aanikusta,
sõsar roobas ruhveesta,
tõs't ta tõrresta õluta.
Saajanaise, linnukeise,
kaasigunaise, kanase,
võtke meie võidaleibä,
pistke meie piimäleibä,
meie kuive korbikeisi,
rõhket rõõsaveerekeisi!

Lavvast lauldi vastu:

Sedä ei tää egä mõista,
mistes teil kuiva korbi,
kuiva korbi, rõhke rõõsa!

Lauldi vastu:

Laits olli kurja ikkemaie,
mees vilets vihanemaie.
Lätsi lasta lepüteme,
lätsi meesta meelitseme —
senip nee korbi kujusi,
senip rõõsa rõhkunesse.
Langu nüid uvve, langu noore,
varssi vastatse omase!

3.

Vt. laulutüüp nr. 278: Mis viga tulla, var. 2 [594].

520. **4.**

Sööge, langu, jooge, langu,
sööge, langu, süämesta,
jooge, langu, julgeesta,
pel'läk ärä puuduveta
ega lootke lõpeveta —
siga meil söömän, tõine kurnan,
kolmas konuti lävelegi,
ku meil vaja, sõs me võtam,
ku meil tarvis, küll me tapam!
Ärg om tapet, ärä sõõdü,
tõine latren laudanegi;
õlu tettu, ärä joodu,
tõine kurnan kuanegi.

*

Langu uvve, langu noore,
varsti vastatse omatse,
me ei laida teie sõtsi
ega 'i kita ende velle —

üte oma meil mõlepe,
üte kalli katekesi.
— *
Sööge, langu, jooge, langu,
ärä, langu, põvve pistke!
Me viime langu tantsimaie —
matsaku maha puduve,
lihatüki tümbsäteve.

Dbl.: 4. ärä puhka puuduveta — 5. ega lõõtsu lõpeveta — 6. tõine keemän — 7. lävel — 13. tõine kuan kurnanegi — 15. varsi — 16. meie — 17. ega kita — 18. mõlembe — 19. kal'le — 21. pistä — 24. tümsäteve.

5. 521.

Sööge, langu, jooge, langu,
kaske
sööge, langu, söämesta,
jooge, langu, julgeesta,
võtke meie võidaleibä,
pistke meie piimäleibä,
rõhked rõõsaveerekesta,
meie kuiva korbikesta!
Mistes meile rõhke rõõsa,
rõhke rõõsa, kuiva korbi?
Laits oli kurja ikemaie,
mees vilets vihastamaie.
Lätsi lasta lepiteme,
meesta kurja meeliteme —
seni oli korbi kuiunu,
seni rõõsa rõhkenenu.
Sööge, langu, jooge, langu!
Meil o kuan kolmi kokka,
egäl kokal kolmi poissi,
egäl poisil kolmi kulpi,
siga meil söömän, tõine keemän,
kolmas kongelteb lävele,
kui meil vaea, sis võtame,
kui meil tarvis, sis tapame.

235. Ärge põue pistke!

1. H II 42, 498/9 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).
Andke meie asi kätte + Ärge põue pistke.
2. H II 42, 651/2 (25) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Pulmaliste söömakutse + Ärge põue pistke.
Dbl.: ERA, Tõrvand 2, 74/5.

1.

Vt. laulutüüp nr. 243: Andke meie asi kätte, var. 2 [534].

2.

Vt. laulutüüp nr. 234: Pulmaliste söömakutse, var. 4 [520].

236. Ei tulnud söögi pärast.

1. GEG, EH 65, 25/7 — (1817—1825).
Palju veimi + Saajarahvas läheb tuppa + Ei tulnud söögi pärast.
2. GEG, EH 65, 41/2 — (1817—1825).
3. H II 42, 495/7 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).
Ei tulnud söögi pärast + Viha venna pääle.
4. H II 5, 302 (78) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
5. EÜS IV 539 (1224) — (1884).

Motiivi „Ei tulnud söögi pärast" vt. veel laulutüübis nr. 221: Kodu käimas ja nr. 250: Mõrsja tunnistelemine.
Motiivi „Tänu söögi eest" vt. veel laulutüübis nr. 239: Tänu söögi eest.

1.

Vt. laulutüüp nr. 282: Palju veimi, var. 1 [598].

522.

Nooremehe poolt:

Olge terve, langokese,
olge terve, me tänäme
sõõtämesta, jootamesta,
aulauda andamesta!
Meie lahe langokese,
varsi vastase omase,
minnäk ärä rutto rooga keetma,
pakilte pada paneme,
minnäk ärä äkki ärgä tapme —

2.

ei me es tule söögi tõtto
ega es joose joogi tõtto,
meil jäi kodo kolme söögi,
kolme söögi, kolme joogi:
patta jäi meil pardsileha,
lavva pääle lagleleha,
ahjo jäi ani küdsäme.
Lango uvve, lango noore!

523.

Nooremihe poolt lauldi:

Ei me 's sörgi söögi tõttu
egä 's joose joogi tõttu —
nõrga vellel tulem nõusse,
arme latsele ausse.
Meil jäi kodu kolme söögi,
kolme söögi, kolme joogi:
ani jäi ahju küdsäme,
pardsi jäive patta keemä,
laagreliha lavva pääle,
siga meil söömän, tõine jooman,
ani ammu audumenna.
Obu sörksi söögi tõttu,
obu joosi joogi tõttu,
karas kaaraoodre tõttu.
Meil o nüid viha velle pääle,
viha velle äti pääle,
viha velle nänni pääle,
et saat's kavet kos'suelle,

3.

Narva naista võttamaie.
Mõnda näime tullaenna,
sada siiä saieenna:
suhu meil tulli suure kuuse,
pihta tulli pedäjeoksa,
kaala tulli kaseladva,
obu ot's jalaaseta,
varsa kaiev kabjamaada.

Lauldi vastu:

Langunaise, linnukeise,
ei me 's kutsu kos'suelle,
palle 's panti andamaie —
te küll kutsit kositevet,
palsit pandivõttajata.
Ole ei meie sõtsi süüdü —
esi teie velle süüdü.

524.

Langukese, linnukese,
ei me es sörgi söögi tõtu
ega es joose joogi tõtu,
me tulim oma otsimaie,
vaesta lasta valatema,
mis me kava kasvatime,
eluaja ehitime,
kige suve superdime,
ega päe päälitime.

4.

Küll me tunnem oma sõtse
oma aetu ammeesta,
käbäsuista käüseista.
Linik meil mõstu lilliaiga,
kõrik meil mõstu kõllaaiga,
ame mõst ubinaaiga;
linikun meil lilliaisu,
kõrikun meil kõllaaisu,
ammeen om ubinaaisu.

5. 525.

Langunaise, linnukese,
kaske
ei me 's sõrgi söögi tõttu,
ega 's joose joogi tõttu —
obu sõrksi söögi tõttu,
obu jooksi joogi tõttu —
meil jäi kodu kolmi söögi,
kolmi söögi, kolmi joogi:
ani jäi ahju küdsäme,
pardsiliha panni pääle,
ligne-laagne lavva pääle.

237. Ei laula lauajalad.

1. GEG, EH 65, 42/6 — (1817—1825).
Halva ilmaga teel + Loomadega pulmas + Ei laula lauajalad.
2. H II 23, 135/6 (3) < Polli v. — J. Tiidt (1889).
3. H II 42, 497/8 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).
Ei laula lauajalad + Meie laud, teie laul.
4. H II 42, 786 (6) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
5. EÜS IV 538 (1224) — (1884).
Kuldsed äia toolid + Ei laula lauajalad.

1.

Vt. laulutüüp nr. 230: Halva ilmaga teel, var. 1 [516].

2. 526.

Me saime, mih me saime,
me saime saanitävve,
kogusime korvitävve,
oma velle õlma tävve,
nüüd me lääme lämmeesse,
nüüd me tahame taresse,
nüüd me võtas võidaleibä,
nüüd mõjus mõdu meisse.
Nüüd me lamem lavva pääle,
pisum pikä pengi pääle,
nüüd me lääme lauda laulamaie,
pikkä penki pildumaie.
Langu uvve, langu noore,
ei siin laula lavvajala,
ei siin pillu pikä pengi,
ei siin veere viinalaasi
ega karju õllekannu —
siin piab laulme lavva pääle,
pildme pikä pengi pääle,
nüüd piav veerme viinajooja,
karjum õllekannust jooja!

3. 527.

Noorigupoolse lauljese laulav edesi:

Langunaise, linnukeise,
mis te kurdade kuruna,
istude ahju ihena,
panet põlvi paisteelle,
säet sääri lämmeesse!
Veli es kutsu kurtamaie —
veli kut's lauda laulamaie,
istemel ilatsemaie.
Ei siin laula lauda kulda,
ei siin isteme ilatse,
kui ei laula langunaise;
ei siin karju õllekannu,
kui ei karju kannu jooja;
ei siin pillu viinapikre,
kui ei pillu pikre jooja.
Langunaise, linnukeise,
nüid o lauda teile laulda,
isteme teie ilatse,
õllekannu teie kaia,
viinapikre te pidäde —
meie kurdame kuruna,
istume ahju ihena.

meil o ihu irmu täüsi.
Kui me ommen teile tulem —
sõs o lauda meie laulda,
sõs o kannu meie kaia,
viinapikre me pidäde.

528.

4.

Ega siin ei laula lavvajala,
kui ei laula laudakõrda;
ega siin ei veere viinalaasi,
kui ei veere veereteje;
ega siin ei karju õllekannu,
kui ei karju kannuteje.

5.

Vt. laulutüüp nr. 275: Kuldsed äia toolid, var. 4 [589].

238. Meie laud, teie laul.

1. H II 42, 497/8 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).
Ei laula lauajalad + Meie laud, teie laul.
2a. H II 42, 702/4 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Nooriku teretamine + Nooriku piiramine + Meie laud, teie laul.
b. H II 42, 811/2 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Nooriku teretamine + Nooriku piiramine + Meie laud, teie laul.

1.

Vt. laulutüüp nr. 237: Ei laula lauajalad, var. 3 [527].

2a.

Vt. laulutüüp nr. 251: Nooriku teretamine, var. 2a [548].

2b.

Vt. laulutüüp nr. 251: Nooriku teretamine, var. 2b [549].

239. Tänu söögi eest.

1. H II 42, 523/4 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
2. E 45655 (18) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Dbl.: H, R 5, 91 (14) — (1890).
Motiivi „Tänu söögi eest" vt. veel laulutüübis nr. 236: Ei tulnud söögi pärast.

529.

1.

Aituma pereesäle,
aituma pereemäle
sõõtämesta, jootamesta,
kal'le lavva kattamesta,
aulavva andamesta!
Küll olli siina sõõdäveta,
sõõdäveta, joodaveta:
livva liidetu lihada,
tal'lere võil tasutu,
kannu kaaneni õluta,
pudel viina punninegi.
Täüs olem suine, täüs olem [päine,
suine me sulaõluta,
päine ärjäpäädikita,
silmini sialihada.
Nüid olem söönü, nüid olem [joonu,
nüid olem söönü söögikõrra,
nüid olem joonu joogikõrra —
uni jäi maatemede,
suik jäi suuri laskemede.

2. 530.

Nüüd olem söönu, nüüd olem [joonu,
nüüd olem söönu söögikõrra,
nüüd olem joonu joogikõrra,
maganu magamikõrra —
laulukõrda laulamede,
leilukõrda lõõdämede.
Aituma pereesäle,
aituma pereemäle
sõõtämesta, jootamesta,
aulauda andamesta,
laia lauda kattamesta!

Küll oli siina sõõdäveta,
küll oli siina jõodaveta:
laud oli katet, liud oli liidet,
laud oli katet palale,
liud oli liidet jo lihale,
tal'ler võile tasutu,
piimäpüti piiltenegi,
kann oli kaaneni õluta,
viinalaasi veerenegi.
Küll oli siina sõõdäveta,
küll oli siina jõodaveta!

D b l.: 6. el'ukõrda — 7. Aitumma — 8. aitumma — 9. sõõtämestä — 10. laia lauda andamesta — 16. (puudub) — 20. veereneegi.

240. Tänu õlle eest.

1. H II 42, 790/2 (10) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Tänu õlle eest + Venna hobune + Meie ja teie poisid.

1.

Vt. laulutüüp nr. 39: Meie ja teie poisid, var. 8 [107].

241. Hobused söötmata.

1. H II 23, 136 (4) < Polli v. — J. Tiidt (1889).

1. 531.

Oh imeta, oh imeta,
mis me nüüd välläst lõüsime:
obu seive ohjesiida,
päidsu seive päitseeida,
kääli seive käänäppuida,
ratsu seive raudasiida.

Siin o ooletu ovestepoissi,
tasane o tallipoissi.
Lah meid kaia ja valate,
ehk õot obu einussiida,
varsa karjuv kaarussiida,
ruuna sulpi suuperästa!

242. Viha venna pääle.

1. GEG, EH 65, 27/8 — (1817—1825).
2. H II 42, 495/7 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).
Ei tulnud söögi pärast + Viha venna pääle.

1. 532.

Küll meil viha velle pääle,
viha velle naise pääle —
veli võti kavvest naise,
üle piiri Peibistesta.
Kuu ma sõiti kuusikmõtsa,
päevä sõiti pärnikmõtsa,
aasta anipajoda,
vasto tulli vaigoaiso,
vasto tõusi tõrvaaiso.

2.

Vt. laulutüüp nr. 236: Ei tulnud söögi pärast, var. 3 [523].

243. Andke meie asi kätte!

1. H II 5, 324 (8) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Andke meie asi kätte + Ei vii viimast.
2. H II 42, 498/9 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).
   Andke meie asi kätte + Ärge põue pistke.
3. H II 23, 100/1 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1890).
   Ehmatanud hobune + Andke meie asi kätte.

533. 1.

Langukeise, linnukeise,
antke me asi kädeje,
mis te meida vindsutede,
velle aiga viivitede —
perse penki meil vajosse!

*

Langukeise, linnukeise,
ole meil asi aia pääle —
meil o asi aidannegi,
kuvve luku kotteelle,
taba seidseme tagaje,
pistäb kullasta piluda,
nõgel välksi sõrmennagi.

*

Ei me ei vii viimäst lasta
ega te ei anna ainust lasta —
teil jääs katsi kasvamaie,
poolitõista tõusumaie:
Liisu jääs ülilibeve,
Anne jääs üliagare,
Tiina jääs üliteräve.
Antke me asi kädeje!

534. 2.

Peigmihe saajavanep is'te lavva otsan ja vaat's, et temä pulmarahval süvvä olli. Sink olli õllekandje, temäl rippus puust õllekann öökse otsan kaalan, mille seest ta joot's. Raudkäsi isti lavvan peigmihe kõrvan peigmiheemäge (üks selle jaoks vällävalitsetud naine). Na es tohi mitte enne ommikut lavva mant ärä minnä. Neil olli juba enne öökse kaalan, noorigu poolt panti veel egäl üits, ka kaasigunaistel, aga vähempe. Sõs akkasiv noorigu kaasigunaise laulme:

Sööp nüid seni, söömäsõnni,
kurda seni, korjuärga,
vahi sa, vana pugali,
seni ku lõõgu lõigatesse,
lõakapen kaetesse!
Ole ei asi aia pääle —
asi alle aidaneegi,
kuvve luku kotteelle,
taga seidseme tabaje.

Sõõgiaal laulav noorigu laulje:

Sööge, langu, süämesta,
jooge, langu, julgeesta,
ärä te, langu, põvve pistä!
Ma vii langu tantsimaie —
matsagu maha puduve,
tükü maha tümbsäteve.

Sõs akkav pulmalise tantsme. Ommugu tulli noormees raudkäe ja emäge lavvast üles ja akkav laulme:

Langunaise, linnukeise,
antke meil asi kädeje —
perse penki meil vajusse,
selg meil seinä murdunesse!

535. 3.

Tee oli pikkä see mudane,
kaaske laan olli laia see legäne,
tee olli pikkä tulleenna,
laan olli laia kävveenna,
pardsi raputi raana,

mõtus mõtsa keskeella.
Obu olli ellä eiteleme,
varsa karssi kargamaie,
visas velle vitsikuse,
kübär kulla kuusikuse,
esi ellä aavikuse.
Langu uvve, langu noore,
laske valla langu usse,
ajage auvärädi,
antke me asi kädeje,
mis me kuu kosisime,
viis me kuuda viinutime!

*

Langu uvve, langu noore,
kaaske
meil ei ole asi aia pääle —
meil om asi aidanegi,
viie võteme vahele,
saa tabaje tagaje —
meil om ader aia pääle,
adrapanna pandussenna.

*

Langu uvve, langu noore,
kaaske
velle silmä sinnapoole,
sõtsi silmä sinnapoole,
tekke ruttu teele minnä,
teele minnä, maal saia!

244. Neiu ei kõlba koju.

1. GEG, EH 65, 46/9 — (1817—1825).
Kust teadsid tulla + Neiu tahab kasvada + Neiu ei kõlba koju.

1.

Vt. laulutüüp nr. 246: Kust teadsid tulla, var. 1 [539].

245. Neiut pole kodu.

1. H II 42, 519 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
2. H II 5, 311/2 (88) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
3. E 51948 (17) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H, R 5, 28/9 (17) — (1889).

1. 536.

Minge ärä, iiru undi,
iiru undi, rasvarandsi,
mis te siina otselede,
otselede, sõidelede,
asjatu aade obesta —
siin ei ole sedä näiu,
ken sünnüs teie sülesse
või mahus teie majasse,
ulats teie ooneesse —
see o ammu siita lännu!

Teil o suu sulaverege,
käe karuraipeege.
Minge vee veere pääle,
minge oja otsa pääle,
kalajärve kaala pääle,
mõske seebil seitsmeelle,
kalavatul katsmelle,
mõske suu sulaveresta,
käe karuraipeesta!

2. 537.

Mis te siiä otselede,
otselede, sõitelede —
sünnü-ü see sõdse teile?
See o ammu siita lännu,
ken sünnüs teie sülesse,
mahus vai teie majasse,
ulatep te oodeesse.
See läits ärä Riia teele,

Riia teele, Ruhja teele,
Surjun mõssi ta suuda,
Arjun ai ta ammeida,
Tartu teed tuleb ta tagasi —
see sünnüp teie vellele.
Ojaten lääb oodeesse,
kaevaten lääb kammeresse:
„Oi-oi, oi-oi, otske oodet,
ai-ai, ai-ai, antke aset!"
Pantke piidsa päetsesse,
kaika kalli jalutsesse,
piidsal pilke tedä üles,
kaikal kajoge ta maha!

538.

3.

Kus nu tunnus tuulekõrgi
või no näüs näl'läkõrgi?
Tulli ta meie tuasse,
marsse ta meie majasse,
toe ei meie tooli pääle,
piisu ei meie pengi pääle —
toorut's me tubasid möödä,
taarut's me taresid möödä,
kõn'ds ta meie kõlgusenna,
teot's meie tüdrukida,
näägut's meie näidessida,
pilgas meie piigesida.
Mina tedä ujutelle:
„Võe, võe, võõras meesi,
võe, võõramaa sulane,
mis te meile otsselede,
otsselede, sõitelede,
asjanda aite obesta —
siin ei jole sedä näiu,
ken sünnus teie sülesse
või mahus teie manuje,
käänus käte vaielle,
õõgus teie õlmujaani.
Näiu eilä ärä lätsi,
Virun virut's rõõveeida,
Arjun mõs'k ammeeida,
Viru kuuskede viluna,
Arju tammede tagaje."

D b l.: 6. (puudub) — 7. taarut's — 8. (puudub) — 9. kõlgussenna — 10. tüdrukiida — 11. näidessiida — 12. piigesiida — 18. aide — 19. ole — 22. vaieelle.

246. Kust teadsid tulla?

1. GEG, EH 65, 46/9 — (1817—1825).
Kust teadsid tulla + Neiu tahab kasvada + Neiu ei kõlba koju.
2. H II 23, 559/61 (36) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kust teadsid tulla + Laulikute sõimlemine + Habemik mees.

539.

1.

Nooriko poolt:

Kustes, siili, võtid silmä,
orave, tee osatid
meile tulla kos'suelle,
meile suurele talule,
rikkeelle rahveelle,
kõrgeelle katusile,
uhkeeile ooneeile?
Soelt võtid suure silmä,
karult kangeve söäme.
Lasken olla osjakene,
tõusta tammetõhvakene —
külläp osjal ostajata,
tammetõhval tahtajata!
Meie sõsar noorekene,
noorekene, nõrgakene,
mõista ei manna magade,
suu veeren ei sugende —
pää aa üle päetse,
jala aa üle jalotse.
Alle ta pehast peenikene,
õlaluista õhukene,
käevarrest vaimokene.
Lasken kasva katsi kuuda,
tõusta pooli kolmandeta,
kui oles pihta pihlapune,
käevarre vahterese,
sõrme noore saarekese.
Ei ta pelgä äiä tööda,
ei ta pelgä ämmä tööda.
Langokese, linnokese!

Noormehe poolt:
Langokese, linnokese,
tennägege meie velle,
antke au armeelle,
ke vii kuuse kodusta,
ke vii tamme taresta,
põnter velle põrmatulta.
Kõlva ei kodun kohegi,
massa ei majan midägi,
jo võtab vesi vihade,
jo võtab allik ajade,
läte panna läineesse,
luvvakundso kuulutelle:
„Oh kuri, mine kodusta,
oh maro, mine majasta,
tapelus esä taresta,
veha vellede seasta!"

Nooriko poolt:
Langokese, linnokese,
mis o siski seeperästa,
et kurdi kavva koduna,
eä is't esä tarena —
kavva kurdi, au oise,
eä is't, ilo pidäsi,
tee es tego esäle,
tee es tego emäle
ega sõimo sõtsilegi,
sõimo sõtsi tütterille.
See-p o sõsar, mis o meile:
kui läits karja saatamaie,
värist vällä laskemaie,
ussest või õletemaie,
löüs ta mängo mäe päältа,
tanumesta naise tandso,
lepikusta poiste leeri,
ärä ta mängsi meeste mängi,
ärä lõi poiste leeri,
ärä tan'tse naiste tandso.
See-p o sõsar, mis o meile!

2. 540.

Veli ellä, vellekene,
astit sisse kui see ahvi,
ronisit sa kui see rotti,
tullit sisse kui see siilu,
karasit sa kui see kassi.
Kost sa siilu võtit silmä,
kost sa kõõri võtit kõrva,
orave tee osaldit
meile tulla kos'suelle,
meie suurele talule,
meie usse uhkeelle,
katusselle kõrgeelle?
Käüsit külä küünikille,
muial talul mustikiile,
tõisel talul tõõsikiile.
Velle kuuli, kosti jälle:
„Kulle, ku meie kuuluteje,
nää, ku meie nääguteje,
ilalõug me ikuteje,
tatitolk me tanguteje —
ila sul joosep erneliuda,
tatti tilgup tal'leresse,
ilat sa ihva kirvestele,
tatti tapertel tasude.
Ole vait, sa vana naine,
kurda vait, sa Kupu Ruudu,
pia suu, pitside uule,
kata oma arva amba,
litsu oma liia lõvva!"
Mina kuuli, kosti jälle:
„See-s me sõsare meesi,
see-s me kanaje kaasa,
see-s me vadere vaimu —
kurepesä kurgu alla,
lõopesä lõõri alla,
siilupesä silmä alla.
Kik väidse ärä väsüve,
kuldapää ärä kuluve
abeniida aieenna,
karust lõuga kaabitsenna."

247. Ei saanud kaugelt naist.

1. H II 42, 785 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).

1. 541.

Veli ellä, velleke,
sa käisit tüki Türgimaada,
versta käüsit sa Venemaada,
poole versta Poolamaada,

tullit sa tagasi tõista teeda
meie Anne aaramaie,
meie neitsit neelamaie,
Leenat ligi tõmbamaie.

248. Pulmalised häbenevad.

1. H II 42, 784/5 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).

542.

1.

Nende naise naariv meida,
küsutivve, mõistativve:
„Mis nee mehe meile tullu,
mis nee kirjä kaalan teeve?"
Äbü sai meile, au neile.

Saajanaise, linnukeise,
käänam suu seinä poole,
loem külä lutikuida,
arvam ahju ritsikuida,
mitus kirpu kimbuna!

249. Tore väimees.

1. H II 23, 405/6 (13) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
2. H II 23, 475 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).

Motiivi „Must mees" vt. veel laulutüübis nr. 148: Ei lähe ilusale mehele.

543.

1.

Külä vääräs meie väüdä,
sõimas me sõsaremeesta,
külä karjatse kõneliv,
teopoisi teive juttu,
ütliv väü vähikse,
üleliia lühikse,
ütliv väül vääri silmä,
vääri silmä, kõõri kõrva.
Nätä saime väükese —
tal o silmä ku sibule,
tal o uule ku ubine,
kõrva kullalehekese.
Küll o meestä, küll o meeltä,
küll o selgä särgitäüsi,
küll o kättä kindatäüsi.
Mees o musta, meeli tarka:
mihe meeli teep tubada,
oole katap katussiida,
mure muida ooneeida.
Tal o kirstun kirjantlehma,
alla kaane karjantlehma,
taskun tandsip tallitäkku.

544.

2.

Os sa saadan, os sa poostel,
os sa saadan, sannanaine,
vana poostel, popsinaine,
vana leester, leskinaine,
väärsit sa meie väüda,
sõimasit me sõtsimeesta!
Os sa poostel, os sa leester,
os sa poostel, popsinaine,
os sa saadan, sannanaine,
ütlit sa väül vääri silmä,
vääri silmä, kõõri kõrva,
väü vääriti valatev,
sõna kõõriti kõnelev!
Sai see väü meie nätä —
ole ei väül vääri silmä
egä väül kõõri kõrva —
silmä ku sibulikeise,
uule ku ubinakeise,
kõrva kullalehekese.
Os sa saadan, os sa poostel,
os sa saadan, sannanaine,
os sa poostel, popsinaine!

250. Mõrsja tunnistelemine.

1. GEG, EH 65, 23/5 (9) — (1817—1825).
   Mõrsja tunnistelemine + Nooriku teretamine + Võta seast sirge + Nooriku piiramine.
2. GEG, EH 65, 29/30 (10) — (1817—1825).
   Mõrsja tunnistelemine + Ehmatanud hobune.
3. H II 42, 700/2 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
   Pulmaliste iste + Mõrsja tunnistelemine.
4. EÜS IV 537/8 (1224) — (1884).
   Ära kaota julgust + Mõrsja tunnistelemine + Nooriku teretamine.

Motiivi „Ei tulnud söögi pärast" vt. veel laulutüübis nr. 221: Kodu käimas ja nr. 236: Ei tulnud söögi pärast.

1.

Vt. laulutüüp nr. 251: Nooriku teretamine, var. 1 [547].

2. 545.

Teane ülitigene
kaske
lennäs velle looga pääle,
as't ta saaniaisa pääle,
tegis vellele vehada,
üt'el näio til'lokese,
ülilaia, lühikese.
Nüüd sai näio meie nätä,
nüüd sai kabo meie kaia,
silmäde sõba sinine —
ole ei näio til'lokene,
üli- ei laia, lühikene,
küll o velle vääriline,
saapasääre sarnaline,
mustakulmo moodoline.
Teane ülitigene
lennäs velle looga pääle,
as't ta saaniaisa pääle.
Veli tõot' raio ratso pääda,
ukate üvä obesta.
Mina manna keeli keelo,
keeli keelo, kaitsi kaalo:
„Velle ellä, vellekene,
ärä raiog ratso pääda,
ukade üvä obesta!
Ei see tibo tää es teeda
ega marke es mõõda maada —
tee tääs esä obene,
maada mõõdi velle ratso."
Mei vellel üvä obese,
kaasal kalli ratsokese,
läbi läits lögätse paiga,
kukaten läits kurja paiga,
aelten läits alva paiga,
lennäten paiga legätse.
Obo ei joose ohja tõtto,
karga ei keero kabla tõtto —
obo joosk orasse tõtto,
kargas kaaravaka tõtto.

Saajalaul.

3. 546.

Järgmine laul lauldakse siis, kui pruudi järele minnakse:

Kuule es kositevetta,
kaske
egä viina viitävettä,
siski sai saaja talusse,
pulma siiä poole pääle.
Nüüd me taas minnä taresse,
nüüd me lääs lämmeesse!
Las meid kaia, la valates,
kus meil iste antanesse,
või meil tooli toodanesse,
või meil pengi pantanessa!
Pandas pengi paisteella,
andas iste ahju ette.
Ei ma siski siiä istu,
toe siiä tooli pääle,
pisu ei siiä pengi pääle —
siin mu suka suitsunessa,
siin mu kõrik kõrbunessa,
palapoolik paistunessa.
Me taas laia lavva pääle,

me taas pikä pengi pääle,
sis me laulam lavva päälä,
sõnu pillum pengi päälä.
Veli kut'se kostemaie,
lavva pääle laulamaie —
nüüd me laulam lavva päälä,
sõnu pillum pengi päälä.
Me es sörgi söögi tõttu
ega 's joose joogi tõttu —
tooge näiu meie nätä,
tooge piiga me pidäde,
tooge kabu me kaede —
meie varjusta vaadame,
kas om velle vääriline,
mustakuvve mooduline,
allisärgi aruline,
saapasääre sarnaline.
Langunaise, linnukeise,
langu kaasigu, kanatse,
küll om velle vääriline,
mustakuvve mooduline,
allisärgi aruline,
saapasääre sarnaline,
üte piku pengi pääle,
üte laiu lavva pääle —
neid o Jumal ütte loonu,
Maari maale kirjutennu.

4.

Vt. laulutüüp nr. 251: Nooriku teretamine, var. 3 [550].

251. Nooriku teretamine.

1. GEG, EH 65, 23/5 (9) — (1817—1825).
Mõrsja tunnistelemine + Nooriku teretamine + Võta seast sirge + Nooriku piiramine.
2a. H II 42, 702/4 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Nooriku teretamine + Nooriku piiramine + Meie laud, teie laul.
b. H II 42, 811/2 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Nooriku teretamine + Nooriku piiramine + Meie laud, teie laul.
3. EÜS IV 537/8 (1224) — (1884).
Ära kaota julgust + Mõrsja tunnistelemine + Nooriku teretamine.

547.

Saajalaul noormehe poolt:

Meie ellä vellekene,
kaske
kurda seni kondsa taga,
seisä seni sel'lä taga,
mul näio teretemeta,
käsi alle andameta!
Ehen siin sugude sumba,
ehen siin võsade võibo,
ehen tädi, tävve naise,
ehen uhke ononaise —
taganke sugude sumba,
taganke võsade võibo,
minge veere velle naise,
antke näio meie nätä,
antke kabo meie kaia,
silmäde sõba sinine!

1.

(Noorik astub ette.)

Tere, nee kengä kebeve,
tere, nee suka suleve,
tere, see ame linane,
tere, puuseni punane,
tere, öölest suure öö,
tere, põlle paasiline,
tere, rukka rohiline,
tere, rinnast suure sõle,
tere, nee elme edeve,
kaalakudrusse kumeve,
tere, sõba, tere, sõlge,
tere, armas alta sõba,
tere, armas, anna kätta!
Tere, näio, seh kilinge,
tere, näio, seh panime!
Tule, velle, tundamaie,

tule, velle, tunne oma,
võta sirge sa seasta,
kena munne keskeelta,
valge muie vaeelta,
jätä maha jänterita,
põle ärä põnterita!
Meie ellä vellekene,
sünnude oma sülesse,
kae oma kaendelesse,
tõsta tõise paiga pääle!

Noormees võtab nooriko ende poole ja lääb kolm kõrda temä ümmer (rauteme, rautemine).

Issi, issi, ellä velle,
issi eäs endeelle,
kavvas ende kaasaseki!
Piiri, piiri, peiopoissi,
piiri pikässe eässe!
Raho, raho, raudkäsi,
rao ravvast terveesse!

2a. 548.

Langunaise, linnukese,
kaske langu kaasigu, kanatse,
võtke te väräv varusta,
usse ummisrõngasteta,
laske valla langu usse,
ajage auvärädi —
me panem raha rambi pääle,
kilingid kidade pääle,
taaderid tabade pääle,
soola suure usse pääle —
me lääme ilpi ehitemä,
me lääme kägu kengistemä,
vaestalasta valmistama!
Tere, sõtsi, tere, sõlgi,
tere, kabu, kuldakengä,
kuldakengä, kardakondsa!
Issi, issi, piiri, piiri,
issi endel elusajas,
piiri pikkädä igäda —
me viime laia lavva pääle,
me viime pikä pengi pääle!
Käte sai käo salusta,
peolindu ma peosta.

Lasem käo lavva pääle,
peolindu pengi pääle —
kägu lää lauda laulamaie,
peo sõnu pildumaie.
Langunaise, linnukeise,
langu kaasigu, kanatse,
tullid meile tuttanessa,
saied saajanaaberessa —
meie tuba, teie luba,
meie lauda, teie laulu —
teie laulge lavva päälä,
sõnu pildke pengi päälä,
meie kurdame kuruna,
meie seisäme seinä veerena.
Meie omme teile tulem,
olem teie ooneenna,
vaatem teie varju alla —
sis o lauda meie laulda,
pikä pengi me pidäde,
meie laulam lavva päälä,
sõnu pillum pengi päälä,
teie kurdade kuruna,
seisäd teie seinä veerena.

2b. 549.

Me lääme ilpi ehiteme,
me lääme kägu kengisteme,
vaestalasta valmisteme.
Tere, sõtsi, tere, sõlgi,
tere, kabu, kuldakondsa,
kuldakengä, kardakondsa!
Issi, issi, piiri, piiri,
issi endel elusajas,
piiri pikkäda igäje —
me viime laia lavva pääle,
me viime pikä pengi pääle.
Kätte sai käo salusta,
peolindu ma peosta.

Lasem käo lavva pääle,
peolindu pengi pääle.
Kägu lää lauda laulamaie,
peo sõnu pildumaie.
Langunaise, linnukese,
langu kaasigu, kanatse,
tullid meile tuttavesse,
said saajanaaberisse —
meie tuba, teie luba,
meie lauda, teie laulu —
teie laulge lavva päälä,
sõnu pildke pengi päälä,
meie kurdame kuruna,

meie seisäm seinä veeren.
Meie ommen teile tulem,
olem teie ooneenna,
vaatem teie varju alla —
sis o lauda meie laulda,
pikä pengi me pidäde,
meie laulam lavva päälä,
sõnu pillum pengi päälä,
teie kurdade kuruna,
seisäd teie seinä veeren.

550. **3.**

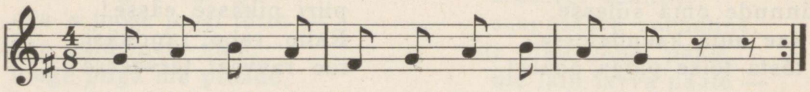

Laske valla langu usse,
kaske
avage auväräti,
me panem raha rambi pääle,
kilingid kidade pääle,
taaderid tabade pääle,
poolik poole usse pääle!
Ei meil puudu velle punga,
alan ei velle avaski —
meil käis velle Riianegi,
viis ta Riiga ristu ärjä,
Pärnuesse päidsu ärjä,
Talinesse tõisu ärjä,
Ei meil puudu velle punga,
alan ei velle avaski.
Veli ellä, vellekene,
kurda minu kondsa taha,
seisä minu sel'lä taha,
ära sa lase jume joosta,
jume joosta, verda veerta —
oia jumi julgeesta,
pia veri palgenegi!
Siin o nõia nõgesinna,
siin o kahe kanepinna —
sis ei saa sut nõia nõidu!
Veli ellä, vellekene,
lase sa silmä laheste,
eidä silmä seinä pääle,
siin o lätte läve alla,
siin o allik ahju ehen,
ek me lääme lätteesse,
ek me astum allikusse!
Mine eest, mehine metsa,
tagane, meeste tanume,
andke veidi meile maada,
veidi meie vellel maada,
andke näiu meie nätä,
silmäte sinisõbada,
ka o velle vääriline,
mustakuvve mooduline,
allikuvve aruline,
kas ta sünnüs me sülesse,
kas ta mahus me majasse,
ulat meie ooneesse!
Tere, näiu, seh killinge,
tere, näiu, seh panime!
Nätä saime näiukese,
nätä näiu veimekese —
küll oli virki, küll vereve,
küll oli kirki, küll kereve.
Nätä saime näiukese —
küll oli velle vääriline,
mustakuvve mooduline,
allikuvve aruline,
küll sünnüs meie sülesse,
küll mahus meie majasse,
ulat meie ooneesse.

Saaja kaasitus.

252. Nooriku piiramine.

1. GEG, EH 65, 23/5 (9) — (1817—1825).
Mõrsja tunnistelemine + Nooriku teretamine + Võta seast sirge + Nooriku piiramine.
2. H II 42, 499/500 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).
Nooriku piiramine + Ei vii viimast.

3a. H II 42, 702/4 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Nooriku teretamine + Nooriku piiramine + Meie laud, teie laul.
b. H II 42, 811/2 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Nooriku teretamine + Nooriku piiramine + Meie laud, teie laul.

1.

Vt. laulutüüp nr. 251: Nooriku teretamine, var. 1 [547].

2.

551.

Sõs lätsiv na noorikut tereteme. Noorigu veli või mõni võõras, ku velle es ole, võt's linigu ja lei kolm kõrda sellege ümmer noorigu pää ja üt'el: „Unede uni ja mälede mälu, pia meęs meelen ja kohente mihe püksi kinni!" Linik jäigi tal pähä. Noormeęs ja raudkäsi pandsiv oma roosavarre risti ja käüsiv kolm tiiru ümmer noorigu. Peigmihe laulje laulsive:

Piiri nüid, piiri, vellekene,
piiri ende pikutsesse,
esi endele iässe!
Rao nüid, rao, raudkäsi,
rao nüid ravvaterveesse!

Sõs võeti noorik sülle ja tõsteti peigmihe pulmaliste sekkä, noorigu veli tõs't jälle tagasi. Sääl panti ta rõõvisse ja viiti lauda sõ̦mä. Noormihe kaasigunaise laulav:

Ärä võtim, ära võisim,
ärä võtim võitegije,
noore koore koputeje,
ärä annide ainu latse,
pannide parre tö̦ö̦ tegije.

Vastu:

Ei te vii viimästegi,
ei me anna ainust lasta —
maha jääs Maie madale,
Tiina jääs üliteräve,
Liisu jääs ülilibeve.

3a.

Vt. laulutüüp nr. 251: Nooriku teretamine, var 2a [548].

3b.

Vt. laulutüüp nr. 251: Nooriku teretamine, var. 2b [549].

253. Ei vii viimast.

1. H II 5, 324 (8) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Andke meie asi kätte + Ei vii viimast.
2. H II 42, 499/500 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).
Nooriku piiramine + Ei vii viimast.

1.

Vt. laulutüüp nr. 243: Andke meie asi kätte, var. 1 [533].

2.

Vt. laulutüüp nr. 252: Nooriku piiramine, var. 2 [551].

254. Tühjalt tulime, tüki saime.

1. H II 5, 324/5 (8) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Tühjalt tulime, tüki saime + Kodu nutab mõrsjat.
2. H II 42, 502 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).

1.

Vt. laulutüüp nr. 257: Kodu nutab mõrsjat, var. 2 [558].

552. 2.

Noormihe lauljede laul:

Teeme nüid ruttu teele minnä,
teele minnä, maale saia,
käänäm nüid koeva kodu poole,
aisa esä aida poole,
meie nüid saime, mis me saime —
tühjält tullim, tükü saime:
meie saime saanitävve,
kogusime korvitävve,
oma velle õlma tävve.

255. Noorik lahkub isakodunt.

1. H II 23, 492 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
2. H II 42, 500/1 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).
   Noorik lahkub isakodunt + Ema nutab tütart.
3. E 45661/2 (28) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
   Dbl. H, R 5, 98/9 (4) — (1890).
4. E 45662 (29) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
   Dbl.: H, R 5, 100 (5) — (1890).

553. 1.

Ärä pia mina mineme,
ärä pia kallis kadume,
vaenelatsi ma vajume.
Maha jätän neida maida,
unede ma neeki usse,
aseme ma anna muile,
paiga tõisele tõode,
kodu kingi kolmatelle,
tua nüid jätä tuule joosta,
akene lumel ajade,
katus vihma veeretelle.
Kui akan mina mineme,
akas sõs ale tuleme,
vesi mul silmi veerenesse,
laine põski laskunesse,
oja mul põski urbunesse.
Emäkeine, ennekeine,
ei ma enne siit ei lää,
kui ma see tare laode,
selgä võta seinäpalgi,
rüppes kõrge koldekivi,
ahju aara kan'delesse.
Ei ma sõski siit ei lää!

554. 2.

Minemeakkamise aal laulti:

Anneke, meie sõsare,
viimäne öö sinule,
viimäne tuli tarena,
viimäne pirdu pihina,
viimäne põhku põrmatulla.
Ärä läät neista lävista,
astut neista akenesta,
jätät tua tuule joosta,
katus vihma veeretelle,
akene lume ajade,
tükk jääs tühjäta tareta,
paik jääs pal'lasta põrmatuta.

Emäkene, ennekene,
et sa nüid enne vaja ei lövvä
ega enne meeli ei tule,
kui läät karja saatamaie,
õvvest või õletamaie,
värist vällä laskemaie —
istut maha, iket kõrra,
tõusut üles, tõise kõrra.

3. 555.

Ei ma enne siit ei lää,
kui ma see tare ei laode,
selgä võta seinäpalgi,
ahju aara kan'geles,
kolde rühmä rüppees.
Tugevest ma tõsti tulpa,
vägevest ma vääni vitsa,
mõtli kodu kingitevet,
aseme mul antaveta —
võeti ärä aeade,
värist vällä veeretelle.
Joba võt's vesi vihate,
allik võt's ärä ajade,
luvvakundsu kuulutelle,
lättesalve saagutelle:
„Mine ärä, võnnuvõõras,
mine vällä sa värista,
astu vällä üle aia —
kodu jääs kolmel noorel vellel!"
Os ma ollu targebesse,
kui ma oli ullepesse,
os tennu sukast soolavaka,
kapakist ma kannikoti,
os panden soormit suka sisse,
tatrejahu talla sisse,
saaten sannanaise kätte —
sannanaine os saaten mehel.
Saaten külümit küläle,
vakk os saaten vallalegi —
külä mul tennu kirivesi,
vald os tennu valgeeida —
kirst os täisa kirivesi,
vakk os täisi valgeeida.

D b l.: 4. kan'gelesse — 5. rüppeesse — 12. vihade — 19. kodo jääs kolme noore vellel — 24. os panten soormit sukka — 33. vakk täisi valgeiida.

4. 556.

Minekul o meie meele,
kõnnikul o meie kõne,
jooskemen o meie jume,
astakul ale süäme —
viimäne öö meila,
viimäne tuli tarena,
viimän pirdo pistussenna,
viimän põhku põrmatulla.
Kui akam meie mineme,
akas meil ale tuleme,
vesi silmi veeremaie,
laine põski laskumaie.
Kunnis meie siina kurda,
vahim võõra varju alta,
tukum tõise mehe tuana —
lääme vällä me lävesta,
astum vällä akelesta,
jätäm tuba tuule joosta,
akne lume ajade,
katus vihma veeretelle!

D b l.: 7. pistusenna — 16. läveste — 17. akleesta.

256. Ema nutab tütart.

1. H II 42, 500/1 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891). Noorik lahkub isakodunt + Ema nutab tütart.

1.

Vt. laulutüüp nr. 255: Noorik lahkub isakodunt, var. 2 [554].

257. Kodu nutab mõrsjat.

1. GEG, EH 65, 51/2 — (1817—1825).
2. H II 5, 324/5 (8) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Tühjalt tulime, tüki saime + Kodu nutab mõrsjat.
3. H II 23, 142 (2) < Polli v. — M. Kõdar (1889).
4. H II 23, 452/4 (20) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
5. E 51958 (39) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Ära müü mõldrile + Kodu nutab mõrsjat.
   Dbl. a: H III 5, 924/6 (5) — (1890).
   b: H II 23, 279/80 (12) — J. Kunimägi (1889).
6. H II 23, 98/100 (2) < Karksi v. — J. Kuusik (1890).
   Nukuks nurmele + Kodu nutab mõrsjat.
7. H II 42, 654/5 (27) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Dbl.: ERA, Tõrvand 1, 26/7 (2).

Motiivi „Tütre müümine" vt. veel laulutüübis nr. 159: Ära müü möldrile ja nr. 410: Kuri kodu.

557.

Nooriko poolt:

1.

Langokese, linnokese,
seni kodo kuulusepe,
esä ase ausepe,
velle paika o parepe,
senip neẹ sea sileve,
senip neẹ lehmä lehave,
lahe villa lambeelle,
om neẹ tüttere koduna,
kaopaari kasvamenna,
pilopõlle põrmatulle.
Viiäs tütteri kodusta,
kao noore kasvamesta,
pilopõlle põrmatulta,
sis jääs kodo kurjembesse,
esä ase alvembesse,
velle paika pal'leesse,
tühjäs jääs tüterte usse,
lagedes jääs laste paika,
ait jääs arvas rõõveesta,
kirstonurk jääs kindeesta,
tükk jääs tühjäta tareta,
paik jääs pal'last põrmateta.
Tühi neista tütterista,
vähi väläviitavesta!

558.

2.

Aitüma, me tenäme!
Tühjält tullim, tükü saime,
arvalt tullim, asja saime,
meie saime saanitävve,
kogusime korvitävve,
velle särgi õlma tävve.
Sinnä jääs esä ikemaie,
velle noore nutamaie,
sõsare nõrentamaie;
muhkme jääve mustiklehmä,
kisenteme kirjendlehmä,
täniteme tähiklehmä:
„Koes om seẹ siita jäänu,
kes mul eilä einä anni,
einä anni, kaara kanni?"
Ait jäi arvas rõõveista.

559.

3.

Viiti tütera talusta,
põlleline põrmatulta,
sis jäi kodu korratusse,
esä ase armetusse.
Ikma jäive esä iiru,
oigama esä obese,
nutma velle nuumaärjä,
kahitsema karjapulli,
et ei ole einä andijad,
kaera kättekandjad.
Tare jäi tühjäs tüterista,
laut jäi lehmista lagedas,
ait jäi arvas ammista.

4. 560.

Lääme kodu kulletenna,
maja poole mõteltenna.
Mis ma kuuli kulletenna
või ma mõisti mõteltenna?
Kuuli kumina kodusta,
elina esä talusta.
Kuuli kodun kompsivata,
mõtli aita tetävata,
koda või kohentaveta —
kodun müüti tüteriida,
kaupelti emä kanuje,
anti alvale rahale,
visatuile veeringiile,
korjatuile kopikiile,
kerjatuile kilingiile.
Mina kuuli, kosti jälle:
„Emäkene, ennekene,
enne sa müünü mürgitüki,
kaubelnu kalevipaaki,
kui müüt tütere kodusta,
kaharpää ju kammeresta!
Emäkene, ennekene,
kui o tütere koduna,
kaopaari kasvamenna,
senip ussen poiste ulka,
mäe pääl o meeste mängu,
tanumenna naiste tantsu,
lepikun o laste lellu.
Emäkene, ennekene,
senip su sia sileve,
senip su lehmä lihäve,
lahe villa lambaeida.
Näiu usse au-usse,
kao usse kallis usse,
kui o tütere koduna.
Kui viiäs tütere kodusta,
mõõgme jääve mustiklehmä,
kisendeme kirjandlehmä,
täniteme tähiklehmä:
„Koes o seegi siita jäänu,
kes meil enne einu anni,
toona toovere vedäsi?“ “

5. 561.

Lääme kodu kulletenne,
maja poole mõteldenna.
Kuuli kumine koduste,
eline esä tareste,
põrin velle põrmatulta —
kodun müüdi tüteriida,
anti alvale rahale,
korjatuile kopikuile,
kerjatuile kilingile.
Mina kuuli, kosti jälle:
„Emäkeine, ennekeine,
ärä mu müvvä mölderella,
kaubelde ei kangurella —
möldere kivi mürine,
kangure kerä kõrine,
kivimürin võtt mo meele,
keräkõrin võtt mo kõrva —
müü mut mõõdä mölderesta,
kauple mõõdä kanguresta!
Emäkeine, ennekeine,
enne müü sa mürgitüki,
kauple sa kalevepaagi,
kui müüd tütere kodust!
Seni kodu kuulusebe,
esä ase ausebe,
kui o tütere koduna,
kaopaari kasvamenna.
Viiäs tütere kodusta,
sis jääs kodu kurvebesse,
esä ase alvebesse,
tükk jääs tühjäta tareta,
paik jääs pal'las põrmatut,
ait jääs arvas rõõveesta,
kirstunurk jääs kindeesta,
muukma jääve mustiklehmä,
kisendeme kirjandlehmä,
täniteme tähiklehmä:
„Kos o seee siita jäänu,
kes meil eilä einä annu,
einä anni, kaara kanni,
toona toovere vedäsi,
läbi pilu pisti einä,
akenesta anni kaara?“ “

D b l. a: 1. kulletenna — 2. mõteltenna — 4. taresta — 6. müüti — 12. ärä mu müü möldreelle — 13. kangruelle — 14. möldre — 18. möldreesta — 19. kangruesta —

23. müüt tütre — 26. tüdär — 28. tütre — 32. paik pal'las — 33. (puudub) — 36. kirjantlehmä — 38. Koes — 39. annu — 40. einä annu, kaara kannu — 43. akneesta.
D b l. b: 1. kulletenna — 3. kodusta — 4. eline esä ǫneesta — 6. müiti — 13. kaubelda — 14. mõlderel — 15. kangurel — 22. kalevipakki — 23. kodusta — 24. kuulusepe — 25. ausepe — 27. käopaari — 32. põrmatud — 33. rõõvaesta — 43. kaaru.

6.

Vt. laulutüüp nr. 277: Nukuks nurmele, var. 3 [593].

562. **7.**

Kuni tüteri koduna,
pilupihta paisumenna,
siidipõlle sirgumenna,
kaalipõlle kammerinna,
ummiskengä usse pääle,
seni kodu kullaline,
esä ase armeline.
Viiäs tüteri kodusta,
pilupihta paisumesta,
siidipõlle sirgumesta,
kaalipõlle kammerista,
ummiskengä usse päälta,
sǫs jääs kodu kurvepesse,
esä ase alvepesse,
velle paik jääs pal'lepesse,
tükk jääs tühjäta tareda,
paik jääs pal'last põrmantuta,
ait jääs arvas rõõveesta,
kirstunurk jääs kindeesta,
aidanurga ammeista.
Sǫs jääs muhkme mustiklehmä,
kisendeme kirjandlehmä,
täniteme tähiklehmä:
„Kus o sęę siita jäänü,
ken meil eilä einu anni,
einu anni, kaaru kanni,
toona tǫǫveri vedäsi,
läbi pilu pisti einu,
läbi lae lassi vetta,
läbi akne anni kaaru?"

D b l.: 3. ja 4. (vahetatud) — 6. ja 7. (puudub) — 10.—12. asemel: jne. — 15. pal'leesse — 16. tareta — 17. põrmatuda — 18. rõõvaesta — 20. ammeesta — 25. einä — 26. eina anni, kaara kanni — 27. tǫǫvere — 28. einä — 29. ja 30. (vahetatud) — 30. kaara.

258. Kas nutavad külanaised?

1. H II 42, 501/2 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).

563. **1.**

Nǫǫrmihe laulje laulav:

Saajanaise, linnukeise,
kaasigunaise, kanase,
lah meid kaia, la valate,
ka ikve külätse naise,
kahitsev kasusõsare,
ka siin nutav nurganaise,
veereteve veerenaise,
sarve aave sannanaise,
kas o pisten tal peosta,
kas o päästen käüseesta
või o anden alta õlma.

Noorigupǫǫlse laulje lauliv vastu:

Meie küll kuulim, kostim jälle:
Langu uvve, langu noore,
varsti vastatse omase,
ole ei santi me küläna,
vaest ei meie vallaneegi,
kellel pisti ta peosta,
kellel anni alta õlma
või ta kääni käüseesta —
sant o Sammaste küläna,
vaene Vingi vallaneegi.

259. Õde õuest kadunud.

1. H III 5, 860/1 (9) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).
   Õde õuest kadunud + Isa- ja mehekodu.
2. E 45952 (4) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H II 23, 148/9 (3) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 265: Isa- ja mehekodu, var. 8 [574].

2. 564.

Ütsik oli ma emäle,
ütsik oli ma esäle,
sõsar viiel vellele,
nadu viiel vellenaisel,
oli jõude kasvamaie,
pea pikässe venüme.
Velle vali vahkimaie,
manu panniv katsi vahki,
katsi vahki ja kolmi vahki:
vana pand värädi pääle,
ullu pantu usse suile,
noore nurme nurga pääle,
nõrga niidu veere pääle.
Vaikune värädivahki,
ärä oli un'nun ussevahki,
nõrku jäänu nurmevahki,
ärä oli nõrkun niiduvahki —
õde oli viidu õvve päält,
kabo kammerta lävelta.
Ohja oli jäänu usse pääle,
kabla kammerte lävele,
tina oli pudun tee pääle,
vaske tal külä vahele,
kudruse külä kohale,
tiase söönu tinada,
varese vaske jalanu.

D b l.: 1. esäle — 2. emäle — 3. viiele — 7. velleke oli vahkimaie — 10. pandi — 12. noore nurme nurgale — 17. (puudub) — 18. õde oli viitu õvve päälta.

260. Kes käskis kenasti käia!

1. EKS 40 3, 199/200 (20) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Kes käskis kenasti käia + Isa- ja mehekodu.
2. H II 42, 955 (4) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).

1.

Vt. laulutüüp nr. 265: Isa- ja mehekodu, var. 2 [570].

2. 565.

Mis o viga meie vellel,
et ta ei mõista kirjutele,
musta panna paperisse!
Sületäüs o sõtsil süüdü,
vass o vellel vallatusta.
Paras, paras, ma paraste!
Kessi käs'k kävvä kenäste,
üle usse uhkeeste,
üle õvve õigeeste,
üle silla sirgeesta —
sinnap vellel meele mursi,
meele mursi mesitsesta,
käe kääni kärmeesta.

261. Ära peksa pere nähes!

1. H II 42, 503/4 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).

Motiivi „Õpetamine varjul" vt. veel laulutüübis nr. 4: Ema hästi kasvatanud.

566. **1.**

Peigmihel lauldi:

Oh me vähik väükene,
aus allikuvvekene,
oia me õde üväste,
kasulatsi kalliesta —
ärä sa pessä pere nätän
egä lahvi laste nätän,
sunnik ärä sulaste nätän!
Meie sõsar noorekene,
noorekene, nõrgakene,
mõista ei manna magade,
mõista ei kõrvan kõnelte,
mõista ei juuren aia juttu —
jala aa üle jalutsi,
pää aa üle päetsi.
Õppa sa esi, vellekene,
õppa esi õlmanegi,
sunni soolakellerenna,
pessä piimäkammerenna!

262. Virk noorik.

1. GEG, EH 65, 54/62 — (1817—1825).
Virk noorik + Hoolas mees + Hää ja kuri mees + Isa- ja mehekodu.
2. H II 5, 197/200 (19) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Ema hästi kasvatanud + Virk noorik.
3. E 52458/9 (24—25) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
Dbl.: H II 42, 943 (39—40) — (1893).

567. **1.**

Nooriko poolt:

Meie lahe langokese,
varsi vastase omase,
küll meil ale andamine,
läine o lähätemine.
Et mei annam, ei unete,
et mei pannim, ei me es pako;
et meie õvvesta õletem,
ei me õimusta õlede;
et me väänäm värävesta,
ei me väänä värskiesta.
Lango uvve, lango noore,
varsi vastase omase,
ollak irmo ta esäle,
ollak irmo ta emäle
ega pelgo peiolegi
ega karta kaasalegi,
et ei tunne tetä tööda,
taloaskelid ajade,
pereleemi peesitelle —
küll tunneb tulete kävvä,
ilma lühite lüdide,
rinno lää sinna, rinno tännä,
kaalo sinna, kaalo tännä,
rinno lää rihti pessämaie,
kaalo kangaste kudame.
Tooge nee tel'le taresse,
pange peele põrmatulle,
ta lää tõisesse taresse,
üle usse ooneesse,
vihk o pirde tal peona,
kaits o algo kaendelenna,
sääl ta koab kangeeida,
raob raudarõõveeida,
sisse koab siidikirja,
pääle päänib pääväkirja,
kuukirja keskeelle.
See-p o sõsar, mis o meile,
kutso ei küläst korjajata,
üle ei aia arvajata,
üle ei niido niitsejata.
Tal o suhun suure toime,
keele pääl o kilbikirja,
meelel tal mitmesugutse.
Kui lää kangasta kudama,
võtab suust suure toime,
keele päälta kilbikirja.
See-p o sõsar, mis o meile!

Noormehe poolt:

Meie lahe langokese,
varsi vastase omase,
teie kitade sõsarda,
austede ainust lasta,
alle meil veli kittameta,

armas laits austemeta.
Seep o velle, mis o meile,
istub isände ilule,
noore saksa saisakulle,
isändi võiab ilule,
junkere võiab jumele,
noore saksa saisakulle.
Mitus saksasta alambe?
Et ei mõista kirjotelle,
musta panna paperesse.
Küll või äiä tänäde,
küll või ämmä tänäde,
au anda audojalle —
imeten mehe iluse,
kasvaten kaasa kasine,
ole ei suuda suidsotennu,
pääd ei pääväl paistotennu —
suu mõstu sulaõbene,
käe kullakasteenne;
uule kui ubinekese,
silmä kui sibolikese,
kõrva kullalehekese.
Seep o velle, mis o meile!
Küll me tääme velle viisi,
velle viisi, velle virre,
ei me ei tää sõtse viita,
sõtse viita, sõtse virta.
Kolme viist me velile:
tõõviisi, nal'laviisi —
tõõviisi ommikulle,
nal'laviisi õhtuelle.
Varra läits vares vaole,
enne ago alli linno,
enne muida musta linno —
varaeb olli meie velle.
Vao künni enne muida,
vao künni, tõist valati,
eit ta adra, võt't ta võrgo,
läits ta kavvete kalale,
üle piiri Peibistelle —
seep o velle tõõviisi.
Nal'laviisi õhtuelle.
Kui lää aita ta magame,
üle usse ooneesse,
viib ta pillile magame,
kannelelle kammeresse,
paneb pilli päetsesse,
kannel katsi jalotsisse —
see mei velle nal'laviisi.
Ei mei tää sõtsi viita.

Nooriko poolt:

Ole mei sõsar laidolatsi,
laidolatsi, sõimolatsi —
me sõsar tõõtegija,
kabo kangaste kudaja,
pistäb pilo pimmeselle,
aeluse astuenna,
käbärduse kävveenna.
Me esäl sada sulasta,
pääle viisi päevilista,
neile ta koab kindeida,
neile aeab ammeida,
käberteb ta käisesuida.
Pilopihta meie poisi,
pilopihta, raamirinda,
pilopihta peenikese,
raamirindi rahalise.
Mei esäl mehine pere,
kübärkunda ussi suine,
kik tahtve poolbe puhasta,
reedi riigivalgeeida.
Langokese, linnokese,
ooli ei meie midägi,
ole mei sõsar sõimateve,
emä laits ei laideteve!
Kui ta elli esä põlvi,
kui ta elli emä põlvi,
veer'e vellede seane,
veer'e kui muna murole,
käis kui käbo tarena,
kui kul'lus koa raduje,
elgokene einämaale,
saarakene sannateele.
Esä ta õigas ellikesse,
emä ellä tütteresse,
velle kut'se kul'losesse,
sõsar õigas sõrmusesse,
muu pere munasorasse.
Nüüd saa muile saanuesse,
saanuesse, jäänuvesse,
tõisele taantevesse,
kuule ei oma nimeda,
oma ei õiget õigakuta,
mis o pappi sulle pannu,
kirikärrä kirjotennu,
mustakuvve kuulutennu —
oora kuuled ommukulle,
kaagi kuuled kasteelle,
litsi liia valgeelle:
„Mine, oora, too obene,

mine, kaagi, saada karja,
mine, litsi, nüssä lehmä!"
Tiinake, meie sõsare,
kui ellid esä koduna,
kui ellid emä koduna,
veerid vellede seana,
ei sa es kuule kurjakesta
ega es näe näl'läkesta —
kuulid kurja, sis põlastid,
näid näl'lä, eidid risti.
Ei so es oida ooneesta,
kaidsete es kammeresta.
Lätsid aita sa mäele,
kessed usta kelleresse,
üle usse ooneesse,
orja sul perrä ojosiv,
latse perrä laskunesse,
pää put'te sealehasse,
ame avve ambeesse.
Annid orjale osade,
kaksid lastele kalade,
esi pistid piimä-leibä,
esi võtid võidaleibä.
Esä üt'el iire pääle,
emä kaevas kassi pääle,
sõsar noori roti pääle —
esi impi massi iire,
esi kabo massi kassi.
Tiinake, meie sõsare,
nüüd saad muile saanuvesse,
saanuvesse, jäänuvesse,
jo so oidas ooneesta,
kaidsetesse kammeresta.
Aknest aita sa valated,
pilust piimäkammeresse —
sääl o pirrust piimäristi,
õlekõrrest õlleristi.

2.

Vt. laulutüüp nr. 4: Ema hästi kasvatanud, var. 3 [8].

568.

3.

Kuule noorik, me minije,
meie äädа lastatani,
la tulla ommen uusi päivi,
vana taevas valge ilma,
toome sis tel'le tuasse,
kannam kangas kammeresse,
peenikeine peelte pääle,
linane ligi lageda.
Lah mu kaia, lah valade,
kas ta kuap kolme kirja,
arvap anisilmilisi,
kas ta pillup pilulisi,
kas ta lõhup lõventisi!
Lah mut kaia, lah valade,
ek kut's küläst korjajeta,
üle aia arvajatta,
üle soo suantajetta,
üle niidu niidsetejetta!

*

Langunaise, linnukeise,
varsti vastatse omase,
ek [?] kut's küläst korjajeta,
üle aia arvajeta,
üle soo suantajetta,
üle niidu niidsetejet!
Küll ta kuab kolmi kirja,
küll ta lõhup lõventisi,
küll ta pillup pilulisi,
arvap anisilmilisi.

D b l.: 11. ja 12. (puudub) — 17. suantejetta — 23. suantejetta— 24. niidsetejetta — 25. kuap.

263. Hoolas mees.

1. GEG, EH 65, 3/6 (1—2) — (1817—1825).
Venna hobune + Hoolas mees + Meie ja teie poisid + Puud ja linnud + Loomad põllul + Sarvepuhuja.
2. GEG, EH 65, 54/62 — (1817—1825).
Virk noorik + Hoolas mees + Hää ja kuri mees + Isa- ja mehekodu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 39: Meie ja teie poisid, var. 1 [102].

2.

Vt. laulutüüp nr. 262: Virk noorik, var. 1 [567].

264. Halvale mehele halvad rõivad.

1. H II 42, 785/6 (5) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).

1. 569.

Kui ma saa mehe meelelise,
abielu armulise,
sis ma ole tel'lile teräve,
sualaadile ladusa.
Armas abieluke,
sis ma tuhni toimisi,
arva anisilmilisi,
sis ma kua siidikirjä,
pääle kua päeväkirjä,
ala mina kua kuukirjä,
keskeelle aokirjä.
Kui ei ole meęs meeleline,
abi- ei elu armuline,
sis las ta kotina kobiste,
ernevarsina variste,
kaarakõrsin kõriste.

265. Isa- ja mehekodu.

1. GEG, EH 65, 54/62 — (1817—1825).
   Virk noorik + Hoolas mees + Hää ja kuri mees + Isa- ja mehekodu.
2. EKS 40 3, 199/200 (20) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Kes käskis kenasti käia + Isa- ja mehekodu.
3. H I 2, 144 (7) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
4. H II 23, 400/4 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Memme vaev + Ei hooli laimust + Meeste murd + Iluaeg + Isa- ja mehekodu.
5. H II 23, 543/5 (23) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Lauliku soost + Lauliku lapsepõli + Iluaeg + Isa- ja mehekodu.
6. H II 42, 479/80 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
7. H II 5, 285/7 (68) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Isa- ja mehekodu + Mehepõli teadmata.
8. H III 5, 860/1 (9) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).
   Õde õuest kadunud + Isa- ja mehekodu.
9. E 51939/40 (7) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (8189).
   Dbl.: H, R 5, 18/9 (7) — (1889).
10. H II 42, 656/7 (28) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
    Dbl. a: H II 24, 455/7 (243) < Karksi v., Aniste k. — P. ja J. Einer < Epp Kangur (1887—1889).
    b: H III 13, 746 (10) — E. Kitzberg (1891).
11. H II 48, 90/2 (13) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
    Isa- ja mehekodu + Nooriku virkuseõpetus.

1.

Vt. laulutüüp nr. 262: Virk noorik, var. 1 [567].

570.

Paras, paras, tütär noori,
ke käs'k kävvä kenäste,
üle usse uhkeste,
üle õvve õigeste,
üle silla sirgeste!
Ku ellid esä koduna,
veerid velle kamberenna,
esä õigas illikses,
emä illi tüteres,
veli kutsi kul'luses,
sõsar õigas sõrmuses.
Ku ollid esä koduna,
lätsid aita sa mäele,
kesset usse kelderesse,
pere sul perrä tullenesse,
latse perrä laskunesse.
Annid sa perel piimä-leibä,
esi võtit võidaleibä,
kaksid lastel sa kalada.
Ku said tõisele talule,
üle aia antuves,

2.

üle müüri müütuves,
lätsid sa karja saatemaie,
värjäst vällä laskemaie,
kuule ei oma nimeda,
oma ennist õigakuda —
oora kuulid ommukul,
litsi liia valgeel,
kaagi kuulid kaskeel.
Oh minu äädä ämmäkesta,
oh minu ääda äiäkesta,
mi pea mina tegeme!
Andke ader mu kädeje,
perälaud mu peosse,
ma lää, noorik, kündemaie,
kabu atra kandemaie.
Soost ma künnä suure nurme,
lepikust ma lehe keeru,
pajo alta pahma paksu,
sõs või söötä ma suguda,
vastu võtta või võsada,
lakute või lambaida.

571.

Sõsar noori, linnukene,
see-p olli elu, mis sa ellit,
see-p olli kasu, mis sa kasvit!
Ellit sa esä koduna,
kasvit nänni kammerenna,
veerid kui muna murule.
Täü es esä õigade,
täü es emä õigade —
esä õigas eeringes,
emä kut'se kul'luses,
muu pere munasorasse,
talu kut'se tateresse,
külä kut'se köömelesse.
Lätsit aita sa mäele,
võtid võida, es vähäne,
kaksid kala, es kahane,
lõiksit leibä, ei see 's lõpe;
lõiksit leibä lestukesi,
pannid võida paksepelta —
esä üt'el iire pääle,
emä kaevas kassi pääle.
Sõsar noori, linnuke,

3.

sait sa muile müütävesse,
üle aia antavesse,
ellid kuu, ellid katsi,
lätsid aita sa mäele —
kassilapaku laena,
rotiliha ruhveenna,
iireliha istemella.
Ku said tõisele talule,
kuule sa 'i oma nimeda,
oma ennist õigaguta,
mis sul papi enne panni,
kirikärrä kirjutennu.
Sõsar noori, linnuke,
kuulsid oora ommukun,
litsi liia lõuneenna —
„Mine, litsi, nüssä lehmä,
mine, kaagi, saada karja,
mine, oora, too obene!"
Sõsar noori, linnuke,
see-p olli elu, mis sa ellid,
mi ellid esä kodune,
kasvid nänni kamberin!

4.

Vt. laulutüüp nr. 2: Memme vaev, var. 4 [4].

5.

Vt. laulutüüp nr. 83: Lauliku soost, var. 1 [190].

6. 572.

Ann ik's oma eluda,
kahit's ta oma kasuda.
Seę-p olli elu, mis ta elli,
kasupõli, mis ta kasvi,
mi elli esä koduna,
mi elli emä koduna,
veeri vellede siana,
nõrksi sõsarte nõale,
kõndsi kõve põrmatulle!
Oole olli süvvä, oole juvva,
ooletu uni magade,
lahe olli lasta ǫodiesse,
avar ase külle käändä.
Olli kui ooletu obene,
kesävars ma vallaline —
ole mul oidajat ihena,
vastukaitsejat vahela,
ole mul suul sulgujeta,
ammastel ei arvajata,
keelel kinniköütäjeta.
Oh mu ennista eluda,
oh mu kaunista kasuda!
Lätsi aita ma mäele,
kesset usta kelleresse —
pää putti sialihasse,
amme avi ambeesse.
Pere mul perrä tuleve,
orja perrä mul ojuve,
latse perrä mul lameve.
Anni 's orjale osada,
kaksi latsele kalada,
anni perele piimä-leibä,
esi võti võidaleibä,
lõiksi leibä lestukeise,
panni võida paksepelta.
Esä üt'el iire pääle,
emä kaevas kassi pääle,
sõsar noore roti pääle —
Anni, ilpi, massi iire,
Anne, kabu, massi kassi,
sõsar massi noore roti.

7. 573.

Sõsar noori, linnukene,
nüüd ollid esä kodone,
nüüd ollid emä kodone,
veersid vellede seana,
nõrksid sõtsede nõale.
Ool olli süvvä, ool olli juvva,
ooletu uni magada,
avar ase külle käändä.
Olid kui punik punane,
maasikmarja karvaline,
veersid kui muna murule,
käisid kui kerä kesäle,
kumad kui kuu taeveen,
paistud kui päev pääle ilma,
al'lend kui ago taevaen.
Elu näid, mis sa ellid,
kasu näid, mis sa kasvid —
elu ol'l ilusikene,
kasu olli kaunikene,
pidu olli pilliroogeline.
Kui sa lätsid aidateeda,
ame kondseni kahisi,
lina liiksi varbeeni,
võtid võida, es vähäne,
kaksid kala, es kahane.
Esä kün'd emmiselle,
emä oorikil äesti,
siski seid sa selget leibä,
siski pistid piimä-leibä.
Jumal tääb sedä eluda,
mianes om elu ehena,
mianes põlve peräna!
Ek o elu ikuline,
ek o põlve pilliline,
ek saad ikke ämmä leibä,
ek saad ikke äiä leibä,
nutta noore mehe leibä.
Lääd sa äiä päetsesse,
lääd sa ämmä päetsesse —
„Mi pane mina padale,
mi ma keedä keeduses?"
„Pane sa elme padale,

keedä keedi keeduses,
päärätt pääle päälises."
„Oh mu ääda ämmäkene,
nee-ep o elme esä toodu,
räti om velle ostetu."
Võtad sa astu aidateeda,
kepsi kellerte raduje,
äi ist salve veere pääle,
ämm ist suurmakoti pääle,
äi näit äkipõhjakest,
küdü näiten künnürauda.

574.

8.

Üitsep ma tüdär emäle,
sõsar viiel vellele,
kas've kui oblik oruna,
kas've kui maasik mäele.
Ma olli jõude kasvamaie,
veli olli vali vahkimaie,
pan'ds ta vahi värädi pääle,
tõise nurme nurga pääle.
Täi es mind emä õiku,
täi es mind esä õiku —
emä õik's mind ellingusse,
esä õik's mind ellingusse,
velle kut'sev kul'lusesse,
muu pere munasorasse.

575.

9.

Seep oli elu, mis ma elli,
seep oli kasu, mis ma kasvi,
mis ma elli näidissena!
Elli ma esä koduna,
elli ma emä koduna,
veeri vellede siana,
kasvi nänni kammerenna,
elli kui oblik oruna,
kasvi kui maasik mäela,
sinililli lepikuna,
kullerkuppu kuusikuna,
ellereina varikuna,
ooled sõõki, ooled jooki,
ooledu uni magade,
avar ase külle käändä.
Lõikse leibä, ei see 's lõpe,
võti võida, es vähäne.
Esä üt'el iire pääle,
emä kaevas kassi pääle,
velle noore roti pääle —
esi, ilpi, massi iire,
kaokeine massi kassi.
Ei mu 's täü esä õiku,
ei mu 's täü emä õiku,
velle ei nime nimede.
Lätsi vällä ma lävesta,
esä taga naeradele,
emä taga naeradele:
„Vällä lää lävik lävesta,
alli lindu akenesta."
Kui sai tõisele talule,
tõise uvve usse pääle,
kuule es oma nimeda,
oma ennist õigakuta —
oora kuuli ommukulta,
litsi liia valgeele,
kaagi kurja kasteelle:
„Mine, oora, too obene,
mine, litsi, nüssä lehmä,
mine, kaagi, saada karja,
port, pane pada tulele!"

D b l.: 1. See ei ole [!] — 2. see ei ole [!] kasu, mis ma kas've — 3. mis ma el'le näidissenna — 6. veeri velitsina — 9. mäena — 10. sinilillede pikuna [!] — 14. ooletu — 16. Lõiksi leibä, ei see es lõpe — 21. mas'se — 25. nimete — 29. Vällä lätsi ma lävesta — 30. akneesta — 34. õigakutta.

576.

10.

Näiukese noorekese,
seep-p olli elu, mis sa el'led,
seep-p olli kasu, mis sa kas'ved,
mis sa el'led näidessina —
ollid ku oblik oruna,
sinilill sa lepikunna,
kullerkupp sa kuusikunna,
ollid ku ooletu obene,
kesävarsa vallatune.
Es sut täü esä õiku,

es sut täü emä õiku,
velle ei nime nimete —
esä su õigas ellingisse,
emä ellä tüterisse,
velle kut'sev kul'lussesse,
sõdse õigas sõrmussesse,
muu pere munasorasse.
Lätsit aita sa mäele,
kesta usta kellerisse —
pää putti sealihasse,
kondsa kuivisse kalusse.
Lõiksit leibä lestukese,
pannit sa võida paksepille,
emä ütel' iire pääle,
esä kaevas kassi pääle —
esi, ilpi, massi iire,
esi, kabu, massi kassi.

Ku sait tõisele talule,
tõise uvve usse pääle,
kuule 's oma nimeda,
oma ennist õigakuta —
o̮ora kuulit ommukulla:
„Mie, litsi, nüssä lehmä,
port, pane pada tulesse,
mine, kaagi, saada karja!"
Ku saat tõisele talule,
tõise uvve usse pääle —
tõine talu, tõine taari,
tõine ussi, tõine usku.
Aknest aita sa valadit,
pilust piimäkellerisse —
pirrurist olli piimä pääle,
õlerist olli õlle pääle.

D b l. a: 2. se̮e olli elu, mis sa ellid — 3. se̮e olli kasu, mis kasvid — 4. ellid — Värsside järjekord: 8, 9, 5, 6, 7. — 5. ollid kui oblik orun — 6. lepikun — 7. kuusikun — 8. kui — 10. Ei sind täü esä õigate — 11. ei sind täü emä õigate — 14. tüterissa — 15. ja 16. (puudub) — 18. lätsid — 19. (puudub) — 20. sialihasse — 21. kondsa kuivile kalule — 22. Lõiksid leibä listukese — 23. pannid võida paksepille — 24. ja 25. (vahetatud) — 28. jäid — 29. (puudub) — 30. es — 32. o̮ora kuulid ommikul — 33. Mine — 36. saad — 37. (puudub) — 38. taar — 42. pääl — 43. pääl.

D b l. b: 2. mi sa ellid — 3. mi sa kasvid — 4. mi sa ellid näitsienna — Värsside järjekord: 8, 9, 5, 6, 7 — 6. lepikuna — 7. kuusikuna — 9. kasovarsa — 10. Ei sind täi esä õigate — 11. ei sind täi emä õigate — 12. veli ei mine nimetagi — 13. ellikusse — 15. veli õigas kul'lusesse — 16. sõtsi — 17. (puudub) — 18. Lätsid aita sa ehile — 19. (puudub) — 20. put'te — 21. kondsa kuivassa kalassa — 22. Lõiksid leivä lestukese — 23. pannid võida paksepella — 25. esä üt'el kassi pääle — 28. kui said — 29. (puudub) — 30. es — 32. o̮ora kuulsid ommikulla — 33. Mine — 33. ja 34. vahel: mine, o̮ora, too̮ obene — 34. tulele — 36. Said ve̮el tõisele talule — 37. (puudub) — 40. valatid — 42. oli.

11.

Vt. laulutüüp nr. 284: Nooriku virkuseõpetus, var. 6 [604].

266. Lihane linn.

1. H II 5, 273/4 (57) < Karksi v. — J. Hurt (1883).

1. 577.

Oh sa suur Olevipoega,
ilus ilma, pääväpaiste,
kässid mud esä uneta,
kässid mud emä uneta,
velle jättä võõreesse,
sõtse meelesta mineta,
äiä õigata ätise,
ämmä õigata nännise,
nao noorepes sõsares,
küü noore ellä velles.
Oh sa suur Olevipoega,
ilus ilma, pääväpaiste,
kudas ma esä uneta,
kudas ma emä uneta,
velle jätä võõrees —
emä mu lihane linna,

esä mu vahane valli,
sõsar mu kõrgempi kõrenti,
ämm o ännätu araku,
äi o musta tõlpi koera,
küdü o kütüste alone,
nado o Narva kassi kirja!

267. Kuri mehekodu.

1. H II 5, 348/9 (27) < Polli v. — J. Hurt 1883).
Kuri mehekodu + Nooriku virkuseõpetus.
2. H I 2, 145 (8) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
Kuri mehekodu + Nooriku virkuseõpetus.

578.

1.

Mul om äiä pikkäända,
pes's ta piidsata pereta;
mul om ämma raudakäppa,
kis'k ta roobite süseje;
mul om küdü küüräkselgä,
kan'd ta kotite terije;
mul om nadu narmasjalga,
pühk's ta luvvata tubaje.
Küdü läits mõtsa kündamaie,
äiä poig äestamaie,
mihe velle veskeelle,
nadu jäi kodu narguteme,
väänüt's pääda pääle tulla
kui seę kuradi obene,
sõameeste sõiduruuna,
kui seę pimme peiuratsu.
Kui tuleb küdü kündamesta,
äiä poig äestamesta,
mihe velle veskeelt,
kisu kinda neil käesta,
roogi roosa neil peosta,
sis ole ää äiä meelest,
nal'lakas nadude meelest!

579.

2.

Sõsar nọori, linnukeine,
kui said tõisele talule,
tõise uvve usse pääle,
sul olli ehen äiä kurja —
pes's ta piidsata pereta;
sul olli ehen ämmä kurja —
kis'k ta roobita süseje;
sul olli küdü küüräkselgä —
kan'd ta kotite terije;
sul o nadu narmasjalga —
pühk's ta luvvate tubaje.
Änäp sul küdüde külge,
kui sul nadude nal'la:
küdü läits mõtsa kündemaie,
äiä poig äestemaie,
mihe veli veskielle,
nadu jäi kodu narguteme —
väänut's pääda pääle tulla
kui seę kuradi obene,
sõameeste sõiduruuna,
kui seę pimme peiuratsu.
Sõsar nọori, linnuke,
kui tule küdü kündemesta,
äiä poeg äestemesta,
mihe veli veskielta,
kisu kinda tal käesta,
roogi rọọska sa peosta —
sõs oled ää äiä meelest,
sõs oled ää ämmä meelest,
nal'lakas nadude meelest,
kullat sa küdüde meelest!

268. Sõnakera.

1. H II 42, 528/9 (9) <Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
Poiste juures magamas + Sõnakera.

Motiivi „Pühkmed" vt. veel laulutüübis nr. 328: Suur tamm ja nr. 404: Mitu halba.

1.

Vt. laulutüüp nr. 113: Poiste juures magamas, var. 1 [264].

269. Huntide mets.

1. H II 23, 307/8 (5) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
   Huntide mets + Loomad põllul.
2. H II 23, 97/8 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1890).
   Huntide mets + Loomad põllul.
3. H II 42, 806/8 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
   Huntide mets + Mesileib murrab meele + Kurjale kositud.

Dbl.: H III 13, 825/7 (9) — E. Kitzberg (1892).

Motiivi „Neiu viiakse vilja päält" vt. veel laulutüübis nr. 220: Minia meelevald.

1. 580.

So̱o̱ siin suure, laasi o laia,
so̱o̱ siin suure suurte mõtsa,
laas o laia karudu laasi,
susi sehen suurustele,
karu pääda väänädele.
Suurus't suisa, suurus't so̱o̱sta,
väänut's pääda pääle tulla,
mõt'el ullu o̱o̱liveta,
peenikese pelgäveta,
noorekese nõrkuveta.
Mina ullu, ei ma 's ooli,
peenikene, ei ma 's pelgä,
noorekene, ei ma 's nõrgu,
võti piiu pikä vitsa,
kan'delesse kaseladva,
lõi ma undil uule pääle,
karul pääle luu pääle,
põdra ma põlvist põrudi.
Unt läits mõtsa ulvadena,
karu perrä karjudenna,
põder põlvi oidaenna,
jänes jalga lümbätena.

2. 581.

Kuule, Re̱e̱ta, me sõsare,
kåas'ke
ärä su viiäs vil'lä päälta,
ärä su saadets saia päälta,
nüid su viiäs ve̱e̱ pääle,
viiäs suure so̱o̱ pääle,
viiäs laia laane sisse.
Susi sääl sehen suurustelle,
karu pääda väänutelle,
põder tule vällä põllu pääle,
jänes tule vällä ve̱e̱ ve̱e̱ri.
Kuule, Re̱e̱ta, me sõsare,
lö̱ö̱ sa undil uule pääle,
karul kaalaluu pääle,
lö̱ö̱ sa põdral põlve pääle,
jänessele jala pääle!
Unt lää mõtsa ulveenna,
karu pääda väänutenna,
põder põlve lümbätenna,
jänes jalga oideenna.

3. 582.

Pruudi saatmise laul:

Koe nüüd viiäs meie sõtsi —
me sõsar sõa siana,
keerip mõõga keskeella,
alasti odade alla —
koe nüüd viiäs meie sõtsi?
Viiäs Viru untidelle,
antas Arju rantsidelle,
kübäre kaotejelle,
alu ahju eitejelle,
pikä puu põletejelle.
Koe nüüd viiäs meie sõtsi?
Ek te petit peldikusse,
augutit anide lauta?
Kui ei ole näiu maada

ega näiu kirstu maada,
käänäm sis koeva kodu poole,
aisa esä aida poole.
Ätt käs'k kävva kärmeeste,
nänn meil pakki pääle panni,
teeme nüüd ruttu teele minnä,
teele minnä, maale saia!
Mesileib olli, memmekene,
mesileib olli minneenna,
saiakakk olli saieenna.
Sai meid eläm, sai olem —
mesileibä murri meele,
saiakakk salus süäme.
Oles tähtes täädämine,
oles avis arvamine,
mõtsalinnus mõistamine,
tulle os visanu viinatoobi,
katusselle kal'lakannu —
tuli os joonu viinatoobi,
katus joonu kal'lakannu,
rästäs söönü raharäti.
Oles tähes täädämine,
oles avis arvamine!

D b l.: 1. Koe nüid viiäs mede sõtsi — 2. me sõtsi sõa seana — 3. keskella — 5. nüid — 7. andas — Värsside järjekord: 9, 10, 8 — 8. kaotajalle — 9. eitijalle — 10. põletajale — 11. nüid — 12. ja 13. (puudub) — 14. näio — 15. näio — 16. käänäm koeva kodu poole — 18. kärmeste — 20. teeme pakki teele minnä — 24. saienna — 25. Sai meid olem, sai meid eläm — 28. tähes — 30. mõistemine — 32. katusele taarikannu — 34. taarikannu — 35. (puudub) — 36. täädemine.

270. Mesileib murrab meele.

1. H II 42, 806/8 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Huntide mets + Mesileib murrab meele + Kurjale kositud.
Dbl.: H III 13, 825/7 (9) — E. Kitzberg (1892).

1.

Vt. laulutüüp nr. 269: Huntide mets, var. 3 [582].

271. Anded teele.

1. H II 42, 503 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).

583. **1.**

Noorigu kaasitejese:

Anneke, meie sõsare,
meil jäi kolmi õppamede,
kaits jäi asja kaibamede:
Kui viiäs üle veesta,
viska-s veering sa veesse;
kui läät läbi külästa,
pooda punane palime;
kui läät üle rüänurme,
pooda sõs leibä rügäne!

272. Tee lunastamine.

1. H II 42, 504 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).

584. **1.**

Õhtu lääve noorigupoolse rahvas kirstuge perrä. Kaits öökest köüdeti kokku ja panti egä nel'lä tulba peräst tutu vällä. Olli neil tee kinni pant, sõs laulsiv:

Laske valla langu usse,
aarage auvärädi —
me panem raha rambi pääle,
kilinge kidade pääle,
poolusk poole usse pääle!

Ku valla võtme ei tulla, sõs käänäv ümmer ja sõidav tagasi. Neil lääve noormihepoolse mihe perrä, panev raha kirstu kaase pääle, ostav ärä ja viive aidaläve ette.

273. Kirstu koht.

1. H II 42, 504/5 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).

1. 585.

Kirstu päält lauldas:

Lah meid kaia, la valate,
ka meil andas aidakesta,
andas aida nurgakesta!
Ek me aame aia nurka,
veereteme vihma kätte,
ek me saadam sao kätte?

Vastu:

Ärä pel'lät seeperästa!
Meil o aita ammu tettu,
sihen siiditse kõrendi,
seinän vagja vahterese,
kusse viskat velle vildi,
näiu sõbaje laotede.

274. Ära tõuse palumata!

1. E 9879/80 < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1891).
Dbl.: H II 23, 165/6 — (1891).

1. 586.

Kuule, noorik, me minije,
ärä sa enne tõllast tõusta,
tõllast tõusta, saanist saia,
kui tule äiä palleleme,
kui tule ämmä palleleme,
küdu kätta andamaie,
nadu teretemaie —
sis sa tõusu tõllastegi,
saa maha saanistegi!

Dbl.: 4. tulep — 7. teretamaie — 8. (puudub) — 9. saaniste.

275. Kuldsed äia toolid.

1. H II 23, 423/7 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Neiud nagu sõjavägi + Kuldsed äia toolid + Neiud lähevad ära + Imemaa + Kaugelt kosilased.
2. H II 42, 653/4 (26) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
3. H II 42, 704/6 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Kuldsed äia toolid + Neiukaup kambris.
4. EÜS IV 538 (1224) — (1884).
Kuldsed äia toolid + Ei laula lauajalad.

1.

Vt. laulutüüp nr. 77: Neiud nagu sõjavägi, var. 1 [174].

587.

Lääme, lääme, käüme, käüme.
Mi meil vastu või tulesse
või meil vastu veerenesse?
Vastu tulli talu või tanume,
vastu tulli külä või kirike,
vastu tulli aita või aleve,
vastu tulli Riiga või tulli linna.
Sinna peam sisse me mineme,
sinna käänäm kälüsse,
sinna meelüm minijesse,
sinna vaalum vaderisse,
sääl o kulda äiä tooli,
sääl o kulda ämmä tooli,
mesitse minije tooli,

588.

Lääme, lääme, käüme, käüme.
kaske
Mis meil vastu või tulenessa
või meil vastu veerenessa:
vastu külä või kiriku,
vastu Riiga või tule linna,
vastu tule või tanume?
Siiä pia sissi mineme,
siiä käändäme külässe,
siiä meelim minisse.
Las mu käiä, la valata,
kas siin kulda äiä tọọli,
kas siin kulda ämmä tọọli,
pedäjase peiu pengi,
kadajase kaasa lavva.
Kui pole kulda äiä tọọli,
kui pole kulda ämmä tọọli,
pedäjase ei peiu pengi,
kadajase ei kaasa lavva —
ärä pian mina minema.
Tulitse siin äiä tooli,

589.

Nüüd tahas meie tarasse,
kaske
lähäs meie lämmeesse,
nüüd me võtas võidaleibä,
nüüd me pistäs piimä-leibä,
nüüd mõjus mõdu maguse.
La meid kaia, la valade,
ka meid oli siiä oodet,
oodet siiä ọọneesse,
tahetu siiä taresse.

2.

vahertse vaderte tooli,
kadajase kaasa lavva,
pedäjase peiu pengi.
Jäime sinna jäänüvesse,
saime sinna saanuvesse —
tulitse olliv äiä tooli,
tulitse olliv ämmä tooli,
pindeliku peiu pengi,
kandiliku kaasa lavva.
Meil o velle viilissepä,
onupoja oolissepä,
viiliv pengi pindeesta,
kaasa lavva kandeesta.

3.

tulitse siin ämmä tooli,
pindeliku peiu pengi,
kandiliku kaasa lavva.
Lätsi jälle tüki tọọda,
tüki tọọda, margu maada.
Vastu tuli suure Riia ärrä,
Riia ärrä, rendisaksa,
vastu nọọri nõmme latsi,
peo olli täisa pillipuida,
käe täisa käsilisi,
sõrme õbesõrmuksida.
Mina, Manni, maani targa,
kabu kondsani kavala,
mina kuuli, kosti vastu:
„Kuulge, suure Riia ärrä,
Riia ärrä, rendisaksa,
kuule, nọọri nõmme latsi,
enne anna jala alta,
jala alta, pää päälta,
käe kõrvasta mõlebi,
enne kui anna au käesta!"

4.

La meid kaia, la valade,
ka o pengi piimil pestu,
ka o lavva laasil lọọdu,
lagi pantu paperisse,
ka o kulda äiä tooli,
ka o kulda ämmä tooli,
saaritse lavvasagare,
salajase lavvajala.
Sẹẹ-p o lauda, ken ju kanni,
sẹẹ-p o tugi, ken toeti.

Langunaese, linnukese,
lähme lauda laulemaie!
Ei siin laula lavvajala,
ei siin pillu istepengi,
kui ei laula langunaise.

276. Mõrsja halvustamine.

1. H II 23, 558/9 (35) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
2. H II 42, 784 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1882).

1. 590.

Kodu toodi kostipulka,
vana memme vastuline,
vana eide ikuteje,
vana taadi tanguteje,
toodi kui turvas taresse,
alupakku ahju ette,
pirrupakku põrmatulle.
Sai tat viglale visade,
sai tat argile ajade.
Asti sammu, jät's ta aisu,
puhas tulda, purdsas perset.
Palaje pantu mihele,
kamar karguten obesta,
sianahka võtten naise.
Kuule es kosele kävvä,
viisi es vesile minnä —
kusi tal ul'lus oodeenna,
läükus tal läbi palaje,
läbi koti kolme toime.

2. 591.

Velle ellä, vellekene,
oodi ilust toodavetta,
sirget siiä saadavetta —
toodi turvas mu koduje,
uhmerpakk mu oodiella.

277. Nukuks nurmele.

1. H II 23, 534/6 (18) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Nukuks nurmele + Venna nurmed.
2. H II 23, 314/5 (15) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
3. H II 23, 98/100 (2) < Karksi v. — J. Kuusik (1890).
   Nukuks nurmele + Kodu nutab mõrsjat.

1.

Vt. laulutüüp nr. 359: Venna nurmed, var. 2 [727].

2. 592.

Lääme uvvele eele,
tõise vastse vao pääle.
Esi uusi oodi meida,
vagu vastane valadi,
ooti ta uuta lõikajeta,
vao vallavõtajeta.
Oota, oota, esi uusi,
valade, vagu vastane,
kui tule suvi, saa sügise,
kui and Jumal uvve odra,
uvve odra, keeru kesvä,
valmis vastatse umale,
sis tuvvas meile minije,
sis saias meile saajake,
see tuvvas ee ürgäjesse,
vao vallavõtajesse.
Veli ellä, vellekene,
ärä meile tuvva tõtsäkuta,
saa ei savimatsakuta,
too sa meile nurmenukku,

nurmenukku, niidunirki.
Seę lää nukus nurme pääle,
seę lää nirgis niidu pääle,

593.

Pikep meie piimäpütti,
kaas'ke
laieb meie levälapi,
suureb meie soolavakka
kui seę ellä velle naine.
Ärä meil tuvva tutsakiida,
saias savimätsaiida —
tooge meile nurmenukku,
nurmenukku, niidunirki,
ken lää nirgis niidu pääle,
ken lää nukus nurme pääle,
karus kaara keskeelle,
ken lää põdras põllu pääle.

*

Teie saide, mis te saide,
kaas'ke
teie saide nurmenuku,
teie saide niidunirgi,
nuku jutul laamib nurme,
nirgi jutul niidäb einä,
karu jutul laamib kaara.

Viljakogumise laul.

3.

saide põdra põllu pääle,
karu kaara keskeelle —
teie saide, mis te saide.
„Koe om seę siita jäänu,
kes meil eilä einä anni,
einä anni, kaara kanni,
läbi pilu pisti einä,
läbi lae lassi kaara?"
Kisenteme jäive kirjantlehmä,
moogme jäive mustiklehmä.
Velle paik jäi pal'leesse,
tükk jäi tühjäta tareda,
aidanurga ammiista,
kirstunurga kindiesta,
kõrent jäi sene sõusta.
Ikme jäi esä koduie,
ikme jäi emä koduie,
ikme noore vellekõise.

278. Mis viga tulla!

1. GEG, EH 65, 62/6 — (1817—1825).
Sillad soile + Mis viga tulla + Nooriku virkuseõpetus.
2. H II 5, 299/302 (78) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Saajarahvas läheb tuppa + Pulmaliste söömakutse + Mis viga tulla.

Vrd. laulutüüpi nr. 192: Tule mulle, nr. 193: Panen hõlbule tööle, nr. 194: Kolm aita, nr. 195: Ait nooriku magada ja nr. 279: Sillad soile.

1.

Vt. laulutüüp nr. 284: Nooriku virkuseõpetus, var. 1 [601].

594.

2.

Tagange, langu, tagange,
sisse tulev siidilise,
kalevise kapsatelle!
Tere, langu, tere, latse,
tere, langu lavva taga,
langu latse põrmantulle,
tere, livva, tere, lavva,
tere, lavva laasil löödu,
tere, seinä siidil löödu,
tere, teki seinä pääle!

*

Sööge, langu, jooge, langu,
sööge, langu, süämest,
jooge, langu, julgeest!
Äräk pel'läk puuduveda,
äräk pel'läk seęperästa,
et meil korbi kuiunu,
rõõsaveere rõhkunu!
Laits olli kurja ikkemaie,
męes olli kurja vihastama.
Lätsi męesta meelitama,
lätsi lasta lepitama —
sennip korbi kuiunu,
rõõsaveere rõhkunu.

Meil o sea söömännagi,
noore lehmä nuuma pääl,
meil o ani audumen,
kui meil tarvis, sis me tapam.
Meil om mehe mõtsaküti,
me sööme linnulihada,
oksakargaja osada.
Mehe meil metsästa tuleve,
püvepüünuse käene,
karuravva kan'nelen,
mõtus neil mõlembin käena,
nugis nuudsub alla õlma.
Meil o koan kolmi kokka,
egäl kokal kolmi selli,
egäl sellil kolme kulbi,
egäl kulbil esi rooga —
mi küll keedäm keevä leeme,
autem anilihada.
Oh sa meeline minijä,
esi ellä velle noorik,
mis sul viga meile tulla,
meile tulla minijasse!
Meil o ussen uiboaia,
manna meil maripuuaia,
kesset usta kirsiaia,
lohu veeren loomiaia,
leo veeren leegiaia.
Meil o meri alla õvve,
kalaranda alla kalde,
sehen om sääl siiakala,
avi alla, laikuotsa.
Teevä noota noore poisi,
võrku Võnnu ellä velle,
võtav kinni kalli kala,
avi alli, laikuotsa,
säre suure soomusille.
Meil o silla sibulista,
meil o purde purgandista,
veeren meil vihalehese,
käo meil kukuv kopelenna,
linnu laulav lepikonna,
peoleo pedäkun.
Sööge, langu, jooge, langu,
sööge, langu, süämest,
jooge, langu, julgeest!

279. Sillad soile.

1. GEG, EH 65, 31/2 (11) — (1817—1825).
   Kokkusaamine kirikus + Sillad soile.
2. GEG, EH 65, 62/6 — (1817—1825).
   Sillad soile + Mis viga tulla + Nooriku virkuseõpetus.
3. H II 5, 297/9 (77) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Meeldivale mehele + Sillad soile + Uue kodu tutvustamine + Nooriku virkuseõpetus.

Vrd. laulutüüpi nr. 192: Tule mulle, nr. 193: Panen hõlbule tööle, nr. 194: Kolm aita, nr. 195: Ait nooriku magada ja nr. 278: Mis viga tulla.

1.

Vt. laulutüüp nr. 71: Kokkusaamine kirikus, var. 1 [162].

2.

Vt. laulutüüp nr. 284: Nooriku virkuseõpetus, var. 1 [601].

3.

Vt. laulutüüp nr. 284: Nooriku virkuseõpetus, var. 4 [602].

280. Uue kodu tutvustamine.

1. H II 23, 134/5 < Polli v. — J. Tiidt (1889).
2. H II 42, 505/6 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva <Kadri Sarv (1891).
3. H II 5, 297/9 (77) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Meeldivale mehele + Sillad soile + Uue kodu tutvustamine + Nooriku virkuseõpetus.

595. 1.

Viska veeringe vesile,
lase raha laineelle,
kopik lätte kolteelle!
Lääme sõs esi mineme,
astum mäele aida teele.
lasem valla laia usse,
otsim läbi äiä aida,
otsime obeste talli,
tandsim läbi täkutalli,
kaem läbi karjalauda,
ehk lövvam poiga Poolikulta,
tõise poja Poolikulta.
Vii vasik vanebe nätä,
kitsi poig kigel nätä!

596. 2.

Ku noorik noormihe kodu viiti, sõs viiti ta kuhalt sõõmä. Kige ihen saajavanep, sõs raudkäsi, noormeees, noorik ja noorigu emä. Noormihe saajavanep tõs'ts teki kate tokige noorigu ümmert ärä ja pan'ds noorigu pää kuhal säet puu pääle või jälle nägu taren parre pääle. See tekk kur'ts seni sääl, ku pulma otsa lõppiv. Esi es tohi noorik oma käega mitte lavva päält süvvä võtta. Noorigu emä an'ds tal raadsik alt linigu. Ku noorik lauda is'ts, sõs pisteti tal üits til'luk laits alt lavva sülle, selle eest sai see suka. Õhtu panti noorikut noortmeest lauta magame. Pulmalise püündsiv nende jalast sukke või muud midägi ärä varaste, nõndasama ka tõistel pulmalistel. Sõs teive poe üles ja müüsiv ommugu tagasi. Sel moodul korjati noorikul raha. Ommugu võeti na magamest üles ja käüdeti noorikut. Egäs kottel, kus ta viiti, pan'ds ta suka või kinda. Naise laulsiv:

Ole nüid oolik, me minije,
ole nüid oolik ehtimaie,
säe nüid kõrik kõrgeesse,
pallapoolik parresse,
lääme sõs usta ul'lumaie,
kõve usta kõndimaie,
taade usta tantsimaie —
meil o ussi mudane,
meie tanum tahmatetu,
meil o varsa vallatume,
velle kääli kärsitume,
sõnni o sõkkun me usse,
varsa tantsin me tanume!
Ole usin, me minije,
ole usin nüid otsimaie,
otsi läbi obeste oovi,
kae läbi karjalauda,
tandsi läbi tallelauda,
valade vasigulauda!

3.

Vt. laulutüüp nr. 284: Nooriku virkuseõpetus, var. 4 [602].

281. Nutt ehtides või elades.

1. H II 42, 507 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).

597. 1.

Kui ta [= noorik] ärä olli käüdet, sõs minti lauda manu rätti pähä paneme. Sõs pan'ds ta jälle lehmä sarvi ööse. Räti pähä panejel anti suka. Räti pähäpanemise man laulti:

Lah meid kaia, la valate,
kas ta ikep ehtienna.
Kui ta ikep ehtienna,
sõs ei ike elätenna;
kui ta ei ike ehtienna,
sõs ta ikep elätenna,
sõs o tal elu ikuline,
pidu pilliroogeline,
kasu kaarakõrsiline.

Enne räti pähäpanemist läits üits mees üles lauda otsa pääle, veepang kähen ja viht sihen. Ku noorik lauda lävest vällä läits, sõs visas ta vihage vett. Sai ta likes, sõs pidi ta eluaig ikke saama. Pääle selle minti aida manu veimi andme.

282. Palju veimi.

1. GEG, EH 65, 25/7 — (1817—1825).
Palju veimi + Saajarahvas läheb tuppa + Ei tulnud söögi pärast.
2. H II 42, 507/8 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).

1. 598.

Kamrest vällä minnes:

Nüüd tahas meie taresse,
nüüd mei lääme lämmeesse,
nüüd mõjos mõdo minusse,
nüüd mul pisus piimä-leibä,
nüüd sai näio meie nätä,
nüüd sai kabo meie kaia,
silmäde sõba sinine,
nätä saime näiokese,
nätä näio veimekese.
Viksi näio, viksi veime,
ää näio, ää panime,
küll o pikä, küll o laia.
Ole suikun suitsoaiga,
äbenu ämäreaiga,
kui ta käinu teeda mööda,
löönu ööda loogalista,
kudan kuldakongsilista.

Taga läve:

Ehk o lätte läve alla,
alliko ahjo peräna,
ehk mei lääme lätteesse,
ehk mei astum allikusse?

Tare lävest sisse minnen:

Tere, latse, tere, lango,
tere, lango lavva pääle,
tere, lango lavva alla,
tere, lauda laasi löödu,
tere, penki piimil mõstu,
tere, lauda künnäpune,
tere, saarise sagare!

Lavva pääl maha istun:

Olge terve, langokese,
olge terve, me tenäme
söötämesta, jootamesta,
aulauda andamesta!
Küll o siina söödäveta,
söödaveta, joodaveta:
kanno kaaneni õlota,
livva liidetu lihada,
talteri võil tasotu.
Seeep o lauda, ken no kanni,
seeep o saari, ken no saisi!
Langokese, linnokese,
võtke ärä võidaroога,
koguge korbi kobeve,
saatke neeе saia salede —
ei me es tule söögi tõtto
ega es joose joogi tõtto —
mei tullim nõus nõrgal vellel,
avis armale omale,
toes toodavel minial.

V a r.: 17. kudan kirja kongsilista.

2. 599.

Veimi anti pal'lelt peigmihe pulmalistel.

Lah meid kaia, la valate,
kas o nüid kirstun kirivesi,
alla kaane kalevisi,
kas o vakan valgeeida,
kas o nüid tennu til'lukene,
ragunu raudaähnikene,
kas o marssin maranelle,
kas o pooten punateele,
ek o suikun suidsuaiga,
äbenu ämäreaiga,
pikke pühi ta pidänu.

Pääle veime kättesaamist laulti:

Küll o tennu til'lukene,
ragun raudarähnikene,
küll o tennu tettu pääle,
küll o saanu saadu pääle,
ole ei suikun suidsuaiga,
äbenu ämäreaiga,
pikke pühi ta pidänu.

283. Varanduse põlemine.

1. H II 23, 494/5 (10) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Neiu nagu loodud + Varanduse põlemine.
2. E 45966 ja 52484 (33) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Neiu nagu loodud + Varanduse põlemine.
   Dbl.: H II 23, 292/3 (31) — J. Kunimägi (1889).
3. E 45983/4 (10) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
   Dbl.: H II 42, 936/7 (24) — (1893).

1.

Vt. laulutüüp nr. 25: Neiu nagu loodud, var. 1 [73].

2.

Vt. laulutüüp nr. 25: Neiu nagu loodud, var. 2 [74].

600.

3.

Külänaise, nännikeise,
linapõlle, linnukeise,
tanupää tasatsekse,
mis te tühjä kiitelede,
asjate austelede!
Ütled olled ilmarikka,
ilmarikka, taevatarga,
et ei lää änäp rõõvaeida,
rõõveeida, riideeida,
änäp õbeelmessiida.
Mehekõiset, vennakõised,
pantke musta munderesse,
pantke paadi paaritsiida,
linalaka liiatsiida,
sõitke rikkade majasse,
targade tare lävele,
tooge nee kirstu kesäle,
veimevakad vaielle,
panke sis kirstu palame,
panke õbe õhkumaie,
esi sis istus ikemaie,
käänäp ta käsipõsile —
„Ka kun mu pal'lu palasse,
ka kun õbe õhkunes!"

Dbl.: 6. ütlet — 11. Mehekeised, vennakeised — 18. vaieella — 24. õhkunesse.

284. Nooriku virkuseõpetus.

1. GEG, EH 65, 62/6 — (1817—1825).
   Sillad soile + Mis viga tulla + Nooriku virkuseõpetus.
2. H II 5, 348/9 (27) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Kuri mehekodu + Nooriku virkuseõpetus.
3. H I 2, 145 (8) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Kuri mehekodu + Nooriku virkuseõpetus.
4. H II 5, 297/9 (77) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Meeldivale mehele + Sillad soile + Uue kodu tutvustamine + Nooriku virkuseõpetus.
5. H II 42, 648/51 (24) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
6. H II 48, 90/2 (13) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
   Isa- ja mehekodu + Nooriku virkuseõpetus.
7. E 52454 (16) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
   Dbl.: H II 42, 938 (32) — (1893).

Vrd. laulutüüpi nr. 375: Virkuse õpetus.

601.

1.

Velle poolt:
Meie meeline minia,
esi ellä velle naine,
mis sa pel'läd tulleenna,
tulleenna, saieenna,
iked impi kööteenna,
põled põlle panneenna?

Et o meil ussi mudane,
et o meil lepik lögäne,
et o tanum tahmatetu?
Sõnni sõitiv meie usse,
varsa tan'tsiv mei tanume,
lepik lehmile aetu —
sestep meil ussi mudane,
sestep meil lepik legäne,
sest o tanum tahmatetu.
Meie meeline minia,
veli tege silda sibulista,
veli tege reppi rõigeesta,
tõise poole purgantista.
Pane kõrik kõrgeesse,
pallapoolik parreesse,
kõnni sis kõrentid mõ̆õ̆dä,
astu aiaääri mõ̆õ̆dä —
ei sul niistu niidisukka
ega karta kaaripõlle.
Meil käü kari kalale,
lamba käive latikille,
sea käive siugesille —
sea meil toove suure sivva,
lamba toove latikida,
muu kari muuda kaluja.
All o meil Alatsi järve,
tõisel põ̆õ̆l o Tõndre järve,
all kaalub järve kalana,
pääl rühkib nurme rügine,
all meil augi tapetesse,
pääl meil rügi lõigatesse.
Meie meeline minia,
esi ellä velle naine,
ärä pel'läg tulleenna,
tulleenna, saieenna,
ikkek impi köiteenna —
võti sul õ̆õ̆le antanesse,
punarihma puusa pääle,
esi saad pereemässe,
esi saad pereesässe,
suu saa soola maitsajasse,
käe kulbi kandajasse;
ole sul äiä äbenda,
ole ei ämmä äbenda —
pelgä ütte peiokesta,
karta ütte kaasakesta.
Meie meeline minia,
esi ellä velle naine,
ole sa oolik ommukulle,
varra enne valgeeta,
kae ärä karjalauta,
valate vasikolauta,
tandsi läbi tallelauta.
Lövvät lehmälta vasike,
lövvät poja Poolikilta,
vii vasik vanembe nätä,
vii talle taade nätä —
sis so üväs üteldesse,
üvä naise tütteresse,
targa naise tahmiasse,
ää naise äitsemesse,
selge naise seemelesse.
Meie meeline minia,
esi ellä velle naine,
kui sa tuusid meile tulla,
tuusid tulla, tunne olla,
võtid tulla, võid eläde.
Siin o ennegi eletu,
siin o ennitse elitse,
mullotse murepidäja,
toonatse tuletegija,
ehen ärjä, ehen orja,
ehen poisi, puie tooja,
ehen latse, laasto tooja,
tütruko, vee vedäje.
Meie meeline minia,
kui sul ehen äia kurja,
äia kurja, ämma kurja —
mikeges võiad äiä meele,
äiä meele, ämmä meele?
Pane pakko põrmatelle,
pane pangi pako pääle,
käänä mano käterätti,
mine äiä päetsesse,
mine ämmä päetsesse —
„O äia, äräne, äia,
oh ämma, äräne, ämma,
tulge suuda mõskemaie!"
Selleg võiad äiä meele,
äiä meele, ämmä meele.
Mikeg võiad kõ̆õ̆ meele?
Küdu tule kündamesta,
mehe velle veskeelta,
võta kinde, raba roosa,
laote lige kujome —
selleg võiad kõ̆õ̆ meele.
Mikeg võiad kälu meele?
Kui kälul käkki tarena,
käänä käe käkki pääle —
selleg võiad kälu meele.

Meie meeline minia,
esi ellä velle naine,
ole sa oolik ommukulle,
varra enne valgeeta,
saada sa karja kasteelle,
kurna piimä pimmeselle,
ait pühi aovalule,
tare tähtede el'ule,
sis so üväs üteltesse,
üvä naise tütteresse!

2.

Vt. laulutüüp nr. 267: Kuri mehekodu, var. 1 [578].

3.

Vt. laulutüüp nr. 267: Kuri mehekodu, var. 2 [579].

602.

4.

Olge terve, meie velle,
olge terve kasvamesta,
ken ai sugu sumbeesse,
suguvõsa võõreesse.
Pea kasvid piimä pääle,
nobe noore koore pääle.
Ärä pel'läk panneen,
mini meile tulleen,
ärä pel'läk seeperästa,
et o een ämma kurja,
et o een äia kurja —
küll om meesi meeleline,
kaasa kaalaarvoline.
Kui ta tunneb, sis ta tõuseb,
kui ta ärkäb, sis äräneb,
sis ta katab kasukille,
säeb särgiõlmusille —
„Maka, maka, marjake,
lepü, lehelinnuke,
külläp orja teevä töödа,
vaeselatse näeve vaeva —
sa oled väegä väsinu
pere ulka pidäden,
talo ulka talliten —
een sul poisi, puie tooja,
een sul latse, laaste tooja.
Sestep iks orja otsitas,
palgalisi palleldas —
talulatse jäev tagasi,
perelatse jäev peräle."
Mede meeline minija,
esi ellä velle noorik,
ole sa oolik ommokul,
mureline enne muida,
pane sa kõrik kõrgeesse,
pallapoolik parreesse —
meil o see ussi mudane,
meil o see lepik legäne,
meil o see tanum tahmatetu,
obestest ussi mudane,
lehmädest lepik legäne.
Me lääm usta ul'lumaie,
kõvert usta kõndimaie,
kaem läbi karjalauda,
tandsim läbi tallelauda.
Mie sisse mesipuuaida,
astu sisse uiboaida,
pane uibol oksa pääle —
uibo sis kannav ubinida,
mesilise toove metta,
vapsiku vaha veave!
Nüüd me veerem vete teeda,
kallutem kajoradoje —
viska veering sa vesile,
kiling külmässe kajosse!
Mede meeline minija,
esi ellä velle noorik,
ole sa virka, ole sa tarka
pere poolta pidäden,
talu poolta talliten.
Kui sa astud aidateeda,
orja perrä sul ojove,
vaeselatse vajove,
anna orjal sa osada,
vaesellatsel võidaleibä!
Tunne sa tulete kävve,
ilma lühtrita lüdida!
Kui sa lääd laudateeda,
lövväd sa poja Poolikist,
tõise poja Tõõsikist,

lövväd talle lambeist,
vii sa vasik memme nätä,
tallekene taade nätä —
„Oh äia, äräne, äia,

5. 603.

Me peame ärä mineme,
õde alle õppamede,
sõdse noori noomimede.
Me meeline minije,
vesiellä vellenaine,
poogeline pojanaine,
etse kuule, ku me kukum,
pane meeli, mis pajatem,
mis me õppam õigeesta,
mikeg oiat ämmä meele,
mikeg oiat äiä meele!
Ärä sina oota kukelaulu —
kuke laulav, kunas saave,
vaist na varep, vaist na il'lep,
vaist na vara enne valget,
vaist na laulav valgeenna.
Ku sa kuulet, sõs sa tõusu,
ku sa ärkut, sõs äräne,
kukest vii tuli kodaje,
pane vesi peesümaie.
Seni ku vesi peesünesse,
säädäk ärä sääri lämmeesse —
seni sa loe lusikida,
arva talu anumida.
Sõs kae läbi karjalauda,
otsi läbi obeste oovi,
vaade läbi varste talli.
Lövvät poja Poolikulta,
varsa või vana märälta —
vars vii vanade nätä,
vasik vii vanade vaate,
tilli talle taadi nätä.
Sõs võta ämmälta küsüde:
„Kuule, ämma, meie nänni,
oh ämma, äräne, ämma,
joba mul kaet karjalauda,
läbi tandsit tallelauda!"

mi ma pea tooma tulesse,
mi ma pea paneme padaje
või ma kanna katelisse?"
„Me meeline minije,
poogeline pojanaine,
see too sa tulesse,
see sa pane padaje,
see sa kanna katelisse,
mi tõit esä kodusta
või nu tõit emä kodusta!"
„Kuulge, ämma, meie nänni,
mi ma tõi esä kodusta
või nu tõi emä kodusta —
elme tõi emä kodusta,
sõle esä salve päälta.
Panna ei elmi padaje,
kanda 'i sõlgi katelisse."
„Me meeline minije,
poogeline pojanaine,
võta võtme vaieesta,
sinirihma seinä päälta,
punarihma puusastagi,
võta astu aidateeda,
kelpi kelleri raduje!
See too sa tulesse,
see sa pane padaje
või sa kanna katelisse,
mis om ammu aita pantu,
mis om vanast valmis pantu."
Tüdär noori, linnukene,
sõs oled ää ämmä meelest,
sõs oled ää äiä meelest,
mesileib oled mehe meelest,
saiakakk oled kaasa meelest.

6. 604.

Neitsikene, ninnikene,
el'let nüüd esäkoduna,
kas'vet nänni kammerenna,
veeret vellede siana,
käisit kui kadsa kesäla,
veeret kui muna murula.
Ei su es tähi esä lüvvä,
ei su es tähi emä lüvvä,
tädi tävvesti tõrelde —
esä õigas ellikusse,
veli õigas veerikusse,
sõsar õigas sõrmusesse,
emä ellä tütterisse.
Nüüd läät tõisele talule,

tõise uvve usse pääle —
ole sa ooliku ommukulla,
vara enne valgeetta!
Kui läät karja saatemaie
pühäpäevä ommukulla —
meeste mängü mäe päälä,
naiste tantsu tanumenna,
poiste leeri lepikunna —
mängi ärä meeste mängi,
tandsi ärä naiste tantsu,
lõõ läbi poiste leeri,
mine kukaten koduje,
pane sa pada tulele,
veeri vetta veere tassa!
Seni sis loe lusikiida,
arva talu anumiida,
seni kui vesi keesinesse!
Vala sis vetta vanni sissi,
käänä pääle käterätti,
pääle suure suurätti,
mie sis astu päetsesse,
mie sis äiä äräte,
mie sis ämmä äräte:
„Kuule, äiä, mu esäje,
kuule, ämmä, mu emäje,
üles suuda mõskemaie,
käevarsi vaalimaie!
Mõse suu sulaveele,
jala jaanililleesse,
käe karjakakkerisse!"
Sis olet ää äiä meelest,
sis olet ää ämmä meelest,
mesileib olet mehe meelest,
saiakakk olet kaasa meelest,
sis su üväs üteltesse,
üvä naise tütterisse —
üvä naine õpetenna,
tark om naine tandsitenna,
kallis naine kasvatenna.

605.

7.

Kuule, meeline minije,
kui sul ehen äiä kurja,
kui sul ehen ämmä kurja,
ole oolik ommukulle,
mureline enne muida,
varaline enne valged.
Otsi läbi ut'ulauda,
kae läbi karjalauda,
valade vasigelauda.
Lövväd poja Poolikelta,
too sis talle taade täädä,
vasige memme valate,
mine-s äiä päetses,
mine-s ämmä päetses —
„Oh minu äädä äiäkene,
oh minu äädä ämmäkene,
ma ot'se läbi ut'elauda,
valadi vasigelauda,
kaie läbi karjalauda —
nüüd tõi talle taade täädä,
vasige memme valate."

D b l.: 10. Lövvät poja Poolikiida — 12. valade — 18. valadi läbi vasigelauda.

285. Noorikule seebiraha.

1. H II 42, 508 < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1891).

606.

1.

Ku veime ärä jaeti, sõs lahkus ka pulma. Enne sedä korjati veel raha. Saajavanep lei puutal'dre sisse veidse püstü ja pan'ds kige enne raha tal'dre pääle, sõs an'ds ta viina ja laul's:

Otsi, otsi, vellekene,
otsi sõtsil velleraha,
pääle päärätiraha,
otsi sirget seebiraha,
otsi valget vaturaha!
Sõdse meil Viiru viitänesse,
sõdse Arju antanesse,
sõdse mustasse minesse,
talutaren tahmatets —
see taht selget seebitsemist,
see taht valget vatutamist.

286. Ei võetud kaasikuks.

1. E 9890 (4) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1891).
Dbl.: H II 23, 171 (5) — (1891).

1. 607.

Veli ellä, vellekeine,
ärä sa enne naista võta,
kui ma kasva kaasikusse,
saa saanisõitajasse!
Mina kasvi kaasikuisse,
sai ma saanisõitajasse —
veli es võta kaasikuisse.

Pel'läs peeru laskevate,
salasitta soskivete.
Ma võti manu katsi vahki.
„Vahipoissi, vaper poissi,
lasta peeru perrä joosta,
aisu ei järel ajade!"

Dbl.: 3. kaasikus — 4. saanisõitajesse — 6. saanisõitajesse — 8. laskeveta — 9. soskiveta.

287. Kaasikud kadunud.

1. H II 42, 802 (15) < Karksi v. J. Hünerson (1892).
Laulud ununud + Kaasikud kadunud.

1.

Vt. laulutüüp nr. 103: Laulud ununud, var. 1 [238].

288. Halb hääl.

1. EKS 4⁰ 3, 155 (1) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
2. H II 23, 495/6 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Halb hääl + Laulikute sõimlemine.
3. H II 23, 518/20 (12) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Halb hääl + Vanaks jäänud + Kiusleja + Laulikute sõimlemine + Endine hääl.
4. H II 5, 186/7 (9) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Halb hääl + Endine hääl.
5. H II 23, 65/71 (5) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Halb kündja + Palju sõnu + Sandi toidetud + Halb hääl + Vanaks jäänud + Kaasa kaugel.

1. 608.

Mis sa sitikas sirised,
porikärbline porised —
sul ei ole äälta ästi laulda,
kõri ei kõrgiste kõnelta.
Sul o ääle ärmätetu,
kurguroogu rostetetu,
sul o kurgun kuuseoksa,
äälen o sul ägläoksa,
rinnun o sul rihapulga.

2. 609.

Taas ma tahtsin jälle laulda,
ääl es anna, kurk es kanna,
ääl es anna ästi laulda,
kurk ei kõrgesta kumada.
Eilä ma osti äälekeise,
mullu osti moodukeise,
äälest andsi ärjäpaari,
sõnadest ma sõiduruuna,

laulust laigu täkukeise,
moodust musta ruunakeise —
nüid või laulda linnukeeli,
tetä äälta tedre moodu.
Vennakeise, ennakeise,
tulke vastu laulamaie,
sõnu või vahetemaie!

Mina teid pistä perseesse,
kata karvade vahele,
saada Sassi veske pääle —
sääl su pää pöetesse,
sääl su abe aetesse,
karvalõuga kakutesse.

3.

Vt. laulutüüp nr. 289: Vanaks jäänud, var. 2 [612].

610.

4.

Külätüdruku, sõsare,
külänäio noorekese,
ole teil ääda äälekesta
ega kulla kurgukesta —
teil o äälen ägläoksa,
teil o kurgun kuuseoksa,
rehavars teil rinnunnagi.
Kui te tulet laulamaie,
lääde ääli ostamaie,
vana äält vahetamaie,
äälest te annat ärjäpaari,
sõnust sõaobese,
lauluviisist laiku täkku.
Kui te tulet laulamaie,
te küll kukut kulla tõtu,

laulat laia lindi tõtu,
elgit õbeelmi tõtu,
te ei kuku kurgu tõtu,
laula lahe ääle tõtu,
ole teil ääda äälekesta
ega kulla kurgukesta.
Külätüdruku, sõsare,
külänäio noorekese,
meil olli eilä iluääle,
kuulusep olli kume keele —
ärä nüüd viitu meie ääle,
ärä nüüd uiest ostetu,
pillis viitu Penujasse,
roopillis Roodsimaale,
Venemaale vilespillis.

5.

Vt. laulutüüp nr. 358: Halb kündja, var. 1 [726].

289. Vanaks jäänud.

1. H II 23, 441/2 (14) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Vanaks jäänud + Endine õitsikoht.
2. H II 23, 518/20 (12) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Halb hääl + Vanaks jäänud + Kiusleja + Laulikute sõimlemine + Endine hääl.
3. H II 42, 522 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
4. H II 5, 177/8 (3) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
5. H II 23, 65/71 (5) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Halb kündja + Palju sõnu + Sandi toidetud + Halb hääl + Vanaks jäänud + Kaasa kaugel.

Motiivi „Endised juuksed" vt. veel laulutüübis nr. 112: Poiste poomine.
Motiivi „Suu viina poole" vt. veel laulutüübis nr. 153: Habemik mees.

611.

1.

Kui ma enne noori olli,
noori olli, kargu käüsi,
käüsi kui palu pagisi,

soo sammele sasisi,
sinililli neé libisi,
kullerkupu neé kubisi.

Ilu mul paisti einä pääle,
puna mõtsapuie pääle —
Maari einä kik iluse,
mõtsapuu kik punatse.
Nüid ole vanasse vajunu,
nüid ole saosse sadanu,
nüid ole tuitun turbeesse.
Kui ma enne noori olli,
noori olli, kargu käüsi,
sõs siin kuuse joosiv kulda,
kuuse kulda, kase karda,
aava al'lasta õbeda,
lepä tilksiv tinada,
sõs olli kuusel kuldasärki,
kasel kardakasugu,
lepäl lehtine kübäre.
Nüid o siit kuuse kujunu,
nüid o siit kase kadunu,
lepä jäänu leinämaie,
aava noore alliteme.
Siiä nüid kasunu kuine kuuske,
kuine kuuske, leinälepä,
sada süldä saaremõtsa,
tuhant süldä toomemõtsa.
Kui ma enne noori olli,
noori olli, kargu käüsi,
ma panni ette esä alli,
künni küläme' nurme,
itsemesse isändi põllu.

2. **612.**

Mis ma vana nüid varise,
kolmijalgine kolise,
mis ma ääletu ägise,
mul o äälen äglälauda,
mul o kurgun kuuseoksa!
Oh kun äti ärjäpaari,
ken vias kurgust kuuseoksa,
ken vias äälest äglälavva!
Suu mul solpi, nõna nolpi,
uule viltu viina poole,
nõna kõver kõrdsi poole.
Ei ma 'i massa maasta radu,
sügüsest ei söödüeinä,
keväjest ei kesälilli.
Suve ma ollin suidsunegi,
talve tare topussen.
Külätüdrugu, sõsare,
Narva näiu, neitsikeise,
mis te nüid meidä irvidede,
irvidede, ikudede,
mis te kisut kiustelusta,
või te tahat tapelusta,
või te võtat võistelusta —
meie ei taha tapelusta,
meie ei võta võistelusta,
meie ei kisu kiustelusta,
me ta'as tasa eluda.
Il'lut käs'k Jumal eläda,
madalest käs'k Maari kävvä —
il'lut o Jumale latse,
madal Maari käskijalga.
Mis te litsi liukelede,
vana ata aukelede!
Kui ma toona teile käüsi,
öö te taren magasi —
oora oodi teil tarena,
litsi põhku põrmatule,
sandil sai savval karade,
litsil üle liugatele,
atal üle augatele.
Külätüdrugu, sõsare,
kui ma enne noori olli,
noori olli, karsi käüsi,
sõs ma peti pilli ääle,
kati kannelte kõmine.
Sõs olli ääli ennitsese,
kurku kulla muinatsese,
sõs panni pilli piukimaie,
käsilise käükimaie.
Mis sai pillist mulle pettä,
kannelest sai mulle katta —
pilli ääl olli peenikene,
lutu ääl olli lühikene,
kandle ääl kasinekene!

3. **613.**

Mih ma nu vana varise,
kolmejalgine kolise —
sõna säälta, tõine täälta,
kolmas korjatu külästa,
nel'läs neitsi rüppeesta,
viies Viiru mõisaesta,
kuvves koera perseesta!

614.

Kui ma enne noori olli,
noori olli, käisi kärku,
ei mud jõvva ohja oida,
ohja oida, kabla kaitsa.
Nüüd ike oma eluda,
kahitse oma kasuda,
et mul elu ikuline,
et mul kasu kahjuline.
Nüüd ole vanas vaibunesse,
nüüd ma saosse sadanu,
nüüd ei massa maasta einä,
sügüsesta söödieinä.
Nüüd ike ilujuusta,
kahitse ma kallist päädа,
nuta nooria põlvekesta:
Oh mu ääda juustanni,
juustanni, karradanni!
Oh mu ääda juustanni,
juustanni, kõlladanni!
Sile kur'ts silitsemada,
lahe arja laskemada,
kui ma sutsi, sis sugisi,
kui ma tahi, sis tasosi —
nüüd om kui obese ända,
täkerdet kui täku lakka,
rostedet kui ruunal kabja.

4.

5.

Vt. laulutüüp nr. 358: Halb kündja, var. 1 [726].

290. Kiusleja.

1. H II 5, 347/8 (26) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Nukiraud + Laulikute sõimlemine + Kiusleja.
2. H II 23, 488/9 (6) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Ei sünni suurte sekka + Rikas püüab reeks + Rikas loodud rumalaks + Kiusleja.
3. H II 23, 518/20 (12) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Halb hääl + Vanaks jäänud + Kiusleja + Laulikute sõimlemine + Endine hääl.

1.

Vt. laulutüüp nr. 293: Nukiraud, var. 1 [616].

2.

Vt. laulutüüp nr. 28: Ei sünni suurte sekka, var. 1 [82].

3.

Vt. laulutüüp nr. 289: Vanaks jäänud, var. 2 [612].

291. Laulikute sõimlemine.

1. H II 5, 347/8 (26) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Nukiraud + Laulikute sõimlemine + Kiusleja.
2. H II 23, 495/6 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Halb hääl + Laulikute sõimlemine.
3. H II 23, 518/20 (12) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Halb hääl + Vanaks jäänud + Kiusleja + Laulikute sõimlemine + Endine hääl.
4. H II 23, 559/61 (36) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kust teadsid tulla + Laulikute sõimlemine + Habemik mees.

5. H II 42, 610/4 (3) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Laidan laisale + Meie ja teie poisid + Venna kiitus + Laulikute sõimlemine.
Dbl.: H II 42, 585/8 — E. Kitzberg (1891).
6. H II 48, 76/7 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Laulikute sõimlemine + Sandi toidetud.

1.

Vt. laulutüüp nr. 293: Nukiraud, var. 1 [616].

2.

Vt. laulutüüp nr. 288: Halb hääl, var. 2 [609].

3.

Vt. laulutüüp nr. 289: Vanaks jäänud, var. 2 [612].

4.

Vt. laulutüüp nr. 246: Kust teadsid tulla, var. 2 [540].

5.

Vt. laulutüüp nr. 39: Meie ja teie poisid, var. 7 [106].

6.

Vt. laulutüüp nr. 292: Sandi toidetud, var. 3 [615].

292. Sandi toidetud.

1. H II 23, 532/4 (17) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kõrtsi teretamine + Joo, kurk + Liigsööja + Üteldakse joodikuks + Sandi toidetud.
2. H II 23, 65/71 (5) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Halb kündja + Palju sõnu + Sandi toidetud + Halb hääl + Vanaks jäänud + Kaasa kaugel.
3. H II 48, 76/7 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Laulikute sõimlemine + Sandi toidetud.

Motiivi „Kes toitnud" vt. veel laulutüübis nr. 402: Rikas loodud rumalaks ja nr. 412: Peretütar ja vaeslaps.

1.

Vt. laulutüüp nr. 49: Kõrtsi teretamine, var. 1 [126].

2.

Vt. laulutüüp nr. 358: Halb kündja, var. 1 [726].

3. **615.**

Mis te suise suurustede
või te konna korrustede,
uhkeperse udrustede,
targaperse taarustede —
teid om toidet tokolane,
teid om kerjät kepilane!

Esä toidi tokolane,
emä kerjäs kepilane,
kott olli ehen, kott olli taga,
kaits olli kotti kaala päälä,
iire tal käüsiv veskeella,
roti jahvates jahuda.

Sööde roti jahvatusta,
iire tooduve ivăda —
iki veel soe suurustette,
iki konna korrustette,
uhkeperse udrustette,
targaperse taarustette.

293. Nukiraud.

1. H II 5, 347/8 (26) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Nukiraud + Laulikute sõimlemine + Kiusleja.
2. E 45936 (20) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Dbl.: H II 42, 923 (8) — (1893).

616.

1.

Külänaise, nännikese,
külätüdrugu, sõsare,
kui teil nobe nukike —
mul o nobe nukirauda;
kui teil käbe kärsäke —
mul o käbe kärsärauda.
Mina noomi teie nukki,
mina käänä teie kärsä.
Külätüdrugu, sõsare,
kui me eilä teile käisim,
oora oodi teil tarena,
litsi põhku põrmantulle.
Külätüdrugu, sõsare,
mis te eilä meile käüsit?
Otssit meie unikiida,
laksid meie laamikida.
Meil olli esi emmisida,
meil olli katsi kundikesta,
kes meil otsis unikiida,
kes meil laksi laamakiida.
Tulge vällä, meie mehe,
tulge rattid rasvamaie,
tulge tõlla tõrvamaie —
ek jääs rasva raasike,
ek jääs tõrva tilgake
Liisu lõugede libaste,
Annel ammaste vahele.
Mi tuled, kinnas, kiustelema,
vana vilti vaidelema!
Külätüdrugu, sõsare,
viime see kinnas kesäle,
vilti viie tee arule —
säälep kinnas kistanes,
vana vilti vatsutetes.
Külätüdrugu, sõsare,
os te ammu anden täädä,
toona kõrdsinna kõnelnu,
et te tahit tapelust,
et te kissit kiustelust,
mano os võtten mati jahu,
tennü sis Liisul lepütsettä,
vana Annel augutsetta.

617.

2.

Oota, oota, uisanukki,
pea kinni, peninukki!
Kui sul nobe nukikeine —
mul o nobe nukirauda;
kui sul käre kärsäkeine —
mul o käre kärsärauda.
Mina nopin sinu nukki,
mina käänän sinu kärssä.

D. LOODUS, TÖÖ JA ÜHISKOND.

294. Varajane külm.

1. E 45649 (6) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890). Dbl.: H, R 5, 81/2 (2) — (1890).

1. 618.

Küsümede külmä tullu,
ajamede alla saanu,
luatu lumi sadanu,
tali tullu tahtamede.
Nüüd jole aiga allal tulla,
luba ei lumel sadade —
allep lehte lepikunna,
ulke lehte lepikunna,
salge lehte sarapunna,
pal'lu lehte paadsepuna.
Kui lää lehte lepikusta,
ulge lehte uibuesta,
salge lehte sarappuista —
sis o aiga allal tulla,
luba sis lumel sadade.

Dbl.: 9. salke — 10. paadsepunna — 13. sarapusta.

295. Käed külmetavad.

1. E 45649 (5) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890). Dbl.: H, R 5, 81 (1) — (1890).

1. 619.

Külm o käel, külm jalale,
käe külmets, jala külmets,
käe külmets kindeenna,
jala meil sukal söendi,
varba viisul meil valudi.
Sügüsene, keväjene,
sügüsene lumerända,
kevädene kipe vihma,
see lää läbi süäme,
läbi konse kolme kõrra,
läbi varvaste vahede.
Pias mo esä täädme,
pias mo emä täädme
või mo viisi vellekesta,
kuus mo kullasta sõsarta,
mis külma o nüüd minule —
nemä toos tule järele,
kannas puida kan'delenna.
Tää ei esä, tää ei emä,
tää ei viisi ellä velle,
kuus ei kullasta sõsarda,
mis külma o nüüd minule.
Too ei tulda järele,
kanna ei puida kan'delenna.

Dbl.: 1. o jalal — 3. kindeennä — 4. sukan — 5. viisun — 7. lumerändä — 15. kullast — 16. mis o nüüd minule — 18. kaindelenna — 21. kullast sõsarta — 22. mis külmä o nüüd miule — 24. kan'nelenna.

296. Külm küsib rõivaid.

1. E 45649 (7) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Dbl.: H, R 5, 82 (3) — (1890).

620. **1.**

Külm küll küsüp kindeeida,
all küll tahap ammeeida,
tali tahap tallakida.
Kust ma võta külmäl kinda
või ma anna allal amme —
til'luke linade põldu,
lühike lammaste lauta.
Kunnes mu linategije,
või o me murepidäje,
või o kangaste kudaje?
Liivan me linategije,
mullan me murepidäje,
kalmun kangaste kudaje.
Saa ei külmäl kindeeida,
saa ei allal ammeeida
ega talvel tallakida,
lumel suure kuubesida.

D b l.: 3. tallakiida — 5. või anna — 6. til'luk — 8. Kunnes mo linade tegije — 14. kindaeida — 16. tallakiida — 17. kuubesiida.

297. Ilm udune.

1. H II 23, 486/7 (5) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
2a. E 51959 (42) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl. a: H III 5, 928/9 (8) — (1890).
b: H II 23, 281/2 (15) — J. Kunimägi (1889).
b. E 45648 (4) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Dbl.: H III 5, 942/4 (8) — (1890).

621. **1.**

Sedä ei tää egä mõista,
mistes o ilma udsune,
mistes o taevas tahmane!
Ilm nüid utsu uppunesse,
kari kaos kasteesse,
rahvas ravvarosteesse,
inimese einä sisse.
Sel'lü, sel'lü, ilmakene,
taltu, taltu, taevakene,
sel'lü, ilma, eilätsesse,
taltu, taevas, toonatsesse!
Eiläp olli ilma iluse,
toonap olli taevas tasane —
nüid o ilm imesugune.
Esät-poiga pureleve,
emät-tüdärt tülütseve,
velitse viha piave,
sõsaretse sõimeleve,
vaderitse vandeleve,
kälütse kärä piave.
Esät-poiga pureleve
üte nurmenurga pääle,
emät-tüdärt tülütseve
üte pääräti pääle,
velitse viha piave
üte niiduveere pääle,
sõsaretse sõimelive
üte elmekõrra pääle,
vaderitse vandelive
üte ristilatse pääle,
kälütse kanamunele —
sestep o ilma udsune,
sestep taevas tahmatet.

622. **2a.**

Eiläp oli ilma iluse,
tänäp oli taevas tasane,
nüüd ilma imesugune,
taevas tahmakarvaline,
ilma utsu upunes,
taevas tahma jo kaos,
kari kaos kasteesse,
rahvas ravvarosteesse,

Sedä ei tää ega ei mõista,
misses nee ilma umetse
või o taevas tahmatedu!
Esäd-poiga tapeliia,
velitse viha piave,
kälitse käre ajave,
sõsare sõnu jagave.
Misses nee velle vihatse?
Üte esä aida pääle.
Mistes käletse käräve?
Käletse kana muneve.
Mistes sõtsi sõimeleve?
Üte veimevaka pääle,
üte kirja kirstu pääle —
sestep sõtsi sõimeleve.
Sestep o ilma umetse,
sestet taevas tahmatetu.
Sel'lu iki, ilmakeine,
sel'lu, ilma, eilätses,
taldu, taevas, toonatses!

D b l. a: 1. olli — 2. olli — 6. ju — 11. tahmatetu — 12. Esät-poiga — 25. sestep, D b l. b: 5. upunessa — 6. ju — 7. kasteessa — 8. ravvaroosteessa — 9. ega 'i — 11. tahmatetu — 12. Esät-poiga tapeliva — 14. kärä — 18. Misses nee kälitse käräve — 19. Kälitse — 25. sestep — 26. Selgu — 27. selgu, ilma, eiläsesse — 28. toonatsesse.

2b. 623.

Sel'lu, sel'lu, ilmakeine,
valgu, valgu, taevekeine,
sel'lu, ilma, eilätsesse,
taltu, taevas, toonatses!
Eiläp oli ilma iluse,
toona oli taevas tasane —
nüüd ilma imesugune,
taevas tahmakarvaline,
ilma utsu upunes,
taevas tahma jo kaosse,
kari kaos kastees,
rahvas ravvarostees.
Sedä ei tää ega ei mõista,
milles nee ilma umetse
või o taevas tahmatetu!
Et o nee velle vihatse,
et nee sõtsi sõimeleve,
käletse kärä ajave.
Mis om velle vihatse?
Üte esä aida pääle.
Mistes sõtsi sõimeleve?
Üte kirja kirstu pääle,
üte veimevaka pääle —
sestep sõtsi sõimeleve.
Mistes käletse käräve?
Käletse kanamunele —
sestep käletse käräve.
Sestep nüüd ilma umetse,
sestep taevas tahmatetu.

D b l.: 4. taldu — 11. kasteesse — 12. ravvarosteesse — 14. misses — 15. järel: et o nee ilma umetse.

298. Sajaks vihma!

1. H II 23, 493/4 (9) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Sajaks vihma + Vihm võõrale maale.

1.

Vt. laulutüüp nr. 299: Vihm võõrale maale, var. 1 [624].

299. Vihm võõrale maale!

1. H II 23, 493/4 (9) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Sajaks vihma + Vihm võõrale maale.
2. E 51936 (3) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Vihm võõrale maale + Vihm ja vaeslaps.
Dbl.: H, R 5, 12 (3) — (1889).
3. H II 42, 716/8 (12) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Vihm ja vaeslaps + Vihm võõrale maale + Kuri kodu.

624.

Sata, sata, vihmakene,
sata, vihma, saas magade,
saas ma kodu kurtamaie,
seinä ääre seisamaie,
nurga ääre nutamaie!
Ken pand kuival kurtamaie,
elevele engämaie!
Mine nüid üle, vihmakene,
kaalu üle, kastekene,
saa üle, sagarikene,
uha üle, o̮o̮kene!
Mine, vihma, Viirumaale,
aa, o̮o̮gu, Arjumaale —
Viirumaal o vihmanälga,
Arjumaal o allanälga,
vihmanälga, vil'länälga,
kastenälga, kaaranälga,
o̮o̮nälga, orasenälga!
Meil o vihma, meil o vil'lä,
meil kastet, meil o kaara,

625.

Mine üle, vihmakeine,
kaalu üle, kastekeine,
mine, vihma, Virumaale,
oju, o̮o̮gu, Arjumaale —
Virumaal o vihmanälga,
vihmanälga, vil'länälga,
kastenälga, kaaranälga,
o̮o̮nälga, orasenälga.
Meil o vihma, meil o vil'lä,
meil o kaste, meil o kaara,
meil o̮o̮, meil orase.
Mine, vihma, Virumaale —
Virun vihma oodetesse,
Arjun kastet kaevetesse,
Virumaal o mehe musta,
mehe musta, naise laisa,
tüdrugu igitigitse,
poisi kannukarvatse.
Mine, vihm, virude neida,
mine, o̮o̮gu, uha neida,
mine, kaste, kasta neida,
mõse poisi puhteesse,
vana naise valgeesse,
tüdrugu lumevalule!
Mine üle, vihmakeine,

1.

meil o o̮o̮gu, meil orase.
Mine nüid üle, vihmakene,
kaalu üle, kasteke,
saa üle, sagareke,
uha üle, o̮o̮ke!
Mine, vihma, Viirumaale —
Viirumaal o mihe musta,
mihe musta, naise laisa,
tüdrügu igetingitse,
poisi kannukarvalise.
Mine, vihm, virude neida,
mine, o̮o̮gu, uha neida,
mine, kaste, kasta neida,
mõse poisi puhteesse,
vana naise valgeesse,
tüdrugu lumilinasse!
Vihmakene, vellekene,
o̮o̮ke, enne omane,
kasteke, enne kanaje!

2.

mine muile, musta o̮o̮gu,
sinna ne̮e̮ sinitse o̮o̮gu,
tõistele tõrvapisare,
meile ne̮e̮ me̮e̮pisare!
Mine üle, vihmakeine!
Likes te̮e̮d sa linnukeise,
likes linnupojakeise,
likes te̮e̮d, ärä ligene,
märjäs te̮e̮d, ärä mädäne.
Ole ei kodu, kun ma kuiva,
ega tare, kun tahende,
ole ei esä tennu tareje
ega velle panden paari —
võõras esä tennu tare,
võõras veli panden paari,
võõras o tala tahune,
võõras kivi kikertenu,
võõras nurga nukerdenu.
Koes ma like laode,
koes ma märjä pääle pästä?
Liivale like laodi,
mäe pääle pästi märjä —
liivep mo like leodi,
mätäs mo märgä määndi.

D b l.: 17. igitigetse — 19. vihma — 20. oha — 23. valgeessa — 31. Likes teid sa linnukeisi — 32. linnupojakeisi — 33. likes te̮e̮t, ärä ligune — 34. te̮e̮t — 36. tahente — 41. tahunu — 42. kikertennu — 43. nikertenu — 48. mu.

3.

Vt. laulutüüp nr. 300: Vihm ja vaeslaps, var. 4 [627].

300. Vihm ja vaeslaps.

1. EKS 4[0] 3, 197/8 (19) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Kurb laulik + Hool ja mure + Vihm ja vaeslaps + Nutust järv.
2. H II 42, 480/1 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
3. E 51936 (3) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Vihm võõrale maale + Vihm ja vaeslaps.
   Dbl.: H, R 5, 12 (3) — (1889).
4. H II 42, 716/8 (12) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
   Vihm ja vaeslaps + Vihm võõrale maale + Kuri kodu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 98: Kurb laulik, var. 1 [235].

2. 626.

Mis sa satat, vihmakene,
  või sa kaalut, kastekene,
  või sa uhat, o̱o̱kene —
likes te̱e̱t sa, vihmakene,
likes te̱e̱t sa linnukse,
  likes linnupojakse,
  likes suine suvilindu,
  likes päine pääsukese,
likes te̱e̱t, mina ligene,
märjäs te̱e̱t, mina mädäne!
Ole 'i kodu, kun ma kuiva,
  egä tare, kun tahente,
ole 'i tare esä tettu
  egä paari velle pantu,
nurga 'i velle nukertetu,
  kivi velle kikertetu,
  tala 'i esä tahutu —
  võõras esä tennu tare,
  võõras veli panden paari,
  võõras nurga nukertennu,
  võõras kivi kikertennu,
  võõras palgi siiä panden,
  võõras seinä siiä sääden.
Kos ma se̱e̱ like laode
  või ma märjä päälta päästä?
Panni nüüd parre veere pääle,
  talale tahenemaie —
  tala vastu tapeliia,
  parre vastu paugatele.
Liival sõs like laodi,
  mäe pääle päästi märjä.
Sinnap mul like liguni,
  sinnap mul märgä mädäni.

3.

Vt. laulutüüp nr. 299: Vihm võõrale maale, var. 2 [625].

4. 627.

Likes te̱e̱t, mina ligene,
  märjäs te̱e̱t, mina mädäne —
ole kodu, kun ma kuiva,
  ega taret, kun tahene,
ole ei esä tennu tare,
  ole ei emä tennu tare
  egä velle panden paari.
  Koe ma sis like laode?
  Mäe pääl pästu maja.
Mine üle, vihmakene,
  kaalu üle, kastekene,
  mine, vihma, Virumaale,
  oju, o̱o̱gu, Arjumaale —
  Virumaal o mehe musta,

mehe musta, naise laisa,
poisi kannukarvalise,
tüdrugu igitigitse.
Mine, vihma, virude neida,
mine, kaste, kasta neida,
mine, oogu, uha neida,
mõse poisi puhteesse,
vananaise valgeesse,
tüdrugu igitigitse!
Lääme kodu kulleldenna,
maja poole mõteldenna.
Mih ma kuuli kulleldenna
või ma mõisti mõteldenna?
Kuuli kumine kodusta,
eline esä taresta,
lagine velle lavva päälta,
põrine velle põrmatult.
Kodun müüti tütteriida,
anti alvale rahale,
korjatuile kopikuile.
Mina kuuli, kosti vastu:
„Emäkene, ennekene,
enne müünu mürgitüki,
kaubelnu kalevipaagi,
enne kui müüsid tüterida,
an'ned alvale rahale,
korjatuile kopikuile!"
Tohi ei kodu minnägi —
kodun kolmi, kik om kurja,
kodun katsi, kik karutse,
kik mu tutule tuleve,
kik mu arjale asuve:
siapoiss ai selgä kinni,
anipoiss ai arja kinni.
Mõtsa pia mina mineme,
mõtsan pia mina magame,
mõtsan toidav toomemarja,
kasvateve kaseladva.
Magusebe mõtsamarja,
tulusebe toomemarja,
kui o kodu piimäkoogi.

301. Omaksed merel.

1. E 45648 (3) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
   Omaksed merel + Uppunud vend.
   Dbl.: H III 5, 941/2 (7) — (1890).

1.

Vt. laulutüüp nr. 302: Uppunud vend, var. 5 [631].

302. Uppunud vend.

1. H II 5, 234/6 (36) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Venna sõjalugu + Uppunud vend.
2. H II 5, 269/71 (53) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
3. H II 23, 38/40 (12) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
4. E 51937/9 (5) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 15/7 (5) — (1889).
5. E 45648 (3) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
   Omaksed merel + Uppunud vend.
   Dbl.: H III 5, 941/2 (7) — (1890).
6. H II 42, 803/6 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
   Uppunud vend + Kalaneitsi.

Motiivi „Venna otsimine" vt. veel laulutüübis nr. 33: Imelik maja, nr. 112: Poiste poomine ja nr. 200: Naine tuleb põllu tõttu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 418: Venna sõjalugu, var. 4 [845].

2. 628.

Olli mul kolmi ellä velle:
üte ma saadi saiamaale,
tõise saadi marjamaale,
kolmande kalajõele.
Veli tulli kodo saiamaalta,
veli tulli kodo marjamaalta,
tule es kalajõelta.
Ai ma sõlge sõudamaie,
lehte laia lendämaie —
sõlg es sõvva, leht es lendä.
Lätsi ma esi otsimaie.
Ala võti velle alli,
kõrva võti velle kõrvi,
mano maalitu obese,
selgä saaritse sadula,
pääle teki tilbikirja.
Sõitsi ma teeda tipulist,
maada massakarvalist.
Ketsi vastu mul tulessi?
Tulli tähte, täisimeesi.
„Tere, tähte, täisimeesi!
Kas te näide näio vellä
linnapaigon liikuveda,
kõrdsipaigon kõndiveda,
kalajõen kalduveda?"
„Näime, näime, ei kõnele."
Sõitsi jälle tüki teeda,
ivikesi Iiumaada,
natukese Narvamaada,
raasikese rannamaada.
Ketsi vastu mul tulessi?
Tulli kuu, kuumasrinda.
„Kas te näide näio velle
kõrdsipaigon kõndiveda,
linnapaigon liikuveda,
kalajõel kalduveda?"
„Näime, näime, ei kõnele."
Sõitsi jälle tüki teeda,
tüki teeda, marge maada.
Ketsi vastu sis tulessi?
Tulli katsi kaubameesta.
„Tere, katsi kaubameesta!
Ka te näide näio velle
kõrdsipaigon kõndiveda,
linnapaigon liikuveda,
kalajõel kalduveda?"
„Näime, näime, me kõnelem:
näime ta merre mineveda,
kalajõkke kalduveda."
Sis lätsi kodo kurva meeli,
kurva meeli, leinäkeeli —
kuuli ma velle uppuveda,
kuuli järve jääduveda,
kalajõkke kalduveda.

3. 629.

„Külätüdrugu, sõsare,
külänäiu noorekõise,
kas te näide meie velle?"
„Miandes olli teie velle?"
„Rüüd olli sel'län, siid olli öölän,
kübär pähän päeväkirja."
„Sõsar noori, linnukõine,
lääme velle otsimaie!"
Lätsim, lätsim tüki teeda,
tüki teeda, pal'lu maada.
Vastu tulli agu, al'las meesi.
„Tere, agu, al'las meesi!
Kas te näide meie velle?"
„Miandes olli teie velle?"
„Rüüd olli sel'län, siid olli öölän,
kübär pähän päeväkirja."
„Me es näe teie velle."
Lätsim jälle tüki teeda,
tüki teeda, pal'lu maada.
Vastu tulli kuu, kuldameesi.
„Tere, kuu, kuldameesi!
Kas te näide meie velle?"
„Miandes olli teie velle?"
„Rüüd olli sel'län, siid olli öölän,

kübär pähän päeväkirja."
„Me es näe teie velle."
Lätsim jälle tüki teeda,
tüki teeda, pal'lu maada.
Vastu tulli päe, päämeesi.
„Tere, päe, päämeesi!
Kas te näide meie velle?"
„Miandes olli teie velle?"
„Rüüd olli sel'län, siid olli öölän,
kübär pähän päeväkirja."
„Meie näime teie velle —
veli veer'e vetelegi,
veli laskus lainedele,
kübär kulda veen veer'e,
siid tal ööläst laksub lainel."

630.

Üitsep velleke meile,
õbearjake õele,
kuldakannusek kaole,
seeki pandi palga pääle,
tibu pääle teenimaie,
raha pääle raiumaie.
Veli palgast jo pagesi,
tibu päälta teenimasta,
raha päälta raiumesta.
Lätsi velle otsimaie,
nõrka velle nõudamaie.
Lätsi iki tüki teeda,
tüki teeda, marge maada,
lipu liivasta mägeda,
vastu liiva valgeeta.
Mis mul vastu või tulese
või mul vastu veerenesse?
Vastu tulli päe, päänik meesi.
Tereti ma päeväkesta:
„Tere, päe, päänik meesi!
Ka te näide näiu velle
mere poole minnevetta,
jõe poole jõudaveta?"
Päe kuuli, kosti jälle:
„Ei me 's näe, ei kõnele."
Lätsi jälle tüki teeda,
tüki teeda, marge maada,
lipu liivasta mägeda,
vastu liiva valgeeta.
Mis mul vastu või tulese?
Vastu oli kuu, kuldameesi.
Teredi ma kuukesta:
„Tere, kuu, kuldameesi!
Ka te näide näiu velle
mere poole minneveta,
jõe poole jõudaveta?"

4.

Kuu vastu vaideliia:
„Ei me 's näe, ei kõnele."
Lätsi jälle tüki teeda,
tüki teeda, marge maada,
lipu liivasta mägeda,
vastu liiva valgeeta.
Mis mul vastu või tulese
või mul vastu veerenesse?
Vastu oli agu, armas meesi.
Tereti ma aokesta:
„Tere, agu, armas meesi!
Ka te näide näiu velle
mere poole minneveta,
jõõ poole jõudaveta?"
Agu kuuli, kosti jälle:
„Ei me 's näe, ei kõnele."
Lätsi jälle tüki teeda,
tüki teeda, marge maada,
lipu liivasta mägeda,
vastu liiva valgeeda.
Mis mul vastu või tulese?
Vastu tulli tähti, poisike.
„Tere, tähti, poisikeine!
Ka te näide näiu velle
mere poole minneveta,
jõe poole jõudaveta?"
Poiss seeg kuuli, kosti jälle:
„Mianes olli näiu velle?"
„Rüüd oli sel'län, siid oli öölän."
„Näime küll, meie ei kõnele
näiul meelesse pahasse,
süämele aigeesse —
veli ammu alla vetta,
kübär jäänu pääle vetta,
särk tal laia laineelle,
rüüd jäänu veeg el'ule."

D b l.: 4. seegi — 9. raiumast — 37. võideliia — 46. Teredi — 50. jõe — 56. valgeeida — 66. Näi küll.

5. 631.

Mis sa puhut, tuulekeine,
või sa lõõdsut, laia lõhna,
puhut puida, lõõdsut maida,
puhut puida puhteella,
varikmaida valgeella,
puhut me velle vesile,
emä latse laineelle!
Oksa ei ole veena,
latva ei ole lainella,
koes mo veli küüdse eidi,
küüdse eidi, sõrme sõusi,
sõrme sõusi, käe kääni.
Veere külge küüdse eidi,
rannaroogu ta rabasi —
mere veere rihvatelle,
rannaroogu raksatel,
veli vette upunes,
emä laits läits lainees.

D b l.: 1. puhud — 2. lõõdsud — 9. laineellä — 16. raksatele — 18. laineesse.

6.

Vt. laulutüüp nr. 72: Kalaneitsi, var. 7 [166].

303. Harja otsimine.

1. H II 5, 328/30 (12) < Polli v. — J. Hurt (1883).
2. H II 23, 546/7 (25) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
3. H II 23, 565/6 (40) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
4. H II 23, 306/7 (3) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
5. E 45651/2 (11) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890). Dbl.:H, R 5, 85/6 (7) — (1890).
6. H II 42, 688/9 (48) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891). Dbl.: ERA, Tõrvand 1, 33 (7).

1. 632.

Veere, veere, pääväkene,
kuulu, kulla tunnikene,
jõvva, armas ajakene!
Ole ike, pääväkene,
ole, päävä, orja poole,
orja poole, ärjä poole,
suiu pää sulaste poole,
lahvi karjalaste poole!
Piiri, pääv, peremi'e pääda,
piiri perenaise pääda,
suiu, pääv, sulaste päida,
istu mere veere pääle,
istu Koeva kotteelle,
kalajärve kaala pääle,
ari kuldine käena,
lauda laasi põlve pääl!
Pääv is't mere veere pääle,
is't ta Koeva kotteelle,
kalajärve kaala pääle,
ari kuldine käena,
lauda laasi põlve pääl.
Mis tal merre vai minesse,
või tal Koeva kukkunes,
või tal laine laskunes?
Ari merre tal minesse,
laud tal laine laskunes.
Õigas katte ta sulasta,
Peetereta, Paaveleta:
„Peeter, mu perissulane,
Paavel, paras palgapoissi,
mine too ari meresta,
mine too lauda laineelt!"
Peeter vastu vaideliia,
Paavel vastu palleliia:
„Kudas lää meelen meresse,
kaalani kalakoosse,
silmini sineveesse!"
„Pane selgä surmaamme,
pane pähä surmakübär,
pane jalga surmasuka,
pane jalga surmapastla,
aa sis kätte surmakinda,

võta selgä siidivõrku,
õlale õbene võrku,
mine sis meelen meresse,
kaalani kalakoosse,
silmini sineveesse!"

633.

Käärge, näiu, käärge,
eitke, näiu, ellä radu!
Et te nu eilä es kääre,
toona 's eidä ellä radu —
eilä lüksid elmissiida,
toona kaiit kaalussiida,
lüksid mere veere pääle,
lüksid Koeva kotteelle,
kalajärve kaala pääle,
Peibisjärve perve pääle,
laud oli laasine ihena.
Mis meil merre või minesse,
või meil Koeva kukkunesse,
või meil laeva laskunesse?
Elme merre meil minesse,
kaalus Koeva kukkunesse,
lauda laksi laineelle.

2.

Õigas ta katte sulasta,
pauk's ta katte palgalista,
Peetereta, Paaveleta:
„Peeter, mu perissulane,
Paavel, palgapoisikene,
aa nüid selgä surmarõõva,
pane pähä surmakübäre,
aa nüid kätte surmakinda,
pane kaala kalmuräti,
mine meelen sõs meresse,
kaalani kalakoosse,
ööni või Emäjõesse!"
Peeter vastu vaideliia,
Paavel vastu palleliia:
„Kudas lää meelen meresse,
kaalani kalakoosse,
ööni või Emäjõesse!"

634.

Veere, veere, päeväkene,
jõvva, armas ajakene,
kulu, kulla tunnikene,
veere, päevä, vetta mööda,
oju, päe, orasit mööda,
lase kaselatvi mööda,
lendä lepälatvi mööda,
joose puujuuri mööda,
veere velle aida pääle,
velle aida arja pääle,
kübärsepä küini pääle,
sadulsepä sanna pääle,
lihuniku linna pääle,
vahulik värädi pääle!

3.

Antke aiga päeväl veerta,
päevä veerta, aiga jõuda —
päeväl olli pal'lu tööda,
pal'lu oolta ommukulla:
päe küll otsip orjal päida,
suiup ta sulaste päida.
Isti mere veere pääle,
ari kuldine kähena,
laud tal laasi põlve pääle.
Mis tal merre või minesse
või tal lainil laskunesse?
Ari merre tal minesse,
laud tal laasi laineelle.

635.

Veere, veere, pääväkene!
Antke aiga päeväl veerta —
päeväkesel om pal'lu tööda,
pal'lu tööda, pal'lu vaeva.
Päe suiub sulaste päida,
piirib peremeeste päida,
laamib karjalaste päida,
ari kuldine kähene,

4.

lauda laasine põlve pääle,
istub mere külle pääle,
kalajärve kalda pääle,
Sinejärve serve pääle,
Peibisjärve perve pääle.
Mis sääl merre või minesse,
või tal Koiva kukunesse,
või tal laine laskunesse?

Ari tal merre minnesse,
laasilauda laskunesse.
Õigas ta katte sulasta,
Pe̮e̮tereta, Paaveleta:
„Pe̮e̮ter, mu perissulane,
Paavel, mu palgapoisike,
mine to̮o̮ ari meresta,
lauda laasine laineesta!"
Pe̮e̮ter vastu vaideliia,
Paavel vastu palleliia:
„Kudas lää meelen meresse,
elult või emäve̮e̮sse,
kohalt otsa otsimaie,
elult enge ukkamaie!"
„Aa sa selgä surmaame,
pähä pane surmakübäre,
aa sa jalga surmasuka,
pane otsa surmapastle,
mine sis meelen meresse,
kohalt otsa otsimaie,
elult enge ukkamaie!"

5. 636.

Kähärke, näiu, kähärke,
eitke, näiu, ellaro̮o̮di!
Et te no eilä es kähäre,
toona 's eidä ellero̮o̮du —
eilä lüksid elmessida,
toona kaied kaalussida,
lüksit mere veere pääle,
kalajärve kaala pääle,
Peibisjärve perve pääle,
Sinejärve servä pääle.
Mis teil merre või minesse,
või teil Koeva kukunes,
või teil laine laskunes?
Elme teil merre minesse,
laasielme lainelle,
kaalus Koeva kukunes.
Õigasit katte sulasta,
Pe̮e̮tereta, Paaveleta:
„Pe̮e̮ter, mo perissulane,
Paavel, palgapoisikene,
võta selgä siidivõrgu,
õlale võrgu õbetse,
mine to̮o̮ elme meresta,
kaalus Koeva koteelta,
laasielme lainelta!"
Pe̮e̮ter vastu vaideliia,
Paavel vastu palleliia:
„Lää ei meelen meressa,
elute ei emäve̮e̮sse,
kuhalt otsa otsimaie,
elult enge ukkamaie."

Dbl.: 2. ellä ro̮o̮du — 5. eilä rö̮ö̮ksi elmessiida — 6. kaiet kaalussiida — 15. laineelle — 17. õikusit — 22. õpetse — 25. laineelta — 27. vaideliia — 28. meresse.

6. 637.

Näiukese noorekese,
antke aiga päeväl veerta,
päeväl veerta, ajal jõuda —
päeväksel om pal'lu tö̮ö̮da,
pal'lu tö̮ö̮da, pal'lu vaeva,
pal'lu o̮o̮lta ommukulla!
Päe sugi sulaste päida,
laanib karjalaste päida,
piirib peremeeste päida,
ari tal kuldine kähene,
laud tal laasi põlve pääle.
Is'te Koeva koteelle,
Sinijärve servä pääle,
kalajärve kalda pääle.
Mis tal merre või minesse,
või tal laine laskunesse,
või tal Koeva kukunesse,
Sinijärve satunesse?
Ari merre tal minesse,
laud tal laine laskunesse,
kaalus Koeva kukunesse,
Sinijärve satunesse.
Õigas ta katte sulasta,
Pe̮e̮terita, Paavelita:
„Pe̮e̮ter, mu perissulane,
Paavel, paras palgapoissi,
võta selgä siidivõrku,
võta kaala kardavõrku,
õlale võrku õbene,
pähä pa surmakübäre,

aa sa jalga kalmukaldsa,
kalmukaldsa, surmasuka,
mine too ari meresta,
laud too laasi laineesta,
kaalus Koeva kotteelta!"
Paavel vastu pallelile,
Peeter vastu vaielile:
„Kudas lää meelen meresse,
elult või Emäjõesse,
silmini siniveesse,
kaalani kalakoosse
oma enge ukkamaie,
kohalt otsa otsimaie!"

D b l.: 1—26. (puudub) — 29. õlale võrgu õbetse — 43. (puudub).

304. Laevasõit.

1. H II 42, 642/3 (20) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891). Laevasõit + Vahelt vaeslaps.

1.

Vt. laulutüüp nr. 203: Vahelt vaeslaps, var. 4 [469].

305. Kalajõgi.

1. GEG, EH 65, 52/3 — (1817—1825). Kalajõgi + Kalaneitsi.
2. H II 5, 327/8 (11) < Polli v. — J. Hurt (1883). Kalajõgi + Kalaneitsi.
3. H II 42, 484/5 (6) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891). Kalajõgi + Kalaneitsi.
4. H II 42, 823/6 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1893). Kalajõgi + Kalaneitsi.
5. H II 48, 92/3 (14) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

1.

Vt. laulutüüp nr. 72: Kalaneitsi, var. 1 [163].

2.

Vt. laulutüüp nr. 72: Kalaneitsi, var. 2 [164].

3.

Vt. laulutüüp nr. 72: Kalaneitsi, var. 3 [165].

4.

Vt. laulutüüp nr. 72: Kalaneitsi, var. 8 [167].

638.

5.

Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa:
mis sääl Kärstne mäele,
või om Valga vaieella,
või om Riia karjamaala?
Tamm om Kärstne mäele,
vaher Valga vaieella,
lepp o Vene viire pääla,
juure ütte jooskele,
ladva ütte langele,

lehe ütte lendele.
Mis säält joosi alta juure?
Jõgi joosi alta juure,
sääl om sehen siiaskala,
siiaskala, siidiändä,
avi alli, lauki otsa,
säre suure, sel'lä musta,
ahun jälle arjas teräve.

Kiisa iki kivi päälä,
vähjä väl'län veere päälä,
kiisa iki kiskujeda,
vähjä vällävõttaje:
„Tulge noota, nooremehe,
võrku, Valga poisikese,
tulge kiisku kiskumaie,
vähjä väl'lä võttamaie!"

306. Imelik kala.

1. H II 42, 822/3 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

1. 639.

Mis ma kotisse kogusi?
Konnad ma kotisse kogusi,
viisi saksa lavva pääle,
lassi saksa põrmantulle.
Kik saksa sis sala kõneliv,

Riia ärrä eidiv risti:
„Mis kala nee küll pia oleme —
esi na niudit nirgutev,
esi na lõuge lõksutev!"

307. Puud ja linnud.

1. GEG, EH 65, 3/6 (1—2) — (1817—1825).
Venna hobune + Hoolas mees + Meie ja teie poisid + Puud ja linnud + Loomad põllul + Sarvepuhuja.
2. H II 42, 712/3 (10) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Puud ja linnud + Loomad põllul.
3. E 45925 (15) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Dbl.: H II 42, 916 (3) — (1893).

1.

Vt. laulutüüp nr. 39: Meie ja teie poisid, var. 1 [102].

2.

Vt. laulutüüp nr. 314: Loomad põllul, var. 5 [653].

3. 640.

Ihkin-tohkin, toomeoksa,
lihkin-lahkin, laanelilli.
Keik oksat oravet täisi,
keik tipud tiasit täisi,
ladvat laanelinde täisi.

Dbl.: 3. kik — 4. kik tiput — 5. ladvad.

308. Kägu, kuku suve!

1. H II 5, 333/4 (17) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Kägu, kuku suve + Käokiri.
2. H III 5, 858/9 (7) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).
Kägu, kuku suve + Ladvad lindudele.

3. H II 42, 604 < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Dbl.: ERA, Tõrvand 2, 34.

1.

Vt. laulutüüp nr. 415: Käokiri, var. 1 [837].

641.

Kuku iki, käokõine,
elgi, ellä linnukõine,
kuku kullasta suveda,
elgi elläst einäaiga,
palavata parmuaiga,

2.

kibedata kiiniaiga!
Kägu ei kuku kivile,
lind ei laula lastusmaile —
kägu kukub puile puhteeile,
varikuile valgeeile.

642.

Kuku, kuku, käoke,
kuku kullasta suveda,
kuku õnnist õitseaiga,
kuku ilust einäaiga,

3.

kuku kenä künnüaiga,
kuku kaunist kasuaiga,
parajata parmuaiga!

Dbl.: 1. käokene — Värsside järjekord: 4, 3, 6, kuku lõbust lõikuaiga, 5, 7.

309. Teder tahab muneda.

1. E 45942/3 (27) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Dbl.: H II 42, 929 (14) — (1893).

643.

Esäteder, seę las'k sihti,
emä vastu vakutelle:
„Tule siiä, musta lindu!
Muu linnu ammu munenu —
mina alle tallamede,

1.

pesä alle kandamede.
Allep lehte lepikunna,
oksa külä uibeenna,
karva külä karjamaale."

Dbl.: 9. karja.

310. Loomine.

1. H II 5, 321/2 (6) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Üteldakse vanaks + Ennemuistne elu + Loomine.
2. H II 23, 510/1 (9) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
3. H II 5, 264/5 (49) < Karksi v. — J. Hurt (1883).

1.

Vt. laulutüüp nr. 27: Üteldakse vanaks, var. 1 [79].

644.

Kiigu, kiigu, kiigukene,
kiigu, kiigu kõrgeesse,
poolest ilma taeveesse,

2.

kust saa kuul kullil lendu,
aastel anil ojude,
päeväs pääsuksel pugede!

Lennäs üles kiigu pääle,
ọọris jala otsa pääle.
Võt't ta sõs pesä telelte —
teles kuu, teles katsi,
teles pọọli kolmatetu.
Sai sẹẹ pesä valmiesse,
võt't ta sõs mune munede —
munes kuu, munes katsi,
munes pọọli kolmatetu.
Sai sõs muna tal munetu,
võt't ta sõs poige aute —
aus kuu, aus katsi,
aus pọọli kolmatetu.
Üits sai kuus taeveesse,
tõine päeväs pääle ilma,
kolmas sai söödule kivisse.
Kust neid tunne tuntanesse,
aige, päeve arvatesse,
kui ole kuud taeveenna,
ei ka päevä pääle ilma!
Kust sẹẹ õlu tetänesse,
kui ole söödule kiveje!

3. 645.

Tulli lindu muialt maalta,
alli lindu Arjumaalta.
Koes ta eidis engämaie
või ta laskis laulamaie?
Näio kiigu õrre pääle.
Ürjäs ta pesä kogume —
kogus kuu, kogus katsi,
pọọli tõista, kolmadeta.
Ürjäs ta mune munema —
munni ta kuu, munni katsi,
pọọli tõista, kolmadeta.
Ürjäs ta poege auduma —
audus kuu, audus katsi,
pọọli tõista, kolmadeta.
Akas ta poege pilduma —
pildus kuu, pildus katsi,
pọọli tõista, kolmadeta:
üte söödile kivisse,
tõise pääväs pääle ilma,
kolmade kuus taevees.
Kost nẹẹ linna tetänesse,
kui ole söödile kiveja!
Kost nẹẹ tunni tuntanesse,
kost nẹẹ aja arvates,
kui ei ole tähti taeveen,
pääväkesta pääle ilma!

311. Lindude õlu.

1. H II 42, 525 (5) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
2. E 45939/40 (23) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892). Dbl.: H II 42, 925/6 (10) — (1893).

Motiivi „Kull kutsumata" vt. veel laulutüübis nr. 362: Rehepeksja.

1. 646.

Korjagemi, kerjägemi,
kerjägemi kesväpäida,
korjage kọọalutse,
teeme sõs tegu õluta,
utam uusi kurnake!
Kutsum sõs kure võõreesse,
kure naise naaberesse.
Ei me 'i kutsu ritsikuta
egä 'i taha talvikuta —
ritsik kurja riideleme,
talvik kurja tapeleme,
ragus kure uvve kuvve,
käre vastatse kasugu,
tiasel tinakübäre.

2. 647.

Kana-kukke katekeisi:
„Lääme suure aida ala
sibisteme, sabisteme!
Sibisteme seidse terä,
sabisteme sada terä,
teeme üits tegu õluta,

utam uusi kurnakeine.
Kutsum kurge, käsem kärge,
kutsum kurge võõreesse,
käsem kärge käimä tulla,
käre naista naaberesse.
Ära kutsu ritsiketta
egä tahta tallekida —
ritsik kurja riideleme,
talvik kurja tapeleme,
vällä võtt väidse veritse,
tupest võtt mõõga tulitse,
alta õlma al'le ravva,
ragu kure uvve kuvve,
käre vastatse kasugu.
Kutsume vana varesta —
vares vaga linnukeine!"

D b l.: 7. kurnakeisi — 11. naaberessa — 13. tallekiida.

312. Vaene varblane.

1. E 45945 (30) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Dbl.: H II 42, 931 (17) — (1893).

648. **1.**

Oh mina vaene varbeline,
sinisiibu pääsukene,
õbelõngu lõokene,
kun ma kurda kurja tunni,
viivite ma vihmaọọgu?
Roovikunna, rästseenna,
karupersen, katussenna —
sääl mina kurda kurja tunni,
viivite ma vihmaọọgu.

D b l.: 4. kurva — 8. kurva

313. Jänese õhkamine.

1. GEG, EH 65, 108/9 (3) — (1817—1825).
2a. H II 42, 858 (7) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
b. H II 42, 888/9 (10) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

649. **1.**

JÄNESSE LAUL.

Jänes, jänes, vaga lind,
ööd ja päevä püüti sind.
Küll ma tääsin, kus ma seisin —
seisin suure mõtsa seẹs,
pakso pajopõõsa seẹs,
sääl ma sein lepäkọọrt,
augasin ma aavakọọrt,
pajokọọr mul paras rọọg,
pisut kaero katsin koa.
Tulli jääger mõisa pọọlt
oma pikä püssiga,
omma ulga urtega.
Urt mursis, püss laskis.
Saadi siis mind kätte koa,
viiti mõisa koka kätte.
Mina kokka palleliia:
„Kuule, kokka, rasvamokka,
ärä mind keẹtä kibedaste,
ärä mind paista palavaste,
mina es teẹ jo pal'lo kurja —
mina sei jo lepäkọọrt,
augasin ma aavakọọrt,
pisut kaero katsin koa,
katsin orast amba pääle.
Mõisa kari olli koa,
pillid-sarved ollid pääs.
Nibide-nabide kinni võtsid,
pets ja paats mulle panti
mino vaese inge pääle,
viiti mõisa koka kätte.
Pisuk lind küll ollin ma,
ellin suure mõtsa seẹs,
pakso pajopõõsa seẹs.

2a. **650.**

Ollin til'luk linnukene,
el'len suure mõtsa seẹs,
paksu pajupuhma alla.
Tullit kütit, tullit jäägrit
oma kolme koerage.
Ku ta andis selle paugu,
mis käüs läbi kopsu, maksa.
Tere, kokk, sa rasvamokk,
ärä keedä kibedaste
ega vaari valusaste!
Saksa poja pada kẹẹs,
liha süvväs liuh-lauh.
Tere kah, tuatüdruk!
Kogu nẹẹ luukse kokku,
seo siidirätikusse,
vii mõtsa kannu otsa!
Säält sai til'luk linnukene,
ennemuistene poisikene,
kessi el'le mõtsa sehen,
paksu pajupuhma alla.

2b. **651.**

Ollin til'luk linnukene,
ellin suure mõtsa sehen,
paksu pajupuhma alla.
Tullit kütit, tullit jäägrit
oma kolme koerage.
Ku ta andis selle paugu,
mis käüs läbi kopsu, maksa!
Tore kokk, sa rasvamokk,
ärä keedä kibedasti
ega vaari valusasti!
Saksa poja pada kẹẹp,
liha süvväs liuh-lauh.
Tere ka, tuatüdruk!
Kogunu nẹẹ luukse kokku,
seo siidirätikusse,
vii na mõtsa kannu otsa —
säält sai til'luk linnukeine,
ennemuistene poisikene.

314. Loomad põllul.

1. GEG, EH 65, 3/6 (1—2) — (1817—1825).
   Venna hobune + Hoolas mees + Meie ja teie poisid + Puud ja linnud + Loomad põllul + Sarvepuhuja.
2. H II 23, 32 (7) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
3. H II 23, 307/8 (5) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
   Huntide mets + Loomad põllul.
4. H II 23, 97/8 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1890).
   Huntide mets + Loomad põllul.
5. H II 42, 712/3 (10) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
   Puud ja linnud + Loomad põllul.

6a. H II 42, 856/7 (6) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
   Loomad põllul + Sarvepuhuja.

b. H II 42, 886/8 (9) < Karksi v. — J. Hünerson (1893)
   Loomad põllul + Sarvepuhuja.

1.

Vt. laulutüüp nr. 39: Meie ja teie poisid, var. 1 [102].

2. 652.

Urda, olge usine,
käüge kiire, karjakoera,
võtke karu kaarasteegi,
põder põllupeenarest!
Liha saagu jo teile,
sarve saagu jo minule!

3.

Vt. laulutüüp nr. 269: Huntide mets, var. 1 [580].

4.

Vt. laulutüüp nr. 269: Huntide mets, var. 2 [581].

653.

5.

Lätsi mõtsa ommukulla,
Mis ma löüsi mõtsastegi?
Löüsi ulga uibueida,
tõise salga sarappuida,
kolmanda salga kuhlappuida,
egän tipun sääl tiane,
egän ladvan laululind.
Lätsi jälle tüki teeda,
tüki teeda, margu maada,
löüsi kaara kasvaesta,
tõuvil'lä tõusumesta.
Sis näi karu kaarastegi,
põtra põlluvil'lästegi,
nugist nurme keskeelta,
ilvesse ma einämaalta.
Võti piiu pikä vitsa,
kandilise kaseladva,
sis lei undil uule pääle,
karul kaalaluu pääle,
nugisselle nuki pääle,
ilvesselle ihu pääle.
Unt läits mõtsa ulveenna,
karu perrä karjunenna,
nugis nukki oideenna,
ilves mõtsa ikkeenna.

6a.

Vt. laulutüüp nr. 80: Sarvepuhuja, var. 3a [185].

6b.

Vt. laulutüüp nr. 80: Sarvepuhuja, var. 3b [186].

315. Kolm koera.

1. H II 23, 563/4 (38) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Kaua karjas käinud + Karjasepõli + Kolm koera.

1.

Vt. laulutüüp nr. 168: Kaua karjas käinud, var. 2 [394].

316. Hää jahikoer.

1. H II 5, 271 (54) < Karksi v. — J. Hurt (1883).

654.

1.

Egaüits kiidab omada:
isänd kiidab engesida,
ärrä äida tõldesida,
susi kiidab suurta mõtsa,
karu laia laantamõtsa,
rebäne rägäpajoda,
jänes arva aavikoda.
Mis kiidi mina vaene?
Kiidi neida koerakeisi:
„Oh mu kulda koerakese,
raudaända rakakese,
suvve tõiv soe kodoje,
talve talviku jänese,
keväjält kenä rebäse.“

317. Kass kaevus.

1. H II 42, 534/6 (15) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892). Rikka ja vaese söök + Kass kaevus + Imed + Sundija sulane.
2. H II 23, 316/7 (19) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
3. E 45940/1 (24) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892). Rikka ja vaese söök + Kass kaevus.
Dbl.: H II 42, 926/7 (11) — (1893).

1. 655.

Külä tapsi küüti ärgä,
vald tapi vana pugali,
muu tapiv musta ärjä,
tõine talu tõissu ärgä —
mi tapi mina vaene?
Tapi murust musta kuke,
laudast valgepää vasigu,
tapi ma vana varese.
Sai ma ulga orstesida,
mõhetävve mõukessida.
Tulli kassi, niilussilma,
niilussilma, nõelaända,
sei mu ulga orstessida,
mõhetävve mõukessida.
Lätsi-s kassi kiputeme.
Võti ma küläst kümme meesta,
kümme meesta, kümme köita,
saajatalult sada meesta,
sada meesta, sada köüta,
lätsi-s kassi kiputeme.
Kass karas kasikusse,
allisilma aavikusse.
Sai ma, vaene mees, vadime,
sukat suhun, kaldsad kaalan,
ame ammaste vahele.
Sai sõs suure Saaremaale.
Saaremaal sada imeta:
koerad kündsid, ärjäd auksid,
iired aive itsemida,
varese vagu vedäsiv,
iir oli pantu isäntisse,
kurg oli pantu kubijesse.
Sääl olli iire ärjä suuru,
kirbu kirju koera suuru,
ritsigu rebäse suuru.
Ollin ma enne ärrä poissi,
kandsin ärrä kannussida,
vana ärrä vammussida,
suure ärrä sulgessida,
noore ärrä nopsessida —
nüüd ole sundije sulane,
lintsi-lantsi karjakoera.
Sundijel olli suure ruuna,
suure ruuna, kõrvi kääli —
egä suve taht's sugide,
egä talve taht's tasude,
egä aaste taht's aride,
egä poolbe taht's puhaste.

2. 656.

Ooti pühä ma tuleveta,
kalli aja kalduveta,
jõulu kätte jõudeveta,
uvveaasta ulaveta,
tei ma ulga orstesida,
mõhetävve mõugesida.
Tuli kassi, kiilusilma,
kiilusilma, nõelaända,
sei mu ulga orstesida,
mõhetävve mõugesida.
Lätsi kassi kiputama —
kass karas külä kaeusse.
Võti küläst kümme meesta,
kümme meesta, kümme köüta,
lätsi kassi kiskumaie,
kiilusilma kätte saama.
Katik läits kanepine köis,
niidsin köisi niksatenna,
kass sat'te külä kaeusse.
Kahju kassist, kahju kaeust,
veel enäm külä veest.

3. 657.

Muu küll tapi, mis na tapi,
muu küll tapi musta ärjä —
mis tapi mina vaene?
Ma tapin vana varese.
Sada vaati sai lihada,
tuhant pütti päädikiida.

Tei mina ulka orstessiida,
mõhetävve mõukessiida.
Tulli kassi kamberesta,
vibuända Vil'läntista,
sei mu ulga orstessiida,
mõhetävve mõukessiida.
Lätsin mõtsa vitsa otsme.
Tõin mina mõtsast pikä vitsa,
lätsi kassi kiputeme.
Kass joosi külä kajosse.
Lätsi küllä abi otsme.
Tõi mina küläst kümme mẹẹsta,
kümme mẹẹsta, kümme köü-[ta —
katik läits kanepin köüdsi,
katik ven'ne villan köüdsi.
Kahju sis kassi, kahju kajost,
vẹẹl änäm külä vẹẹsta.

D b l.: 1. Muu küll tapsi, mis na tapsi — 2. tapsi — 3. tapsi — 6. päädikuida — 9. Tulli kassi kaugeesta — 11. orstesiida — 16. joọssi — 21. kõüsi — 22. (puudub) — 23. kassist — 24. enäm.

318. Hiir parastab.

1. H II 5, 333 (16) < Polli v. — J. Hurt (1883).

658. **1.**

Paras, paras, kassike,
tiiss, tiiss, tindermann —
kassi esä ärä koolu,
kassi emä ärä koolu,
matet Maari mulla sisse!

Paras, paras, kassike —
seid mu esä, seid mu emä,
seid mu viisi ellä velle,
kuus mu kullasta sõsarta!

319. Kuldrebane.

1. H II 42, 529/30 (10) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).

659. **1.**

Käüsim, käüsim, sõtsikeine,
käüsim lasta ristimenna,
vähikesta värvimenna.
Mih me näime minneenna?
Näime ruskipää rebäse.
Kuld tal olli kukurenna,
õbe tal päälaena,
vaske ammaste vahele.
Küssi kulda endeelle,
õbet ristilatselegi.
Anna es igitigine,
anna 's kulda kukuresta,
õbet ei päälaesta,
vaske ammaste vahelta.

320. Imed.

1. GEG, EH 65, 113/4 (5) — (1817—1825).
Sundija sulane + Imed.
2. H I 2, 136 (2) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
Sundija sulane + Imed.
3. H II 42, 534/6 (15) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
Rikka ja vaese sõõk + Kass kaevus + Imed + Sundija sulane.

1.

Vt. laulutüüp nr. 398: Sundija sulane, var. 1 [812].

2.

Vt. laulutüüp nr. 398: Sundija sulane, var. 2 [813].

3.

Vt. laulutüüp nr. 317: Kass kaevus, var. 1 [655].

321. Oma ja võõras mets.

1. EKS 4⁰ 3, 171/2 (8) < Põõgle v. — J. Kitzberg (1877).
   Oma ja võõras mets + Ärge naerge neiusid.
   Dbl.: H III 15, 617/8 (2).
2. H II 23, 45 (17) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 176: Ärge naerge neiusid, var. 1 [411].

2. **660.**

Lääme mõtsa kõndimaie,
varikmaida vaatemaie.
Oh mu oma mõtsakene,
oh mu oma mõtsa aisu!
Meie mõtsan meeaisu,
varikunna vahaaisu,
meie kuuse joosev kulda,
kase valgeta vahada,
lepä tilguve tinada,
aava al'lasta õbeda.
Võhe-võhe, võõras mõtsa,
võhe, võõras mõtsaaisu,
oh mu oma mõtsa aisu,
magust mõtsa aisukest!
Tõiste mõtsan tõrvaaisu,
meie mõtsan meeaisu.

322. Kuri mets.

1. H II 23, 553/4 (30) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
2. H II 23, 31 (4) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
3. E 45973/6 (6) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
   Poiss tõuseb neiude juurest + Kuri mets + Ehmatanud hobune.
   Dbl.: H II 42, 933 (23) — (1893).

Motiivi „Tee Virru" vt. veel laulutüübis nr. 124: Suvine sõber.

1. **661.**

Lääme läbi kolme mõtsa,
läbi kolme kurja mõtsa,
läbi alva aavamõtsa,
kate me kasevarigu —
kuusemõtsa kissi kurgu,
kasemõtsa kääni kaala.
Lätsi verine ma velile,
urmane onupojale.
Velle minulta küsüsi:
„Sõsar noori, linnukene,
om sul äiä, om sul ämmä,
om sul äiä raussepä,
om sul ämmä raussepä
või o mõdse mõõgassepä,
küdü kirveste tegije,
nadu väiste värmitseja?"
Mina kuuli, kosti jälle:
„Veli ellä, vellekene,
ma tulli läbi kolme mõtsa,
kolme kurja kuusemõtsa,
kate ma kasevarigu —
kuusemõtsa kissi kurgu,
kasemõtsa kääni kaala."

662.

2.

Koe sęę tęę mineesse
või sęę rada argunesse?
Tęę Virru jo mineesse,
rada Arju argunesse.
Lääme läbi kolme mõtsa,
läbi kolme kurja mõtsa:
üits olli mõtsa ihnamõtsa,
tõine mõtsa õhnamõtsa,
kolmas kurja kuusemõtsa.
Ihnamõtsa tõmmas ilbu,
õhnamõtsa tõmmas õlma,
kaskimõtsa tõmmas kaala,
kuuskimõtsa tõmmas kurgu.

3.

Vt. laulutüüp nr. 186: Poiss tõuseb neiude juurest, var. 9 [432].

323. Metsapuud pole sarnased.

1. H II 23, 45/6 (18) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
2. H II 42, 821/3 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
3. E 52456/7 (21) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893). Dbl.: H II 42, 940/1 (37) — (1893).

663.

1.

Lätsim mõtsa kõndimaie,
varikmaida vaatamaie,
lätsim puida tundemaie,
kas om puu üte piku,
kaseladva üte laiu,
kuuse ütekoorelise,
lepä ütelehelise,
toome ütetoimelise.
Ole ei puu üte piku,
kaseladva üte laiu,
kuuse ütekoorelise,
lepä ütelehelise,
toome ütetoimelise.

664.

2.

Velle ellä, vellekese,
ärä te üttetõisi põlage,
olge iki ütel meelel,
oidke iki ütte parti!
Vaatke vällä mõtsa pääle,
vaatke vällä varigu pääle,
kas kik puu om ütepikutse,
laaneladva või ütelaiutse!
Mõni puu om kinderik,
mõni puhmas jänderik,
mõni kask om kõverep,
mõni saar om silevep.
Kas na üttetõisi põlgav,
ütetõise oksi vihkav —
ütel kottel na kumardev,
ütest paigast na painutev.

665.

3.

Lääme mõtsa kõndimaie,
lääme mõõtamaie,
varikmaid valatamaie,
kas o puu üte piku,
kaseladva üte laiu,
kuuse ütekullalise,
lepä sirgelehelise!
Kui ei ole puu üte piku,
kaseladva üte laiu,
kuuse ei ütekullalise,
lepä sirgelehelise,
võtam kätte käärikeise,
püäm puu üte piku,
kaseladva üte laiu,
lepä ütelehelise,
kuuse ütekullalise.

Dbl.: 2. lääme mõõtamaie.

324. Ladvad lindudele.

1. H II 23, 434/6 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Maarja magab taevas + Ladvad lindudele + Käokiri.
2. H III 5, 858/9 (7) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).
   Kägu, kuku suve + Ladvad lindudele.
3. E 45963 ja 45965 (28) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Ladvad lindudele + Kellele toome lehesed.
   Dbl.: H II 23, 290 (26) — J. Kunimägi (1889).

Vrd. laulutüüpi nr. 349: Kellele toome lehesed ja nr. 350: Maarja magab taevas.

1. 666.

Lääme lehti lepikusse,
kuldaluuda kuusikusse,
vahavitsa varikusse,
murram oksa, kakkam katsi,
murram maha muu oksa,
teeme Maarile majada,
pühä Pęęterel pesäda!
Mina kuuli, kosti jälle:
„Ei Maari majan ei maka,
pühä Pęęter ei pesäna —
Maari makap taeveenna,
Pęęter pilvede siana."
Näiukese noorekese,
murram maha muu oksa,
jätäm jälle ellä oksa
käol tulla, tõisel minnä,
sisaskil sihen eläde,
peoleo lennätelle!
Kägu lää ärä siita maalta,
kukk ta kirja kivi pääle,
kukk ta märgi mätteesse,
armi aiateibäesse.
Kubije naise kavale,
kiltrel naine kitusnaine,
Andsu naine aus naine,
rihepapil rikas naine,
võt's ta kirja kivi päälta,
võt's ta märgi mätteesta,
armi aiateibäesta,
kudas kirja kindeesse,
suure kirja sukessiile,
armi ai ta ammeesse,
paksu pallapoolikusse,
liia kirja linikusse.
Kust tunnus kubije naine,
või nu kiltre kitusnaine,
või nu Andsu aus naine,
rikas rihepapi naine?
Kirikun na kävveenna,
alterin na astuenna
käokinda neil kähena,
käokirja kindeenna,
käoame tal sel'läna,
käoarmi ammeenna,
suure kirja sukessiina,
paksu pallapoolikunna,
liia kirja linikunna.
Kust tunnus vaenelatsi?
Kirikun na kävveenna,
alterin na astuenna
kinda kirjatu kähena,
suka kirjatu jalana,
ame aamade sel'läneegi,
pakelest põlle ihena,
kanepise kaalaräti —
säält tunnus vaenelatsi.

2.

Vt. laulutüüp nr. 308: Kägu, kuku suve, var. 2 [641].

3. 667.

Läämi lehti lepikus,
kuldaluuda kuusikusse!
Murram ütsi, kakum katsi,
jätäm jälle ellä oksa
käol tulla, linnul minnä,
sisaskil sehen eläde.
Kui tule kägu meie maale,
sisasklindu siiä maale,
kägu ei kuku kivile,
lind ei laula lastusmaale —

kägu puile, kägu maile,
kägu puile puhteeile,
varikmaile valgeeile.
Näiukeise noorekeise,
kellel me nee lehe murram,
või me kakum kaseladva,
või me piirim pihlalehe?
Neile külä küüräkiile,
neile valla vargeeile,
Lõve kirstulõhkujale,
Arju aidakiskujale.
Oles meil ollu oma velle,
meie lääs läbi küläje,
pistäs läbi Piibi usse —
säält me toos toomeoksa,
säält me piiris pihlalehe
ende vellele magade.

D b l.: 1. Lääme lehti lepikusse — 2. kuldalauda — 12. ja 13. (vahetatud) — 17. pihlappuida — 18. küiräkile — 19. vargaeile — 20. kirstulõhkujaile — 21. aidakiskujaile — 23. me.

325. Marjade noppimine.

1. E 46009/10 (17) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H, R 5, 69 (24) — (1889).

668.

1.

Kiigu, kiigu, kiigukeine,
kiigu, kiigu kõrgeesse,
üle õrde, päälta parde,
üle õrde õunapuis,
päälta parde pihlapuis!
Pihlapul o pikä oksa,
pikä oksa, suure säuga,
nee o maani marju täüsi.
Kessi joosi kor'gamaie?
Noorik joosi kor'gamaie.
Noorik korjas põlletävve,
külämees kübäretävve.

326. Humal.

1. H II 5, 272/3 (56) < Karksi v. — J. Hurt (1883). Sügisel kosjad + Humal.
2. H III 5, 853 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).

1.

Vt. laulutüüp nr. 134: Sügisel kosjad, var. 3 [327].

669.

2.

Umal uigasi oruna,
vesi see lauli lätteenna,
kes'u keerudi mäele:
„Kunas me kolmi kokku saame,
kolmi kokku kukkumaie,
nel'lä ütte laulamaie?
Sellel suurel jõulupühäl,
sis me kolmi kokku saame,
kolmi kokku kukkumaie,
nel'lä ütte laulamaie."

327. Puude raiumine.

1. EKS 4⁰ 3, 213 (26) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877). Onnimanni + Puude raiumine.
2. H II 23, 509/10 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890). Onnimanni + Puude raiumine.

1.

Vt. laulutüüp nr. 429: Onnimanni, var. 1 [875].

2.

Vt. laulutüüp nr. 429: Onnimanni, var. 2 [876].

328. Suur tamm.

1. GEG, EH 65, 14/6 (6) — (1817—1825).
   Haned kadunud + Suur tamm.
2. H II 5, 225/30 (33) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Haned kadunud + Suur tamm.
3. H II 5, 305 (80) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
4. H II 23, 40/3 (13) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Suur tamm + Kirves haavab venda.

Motiivi „Pühkmed" vt. veel laulutüübis nr. 268: Sõnakera ja nr. 404: Mitu halba.

1.

Vt. laulutüüp nr. 337: Haned kadunud, var. 1 [690].

2.

Vt. laulutüüp nr. 337: Haned kadunud, var. 3 [692].

3. **670.**

Meie katsi vaestalasta,
vaestalasta, leinälasta,
istum võõraste orunna,
kurdam võõraste kurunna.
Mi an'd võõras meile tööda?
Võõras pan'ds merda pühkima,
kalajärve kaevama.
Koe mi nee pühke pühime?
Pühime pühä kuasse,
kannam Maari silla pääle.
Mis sinnä pääle kasvanesse?
Raudatamme, iieleppä.
Tamm taht' taevasta laote,
oksa pildu päälta pilve.
Lätsi velle palleleme:
„Veli ellä, vellekene,
ihu kirves, kirjuvarsi,
terä tabuni tasane,
raiu maha raudatamme,
raudatamme, iiuleppä!
Tüvest tee sa tünderida,
ladvast laevaankurida,
keskelt kirju kurikida!"

4.

Vt. laulutüüp nr. 329: Kirves haavab venda, var. 1 [671].

329. Kirves haavab venda.

1. H II 23, 40/3 (13) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Suur tamm + Kirves haavab venda.

Motiivi „Juhatusi matjaile" vt. veel laulutüübis nr. 76: Neiu surm.

671. **1.**

Lääme tammile mäele,
lääme tammi istuteme!
Istudi ma tammekõise,
istudi esä nimele.
Tammi ärä kuivanesse,
oksa maha murdunesse,
latva maha laskunes.
Lätsi tammile mäele,
lätsi tammi istudeme.
Istudi emä nimele.
Tammi ärä kuivanesse,
oksa maha murdunesse,
ladva maha laskunesse.
Lätsi tammile määle,
lätsi tammi istuteme.
Istudi ma oma nimele.
Tammi suures kasvanesse,
oksa pilvi uladi.
Tamm taht's taevast laote,
oksa pilvi pillute.
Lätsi kodu kurval meelel,
kurval meelel, leinäkeelel.
Tule ei kurba küsüme,
leinälista kulleleme.
„Veli ellä, vellekõine,
ihva kirves, kirjuvarsi,
taperi tuliteräves,
lääme tammile mäele,
lääme tammi raiumaie!
Raium maha raudatammi,
teeme tüvest tünderita,
ladvast laulilaudasida,
esä ärjä ikkepuida,
emä lehmä lüpsikuida."
Veli ellä, vellekõine,
ragus käe, ragus jala,
ragus kümme külleluuda,
kateseta kaalaluuda.
Veli jäi tõest tõbitses,
aasteessa aigeessa.
Tei ma kolmi koogikesta:
üte tei sialihasta,
tõise tei kanamunasta,
kolmade piimäpäälitsest.
Lätsi velle valateme,
Veli jäi tõest tõbitses,
aasteesse aigeesse.
Lätsi velle valateme.
„Veli ellä, vellekõine,
ka ma sul too tohterit
või ma aa arstesit?"
„Sõsar noori, linnukõine,
ärä mul too tohterit,
ärä mul aa arstisit —
mul om kohus ärä koolda,
aig om astu avvateele.
Viige mu kirju kirikaida,
matke ala altre punatse,
kunes papi paari kävve,
kirikärrä kirjutemen!
Teke mul kivine kirstuk,
vala vaskiristik,
ärä tetä lepäkirstu
ega kanda aavakirstu —
lepp om kuri leinäme,
aab om kuri alliteme;
ärä tetä kuusekirstu —
kuusk om kuri kopiteme;
tee mul tinakirstuk,
vala vaskiristik!"

330. Saani tegemine.

1. E 45659 (32) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890). Dbl.: H, R 5, 101 (8) — (1890).
2. H II 42, 684/5 (46) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891). Saani tegemine + Neiu läheb sepile.

Vt. laulutüüpi nr. 342: Jaani ootamine.

672. **1.**

Kunnes Jaani saani tegis?
Jaan tegis saani saarikuna,
kirju korju kuusikuna,
egä päe ta pästi lastu,
egä kuu koput's kõdare.
Sai see saani valmiesse.

Mis sääl saanil puudunes?
Loo looka, ratsu range,
alli aisude vahele.
Sisse is'te Simmukeine,
sisse Simmu naisekeine;
perän joosi Peedukeine,
perän Peedu naisekeine;
jalksi lätsi Jaanikeine,
jalksi Jaani naisekeine.

D b l.: 1. Kunas — 3. kuusikunna — 7. Mis sel saanil puudunesse?

2. 673.

Mistes Jaani oodetesse,
Jaani kahja kannetesse?
Jaanikene, poisikene,
Jaan tei saani saarikunna,
kirju korju kuusikunna.
Sai see saani valmiesse.
Valadi mia, valadi,
ken tal sisse istunesse.
Sisse is'te Simmukene,
sisse Simmu naisekene;
jala joosi Jaanikene,
jala Jaani naisekene;
perän joosi Peedukene,
perän Peedu naisekene.
Egä kuu koput's kõdare,
egä päe päästi lastu.
Jaan läits seppä pallemaie:
„Kulla seppä, ellä seppä,
ka võtat tõlla parante,
tõlla veere vitsutelle,
tõlla ratta rautelle,
tõlla kummi koputelle?"
Seppä kuuli, kostienna:
„Arvalt Anne meile tullu,
kasinest o Kaie käünü,
sõski tõi tõlla parante,
tõlla veere vitsutelle,
tõlla ratta rautelle,
tõlla kummi koputelle."

331. Päike ohje päästma.

1. H II 5, 257/9 (46) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Hiie noormees + Päike ohje päästma + Õunapuu + Oleks see mees minul.
2. H II 42, 620/1 (8) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891) *).
Päike ohje päästma + Õunapuu.
Dbl.: a: ERA, Tõrvand 2, 78/9.
b: ERA, Tõrvand 1, 43.

1.

Vt. laulutüüp nr. 105: Hiie noormees, var. 5 [244].

2. 674.

Õõ ma sõidi, päevä sõidi,
õõ ma sõidi ürmimõtsa,
päevä sõidi pärnämõtsa,
kaits kuud kasevarikut,
lõunavahel lõhmusmõtsa.
Mis mul kinni puutunesse?
Ohja puttiv uibeesse,
päitse pärnäpõõsaesse,
val'la puttiv vahterisse,
kuldalooka loidapusse.
Kut'se ma kuuda, palsi päevä,
kut'se ma kuu sulasta,
paldsi päevä päevilista,
kut'se kuuda võtemaie,
päevä valla päästamaie.
Tule es kuu kutsuenna,
päe ei pal'lu palletenna.
Tõusi esi, til'lukene,

*) Liidetud nähtavasti kahest variandist (vrd. dbl. a ja b).

tõusi esi tõllastagi,
siidirõõvaste seasta,
valge rõõvaste vahelta,
kirju teki keskeelta,
saadi saapa mu murule,
kengä kuldakasteella,
lätsi päitsid päästamaie,
val'lid valla võtemaie,
ohje või arutemaie.
Mis sõs löüsi päitsit päästän,
val'lit valla võteenna,
ohje või aruteenna?
Löüsi kullatse ubine,
tõise õbeõunakese.
Selle pitsidi peosse,
selle kääni käüseesse,
sõs lätsi õhtu õidsimaale.
Selleg peti peiu noore,
augulti mul arme kaasa.

D b l. a: 2. Ürmi mõtsa — 5. lõunevahel — 6. puudunesse — 10. loidappuusse — 11. palli — 12. kutsi — 13. palsi — 14. kutsi kuuda võtamaie — 16. Kuu es tule — 17. palletena — 19. tõllastegi — 20.—22. (puudub) — 25.—37. (puudub, selle asemel: jne.).
D b l. b: 1.—19. (puudub) — 23. viisi saapa ma murule — 24. kengä kulda ma kulule — 25. päitsi — 26. val'lit.

332. Ehmatanud hobune.

1. GEG, EH 65, 29/30 (10) — (1817—1825).
   Mõrsja tunnistelemine + Ehmatanud hobune.
2. GEG, EH 65, 84/6 (8) — (1817—1825).
   Hilinenud õitsilised + Ehmatanud hobune.
3. H II 23, 529/32 (16) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Ehmatanud hobune + Meie ja teie poisid + Venna kiitus.
4. H II 5, 237/44 (37) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Kadrilaul + Ehmatanud hobune.
5. H II 5, 284/5 (67) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Ehmatanud hobune + Hobuse otsimine.
6. E 51960/1 (45) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl. a: H III 5, 936/7 (3) — (1890).
   b: H II 23, 283/4 (18) — J. Kunimägi (1889).
7. H II 23, 100/1 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1890).
   Ehmatanud hobune + Andke meie asi kätte.
8. H II 42, 644/6 (22) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891) *).
   Dbl. a: ERA, Tõrvand 1, 42/3.
   b: ERA, Tõrvand 2, 81 ja 77.
   c: H II 24, 519 (318) < Karksi v., Aniste k. — P. ja J. Einer < Epp Kangur (1887—1889).
9. E 45973/6 (6) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
   Poiss tõuseb neiude juurest + Kuri mets + Ehmatanud hobune.
   Dbl.: H II 42, 933 (23) — (1893).

Vrd. laulutüüpi nr. 230: Halva ilmaga teel.
Motiivi „Ehmatanud hobune" vt. veel laulutüübis nr. 55: Kadrilaul.
Motiivi „Venna ehtimine" vt. veel laulutüübis nr. 187: Venna ehtimine.

1.

Vt. laulutüüp nr. 250: Mõrsja tunnistelemine, var. 2 [545].

2.

Vt. laulutüüp nr. 351: Hilinenud õitsilised, var. 1 [713].

*) Liidetud nähtavasti kahest variandist (vrd. dbl. a ja b).

3. 675.

Olli mul ütsi vellekene,
olli ütsi, olli ainus,
olli kaunis, olli kallis,
olli ainus, olli armas.
Osti üte nööbikese,
seidse särgiaagikesta,
õmbli vellel õlma pääle,
sääsi särgisiilu pääle.
Veli võt's pilli peosse,
käsilise ta kädeje,
veli võt's ala esä alli,
käe kõrva esä kääli,
läits ta tẹẹle sõitamaie,
arutẹẹd aelemaie.
Tẹẹ olli pikkä minneenna,
laas olli laia kävveenna,
tẹẹl olli mitu irmutseda:
teder tẹẹda irmutelle,
pardsi raputiv pajuna,
mõtus mõtsa keskeella.
Obu olli ergu eiteleme,
kääli karsi kargeleme,
visas velle vitsikusse,
esi alta aavikusse,
kübär kulda kuusikusse.
Sẹẹ-p olli velle, mis olli mulle,
kübärpää meie küläna,
vahapää me vallanegi!
Kui na käüsiv kirikunna
või na astiv alterenna,
sääl olli saabaste sabine,
kengäkontsede kobine.
Kui na kõndsiv kõrdsipaigun,
või na lassiv laadamaada,
või na liiksiv linnapaigun,
ulge ostive õluta,
marge massive rahada,
ei na 's tingle tipu pääle,
kauple 's õllekannu pääle,
purele pooluski pääle.
Külätüdrugu, sõsare,
mis te nu tühjä kiidelede,
kiidelede, võidelede,
või me ei tää teie velle!
Kui na käisiv kirikunna
või na astiv alterenna,
sääl olli viiste vingumine,
pajuviiste paukumine,
lõhmusviiste lõhkumine.
Kui na kõndsiv kõrdsipaigun
või na liiksiv linnapaigun,
ütsi ostive õluta,
katsi massive rahada,
iki na tingliv tipu pääl,
pureliv pooluski pääl,
kaupliv õllekannu pääl.
Külätüdrugu, sõsare,
päs te mu velle nägeme,
suve te kurdas söömätegi,
aaste ilma iväte.
Mihanes o meie velle?
Punapuu o Poolamaal —
punatsep o meie velle;
sarap sirge Saksamaale —
vẹẹl o sirgep meie velle;
uhke ubin uibuenna —
vẹẹl o uhkep meie velle;
valge o vattu merena —
vẹẹl o valgep meie velle.
Külätüdrugu, sõsare,
ärä te kista kiustelusta
egä tahta tapelusta
egä võta võistelusta,
või me ei tää teie velle!
Te velle viiest vigane,
kuvvest ta kurjan tõbena.
Viirun na kävve vihtumenna,
Arjun kävve arstimenna —
Viiru vihta neil peona,
arsti ame kan'nelenna.
Jõvva es arsti avite,
jõvva ei palber parante,
tohter tetä terveesse.
Arstil viive alli ruuna,
palberelle paadi ruuna,
tohterel tulipunatse.
Külätüdrugu, sõsare,
nẹẹp o mihe meie velle!
Pää tal massap Pärnu linna,
jala massav Jaani linna,
kübär mass kümme küläda,
saabas mass sada taluda,
esi velle Vene riiki.

4.

Vt. laulutüüp nr. 55: Kadrilaul, var. 1 [133].

676.

Veli läits soole sõitamaie,
arule vai aelemaie.
Teel olli mitu irmutseda,
raal olli mitu raputseda:
orav uker'd kuusikonna,
pardsi rapudi pajonna,
tetre teele irmuti.
Meil olli obu odrel oitu,
vars olli kaarel kasvadetu,
visas velle vitsikusse,
ai ta velle aavikusse,
tormas ta velle toomikusse —
saan läits kivis kiksaten,
velle maha matsaten.
Veli läits obest otsimaie,
varsakesta valateme.
Veli sõit jälle tüki teeda,
tüki teeda, marga maada,
sõit ta teeda tipulista,
sõit ta maada margelista.

677.

Teke ruttu teele minnä,
teele minna, maale saia!
Teel o mitu irmutseda,
rannal mitu raputseta:
teder irmudi teele,
partsi rapudi pajole,
mõtus mõtsa keskeelle.
Obu oli ellä eitlemaie,
varsa kärsi kargamaie,
visas velle vitsikusse,
kübär kulda kuusikusse,
esi alla aavikusse.

5.

Mis tal vastu või tulessi?
Näio tal vastu tulessi.
„Tere, tere, näiokene!
Kas näid velle obesta?"
Näio kuuli, kosti vasta:
„Veli ellä, vellekene,
mianes teie obene?"
Veli kuuli, kosti vasta:
„Ommokult ta orasekarva,
lõunaajal lõokarva,
perän päävä pääsokarva."
Näio kuuli, kosti jälle:
„Veli ellä, vellekene,
obo om mede mõisaenna.
Ära sõk'k segäsenurme,
ärä tan'ds ta tatrenurme,
ärä keerut' kesvänurme,
kuhja einu ta kuluti,
vaka kaaru ta vajuti."

6.

Veli võti kurja meele,
ala aigebe süäme,
taht's ta raiu ratsu päida,
ukade esä obesta.
Mina kuuli, kosti jälle:
„Mino noori vellekeine,
ärä sa raiu ratsu päida,
ukade ei üvä obesta!
Tee tääsi esä obene,
tee tääsi minnä teole,
maada mõisti mõiseesse."

D b l. a: 3. irmutseta — 6. raputi — 7. mõisa — 22. tee tääsi esä obene.
D b l. b: 5. irmuti — 6. raputi — 7. mõisa keskeella — 9. kõrki — 12. alta — 15. pääda — 18. minu — 19. pääda — 23. mõõta mõisti mõisaessa.

7.

Vt. laulutüüp nr. 243: Andke meie asi kätte, var. 3 [535].

678.

Lääme sedä tettu teeda,
sedä raiutu raduje.
Tee om pikka, laas om laia,

8.

tee om pikka ja mudane,
laas om laia ja lögäne,
tee om pikka minneenna,

laas om laia käieenna.
Teel om mitu irmutseta,
raal om mitu raputseta:
teder irmuti teele,
partsi raputi raale,
sinisarvi saarikunna,
mõtus mõtsa keskeella,
kuldasarvi kuusikunna,
vahasarvi varikunna.
Me esäl ellä obese,
me vellel virga varsa,
visas velle vitsikusse,
kübär kulda kuusikusse,
esi alta aavikusse.
Veli taht's raiu ratsu päädа,
ukade üvä obesta.
Kessi manu keelu keeli,
keelu keeli, kahju kaitsi?
Sõdse manu keelu keeli,
keelu keeli, kahju kaitsi:
„Oh mu noori vellekene,
ärä sa raiu ratsu päädа,
ukade üvä obesta!
Vii sa ratsu Vil'ländisse —
ratsust saat sada rahada,
tutust kullatukmeida!"

D b l. a: 2.—10. (puudub) — 13. keskella — 19.—20. (puudub) — 32. tutust kuldatukemida.

D b l. b: (2. raiutu asemel vigaselt: kaitu) — 11. partsi [ra]puti pajule — 12.—17. (puudub, selle asemel:) Obu olli ellä, varsa karsi, obu olli ellä eiteleme, varsa karsi kargaleme — 21.—32. (puudub).

D b l. c: 1. Läämi — 2. sedä kaitseja radaje — Värsside järjekord: 6, 7, 4, 5 — 7. käiäenna — 4. tee om pikka, see mudane — 5. laas om laia, see lõgäne — 8. irmutsida — 9. raputsida — 11. pardsi pandi pajule — 12.—17. (puudub, selle asemel:) Obu olli ellä, vars olli karsi, obu olli ellä eituline, vars olli karsi kargaenna — 21.—32. (puudub).

9.

Vt. laulutüüp nr. 186: Poiss tõuseb neiude juurest, var. 9 [432].

333. Hobune varastatud.

1. GEG, EH 65, 109/12 (4) — (1817—1825).
   Ärge ostke õlut + Hobune varastatud.
2. EKS 4^0 3, 215/6 (27) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Dbl. a: SKS, Lähteenkorva nr. 313 — (1877).
   b: EÜS IV 639/40 (1428) — (1878).
3. H III 5, 888 (1) < Polli v. — M. Kõdar (1889).

1. **679.**

Pojokeised, poisikesed,
vellekeised, vennikeised,
ärge ostagem õlota,
ärge raisakem rahada,
kuloteg ärä kopikida!
Teil o pikka linnatee —
sinna kopike kulokse,
sinna raha raiskunesse.
Til'lokene poisikene,
til'lokene rahakene —
alle kaara kasvamete,
linapõllo liigumete.
Pojokesed, poisikesed,
kui lääd soole sõitamaie,
arol või aelemaie —
soo tege sula õluta,
aro armast aanikita —
ärge jooge joobunesse,
joobunesse, jääbunesse!
Paned pää pajo pääle,
tuleb varas varikusta,
kuri meesi kuusikusta,
alba meesi aavikusta,
varast so üvä obuse,
saamargetse sadole,
kümnemargetse kübäre,
ruubelise roosakese.
Lääd sa kodo kurva meele,
kurva meele, leinäkeele,
lased leinä lavva pääle,

istud leinä istemelle —
kes sul tuusi kurva meele
või sul leisi leinäkeele?
Esä tuusi kurva meele,
emä leisi leinäkeele,
võt't ta ütelda sinulle:
„Oh mo nọọri poigatanni,
mis sa istud ikosilmi
või sa kurdad kurva meele?"
„Esäkene, taadekene,
lätsin sọọle sõitamaie,
arol või aelemaie.
Sọọ tegi sula õlota,
aro armast aanikita.
Jõi ma kanno, jõi ma katsi,
jõi ma poole kolmandeta —
säält ma jäi jọọbunesse,
jọọbunesse, jääbunesse.
Tulli varas varikusta,
kuri mẹẹsi kuusikusta,
alba mẹẹsi aavikusta,
varas't mo üvä obuse,
saamargetse sadule,
kümnemargetse kübäre,
ruubelise roosakese."
Esä tuusi jälle lausta:
„Ole vaid, mo poigatanni,
mul o laudan katsi lehmä,
nẹẹ terve ärjä mõlembe.
Ma vii Riiga risto ärjä,
Valka vii vana pugale,
ostam üits üvä obene,
saamargene sadule,
kümnemargene kübäre,
ruubeline roosakene."
Poig küll vasto vaitelese:
„Jumal täädä, taadekene,
ehk teeve lehmä mõlembe!"
Nindap, nindap, seldsike,
ninda lauli Loodi poisi,
kõnelive Kõpo poisi.

Poiste laul.

680. **2.**

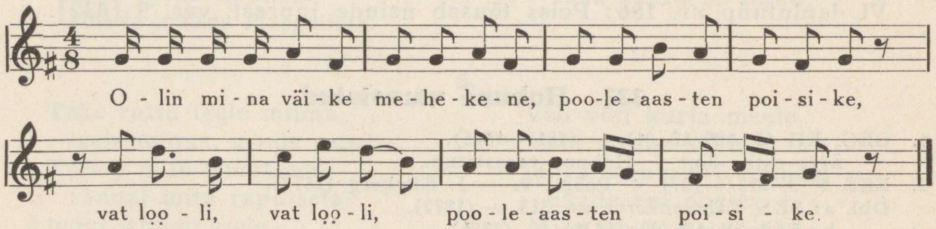

Olin mina väike mehekene,
pooleaasten poisike,
vat lọọli, vat lọọli,
pooleaasten poisike.
Mis mut teol tegem panti,
mis mul teol tetä anti?
Kivestikku kiskumaie,
kannustikku kakkumaie.
Kui ma obes valla võti,
esi eidi ma magame.
Varas mẹẹs tulli varikust,
kuri mẹẹs tulli kuusikust,
varas't minu til'lu täku,
til'lu täku, teoruuna.
„Ärä sina ike, Endrik-poiga,
mul o kodun kolme ruuna —
üits o iiru, tõine airu,
kolmas kullakarvaline."

D b l. a: 5.—16. (puudub).
D b l. b: 5. Kivestiku — 6. kannustiku — 13. ikku — 16. järel: Säält saad uvve til'lu täku, til'lu täku, teoruuna.

681. **3.**

Oh mina väike vaevamẹẹsi,
til'lukene teopoiss!
Ööse pessi mõisa rihe,
päevä künni mõõdumaa.
Maha jäi ma marja suuru,
põrmatul jäi põlve kõrgu.

Viisi obust karjamaale,
sõitsin üle Rõngu nurme —
Siirak silda raksatas,
sääl minu kübär keerates.
Päitse panni pää alla,
suitse panni suu alla.
Kuri mees tulli kuusikust,
varas mees tulli varikust,
varas't minu til'lu täku.
Lätsi kodu ikkeena.
Taat tulli vasta tanumina.
„Mis sa iked, Endrik-poega,
mul om kodun kolmi ruuna:
iirul istu selgä,
kõrvi lase kõrval joosta,
musta lase mud'u joosta!"

334. Hobuse otsimine.

1. GEG, EH 65, 86/7 (10) — (1817—1825).
2. EKS 4^0 3, 191/2 (16) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
3. H II 5, 284/5 (67) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Ehmatanud hobune + Hobuse otsimine.
4. E 52457/8 (23) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
Dbl.: H II 42, 942 — (1893).

1. 682.

Õõ ma õitsi, päävä päitsi,
õõ ma õitsi ütsisilmi,
päävä päielte nõale,
õõ õitsi esä obesta,
päävä päitsi velle ratso
kullatsenna kopelenna,
karratsenna karjamaale,
tinatiigi veere pääle.
Keh mul katti karjastegi
või mul veeri veerestegi?
Eest kat'te esä obene,
veerest veeri velle ratso.
Ai ma orja otsimaie,
velle nõrka nõudamaie —
otsi es ori obesta,
veli es nõrka nõvva ratso.
Lätsi ma esi väikokene,
võti ma val'la vadjastegi,
päitse pärnäpõõseesta,
suitse ma soo vahelta,
tilistelle val'lieida,
tilistelle, kõlistelle —
irno võt't esä obene,
karjo velle kaarasööjä.

Õitsikarjaste laul.

2. 683.

Lääme obest otsimaie,
varsa kapju kaemaie.
„Kunnes oled, mu obene,
kunnes liigud, linalakka,
turbut või, tulipunane?
Ek sa olet orasele,
söödvõi suvirüäna,
tandsid Arju taterinna,
villad või Viru nisuna?"
Obu keelili kõneli,
ratsu meelili mõistati:
„Ei ma 's ole orasele,
söö ei suvirüäna,
tandsi Arju taterinna,
villa ei Viru nisuna,
ma oli saajan sõitemaie,
vellel naista võttemaie."
„Mis sääl anti andeesse
või sääl veimesse visati?"
„Kott sai äiäl, kott sai ämmäl,
koti külle küüle,
koti narma naole."

3.

Vt. laulutüüp nr. 332: Ehmatanud hobune, var. 5 [676]).

684. **4.**

Lääme obu otsimaie,
varsu me valatamaie,
kuldakapju me kaeme.
Kunnes olet, me obene,
või sa vahit, velle varsa,
või sa tandsit, tallitäkku,
ek sa olet orassella,
sõõt või suvirüäna,
villat või Viru nisuna,
tandsit Narva taterenna?
Obu keeleli kõneli,
ratsu meeli mõistatelli:
„Oh mo peenik perenaine,
kaaraandije, kanaje,
einäeitje, linnukeine,
ei ma 'i joole orassella,
sõõ ei suvirüäna,
villa ei Viru nisuna,
tandsi Narva taterenna —
ma käis suile sõiteleme,
aruteed aelemenne,
ummuskengi ostamenna."

D b l.: 7. oled — 15. einäeitije — 19. tandsi ei — 22. ostemenna.

335. Hobuse ostjad.

1. H II 5, 268 (52) < Karksi v. — J. Hurt (1883).

Vrd. laulutüüpi nr. 336: Linnu ostjad.

685. **1.**

Õõ ma õitsi, päävä kaitsi,
õõ ma õitsi esä obest,
päävä kaitsi velle karja,
pisti kullasta piluda,
ai õbesta ameta
kullatsenna kopelenna,
karratsenna karjamaale.
Ketsi mano vai tulessi?
Tulli Valga nooreärrä
tinatiigi veere pääle.
„Tere, tere, näiokene!
Müü ärä esä obene,
vaheta sa velle varsa!"
„Oh sa suuri Valga ärrä,
müü sa õõ öölesta,
kauple kannuse jalasta,
sis ma müü esä obese,
vaeta ma velle varsa."

336. Linnu ostjad.

1. H II 5, 335/7 (19) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Linnu ostjad + Ennemuistne elu.
2. H I 2, 151/2 (12) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Linnu ostjad + Ennemuistne elu.
3. E 46013/6 (20) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 60/1 (12) — (1889).
4. E 52460 (26) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
   Dbl.: H II 42, 943 (41) — (1893).

Vrd. laulutüüpi nr. 335: Hobuse ostjad.

686. **1.**

Lätsi alta Al'lu linna,
lätsi päälta Pärnu linna,
keskelt keiseri kiriku,
mõõdä Mündi mõisiat,
püve püügi mul peona,
kanapaari kan'nelenna,
ilves ol'l ihupuhuna,
nugis noori kaukeen,
anipaari alla õlma,
tuvipaari alla tutu.

Mis mul vastu vai tulesse
või mul vastu veerenesse?
Vastu tulli Riia ärrä,
Riia ärrä, reisisaksa.
„Tere, tere, näiokesta,
tere, näio, siidisukka,
siidisukka, kardakengä!
Tingi sęę tibu minule,
anna ani alta õlma,
kauple kana kaindelesta,
tuvipaari alta tutu,
ilvese ihupuhusta,
nugis nọọri kaukeest!"
„Kuule ike, Riia ärrä,
Riia ärrä, reisisaksa,
tingi ei tibu sinule,
anna 'i ani alta õlma,
kauple 'i kana kaindelest
ega tuvi alla tutu,
ilvest ei ihupuhusta,
nugist nọọri kaukeest.
Müüge te püssi peosta,
antke mõõka alta õlma,
kauple kannuse jalasta!"
Ärrä vastu vaideliie:
„Näiokene noorekene,
koe te püssi panete,
vai te mõõga mõistate,
vai te kauplet kannussida?"
Mina kuuli, kosti jälle:
„Piiu ma püssi piade,
ọọle mõõga mõistate,
jalga kauple kannussida."
Ärrä kuuli, kosti jälle:
„Ole sedä imet enne ollu,
enne ollu, muine kuulu,
et o piigal püssi peon,
et o mõdsel mõõga ọọlän,
kaol kannuse jalanna."
Näio kuuli, kosti jälle:
„Enne kui tetti Riia linna,
asuti alevilinna,
kui kirves kivina kuksi,
sirpi lauli sisaskina,
meeste sõrme sõnulive,
sis olli piigal püssi peon,
sis olli mõdsel mõõga ọọlän,
kaol kannuse jalanna."

2. 687.

Lätsi ma mõtsa ommukulle,
ommukulle, õhtuelle,
püve püügi mul peonna,
kanapaari kan'nelenna,
ilvese ihupuhuna,
nugis nọọri kaukaenna,
tuvipaari alla tutu.
Mih mul vastu või tulesse?
Vastu või katsi kaubamęęsta,
katsi kaubame'e sulasta,
teretelle näiukesta:
„Tere, tere, näiu nọọri,
tere, piiga peenike,
tere, kabu kaunike,
tere, näiu, siidisukka,
tere, kao, kardakengä!
Kingi sęę tibu minule,
anna ani alta õlma,
anna tuvi alta tutu,
kauple kana kan'delesta,
ilvese ihupuhusta,
nugis nọọri kaukeesta!"
Näiu vastu vaieliie:
„Kuule, katsi kaubamęęsta,
katsi kaubame'e sulasta,
anna ei ani alta õlma,
kauple ei kana kan'delesta,
ilvest ei ihupuhusta,
nugist ei nọọrta kaukaesta.
Müüge te püssi peosta,
antke mõõga alta õlma,
kauple kannuse jalasta!"
Ärrä vastu vaieliie:
„Näiukene noorekene,
koes te püssi panete,
või te mõõga mõistade,
või nüüd kaupled kannussii-
[da?"
Näiu vastu vaieliie:
„Kuule iki, Riia ärrä,
Riia ärrä, reisisaksa,
Uulu uhkebe isände:
piiu ma püssi piade,
ọọlä mõõga mõistateme,
jalga kauple kannussiida."
Ärrä kuuli, kosti jälle:
„Kuule, piiga peenikene,
jole 'i imet enne ollu,

et o piigal püssi peon,
et o mõdsel mõõga öölän,
kaol kannuse jalan."
„Kuule iki, Riia ärrä,
Riia ärrä, reisisaksa,
Uulu uhkebe isändi:
kui ju tetti Riia linna,
asuteti alevilinna,
poeldeti poodilinna,
kui kirves kivina kuksi,
sirpi lauli sisaskina,
vikat tormina vilisti,
meeste sõrme sõnulive —
sõs olli piigal püssi peon,
sõs olli mõdsel mõõga öölän,
kaol kannuse jalan."

688. **3.**

Alt me lääme, päält me lääme,
alt me lääme Al'lu linna,
päält me lääme Pärnu linna,
keskelt keisere kiriku,
mõõdä Mündi mõiseet,
püve põõges meil peona,
kana kaakve kan'delenna,
ani lauli alla õlma,
tuvikõine alla tutu,
linnukõine alla lindi,
sisasklindu alla siiva.
Mis meil vastu või tulesse
või meil vastu veerenes?
Vastu tulli suure Riia ärrä,
Uulu uhkepää isändi,
Valga valgepää emändi,
küsitelle, mõistatelle:
„Näiukeise noorekeise,
mis teil põõgve või peona,
või teil kaakve kan'delenna,
või teil laulva alla õlma?"
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Kuulge, suure Riia ärrä,
Riia ärrä, rendisaksa,
Valga valgepää isändi,
Uulu uhkepää emändi:
püve meil põõgve peona,
kana kaakve kan'gelenna,
tuvi meil laulav alla tutu,
linnukeine alla lindi,
sisasklindu alla siiva."
„Näiukeise noorekeise,
müüge nee püve meil,
andke ani alta õlma,
linnukõine alta lindi,
sisasklindu alta siiva!"
„Kuulge, suure Riia ärrä,
müüge nee püssi meile,
al'lasrauda alta õlma,
sis müüme püve teile,
annam ani alta õlma,
kauple kana kan'delesta,
linnukeise alta lindi,
sisasklindu alta siiva."

D b l.: 9. tuvi kõik nee alla tutu — 10. linnu kõik nee alla lindi — 17. küsitele, mõistatele — 26. isändi — 28. kan'delenna.

689. **4.**

Alt me lääme Al'lu linna,
päält me pikä Pärnu linna,
keskelt keisere kirige,
mõõdä Mündi mõiseesta,
püve põõve meil peona,
kana meil kaakve kan'nelenna.
Mih meil vastu või tulesse
või meil vastu veerenesse?
Vastu tulli suure Riia ärrä,
Riia ärrä, rendisaksa.
„Näiukeise noorekeise,
müüge nee püve meile,
antke ani alta õlma,
linnukeine alta lindi,
tuvikeine alta tutu!"
Näiu kuuliv, kostiv jälle:
„Kuulke, suure Riia ärrä,
Riia ärrä, rendisaksa,
anna ei ani teile,
linnukest ei alta lindi,
tuvikest ei alta tutu."

D b l.: 16. Näiu kuuli, kosti jälle.

337. Haned kadunud.

1. GEG, EH 65, 14/6 (6) — (1817—1825).
   Haned kadunud + Suur tamm.
2. H II 23, 432/4 (10) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
3. H II 5, 225/30 (33) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Haned kadunud + Suur tamm.
4. E 45955/6 (8) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H II 23, 152/3 (7) — (1889).
5. H II 42, 666/8 (35) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Dbl.: ERA, Tõrvand 1, 41/2.

6a. H II 42, 851/6 (5) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
   Kaua karjas käinud + Haned kadunud.

b. H II 42, 875/81 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
   Kaua karjas käinud + Haned kadunud.

Motiivi „Au hoidmine" vt. veel laulutüübis nr. 109: Poiss loodud petjaks, nr. 115: Tütar mõisas ja nr. 118: Karske neiu.

1. 690.

ANIDEST, PARTSEST JA LINDEST.

Emäkene, ennekene,
annid muile muuda tööda,
sulastelle suurda tööda,
mulle annid ani oida,
ani oida, kana kaitsa,
varvasjalga mul valate.
Tulli tuuli muialt maalta,
lõhas tuuli lõuneesta,
pikkel põhjasta põruti,
ai mo ani vesile,
likle-lakle laineelle.
„Emäkene, ennekene,
tee mul til'lo pätsikene,
katsikuine kakukene,
ma lää ane nõudamaie!"
Lätsi ma ärä tüki teeda,
tüki teeda, maade marga,
lipo liivaste mägeda,
küünteri külävaheta.
Keh mul vasto või tulesse?
Vasto tulli kümme kündajata,
sada saadorookijata,
tuhand tukikorjajata,
ütese äestejata!
Mina neile terveeida:
„Tere, kümme kündajata,
ütese äestejata!
Kas teie näide mo ania?"
Ei nee kündaja es kõnele,
äesteja tee es äälda.
Võti ma kündaja kübäre,
äesteja ää obese —
sis nee kündaja kõneliv,
äesteja teive äälda:
„Sõsar ellä, linnokene,
mihante sino ania?"
„Veli ellä, vellekene,
sinisiiba linnokene,
sinisiiba, vaskekaala,
õtsik olli õben valetu,
pugo olli kulle kirjotetu."
Sis nee kündeje kõneliv,
äesteja teive äälda:
„Sõsar ellä, linnokene,
mine sa Mõõlo mõiseessa,
säälep om sino ania,
sinisiiba linnokene,
sinisiiba, vaskekaala,
õtsik tal õbel valetu,
pugo kulle kirjotetu."
Lätsi ma Mõõlo mõiseesse.
Valati mina, valati:
mi mul süvvä antanesse?
Anti oma ani osa.
Valati mina, valati:
mi mul juvva antanesse?
Anti oma lakle verda.
Mina tarka näio noori
pitsiti osa peosse,
kääni vere käüseesse,
tõi oma maie pääle,
omma põllo peenteresse.
Valati mina, valati:
mis säält vällä kasvanesse?

Kas've vällä laavid tamme.
Valati mina, valati:
mis säält vällä tettänesse?
Tüvest tetti tünderita,
ladvast laasiakenita,
pinnukeisist pikkerita.

691.

Emäkene, ennekene,
annit muile muuda tööda,
sulastele suurta tööda,
annit mulle alba tööda —
annit mulle ani oida,
ani oida, kana kaitsa,
varvasjalga mul valate,
lehtejalga lepütele.
Ai ma ani vesile,
leegre-laagre laineelle,
kuke ai kuldamäele,
kana kardakasteelle.
Tulli tuuli muialt maalta,
lõhas tuuli lõuneesta,
pikker põhjasta põrudi,
ai mu ani vesilta,
leegre-laagre laineelta,
kuke ai kuldamäelta,
kana kardakasteelta.
Lätsi kodu kurva meele,
kurva meele, leinäkeele.
Lätsi ennet palleleme:
„Emäkene, ennekene,
tee mul päine pätsikene,
katekuine kakukene,
ma lää ane otsimaie,
lehtijalgu löüdämaie!"
Lätsi ärä tükü teeda,
tükü teeda, marge maada,

2.

vassa liiva valgeeta,
küünäre külävaheta.
Mih mul vastu või tulesse?
Vastu tulli kümme kündäjata,
ütese äestejeta,
sada saadurookijata,
tuhant tukikor'gajata.
Mina kündäjelt küsüsi,
äestejel eidi äälta,
saadurookijal sasisti —
võta es kündäje kõnelte,
äesteje äälta eitä,
saadurookije sasiste.
Võti kündäjelt kübäre,
äesteje ää obese,
saadurookije sadule —
sõs võt's kündäje kõnelte,
saadurookije sasiste,
äesteje eitä äälta:
„Näiukene noorekene,
mihanes olli teie ani?"
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Sinisiibu, vaskimälve,
kukur kirju kuldateta,
õtsik õbele aetu,
pugu vasele valetu."
„Näime, näime, ei kõnele
teie meelesse pahasse,
süämesse aigeesse."

692.

Emäkene, ennekene,
annid mulle alba tööda,
muile annid muuda tööda,
annid mulle ani oida,
ani oida, kana kaitsa,
varvasjalgu mu valata,
annid tuvi tutulise,
annid pardsi paaritside,
sinisiibu pääsukese,
annid vaga varbelese.
Ai ma ani vesile,
kana ai kuldakopelesse,

3.

laagne ai ma laineelle,
tuikese toomikusse.
Tulli sis tuuli muialt maalta,
piken põhjasta põrodi,
ai mu ani vesilta,
laagnekese laineelt,
kana kuldakopelest.
Lätsi sis ani otsimaie,
kanakesi kaema.
Lätsi mina tüki teeda,
tüki teeda, marget maada.
lätsi üle Rõo nurme,

Rõo nurme, Rõngu nurme,
kolmada Kuriste nurme.
Rõngu näidise näeve,
Rõo mõdse mõistateve:
„Mis sa otsid, näio noori,
mis sa kõnnid, kõllakene?"
„Otsi ma oma aneda,
kae siin oma kanada."
Lätsi üle Rõngu nurme.
Sääl olli kümme kündajat,
sada saadurookijat,
kik olli nutre nurme pääle,
sääl küll künni küüräkselgä,
äesti sääl ägläjalga.
Võti kündejilt küsüda,
äestäjil tetä äälta:
„Külä kündeje, onuse,
äestäjä, ätikese,
ka te näide meie ane
mere poole minevat,
jõe poole jõudevat?"
Ei nee kündija 's kõnele,
äestäja tee es äälta.
Võti kündijal kübära,
äestäjal ää obese,
saadurookijal sadula,
tukikor'gajal tubaku —
sis-ep kündejä kõneli,
äestäja teivä äälta:
„Mine sinnä, näio noori,
mine Mõõlu mõiseesse,
kunes kulditse väräti,
õbetse om aiavitsa,
vaskitse värädítulba,
tinatse om aiateiba —
sinnä te ani tapetese,
sinnäp kana kannetese,
laagre veri lastanesse."
Lätsi sis Mõõlu mõiseesse.
Valadi mina, valadi:
koes mul ase antanes
või mul penki pantanes?
Isänd mul anni istepengi,
emänd mul tõsti suure tooli.
Kes mul joosi jutussegi
või tul'l kõrgisse kõnesse?
Ärrä mul aie ääd juttu,
rovva kõrgista kõneli:
„Võhivõõras meile tullu,
tundamede, täädemede,
ilma aiga arvamede!"
Ärrä võt's aia ääd juttu,
võt's ta aia armujuttu,
pikkä juttu ta perida.
An'ds mul iste ahju ette,
pan'ds mul pengi põrmantulle,
võt's ta minulta küsida:
„Mis sa meile otseled,
otseled ja sõiteled?"
„Oh sa ärssu ärräkene,
kuldaroonit ruvvakene,
otsi ma oma aneda,
kae ma oma kanada,
vaate oma varvasjalgu,
kas siin kullakopelen
või siin õige õvve pääl."
„Meil o õbe õvve pääle,
meil o kulla kopelenna,
ole ei teie aneda,
ka ei teie kanada."
Valadi mina, valadi:
ek mul lauda katetes,
mis mul laadits lavva pääle
või mul ruas antanesse?
Ette mul panti iirepraadi,
kateti mul kassipraadi.
Ma küll vastu võideliie:
„Oh mu ärssu ärräkene,
kuldaroonit ruvvakene,
söö ei sedä lihada,
kae ei sedä kalada,
auka ei sedä avida —
see om kirstu kopidetu,
see om aidan allidetu,
see ollu kuri koti pääle,
ahne kotti aukamen."
Valadi mina, valadi:
mis mul uiest antanes?
Anti oma ani liha,
kanti ette kanaliha.
Valadi mina, valadi:
mis mul juvva antanes?
Anti oma ani verda,
pakuti oma pardsi verda.
Ei ma es söö sedä liha
ega 's joo sedä verda.
Pitsidi liha peosse,
kääni vere käüsseesse,
lätsi sis kohe kodu poole.
Sai ma esä nurme pääle,

velle nurme veere pääle —
liha jo liiguti peona,
veri veeri käüssees,
liha peosta mul libisi,
veri veeri käüsseest.
Mis säält vällä kasvanes?
Vällä kasvi suure tamme,
suure tamme, pikä oksa,
tamm taht' taevasta laote,
oksa pilvi pillatelle.

Lätsi sis velle palleleme:
„Veli ellä, vellekene,
ihva kirves, kirjuvarsi,
taper teeṛ tuliterävi,
raiu maha raudatamme,
kopsi maha kõrge tamme!"
Veli läits tamme raiuma —
tamme lastu tapi velle,
tüvi läits merre tündsätelle,
ladev vette laksatelle.

693.

Emäkeine, ennekeine,
muile andsid muide tööda,
sulastele suurta tööda,
mulle annid ani oida,
ani oida, kana kaitsa,
varvasjalga mo valade,
tibujalga mo terede.
Ai ma ani vesile,
ai ma kana kallakule,
liiger-laager laineelle.
Tulli tuuli muialt maalta,
lõhas tuuli lõuneesta,
piken põhjast põrudi,
ai mo ani vesilta,
ai mo kana kallakusta.
Lätsi ani otsimaie,
varvasjalgu valademe,
tibujalgu ma tereteme.
Lätsi iki tüki teeda,
tüki teeda, margi maada.
Mis mul vastu või tulese
või mul vastu veerenes?
Vastu tulli kümme kündejeta,
ütese äestejetta,
sada saadurookijeta,
tuhat tukikor'gajeta.
Võti kündajalt küsüda,
äestejalt tetä äälta,
saadurookjel saagutele:
„Ka te näide meie anije?"
Ei see kündaje es kõnele,
äesteje es teeṛ äälta,
saadurookje es saagutele.
Võti kündajel kübäre,
äestejel ää obese,
saadurookijel sadule,
sis võt's kündaje kõnelde,

4.

äesteje tetä äälta,
saadurookje saagudele:
„Miandes oli teie anije?"
„Kuldakurku, allisiiva,
õbeõtsiku mõlepil —
siande-ep oli meie anije."
„Minge Morna mõiseesse,
sääl te ani tapetesse,
liiger-laager lastanesse.
Sääl om uibust usseaia,
sääl om tammitse tanume,
vaskitse väräditulba."
Lätsi Morna mõisaesse.
Oli tammitse tanume,
oli uibist usseaia,
vaskitse väräditulba.
Ai obu tarelävele.
Valadi mina, valadi:
kus mo oben viitaesse?
Oovi viiti mo obene.
Valadi mina, valadi:
mis tal ette andanes?
Einu ette andanes,
kaaru ette kannetes,
rokatoover toodanes.
Lätsi tarre ma lävesta.
Valadi mina, valadi:
koe mul iste andanes,
koe mul tooli tõstetes,
koe mul penki pistetesse?
Iste anti ahju ette —
sinna tooli tõstetesse,
sinna mul penki pistetes —
sääl mo särki särbunesse,
kõrik ärä kõrbunesse,
pallapoolik paistunes.
Valadi mina, valadi:

mis mul süvvä andanesse?
Anti oma ani liha.
Valadi mina, valadi:
mis mul juvva antanessa?
Anti oma ani verda.
Pitsidi liha peosse,
kääni vere käüsesse.

D b l.: 9. kallakusse — 10. lainele — 24. äestejeta — 26.—29. (puudub) — 31. kündje — 34. kündjel — 35. äestejel ai abemesse [!] — 36. saadurookjel — 37. kündje — 40. te — 43. me — 50. mõiseesse — 52. olli — 57. mu — 61. kantanes — 63. Lätsi tarre ma lämmeesse — 67. pistetes — 78. antanesse — 81. käüse sisse.

5. 694.

Emäkene, ennekene,
annid muile muuda tööda,
sulastele suurta tööda,
mulle annid alba tööda —
mulle annid ani oida,
ani oida, kana kaitsta,
varvasjalga mu valate.
Ai ma ani vesile,
kana kullakopelisse,
leeger-laager laineelle,
esi mängsi ma mäela,
esi kaksi kasteeinu.
Tulli tuuli muialt maalta,
lõhas tuuli lõuneesta,
piker põhjasta põruti,
ai mu ani vesilta,
kana kullakoplista,
leeger-laager laineelta.
Lätsi ane otsimaie,
kanu kullakoplisse,
leeger-laager löüdemaie.
Lätsi ärä tüki teeda,
tüki teeda, marge maada.
Mi mul vastu või tulesse
või mul vastu veerenesse?
Vastu tulli kümme kündijata,
vastu ütese äestejata,
sada saadurookijata,
tuhant tukikor'gajata.
Võti kündijalt küsüde:
„Tere, tere, meie velle,
ka te näide meie ane?"
Es mõista kündja kõnelde,
äesteja äälta tetä.
Võti kündjal ma kübäre,
äestejal ää obese,
saadurookijal saduli —
küll sõs kündja mõist kõnelde,
äesteja äälta tetä:
„Minge sinna Mõõlu mõisa,
sääl te ani tapetesse,
sääl te kana kakutesse,
laagri verda lastanesse."
Lätsi jälle tüki teeda,
tüki teeda, marge maada,
sedä raiutu raduje.
Saime sinna Mõõlu mõisa.
Valadi mia, valadi:
koe mul iste antanesse
või mul penki pantanesse,
koe mul tooli toodanesse?
Iste anti ahju ette,
penki panti põrmantulle,
tooli toodi kolde ette.
Valadi mia, valadi:
mi mul süvvä antanesse?
Anti oma ani liha,
kanti oma kana liha,
lasti oma laagri verda.
Pitsidi liha peosse,
kääni vere käüseesse.

D b l.: 3. suurda — 10. laineesse — 14. lõunaesta — 17. kullakopelesta — 20. kana kulda ma kaema — 21. (puudub) — 27.—61. (puudub).

6a. 695.

Emäkeine, ennekeine,
esäkeine, taadikeine,
pannit karja mu kasume,
võsa veeri mu võsume.
Luu venip, liha venip,
ei nu veni veimevakka.
Maale jäive mu marane,
soole saive mu säräne;

alle mul teki tegemede,
alle mul kördi kudamede,
pallapoole parkimede.
Palleleme tõista naista,
tõise suureme'e sulasta,
kes tọọp maalta mul marane,
kes tọọp puulta mul punada,
kaseladvast kõllukeisi,
et saave teki ärä tettu,
et saave kördi ärä koetu.
Mul tulep mẹẹsi muilta mailta,
mul tulep kaasa kaugeelta,
kes tọọp puhun poekördi,
kaukeen tọọp kaalaräti,
ligi ihu tọọp linnaräti —
mul om mẹẹli mehel minnä,
süämen o saaja saia.
Sẹẹ ei joole minu süidü,
et o teki tegemede,
et o kördi kudamede,
sẹẹ o alva emä süüdü —
mis pan'ds karja mu kasume,
võsa vẹẹri mu venime!
Luu venip, liha venip,
ei nu veni veimevakka.
Emäkeine, ennekeine,
esäkeine, taadikeine!
Aie ma ani vesile,
keeruti kana kesäle.
Tulli tuuli muilta mailta,
lõhas tuuli lõuneesta,
ai mu ani vesilta,
keerut' kana kesältä.
Lätsi kodu kurba mẹẹli,
is'te kurba istemesse,
las'se leinä lavva pääle.
Kessi tulli kurba küsime
või tulli leinä leidämaie?
Emä tulli kurba küsime,
esä tulli leinä leidämaie.
„Tütärlaits, sa linnukeine,
mis sa kurdat, kurvaline,
seisät, liialeinäline,
istut, ikusilmiline?"
„Emäkeine, ennekeine,
esäkeine, taadikeine,
muile annit muuda tọọda,
mulle annit alba tọọda —
annit mulle ani oida,
ani oida, kana kaitsa.
Aie ma ani vesile,
keeruti kana kesäle.
Tulli nüüd tuuli muilta mailta,
lõhas tuuli lõuneesta,
aie mu ani vesilta,
keerut' kana kesälta.
Emäkene, ennekene,
esäkene, taadikene,
tẹẹ mul päevä pätsikene,
kate kuu kakukene,
ma lää ani otsimaie,
varvasjalga vaatemaie!"
Lätsi ma ärä tüki tẹẹda,
tüki tẹẹda, marge maada.
Mih mul vastu või tulesse?
Vastu tulli kümme kündijatta,
sada saaduroọkijatta,
tuhat tukikorjajatta,
küsütelli, nõvvatelli:
„Kos sa läät, neitsi nọọri?"
Mina olli Manni, maani tarka,
kabu olli kondseni kavala,
tääsi targuje kõnelte:
„Kuule, kulla ellä velle,
ma lää ani otsimaie,
varvasjalgu vaatemaie.
Kas te näide näiu ani?"
„Ei me es näe näiu ani."
Lätsi nüüd jälle tüki tẹẹda,
tüki tẹẹda, marge maada.
Mih mul vastu või tullije?
Vastu mul tulli Valga saksa,
Riia rikkapää isänti.
„Kos te lääde, näiu noore?"
Sai ma neile ütlenessa,
saksel ärä sel'letessa:
ega sẹẹ joole näiu süüdü,
sẹẹ o alva emä süüdü.
Nüüd võtiv saksa sabitse,
isänti ju ändä näitä.
„Kuule, kulla ärräkeise,
täädke, paksu saksakeise,
enne mina anna jala alta,
jala alta, pää päälta,
käe kõrvasta mõlembe,
enne ku anna au käesta.
Au ma oia ammeenna,
memme pikäna linana,
tädi paksuna särgina.
Mul o kuusi vennakesta,

seidse sirgepää sõsarta.
Kui ma anna au käesta —
nee̬ mu saadav saarikusse,
nee̬ mu viskav vitsikusse.
Mis tee̬ mina vaene,
kelle põlvi ma pugesi,
kelle armu ma ajasi?

Võõra põlvi ma pugesi,
võõra armu ma ajasi.
Kui ma anna au käesta,
ei ma tohi sis emäl näütä,
emäl näütä, esäl täätä —
nee̬ mu pessäv peeniksesse,
nee̬ mu tambiv tamperesse."

6b.

Emäkeine, ennekeine,
esäkeine, taadikeine,
pannit karja mu kasume,
võsa ve̬e̬ri mu võsume.
Luu venip, liha venip —
ei nu veni veimevakka.
Maale jäive mu marane,
puule jäive mu punaje;
alle mul teki tegemede,
alle mul kördi kudamede,
pallapoole parkimede.
Palleleme tõista naista,
tõise suurebe sulasta,
kes toop maalta mul marane,
kes toop puilta mul punada,
kaseladvast kõllakeisi,
et saave teki ärä tettü,
et saave kördi ärä koetu.
Mul tulep me̬e̬si muilta maalta,
mul tulep kaasa kaugeelta,
kes toop puhun poekördi,
kaukeen toop kaalaräti,
ligi ihu toop linnaräti —
mul om me̬e̬li mehel minnä,
mul o imu kaasal saia.
See̬ ei joole minu süüdü,
see̬ om alva emä süüdü —
pan'ds ta karja mu kasume,
võsa ve̬e̬ri mu venime.
Luu venip, liha venip —
ei nu veni veimevakka.
Emäkeine, ennekeine,
esäkeine, taadikeine!
Aie ma ani vesile,
keeruti kana kesäle.
Tulli tuuli muilta mailta,
lõhas tuuli lõuneesta,
aie ani vesilta,
keerut' kana kesälta.
Lätsi kodu kurba meeli,
as'te kurba asemesse,
las'se leinä lavva pääle.
Kessi tulli kurba küsüme
või tulli leinä leidämäie?
Emä tulli kurba küsümaie,
esä tulli leinä leidämaie.
„Mis sa kurdat, kurvaline,
seisät, liialeinäline,
istut, ikusilmiline?"
„Emäkeine, ennekeine,
esäkeine, taadikeine,
muile annit muuda tö̬ö̬da,
mulle annid alba tö̬ö̬da —
annit mulle ani oida,
ani oida, kana kaitsa.
Ai ma ani vesile,
keeruti kana kesäle.
Tulli nüüd tuuli muilta mailta,
lõhas tuuli lõuneesta,
aie mu ani vesilta,
keerut' kana kesälta.
Emäkeine, ennekeine,
esäkeine, taadikeine,
tee̬ mul päevä pätsikeine,
kate kuu kakukeine,
ma lää ani otsimaie,
varvasjalgu vaatemaie!"
Lätsi ma ärä tüki te̬e̬da,
tüki te̬e̬da, marge maada.
Mis mul vastu või tulesse?
Vastu mul kümme kündajatta,
sada saaduro̬o̬kijatta,
küsütelli, nõvvatelli:
„Kos te lääde, näiu noore?"
Mina olli Manni, maani tarka,
kabu olli kondseni kavale,
võti targuje kõnelte:
„Kuule, kulla ellä velle,
ma lää ani otsimaie.
Kas te näide näiu ani?"
„Ei me es näe näiu ani,"
kostiv vastu ellä velle.
Lätsi nüüd jälle tüki te̬e̬da,
tüki te̬e̬da, marge maada.
Mih mul vastu või tulesse?
Vastu tulliv ulge saksu,
Riia rikkapää isänti.
„Kos te lääde, näiu no̬o̬ri?"
võtiv küstä ulge saksu.
„Ma lää ani otsimaie,
varvasjalgu kullelemä."
Nüüd võtiv saksa sabitse,
isänti või ändä eitä.
„Kuule, kulla ärräkese,
äbü võis küll teile olla!
Alle ma oia anisiida,
alle kaidsa kanasiida.
Enne minge linna litsi manu,
alevisse ata manu!
Enne ma anna jala alta,
jala alta, pää päälta,
käe kõrvasta mõlemi,

696.

enne ku au käesta.
Au ma oia ammeenna,
memme pikäna linana.
Mul om viisi vellekesta,
seidse sirgepää sõsarta,
nee mu saadav sis saarikusse,
nee mu viskav vitsikusse,
kui ma anna au käesta.
Mih tee sis mina vaene,
kelle põlvi ma pugesi,
kelle armu ma ajasi?
Võõra põlvi ma pugesi,
võõra armu ma ajasi."

338. Härjad murtud.

1. H II 23, 564/5 (39) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Ajage kari siia + Halb õitsipaik + Härjad murtud.
2. H II 42, 530/1 (12) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892). Kurb laulik + Hool ja mure + Härjad murtud.

1.

Vt. laulutüüp nr. 348: Ajage kari siia, var. 1 [706].

2.

Vt. laulutüüp nr. 374: Hool ja mure, var. 3 [760].

339. Härjad ootavad pühi.

1. H I 2, 159 (19) < Polli v. — J. Tiidt (1888).

697. **1.**

Ärjä orjalta küsüsi,
laigu lauliv alla laane,
kirju lauliv alla kingu:
„Kunas nee pühä tuleve
või nee jõulu jõrgeleve,
kalli aja kargeleve?
Sõs saave sarve seisamaie,
sõs saave ikke engämaie!"

340. Kits tahab heinu.

1. H II 23, 29/30 (2) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).

698. **1.**

Sikk olli suuri, kits olli kõrge,
ku ta tundis kurja ilma,
tulli karjasta koduje,
lei ta põksu põrmatulla,
tantsu lei tare läve ehen —
„Perenaine, linnukõine,
anna mulle ainujaani!
Ku sa ei anna ainujaani
ega ei kanna kaarujaani,
ma sul karga kapustaida,
ukka sul umaleaia."

341. Lehmalüpsmine.

1. H II 42, 963 (13) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1893).
2. H II 23, 374/5 (11) <Karksi v. — J. Hünerson (1890).

1. 699.

Sõõru, sõõru, sõrgajalga,
anna piimä, pikkäändä,
sõõru mu sõnade tõttu,
lase piimä laulu tõttu!
Piimäl o pal'lu pereta,
võil pal'lu võõriida,
koorel pal'lu kosilisi.

2. 700.

Sõõru, sõõru, lehmäkõine,
anna piimä sa perele,
anna võida võõraella —
piimäl om pal'lu pereta,
võil om pal'lu võõraeida,
koorel pal'lu kosilisi!
Kik tahtve piimäl pidädä,
võil taht vastuvõttamesta,
kik taht saial saatamesta,
õllel või õlletemesta.

Lehmalüpsmise laul.

342. Jaani ootamine.

1. E 45659 (31) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890). Dbl.: H, R 5, 101 (7) — (1890).

Vt. laulutüüpi nr. 330: Saani tegemine.

1. 701.

Mistes Jaani oodetes,
Jaani kahja kannetes?
Et o neę ärjä ädätse,
piimälehmä pindeliku,
vasiku vana tõbena.
Jaanikõine, poisike,
pästä neę ärjä ädästa,
piimälehmä pindeesta!

Dbl.: 1. oodetesse — 6. Jaanikeine, poisikene — 7. ädäste.

343. Vitsalõikamine.

1. E 45661 (27) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).

1. 702.

„Anna mul väista, vellekeine!"
„Mis teęd väidseg, sõtsikeine?"
„Vitsa lõika, vellekeine."
„Mis teęd vitsag, sõtsikeine?"
„Karja kaidsa, vellekeine."
„Mis kaidsat karjast, sõtsikeine?"
„Kari söö ärä velle vil'lä,
velle vil'lä, kaasa kaara,
tõise talu tõuvil'lä,
oma talu odravil'lä."

Dbl.: 2. teęt väidsege — 3. ja 4. (puudub) — 6. karja.

344. Kari kaugele läinud.

1. H II 23, 73/3 (7) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Kari kaugele läinud + Ei sünni suurte sekka.

703. **1.**

Kaven meie karjak,
kaven karja otsak.
Kunas sinna ette saame,
ette saame, ette jääme
kenä jalgu kengimaie,
ilu-uuli oidemaie,
punapõski pühkimaie?
Oiam nee uule iluse,
pühim nee põse punatse,
säem nee sääre sileve —
sis me sünnüm suurte sekkä,
suurte sekkä, kõrke kõrva.

345. Kari kadunud.

1. H II 23, 388/9 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).

704. **1.**

Lätsi karja ommukul,
pühäpäevä ommukul,
ai ma karja kavede,
ai ma Maari maie pääle,
pühä risti riigi pääle.
Maari tulli võti maariklehmä,
pühä risti ristiklehmä,
külä tulli võti küüniklehmä,
tõine talu tõõsiklehmä.
Lätsi kodu kurval meelel,
kurva meelel, leinäkeelel,
isti kurva istemele,
lassi leinä lavva pääle,
kurdi kurba, es kõnele,
isti iku, es ilatse,
muretsi käsipõsile.
Valadi mina, valadi,
kessi tulli kurba küsüme
või tulli leinä löüdämaie.
Esä tulli kurba küsüme,
emä leinä löüdämaie.
„Tüdär noori, linnukene,
mis sa kurdad kurva meele
või sa istud ikusilmi,
muretsed käsipõsile?"
Mina kuuli, kosti jälle:
„Esäkene, kõvekene,
emäkene, ennekene,
lätsi karja ommukulle,
ai ma karja kavede,
ai ma Maari maie pääle,
pühä risti riigi pääle.
Maari tulli võti maariklehmä,
pühä risti ristiklehmä,
külä tulli võti küüniklehmä,
tõine talu tõõsiklehmä."

346. Karjasepõli.

1. H II 23, 563/4 (38) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Kaua karjas käinud + Karjasepõli + Kolm koera.
2. H II 23, 308 (6) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 168: Kaua karjas käinud, var. 2 [394].

705. **2.**

Kuri põli karjatsel,
kuri põli, vaevaelu,
kui sel karjakoera põli,
reotu rebäse põli,
alvetu araku põli.
Undi kävve ommikulla,
pikäännä pimmeselle.
Ää põli äestejalle,
põli põllukündäjalla,
elu einäniitäjalla.

347. Karja söötmine.

1. H II 23, 73 (8) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Ajage kari siia + Karja söötmine.

1.

Vt. laulutüüp nr. 348: Ajage kari siia, var. 3 [708].

348. Ajage kari siia!

1. H II 23, 564/5 (39) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Ajage kari siia + Halb õitsipaik + Härjad murtud.
2. H II 5, 275 (59) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
3. H II 23, 73 (8) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Ajage kari siia + Karja söötmine.
4. E 45965 (29) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H II 23, 290 (27) — J. Kunimägi (1889).
5. E 45658 ja 45661 (26) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Dbl.: H, R 5, 97/8 (2) — (1890).

1. 706.

Siiä, siiä, õidsilise,
siiä, päevä päidsilise,
siiä suure söödü pääle,
siia lake latsi pääle —
siin o sõõt obeste süvvä,
siin o latsi karja lasta,
kuusik kul'luste kogude,
varik val'lede visade,
pärn o päitse pääle panna,
lepik näüdüstel lelüte,
kasik näüdüste karade!
Os te ullu õidsilise,
os te päevä päidsilise,
küll olet otsin õidsipaika
või olet löüden leeripaika
suure soo keskeelle,
laia laane vaieelle,
kun jo undi ulge kävve,
undi ulge, soe salge!
Tulli soost undisumba,
laanest tuli karude kilda,
sei meil äti ärjäpaari,
veerest võtiv velle varsa.

2. 707.

Õidsepoisi, ellä velle,
külä karjatse, kanatse,
aage kari siiäpoole,
siiä suure söödi pääle,
siiä lake latsi pääle!
Siin o ilus õidsemaa,
siin o kaunis karjamaa,
siin sõõ obo oidemada,
siin sõõ karja kaitsemada,
varsake valatemada,
mägi o näidoste magade,
varik val'laste visade,
kuusik kul'luste kõliste.
Kui te ei aja, ei ma 'i ooli —
saagu teil kari kaduma,
vasiku maale vajuma,
lamba lake söödi pääle,
kitsi kirju kopelesse,
lehmä noore lepikosse,
ärjä targa tammikosse!

3. 708.

Külä karjatse, kanatse,
emä latse, linnukese,
aage kari meie poole,
me aame ommen teie poole
siiä suure söödü pääle,
siiä lage latsi pääle!

Siin sõõb kari kaitsemede,
kitsi kinni köütämede,
lamba laksi löömädegi.

Sõõ, sõõ, karjakene,
sõõ seni söödüeinä,
seni ku kasvas karjaeinä!

709.

4.

Siiä, siiä, õidsilise,
siiä pääle, päidsilise,
siiä suure söödu pääle,
siiä lage latsi pääle!
Siin o sõõt obeste süvvä,
lage lats o karja lasta;
siin sõõ obu oidamede,
siin sõõ kari kaitsamede,
pikä vitsa piirimede.
Kuusik siin kul'luste kogude,
varik val'lede visade,
pärn o päitse pääle panna,
kasik näidiste karrade.

D b l.: 7. oidamata — 8. kaitsemede — 13. karade — 13. järel: noorte laste lulli lüvvä.

710.

5.

Külä karjatse, kanaje,
emä latse, linnukeise,
aage siiä karjakeine,
keeritege kirjakeine,
ojutege ulgakeine
siiä suure söödu pääle,
siiä lage latsi pääle!
Siin om sõõt lammaste süvvä,
lage lats o karja lasta,
kopel kitsede kogude,
varik vasikit valate.
Siin sõõ kari kaitsamede,
ulk sõõ ilma oidamede,
vasiku valatemede,
pikä vitsa piirimede,
kaseladva laanimede.
Ku te ei aja karjakesta,
keeride ei kirjakesta,
ojude ei hulgakesta,
saagu te kari kadume,
saagu te ulka ojume,
vasige maale vajume,
lehmä noore lepikusse,
ärjä targa tammikusse,
kitsi kirju kopelesse!

D b l.: 5. ojotege — 12. kaitsemede — 22. vasigu.

349. Kellele toome lehesed?

1. GEG, EH 65, 87/8 (11) — (1817—1825).
2. GEG, EH 65, 88 (12) — (1817—1825).
3. E 45963 ja 45965 (28) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Ladvad lindudele + Kellele toome lehesed.

Dbl: H II 23, 290 (26) — J. Kunimägi (1889).

Vrd. laulutüüpi nr. 324: Ladvad lindudele ja nr. 350: Maarja magab taevas.

711.

1.

Poisi lehte palleleve —
kust ma võta kuldalehte,
kuldalehte, ellä oksa?
Ollus mul oma obene,
oma saarine sadule,
oma looka künnäpune,
lääs ma läbi Igali,
tõisest lääs Tõnomäele,
säält ma toos toomeoksa,
säält ma kakus kaselatva
poiste kullaste magada,
nende siidiste sirute,
õbeäärde külle käändä.

Lehte otsmise või toomise laul (poistele pää alla).

2. 712.

Mino ellä vellekene,
lääme lehti lepikusse,
kuldaluuda kuusikusse,
vahavihta varikusse!
Mursi oksa, kaksi katsi.
Veli ellä, vellekene,
kelles murram lepälehe
või me aaram aavaoksa,
või äiäle või ämmäle,
või kõõle või naole?
Ei äiäle, ei ämmäle,
ei kõõle, ei naole —
esi lehe ellä vella,
patja pessäm peio noore.

3.

Vt. laulutüüp nr. 324: Ladvad lindudele, var. 3 [667].

350. Maarja magab taevas.

1. H II 23, 434/6 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Maarja magab taevas + Ladvad lindudele + Käokiri.

Vrd. laulutüüpi nr. 324: Ladvad lindudele ja nr. 349: Kellele toome lehesed.

1.

Vt. laulutüüp nr. 324: Ladvad lindudele, var. 1 [666].

351. Hilinenud õitsilised.

1. GEG, EH 65, 84/6 (8) — (1817—1825).
Hilinenud õitsilised + Ehmatanud hobune.

1. 713.

Vällä, vällä, õitselise,
õitselise, päitselise,
vällä see väga külästa,
vällä nee väe sulase!
Ohs tei ullo õitselise,
mis tei kava teele teide,
teele teide, maale saide —
meie uikum, meie õikum,
meie uikum uibuenna,
meie õikum õhnapunna,
kõrva kooles kulletenna,
silmä väsus valateenna,
kõrvalehe leinätenna.
Meil om varsa vallatume,
meil om kääli kärsitume,
õitsetäko eiteliko,
varsa ei pea val'leida,
kääli ei pea käänäppuida,
õitsetäko ei päitseida.
Sõida sepul, vellekene,
sõida sepule külässe,
teke varstel val'leida,
teke käälil käänäppuida,
õitsetäkul päitseida!
Veli ellä, vellekene,
tee meil pikka minneenna,
tee o pikka, see mudane,
laas o laia, see lögäne —
obo ot's jalaaseta,
varsa kaiev kabjamaada.
Pardsi raputev pajona,
teder teele irmutelle —
obo ellä eiteleme,
pätso päädа väänotelle.
Veli tõot' raio ratso päädа,
ukade üvä obesta.
Mina manna keeli keelo,
keeli keelo, kaitsi kaalo,

keeli keelo kümmenelle,
kaitsi kaalo katesemelle:
„Veli ellä, vellekene,
ärä sa raiok ratso päädа,
ukate üvä obesta!
Ei seę tibo tää es teęda
ega marke es mõõda maada —
teęd tääs esä obene,
maada mõõti velle ratso.“
Me esäl üvä obese,
kaasal kalli ratsokese —
läbi lää lögätse paiga,
kukatel lää kurja paiga,
aeltel lää alva paiga,
lennäten paiga lögätse.
Obo meil joosi, ohja liike,
pätso joosi, pää värisi,
ratso karras, karva märjä.
Obo ei joose ohja tõtto,
karga ei keero kabla tõtto —
obo jooṣk orasse tõtto,
kargas kaaravaka tõtto.

Tidrukide õitsetęę laul.

352. Halb hobune.

1. H II 5, 256 (45) < Karksi v. — J. Hurt (1883).

714. **1.**

Mis seę piäsi oleme,
õitsi piä mina minema,
ole ei õiget obesta
ega saarista sadulta.
Teoruuna, tölpiända,
vana mära, mähkäselgä —
selleg piä õitsi minema.

353. Õitsi katsumine.

1. H II 5, 255 (43) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
2. H II 23, 12 (4) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
3. E 45962/3 (26) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H II 23, 288/9 (24) — J. Kunimägi (1889).
4. H II 42, 875 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

715. **1.**

Kos me ulgeni ojome
või me parvena paeme?
Mi lääm õitsi jo kaema,
õidsitulda tundamaie.
Mis meil vastu või tulesse
või meil vastu veerenesse?
Vastu tulli meeste ulka,
meeste ulka, poiste kilda.
„Minge ęęst, mi'ine ulka,
tagake, poiste tanume!“
Küsütelle, mõistatelle:
„Kos te lääde, näio noore,
või te parvena paete?“
„Me küll käime teęda mõõdä,
aelem arusid mõõdä,
me lääm õitsi jo kaema,
õidsitulda tundamaie,
kas o õitsi ennitse,
õidsituli toonatse,
murukilda muinatse,
kas o poisse pääle saanu,
kübärpäida kõrgeida,
ubasuida uhkeida,
rahalisi rikkeid,
saabassääri sirgeid.
La meid kaia, la valate,
ek o tutiga tulenna,
padakunna paisteen.“

2. 716.

Näiukõise noorekõise,
lääme me õitsi kaeme,
kas om õitsi ennitsese,
õitsituli toonatsese,
kas murukilda muinatsese,
kas om poisse pääle tullu,
saabassääri sirgeeida,
kübärpäida kõrgeeida,
ubasuida uhkeeida.
Las mu kaia ja valate,
ek om tutiku tulena,
padakonna paisteella.

3. 717.

Lääme õitsi me kaeme,
õidsitulda tundamaie,
õidsileeri löüdämaie,
kas o õitsi ennitsesse,
õidsituli toonatsesse,
murukilda muinatsesse,
ek o poisse pääle tullu,
ubasuida uhkeeida,
kübärpäida kõrgeeida.
Ole ei õitsi ennitsesse,
õidsituli toonatsesse —
küll om poisse pääle saanu,
ubasuida uhkeeida.
Neeg kuuse ärä kujune,
neeg kase ärä kadune,
aava ärä allitetu,
lepä jäänu leinämaie.

D b l.: 4. ennitse — 12. tullu — 13. järel: kübärpäida kõrgeeida — 14. kujunu — 15. kadunu — 17. löönu.

4. 718.

Lääme õitsi õitsimaie,
õitsitulda tundamaie,
õitsileeri leidämaie.
Kas om õitsi ennitsesse,
murukülä muinatsesse,
kas om poissi pääle tullu
või om näiü ärä viitü,
lahku löönü laialindi?
Kas om õige õitsilise,
lumivalge vastiklise,
võtav õlma, katav kinni,
võtav õlma õigeeste,
katav kinni kaunieste,
ei jätä külge külmämaie,
jalatallu jahtumaie,
pää poolta päeväteme,
altapoolta allateme?

354. Halb õitsipaik.

1. GEG, EH 65, 86 (9) — (1817—1825).
2. H II 23, 564/5 (39) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Ajage kari siia + Halb õitsipaik + Härjad murtud.

1. 719.

Oh tei ullo õitselise,
õitselise, päitselise,
koe ot'sed õitsepaika,
koe tei leisid leeripaika,
tukisted tuleaseme —
suure soo keskeelle,
laia laane vaielle!
Otsin suure söödo pääle,
kaen laia latsi pääle,
kun oovi obeste oida,
tall oles varste tansitelle,
kivi oles kinnaste koguda,
vakja eitä val'lieida.

2.

Vt. laulutüüp nr. 348: Ajage kari siia, var. 1 [706].

355. Endine õitsikoht.

1. H III 9, 521/4 (7) < Polli v. — M. Kõdar (1889).
2. H II 23, 441/2 (14) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890). Vanaks jäänud + Endine õitsikoht.
3. H II 48, 187/8 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1894).

720. 1.

MÕNDA EESTI RAHVA VANA RIIETEST.

Eesti mehe kannive vanast valged amed ja valgid kaltsu. Ame olli piha päält katekõrrane ja eest pääaugu veere ollive ärä aetu valge niidige ja nee kirja kutsuti pooleratta. Ja kaaltuk olli ka ärä aetu ja kaaltukse kirja kutsuti pilu ja kõrukiri. Ja seante ame kutsuti pihage ehk kate kaukage ame, sest et amme ja oodre vahel tõisel pool tõine kaugas olli. Ja kaldsa kutsuti tõine jagu vinnkaldsa ja loogakaldsa. Vinnkaldsa ollive nii ärä kibruted kui nee valge tanu, mis naese pään kannave, ja sääre ollive keerun ja kitsalt kintsude ümmer, et vaev olli jalga saada ja jalast ärä võtta. Loogakaldsa ollive rohkem pükse moodu ja vähem kibruted. Kablage ollive kaldsa eest kinni. Ka kannive mehe ja naese taskud. Meeste tasku olli musta nahast ja arvate üits jalg kigipidi lai ja kanneti kõtu otsa kohal niudete ümber öökseg a ja öökse küllen olli väidse tupp ja nõgla kudi ja taskun olli piip ja tulekivi ja tagel. Naeste tasku olli rõõvast ja kanneti undruku pääl kespaiga kohal, vaist ka undruku all. Naeste amme olli niisama pääaugu veere ärä aetu kui meesterahval, aga ilma kaaltukseda, laja käistega, ilma värdlida. Ja naeste amme olli altpoolt öökest jakatu ja jakk olli jäme pakline rõõvas, ärä aetu. Ja peenikese amme ollive pühäpäevä ja küläskäimise jaos, kodun ollive paklist tett jämeda amme. Naese kannive undruku asemel sõukest. Vaist olli must, vahel ka punane. See mähiti ümber ja kibruteti päälmine veer öökse alla kespaika kokku ja alumise veere küllen olli pook, mis kõladega ilusast lõngast olli koetu ja kui siid nätä olli. Ka kannive naesterahvas õbest keedi. Tõine jagu keedi olli suure kui ahile, laja, õbelekist tett ja tõine jagu olli peenikse kui uuriketi. Ka kannive naesterahvas talve kübärad. See olli sametist ehk punatsest kalevist tett, mõnel olli saarma-, mõnel raikanahk veeres. Ka kannive mehe ja naesterahvas suvel valged rüüdi, viise, talve pastlaid ja ilma latita kasukad ja must särk olli neil mud'ugi eest valla ja lühikest musta peltsi, mis niisama särgirõõvast olli tett, ninda kuida üits eesti laulusõna ütleb, kui üits tüdär olli oma esäd otsnu:

Veli ellä, velleke,
kas te näide mo esäd —
rüid olli sel'län, siid olli öölän,
viisuda-rätida jalan,
kimsud-kamsud kan'nelen?

Veli kostnu:

Sõsar, kulla sõsareke,
kullaline, noorekene,
tule siiä ja tunnista!

Sõsar ütelnu:

Tunne 's maja, tunne 's maada,
tunne ei tuleaset,
kus me enne õitsil ollime,
õitsil ollim, karjan käisim.
Siin om talu tasantetu,
karjamaa üles künnetu,
õitsiase ärä äestet.

Eesti nooriku rõõva ollive väega iluse. Nooriku sõuksel olli vasktilga alumise veere küllen ja jala säärte ümmer mähiti sääreräti, mis linatsest rõõvast olli iluse villatse lõngage ärä aetu just kui oaäitsen. Nee teive jalasääre jämes. Kui noorik kõn'ds, sis olli kuu'da kui kõlin. Külleräti ollive niisama ärä aetu ja panti katel-

poole puuste pääle. Nee teive puusa äste paksus ja ollive niisama ärä aetu. Pallapoolik ehk põll olli ka ärä aetu ja panti sõukse pääle ette. Ja linikul, mis ümber pää võeti, ollive veere ärä aetu, kespaik olli valge. Kellel vasilist sõukest ja neid tõisi nooriku rõõvid es ole, see pidi tõise käest tooma.

2.

Vt. laulutüüp nr. 289: Vanaks jäänud, var. 1 [611].

3. **721.**

Võe puida, võe muida,
võe puida võõreeida!
Kus ole saanu ma vaene
või ole elkin elmiline?
Siiä ma suurte soosse,
lage laane keskeelle.
Kui mu esä siin ju el'le,
kaunikene ma karjan käisi,
lapsepõlven leiku leie,
sis olli kuuse kullatettu,
sis olli kase kardalatva,
siin olli lepä lillelise,
pedäje imeiluse.
Nüüd om kuuse kujunu,
nüüd om nee kase kadunu,
lepä jäänü leinämaie,
aava ärä allitettu,
siit o susi surenu,
siit o karu kadunu.

Õidsilaul.

356. Liulaskmise laul.

1. H II 23, 463 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
2. H II 23, 25/6 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
3. E 45957 (3) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 33 (3) — (1889).

1. **722.**

Lihaeitel visati sõnniguargige kolm kõrda sõnnikut üle aia nurme pääle, sõs ei söövät uisa rüäorast ärä. Ka minti enne päevätõusu linalingu laskme, linaseemle kott panti peräreekse pääle ja laulti:

Linalingu, pikkä kiudu,
seemel sisse siidinopsi,
kugur otsa kuldanopsi!
Erne eestvedäjel,
taku tagatõukajel,
odra reeistujel!
Linalingu, pikkä kiudu!

2. **723.**

Lihaeten (vastlapäe) enne päikse tõusu võeti linaseemneid, panti ree pääle, istuti pääle ja lasti siis liugu ja laulti:

Meie lina linna piku,
liugu-laugu, linakiudu
tõistre lina tõlva piku,
külä lina küündre piku!

Siis arvati lina häste hää kasuvad.

3. **724.**

Lihaeite ehk vastlapäev. Lingulaskmine ommoke enne päeva ja sõnnikud vällä viima ja ka õhtu, et siis lina pidi kasuma:

ę̈estvedäjal enne niinelina ja tagatõukajal taku kasviva.

Dbl.:

Lihaeite ehk vastlepäe. Minti lingu laskme ommoku enne päeva. Olgu sis ninda pal'lu, kuda kennigi viis, kas koorma ehk pool, ninda pal'lu sõnnikud pidive vällä vedäme ommoko enne päe ja õhtu perän päevä, kui na oma jõuge jõusive viiä, kes lina lootsive maha tetä, et sis lina pidive kasume, ę̈estvedäjal edenema ja tagatuukajal taku kasvama.

357. Lina elulugu.

1. H II 23, 317 (20) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).

725. 1.

Linakene, linnukene,
tuhat surma sulle tettu,
sada surma sulle loodu:
kaalapidi kakutesse,
arjapidi aaratesse,
vikadile viilitesse,
raudadele raadsitesse,
linalikku viitanesse,
paku ala pandanesse,
säält su vällä kistanesse,
kolbitsele kolgitesse,
roobitsele ropsitesse.

358. Halb kündja.

1. H II 23, 65/71 (5) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Halb kündja + Palju sõnu + Sandi toidetud + Halb hääl + Vanaks jäänud + Kaasa kaugel.

726. 1.

VÕISTELAUL.

Siin olli künden küüräselgä,
üles äesten siin ädärinda,
sestep lina til'lukene,
sestep väl'lä vähikene.
Oles künden oma velle,
äesten siin oma ärgä,
lina os kasun ku sęę linti,
kugur pääle kuldanopsi.
Siin o künden küüräselgä,
äesten siin ädärinda,
sestep lina til'lukene,
sestep väl'lä vähikene.
Siin olli künden küüräselgä,
äesten siin ädärinda,
kuub olli sel'län, selg olli pal'las,
kübär olli pähän, pää olli [pal'las.

*

Ma küll kuuli kostaveta,
ädärinda ärkuveta:
„Tüdärlaits, sa noori lindu,
pilkad meid pimmela ööla,
sõimad valla vahelegi,
et ole künden küüräselgä,
äesten siin ädärinda,
ütlet, et sest lina til'lukene,
sest olli väl'lä vähikene,
et ma künden küüräselgä,
äesti sääl ädärinda.
Kui sul ürgän üteleme,
kui sul tahan täädä anda,
sis saa ööni üteltegi,
sis saa pimmeni pidäde,
sis saa kukeni kudade,
sis saa lõhku lõuneeni.
Jäid sa söödüle magame,
perse jäi sul peräni valla,

uruauk jäi upakile.
Ku sa ollid ää tädi,
tullu manu, katten kinni!

*

Ole vait, sa vardu-Kaie,
pia suu, sa pudru-Pille —
suve ollid suidsutsen tarena,
aaste akne topussena!

*

Külänaise, nännikõise,
mis olli siski seeperästa,
et ollin suve suidsutsen taren,
aaste akne topussenna,
mis olli siski seeperästa —
siski sei ma selged leibä,
salusi saiakoorikesta.

*

Ole vait, sa vardu-Kaie,
pia suu, sa pudru-Pille —
ärä näi ma seeki päävä,
esä teid toidi tokilegi,
emä kerjäs kepilegi,
veli konnege äesti,
sõsar sõõrut's emmissiida.

*

Külänaine, nännikõine,
mis oli siski seeperästa,
et esä meid toidi tokilegi,
emä kerjäs kepilegi,
veli konnege äesti,
sõsar sõõrut's konnessiida —
siski sei ma selged leibä,
salusi saiakoorikest.

*

Ole vait, sa vardu-Kaie,
pia suu, sa pudru-Pille,
teil olli ännä ärmätet,
ammerüppe rühkünegi!

*

Külänaine, nännikõine,
linapõlle, linnukõine,
mis olli siski seeperästa,
et mul rüppe rühkünegi,
ammeännä ärmätetki —
siski sei ma selged leibä,
salusi saiakoorikest.

*

Ole vait, sa vardu-Kaie,
pia suu, sa pudru-Pille,
sul olli kurgun kuuseoksa,
sul olli äälen äglälauda.

*

Külänaine, nännikene,
sul om kohus ärä koolda,
mul om kohus kooli minnä.

*

Ole vait, sa vardu-Kaie,
pia suu, sa pudru-Pille,
aja pääle lää ma auda,
mure pääle lää ma mulda.
Ole vait, sa vardu-Kaie,
pia suu, sa pudru-Pille,
suu sul kõver kõrdsi poole,
nina viltu viina poole.
Üle purju läät poiste vastu,
üle mere meiste vastu,
läät sa purjupoistege,
läät sa meremeestege —
meremeiste meeleäässe,
purjupoiste puisteteves.

*

Külänaine, nännikene,
linapõlle, linnukene,
mis mul viga seeperästa,
et mul suu kõver kõrdsi poole,
nina viltu viina poole —
ei ole meremeeste meeleää,
purjupoiste puisteteve.
Külänaine, linnukene,
linapõlle, linnukene,
peiu meil eläs Peipissenna,
kaas meil kavena küläna.
Tuul tal viigu tervissiida,
õhu õrna õpetagu!

*

Ole vait, sa vardu-Kaie,
pia suu, sa pudru-Pille,
ärä näi ma teie peiu —
läits ta linna lükätena,
alevisse aieenna,
ulk olli oore tal peräna,
kari litse tal ehena,
litsi peon piidsakene,
oora peon ohjakese,
läits ta linna lükätenna,
alevisse aieenna.

Viiest oli ta vigane,
kuvvest kurjana tõbena,
Virun käüs ta vihtumenna,
Arjun käüs ta arstimenna,
Viru Tiiu viht tal kan'dlen,
Arju Anne ame sel'län.
Seę ei ole teie peiu,
teie peiu, teie kaasa,
sedä te ei näe nägeden
ega kae kaitseenna.

*

Külänaine, nännikõine,
linapõlle, linnukene,
õhu õrna meid õpetagu,
taevatähe antku tarkust!

*

Ole vait, sa vardu-Kaie,
pia suu, sa pudru-Pille,
sa jääd ilma irvite,
vana rahva vande ala!
Vanatüdruk, vaevaelu,
vaevaelu, kuri põli —
alati saad alba sõnu,
alba sõna, kurja kuulda,
kurja kuulda, nälgä nätä.

Laul, mis linakatkujad linakatkumise juures laulavad.

359. Venna nurmed.

1. H II 5, 331/2 (14) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Venna nurmed + Lõikuseõlu.
2. H II 23, 534/6 (18) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Nukuks nurmele + Venna nurmed.
3. H II 5, 307/8 (83) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Venna nurmed + Lõikuse lõpetus.
4. H II 48, 146/7 (1) < Karksi v., Karksi m. — J. Hünerson < Jüri Kalts (1894).

1.

Vt. laulutüüp nr. 360: Lõikuseõlu, var. 1 [729].

727.

Minijet o meile vaja,
tarvis o naista talule
oaaia kitsujasse,
kanepaia kakkujasse —
uba meil einä uppunesse,
kanep aida meil kaosse.
Kessi too meil minije?
Ants too meil minije,
Ann saa saralinigu,
tuvvas nukus pääle nurme,
tuvvas põdras pääle põllu,
karus kaara keskeelle,
nirgis niidu veere pääle.
Lah meid kaia, la valate,
meil o vellel suure nurme,
suure nurme, laia väl'lä,
otsa joosev Ulantimaale,
veere joosev Venemaale,
nurme nurga muial maale,

2.

tal o Riiani rügije,
ehen Riia erneeida,
tal o Uuluni ubeje,
taga Uulu tateriida,
keskelt Uulu kesvesiida.
Lah meid kaia, la valate,
kas o sõtsil suure sõrme,
sõrme suure sõudamenna,
käe laia lahvimenna,
kas o tal sääri sinna minnä,
kondse või koduje tulla.
Ek eit teel engämaie,
ek eit põllul põdeme,
ek eit eel engämaie,
nurme veeri nuttamaie —
soe juttu survab nurme,
põdra juttu põimip põllu,
karu juttu laavip kaara,
nirgi juttu niidäp niidu?

3.

Vt. laulutüüp nr. 361: Lõikuse lõpetus, var. 2 [732j.

4. 728.

Meie vellel suure nurme,
suure nurme, laia väl'lä.
Veli tei Riiani rügije,
ette Riiga ernesida,
taga Riiga tateriida,
kesset Riiga kesvesiida.
Küll me näeme teie sõtsi,
näeme teie sõtsi sõrme,
kas ta om tüdse tööle,
kas om vile vikatille,
kas om sile sirbile.
Kas om sõtsil suure sõrme,
suure sõrme, laia käe,
suure sõrme sõudemaie,
laia käe laamimaie,
kas teeb suure sületäie,
käänäb suure käetäie?
Ehk jääb sirbil seisämaie,
kumerravval kurtamaie,
al'lal ravval aiguteme,
ehk viib vikati vilule,
istup maha istemelle,
pistäp perse peenaresse,
pistäp pää põõsaasse?
Kas ta tunneb suve sooja,
suve sooja, talve külmä,
palavatta päeväpaistet,
kõrvetavat kuumakastet,
jääb ta kurgi kullemaie,
varesitta vaatamaie?
Ei ole tüdse tööle,
õige õlpid kandamaie,
leibä ahju laskamaie,
viisi ei villa veeretelle,
taha ei takku takutelle —
om ta suuri suikutelle,
oolik unda võttamaie,
om ta osav oigamaie,
tahtlik tõbe põdemaie.

Pulmalaul.

360. Lõikuseõlu.

1. H II 5, 331/2 (14) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Venna nurmed + Lõikuseõlu.
2. H II 42, 486/7 (7) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).

1. 729.

Mi vellel suure nurme,
suure nurme, laia väl'lä,
veere joosev Venemaale,
sanga joosev Saksamaale,
otsa joos'k Ullandimaale.
Esi taht's meidä isute,
väli taht's meidä väs'ute,
pikä põllu meid põeta.
Kunas veerem veere pääle
või me saame saare pääle?
Ommen veerem veere pääle,
ommen saame saare pääle,
ommen me otsa ojome.
Veere pääl om meie velle,
saare pääl meie sõsare,
veeren viina müüdänes,
saaren saia söödänes,
otsan õlut joodanes.
Ommen veersim veere pääle,
ommen saime saare pääle,
ommen mi otsa ojosi.
Ole ei veeren meie velle,
otsan ei meie onuda,
saaren ei meie sõsarta —
veere pääl ol'l veneline,
otsan ol'l Ullandi meesi,
saare pääl ol'l saksike,
veeren verda rüübätesse,
otsan urmi joodanes,
saaren sala tapetes.

730. **2.**

Lääme uvvele ẹẹle,
tõise vastsele vaole,
pästäm valla peiu jala,
peiu jala pẹẹnderesta,
kaasa jala kammitsesta,
vana mees vao el'ülta —
peiu ikve pẹẹnderenna,
kaasa ikve kammitsenna,
vana mẹẹs vao el'ülä!
Kunas otsa me ojume,
või me veerem veere pääle,
või me saame saare pääle?
Otsan o meie omane,
veere pääl o meie velle,
saare pääl meie sõsare,
otsan saa õluta juvva,
veeren viinä rüübätesse,
saare pääl saa saia süvvä,
veere pääl o meie velle,
otsan o meie omane,
saare pääl meie sõsare.
Saime otsa me ojune —
ole 's otsan me omasta,
veere pääl ei meie velle —
otsan olli ugaline,
veere pääl olli veneline,
saare pääl olli saksikene,
otsan urmi jọọdanesse,
veeren verda servätesse,
saaren sala tapetesse.

361. Lõikuse lõpetus.

1. H II 42, 483/4 (5) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
2. H II 5, 307/8 (83) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Venna nurmed + Lõikuse lõpetus.
3. H II 23, 315 (16) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
4. H II 23, 315/6 (17) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).

731. **1.**

Tänu olgu Loojal suurel,
au arme meil Jumalel
kuiva ilma kurtamesta,
selge ilma seisämesta,
vaa ilma vaalumesta,
ken las'k kuival meid koguda,
selge ilmal sel'lädele,
tahe ilmal tallitele!
Kokku pannim kurja põllu,
sidemesse sita nurme,
kärevesse käänim väl'lä,
jätä 's kõrta kõikumaie,
lillikest ei liikumaie,
jätä 's kurge kogude,
musta linnule munede,
alli linnule aigutelle,
jätä 's siiä sirgu süvvä.
Teime nabra kui nẹẹ naise,
kuhiliku ku emänti,
sisaliku siidikaala.
Veli ellä, vellekene,
võta ala allikene,
mine Viiru vikla otsme,
Arjumaale arki otsme,
tọọ sa Viirust kuldavikla,
Arjumaalt tọọ õbearki
kuhilikude kohente,
sisalikude silitse,
nabra päie pääle panna!
Naber meil naista, tõine tõista,
naber Narva meil näüsse,
kuhilik meil Kuramaale,
sisaliku siiä maale.
Kodu, kodu, põllukene,
kodu, kodu, astu aita,
astu aita, saada salve,
saada salve sammelteme,
mine kodu kopiteme!
Tuhant vakka tuuluteri,
sada vakka saajateri,
kuus vakka kos'uteri,
viis vakka viinateri.

2. 732.

Meie vellel suure nurme,
suure nurme, laia põllu,
suure nurme meid suretiv,
laia väl'lä meid väsütiv.
Kui võtam pääle kurja meele,
kurja meele, kurja kombe,
jätäm kurgede kogude,
sisaski sehen eläde,
pääsukeste pääle tulla!
Võtam pääle uvve meele,
uvve kombe me eläde,
me panem sõrme sõudemaie,
viis me sõrme viilimaie,
sis panem kokko kurja nurme,
sidemesse sita põllu,
täis panem tinni, täis panem [tanni,
täis panem aida, täis anume,
täis panem poisi pikä põnni,
täis panem latse laia mao.
Me teeme nabra kui neẹ naise,
kuhiliku kui emändä.

3. 733.

Esi siin ehen ilma laiu,
latse pääle päevä suure,
esi taht's meida isuda,
pikä põllu meid põeta,
suure nurme meid surede,
laia väl'lä meid väs'ude.
Põllukene pikäkeine,
ẹẹkene igäveke,
väl'läkene vägeveke,
kui ma rutta röömäkunna
või ma põimi põlvilegi,
ei ma siski siiä jätä,
siiä ei jätä sirgu süvvä,
pääsukile pääle tulla,
tedrel tetä teẹraduje.
Ma pane ẹẹ ikemaie,
suure nurme nutamaie,
pikä põllu ma põdeme.

Viljakogumise laul.

4. 734.

Tenu olgu Looja suuri,
au armulil Jumalil
kuiva ilma kurtamesta,
selge ilma seisamesta!
Kokku me panim kulla põllu,
sidemesse selle nurme,
lasit kuival meid kogude,
selgel ilmal meid sidude.
Teeme nabra nurme pääle,
sisasliku siiä maale,
ala ma panni aavaoksa,
pääle panni pärnälehe —
naber Narva meil näüsse,
kuhiliku Kuuramaale,
sisasliku sinna maale.
Tuli tuuli muialt maalta,
lõhas tuuli lõunaesta,
ai ta alta aavaoksa,
ai ta päälta pärnälehe.

Viljakogumise laul.

362. Rehepeksja.

1. H II 23, 481/2 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Laulik tahab raha + Lauliku vaev + Rehepeksja.
2. H II 5, 219/21 (30) < Karksi v. — J. Hurt (1883). Lauliku vaev + Rehepeksja + Põrgu mõis.
3. E 52487 (38) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H, R 5, 62 (15) — (1889).
4. E 45936 (21) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).

Motiivi „Kull kutsumata" vt. veel laulutüübis nr. 311: Lindude õlu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 96: Laulik tahab raha, var. 2 [230].

735.

Enäm om vaeva laulajal
kui om rehepessäjalle:
rehe pessi, seę uneti,
laulu lauli, tõist muretsi.
Rihe ma pessi Riidalis,
tõise ati Allistes.
Lätsi riihte pessämaie,
ao ajal atamaie,
võti laulda, võti lasta:
„Tulge koodile, kälitse,
rehavarrele, vadere!"
La meid kaia, la valate:
kes seę kuulus koodi pääle,
vaper rehavarre pääle?
Näio kuulse koodi pääle,
vapre rehavarre pääle —
loọ pääle leive lusti,
laduselle jälle lauli:
„Mina ritsik pessä rihe,
kärbelene käänä koọ.
Ei ma kutsu ritsikuta
ega ei taha tallikuta —
ritsik kurja riidelema,

2.

talvik alba tapelema,
kurjast raiub uvve kuvve,
katik teęb vastse kasuga.
Esi ma ritsik pessä rihe,
kärbelene käänä koọ."
Sügüse me lööme lusti,
võtam laulda, võtam lasta:
„Viimäne ööọ meile,
viimäne tuli tuana,
viimän pesmen peelte pääle."
Kui me akkam jo minema,
võtam koodi kukuresse,
rihä ripakul peräna,
võtam seki sel'lä pääle,
võtam laulda, võtam lasta:
„Rehepapp, sa linnukene,
nii kui vaga vaimukene!
Karksi mõisa kaalu mõisa,
kaalu mõisa, vaalu mõisa,
ajab valla vardeesse,
teomehe teibaesse,
rehepesjä ripakulle."

736.

Ää poisi, parebe näiu,
kõnge kõlguses magame,
võtke õde õlmulane —
mina ritsik pessä rehe,

D b l.: 5. kärblene.

3.

kärbelene käänä koọ,
vaene puge puistamaie,
sakerpää lää sarja pääle,
vana lää rehitsemaie!

737.

Mina ritsik pessä rehe,
kärbelene käänä koọ,
sakerpööọru sarja pääle.

4.

Rehe ma pessä Riidajesse,
tõise ata Allistule,
koodi löọn mia Kuressaarde.

363. Viru sepp.

1. GEG, EH 65, 130/1 (15) — (1817—1825).
2. H II 5, 341/3 (23) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Viru sepp + Imelik maja.
3. H I 2, 160/1 (21) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
4. H II 42, 488 (9) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).

5. E 45989/90 (4) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Viru sepp + Naine tuleb põllu tõttu.
Dbl. a: H II 23, 161/2 (13) — (1889).
b: H, R 5, 51/2 (4) — (1889).

1. 738.

KOLME VELLE LAUL.

Olli meid kolmi ellä velle:
üits jäi sepäs siiä maale,
tõine läits kokas Kuuramaale,
kolmas läits papis Paideesse.
Ma jäi sepäs siiä maale,
tei ma vallal val'leeida,
kihlakunnal kirveeida,
näidustel nurmenugida,
poisikestel pannelida.
Vald es kita val'lieida,
kihlakund ei kirveeida,
näiduse ei nurmenugiaid,
poisikese ei pannelida.
Võtin ma südänt sülesse,
meelepaha meelelegi,
lõhki ma lõhksin lõõdsalavva,
ahjo eidin alaspako,
pihi pistin katusesse,
tangid taskusse vaotin,
võtin sis kitta kirvevarta,
austa adraperäde.
Põllomẹẹs põhjato rikas,
ammatimẹẹs ajoti rikas —
põllo künni, tõist valati,
kolmandet ma kokko tassi,
soọst ma künnin suured elmed,
pajo alta pavva pakso,
lepikust ma lehe laia.
Lätsin mõtsa kündamaie,
lei mina Liiko, lassin Laiko,
ai mina maada matsakulle,
kivikilto sis karassi,
põvvapaaki paugatali.

2. 739.

Olli mul kolmi ellä velle:
üits sai sepäs siiä maale,
tõine kokas Kuramaale,
kolmas papis Paideesse.
Mis sai sepäs siiä maale,
sẹẹ tei vallal val'leida,
kihlakunnal kirveida,
sẹẹ tei noorikil nugeje,
noordemeestel mõõgapäida.
Vald es kita val'leida,
kihlakund ei kirveida,
noorige es nugeje,
nooremehe mõõgapäida.
Võti me velle pagede,
pages ärä Paideesse.
Läits ta mere vẹẹri mọọdä,
asti ranna raavi mọọdä,
sääl võt's korjada kiveje,
võt't ta kanda kaikeida,
võt't ta tuvva turbeida,
mäe pääle mätteida.
Mis tei mina, vaene latsi?
Tei ma kuu kukelida,
päävä laste pätsikesi,
lätsi velle otsimaie,
nõrka velle nõudamaie.
Lätsi ma mere vẹẹri mọọdä,
asti ranna raavi mọọdä.
Mis mul vastu või tulessi?
Vastu tulli valge noorimẹẹsi,
rüüd olli sel'län, siid olli öölän.
„Tere, tere, näio noore!
Mis sa kurdad, kurvaline?"
Mina kuuli, kosti jälle:
„Mina otsi oma velle.
Mul olli kolmi noọrta velle,
üits sai sepäs siiä maale,
sẹẹ tei vallal val'leida,
kihlakunnal kirveida.
Vald es kita val'leida,
kihlakund ei kirveida.
Võti me velle pagede,
pages ärä Paideesse.
Nüüd lää velle otsimaie,
nõrka velle nõudamaie."
Vastu mul kosti valge mẹẹsi:

„Mine mere veeri mööda,
astu ranna raavi mööda!“
Lätsi ma jälle tükü teeda,
vassa valget liivakest.
Mi löüsi velle tegevet?
Veli tegi linnakest,
asuldi alevikesta.
Sisse joosiv siidilaeva,
vällä joosiv väidselaeva,
otsa joos'k ubinalaeva,
külge joos'k kübäralaeva,
pääle päärätilaeva,
katel pool kalevilaeva.
„Oh mu vähik vellekene,
anna mul otsast ubina,
anna mul seesta siidikest,
päälta päärätikid,
küllest või kübärakest!“
„Nüüd o mul kaupa kal'leep,
ubin otsan uhkeep.
La tule ommen uusi päeva,
vana taevas valge ilma,
sis anna otsasta ubine,
sis anna päälta pääräti.“
Mina isti ikkemaie,
ikkemaie, nuttamaie.

740.

Olli mul kolmi ellä velle:
üits sai sepäs siiä maale,
tõine kokas Kuramaale,
kolmas papis Paideesse.
Mis sai sepäs siiä maale,
see teeb vallal val'leida,
kihelkonnal kirveeida,
noortemeestel mõõgapäida,
noorikil nugade päida.
Mina velle õppamaie:
„Veli ellä, vellekene,
külä ei kita kirveeida,
vald ei kita val'leeida,
nooremehe ei mõõgapäida,
noorigu ei nugade päid.“
Veli lõi lõhki lõõdsalavva,
ahju ai ta alaspaku,
pihi pisti rästäesse,
tangi taskusse vajudi.
Korjas ta mere kiveje,
ragus ranna paadsibida,
võt's ta tetä linnakest,
asute alevikest.

3.

741.

Olli mul kolmi ellä velle:
üits sai sepäs siiä maale,
tõine kokas Kuramaale,
kolmas papis Paideesse.
Mis sai sepäs siiä maale,
tegis vallal val'leeida,
kihlakunnal kirveeida,
noorikul nugade päida,
noortemeestel mõõgapäida.
Vald es kitä val'leeida,
kihelkond ei kirveeida,
noorigu ei nugade päida,
nooremihe mõõgapäida.
Veli ai ahju alaspaku,
lei ta lõhki lõõdsalavva,
pis't ta pihi rästeesse,
tangi taskusse vajudi,
esi pakku sõs pugesi.

4.

742.

Oli mul kolmi vellekesta:
üits sai sepäs siiä maale,
tõine papis Paidees,
kolmas kokas Kuramaale.
Mis sai sepäst siiä maale,
tegis küläl kirveeida,
tegis vallal val'leeida,
noorikil nugada päida,
noortemeestel mõõgapäida.
Külä-s es kita kirveeida,
vald es kita val'leeida,
nooriku ei nugada päida,
nooremehe ei mõõgapäida.
Võti vellele kõnelde:
„Veli ellä, vellekõine,
viska maha sepäriista,

5.

Viljatuulamine Karksis.

ERM. Pd. 213 : 75. Foto J. Pääsuke 1912.

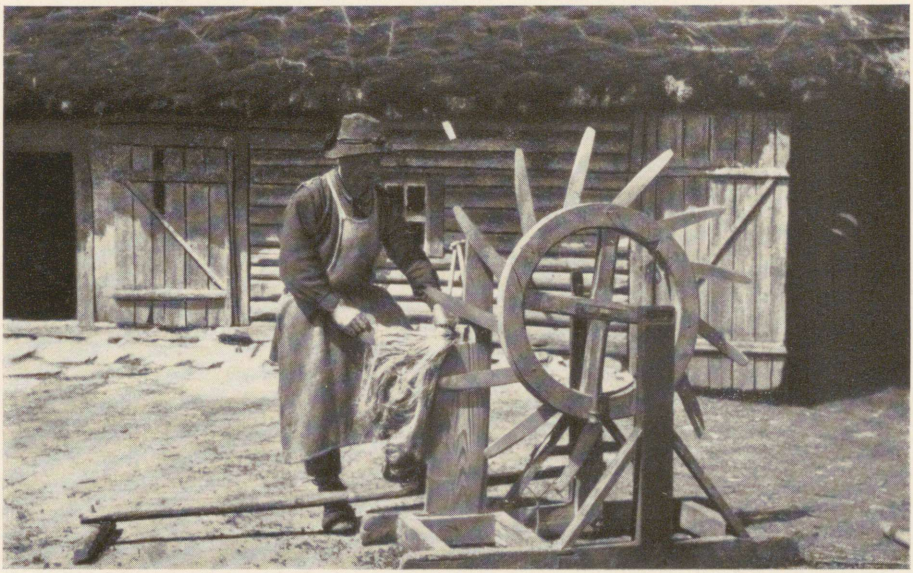

Linavurr Mäekülas.

ERM, Pd. 451 : 14. Foto I. Manninen 1925.

pistä pihi rästees,
tangi taskus vajude,
tule maale kündamaie,
kündamaie, külvamaie,
künnä nee kesätse nurme,
aja vakku valla nurme,
tee sa Riiani rügije,
ette Riiga erneeida,
taga Riia taterida,
tee sa nabra nurme pääle —
nais sul tule nabra tõtu,
Els sul ernesarra tõtu!"

D b l. a: 3. Paideesse — 4. Kuuramaale — 10. Külä — 17. rästeesse — 19. maada — 21. künnäme — 23. rügida — 24. Riia — 27. naine sul tuleb nabra tõtu.
D b l. b: 1. Olli — 3. Paideesse — 7. val'leida — 8. noorigil — 10. Külä — 11. val'le:da — 12. nooriku nugada päida — 13. nooremehe mõõgapäida — 14. kõnelte 15. vellekeine — 17. pistä pihi käesta — 24. Riia — 25. tateriida.

364. Halb leib jämedast jahust.

1. H II 48, 131 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

1. 743.

Käisin Kardet veskeella,
jahvati jahu jämeda.
Naine tei levä liperkoogi,
kääntʼs pätsi pääterpaku,
leib taht' ahju ligente,
koorik taht's ala kujude.
Sis lei naista napsatella.
Änämp olli enese süüdü
kui selle vaese naise süüdü.

365. Laisk talu.

1. GEG, EH 65, 124/6 (13) — (1817—1825).
Äia teretamine + Laisk talu + Kodu tunnusmärgid.
2. H III 5, 903 (5) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1889).
3. H II 5, 209 (24) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
4. H II 5, 315/6 (94) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Neiud nagu sõjavägi + Laisk talu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 135: Äia teretamine, var. 1 [328].

2. 744.

Sedä ei tää ega 'i mõista,
mistes siin maja madala,
õlgikatuse kasina,
räästäs rooguni rumala!
Et om suikuja sulase,
magaje majapidäje,
piibujooja poisikese,
piibujooja, pillilööjä —
sestep siin maja madala,
õlgikatuse kasina,
räästäs rooguni rumala,
pääsukse läbi pugeva,
araku läbi ajava,
linnu läbi lendeleva.

3. 745.

Mistes see maja madali,
õlgikatuse kasina,
roogurästätse rumale,
katus siin kanule kistu?
Sihen siin suikuja sulane,
magaja majapidäja,
ooletu siin otsaline.

4.

Vt. laulutüüp nr. 77: Neiud nagu sõjavägi, var. 2 [175].

366. Laisk kuduja.

1. H II 23, 485 (3) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).

746. 1.

Mu tüdär tegijekene,
mu laits vaene vaevanägije,
enne muid eidi magame,
perän tõiste tõussi üles —
sõski viis villat külässe,
takut tõisesse talusse.
Kuu ta kudas kotikangast,
aaste amede kangast —
katsi päevä, ütsi vassa,
küünärt sai kümnes nädälis.
Tel'le viis tẹẹarule.
Külä karjatse kudasiv,
õidsilise lõive lõnga.
Peele pääl ütliv piina, piina,
varu ütliv vaeva, vaeva,
suga suurta surmatunni.

367. Haigud.

1. H II 23, 566/8 (41) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Haigud + Une ajamine + Uni ei anna uut kuube.

747. 1.

Aigu kävve, armu kävve.
Sedä ei tää ega 'i mõista,
mi aigu pias oleme:
om na esä irmu aigu,
või o emä armu aigu,
või o sõdse sõimu aigu,
või o velle viha aigu?
Ole ei esä irmu aigu
ega emä armu aigu
ega sõdse sõimu aigu
ega velle viha aigu —
nẹẹ o liia laisa aigu.
Uni nüid tulep uigatenna,
läbi laane laulteenna,
otsip ta unista näiu,
naarulista neitsikesta.
Mia kuuli, kosti jälle:
„Mine küllä, unekene,
küla noorile mihile,
noorte meeste noorikile —
neil o aig une magade,
aig o unda aigutelle,
aig o säädä unesängu,
aig o pessä unepatju,
aig lina ala laote.
Kessi pand meida magame
või meid lasep laiskeleme,
kes pand Mari jo magame
või pand Anne aiguteme,
Kärtu külgi kääntamaie!"
Sõtsikeise, linnukeise,
eitäk ärä une rẹẹle,
lastak rõõmu ratteelle —
uni saadap ulkumaie,
magavus maada kõndimaie,
uni võtap uvve kuvve,
magavus võtt maani särki.

368. Uni ei anna uut kuube.

1. H II 23, 566/8 (41) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Haigud + Une ajamine + Uni ei anna uut kuube.
2. H II 23, 311 (11) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
Uni ei anna uut kuube + Une ajamine.

1.

Vt. laulutüüp nr. 367: Haigud, var. 1 [747].

2.

Vt. laulutüüp nr. 369: Une ajamine, var. 3 [749].

369. Une ajamine.

1. H II 23, 566/8 (41) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Haigud + Une ajamine + Uni ei anna uut kuube.
2. H III 5, 856/7 (5) < Karksi v. — J. Kuusik (1888).
3. H II 23, 311 (11) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
   Uni ei anna uut kuube + Une ajamine.

Vrd. laulutüüpi nr. 371: Neiu kodutööd.

1.

Vt. laulutüüp nr. 367: Haigud, var. 1 [747].

2. **748.**

Uni tulli uigatenna,
läbi laane laulteenna,
pisut õlgi tal peossa,
kaits olli kõrta kan'delenna.
„Mine küllä, unekõine,
külä noorile mihile,
noorte meiste noorikille —
neil om aig une magade,
aig om säädä unesängu,
aig om unda un'ute!"

3. **749.**

Uni tuli uigatenna,
läbi laane laultenna,
pisut õlgi tal peonna,
kaits oli kõrta kan'delena,
otsib ta unista näiu,
tahab ta tahmasta näiu,
nõrentejet neitsikesta.
Koe pea uni paneme
või pea matma magause —
uni meil võtab uvve kuvve,
magaus võtt maani särgi,
lebaus amme linatse.
Mine küllä, unekene,
mine küllä kõigil ööle,
mine küllä noorikile,
külä noorile mihile —
neil aiga une magade,
aiga unda ul'lutella,
aiga säädä unesängi,
aiga pessä unepatju!

370. Äratamine.

1. H I 2, 152/3 (13) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Äratamine + Poiss tõuseb neiude juurest + Ära kaota julgust.
2. H II 23, 511/3 (10) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Äratamine + Maranale minek.

3a. E 45965 (30) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H II 23, 291 (28) — J. Kunimägi (1889).
b. E 45656/7 (22) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
   Dbl.: H, R 5, 94 (18) — (1890).

1.

Vt. laulutüüp nr. 186: Poiss tõuseb neiude juurest, var. 3 [426].

2.

Vt. laulutüüp nr. 106: Maranale minek, var. 1 [248].

750. 3a.

Üles, üles, näiu noore,
üles, üles üüdämeda,
karga üles karjumeda,
ilma esä õikamede,
ilma emä õikamede,
velle kate karjumede!
Joba aiga ammu tõusta,
aig o ammuki ärände —
joba lauli Looja kuke,
kõõrudi Maari kanaje,
joba kuu kua pääle,
joba agu aida pääle,
sõgel servi lõuneenna.
Üles, üles üidämede,
karga üles karjumede,
joba aiga ammu tõusta,
aig o ammuki ärände!

D b l.: 2. üüdemede — 3. karjumede — 5. õikamete — 6. karjumete — 8. ammogi — 12. pääla — 13. lõunaenna.

751. 3b.

Üles, üles, näiu noore,
üles, üles üidämede,
karga üles karjumede,
ilma esä õikamede,
ilma emä õikamede,
velle kate karjumede.
Joba aiga ammu tõusta,
aig o ammuki äränte,
joba kuu kua pääle,
joba päe pärnä pääle,
joba agu aida pääle,
sõgel sõrvi lõuneenna.
Joba aiga ammu tõusta,
aig o ammuki ärände.
Joba lauli Looja kuke,
kõõrudi Maari kanaje,
joba ir'n elinge ratsu,
ir'ns ta puida, ir'ns ta maida,
ir'ns ta tähti taevees,
sõmerit mere perässe,
sammelit kivi pesässe.

D b l.: 2. üüdämete — 12. ja 13. (puudub) — 19. taevaesse.

371. Neiu kodutööd.

1. H II 23, 436/9 (12) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Neiu kodutööd + Venna hobune + Laimatud neiu linnuna.
2. H II 23, 311 (12) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
3. E 45651 (10) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
   Dbl.: H, R 5, 84/5 (6) — (1890).
4. H II 42, 615/7 (5) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Laulud tööl õpitud + Neiu kodutööd.

Vrd. laulutüüpi nr. 369: Une ajamine.
Motiivi „Virk kuduja" vt. veel laulutüübis nr. 4: Ema hästi kasvatanud, nr. 94: Laulud tööl õpitud, nr. 131: Taevased kosilased, nr. 207: Ära võta suurt naist ja nr. 437: Nõelamäng.

752. 1.

Esä õitsi mut õledi,
emä käs'k kodun magade:
„Maka kodun, tüdär noori,
sul o kodun kolmi tööda,
kolme oolta ommukulla:
orja söötä, orja joota,

vanepe patju vajute."
Me esäl sada sulasta,
emäl katsi karjalasta,
vellel viisi päävilista,
sõdsel neli neitsikesta,
kik o suketu sulase,
kapakiide karjalatse.
Neile kuam, neile aame,
neile kuam kindeeida,
neile aame ammeeida,
käbärtem käüsesuida.
Pilu pilksi meil peona,
nõgel nõrksi sõrmilaani.
Saime sõs meie mineme,
saime sõs kodust tuleme.
Tulda leive ratsu turja,
sädemiida ratsu sääre,
kübemiida ratsu külle.
Seep o obu meie velile,
kardalakka kaasallegi —
lase ei lasta lakallegi,
õlekõrta kõhrillegi,
säsü einä säärellegi.
Külänaine, nännikene,
linapõll, sa linnukene,
ärä naaragu minuta,
et mul õlgista obene,
ernevarsist varsakene!
Ma tal seo siidi ändä,
ma tal neo niidi nukki,
tutu pa kuldatukatesta,
laka laiasta rahasta.
Veli ellä, vellekene,
käü sõs kabuküläna,
kääri too kabuküläst,
püä sõs obu, uusivilla,
püä ratsu, kardalakka!
Sõimati mind, sõtsikene,
sõimati mind sõbasuile,
sõbasuile, maldsamaile,
liblik meid linaleosse,
parts mut pajuallikusse.
Tõusim üles sõbasuista,
sõbasuista, maldsamaista,
liblik ma linaleosta,
parts ma pajuallikusta,
lennäsi ma lepä pääle,
karasi ma kase pääle,
asti aavaoksa pääle,
siputelle, soputelle,
siputelle siibessiida,
soputelle sulgessiida.

2. 753.

Uni pääle meil tulesse,
magaus manu lamesse.
Ken paneb meida magame
või laseb meida lameda —
meie esäl sada sulasta,
vellel viisi päävilista,
nännil neli neitsikesta,
kik o suketa sulase,
kapakita karjalatse —
neile koam, neile aame,
neile koam kindaeida,
neile aame ammeida.
Pilu pisti minneenna,
käbäruse kävväenna,
aelusse astuenna,
pilu pilksi meil peonna,
nõgel nõrksi sõrmienna,
sininiiti silmilani,
kuldaniiti kulmulani.
Ken paneb meida magame,
või laseb laiskeleme,
ehk meil annab aiga ul'a!

3. 754.

Magade-ep minaki taas,
suiku tahtve silmä suure.
Ken panep meida magame
või meid lasep laiskleeme?
Meie esäl sada sulasta,
vellel viisi päävilista,
nännil neli neitsikesta,
kik o suketu sulase,
kapakide karjalatse —
neile kuam, neile aame,
neile kuam kindeeida,
neile aame ammeeida,
piluteme pihtessida,
käbärdem käüsesuida,

pilu pistäm minneenna,
käbäruse kävveenna,
aeluse astuenna,
kinde kuam kõndenna.
Panna ei meida magame
egä ei lasta laiskleme.

D b l.: 3. meid — 4. laiskleemme — 8. sukitu — 13. pihtessiida — 14. käbärdeme käüsesuuda — 18. kõndienna.

4.

Vt. laulutüüpi nr. 94: Laulud tööl õpitud, var 7 [225].

372. Kangas ootab koju.

1. E 45943 (28) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892). Dbl.: H II 42, 929 (15) — (1893).

Vrd. laulutüüpi nr. 436: Nukumäng.

755. **1.**

Lääme kodo, Jaanikene!
Jaani kodo oodetesse,
oodetesse, vaadetesse.
Tal o kangas kammerenna,
peenikeine peelde pääle,
linane ligi lageda —
see taht lõvent lõhkumesta,
see taht peenik pildumesta,
linane kinni liitamesta,
anisilmi arvamesta.

D b l.: 1. kodu — 5. peelte — 9. liigutamesta — 10. arutamesta.

373. Õhtu ja hommik.

1. H II 5, 330/1 (13) < Polli v. — J. Hurt (1883).
2. H II 23, 422/3 (6) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Õhtu ja hommik + Virkuse õpetus.
3. E 51957 (37) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl. a: H III 5, 923 (3) — (1890).
   b: H II 23, 279 (10) — J. Kunimägi (1889).
4. H II 42, 711/2 (9) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).

756. **1.**

Õhtu tulli õnnessegi,
ommok oolesse, muresse.
Õhtu pane sirbi seisämaie,
kumerauda kurtamaie,
ellä rauda engämaie,
õhtu too õle taresse,
õhtu too põhu põrmantulle,
õhtu too oole õrre pääle,
mure musta parre pääle,
leinä sängü veere pääle.
Ommok oolesse, muresse.
Ommok too oole õrre päälta,
mure musta parre päälta,
leinä sängü veere päälta,
ommok vii õle taresta,
ommok põhu põrmantult,
võtt ta sirbi seisämasta,
kumerauda kurtamesta,
ellä rauda engämesta.

757. **2.**

Õhtu tullu meie maale,
ämärikku muial maale,
õhtu tulli õnnessegi,
ommuku oolesse, muresse.
Õhtu too õle taresse,
õhtu põhku põrmatule,

õhtu pa sirpi seisamaie,
kumerauda kurtemaie,
ellä rauda engämaie.
Ommuk vii õle taresta,
ommuk põhku põrmatulta,
võt's ta oole õrre päält,
mure musta parre päält,
leinä sängu veere päält,
sõs võti sirpi seisamast,
kumerauda kurtemast.
Teke tööda, tüdärlatse,
näke vaeva, vaeselatse,
teke see töö tüveni,
aage askeli peräni,
sõs teid üväs üteltesse,
üvä naise tütteresse,
ää naise äitsenesse,
selge naise seemelesse!

3. 758.

Õhtu tullu meie maale,
õhtu tullu õnnessegi,
ommoku oolesse, muresse.
Õhtu pań'd oole õrre pääle,
mure musta parre pääle,
leinä sängu veere pääle.
Kui tulli ommuk õlilta,
võti oole õrre päält,
mure musta parre päält,
leinä sängu veere päält,
saadi oole ül'lumaie,
mure musta kõndimaie,
leinä liia liikumaie.

D b l. a: 4. õle [!].
D b l. b: 3. ommuku oolise murega — 4. õnne õrre pääle — 5. pori pääle — 9. pori — 11. ulkumaie.

4. 759.

Õhtu tullu õnnesse,
ommugu oolesse, muresse.
Õhtu vii õle taresse,
õhtu põhku põrmandulle,
õhtu pa sirpi seisamaie,
kumerrauda kurtemaie,
ellä rauda engämaie,
mure musta parre pääle,
leinä sängu veere pääle.
Mure moogib mustasse,
leina liia valgeesse.
Tule ommuk, ma õlite,
ommuk vii õle taresta,
ommuk põhku põrmatulta,
saada oole ul'lumaie,
mure musta kõndimaie
ja leinä leibä löidimaie.
Mine, mure, otsi muuda!

374. Hool ja mure.

1. GEG, EH 65, 90/2 (14) — (1817—1825).
Lind lohutamas + Hool ja mure + Vara vaeslapseks jäänud.
2. EKS 4⁰ 3, 197/8 (19) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
Kurb laulik + Hool ja mure + Vihm ja vaeslaps + Nutust järv.
3. H II 42, 530/1 (12) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
Kurb laulik + Hool ja mure + Härjad murtud.
4. H II 5, 232/4 (35) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Kurb laulik + Hool ja mure + Ema hästi kasvatanud + Neiu nutab omakseid.
5. E 45950 (2) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Kurb laulik + Hool ja mure.
Dbl.: H II 23, 147 (1) — (1889).
6. H II 23, 367/8 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
Kurb laulik + Hool ja mure.

1.

Vt. laulutüüp nr. 15: Lind lohutamas, var. 1 [43].

2.

Vt. laulutüüp nr. 98: Kurb laulik, var. 1 [235].

760.

Sünni ei süä ilatse,
mahu ei mẹẹli maratse —
süämen o setu süüdü,
meelen o mitu pahada;
süämen o süteõhku,
meelen o tulepõrenti;
süämen süsi palasse,
meele kirgi kõrbunesse.
Muret mul musta ärjä suuru,
kahjut kirja karja võrra,
muret mul pääle murtanesse,
kahjut pääle kaevatesse.
Näi ma mure minnevet,

3.

näi ma kahju kalduvet,
näi ma leinä lendävet,
mõtli ma mure muile minev,
kahju muile kalduveta,
leinä muile lendäveta —
mure tulli mul sülesse,
kahju kaldus kan'delesse,
leina lennäs rüppeesse.
Tulli sọọst undisumba,
laanest tulli karude kilda,
seive me äti ärjäpaari,
nänni lehmä nüssikusta.

4.

Vt. laulutüüp nr. 13: Neiu nutab omakseid, var. 2 [41].

761.

Laulab suu, ei süäme,
kiidsub kẹẹli, ei mo mẹẹli.
Meelen mul mitu mureta,
süämen o setu süüdu —
süäme süsi palas,
meele kirgi kõrbunesse.
Mõtli muret murtuveta,
kahjut või kahaneveta —
muret pääle murtanessa,
kahjud pääle kaevetes.
Oles mure munde täädä,

5.

kahju või külä kahitse,
avitses muu muretse,
külä katsi meid kahitse.
Ole ei mure munde täädä,
kahju ei külä kahitse —
mure esiende täädä,
kahju o ende kahitse,
muret o musta ärjä võrra,
kahjud külä karja võrra,
ọọlda obeste võrra.

762.

Üits küll üt'el: laula, laula!
tõine üt'el: lase, lase!
kolmas üt'el: kuku, kuku!
Mis ma laula leinäline
või ma kuku kurvaline,
kui ei laula tõine näiu
ega ei kuku kolmas näiu!
Laulap suu, ei süäme,
kiidsub kẹẹli, ei ma meeli —
mu meelen mitu mureta,
süämen om setu süüdü.
Oles mure, sõtsikõine,
oles mure munde täädä,

6.

kahju või külä kahitse,
külä katsi meid kahitse,
muretses musta ärjä võrra —
kahjut külä karja võrra,
ọọlta saas obeste võrra.
Oodi ọọlta lõpevetta —
ọọlda pääle otsitessa,
kahjut pääle kaevetessa,
muret pääle murtanessa.
Mõtli muile murduvetta —
mure mulle murdunessa,
kahjut pääle kaldunessa,
kahju mulle kaldunessa.

375. Virkuse õpetus.

1. H II 23, 422/3 (6) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Õhtu ja hommik + Virkuse õpetus.
2. H II 23, 482/4 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
   Virkuse õpetus + Töötegu timukale + Vaeslapse ehted.
3. E 45656 (20) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
   Dbl.: H, R 5, 92/3 (16) — (1890).
4. E 45656 (21) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
   Virkuse õpetus + Võta naine töölt.
   Dbl.: H, R 5, 93 (17) — (1890).

Vrd. laulutüüpi nr. 284: Nooriku virkuseõpetus.

1.

Vt. laulutüüp nr. 373: Õhtu ja hommik, var. 2 [757].

2.

Vt. laulutüüp nr. 381: Töötegu timukale, var. 1 [776].

3. 763.

Näiukeise noorekeise,
teeme sẹẹ tọ̈ọ̈ tüveni,
aame askele peräni,
sis meid üväl ütetes,
üvä naise tüteres,
selge naise seemeles,
targa naise taimessegi:
„Siin o tüdruk tennu tọ̈ọ̈da,
laits o vaene nännu vaeva,
tennu ta tọ̈ọ̈ tüveni,
aanu askele peräni."
Kui ei tẹẹ tọ̈ọ̈da tüveni,
aa ei askelit peräni,
sis meid laisas laidetes,
unitsesse ütetesse,
põdelikus põltanesse:
„Siin o tige tennu tọ̈ọ̈da,
laisk o latsi nännu vaeva,
tennu ei tọ̈ọ̈da tüveni,
aanu ei askelit peräni."

D b l.: 4. üteltes — 8. tọ̈ọ̈d — 11. aanu ta — 12. tọ̈ọ̈d — 15. üteltesse — 16. põldanessa.

4. 764.

Ruttu meile tetänes,
pakki pääle pandanes.
Kui tetäs meile ruttu,
sis teeme tọ̈ọ̈le ruttu;
kui pannas meile pakki,
paneme käsile pakki,
laseme kävvä katsi kätta,
katsi kätta, kümme küüsta,
veerta viisi sõrmekesta.
Velle kõrvast jo valadi,
tõinetõisel jo kõneli:
„Sẹẹ näiu minu nimele,
piirikpää minu perälta,
lumipää minu lunasta,
ken lää suidse suidsu sisse,
või lää küüdsi kütüsesse,
või lää põlvi põrendisse.
See näiu minu nimele,
piirikpää minu perälta,
valgepää minu valate,
lumipää minu lunaste,
sellel oia ma obese,
sellel pääli päitseeida,
sellel vaali val'leeida,
sellel suiu sukukeise."

D b l.: 2. pantanes — 9. veerda — 17. põrentisse.

376. Tütarlaps väsib.

1. E 51958/9 (40) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl. a: H III 5, 926/7 (6) — (1890).
b: H II 23, 280/1 (13) — J. Kunimägi (1889).
2. E 45936/8 (22) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Tütarlaps väsib + Ori tahab süüa + Kalaneitsi.
Dbl.: H II 42, 923/5 (9) — (1893).

Motiivi „Pihast peenikene" vt. veel laulutüübis nr. 142: Neiu tahab kasvada.

765. **1.**

Joba türbuv meie tühjä,
väsuv meie vähikeise,
nõrgum meie nõrgakeise.
Türbus nee mehe tüdseve,
väsus nee ärjä vägeve,
rampus poisi rataskaala,
sis ei türbu meie tühjä
ega ei nõrgu meie nõrga,
väsu ei meie vähikeise.
Ma ole pihast peenikeine,
õlast õlekõrrekeine,
käevarrest vaimukeine,
keskelt keeruniidikeine.
Las meid kasva katsi kuuda,
veerda viisi einäaiga,
seidse soojata suveda,
kümme külmä talvekeista.
Kui lää pihta pihlapusse,
käevarre vahteresse,
sõrme noores saaressegi,
sis ole tugev, sis ole vägev,
sis ole tugev tuulta vastu,
paks ma paha ilma vastu,
kõva kõrke poiste vastu.

D b l. a: 1. türbüv — 2. väsunu — 4. türbüs — 6. rapus — 9. väätikeise — 17. talvekesta — 18. pihlappuussa — 19. vahteressa — 22. tuulde.
D b l. b: 1. Juba türbus — 2. vähikese — 3. nõrguv — 5. orja — 6. nee poisi — 8. ega 'i — 10. peenikene — 12. vaimukene — 13. (puudub) — 14. katsikuida — 15. viina-iga — 16. suveta — 17. talvekesta — 18. lõõ — 20. saame noore saarepuusse — 22. tuulde.

2.

Vt. laulutüüp nr. 377: Ori tahab süüa, var. 6 [771].

377. Ori tahab süüa.

1. H II 23, 545/6 (24) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
2. H II 23, 12/3 (5) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Ori tahab süüa + Kalaneitsi.
3. H II 23, 307 (4) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
4. E 52482 (23) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl. a: H III 5, 907/9 (2) — (1889).
b: H II 23, 285/7 (21) — J. Kunimägi (1889).
5. H II 42, 680/2 (44) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Ori tahab süüa + Kalaneitsi.
6. E 45936/8 (22) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Tütarlaps väsib + Ori tahab süüa + Kalaneitsi.
Dbl.: H II 42, 923/5 (9) — (1893).

766. **1.**

Suu tühja, süä vesine,
Juba mul süä süvvä tahi,
uule oodav ommukuta,
lõvva lõunat mul küsüve.
Saksa söönü sada kõrda,
saksa neitsi nel'lät kõrda,
neitsi velle viiet kõrda,
tondi o söönü tuhat kõrda,

külärahvas kümme kõrda,
kodurahvas kolmat kõrda —
ma vaene ilma iväte,
ilma marja maitsemede,
ilma tangu tahtamede.
Ole ei ivä suhu saanu,
kesvä- ei leemi keele pääle,
oaleemi uule pääle,
erneleemi enge pääle,
tange ei taga igime.
Oaleemi, sõtsikene,
oaleemi võt's mu uule,
erneleemi võt's mul enge,
kesväleemi võt's mul keele,
tangu tasusiv igime.
Ootege, uulekese,
lõõtsege, lõvvakese,
seni kui lõunat lõigatesse,
ommukud meil otsitesse —
lõuna lõõriteb jõena,
kala kavena merena.

2. 767.

Perenaine, linnukõine,
tõuse üles oodiesta,
siidirõõvaste seasta,
valge padjade vahelta!
Võta võteme vagjusta,
sinirihma seinä päältа,
võta astu aidateele,
kõndi keldreraduie,
otsi orjal oodakuta,
karjalatsel kalada.
Mina küll kuuli, kosti vastu:
„Mina ei söö sedä kalada,
kes om kurru kopitennu,
kes om aita allitetu —
mina ei [!] söö sedä kalada,
kesse toona tormas mäele,
eilä lei laksi lainetel."
Kala kuuli, kosti vastu:
„Ma ei [!] tule mäele mängi-
maie,
ilmale ilu pidäme,
tule ei toores tooreesse,
tule ei väes värskes väesse."

3. 768.

Lõhu, lõhu, päeväkene,
lõhu, päeva, lõunesse,
saa saksa söömaasse!
Saksa söönu sada kõrda,
maamehe mitu kõrda,
külämehe kümme kõrda —
ma vaene ilma iväda,
ilma marja maitsemata.
Ole ei ivä suhu saanu
ega marja maitsa saanu,
oaleemi uule pääle,
erneleemi enge pääle,
kesväleemi keele pääle.
Oaleemi võt's mu uule,
erneleemi võt's mu enge,
kesväleemi võt's keele,
tanguleemi taht's süäda,
läädsäleemi läkätelle.

4. 769.

Joba süä süvvä tahi,
uule ootiv ommukuta,
lõvva lõunat meil küsüsi.
„Ootke, ootke, uulekeise,
lõõtske, lõõtske, lõvvakeise,
kuni lõunat lõigates,
ruukosti roidetes,
ommukuta otsites!"
„Perenaine, linnukeine,
makad kava kammerenna,
ilma ööta oodienna,
ilma tanuda tarena.
Tõusu üles oodiesta —
pere ikve pengi pääle,
karjalatsi lavva pääle!
Võta võtme võjusta,
sinirihma seinä päältа,
punarihma puusa päältа,
võta astu aida poole,
võta kelpi kelleres!

Pere perrä sul tuleve,
orja perrä sul ojuse,
karjalatse laskunes —
anna orjale osada,
karjalatsele kalada,
anna kirstust kinnitusta,
alta kaane kannatusta!"
Perenaine vastu kosti:
„Mis o kirstun kinnitust,
all või kaane kannatust?"
„Perenaine, linnuke,
sul o kirstun kiisaliha,
alla kaane aviliha,
kiisa kirstu kopitetu,
avi sul aita allitetu."

Perenaine kosti vastu:
„Meie ei sõõ sedä lihada,
. auka ei sedä avida,
kae ei sedä kalada,
mis o kirstu kopitet
või o aita allitetu —
me sööme sedä lihada,
aukame sedä avida,
kaeme sedä kalada,
kes eilä elli merena,
toona lei lusti loodsikuna,
las'k ta laksi laineel,
ken tulli mängin jo mäele,
lusti lüvvän loodsikus,
laksi lüvvän lainees."

D b l. a: 6. lõigatesse — 7. roidetesse — 10. makat — 12. tanuta — 22. ojuve — 24. orjal — 25. karjalatsel — 31. linnukeine — 35. avi aita — 36. vastu kosti — 37. liha — 40. kirstun — 45. oli — 46. loodsikunna — 47. laineella.

D b l. b: 2. ommikuta — 6. lõigatesse — 7. roidetesse — 8. otsitesse — 10. kammerena — 12. tanuta — 14. pere ikva pengi pääla — 15. karjalatse lavva päälla — 20. kelderesse — 22. ojuve — 23. laskunesse — 25. karjalatsel — 29. kinnitusta — 30. kannatusta — 31. linnukeine — 34. kirstun — 40. kirstun kopitetu — 43. kalada — 45. meressa — 47. laineella — 48. mängin mäele — 49. lusti lüvvän jo loodsikusse — 50. laineesse.

770.

„Perenaine, linnukene,
mi makat kava kammerinna,
ilma tanute tarena —
pere sul ikev pengi pääle,
latse ikev lavva pääle!
Tule üles, perenaine,
võta võtme vaieesta,
sinirihma seinä päältа,
punarihma puusa päältа,
võta astu aidateeda,
kelpi kellerde raduje!
Pere perrä sul tuleve,
orja perrä sul ojuve,
karjalatse laskunesse —
anna orjale osada,
karjalatsele kalada,
anna kirstust kinnitusta,
alta kaane kannatusta!"
Perenaine kuuli, kosti:
„Mis om kirstun kinnituses,

771.

„Perenaine, linnukeine,
tõuse üles oodiesta,
siidirõõvaste siasta,

5.

alla kaane kannatuses?"
Ma küll kuuli, kosti vastu:
„Perenaine, linnukene,
sul om kirstun kiisaliha,
alla kaane aviliha,
kiiss sul kirstun kopitetu,
avi aidan allitetu.
Perenaine, linnukene,
me sööme sedä lihada,
aukam sedä avida,
ken elli eilä merena,
toona lei lusti lainetella,
ken tulli mängiden mäele,
lusti lüvvän loodsikusse."
Kala kuuli, kosti vastu:
„Es ma 's tule tooreesse
ega 's väe värskeesse —
ma tulli maale maadleeme,
ilmale ilu pidäme,
lusti lõõmä loodsikusse."

6.

valge padjade vahelta —
joba türbüm meie tühjä,
väsüm meie vähikeise,

nõrgum meie nõrgakeise!
Tülpüs neę mehe tüdseve,
väsüs neę ärjä vägeve,
rahmats poisi, rataskaala,
sis ei türpu meie tühjä,
nõrgu ei meie nõrgakeise,
väsü ei meie vähikeise.
Perenaine, linnukeine,
võta võtme vag'a päälta,
sinirihma seinä päälta,
punarihma puusa päälta,
võta astu aidateęle,
võta kelpi kelleresse,
toọ sa kirstust kinnitusta,
alta kaane kannatusta!"
Perenaine kosti vastu:
„Kuulke, kulla orjakeise,
mis mul kirstun kinnituse,
alla kaane kannatuse?"
Mina kuuli, kosti jälle:
„Sul o kirstun kiisalivva,
alla kaane aviliha,
kiiss sul kirstun kopitetu,
kaane alla allitettu.
Meie ei sọọ sedä lihada,
auka ei sedä avida,
kae ei sedä kalada,
mis o kirstu kopitetu —
me sööme sedä lihada,
aukame sedä avida,
kaeme sedä kalada,
ken eilä el'le merena,
tuna lei laksi laineenne,
lei ta luksi loodsikunna."
Kala vastu vaideliia:
„Kuulke, kulla orjakeise,
meie es tule tọọreesse
egä 's väe värskeesse —
me tullim maale maadeleme,
ilmale ei [!] ilu pidäme,
me tullim mäel mängimäie."

Dbl.: 5. türpüm — 11. türbü — 15. vaka — 20. kingitusta — 24. kingituse — 29. kopitettu — 34. kopitettu — 39. laksu laineenna — 45. tullime.

378. Auk aias.

1. H, R 4, 61/2 (1) < Karksi v. — J. Kunimägi (1887).
Dbl. a: H, R 4, 108 (1) — (1887).
b: H II 23, 295 (36) — (1889).

1. 772.

KUDA SINA MULLE, NÕNDA MINA SULLE.

Perenaene pettis minda,
pani vetta piimä sekkä.
A'a mia peti perenaista —
aia mia tei ja augu jäti.
Pisuke punane põrsas
kõneles suurele siale,
valet's vana emmissele:
„Aid om tettu, auk om jäetu —
lähme vällä kartolesse,
tükim türgi oa sisse!"

Dbl. b: peti — 4. järel: Kes johtus sedä nägema, aia august aru saama? — 5. Pisike — 6. rääkis — 9. lääme vällä vil'lässe — 10. tükim türgi oasse.

379. Ori ootab õhtut.

1. H II 23, 485/6 (4) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kupja surm + Ori ootab õhtut.
2. E 51959 (41) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl. a: H III 5, 927/8 (7) — (1890).
b: H II 23, 281 (14) — J. Kunimägi (1889).
3. H II 48, 96/7 (16) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

1.

Vt. laulutüüp nr. 395: Kupja surm, var. 1 [809].

773.

Meie kubjas, kullakeine,
isänd, ellä linnukeine,
anna õhtu õiged aiga,
pọọlbe õhtu poolest päevä,
sis ma kita kirikuna,
auste su alterenna!

2.

Ku 'i anna õhtud õiged aiga,
pọọlbe ei õhtud poolest päevä,
ma pane karu kaara selgä,
undi pane obeste selgä,
tõbe naiste-laste selgä,
luupaine enese selgä.

D b l. a: 1. isänt — 3. õiget — 5. kirikunna — 6. auste suure altreenna — 7. õhtut õiget — 8. õhtut.
D b l. b: 5. kirikunna — 10. pane ma — 12. su enese.

774.

Peremẹẹs, peremehike,
sedä ütle ma sinule:
anna õhtu õiget aiga,
pọọlpe õhtu poolest päevä,
reedi risti lõuneetta!
Ori oodap õdakutta —
orjal o aiga igäve,
päevilisel päevä pikkä,

V a r.: 6. õhtueda.

3.

suvilisel suvi suuri.
Peremẹẹs, peremehike,
sedä ütle ma jälle sinule:
ei sel tọọl ei joole jõudu
ega vaeval jole valu,
mis küll tetäs pääle päivä,
pääle päivä, pääle aiga.

380. Öötöö.

1. H II 48, 87/8 (10) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

775.

Joba õdak jõudanesse,
joba agu alganesse.
Pimmeni meid peeti,
aoni taga aeti,
mõtliv pimet pettavetta,

1.

ämärikku älpävetta.
Ei sẹẹ pimme meid ei petä,
ämärikku meid ei älpä —
pimme peti mõtsapuida,
ämäriku pikäännä.

381. Töötegu timukale.

1. H II 23, 482/4 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Virkuse õpetus + Töötegu timukale + Vaeslapse ehted.
2. E 51956/7 (34) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl. a: H III 5, 917/8 (5) — (1889).
b: H II 23, 278 (7) — J. Kunimägi (1889).

Motiivi „Peksmine" vt. veel laulutüübis nr. 146: Joodik mees peksab, nr. 387: Kubjas, ära lõõ, nr. 391: Põrgu mõis ja nr. 410: Kuri kodu.

776.

Jumal suntku Jussi kätte,
antku Ala Andsu kätte,
masku Mäe Matsi kätte,

1.

tõstku tõistre Tõndsu kätte —
teot's mul tinajuuse,
vatsut's vasekarvalise,

sund's mut suurele tööle,
pan'ds mut paki askemele.
Ruttu, ruttu, pakki, pakki,
ruttu meile tehtanesse,
pakki pääle pantanesse.
Kui tetäs meile ruttu,
sõs teeme me tööle ruttu;
kui pannas meile pakki,
panem me käsile pakki.
Käekese, jalakese,
viis mu viksi sõrmekesta,
kui te viiside olla virka,
talutööle olla tarka,
sõs teid üväs üteltesse,
üvä naise tüteresse,
ää naise äitsemesse.
Iki teeme, sõtsikeine,
iki teeme rinnu tööda,
rinnu tööda, kaalu tööda,
rinnu tööda rikkaelle,
kaalu tööda kangeelle.
Kessi meie töö tenäsi
või meil massi vaevapalka?
Tüvik meil töö tenäsi,
mater massi vaevapalka —
iki meil andas piute pihta,
piute pihta, servi selgä,
vastu valgeta ameta,
ligi õla õhukesta.
Enne os tennu, sõtsikene,
enne os tennu tüki tööda,
kõrra kangast ma kudanu,
vassa varba veeretennu,
kuni pihtu ma parandi,
kuni aabu ma alandi —
lõpe ei pihast piidsajooni,
õlanukast õlpujooni,
käevarrest varvajooni.
Iki teeme, ei tenäde.
Kui me käime kirikunna
või me astum alterinna,
saa ei ette põllekesta
ega kaala karrakesta
ega rinda reesikesta
ega pähä pärekesta —
kuusekoor meil põllenegi,
lepäleht meil rinnanegi,
kaseoks meil kaalanegi,
paju pärgele pähäna.
Kuusekoor põllen kobisi,
lepäleht rinnan libisi,
kaseoks kaalan kabisi,
pärgele pähän pärisi.

2. 777.

Iki teeme, ei tenäde,
näime vaeva, vannutesse,
teime tööda timmukulla,
näime vaeva vaabijanil —
tunne ei timmuk tenäde,
vaab ei anna aitumaje.
Kessi me töö tenäsi
või meil massi vaevapalga?
Tüvik me töö tenäsi,
malk meil massi vaevapalga.
Võeti panna piude pihte,
piude pihta, servi selgä,
vastu valgeda ameda,
ligi pihta peenikesta.
Iki kur't pihta punane,
iki seis selga sinine,
lõpe ei pihast piidsajooni,
käevarrest varvajooni,
õlaluist ei õlpujooni.
Enne os tennu tüki tööda,
kõrra kangast ma kudanu,
vassa varba veereten,
kui ma pihta jo parandi,
silitsi sinaalusta,
kaie kurja kahjulista.

D b l. a: 4. vaabijaanil — 6. aitummaje — 8. vaevapalka — 10. vaevapalka — 19. õlaluust — 23. paranti.

D b l. b: 3. timmukule — 7. Kesse meie tööda massi — 8. vaevapalka — 9. Tüvik meie tööda massi — 10. vaevapalka — 11. pihta — 15. kur'ts — 17. es — 17. järel: ega sel'läst suure muhu — 19. õlaluust — 22. veeretenu — 25. kahjukohta.

382. Halva ilmaga tööl.

1. E 46001 (11) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H, R 5, 55 (6) — (1889).

Motiivi „Hagu raiumas" vt. veel laulutüübis nr. 167: Poisid põlgavad.

778. **1.**

Emäkeine, ennekeine,
annid asjade küläle,
ilmasüite võõreelle.
Külän oli pal'lu tööda,
pal'lu tööda, pal'lu vaeva:
aeti meid agu tegeme,
panti meid paju ragume,
puujuuri jupsimaie,
kive-kande kiskumaie,
panti merda müttämaie,
kalajärvi kaevamaie —
sinna mu kaalus kakenes,
musta elme murtunes,
lõikuelme lõpenes,
laasielme meil laos.

Dbl.: 2. annit asjate — 6. tegema — 7. raguma — 11. kalajärve — 12. siiä mo.

383. Kuidas ori ollakse.

1. H II 23, 410/1 (17) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
2. H II 5, 280/2 (64) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Kuidas ori ollakse + Ori taevas.
3. E 51940/1 (8) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H, R 5, 19/20 (8) — (1889).

779. **1.**

Üits ärä ütelgu minule,
tõine tõisele kõnelgu
orja o̱olta, vaese vaeva,
kudas orjan oltanessa,
vaesen vaeva nätänessa!
Esi ma tää orja oole,
orja oole, vaese vaeva,
viletse viisi mõlempe,
kudas orjan oltanesse,
teopaigun tetänesse.
Ori pia usin oleme,
vara tõusme, vait oleme,
suu pia kinni pidäme,
kõrva paksusse paneme,
tasa pia lävest mineme,
tasa pia lävest tuleme,
kui ei kiidsu suure usse
egä ei raksu rasse rambi,
kiidsu ei kinni panneenne,
raksu ei valla laskeenna.
Map olli Else, ilma tarka,
osti ussele õluta,
panni eli ingi pääle,
panni rasva rambi pääle,
so̱ola suure usse pääle,
sõs es kiidsu suure usse
egä es raksu rasse rambi,
kiidsu es kinni panneenna
egä es laksu valla laskeenna.
Lassi sõs suiku soolatooja,
magade majavanepe.
Meil olli suuri soolatooja,
kange meil kalavedäje,
ken tõi soola Soomemaalta,
kala kavesta meresta.
Tuhant olli obest toomanegi,
sada ratsu saamanegi,
kik olli koolu Koeva pääle,
kik olli sammule sadanu,
kik olli väl'läle väsünu,
kik olli jäänu jäl'le pääle.

2.

Vt. laulutüüp nr. 386: Ori taevas, var. 6 [790].

3. 780.

Üitski ütelde meile,
tõine tõisidi kõnelgu,
kudas orjan oldanessa,
vaesen vaeva nättänessa!
Esi tääme orja oole,
orja oole, vaese vaeva,
kudas orjan oldanessa,
vaesel vaeva nättänessa.
Ori peab usin olema,
vara peab tõusma vaenelatsi,
vara tõusme, vait oleme,
suu pea kinni pidäme,
il'lult pea ussest ojume,
tasa pea tarre tuleme.
Ma ole Maie, maani tarka,
kabu kondseni kavale,
ma pane eli ingi pääle,
ma pane rasva rambi pääle,
soola suure usse pääle,
sis ei kiidsu ega 'i raksu,
sis ei kiidsu suure usse
ega 'i raksu raske rambi,
paugu ei paksu sagare.
Lase suiku, las magade,
lase suiku soolatooja,
magade majapidäje,
leinäde levävanebe.
Meil o suure soolatooja,
kange meil kalavedäje,
ken too soola Soomemaalta,
kala kavesta meresta.

D b l.: 1. Üits ütelgu meil — 2. tõine tõisel — 3. oltanesse — 4. nähtänesse — 7. oltanesse — 8. nähtanesse — 11. vara tõusma, vait olema — 17. inge — 22. ei — 27. leivätegija — 29. kalavedäja.

384. Orjusest ostja.

1. H II 5, 361 (36) < Polli v. — J. Hurt (1883).
2. H II 23, 450/2 (19) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
3. E 51957 (36) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl. a: H III 5, 921/2 (2) — (1890).
   b: H II 23, 278/9 (9) — J. Kunimägi (1889).

1. 781.

Küläveli, vellekene,
osta õde orjusesta,
pästä päävä piinusesta,
lunaste lumesaosta,
kevädise kipe vihmast,
sügüsese lumeränast!
Küläveli vellekene,
oma veli veneline.

2. 782.

Näiukese noorekese,
sedä ei tää egä mõista,
mistes ojum orjussenna,
orjussenna, kurjussenna,
käüme käskijalgussenna,
teeme nee teonädäli,
kik nee kurja karjakõrra,
kik nee alva abipäevä,
pessäm mõne mõisarihe,
käüme mõisan mõskemenna,
ruvva rõõvit rullimenna,
reile rõõvit riikimenna,
pere rõõvit pessämenna.
Et meil veidü vellessiida,
kasinest meil kannusjalgu.
Velle meil mullan magave,
kirikaia keskeelle,
luiekuhja koteelle,
valatev vare siana,
näüdäv meile näüdustelle:
„Nää, kun mu sõsar vaene,
iki ta ojup orjussenna,
orjussenna, kurjussenna,
käüp ta käskijalgussenna,

tẹẹp nẹẹ teonädäli,
kik nẹẹ kurja karjakõrra,
kik nẹẹ alva abipäevä.
Küläveli, vellekene,
osta mu sõtsi orjusesta,
pästä päevä piinusesta,
lunaste lumesaosta!

Keväjene, sügüsene,
keväjene kipe vihma,
sügüsene lumerända —
sẹẹ lää läbi süäme,
läbi kondsa kolme kõrra,
läbi varvaste vahede,
läbi viie viisuaasa."

783. **3.**

Mistes oju orjustenna,
orjusenna, kurjusenna,
käüme käskujalgusena,
mõõdam maada mõiseesse,
kaalume Karksi vaheta?
Et meil veidu vellesiida,
kasinest meil kannusjalgu.
Velle meil mullan magave,
kirikaia keskeelle,
luiekuhja koteelle.
Veli tõistele kõneli,
näit's ta muile näidistele:

„Nää, kus mu sõsar vaene,
ka, kun ojub orjusenna,
orjusenna, kurjusenna.
Küläveli, vellekeine,
osta sõdse orjusesta,
pästä päevä piinusesta!
Sügüsene, keväjene,
sügüsene lumerända,
kevädene kipe vihma,
sẹẹ lää läbi süäme,
läbi konsa kolme kõrra,
läbi varvaste vahele."

D b l. b: 3. käime — 4. mõisaessa — 5. kaalum Karksi vaheda — 7. kasinast — 9. keskeella — 10. kohaella — 12. näidistelle — 14. ku — 17. sõtsi — 19. Sügisene, kevädene — 20. sügisene — 24. vahelta.

385. Haud päästab orjusest.

1. H II 23, 412/3 (19) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Haud päästab orjusest + Kubjas, ärä löö.
2. E 51957/8 (38) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl. a: H III 5, 923/4 (4) — (1890).
b: H II 23, 279 (11) — J. Kunimägi (1889).

784. **1.**

Meie vaese ostet orja,
ostet orja, pästet pärjä,
tibul kingit neitsikese,
rahal pantu palgalise,
meie ei pääse pästeenna,
argu ei arutenna.
Kui tule Looja pästemaie,
Maari või aru tegemaie,
sõs me pääsem, ostet orja,
ostet orja, pästet pärjä,
kinni kihlatu sulase,
rahal pantu palgalise,
tibul kingit neitsikese.
Kuule, kubjas, kullake,
isänt, ellä linnuke,
mõisavanep, vaimuke,
ärä sa pessä peenikesta
ega lüvvä lühikesta!
Kuule, kubjas, kullake,
pia sa peene vitsake,
kanna kerge kepike!
Tunnet viha tulleveta,
pahameele paisuveta,
lọ̈ọ̈ sõs vitsa sa vẹẹle,
lọ̈ọ̈ keppi sa kivile,
lọ̈ọ̈ malka sa maale —
vẹẹ pääle jääs vitsajọọni,
kivi pääle kepijọọni,
maa pääle malgajọọni.

2. 785.

Meie vaese osted orja,
osted orja, pästed pärjä,
kinne kihlatu sulase,
meie ei pääse pästäenna,
argu ei aruteenna,
lahku ei valla laskeenna.
Kui meid viisi viiänessa,
katsi-kolmi kannetesse,
kui viiäs kiriku poole,
kannetesse kalme poole,
jala ehen, pää peräna,
käe risti rinna pääl,
sis me pääsem pästäenna,
argum sis aruteenna,
lahkum valla laskeenna.

D b l. a: 1. ostet — 2. ostet orja, pästet pärjä — 4. pästetenna — 6. lahku ei valla arguenna — 11. perän — 13. pästätenna.
D b l. b: 4. pästeenna — 5. ega ei argu — 7. viietesse — 8. katsi-kolme — 9. viiässe — 12. pääla — 14. argume sis arutenna.

386. Ori taevas.

1. GEG, EH 65, 135/6 (15) — (1817—1825).
Surma sajatus + Ärge lööge vaeslast + Ori taevas.
2. EKS 4⁰ 3, 203/4 (22) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
3. H II 5, 362/3 (38) < Polli v. — J. Hurt (1883).
4. H I 2, 138/9 (3b) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
5. H III 5, 894/7 (1) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1889).
6. H II 5, 280/2 (64) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Kuidas ori ollakse + Ori taevas.
7. H II 5, 306/7 (82) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
8. E 51949/50 (21) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H, R 5, 38/9 (1) — (1889).
9. H II 23, 368 ja 363/4 (3) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).

1.

Vt. laulutüüp nr. 405: Surma sajatus, var. 1 [823].

2. 786.

Kunes ori ööd magasi?
Suuren soon, laian laanen.
Sisask laul's tal silmä pääle,
kägu kukkus kulmu pääle.
Tulliv katsi engelida,
kääniv orja käte pääle,
kanniv orja taevaelle.
„Ke sääl linki liigutesse,
raudarõngast raputesse?
Tule sisse, orjakene,
istu maha, illikene,
sa oled maa pääl malka saanu,
kodun kaikale kudade!"
Valati mina, valati:
kes mul perrä tullanesse?
Perenaine perrä tulli,
peremees perenaisege,
rõõvakangi kaindelen,
küünärpuu püsti peona.
„Tule, ori, võta oma,
päävíline, pääväpalka!"
„Ei taha ori su omada,
päävíline pääväpalka.
Istu maha tooli pääle,
seni ku tulda tettänesse,
ala alge lõhutesse.
Pane su tunnis tulesse,
kates tunnis kat'elesse.
Küll sa tulen tunnistet,
kat'elen sa kahetset,
kunas seid sa süämeverda,
kunas kaksid kaalasoone.
Süvvän seid süämeverda,
juvvan kaksid kaalasoone."

787.

Kunes ori une magasi,
sulan vaene suigatelli?
Suure soo, laia laane,
suure soo keskeel,
laia laane vaieel,
peenar pikkä pääalune,
söödt o suuri söögilauda.
Kägo tal kuksi käte pääle,
sisasklindu silmä pääl,
lõokeine lõvva pääle,
peo lei pilli uule pääle —
kuule 's ori maasta tõusta.
Tulli katsi engelet,
võti see orja õlale,
kääni orja käte pääle,
viisi orja taevees,
Maari kammerte lävele,
Looja suure usse suile.
Ori sis linki liigutelle,
raudarampi raputelle.
Maari kammerest kõneli:
„Tule sisse, orjakene,
istu maaha tooli pääle,
istu kuldatooli pääle,
kuldatooli, õbeõrre —
küll said maale püstü kurta!"
Anti kätte saiatükü.
„Söö nüüd saia, orjake —

3.

küll said maale nälgä nätä!"
Toodi kätte õlletoobi.
„Joo nüüd õlut, orjake —
küll said maale vettä juvva!"
Perenaine sääl peräna,
kangapaagi kan'delenna.
„Tule, ori, võta oma,
tule, vaene, võta vaeva!"
Orja kuuli, kosti vasta:
„Pia esi, perenaine,
pia esi, peremees!
Kui sa 's massa maa pääl
ega 's anna alla taeva,
pia oma peenü amme,
kanna oma kalevese —
külläp Maari mulle massi,
taevas alli mul tasusi!"
„Istu maaha, peremeesi,
istu maaha, perenaine,
istu tuldatooli pääle,
tuldatooli, tõrvaõrre."
Toodi kätte tuletoobi.
„Joo tulda, tõmba tõrva,
seni kui pada pantanesse —
sis su kat'les kantanesse,
laste perrä laavitesse,
alge ala lõhutesse!"

788.

Sedä 'i tää ega 'i mõista,
kun ori une magasi!
Suure soo keskeelle,
laia laane vaieelle,
peenar pikka istepenki,
söödt o suuri söögilauda,
mätäs pehme pääalune.
Kuule 's orja maasta tõusta.
Kägu tal kuksi käte pääle,
lõokene lõvva pääle,
pääsukene pää pääle,
sisasklindu silmä pääle —
kuule 's orja maasta tõusta.
Tulliv katsi engeleta,
võtiv see orja õlale,
kääniv orja käte pääle,
viisiv orja taivaasse,
Maari kammerde lävele,

4.

Looja suure usse suile.
Ori sääl linki liigutele.
Maari kammerist kõneli:
„Kes sääl linki liigutele,
raudarampi raputele?"
Orja kuuli, kosti jälle:
„Ori linki liigutele,
raudarampi raputele."
Maari kuuli, kosti jälle:
„Tule sisse, orjake,
istu kuldatooli pääle,
kuldatooli, õbeõrre!"
Anti kätte saiatükü —
„Söö saia, orjake —
küll said maale nälgä nätä!"
Anti kätte õlletoobi —
„Joo õlut, orjake —
küll said maale nälgä nätä!"

Valadi mina, valadi:
keh mul perrä või tulesse?
Peremẹẹs perrä tulesse,
küünärpuu pikka peonna;
perenaine sääl perän,
kangapaagi kan'nelenna —
„Tule, ori, võta oma,
tule, vaene, võta vaeva!"
Orja kammerist kõneli:
„Pea esi, peremẹẹsi,
pea esi, perenaine,
pea oma peene amme,
kanna oma kalevese —
jobap Maari mulle massi,
taevas alli mul tasusi!"
Maari kammerist kõneli:
„Tule sisse, peremẹẹsi,
tule sisse, perenaine!"
Andas ala tuldatooli,
tuldatooli, tõrvaõrre.
„Jọọ tulda, tõmba tõrva,
seni kui pada pantanesse,
seni kui kat'elt kantanesse!
Sõs su patta pantanesse,
sõs su kat'les kantanesse,
laste perrä laavitesse,
alge ala lõhutesse.
Ku sa 's massa orja vaeva,
ku sa 's massa maa pääl
ega 's anna alla taeva,
nüüd sa kẹẹd kat'elen,
nüüd sa põled põrguen."

5. 789.

Kus ori une magasi,
sulane vaene suigatelli?
Suure sọọ, laia laane,
suure sọọ keskeella,
laia laane vaieella,
süld tal vetta alla sel'lä,
säs'u vetta alla sääre,
küünär vett tal alla kül'le.
Kägu tal kuksi käte pääle,
sisasklindu silmä pääle,
kululindu kulmu pääle,
peo lei pilli sõrme pääle,
peoleo põlve pääle —
kuule ei orja maasta tõusta,
orja maasta äränte.
Tulliv katsi inglikesta,
võtiv orja na õlale,
kääniv orja käte pääle,
viisiv orja taevaessa,
Maari kammerte kohale,
Maari lävede lähule.
Ori nüüd linki liigutelle,
kuldalukku koputelle.
Maari kammerist kõneli:
„Tule sisse, orjakene,
tule sisse, istu tọọli!"
Valadi mina, valadi:
mis mul ala antanessa?
Ala anti kuldatọọli,
kuldatọọli, õbeõrsi.
„Istu maha, orjakene,
küll said maale püstu seista!"
Valadi mina, valadi:
mis mul kätte tọọdanessa?
Kätte tọọdi saiakakku,
saiakakku, õllekannu.
„Sõõ nüüd saia, orjakene,
sõõ saia, jọọ õluta,
küll said maale nälgä nätä,
nälgä nätä, vetta juvva!"
Valadi mina, valadi:
mis perrä või tulesse?
Perrä tuli peremẹẹsi,
peremẹẹsi, perenaine,
küünärpuu pikka peona,
kangapaaki kan'nelenna.
„Tule, orja, võta oma,
tule, vaene, võta vaeva!"
Mina kuuli, kosti jälle:
„Peremẹẹs, peremehekene,
perenaine, linnukene,
pea esi peenikese,
kanna esi kalevise,
kui sa 's tunne maale massa,
tasuda ei taeva alla —
mul o Maari ammu massen,
taevas ammu mul tasunu!"
Valadi mina, valadi:
mis tal ala andanessa?
Ala anti tõrvatọọli,
tõrvatọọli, vaiguõrsi.
„Istu maha, peremẹẹsi,

peremeẹesi, perenaine,
seni kui tulda tettänessa,
alge ala lõhutessa —

790.

Üits ärä ütelgu minule,
tõine tõisele kõnelgu,
kuda orjan oltanes,
vaesen vaeva nätänes —
esi ma mõista orja oole,
orja oole, vaese vaeva.
Ori pea oolik olema,
vara tõusma vaenelatsi,
vara tõusma, vait olema,
suu peab kinni pidama.
Pisut peab ori magama,
veidü unda veeretama.
Ori makab õrre pääl,
palgaline parre pääl.
Ketsi orja jo ärädi?
Tulli tal mano tuikene,
lennäs mano linnukene,
kägo tal lennäs käe pääle,
suvilindu suu pääle —
„Tõusu üles, orjakene,
tõusu üles ommokult,
mõse suu, suiu pää,
kengi neẹ jala kengeesse,
mõse suu sula õbele,
käe kullakastele,
mine sa merre vettä otsma —
kaugelt sul vesi vedäda,
vastumäge mäele tuvva!"
Ori läits merre vettä tọoma.
Ketsi vasto tal tulessi?
Maari vasto tal tulessi.
„Orjakene, ennekene,
kellel viid veẹpaari?"
„Perenaisel levä tetä,
perepojal suu mõsta,
peremehel kirve ihuda."

791.

Kunes ma ori magasi,
sulan vaene suigati?
Magasi Maari mäele
sinelillede seana,
punalille poole pääl,

pannas teid tunnisse tulesse,
paaris tunnis pääle tule!"

6.

„Orjakene, ennekene,
vii seẹ vesi taresse,
pane pangi põrmantulle,
ütle sa peremehele,
ütle sa perenaisele:
Viimäne vesi tarena,
viimän pirdu pihina —
ma lää ärä taeveesse,
ma lää Maari lasta oidma."
Ori läits taeva usse ette
Maari linki liigutama.
Ketsi tul'l vällä vaatamaie?
Maari tul'l vällä vaatamaie.
„Tule sisse, orjakene,
tule sisse, istu tọoli!"
Kuldatọoli antanesse,
kuldatọoli, õbeõrre,
laasilauda tal ehena.
Ketsi perrä tal tulessi?
Peremeẹes perrä tal tulessi,
küünärpuu pikkä peona,
kangaspaaki kan'nelenna.
„Tule, orja, võta oma,
tule, vaene, võta vaeva,
pääviline, pääväpalga!"
„Peremeẹes, peremeheke,
kui sa sis es kuule minda,
kui ma kengäta käräsi,
palja jalu sul palleli,
kui sa es massa maa pääl,
taso es alli taeva all —
oba mul Maari ammu massi,
Taeva Esä mul tasosi.
Massa neile, ken su majan,
massa neil majapidäjil,
taso neil taretegijil!"

7.

valgelillede vahele,
kõllalille kõrvaelle.
Kuule ei orja maasta tõusta.
Tulli katsi englikesta,
võtiv seẹ orja õlale,

viisiv orja taeveesse,
Maari kammerte lävele.
Anti ette laasilauda,
ala anti kuldatooli,
kätte anti kuldakannu,
tõise kätte saiakakku —
„Joo nüüd õlut, orjakene,
sõõ nüüd saia, orjakene,
küll said maale vettä juvva,
küll said maale nälgä nätä!"
Peremees perrä tulessi,
kangapaagi kaindelenna,
küünarpuu pikkä peona —
„Võta inda, orjakene,
sulan vaene, võta vaeva!"
„Peremees, peremeheke,
küllep Jumal inna massi,
Maari massi vaevapalga.
Kui sa mulle enne 's anna,
enne 's anna, enne 's paku,
nüüd võid selle omal oida,
endäl võid kanda kallisse,
endäl pidäda peenikeses."

8. 792.

Kunnes ori öö magasi,
sulane vaene suigatenne?
Suure soo, laia laane,
suure soo keskelle,
laia laane vaielle,
peenar pikka pääalune,
kivi külma külle alla,
sadul suuri sel'lä alla.
Säälep ori öö magasi,
sulane vaene suigatene.
Kessi manu tal minesi?
Manu läits katsi englikesta.
Võtiv na orja õlale,
viisiv orja taeveesse,
suure Looja usse suule,
Maari kammerde lävele.
Sääl na linki liigudele,
sääl na rampi rapudele,
raudarõngasta rõgisti,
kuldakonksi na kulutiv.
Ken kuul's lingi liikumise,
või kuul's rambi rapumise,
või kuul's rõngaste rõgine?
Maari kuuli lingi rõõmu,
Maari rambi rapumise,
Maari rõngaste rõbine.
Maari venut's villessida,
visas maha villavaka,
kesselt tare ketervarre.
„Tule sisse, orjakeine!"
Anti ala kuldatooli.
„Toe, orja, tooli pääle —
küll said maale püstu olla!"
Anti kätte saiapätsi.
„Sõõ sa saia, orjakeine —
küll said maale nälgä nätä!"
Kessi perrä tal tulesse?
Perrä tulli perenaine,
perrä tulli peremees
suure Looja usse suile,
Maari kammerte lävele.
Sääl ta linki liigudele,
sääl ta rampi rapudele,
sääl ta rõngasta rõgiste.
Kessi kuuli lingi rõõmu?
Maari kuuli lingi rõõmu,
võt's ta valla suure usse.
Sisse tulli perenaine,
küünärpuu pikka peona,
kangasrulli kan'gelena.
„Tule, orja, võta inda,
tule, vaene, võta vaeva!"
Ma küll kuuli, kosti jälle:
„Pia esi, perenaine,
pia esi peenikesta,
kanna esi kalevesi —
joba Maari mulle massi,
joba taevas mul tasusi!
Mis sa es massa maa pääle
ega 's tasu taeva alla,
nüüd sa tasud taeveenna,
massad Maarie ehena —
joba Maari mulle mas'se,
joba taevas mul tasusi.
Nüüd sa põled põrguenna,
kargad keevä kat'elenna."

D b l.: 4. (puudub) — 5. vaieelle — 8. suure — 10. sääl ne vaene suigatelle — 11. Kes manu tal minesse — 14. taevaesse — 15. (puudub) — 16. kamrede — 18. rõbisti — 23. rõbina — 30. orjakene — 33. sait — 36. sait — 42. liputele — 43. raputele —

50. kan'gelenna — 56. kalevisi — 57. mul tasusi — 58. (puudub) — 61. taevaenna — 63. mul magasi — 64. (puudub).

793.

Kunes ori ǫǫ magasi,
sulan vaene suigatenna?
Suure soo keskeella,
laia laane laieella,
küünär vetta, tõine verda,
küünär verda külle alla,
peenär pikkä pääalusta,
sǫǫt oli suuri söögilauda,
saat oli suuri sel'lälauda.
Kessi tuli manu õikamagi?
Manu tuli katsi inglikesta.
Õigas oori, õigas katsi,
õigas pooli kolmatettu —
kuule ei ori maasta tõusta.
Võtiv orja käte pääle,
viisiv orja taevaessa,
Maari kammerte lävele,
Maari suure usse sulgi.
„Tule sissi, orjakõine,
tule sissi, toe tooli!"
Ala anti kuldatooli,
ette anti kuldalauda.
„Arva ilma igätsust

9.

ja arva valla vanadust!"
„Sada olli valla vanadust
ja tuhant olli ilma igätsust."
Valadi mina, valadi:
kes mul perrä või tulesse?
Perrä tulli perenaine,
perrä veeri peremeesi.
Perrä veeri perenaisi,
rõõvarull olli rüppeenna,
kangaspaaki kan'delenna;
perrä tulli peremeesi,
küünärpuu pikkä peona.
„Tule, ori, võta inda,
tule, vaene, võta vaeva!"
„Ku sa 's massa maa pääl
ega 's tasu alla taeva —
joba Maari mulle massi,
joba taevas mul tasusi —
nüüd piad sa põrgun palame,
keevä kat'len keemä!
Enne sul alla ütsi algu,
mia pane katsi algu."

387. Kubjas, ära löö!

1. H II 23, 412/3 (19) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Haud päästab orjusest + Kubjas, ära löö.
2. H II 5, 221/2 (31) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Kubjas, ära löö + Kättemaks sakstele.
3. E 45662 (30) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1890).
Dbl.: H, R 5, 100/1 (6) — (1890).

Motiivi „Peksmine" vt. veel laulutüübis nr. 146: Joodik mees peksab, nr. 381: Töötegu timukale, nr. 391: Põrgu mõis ja nr. 410: Kuri kodu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 385: Haud päästab orjusest, var. 1 [784].

794.

Rehepapp, sa linnukene,
nii kui vaga vaimukene,
ärä lüvvä lühikesta
ega pessä peenikesta —
mis saa meista meeste lüvve,
meeste lüvve, poiste pessä,

2.

raudakämmelte rabade!
Rehepapp, sa linnukene,
mõisavanemb, vaimukene,
tunned viha tullevet,
pahameele paisuvet,
lǫǫ vitsa sa veele,

löö keppi sa kivile,
löö malka sa maale —
vitsamärgi jääs veele,
malgamärgi jääs maale,
kepimärgi kivilegi.
Mõisavanemb, vaimukene,
ok sa saksa savvakene,
peas sa sedä nägema,
kui nee saksa santma läävä,
punapöksi puid ragoma,
sinisääre sitta looma.
Peas ma sedä nägema,
ma lääs pääle päälikus,
manu malgaandajas,
keskelt kepikandajas,
ma löös vitsa, mis vilisti,
kivi kui kiltu karganes,
maa sis alla matsatelle.

3. 795.

Meie kubjas, kullakeine,
isänt, ellä linnukeine,
pia peenik vitsakeine,
kanna kerge kepikeine,
ärä sa lüvvä lühikesta
ega pessä peenikesta!
Tunnet viha tullevette,
pahameele paisuveta,
alva meele astuveta,
löö malka sa maasse,
löö keppi sa kivisse,
löö vitsa sa veesse —
malgajooni jääs maasse,
kepijooni jääs kivisse,
vitsajooni vee pääle!

D b l.: 7. tullevete — 8. paisuvete — 11. (puudub).

388. Kubjas ja teomees.

1. GEG, EH 65, 131/4 (16) — (1817—1825).
2. H II 48, 186/7 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1894).

1. 796.

TEOLAUL.

Peremees ai teole.
Kuidas pean teole mineme,
oole või ärile?
Lätsin äril ma teole,
sai ma mõisa maie pääle,
oma teotede pääle,
kubjas tulli mõisa poolta,
põngut keppi, laksut piitsa:
„Otot, poissi, nono, poissi,
kuidas tulet sina teole!"
Mina kubjast palleliia:
„Kuule, kubjas, kullakene,
isänd, ellä linnokene,
lääme Kiino kõrdso juure,
joome üits kanni õlota,
viis mei viinalaasikesta!"
Kubjal sai keppi käetoesse,
piits sai peniäälitesse.
Kubjas sis akkas maada [mõõtma,
mina akkan atra säädma.
Võti ütelde kubjaalle:
„Ärä mul mõõta pal'lo maada,
pal'lo maada, suurta tingi!"
Kubjas tuusi jälle lausta:
„Otot, poissi, nono, poissi,
las mo kaia, las valate,
kui sa künnät küüräkulle
ek sa ajat arvastagi,
mina so pessä piidsalegi,
kergite so kepilegi."
Mina akkan kündamaie.
Lei ma Liiko, lassin Laiko,
kivi sis kilto sääl karassi,
põvva- sis paaki paugatelli —
kubjas joos'ke kus kurati.

Mina künsin küüräkulle,
küüräkulle, kühmäkulle
oma äile ärgesile,
paremile paaresile.
Need künnid kivised nurmed,
aive adra jo peräni,
kivi nüüd kilto sääl karanu,
põvva- nüüd paaki paugatelli.
Lassi mina valla laiko ärga,
esi lätsi võsikus magame.
Juba tulli kubjas tõista kõrda,
küsütelli, mõistatelli:
„Kelles nee kirjo kiskeleve,
kelles nee pulli puskeleve?"
Mina jälle vaiteliia:
„Kuule, kubjas, kullakene,
neep mino kirjo kiskeleve,
neep mino pulli puskeleve."
Kurat nüüd oolib kubiesta,
tõine juudas junkereista,
kui mo ärjäd ästi käivad,
val'lusta vago vedävad.

797. **2.**

Lätsi til'luke teole,
lätsi raaguke rehele.
Kui sain mõisa maade pääle,
oma teoteede pääle,
kui ma akasin sahka säädme —
kubjas taga maada mõõtme.
Akasin kubjast palume:
„Kuule, kubjas, kullake,
kilter, kirju linnuke,
ärä anda santi maada,
lohulista, lombilista,
kivilista, kannulista —
mul om ärjä oppamede,
vasikut valitsemede,
kirju kokku kor'gamede,
valge kokku kogumede!"

389. Mõisast varastamas.

1. GEG, EH 65, 80/1 (6) — (1817—1825).
Mõisast varastamas + Imelik maja.

798. **1.**

JOODIKO MEHE LAUL.

Iki jõi ma kõrdsinagi,
laulin kõrdsi lavva pääl,
kaits olli kätta kanno pääl,
viis olli sõrmi vitsa pääl.
Et ei maksa mino kukur,
maksab ärrä aidauks.
Võtin vaka, võtin kaksi,
läksin kolmast kokuteme,
johtus vahimees nägeme.
Vahimees jooksis kiltre juure,
kilter jooksis kubja juure,
kubjas jooksis junkre juure,
junker jo Tare-Jaani juure,
Tare-Jaan läks ärrä juure,
sis mind keiel keidetiie,
sis mind ohjel oieti.
Ei need keied mind es keidä,
ei need ohjad mind es oia —
keied keitvad koormad kinni,
ohjad oidvad obust kinni.
Sai ma, vaene mees, vabime,
püksid põigiti peona,
kaldsad katsite jalana.
Lätsin soole soobikusse,
mäe pääle männikusse,
tei ma üles linnakese,
tei ma linna lillakista,
tei ma maja maasikista,
elo erneäitsemista.
Sisse joosiv siidilaeva,
vällä joosiv väidselaeva,
kül'lest joos'k kübärde laeva,
otsast joos'k ubinde laeva.
Ke läits sisse, see võt't siidi,
ke läits vällä, see võt't väidse,
ke läits külge, võt't kübäre,

ke läits otsa, võt't ubine.
Nindap, nindap, seldsokene,
nindap lauli meie velle,
ninda Polli poisikese,
ninda Kargiste kanase,
linnavalla linnukese.

390. Palve sakstele.

1. H I 2, 156/7 (16) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
Palve sakstele + Kättemaks sakstele.
2. H II 23, 411/2 (18) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Palve sakstele + Mõisast pääs.
3. E 51956 (33) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Mõisast pääs + Palve sakstele.
Dbl. a: H III 5, 916/7 (4) — (1889).
b: H II 23, 277 (6) — J. Kunimägi (1889).
4. H II 42, 679/80 (42) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Dbl.: ERA, Tõrvand 2, 80/1.
5a. H II 42, 846/7 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Põrgu mõis + Palve sakstele.
b. H II 42, 881/2 (5) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Põrgu mõis + Palve sakstele.

1. 799.

Oh mu ärtsu ärräkene,
kuldarooni ruvvakene,
tõuse üles tooli pääle,
aa akende nõale,
valade sa valla pääle,
kudas valda vaevatesse!
Vald küll aias vardaes,
teopoisi teibees,
karjalatse kaikaes.
Ärä me näime neegi päevä,
kui nee saksa santme lääve,
punapüksi puid ragume,
sinisääre sitta looma.
Ma pa ärrä äesteme,
ruvva pa saatu rookimaie,
reili rihti pessemaie,
isändi esi tegeme.
Ma lää pääle päälikusse,
manu malgaandajasse,
lõõ ma, luu nähjusse,
liha liplu karganes,
ihutükü ilbendes.

2. 800.

Oh mu ertsuk ärräke,
kuldarooni ruvvake,
tõusu nüüd üles tooli pääle,
aa akende nõale,
valade sa väl'lä pääle,
kudas nüüd valda vaevates —
valda aias vardaesse,
teopoisse teibäesse!
Polli mõisa poodumõisa,
Karksi mõisa kaalumõisa.
Kui me pääsim mõisaesta,
pääsim kui soe suusta,
avi ammaste vahelta,
lõvi lõugede perälta.
Avi jäi suuda ammuteme,
lõvi jäi lõuge lõksuteme.

3.

Vt. laulutüüp nr. 392: Mõisast pääs, var. 2 [804].

4. 801.

Oh me ääda ärräkesta,
kuldaroonit ruvvakesta,
toe sa üles tooli pääle,
astu üles aagi pääle,
valade sa valla pääle,
kudas valda vaevatesse,

perepoiga piinatesse!
Valda aias vardaesse,
teopoisi teibäesse,
karjalatse kaikaesse.
Ka sęę olli suure ärrä süüdü,
kuldaroonit ruvva süüdü,
või olli kurja kubja süüdü,
või olli kibe kiltre süüdü?
Jole 'i kurja kubja süüdü
ega kibe kiltre süüdü —
sęę om suure ärrä süüdü,
kuldaroonit ruvva süüdü.

D b l.: 2. kuldaroonid — 4. järel: astu akneruudi pääle — 7. perepoige — 10. kaikeesse — 11. Kas sęę olli ärrä süüda — 12. kuldaroonid ruvva süüda — 13. või om kurja kubja süüda — 14. või om kibe kiltre süüda — 15. Ei sęę ole kubja süüda — 16. jole kibe kiltre süüda — 17. süüda — 18. sęę roonid ruvva süüda.

5a.

Vt. laulutüüp nr. 391: Põrgu mõis, var. 2a [802].

5b.

Vt. laulutüüp nr. 391: Põrgu mõis, var. 2b [803].

391. Põrgu mõis.

1. H II 5, 219/21 (30) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Lauliku vaev + Rehepeksja + Põrgu mõis.
2a. H II 42, 846/7 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Põrgu mõis + Palve sakstele.
b. H II 42, 881/2 (5) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Põrgu mõis + Palve sakstele.

Motiivi „Peksmine" vt. veel laulutüübis nr. 146: Joodik mees peksab, nr. 381: Töötegu timukale, nr. 387: Kubjas, ära löö ja nr. 410: Kuri kodu.

1.

Vt. laulutüüp nr. 362: Rehepeksja, var. 2 [735].

802.

2a.

Sedä ei joole enne ollu,
enne ollu, muiste kuulu,
mis om meie mõiseenna,
peres meie piiri pääla —
vald siin aetes vardeessa,
teopoisi teibeessa,
karjalatse roikiessa.
Oh me ääda ärräkesta,
kuldarọọni ruvvakesta,
tule nüüd üles tooli päälta,
astu vällä akkenesta,
vaata oma valla pääle,
kudas siin valda vaevatessa,
teopoisse piinatesse!
Kas sęę om meie ärrä süüdü,
kuldarọọni ruvva süüdü,
ehk om kurja kubja süüdü,
ehk om kibe kiltre süüdü?
Ei tohi sõna kõnelte,
täädä anda ärräle —
kubjas lọọp pihta piidsajuti,
kilter keidab kepijuti.
Vaalu mina vaenelatsi,
nii kui ostet orjake.
Kus pian mina mineme,
kus pian pia paneme —
pihast ei lõpe piidsajutti,
käevarrest vaevajutti!
Seni saap sedä silitse,
vereaabu mul alande,
seni kui uuta otsitesse,
tõista jälle tõmmatesse,
kolmatetta kaevetessa.

2b. 803.

Sedä ei joole enne ollu,
enne ollu, muiste kuulu,
mis o meie mõisienna,
peres meie piiri päälä —
vald siin aetes varbeesse,
teopoisi teibeesse,
karjalatse kaikeesse.
Oh mu äädä ärräkesta,
kuldarooni ruvvakesta,
tule nüüd üles tooli päältä,
astu vällä akkenesta,
vaade oma valla pääle,
kudas siin valda vaevatasse,
teopoisse piinatesse,
karjalatsi kakutasse!
Kas see om meie ärrä süüdü,
kuldarooni ruvva süüdü,
ehk om kurja kubja süüdü,
ehk om kibe kiltre süüdü?
Ei tohi sõna kõnelte,
täädä anda ma ärräle —
kubjas lõõp pihta piidsajuti,
kilter keitab kepijuti.
Vaata mina vaenelatsi,
nii kui ostet orjake,
kus pian mina mineme,
kus pian pia paneme —
pihast ei lõpe piidsajutti,
käevarrest varvajutti.
Seni saap sedä silitse,
vereaabu mul alante,
seni ku uuta otsitesse,
tõista jälle tõmmatesse.

392. Mõisast pääs.

1. H II 23, 411/2 (18) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Palve sakstele + Mõisast pääs.
2. E 51956 (33) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Mõisast pääs + Palve sakstele.
Dbl. a: H III 5, 916/7 (4) — (1889).
b: H II 23, 277 (6) — J. Kunimägi (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 390: Palve sakstele, var. 2 [800].

2. 804.

Kui me päsem mõiseeste,
päsem kui soe suusta,
avi ammaste vahelta,
lõvi lõugade vahelta,
avi es suuda ammudele,
lõvi lõugu lõksudele.
Oh mo ärtin ärräkeine,
kuldaroonid ruvvakeine,
toe üles tooli pääle,
astu üles aagi pääle,
valade sa valla pääle,
kudas valda vaevatesse,
teopoisse piinatesse!
Vald küll aias vardeesse,
teopoisi teibeesse.

Dbl. a: 1. pääsem — 2. pääsem — 4. lõvvade — 5. ammustele — 7. mu — 8. kuldaroonit.
Dbl. b: 1. Kui ma pääsen mõisaesta — 2. pääsen — 4. lõvvade keskeelta — 6. es lõuga lõkudele — 12. järel: kehelkonda koormatesse — 14. vardaessa — 15. teibaessa — 15. järel: Silmist neil joosva suure oja, / nutuääle ärdäst üüdva.

393. Kättemaks sakstele.

1. H I 2, 156/7 (16) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
Palve sakstele + Kättemaks sakstele.
2. H II 23, 551/2 (28) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Kättemaks sakstele + Lauliku vabandus + Lauliku vaev.

3. H II 5, 221/2 (31) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Kubjas, ära lõõ + Kättemaks sakstele.
4. H II 42, 680 (43) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Dbl.: H II 24, 282 (44) < Karksi v., Aniste k. — P. ja J. Einer < Epp Kangur (1887—1889).
5. E 9886/7 (2) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1891).
Dbl.: H II 23, 169 (2) — (1891).

Vt. laulutüüp nr. 390: Palve sakstele, var. 1 [799].

805.

2.

Kuule, suure Riia ärrä,
Riia ärrä, rendisaksa,
Uulu uhkepää isändi,
Valga valgepää emändi,
äräp ma näi neeki päevä,
kui ollit otselti ojana,
külili külmän veenna,
servi selgä allikunna.
Äräp ma näi neeki päevä,
kui nee saksa santelive,
maamihe mantelive,
punapüksi puid raiuv,
sinisääre sitta loove.

Kuule, suure Riia ärrä,
ärä võta sa vihasse
ega pane sa pahasse,
et teid laulul laidetesse,
et teid sõnul sõimatesse —
laulul mõnda lauletesse,
söögil mõnda sõõdänesse,
joogil mõnda joodanesse.
Änäp o vaeva laulajal,
kui o rihepessäjal —
rihe pessä, see unede,
laulu laula, tõist muretse.

3.

Vt. laulutüüp nr. 387: Kubjas, ära lõõ, var. 2 [794].

806.

4.

Peas me nu sedä nägeme,
kuna nee saksa santme lääve,
punapüksi puid ragume,
sinisääri sitta looma,
ruvva saatu rookimaie,
reili rihti atemaie,
ärrä või äestemaie —
ma lääs pääle päälikusse,
manu malgaandijasse,
ma lõõs nõnda ku näüsse,
liha lipnu karganesse!

Dbl.: 1. Peas mina sedä nägeme — Värsside järjekord: 8, 9, 7, 6, 5 — 6. reili rihte atamaie — 7. ma panes ärrä äestema — 8. päälikus — 9. malgaandijas — 10.—11. (puudub).

807.

5.

Peas ma sedä nägema,
kui nee saksa santme lääve,
punapüksi puid ragume,
sinisääri sitta looma,
reile rihti pessämaie,
ruvva rügi lõikamaie,
nooreärrä äesteme,
ma lääs pääle päälikusse,
manu malgaandajasse.
Võtas piiu pikä vitsa,
kan'delesse kaseladva,
võtas küttä küürä pääle,
pessä perse renni pääle,
utta uruaugu pääle,
liha lõõs, luu näüsse,
veri kargas jo kavede,
veri kargas versti maada.

Dbl.: 1. Pias ma sedä nägeme — 7. (puudub) — 17. versta.

394. Kupja pilge.

1. E 45935 (19) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892). Dbl.: H II 42, 923 (7) — (1893).

1. 808.

Siga sitti sõela,
mina pannin paela,
köidin kubjal kaela.

Kubjas vastu palleliia:
„Armas abiteopoiss,
siasitt om vägä ränk!"

Dbl.: 3. köüdin.

395. Kupja surm.

1. H II 23, 485/6 (4) < Polli v., Peraküla < M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Kupja surm + Ori ootab õhtut.

1. 809.

Kuule, kubjas, kullakene,
isänt, ellä linnukene,
kubijel o kurja surma,
kilterel kibeve surma.
Kubjas lää kohe põrgusse,
kilter keerenti peräna,
teomẹẹs perän, teivas sel'län,
karjapoiss perän, kaigas kä[hen,
junger joosi, pää udisi.
Kus sẹẹ kari minesse,
valla vanne ju vajosse?
Kuri lää kubjal kurgu pääle,
isäntele enge pääle,
kilterel keele päräle.
Kuule, kubjas, kullakene,
mõisavanep, vaimukene,
isänt, ellä linnukene,
tõbi teil tulgu, tõine mingu,
karu kirja karja selgä,
undi su obeste selgä,
luupaine enese selgä!

396. Saksu palju.

1. H II 42, 874 (2) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

1. 810.

Kik kuhat om kubijit täüs,
saarejuure saksu täüs,
puujuure jukkuriida,
aavajuure emändaida,
roọjuure ruvvasiida —
kun om mahtu maamehel,
aset adrakandijal?

Saksa poiga, sandi poiga —
maamehe poiga, poisikene,
toidab saksa, toidab sandi,
toidab ilbaku isänti,
katab kui kala meresse,
katab ranna karjatsiida.

397. Mõis rikas valla vaevast.

1. H II 42, 873/4 (1) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

811. 1.

Saaremaalt tullid saksad vällä,
paik olli püksiperseenna,
püksid jalan, perse pal'las,
saabas sääreu, varvas väl'län,
püss olli peon, mõõk olli kä-[hen —
võtiv tappa talupoigi.

Saive meie mõisiesse,
peris meie piiri pääle —
sis võtiv saia saapeeida,
kenasiida kengesiida,
uhkempiida oltaviida,
avaraida ammeeida,
ilusiida rõõveeida.

398. Sundija sulane.

1. GEG, EH 65, 113/4 (5) — (1817—1825).
Sundija sulane + Imed.
2. H I 2, 136 (2) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
Sundija sulane + Imed.
3. H II 42, 534/6 (15) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
Rikka ja vaese söök + Kass kaevus + Imed + Sundija sulane.

812. 1.

Ollin enne ärrä poissi,
suure ärrä ma sulane,
kansin ärrä kannusida,
vana ärrä vammusida,
noore ärrä nopsesida,
suure ärrä sulgesida,
nüüd ole sundija sulane,
linsi-lansi karjapoissi.
Sundijal olli suured ruunad,
suured ruunad, kõrvid käälid,
see taht' soale sugide,
raudaarjale aride,
kuldakammile kulute.
Sääl mind piidsal pekseti,
raudaroosal ropsiti,
säälep mul abe aeti,
säälep mul pää pöeti,
juused juurini lõigati.
Sai sis, vaene mees, vadime,
püksi põigiti peosse,
kaldsa katsi kaendelesse.
Sai sis Koeva veere pääle,
parvemeesta palleliia:
„Kuule, parvemehekene,
anna parve meil pagede,
anna saia Saaremaale!"
An'd ta parve meil pagede.
Panni sõrme sõudamaie,
päidele perrä mõlasse.
Sai sis Saare piiri pääle,
sääl näi sada imeta:
siga sääl tegi sikkusida,
kits tegi põhko põrseeida,
lammas läits laudile muneme,
kana tegi katsi tallekesta,
oo tegis ärgitse vasike,
lehm tei ptrutsi täkukese.

Poistelaul.

813. 2.

Olli mina enne ärrä poissi,
ärrä poissi, irra poissi,
kannin ärrä kannussiida,
suure ärrä sulgesiida,
vana ärrä vammussiida,
noore ärrä nopsessiida.
Ärräl olliv enne suure ruuna,
suure ruuna, kõrge kõrvi,
egä suve tahiv sugide,
egä aaste tahiv aride,
kuldakammil na karade.
Pidi mind piidsal pekseteme,
roosavarrel ropsiteme.
Sai ma, vaene mees, vadime,
suka suhun, kaldsa kaalan,
ame ammaste vahel.

Sai mina suure mere veerde.
Parvepoiss olli pardsikene,
laevapoiss olli linnukene,
an'ds ta mul parve pagede,
an'ds ta mul laeva ladude.
Pani mina sõrme sõudamaie,
päidle mõlas ma mõlembi,
sõusi suure Saksamaale.
Saksamaal olli sada imet:
ärjä auksiv, koera künniv,
varesse vagu vedäsive,
iire aive itsmeeida,
lammas läits laudile munele,
kana tõi katsi tallekeisi,
lehm tõi ptrutsi täkukese,
nisa sääl panti niitsmees,
ännä otsa oimees.

3.

Vt. laulutüüp nr. 317: Kass kaevus, var. 1 [655].

399. Sulase otsimine.

1. H II 48, 134 (6) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Vrd. motiivi „Venna otsimine".

1. 814.

„Tere, tetre, musta kukke!
Kas te näide mu sulasta,
näide kõrval kõndivetta,
linnapaigun liikuvetta,
uulitsenna ulkuvetta?"
„Miantes olli su sulane?"
„Pää pal'las, perse pal'las,
nina tatige pähäna."

400. Rikas härra ja vaene talumees.

1. H II 48, 185/6 (1) < Karksi v., Karksi m. — J. Hünerson < Jüri Kalts (1894).

1. 815.

Meie ärrä, teie ärrä,
kolmekümne mõisa ärrä,
pidäs mõisit, nülgis valda,
es saa süvvä, es saa juvva,
es saa rilli-ralli lüvvä.
Mina vaene talumees,
kolme päeva orjamees,
maksi maksu maksuge,
paras vakka vapsuge,
poole maksi maksukasti,
tõise poole rotikasti —
ma saan süvvä, ma saan juvva,
ästi rilli-ralli lüvvä.

401. Rikka ja vaese söök.

1. H II 42, 534/6 (15) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
Rikka ja vaese söök + Kass kaevus + Imed + Sundija sulane.
2. E 45940/1 (24) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Rikka ja vaese söök + Kass kaevus.
Dbl.: H II 42, 926/7 (11) — (1893).

1.

Vt. laulutüüp nr. 317: Kass kaevus, var. 1 [655].

2.

Vt. laulutüüp nr. 317: Kass kaevus, var. 3 [657].

402. Rikas loodud rumalaks.

1. H II 23, 488/9 (6) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Ei sünni suurte sekka + Rikas püüab reeks + Rikas loodud rumalaks + Kiusleja.
2. E 51948/9 (18) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H, R 5, 29/30 (18) — (1889).

Motiivi „Kes toitnud" vt. veel laulutüübis nr. 292: Sandi toidetud ja nr. 412: Peretütar ja vaeslaps.

1.

Vt. laulutüüp nr. 28: Ei sünni suurte sekka, var. 1 [82].

816.

2.

Sedä Jumal ästi loonu,
Maari targast jo tasune,
loonu nee rikke rumale,
loonu nee kehvä kenässe,
vaeselatse valgesse,
talutütre tahmatet.
Ma ole pütsikist punane,
vesinaadist ma vereve,
ma sei pütsiku palulta,
ma sei obliku orusta,
vesinaadi naarismaalta.
Meid es toida äti ärjä,
äti ärjä, nänni lehmä,
meid küll toidi toodu leiba,
kasvativ külä kanige.
Sestep o rikke rumale —
neid küll toidiv äti ärjä,
äti ärjä, nänni lehmä,
äti ärjä ikkeenna,
nänni lehmä nüssikunna.

D b l.: 4. (puudub) — 5. valgeesse — 6. tahmatete.

403. Rikas püüab reeks.

1. H II 23, 488/9 (6) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Ei sünni suurte sekka + Rikas püüab reeks + Rikas loodud rumalaks + Kiusleja.
2. E 45950 < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
3. E 51943 (12) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Nutust järv + Rikas püüab reeks.
   Dbl.: H, R 5, 23 (12) — (1889).

4a. H II 42, 849/50 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1893). Rikas püüab reeks + Vara vaeslapseks jäänud + Surma sajatus.
b. H II 42, 889/90 (11) < Karksi v. — J. Hünerson (1893). Rikas püüab reeks + Vara vaeslapseks jäänud + Surma sajatus.

1.

Vt. laulutüüp nr. 28: Ei sünni suurte sekka, var. 1 [82].

817.

2.

Näiukese noorekese,
rikas sõimas meid reesse,
rahaline rattaesse,
kullaline kaarikasse,
õbelise õlmikisse.
Rikkal ei ole regeda,
rahalisel rattaeida,
kullalisel kaarikaida,
õbelisel õlmikeida.

3. 818.

Oh Jumal, Jumalekeine,
oh Maari madalekeine,
võta nee vaeselatse,
peri nee perätu latse
ilma päälta ikemesta,
nurme päälta nutamesta!
Kun ma istu, sääl ma ike,
kun ma kurda, sääl kurvaste,
kun ma nõrgu, sääl nõrende,
sinna tiiki tekkunesse,
sinna laine laskunesse,
sinna oja uhtunesse.
Tiigist sai tiaste juvva,
oja sai obeste juvva,
merd sai sõameeste juvva.
Oh Jumal, Jumalekeine,
võta nee vaeselatse,
peri nee perätu latse
nende rikaste reosta —
rikas taht tetä reesse,
õbeline õlpuesse,
kullaline kaarikusse!
Mina kuuli, kosti jälle:
„Kuule, rinnu rikas meesi,
kudas riku ma reena
või ma õigu õlpuenna —
allep soon suure kuuse,
mäe pääl o lepä, männä,
palu pääl pikä pedäje,
kust saa rikka reepuida,
rahalisel rattapuid."

D b l.: 14. ojast — 29. o pikä — 31. rattapuida.

4a. 819.

Oh Jumal, Jumaleke,
oh Maarja madalake,
võta nee vaeselatse,
peri nee perätu latse
nende rikaste risusta,
rahaliste rattaista!
Rikas taht tetä reesi,
varaline vankerisi,
kullaline kaarikisi.
Kuule, kulda rikas meesi,
teil om soon suure kuuse,
teil om arul arva kase,
teil o laanen laia pedäje —
säält saap rikkal reepuida,
varalisel vankripuida,
kullalisel kaarikuida!
Vaata mina vaene latsi,
ilma pääte pääsukene,
kus pian mina mineme,
kus pian pia paneme —
ei joole esät, ei joole emät.
Ilm mind sõimab irmutsesse,
vald mind sõimab vargeesse,
kehelkond keelekandejasse,
onu ütleb ulgusesse,
tädi täienoppijasse.
Mina jäi maha marja suuru,
tee pääle tedre suuru,
murule muraku jämmü.
Oh sa surma, suuri meesi,
oh sa tõbe tõmmelikku,
surmasit sa minu suguda,
võtit minu võsada!
Lasken minu sugu eläde,
võsukeine võrsutelle —
soost oles saanu suuri ulka,
võsust laia lavva täisi.
Võtten parep kurje kubjassiida,
vaestelaste vaevajaida,
teopoiste piinajaida,
karjalaste kakkujaida!

4b. 820.

Oh Jumal, Jumalake,
oh Maarja madalake,
võta nee vaesetlatset,
peri nee perätа latse
nende rikaste risusta,
rahaliste rattaesta!
Rikas taht tetä reese,
varaline vankerisi,
kullaline kaarikisi.
Kuule, kulda rikas meesi,
teil om soon suure kuuse,
teil om arun arva kase,

teil om laanen laia peäaje —
säält saap rikkal reepuida,
varalisel vankripuida,
kullalisel kaarikaida!
Vaata mina vaenelatsi,
ilma pääte pääsuke,
kus pian mina mineme,
kus pian pia paneme —
ei joole esät, ei joole emät.
Ilm mind sõimap irmutsesse,
vald mind sõimap vargeesse,
kihelkond keelekandajasse,
onu ütlep ulgusesse,
tädi täiekorjajasse.
Mina jäi maha marja suuru,
tee pääle tedre suuru,
murule muraku jämmü.
Oh sa surma, suuri meesi,
oh sa tõbi tõmmeliku,
surmasid minu suguda,
võtid sa minu võsada!
Lasken mu sugu eläde,
võsukeine võrsutelle —
soost oles saanu suuri ulka,
võsust laia lavva täüsi.
Nurke võtit, nurke jätit,
nurke võtit noorembida,
nurke noorije mehije,
salke seiad saksesiida,
salke saksa neitsikeisi.

404. Mitu halba.

1. H II 23, 513/8 (11) < Polli v., Perakŭla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Halva ilmaga teel + Loomadega pulmas + Mitu halba.
2. H II 5, 290/1 (71) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
3. E 51952/3 (25) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl.: H, R 5, 44/5 (5) — (1889).

Motiivi „Pühkmed" vt. veel laulutüübis nr. 268: Sõnakera ja nr. 328: Suur tamm. Motiivi „Vaeslapse tunnusmärgid" vt. veel laulutüübis nr. 414: Vaeslapse ehted ja nr. 415: Käokiri.

1.

Vt. laulutüüp nr. 46: Loomadega pulmas, var. 4 [124].

2.

821.

Tänä mina käisi taade linnas,
ommen lää une kirikus.
Mis ma kuuli kulletenna,
turu päälta tulleenna?
Kuuli ma kolme ikevada:
üits iksi poega esäta,
tõine ik's tüdär emäta,
kolmas vaene leskenaine.
Mi ik's poiga esäta?
Ik's ta adra köütäjada,
panna pääle pandajada.
Kust tundus poiga esätu?
Nurme pääle kündamenna
ader tal pannatu kähen,
ärg tal ärmätu ehena.
Kõneleve külärahvas,
valateve vallanaise,
imeteve ilmarahvas:
„Vaadik, kon künnäb vaenelatsi —
vagu ta künnäb, tõist valateb."
Mis iksi tüdär emätu?
See iksi ehitajada,
keedi kaala köütäjada,
elme kaala eitäjada.
Kust tunnus tüdär emätu?
Suka tal kirjetu jalanna,
ame alvusta linusta,
pallapoolik pakeldest.
Mi ik's vaene leskenaine?
See ik's maa kündijada,
seemeli seletajada.
Ketsi tal künnäb, ketsi külväb?
Maari künnäb, Maari külväb,
Maari tal maa äestab.
„Ma vaene mehetu naine,
abikaasatu kanane —
mees mul ollu, merre lännu,
kaas ollu, ärä kadonu.
Kui tääs eest minevet,
sis ma jõvvas jõude minnä;
kui tääs taga tulevet,
sis ma istus engämaie,
kenä jalgu kengimaie."

3. 822.

Lääme ussi pühkimaie,
laste kokko laanimaie,
pühim ussi ommokulle,
laanim laste kasteelle,
pühim pühke põlle pääle,
lastu laia räti pääle,
viime nee pühke põllule,
lastu laia kirikaida,
panem nee pühke palame,
lastu laia kõrbumaie,
esi eidäm kulleleme.
Mih mi kuulim kulletena?
Kuulim kolmi ikeveta,
kate või kahitseveta:
üits iksi poiga isäda,
tõine ik's tüdär emäda,
kolmas ik's vaene leskenaene.
Mis ik's see poiga esäda?
Poig ik's adra säädajata,
küllekabla köitajata,
perälavva panejata.
Mis ik's tüdär emäda?
Tüdär ik's ehitajata,
sõu ümmer säädajata,
pallapoole panejata.
Mis ik's vaene leskenaene?
Lesk ik's levä tegijat,
musta mulla pööräjatta,
al'le einä aarajata —
sedä ik's vaene leskenaene.

Dbl.: 5. pühim pühme põllu [!] pääle — 7. pühme — 9. pühme — 12. Mih mi kuuli kulletenna — 14. kahetseveta — 15. üits ik's poiga isäte — 16. emäta — 18. esäta — 19. säädajeta — 20. köütajeta — 21. panejeta — 22. emäta — 24. säädajeta — 25. panejeta — 27. leivä tegijata — 28. pööräjeta — 29. ole ei einä aarajeta.

405. Surma sajatus.

1. GEG, EH 65, 135/6 (15) — (1817—1825).
Surma sajatus + Ärge lööge vaeslast + Ori taevas.
2. H II 23, 454/6 (21) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Ema arm + Surma sajatus + Vara vaeslapseks jäänud.
3. E 51955 (32) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Surma sajatus + Vara vaeslapseks jäänud.
Dbl. a: H III 5, 915/6 (3) — (1889).
b: H II 23, 277 (5) — J. Kunimägi (1889).
4a. H II 42, 849/50 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Rikas püüab reeks + Vara vaeslapseks jäänud + Surma sajatus.
b. H II 42, 889/90 (11) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Rikas püüab reeks + Vara vaeslapseks jäänud + Surma sajatus.

1. 823.

Oh sina tõbi tõmmelikku,
oh sina katko kadelikko,
vihane Jumala vitsa,
võtid mino isä, võtid emä,
võtid mino viisi vellekesta,
seidse sirgepää sõsarta,
jätid mo ütsinta eläma,
jätid vaeses vandertama,
ilma pääle ikkemaie,
pääle ilma pääd pidäma!
Oh Jumal, Jumalakene,
võta nee vaeselatse
nende rikaste reosta,
talunaiste tapelusta,
perenaiste peksmisesta!
Üits ütleb, tõine tõotab,
juba kolmas kopsimenna,
nel'läs jo nimetemenna:
„Võta kurust koogokene,
võta nurgast nuiakene,
ahjo eesta ativikla,
lööge sedä, see isäto,
lööge sedä, see emäto,
pole tal kodus kuulejata,
vaesel järgivaatajata!"
Oh Jumal, Jumalakene,
võta nee vaesedlatsed,
koriste oma kodusse,

omma lauda lambeesse —
sääl o mo isä ihena,
sääl o mo emä ihena,
sääl o viisi vellekesta,
seidse sirgepää sõsarta!
Tasu mo vaeva taevaenna,
et ei küll maksa maa pääle —
sääl o mul inda ihena,
Maarja inda maksamanna,
küünärpuu pikka peona,
kangaspaaki kainelenna:
„Tule, ori, võta oma,
tule, vaene, võta vaeva,
kata nüüd ennäst kalliesta,
kata kalli riideelle!"

Maarja veel vaesel vasto kosti:
„Mis sina kurtad kurva meele,
mis sina seisäd leinäkeele —
ma sugin sulaste päida,
kammin karjalaste päida,
silita ma orja silmäd,
silitan silmäpisarad,
kuivatan ma kurva silmäd.
Las tulla alta alba rahvas,
Paabelonist patuorja,
ma neid tapan taevaesta,
põletan neid põrgoenna,
tõukan tõrvatõriksesse,
kastan tulekat'elesse."

See on olnud ennemuistne vaeselapse laul, kirikoaias oma vanemate ja sugulaste haua pääl nuttes laulda.

Var.: 8. maa pääle marssimaie.

2.

Vt. laulutüüp nr. 9: Ema arm, var. 2 [22].

3.

Vt. laulutüüp nr. 406: Vara vaeslapseks jäänud, var. 11 [825].

4a.

Vt. laulutüüp nr. 403: Rikas püüab reeks, var. 4a [819].

4b.

Vt. laulutüüp nr. 403: Rikas püüab reeks, var. 4b [820].

406. Vara vaeslapseks jäänud.

1. GEG, EH 65, 90/2 (14) — (1817—1825).
   Lind lohutamas + Hool ja mure + Vara vaeslapseks jäänud.
2. EKS 4⁰ 3, 179/82 (12) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Vara vaeslapseks jäänud + Memme vaev + Ema haual + Voodi tegemine oma auks.
3. H I 2, 147/50 (10) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Kasvatus asjatu + Memme vaev + Vara vaeslapseks jäänud + Kuldne kirikaed + Ema haual.
4. H II 23, 444/7 (16) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Vara vaeslapseks jäänud + Avanenud hauad.
5. H II 23, 454/6 (21) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Ema arm + Surma sajatus + Vara vaeslapseks jäänud.
6. H II 23, 499/502 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Neiu nutab omakseid + Vara vaeslapseks jäänud + Ema haual.
7. H II 5, 180/1 (5) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Kasvatus asjatu + Vara vaeslapseks jäänud.
8. H II 5, 294/6 (74) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Vara vaeslapseks jäänud + Avanenud hauad + Ema haual.

9. H II 5, 315 (93-b) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Vara vaeslapseks jäänud + Ema haual + Puhtuse õpetus.
10. H II 23, 36/7 (10) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Ema haual + Vara vaeslapseks jäänud + Üteldakse vanaks.
11. E 51955 (32) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Surma sajatus + Vara vaeslapseks jäänud.
Dbl. a: H III 5, 915/6 (3) — (1889).
b: H II 23, 277 (5) — J. Kunimägi (1889).
12. H II 23, 371/2 (8) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
Ema haual + Vara vaeslapseks jäänud.
13. E 45911/2 (5) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Dbl.: H II 42, 903/4 (5) — (1893).
14a. H II 42, 849/50 (4) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Rikas püüab reeks + Vara vaeslapseks jäänud + Surma sajatus.
b. H II 42, 889/90 (11) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
Rikas püüab reeks + Vara vaeslapseks jäänud + Surma sajatus.

Vrd. laulutüüpi nr. 11: Avanenud hauad.

1.

Vt. laulutüüp nr. 15: Lind lohutamas, var. 1 [43].

2.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 1 [23].

3.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 2 [24].

4.

Vt. laulutüüp nr. 11: Avanenud hauad, var. 1 [35].

5.

Vt. laulutüüp nr. 9: Ema arm, var. 2 [22].

6.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 5 [26].

7.

Vt. laulutüüp nr. 22: Kasvatus asjatu, var. 4 [63].

8.

Vt. laulutüüp nr. 11: Avanenud hauad, var. 3 [37].

9.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 9 [29].

824.

Meie ütsi emä latsi,
kateksi emä kanaje,
lääme emä avva pääle,
valge räti meil pähäna,
musta risti rätikunna,
musta kirja räti nurgan.
Sääl me istum, sääl me ikem,
pühim tõinetõise silmi,
silum tõinetõise pääd.
„Emäkõine, ennekõine,
maha jätit marja suuru,
kivi pääle kirbu suuru.
Lühik me linade põldu,
vähik me lammaste lauta,
soosse jäi meil lambaõnne,

825.

Os sa surma suureliku,
os sa katku kadeliku,
mis sa võtid mo võsada,
surmasid minu suguda,
võtid esä, võtid emä,
võtid viis ellä velle,
seidse sirgepää sõsarta,
jätid ütsi mo eläme!
Es sa murden muida puida,
lõhkun laane lõhmussiida,
enne ku võtid mo võsada,
surmasid minu suguda,
jätid mo vara vaesessa,
enneaegu armetusse!
Maha jäi ma marja suuru,
kivi pääle kirbu suuru,
läve ala läädsä laiu,
liivale sõmere suuru.

10.

linik linane libiseb.
Meie ütsi emä latsi,
kateksi emä kanaje,
siin me istum, siin me ikem,
istum emä avva pääle.
Ilm meid tõukab tokilegi,
ilm meid kerjab kepilegi,
ilm meid ütleb, sõtsikene,
ütles ilma igäje,
ütles valla vanutsesse.
Kivi om ilma igäje,
mõtsapuu valla vanutse —
meie noori emä latsi,
eilä kurnat, täämbe koorit.

11.

Jätid mo ilma ehite,
jätid valla valmistelle,
kihelkunna kengistelle.
Suur oli ilma ehite,
lai ma valla valmistele.
Jõvva es ilm mo ehite
ega vald mo valmistele —
ilm mo ehit's ikakule,
vald mo vana rõõveelle.
Oles mo esä elänu,
oles mo emä elänu,
ma os kullan jo kumisnu,
õbeehten ma elisnu,
ma os kõrra kõrgeb ollu,
kaits ma kõrda kangeb ollu,
viis ma kõrda vikseb ollu,
kuus ma kõrda kuulusebe.

D b l. a: 3. võtit mu — 5. võtit — 8. jätit ütsi mu eläme — 11. võtsid — 13. jätit mo vara vaeseessa — 19. jätit — 20. jätit valla valmiste — 21. kengistel — 24. mu — 26. mu ehtis — 27. mu — 28. mu — 29. mu — 33. kangep — 34. viksep — 35. kõrgeb ollu.

D b l. b: 1. Oh sa surma suureline — 2. oh — 3. mu — 7. sirgedpää sõsare — 8. mu — 10. lõhmusida — 11. mu — 12. mu — 19. mu — 20. valmistele — 21. kekistele — 22. Suur oli ma ilma ehita — 24. mu — 25. mu valmiste — 26. mu — 27. mu — 28. mu — 29. mu — 30. ju — 35. kuulseb ollu.

12.

Vt. laulutüüp nr. 10: Ema haual, var. 14 [32].

13. 826.

Emäkeine, ennekeine,
jätit vara vaeseesse,
jätit maha marja suuru,
kivi pääle kildu suuru,
läve pääle läädsä laiu,
murule muragu suuru,
jätit mo ilma ehite,
jätit valla valmistelle,
kihlakunna kengistelle.
Suur ma olli, emäkeine,
suur olli ilma ehite,
paks ma valla valmiste,
kihlakunna kengistelle —
jõvva es ilma ehite,
jõvva es valda valmistelle,
kihelkund ei kengistelle —
ilm mut ehit's ilbakulle,
vald mut vana rõõveelle.

D b l.: 7. mu — 9. kihelkunna —13. kihelkunna — 17. ilbakunna — 18. rõõveella.

14a.

Vt. laulutüüp nr. 403: Rikas püüab reeks, var. 4a [819].

14b.

Vt. laulutüüp nr. 403: Rikas püüab reeks, var. 4b [820].

407. Ärge lööge vaeslast!

1. GEG, EH 65, 135/6 (15) — (1817—1825)
Surma sajatus + Ärge lööge vaeslast + Ori taevas.

1.

Vt. laulutüüp nr. 405: Surma sajatus, var. 1 [823].

408. Nutust järv.

1. EKS 4⁰ 3, 197/8 (19) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
Kurb laulik + Hool ja mure + Vihm ja vaeslaps + Nutust järv.
2. E 51943 (12) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Nutust järv + Rikas püüab reeks.
Dbl.: H, R 5, 23 (12) — (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 98: Kurb laulik, var. 1 [235].

2.

Vt. laulutüüp nr. 403: Rikas püüab reeks, var. 3 [818].

409. Oma ema ja võõrasema ootavad koju.

1. GEG, EH 65, 74/9 (4) — (1817—1825).
Tütarde tapja + Ema ei viinud vette + Memme vaev + Ema hästi kasvatanud + Oma ema ja võõrasema ootavad koju + Puna põskedes + Laisal mehel.

2. H II 23, 548/9 (26) < Polli v., Peraküla < M. Kõeva < Kadri Sarv (1890). Oma ema ja võõrasema ootavad koju + Kuri kodu.
3. E 52482 (22) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889). Dbl. a: H III 5, 905/6 (1) — (1889).
b: H II 23, 285 (20) — J. Kunimägi (1889).

1.

Vt. laulutüüp nr. 218: Tütarde tapja, var. 1 [493].

827.

Lääme kodu kulletenna,
maja poole mõteltenna.
Kodun o̲o̲tve ullukese,
valateve vaimukese —
nee̲ o̲o̲tve imetejata.
Kodun meid o̲o̲tap ennekene,
vaatab meid vana emäje —
„Kunas tule tüdär koduje,
kunas tule tuletegije,
ve̲e̲paari veereteje,
paa ülesse paneje,
lättekoogu kooluteje,
aidarambi raputeje,
koalingi liiguteje?“
Nägis tütre tullaveta,
läbi paju paistuveta,
võt's laulda lastelegi,
võt's ta poistele kõnelda:
„Minge, latse, laske värä,
minge, poisi, murtke mulgu!“
Lää es latse, es lase värä,
lää es poisi, es murra mulku —
joosi esi til'lukene,
joosi esi, mursi mulgu,

828.

Lääme kodu kulletene,
maja poole mõteltenna.
Kodun o̲o̲tav ullukeise,
piitsve piimälinnukeise,
valateb vana esäje,
valateb vana emäje,
kunas tule tüdär kodus,
või tule ve̲e̲ vedäje,
või tule paa paneje,
ve̲e̲paari veereteje,
kualingi liiguteje,
aidarambi raputeje.
Nägis kavest tulleveta,

2.

mursi mulgu muru pääle,
lassi värä lavva pääle.
Tüdär tuli välläst väs'une,
e̲e̲ otsast ta isune.
Näiu kuuli, kosti jälle:
„Tohi ei tulla koduje,
ala rästäste osade —
kodun o tettu kolme kurja,
kolme kurja, kate kahju:
siga oli sõkkun sõgla põhja,
lammas laia livva põhja,
varsa tantsin talli põhja,
obese ummigu põhja.
Kodun viisi, kik vihatse,
kodun kuusi, kik o kurja,
kodun seidse, kik segätse:
siapoiss ai selgä kinni,
anipoiss ai arja kinni,
karjapoiss ai kaala kinni.
Kodun o kurja vanebe,
kodu siin kärgip, kammer mür-[gip,
kik tulbat tulevalusse.“

3.

üle ilma elkiveta,
läbi palu paistuveta —
„Minge, poisi, murtke mulku,
minge, latse, laske värä —
tüdär tule välläst väs'une,
e̲e̲ otsast ta isune,
ia otsast ta janune!“
Lää 's poisi, murra 's mulku,
lää es latse, lase 's värä.
Tulli esi, mur's ta mulgu,
mur'ds mulgu, vään'ts värädi,
tulli esi ennekeine,
piimä-leibä tal peona,

kamakäku kan'delenna.
Olli võõras ennekeine,
olli võõras võine kurja,
võine kurja, jäine alba,
nägis kavest tulleveta,
üle ilma eituveta,
läbi palu paistuvet,
tõmmas kulbi kat'elesta,
leväpätsi lavva päälta,
mõt'el leemi rüüpäveta,
mõt'el leibä lõikaveta.

D b l. a: 1. Lääme kodo kulletenna — 5. valatep — 6. valatep — 7. kodu — 13. tullevetta — 14. elkivetta — 16. mulgu — 18. väs'un — 24. vään'ds värä — 27. kaindelenna — 32. elkuveta — 33. paistuveta.
D b l. b: 2. mõteldenna — 3. ootva — 4. piitsva — 7. kunas tuleb tütär koduse — 8. tuleb — 10. veeretaja — 11. liigutaja — 12. raputaja — 13. tuleveta — 16. poisid — 18. tütär tule välläst väs'un — 21. Lää es — 23. mur'ts — 24. mur'ts — 31. tuleveta — 33. paistuveta — 34. tõmbas — 35. leiväpätsi.

410. Kuri kodu.

1. H II 5, 359 (34) < Polli v. — J. Hurt (1883).
2. H II 23, 548/9 (26) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Oma ema ja võõrasema ootavad koju + Kuri kodu.
3. H II 23, 74/5 (11) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
4. H II 23, 312 (13) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
5. H II 42, 716/8 (12) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
Vihm ja vaeslaps + Vihm võõrale maale + Kuri kodu.

Motiivi „Tütre müümine" vt. veel laulutüübis nr. 159: Ära müü möldrile ja nr. 257: Kodu nutab mõrsjat.
Motiivi „Peksmine" vt. veel laulutüübis nr. 146: Joodik mees peksab, nr. 381: Töötegu timukale, nr. 387: Kubjas, ära lõö ja nr. 391: Põrgu mõis.

1. 829.

Lätsi kodu kulletenne,
maja poole mõteldenne.
Mis ma kuuli kulletenne,
mis ma mõisti mõteldenne?
Kuuli kumine kodusta,
eline esä taresta,
põrine velle põrmandulta,
lagine õe lavva päälta.
Kodun o tettu kolme kurja,
kolme kurja, kate kahju:
siga sõkkun sõgla põhja,
lammas laia livva põhja,
varsa sõkkun vaka põhja,
obene ummige põhja —
sest ei tohi minnä koduje.
Kik mu tutule tuleve,
kik mu arja jo asuve.
Mi palka saa ma vaene?
Mina palka pajomalka.
Iki mul andas piute pihta,
piute pihta, servi selgä,
ligi linasta ameta,
vastu pihta peenikesta.

2.

Vt. laulutüüp nr. 409: Oma ema ja võõrasema ootavad koju, var. 2 [827].

3. 830.

Koe siit minnä või siit saia,
või pea mõtsan magame —
kodun kuusi, kik om kurja,
kodun viis, kik vihatse,
kodun seidse, kik segätse:
siapoiss om silmin kinni,
anipoiss om arjan kinni,
kanapoiss om karvin kinni.
Võeti anda piuti pihta,
piuti pihta, servi selgä,
ligi linasta ameta.
Lõpe ei pihast piidsajuti,
käevarsist varvajuti.

831.

4.

Kodu minnä, koe siit saia,
või pian mõtsan magame,
või pia tukma toomigunna,
või pia vahkme varikunna?
Tulusebe om toomemarja,
magusebe om mõtsa marja
kui nee kodu piimäkoogi
või nee kodu võikoogi,
kui kodu koorealutse.
Tohi ei minnä koduje —
kodun kuusi, kik om kurja,
kodun viisi, kik om vihatse,
kodun seidse, kik o segätse.
Kodun om tettu kolme kurja,
kolme kurja, kate kahju:
siga om sõkkun sõgla põhja,
obese uvve ummiku põhja,
lammas laia livva põhja,
täku tantsin talli põhja,
oben ojja upunessa,
lammas lännu lätteesse.
Kodun kuusi, kik o kurja,
kodun viisi, kik o vihatse,
kik mu tuttu tuleve,
kik mu arja astuesse,
juuselatva laskunesse:
siapoiss ai selgä kinni,
anipoiss ai arja kinni,
penipoiss ai perse kinni.
Tohi ei koduje ma minnä!

5.

Vt. laulutüüp nr. 300: Vihm ja vaeslaps, var. 4 [627].

411. Tules magamine.

1. H III 5, 904 (6) < Polli v., Perakŭla — M. Kõeva (1889).

832.

1.

Võõras enne, võine kurja,
katekeeline, kavala,
käs'k mind tules magada,
alla tule tukistella,
alla lõhna lõõdsutella.
„Oh sa võõras enne, võine kurja,
kudas ma võin tules magada,
alla tule tukistella,
alla lõhna lõõdsutella!
Tee mul tuline rüüdikene,
sädemest tee särgikene —
sis võin tules magada,
alla tule tukistella!"
Võõras enne, võine kurja,
annab pala, ütleb pal'lu,
annab tühjä, ütleb tüki —
kik o pala paberinna,
kik o kiku kirjaenna.

412. Peretütar ja vaeslaps.

1. H II 5, 246/9 (40) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Neiud lähevad ära + Imemaa + Peretütar ja vaeslaps.

Motiivi „Kes toitnud" vt. veel laulutüübis nr. 292: Sandi toidetud ja nr. 402: Rikas loodud rumalaks.

833.

1.

Näiokese noorekese,
lääme ärä siitä maalta,
siitä kurjasta kurusta,
siitä alve rahveista.
Kuru siin kurja, rahvas alva,
kuru kurjast siin kõneli,
rahvas siin alva aive juttu.
Lääme ärä sinnä maale,

kun nee kuke kulda joove,
kuke kulda, kana karda,
ani al'lasta õbeda,
kun meid kullas kutsutes,
kun meid õbes õigates,
karra viisi kaalutes.
Lääme ärä sinnä maale,
kus see rahvas raha massi,
inimese inda pal'lu,
kus meid siidile seotes,
pale meil pannas paperesse.
Siin kik kurja kuulutelle,
ülialvast aagutelle,
ei või nätä näiokest,
nätä näio varjokest.
Kes meid kuulev, kuuluteve,
kes meid näeve, nääguteve,
üteldas meid mustep muista,
alvep muista rahveesta,
tahmep talutüterista.
Ma küll kuuli, kosti jälle:
„Küläpoisi, ellä velle,
mis te meistä naarelede,
mis te piiga pilkelede —
me olem vapris vaeselatse,
meid om toiten toodu leivä,
kasvaten külä kanigu!
Talutüteri iluse,
neid o toiten äti ärjä,
äti ärjä, nänni lehmä,
peesüten neid rõõsapiimä,
kohuten neid apukoore,
paisuten neid paksupiimä.
Sestep ehtele iluse,
nähtav näo kombeel,
kallis kalli riideel —
na küll kuav kilbilisi,
arvav anisilmilisi,
peiol kuav peenikesi,
kaasale vai kalevesi,
orjal kuav otsikesi,
palgapoisil pakelest,
perel andas pooli punda,
tüdrukulle napi nagla.
Ta om kibe ketramaie,
oolik okki sõkkumaie,
mõõdu ta sõvvab sõrmistegi,
sis ta kotin kui kobisi,
ernevarsin ta vabisi.
Talutüteri ilusa,
ta o kullast koolidetu,
vaper vara jo tööle,
küll teeb silmil siidilisi,
kastikaanel kalevisi.
Kui ta kodust viitanesse,
küll tal sihen siidilise,
all tal kaane kalevise.
Kaits tuleb meesta kaalumaie,
ei na 'i jõvva tõest tõsta —
kik käive kastil kaalumaie,
kik käive tõest tõstamaie."

413. Laisk peretütar.

1. H II 23, 476 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Neiusid pakutakse + Laisk peretütar.

1.

Vt. laulutüüp nr. 211: Neiusid pakutakse, var. 1 [483].

414. Vaeslapse ehted.

1. H II 23, 482/4 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
Virkuse õpetus + Töötegu timukale + Vaeslapse ehted.
2a. H II 23, 558 (34) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1890).
b. H II 42, 532 (13) < Polli v., Peraküla — M Kõeva < Kadri Sarv (1892).
3. H II 5, 222/5 (32) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Memme vaev + Kolm kätkit + Vaeslapse ehted + Kasvatus asjatu.
4. E 51957 (35) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl. a: H III 5, 921 (1) — (1890).
b: H II 23, 278 (8) — J. Kunimägi (1889).

Motiivi „Vaeslapse tunnusmärgid“ vt. veel laulutüübis nr. 404: Mitu halba ja nr. 415: Käokiri.
Motiivi „Eheteta kasvanud“ vt. veel laulutüübis nr. 167: Poisid põlgavad.

1.

Vt. laulutüüp nr. 381: Töötegu timukale, var. 1 [776].

834.

Linnast lennäs linnukene,
turust tulli tuvikene,
alevist tulli akikene.
Kik ütliv ütest suusta:
„Seę näiu vaenelatsi,
ilma esäte kanaje,
ilma emäte kanaje,

2a.

ilma pääte pääsukene,
ole ei esä, ole ei emä,
ole ei esä ehitenu,
ole ei emä ehitenu,
sõdse sõu toomanegi,
velle 'i veeri säädämenna.“

835.

Linnast lennäs linnukene,
turust tuli tuvikene,
alevist tulli akike.
Kik ütliv ütest suusta:
„Seę näiu vaenelatsi,
ilma esäte kanaje,
ilma emäte kanaje,
ilma pääte pääsukene,
ole tal esä ehtimen,
ole ei emä ehtimen,
sõdse ei sõu toomanegi,

2b.

velle ei veeri säädemenna.“
Võõras veli, vellekene,
pane nüüd musta munderesse,
alli õbeelmeesse,
mine linna lennätena,
alevisse aeltenna,
too sõs näiul ehteeida,
too sõs kaol kengässida,
suvilinnul sulgessida,
Kuramaalt too kukesule,
Arjumaalt anide sule!

3.

Vt. laulutüüp nr. 2: Memme vaev, var. 5 [5].

836.

Iki teeme, ei seę tekku,
iki liigum, ei siit löüdä,
ei saa ette põllekesta
ega kaala kõrrakesta
ega rinda reesikesta.
Kui me käüme kirikunna
või me lasem laadateed,

4.

kuusekoor meil põllenegi,
lepäleht meil rinnanegi,
kaseoks meil kaalanegi;
kuusekoor külen kabisi,
lepäleht rinnan libisi,
kaseoks kaalan kabisi.

D b l. a: 2. iki liigum, ei seę liigu — 11. meil küllen.
D b l. b: 6. käime — 7. laadateeda — 11. küllen — 13. kõlkunessa.

415. Käokiri.

1. H II 5, 333/4 (17) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Kägu, kuku suve + Käokiri.

2. H II 23, 434/6 (11) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
Maarja magab taevas + Ladvad lindudele + Käokiri.

Motiivi „Vaeslapse tunnusmärgid" vt. veel laulutüübis nr. 404: Mitu halba ja nr. 414: Vaeslapse ehted.

1. 837.

Kuku, kuku, käoke,
laula, laanelinnuke,
kuku kullasta suveda,
elgi elläst einäaiga,
palaveta parmuaiga,
kibeveta kiiniaiga!
Kägo ei kuku kivila,
lind ei laula lastusmaala —
kägo kukk puile puhteile,
varikmaile valgeile.
Kägo lää ärä siita maalta,
jätt ta kirja kivi pääle,
jätt ta märgi mätteesse,
armi aiateibeesse.
Olli kuulus kubja naine,
olli kitus kiltre naine,
aus aidamehe naine,
võt's ta kirja kivi päält,
võt's ta märgi mätteesta,
armi aiateibeesta,
kudas kirja kindees,
kudas märgi mäntelesse,
kudas armi ammees.
Kostest tunnus kubija naine,
kostest kitus kiltre naine,
aus aidamehe naine?
Kirikunna kävveenna,
alteressa astuenna
käokirja kindeenna,
käomärgi mäntelenna,
käoarmi ammeenna —
säältep tunnus kubija naine,
säältep kitus kiltre naine,
aus aidamehe naine.

2.

Vt. laulutüüp nr. 324: Ladvad lindudele, var. 1 [666].

416. Elu võõrsil.

1. H II 42, 525 (6) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).

1. 838.

Esä mul olli iidelane,
emä läine lätelane.
O läine Lätin eläde,
läine süvvä läti sõ̤õki,
läine juvva läti jo̤o̤ki!

417. Sõda Riia all.

1. H II 42, 517/8 (2) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1891).
Lunastatav neiu + Sõda Riia all.
2. H II 5, 265/7 (50) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
Poisid põlgavad + Sõda Riia all + Ihaldatav neiu + Arg kosilane.
3. H II 23, 170 (3) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1891).
4. H II 42, 682/3 (45) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).

1. 839.

Sõda akas sõitamaie,
Vene le̤e̤ri liikumaie,
arjukse aelemaie,
purlakse purjumaie,
akas Anne püündamaie.
Anne akas nuttamaie,

nuttamaie, nõrkumaie:
„Oo̯tege, kannatege,
oo̯tege, ubinelaeva,
kannatege, kaubalaeva,
seiske, suuri soolalaeva!
Ann lää kodu kulleleme,
ellä esä palleleme,
ellä emä palleleme:
Lunaste Anne sõasta,
sõasta, sõa seasta!"
Esä kuuli, kosti jälle,
emä kuuli, kosti jälle:
„Kudas võime me lunaste —
nüid o sõda Riia alla,
venelene Pärnu pääle,
arjukse aelemenna,
Vene le̯e̯ri liikumenna!
Lööge nüid littu te linigu,
pange paaki pallapoole,
lööge kõrva te kõrigu,
pange kupu kurtamaie,
sõle servi seisamaie!
Kui lää sõda Riia alta,
venelene Pärnu päält,
võtam sõs litust me linigu,
võtam kõrvast me kõrigu,
võtam paagist pallapoole,
võtam kupu kurtamesta,
sõle servi seisamesta,
panem sõs o̯o̯ni elmi täissi,
silmini sinirahada,
panem puuseni punada,
panem kaala kaalussiida,
panem rinda suure sõle!"

2.

Vt. laulutüüp nr. 167: Poisid põlgavad, var. 3 [390].

840.

Vällä, vällä, väemehe,
väemehe, sõamehe,
vällä te väge vedäme,
söödule süli ajame!
Nüüd o sõda Riia alla,
Riia alla, Ruhja alla,
tümin Riia Tüüni pääla,
tapelus Talina alla,
kiustelus Kilingi alla.
Külätüdrugu, sõsare,
panke kupu kurtamaie,
õbeelme engämaie,

3.

sõle servi seisamaie,
pange kaala musta elme!
Kui lää sõda Riia alta,
tapelus Talina alta,
kiusatus Kilingi alta,
tümin Riia Tüüni päält,
sis võtke kupu kurtamesta,
sõle servist seisamesta,
õbeelme engämesta,
panna-s kaala kaalusiida,
rinda ristiro̯o̯gesiida,
sõrme õbesõrmusiida!

841.

Näiukese noorekese,
pantke kupu kurtemaie,
sõle servi seisämaie,
õbeelme engämaie,
nüid o sõda Riia all,
Riia all ja Ruhja all,
tapelus Taline all,
võõras vägi Võnnu alla,
Võnnu alla, Pärnu pääle!
Näiukese noorekese,

4.

oodake ja kannatege,
ku lää sõda Riia alta,
Riia alta, Ruhja alta,
võõras vägi Võnnu alta,
Võnnu alta, Pärnu päält,
sõs pange kaala kaalussida,
rinda ristiruubelida,
ligi lõ̯õri lõiguelme,
pange sõrme sõrmussida!

418. Venna sõjalugu.

1. GEG, EH 65, 126/30 (14) — (1817—1825).
2. H I 2, 153/5 (14) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
3. H II 23, 460/2 (23) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
4. H II 5, 234/6 (36) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
   Venna sõjalugu + Uppunud vend.
5. H II 5, 250/4 (42) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
6. H II 5, 287/9 (69) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
7. H II 23, 75/6 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Telu tegemine + Venna sõjalugu.
8. E 51933/5 (1) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
   Dbl.: H, R 5, 9/11 (1) — (1889).
9. H II 42, 796/802 (14) < Karksi v. — J. Hünerson (1892).
10. E 45978/9 (8) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
    Dbl.: H II 42, 934/5 (24) — (1893).

Motiivi „Kolm allikat" vt. veel laulutüübis nr. 191: Kaevul kosija.

1. 842.

SÕALAUL.

„Veli ellä, vellekene,
aja mulle sõajutto,
kõnele vainokõneta:
kuidas sõan eletesse,
kas o sõas naine armas,
naine armas, kaasa kallis?"
Veli tuusi jälle lausta:
„Sõsar noori, linnokene,
ei ole sõas naine armas,
naine ei armas, kaas ei kallis,
sõas o armas al'las mõõka,
kallis kangepää obene,
kes pästäb mehe sõasta,
mehe poja Poolamaalta,
naised-lapsed Narvamaalta,
meh' vennad Venemaalta.
Sõsar noori, linnokene,
kanna ei südä kõnelda,
äälekeine ei äste rääki —
südä o pal'lo süüdo tennu,
palel paksulta mureta.
Mõse mo obo moasta,
mõse mo ame veresta,
mõse mo saapa savista,
püssiravva rosteesta,
sis kannab söä kõnelde,
äälekene ästi rääki!
Nindap o sõas meiste päida,
kui o soo sees mätteeida;
nindap sõas sõrmeluida,
kui o soo sees pilliroogu;
nindap sõas sääreluida,
kui o meile muidki puida.
Siin ojad ojovad vetta —
sääl ojad ojovad verda,
säärini kadsako verda,
kol'loni kuninga verda,
sadoleni saksa verda.
Ei ole sõas naine armas,
naine armas, kaasa kallis —
sõan o armas al'las mõõka,
kallis kangepää obene."
Tulli esä tundamaie —
ei nüüd esä es tunne poiga;
tulli emä tundamaie —
ei nüüd emä es tunne poiga;
tulli veli tundamaie —
ei nüüd veli es tunne velle;
tulli sõtse tundamaie —
sõtse tuusi oma velle.
Kust ta tuusi oma velle?
Kirivista kindeesta,
aetusta ammeesta,
käberdet käisesuusta —
säält ta tuusi oma velle.
Võt't ta ütelde velile:
„Kunas lääd sina sõdaja?
Veli ellä, vellekene,
kui lääd sina sõdaja,
ärä minnä ette sõa
ega jäiä taga sõa —
keerute kesset sõdada,
ligi lipokandajata —
keskemelt kodo tuleve.

Ehen o suitso sinine,
taga o tuli punane,
sääl satab säde sinine,
sääl tuleb tuli punane,
lõõ sis tutti tuule poole,
lõõ sis lippo linna poole.
Irnub sis esä obene,
karjub velle kaararatso."
Kui saan kodo mineme,
oma velle vil'lä pääle,
omma esä õvve pääle,
sis võt't irno esä obene,
karjo velle kaararatso.
Esä joosi kulleleme,
kulleleme, mõisteleme —
ei sis esä es tunne poiga;
tulli sis emä tundamaie —
ei sis emä es tunne poiga;
tulli sõtse tundamaie —
ei sis sõtse tunne velle;
tulli veli tundamaie —
kust ta tuusi omma velle?
Oma oitu oosesta,
omma kaso kaararatso —
säälta ta tuusi oma velle.
Veli tuusi jälle lausta:
„Seẹ-ep o sino obene,
seẹ-p so kaso kaararatso,
kes päästis mehe sõasta,
mehe poja Poolamaalta,
naised-lapsed Narvamaalta,
mehe velle Venemaalta."

843.

Ketsi tõi sõasõnumid
või nu kanni vainukeẹli?
Arak tõi sõasõnumid,
vares kanni vainukeẹli.
Ketsi pia sõtta mineme —
esä o vana, emä vana,
veli alle väikene,
sõsar sõrme suurune?
Iki velle pia sõtta mineme,
velle vainu vajume.
Veli läits aita ehtimaie,
sõdse manu ikkemaie,
ikkemaie, õppemaie:
„Veli ellä, vellekene,
kui sa sõtta saad mineme
või saad vainu vajume,
ärä sa tantsi taga sõa
ega tantsi ehen sõa —
keerulde kesset sõdada,
ligi lipukandajat!
Ehen o tuli punane,
taga o suitsu sinine,
ehen noolil nopites,
taga noolil tapetes.
Veli ellä, vellekene,
ärä sa juvva merevetta,
meri o täüsi meeste päida;
ära juvva Koeva vetta,
Koev o koolu raipeeid!
Veli ellä, vellekene,
kunas ooda ma koduje?"

2.

„Sõsar noọri, linnukene,
kui oja õluta joose,
mäe mõõlutav mõduda,
allik ajap aaningit,
ooda sõs velle koduje."
Oja joosiv õluta,
allik ajas aaningita,
oodi sõs velle koduje.
Usse tulli obu muane,
tarre tulli saabas savine,
aita läits ame verine.
Tuli sõs veli koduje,
kut's ta esä tundamaie,
kut's ta emä tundamaie,
kut's ta velle tundamaie.
Tunne es esä oma poiga
egä emä oma lasta,
tunne es veli tõista velle.
Kut's ta sõdse tundamaie.
Joba sõdse tuusi velle
oma koet kindeesta,
oma aet ammeesta,
piludetu pihteesta.
„Veli ellä, vellekene,
jutuste mul sõajuttu,
kõnele vainukõneta!
Veli ellä, vellekene,
kas o sõan naine armas,
naine armas, kaas või kallis?"
„Sõsar noọri, linnukene,
ole ei sõan naine armas,

naine armas, kaas ei kallis —
sõan o armas al'las rauda,
kallis kangepää obene,
kes päst mehe sõasta,
mehe poja Poolamaalta,
mehe velle Venemaalta.
Sõsar nõori, linnukene,
uha mu obu muasta,
mõse mu saabas savista,
mõse mu ame veresta,
küll ma esi mõõga mõse,
mõõga mõse, püssi pühi —
mõõga pääl o mõnda verda:
saksa verda, sandi verda,
maame'e verda veidikene."

3. **844.**

Olli mul ütsi ellä velle,
olli ütsi, olli ainus —
seegi viiti Venemaale,
saadeti ta Saksamaale,
panti pauna kandemaie,
pikkä püssi ta pidäme,
al'last rauda armatseme,
õbemõõka mõskemaie.
Veli läits aita ehtimaie,
õde järgi õppamaie,
õppamaie, ikkemaie:
„Veli ellä, vellekene,
kui saat sõtta minema
või saat vainu vajume,
ärä sa sõita ihen sõda
ega tantsi taga sõa —
keeruta kesset sõda,
ligi lipukandejat!
Ihen o tuli punane,
taga suitsu sinine,
ihen noolin nopitesse,
taga püssin püünetesse.
Veli ellä, vellekene,
ärä sa minnä mere kaudu —
meri o täüsi meeste päida;
ärä minnä ranna kaudu —
rand o täüsi raipeeida;
ärä minnä Narva kaudu —
Narv o täüsi naiste päida!
Veli ellä, vellekene,
mine mere veerta mõõdä,
lase ranna raida mõõdä!
Kunas tulet kodu sõasteegi,
vajut kodu vainusteegi?"
Veli kuuli, kosti jälle:
„Sõsar nõori, linnukene,
ooda sõs velle sõasta,
valate sa velle vainusteegi,
kui oja õluta joosev,
oja veere viina joosev,
jõe mõduda mõõluteve."
Tulli sõs veli sõasta,
vaiji kodu vainusteegi,
usse tulli obu muane,
aita läits ame verine,
tarre asti saabas savine.
Lätsim sõs velle valateme.
„Veli ellä, vellekene,
anna püssi meie pühki,
anna mõõka meie mõsta!"
Velle kuuli, kosti jälle:
„Sõsar nõori, linnukene,
pühi mu obu igista,
ari mu ame veresta,
ari mu saapa savista,
küll ma esi püssi pühi,
püssi pühi, mõõga mõse —
mõõga pääl o mõnda verda:
saksa verda, sandi verda,
maame'e verda veidikene."
Veli võt's aia sõajuttu,
kõnelte vainukõneta,
kudas sõan oltanesse,
vainu vastu pantanesse:
„Sõas ei oole naine armas,
naine armas, kaasa kallis —
sõan olli armas al'las rauda,
kallis kangepää obene,
ken pästäp mihe sõasta."

4. **845.**

Olli mul ütsi ainus velle,
ainus velle, armas velle,
olli ütsi, massi katsi:
pää tal massi Pärno linna,
kübär mas's kümme küläda,
saapa tal sada taluda,

esi kuulus üle ilma.
Tulli kiri keiserista,
raamat tulli Rantsusesta:
Mihi nüüd vaja miilitsesse,
poisse vaja polgu pääle.
Kes siit saa sõtta minema,
kes siit vainu vajoma?
Veli pea sõtta minema,
veli vainu vajoma.
Ma küll vastu võideliie,
ritsik vastu riideliie:
„Saa ei veli sõtta minnä,
veli ei vainu vajoda —
veli alle noorekene,
noorekene, nõrgakene,
allep tal pihta peenikene,
käevarre vaimukese."
Iki pea veli minema.
Õppasi ma oma velle,
noomisi ma noorta velle:
„Veli ellä, vellekene,
kui sa saad sõtta minema,
ärä sa sõdi ihen sõa
ega tantsi taga sõa —
ihen o tuli punane,
taga o suitsu sinine —
keeruda keskelt sõdada,
ligi lipukandajata,
sääl su enge oitanesse,
kallis enge kaidsetesse."
Veli sõtta tapeti,
velle enge ukati.
Eluaja iksi taga,
aasta iksi ta ameta,
kuu kulda ta kübärta.
Ole ei oksa sääl veele,
ole ei latva laineil,
kun mu velle sõrme sõusi,
sõrme sõusi, jala jõusi,
küüdsil ei kinni pidäda —
mere külge eidi küüdse,
ranna roogu ta rabasi.
Velle vette uppunesse,
mere laine laskunesse.
Kik nüüd ikve Elsekese,
kahitseve Kadrikese,
nutve noore näiokese,
leinäv linapääkese:
„Ää poissi ärä surnu,
viksi viitu Venemaale
rutust roonut teenimaie.
Küll olli uhke, küll olli ahke,
küll olli uhke omal maale,
kuulusep olli kuninga orja,
küll olli kitus keisri alla."

846.

Ketsi tõi sõasõnumid,
ketsi kanni vaenukeeli?
Arak tõi sõasõnumid,
vares kanni vaenukeeli.
Kes siit saab sõtta minema —
esä vana, velle noore,
onupoja ullukese,
tädipoja til'lukese?
Sõdse pea sõtta minema,
sõdse pea vaenu vajoma,
sõaleiba sõkkumaie,
vaenukakku kastamaie.
Sõaleib om sõkaline,
vaenukakk om kanepine —
see taht sõket sõkumest,
see taht kanget kastamest.
Saa ei sõdsest sõtta minnä,
sõdsest ei vaenu vajojat —
veli pea sõtta minema,

5.

veli pea vaenu vajoma.
Kik nüüd ikve Elsekese,
nutve noore Kadrikese:
„Ää nüüd poisi ärä viias,
suure viias soldanisse,
viksi viias Venemaale,
pandas pauna kandamaie,
Roodsi rauda rookimaie,
Vene püssi pühkimaie."
Veli kuuli, kosti vastu:
„Ärä ike, Elsekene,
ega karju, kasusõtsi —
vällä ma veere Venemaalt,
lahti pääse Pärnuest,
tagas tule Tartuest,
tule sis teelu tegema,
kipa-kapa kargamaie."
Veli läits aita ehtimaie,
sõsar perrä õppamaie,

õppamaie, ikemaie:
„Veli ellä, vellekene,
kui sa saad sõtta minema,
kui sa johud juvva tahtma,
ärä juvva mere vett —
meri o täüsi meeste päida,
meri meeste raipeida;
ärä juvva Narva vett —
Naru o täüsi naiste päida,
Naru naiste raipeid —
osta toobin sa õluta,
kal'la kate kopikulle.
Veli ellä, vellekene,
kunas ma su kodo ooda?"
„Sõsar nõori, linnukene,
ooda kuu, ooda katsi,
põõli aastat kolmadet,
seni kui meri joosi metta,
alligo aave mõduda,
teeveere virreida."
Joba meri joosi metta,
teeveere virreid,
alligo aive mõduda.
Kolm tulli polgu poisikesi,
ei me 's tunne oma velle.
Ai ma sõdse tundamaie.
Sõdse tunnis't, ei ta 's tunne.
Ai ma emä tundamaie.
Emä tunnis't, ei ta 's tunne.
Ai ma esä tundamaie.
Esä tunnis't, ei ta 's tunne.
Lätsi esi tundamaie.
Äräp ma tuusi enda velle.
Kust ma tuusi enda velle?
Oma nähtäve näosta,
paremista palgeista,
oma jungere jumesta.
Võti vellele kõnelda,
võti aia armujuttu:
„Veli ellä, vellekene,
aa mulle sõajuttu,
kõnele vaenukõneta,
mis sääl sõan tetänes,
kas sääl tantsu tandsites,
või sääl lusti lüvvänes,
või o agar armupaika."
Veli kos't kurva näole,
selge silmälä veele,
noore nutule sõnule:
„Sõsar nõori, linnukene,
lase mu suu sulade,
silmä sel'lüt sedä maada,
kõrva kuulde te kõneta,
sis ma aja sõajuttu,
kõnele vaenukõneta!
Ole ei sõan, sõtsikene,
ole ei sõan armast sõpra,
saa ei näiot meie nätä,
kabo ei peon kaeda,
ole ei sõan naine armas,
naine armas, kaas ei kallis —
sõan om armas al'las mõõka,
sõan kallis kaunis mõõka,
oda oole mu pidäja —
kik tahav al'la õõrumist,
kik tahav mõdsest mõskemist.
Sõan o vapres valmis meesi."
„Veli ellä, vellekene,
mis sul sõan puudunes?"
„Sõpru sõan puudunes,
emä armu astunes.
Istsi ma ikule näole,
kui olli valmis vahi pääle."
„Veli ellä, vellekene,
aa nüüd mulle sõajuttu,
kõnele vaenukõneta,
mis sääl sõan tetänes!"
„Sõan kange sõdimine,
val'lust vere valamine.
Kui meid polgu poisikeisi
pannas parti, eidets roodu,
üits meid meelits mere poole,
tõine lastas laeva pääle.
Nõndap polgul poisi moodu,
nõndap ruttab roonumeesi.
Oh mu nõori sõtsikene,
kunas jõvvav meie jala,
kunas sõvvav meie sõrme,
silmä sel'lüt sedä maada,
kus mu elde esämaa,
kus mu elde emämaa.
Kui mina alles nõori olli,
kohe kodolatsekene,
ei tääden muist kui mõtsapuist,
ei muist kui roodsilillidest,
ei muist kui pikä pillidest."

847.

Ketsi tõi sõasõnumid,
ketsi vaakus vainukeeli?
Arak tõi sõasõnumid,
vares vaakus vainukeeli.
Ketsi pea sõtta minema?
Veli pea sõtta minema.
Läits ta aita ehtimaie,
esä läits perrä ikkemaie,
emä läits perrä ikkemaie,
sõsar perrä õppamaie,
õppamaie, ehtimaie:
„Veli ellä, vellekene,
aa selgä ame linane,
aa jalga kalevikaldsa,
aa jalga sulitse suka,
aa kätte kirju kinda —
kinda sul koet kuukirja,
päielus sul pääväkirja —
pähä pane kuldine kübäri,
kasuk selgä kardarihma,
vammus pääle vaskitoime!
Veli ellä, vellekene,
kui sa saad sõtta minema,
ärä sõita ihen sõa
ega tandsi taga sõa —
keerute keset sõdada,
ligi lipukandajata!
Ehen noori nopitesse,
taga tarku tapetesse.
Kui sa saad sõast tulema,
osta obo Orjamaalta,
naine võta Narvastegi,
saani osta Saksamaalt,
saaniaisa Arjumaalt,
päitse osta Pärnustegi —
obu oskab orja keele,

6.

naine oskab narva keele,
punapõske poola keele!"
Veli tulli vällä sõastagi,
läits ta esä läve ette,
läits ta emä läve ette.
Esä tulli vällä vaateme,
emä tulli vällä vaateme.
Esä ei tunne oma lasta,
emä ei tunne oma lasta:
„Sõameẹs, sõaobene,
sõa saarine sadula,
sõapiitsa tal peona."
Sõsar läits vällä vaateme.
Sõsar tundis oma velle
oma kuldisest kübärest,
kardarihma kasukast,
vaskitoime vammusest,
oma aetu ammesta,
oma sulitse sukeist,
oma kirju kindeist.
„Veli ellä, vellekene,
aja mulle sõajuttu,
kudas sõan sõidetes,
kudas vainun vaivates!"
„Sõsar noori, linnukene,
mõse mu mõõka veresta,
pühi püssi rosteest,
sis ma aja sõajuttu,
kõnele vainukõneta!
Sõsar noori, linnukene,
ole ei sõan naine armas,
naine armas, kaasa kallis —
sõan armas al'las mõõk,
kallis kangepää obene,
ken päst mihe sõasta,
mihepoja Poolamaalt."

7.

Vt. laulutüüp nr. 432: Telu tegemine, var. 3 [881].

848.

Kessi tõi sõasõnumit
või nu kanni vainukeele?
Arak tõi sõasõnumit,
vares kanni vainukeele.
Kessi saa sõtta minema —
esä vana, velle noore,

8.

onupoja ullukeise,
tädipoja til'lukeise?
Sõdse ei pia sõtta minema,
seni kui velle kasvanes.
Sai see velle kasvanesse,
veli läits sõtta minema.

Veli läits aita ehtimaie,
sõdse perrä õppamaie,
õppamaie, ikemaie:
„Veli ellä, vellekeine,
kui saad sõtta sa minema
või saad vainu sa vajume,
selle õppa ma sinule:
ärä sõita ehen sõa
ega tandsi taga sõa —
ehen o tuli punane,
taga o suitsu sinine —
keerude kesked sõdade,
ligi lipukandajet!
Veli ellä, vellekeine,
kunas ma sino kodo o̱o̱ta?"
Veli kuuli, kosti jälle:
„Sõsar no̱o̱ri, linnukeine,
kui nee̱ mere metta joosi,
alliku aive aanikuta,
sis sa minu kodo o̱o̱ta."
Veli tulli vällä sõasta,
is'te kurva istemele,
las'k ta leinä lavva pääle,
pan's ta piidsa pengi pääle,
kinda piidsavarre pääle,
kübäre kinnaste pääle.
Ai ma esä tundamaie:
„Mine, esä, tunne poiga!"
Ei no esä es tunne poiga.
Ai ma emä tundamaie:
„Mine, emä, tunne poiga!"
Ei no emä es tunne poiga.
Ai ma velle tundamaie:
„Mine, veli, tunne velle!"
Ei no veli es tunne velle.
Lätsi esi til'lukeine,
tunsi esi oma velle.
Teredi ma vellekesta:
„Tere, armas vellekeine!
Nüüd tullid vällä sõasta,
aa nüüd mulle sõajuttu,
kõnele vainokõneda,
kudas sõan oltanesse
või no vainun käütäesse!"
Veli kuuli, kosti jälle:
„Sõsar no̱o̱ri, linnukeine,
uha mo obu muasta,
mõse mo saapa savista,
ma mõse mõõga esiki —
mõõga pääl mitme verda,
saksa verd ja sandi verd!"
„Veli ellä, vellekeine,
kas o sõan naine armas,
naine armas, kaas või kallis?"
„Sõsar no̱o̱ri, linnukeine,
ole ei sõan naine armas,
naine armas, kaas ei kallis —
armas ainus al'las rauda,
kallis kangepää obene,
ken päästäb mehe sõasta,
sõaleibä sõkumesta,
vainukakku kastamesta.
Sõaleib oli sõkeline,
vainukakko kanebine."

D b l.: 1. sõasõnumi — 3. sõasõnumi — 17. sa sõtta — 20. sõida — 27. sinu kodu — 32. kodu — 41. nu — 44. nu — 47. nu — 48. til'lukene — 55. oltaesse — 56. nu — 66. kaasa — 69. kaasa kallis.

9. 849.

SÕALAUL.

Kessi tõi sõasõnume
või nüüd vaagub vainukeeli?
Arak tõi sõasõnume,
vares vaagub vainukeeli.
Kes siit saap sõtta sõdime
või saap vainu vajume —
esä vana, poig o no̱o̱ri,
onupoja ullukese,
tädipoja tähekese?
Mihi nüüd vaja miilitsesse,
poisse vaja polgu pääle.
Mitu lääp me̱e̱sta miilitses
või lääp poissi polgu pääle?
Sada lääp poisse polgu pääle,
tuhant me̱e̱sta miilitses.
Kes siit saap sõtta sõdime
või siit saap vainu vajume —
esä vana, poiga no̱o̱ri,
onupoja ullukese,
tädipoja tähekese?
Iki piap veli mineme,
onupoja pia ojume,

tädipoja täüsi täitme.
Veli läits aita ehtimaie,
emä perrä ikkemaie,
sõsar perrä õppamaie:
„Veli ellä, vellekene,
aa selgä sõaame,
aa jalga kalmukaldsa,
aa jalga sõasuka,
aa jalga sõasaapa,
aa selgä sõasärki,
pane pääle sõavõõ,
pähä pane sõakübäre,
aa kätte sõakinda!"
„Poiga noori, linnukene,
kunas ma su kodu ooda?"
„Emäkene, ennekene,
kui o väine värädi alla,
kui o oja usse suine,
kui o lätte lävede alla,
sis sa minu kodu ooda."
„Poiga noori, linnukene,
kui sa saat sõtta mineme
või sa saat vainu vajume,
ärä tantsi taga sõa
ega ilpi ehen sõa —
ehen o tuli punane,
taga suitsu sinine —
keerute kesset sõdada,
vastu vana päälikutta,
ligi lipukandajatta!
Poiga noori, linnukene,
kui sa saat kodu tuleme,
ärä tulla mere kaudu
ega juvva mere vetta —
meri o täisa meeste päida!
Tule sa kuhalt kodusse,
osta kõrdsist sa õluta,
jooo esi, jooda obene,
sõõ esi, söödä obene!
Ärä sa tulla Narva kaudu
ega juvva Narva vetta —
Narv ei täisa naiste päida;
ärä sa tulla Poola kaudu
ega juvva Poola vetta —
Pool o täisa poiste päida!
Tule sa kuhalt kodusse!
Ärä tulla sa Koeva kaudu
ega juvva Koeva vetta —
Koev o täisa koerte päida;
ärä tulla oja kaudu
ega juvva oja vetta —
oja o täisa obeste päida!
Tule sa kuhalt kodusse,
osta kõrdsist sa õluta,
jooo esi, jooda obene,
sõõ esi, söödä obene!"
Kui sa saat kodu tuleme,
sait sa esä nurme veeri,
obu irnat' ütte kõrda,
obu irnat', sadul kõike,
sadul kõike, lakka liike.
Sai ma esä väräti ette,
obu irnat' tõista kõrda,
obu irnat', sadul kõike,
sadul kõike, lakka liike.
Sai esä tare lävele,
obu irnat' kolmat kõrda,
obu irnat', sadul kõike,
sadul kõike, lakka liike.
„Tule nüüd vällä, esäke,
tule nüüd vällä, tunne poiga!"
Esä tulli vällä, es tunne poiga.
„Tule nüüd vällä, emäke,
tule nüüd vällä, tunne poiga!"
Emä tulli vällä, es tunne poiga.
„Tule nüüd vällä, velleke,
tule nüüd vällä, tunne velle!"
Veli tulli vällä, es tunne velle.
„Tule nüüd vällä, sõtsike,
tule nüüd, sõtsi, tunne velle!"
Sõts tulli vällä, tuusi velle.
Kustes sõtsi velle tuusi?
Oma kirju kindaesta,
oma aet ammeesta,
käbärtettu käiseesta,
pilutettu pihtasista,
oma sorgit sukkeesta —
säältep sõtsi velle tuusi.
„Tule nüüd aja, vellekene,
tule nüüd aa sõajuttu,
kõnele vainukõneta,
kudas sõan sõditesse
või nüüd vainun vaieldes!
Kas sait sõan saia süvvä,
saia süvvä, õlut juvva?
Kas om sõan, vellekene,
kas om sõan naine armas,
naine armas, kaasa kallis?"
„Sõsar, siidilinnuke,
mõse mu saapa savista,

õõru mu püssi roosteesta,
sis ma aa sõajuttu,
kõnele sõakõneta!
Sõsar, siidilinnuke,
saa ei sõan saia süvvä,
saia süvvä, õlut juvva —
sõaleib o sõkeline,
vainukakk o kanepine.

Ole ei sõan naine armas,
naine ei armas, kaasa kallis —
sõan om armas al'las mõõka,
kallis kangepää obene,
ke pästi mehe sõasta,
mehe poja Poolamaalta,
mehe velle Venemaalta."

10. 850.

Poig sa nǫori, linnukeine,
iki sut sunnits soltanisse,
panti paunakandajesse,
Vene püssi pühkijes,
Roodsi rauda rǫokijas.
Poig sa nǫori, linnukeine,
ärä sa pühit Vene püssi,
ärä roogit Roodsi ravva.
Poig sa nǫori, linnukeine,
selle ütle ma sinule,
selle õppa õigeesta:
Kui saat sa sõtta mineme
või saat vainu vajume,
ärä sõita ehen sõa
egä tantsi taga sõa —
ehen o suitsu sinine,
taga o tuli punane;
ehen so suitsu sumbutesse,
taga tuli kõrvetesse —
keerute kesset sõdada,
ligi lipukandajata!
Poig sa nǫori, linnukeine,
selle õppa ma sinule,
selle õppa õigeesta:
Kui sa johut juvva tahtme,
ärä juvva mere vetta —
meri täisi meeste päidä;
kui saat ranna koteelle,
ärä juvva ranna vetta —
rand o täisi raipieida ;
kui saat Tüüni koteelle,
ärä juvva Tüüni vetta —
Tüün o täisi tüdrukida!
Tule esä koduje,
tule oma emä koduje,
sääl om kolmi alliketta:
üits o vetta, tõine metta,
kolmas armas aaniketta —
jǫo esi, jooda obesta!

Dbl.: 3. kandajasse — 4. pühkijesse — 8. ärä sa — 13. või saat vainu varjune [!] — 20. keerude — 27. mere — 29.—31. (puudub) — 33. tüdrukuida — 37. üits o metta, tõine vetta.

419. Ennemuistne elu.

1. GEG, EH 65, 115/6 (7) — (1817—1825).
2. H II 5, 321/2 (6) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Üteldakse vanaks + Ennemuistne elu + Loomine.
3. H II 5, 335/7 (19) < Polli v. — J. Hurt (1883).
   Linnu ostjad + Ennemuistne elu.
4. H I 2, 151/2 (12) < Polli v. — J. Tiidt (1888).
   Linnu ostjad + Ennemuistne elu.

1. 851.

Kuulge, kuulge, ennad vennad,
kas o siina sedä meesta,
ken jo mullotse mäleti,
toonamullotse tuleti,
kui no tetti Riia linna,
ehitati Elme linna,

vana Paide jo paranti,
koeti Kura kiriko?
Sis kägo kivele kuksi,
sisask lauli laineelle,
sõno sis leive meiste sõrme,
pooli sõno poiste sõrme,
kanneleta näio kaala.
Mina meesi siina maale,
ken no mullotse mäleti,
toonamullotse tuleti.

2.

Vt. laulutüüp nr. 27: Üteldakse vanaks, var. 1 [79].

3.

Vt. laulutüüp nr. 336: Linnu ostjad, var. 1 [686].

4.

Vt. laulutüüp nr. 336: Linnu ostjad, var. 2 [687].

E. LASTELAULE JA MÄNGE.

420. Vilja mõistatus.

1. H II 42, 691 (50) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Dbl.: H II 24, 575/6 (417—424) < Karksi v., Aniste k. — P. ja J. Einer < Epp Kangur (1887—1889).
2. E 45970/1 (3) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
   Dbl.: H II 42, 932 (20) — (1893).

1. **852.**

Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa:
mis om ütsi ümärik?
Näiukese noorekese,
mis saa sesta meie mõista —
õun om ütsi ümärik.
Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa:
mis om laia, laberik?
Näiukese noorekese,
mis saa sesta meie mõista —
naaris laia, laberik.
Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa:
mis om katearalik?
Näiukese noorekese,
mis saa sesta meie mõista —
kaar om katearalik.
Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa:
mis om kolmetahiline?
Näiukese noorekese,
mis saa sesta meie mõista —
tater kolmetahiline.
Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa:
mis om nel'länurgeline?
Näiukese noorekese,
mis saa sesta meie mõista —
nisu nel'länurgeline.
Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa:
mis o kuvvekeeruline?
Näiukese noorekese,
mis saa sesta meie mõista —
kesü kuvvekeeruline.
Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa:
mis om ilus einä pääle?
Näiukese noorekese,
mis saa sesta meie mõista —
vikat ilus einä pääle.
Mõistke, mõistke, mehe noore,
täädke, täädke, poisi targa:
mis om kõver kõrre pääle?
Näiukese noorekese,
mis saa sesta meie mõista —
sirp o kõver kõrre pääle.

Dbl.: 1., 7., 13., 19., 25., 31., 37., 43. mihe noori — 5., 11., 17., 23., 29., 35., 41., 47. saab — 21., 24. kolmetahilik — 27., 30. nel'länurgaline — 36. kesi — 39., 42. pääl — 45. mis om kõvver kõrre pääl — 48. sirp om kõvver kõrre pääl.

2. **853.**

Mõista, mõista, näiu noore:
mis o sineehtemel?
Mis o seegi mõistatelle —
erne sineehtemel.
Mõista, mõista, näiu noore:
mis o musta mäntelenna?

Mis o seegi mõistatelle —
uba musta mäntelenna.
Mõista, mõista, näiu noore:
mis o lai, laberik?
Mis o seegi mõistatelle —
lääts o lai, laberik.
Mõista, mõista, näiu noore:
mis o kuvvekeeruline?
Mis o seegi mõistatelle —
kesü kuvvekeeruline.
Mõista, mõista, näiu noore:
mis o kateoraline?
Mis o seegi mõistatelle —
kaar o kateoraline.
Mõista, mõista, näiu noore:
mis o nel'länurgeline?
Mis o seegi mõistatelle —
nisu nel'länurgeline.
Mõista, mõista, näiu noore:
mis o ütsi ümärikku?
Mis o seegi mõistatelle —
rügä ütsi ümärikku.

D b l.: 18., 20. katearuline.

421. Sokukene.

1. GEG, EH 65, 107 (2) — (1817—1825).
2. H II 42, 524 (4) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva < Kadri Sarv (1892).
3. H II 23, 50 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
4. E 9893 (7) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1891).
   Dbl.: H II 23, 172 (8) — (1891).
5. Viis: ERM 125, 4 (7) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1888).

854. **1.**

SIKA LAUL.

„Tere, tere, sikukene!"
„Jumalago, ärrokene!"
„Kus sa käisid, sikuke?"
„Veskel käisin, ärroke."
„Mis sa jahosid, sikoke?"
„Niso, rükki, ärrokene."
„Mikeges mõõdid, sikuke?"
„Sarvege mõõdin, ärroke."
„Mikeges pühksid, sikukene?"
„Abenega, ärrokene."
„Mis sa sõid, sikukene?"
„Kanapraadi, ärrokene."
„Mis sa jõid, sikukene?"
„Õlut, mõdo, ärrokene."
„Kus sa magasid, sikukene?"
„Neitsi juures, ärrokene."
„Ek see neitsi sind es peksa?"
„Iki peksis, ärrokene."
„Mikege peksis, sikukene?"
„Kibovitsul, ärrokene."
„Kuidas joosid, sikuke?"
„Plika-plaka, ärrokene."
„Kuidas rööksid, sikukene?"
„Pika-poka, ärrokene."

855. **2.**

„Tere, tere, ärrukene!"
„Jumalnime, sikukene!"
„Kus sa käisid, sikukene?"
„Veskel käüsi, ärrukene."
„Mis teid veskel, sikukene?"
„Nisu pöögeldi, ärrukene."
„Mitu vakka, sikukene?"
„Sada vakka, ärrukene."
„Mikege mõõdit, sikukene?"
„Sarvege mõõdi, ärrukene."
„Mis sa seit, sikukene?"
„Anipraadi, ärrukene."
„Mis sa jõit, sikukene?"
„Mõdu, õlut, ärrukene."
„Kus sa magasit, sikukene?"
„Preili manna, ärrukene."
„Eks see preili sind es pessä?
„Peksis küll, ärrukene."
„Kudas rööksit, sikukene?"
„Mekut-mekut, ärrukene."

3. 856.

SIKK.

„Tere, tere, tere, tere, sikakõin!“
„Jumalnime, jumalnime, ärrä-
[kõine!“
„Kunnes käüsid, kunnes käüsid,
[sikakõine?“
„Veskel käüsi, veskel käüsi, är-
[räkõine.“
„Mis veskel, mis veskel, sika-
[kõine?“
„Nisupüügelt, nisupüügelt, ärrä-
[kõine.“
„Mikege mõõdit, mikege mõõdit,
[sikakõine?“
„Sar'vege, sar'vege, ärräkõine.“
„Mikege pühksid, mikege pühk-
[sid, sikakõine?“
„Abendege, abendege, ärräkõi-
[ne.“
„Koes su, koes su magame pan-
[ti?“
„Neitsi sängu, neitsi sängu, är-
[räkõine.“
„Ka see neitsi, ka see neitsi sind
[es peksä?“
„Pek's küll, pek's küll, ärräkõi-
[ne.“
„Koes ta lei, koes ta lei, sikakõi-
[ne?“
„Külgi mööda, selgi mööda, är-
[räkõine.“
„Kudas rööksid, kudas rööksid,
[sikakõine?“
„Meku-meku, ärräkõine.“

Nii lauldakse ja tantsitakse vastastikku.

4. 857.

„Tere, tere, sikukeine!“
„Jumalnime, ärräke!“
„Kunnes käüsid, sikake?“
„Veskel käüsi, ärräke.“
„Mis sa jahusid, sikakeine?“
„Nisuteri, ärräkeine.“
„Mikeg pühksid, sikakeine?“
„Abentege, ärräkeine.“

Dbl.: 1. sikakene — 3. käüsit — 5. Mis sa jahusit, sikakene — 6. ärräke — 7. sikake — 8. ärräke.

5. 858.

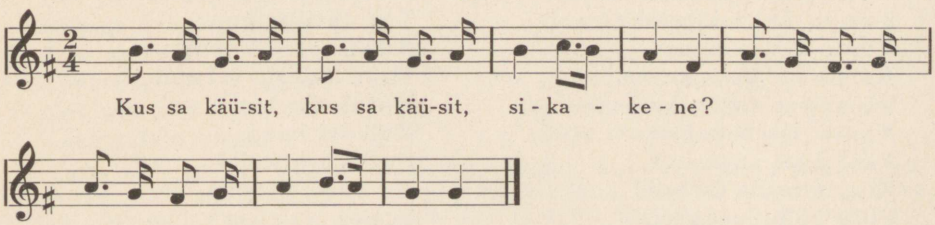

422. Kits karja!

1. H II 5, 332 (15) < Polli v. — J. Hurt (1883).
2. E 9890/1 (5) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1891).
Dbl.: H II 23, 171 (6) — (1891).

1. 859.

Kirikits läits mõtsa,
võt's ta poja perrä,
tõi ta lehmäl einu,
lehm mulle piimä;
mina piimä põrsale,
põrss mulle külge·

mina külle ämmäle,
ämm mulle kulda;
mina kulla tammele,
tamm mulle lehti;
mina lehe lambale,
lammas mulle villo;
mina villa veenikulle,
veenik tege mul verevä särgi,
seest tege siiroviirolise,
maani massakarvalise.

Var.: 13. veerikulle — 14. veerik.

860. 2.

Kirikits mõtsa,
võta poig perrä,
too lehmäl einu!
Lehm mulle piimä;
mina piimä põrsel,
põrss mulle külge;
mina külle ämmäle,
ämm mulle kakku;
mina kaku Kalevele,
Kalev mul kulda;
mina kulla tammele,
tamm mulle lehti;
mina lehe lambile,
lammas mulle villu;
mina villa veerikulle —
veerik tege vereve särgi,
eestpoolt ilusebe,
tagapoolt tasatse,
maani massakarvaline.

Dbl.: 4. Lehm and piimä — 6. mul — 18. tasatsebe.

423. Liiri-lõõri.

1. H II 23, 9/10 (2) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
2. E 9891/3 (6) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1891). Dbl.: H II 23, 171/2 (7) — (1891).
3. H II 23, 269/70 (1) — A. Kitzberg (1889).
4. H IV 9, 569/70 (5) — J. Soots < Vaanik (1896).

861. 1.

Lõõri-lõõri lõoke,
piiri-päärі pääsuke,
kun su kullast pesäke?
Kuiva kuuse tipun.
Kunes see kuju kuusk?
Vanamees ragus kuiva kuuse.
Kunes see vanamees?
Vanamees surri ärä.
Koe ta maha mateti?
Pikä põllu peendres.
Kunes see pikä põllu peenar?
Must ärg kün'ds pikä põllu [peendre.
Kunes see must ärg?
Must ärg laudan.
Kunes see laut?
Tuli palut's lauda.
Kunes see tuli?
Tuli tuhaunikun.
Kunes see tuhaunik?
Kana sabit's tuhaunigu.
Kunes see kana?
Kull sei kana.
Kunes see kull?
Kull karas roogu.
Kunes see roog?
Vikat niit's roo.
Kunes see vikat?
Vikat karas merre.
Minge sinna perrä?
Lusikidege, liudege,
lepise regedege.

862. 2.

Kuuts, kuuts, kullike,
vaats, vaats, vallike,
kus su kulla pesäke?
Kuiva kuuse tipu otsan.

Kunnes sęę kuju kuusk?
Vanamęęs ragus kuiva kuuse.
Kunnes sęę vanamęęs?
Vanamęęs surri ärä.
Koes ta mateti?
Pikä põllu pęenresse.
Kunnes sęę põllupeenar?
Must ärg kün'ds põllupęendre.
Kunnes sęę must ärg?
Must ärg laudan.
Kunnes sęę laut?
Tuli palut's lauda.
Kunnes sęę tuli?
Tuli tuhaunikun.
Kunnes sęę tuhaunik?
Kana sabit's tuhaunigu.
Kunnes sęę kana?
Kull sei kana.
Kunnes sęę kull?
Kull lennäs roogu.
Kunes sęę roog?
Vikat niit's roo.
Kunnes sęę vikat?
Vikat karras kandu.
Kunnes sęę kand?
Karu kis'k kannu.
Kunnes sęę karu?
Karu karras merde.
Mikeg sinna perrä minnäs?
Regedege, ratastege,
ärgege, obestege.

Dbl.: 3. so — 10. pęenressa — 28. kargas.

3. 863.

KOOTS-KULLI TEGEMINE.

Keegi heitis kulliks, istus maha ja kaevas silmakirjaks auku muru sisse. Poisid astusivad rongi, hoitsivad üksteise riietest kinni, keige tugevam poiss aga astus etteotsa ja oli kukk. Keige viimane rongis oli kana.

Kukk laulis:
Koots-koots, kullike,
kus sęę kulli pesä jäi?
Kull vastas:
Kuiva kuuse kännu otsas.
Nüid vahetasivad küsimine ja vastus:
Kus sęę kuiv kuusk jäi?
Kirves raidus kuuse.
Kus sęę kirves jäi?
Kõvask kõhut's kirve.
Kus sęę kõvask jäi?
Kõvask kargas põhku.
Kus sęę põhk jäi?
Kana sabit's põhu.
Kus sęę kana jäi?
Nüid vastasivad keik:
Kull viis kana
üle mere metsa.
Kull küsis:
Kelleg sinna perrä minnäs?
Keik vastasivad lauldes:
Raudase ratastege,
vaskise vangertege,
tinalise telgege,
liudege, lusikideg,
padadege, pangeg.
Koots-koots, kullike ...
(jälle otsast peale jne.)

Laulu ajal pidi kull jookstes kana kinni püidma, kuna keik teised teda varjata katsusivad. Rong pidi ikka terveks jääma. Kukk kaitses kahe käega vastu ja kana põgenes. Sai kull kana kätte, pidi kana kulli asemele astuma ja keegi teine pidi kana olema.

4. 864.

Til'luk linnuk lõoke,
kun siu kullast pesäke?
Taga tare tamme otsan.
Kun sęę tamm?
Vanamęęs ragus tamme.
Kun sęę vanamęęs?
Vanamęęs sur're ärä.
Koe ta maha mateti?
Pikä põllu pęendre ala.
Kun sęę peenar?
Must ärg kün'ds pęendre.
Kun sęę must ärg?
Must ärg läits lauta.
Kun sęę laut?

Tuli palut's lauda.
Kun see tuli?
Tuli tuhaunikun.
Kun see tuhaunik?
Kana sabit's tuhauniku.
Kun see kana?
Kull sei kana.
Kun see kull?
Kull lennäs roogu.
Kun see roog?
Vikat niit's roo.
Kun see vikat?
Vikat karas kandu.
Kun see kand?
Karu kis'k kannu.
Kun see karu?
Karu joos'k mõtsa.
Kun see mõts?
Kirves ragus mõtsa.
Kun see kirves?
Kirves karas kivvi.
Kun see kivi?
Kivi veeri merre.
Kun see meri?
Meri me õvve all.
Mikege kirvel perrä minti?
Padadege, pannege,
leppise reege.

424. Linnuke tee ääres.

1. H II 23, 376 (13) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
2. H IV 9, 568 (4) — J. Soots < A. Soots (1896).

865.

1.

Til'luk linnuk lõoke,
ärä kurta tee veeren!
Suure saksa sõidave,
tõstav siu tõlla,
viive ärä võõral maale.

866.

2.

Til'luk linnuk lõoke,
ärä tiku tee veeri!
Suure saksa sõidave,
tõstav siu tõlla;
suure ruvva roidave,
viive siu võõral maale,
võõral maale koka kätte.
Kokk tege raadi,
saksa sööve liha,
koera sööve kopsu,
latse lakuv leeme,
massa matav maa ala.

425. Hiir hüppas.

1. E 52455 (19) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
Dbl.: H II 42, 939 (35) — (1893).

867.

1.

Iir üppäp, kass kargap,
vana karu lei rommi,
lips aknest vällä,
kusikapp kaala.

426. Parmu matus.

1. E 9894 (8) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1891).
Dbl.: H II 23, 173 (9) — (1891).
2a. E 45968 (1) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1892).
Dbl.: H II 42, 931 (18) — (1892).
b. E 6844 (1) <Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).

1. 868.

Kirikits, kiika,
koes sa läät, koika?
Ma lää parmu peie.
Kessi parmu ärä tap's?
Siga sõk's sõrage,
oben umbravvage,
täkk tävve kabjage,
lammas labaluuge,
ärg oma ännäge,
lehm oma sarvege.

D b l.: 3. peiu — 7. täve.

2a. 869.

Kirikits, kiiku,
koes sa lääd, koiku?
Ma lään parmu peie.
Siga sõk's sõrage,
lammas labaluuge,
oben umbravvage,
täkk tävve kabjage,
ärg ännäotsage,
kits kinterkondige.

D b l.: 1. kiisku — 2. läät — 3. lää.

2b. 870.

Kirikits, kiiku,
koes sa läät, koiku?
Ma lään parmu peiu.
Kessi parmu ärä tap's?
Siga sõk's sõrage,
lammas labaluuge,
oben umbravvage,
täkk tävve kabjage,
ärg ännäotsage,
kits kinterkondige.

427. Havil hammas, särjel soomus.

1a. H II 42, 860 (9) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).
b. H II 42, 886 (8) < Karksi v. — J. Hünerson (1893).

1a. 871.

Til'la-lil'la, teu-teu,
kasperkuuti, käu-käu,
siilu-viilu, kui ma laula.
Avil ammas, särel soomus,
kalal kallis kasuk sel'län.
Tuttu ruttu, Võnnu karja,
Riia risti käpiline,
toovis keppi jõõgermanni.
Iida tiide, tirka Aadu,
kos see kohturaamat jäi?
Juhani Märdi mäe päälä,
katte lepäkannu otsa.
Viimät lei ma Viibü Risti,
peräst lei ma Peltsi Kaie.

1b. 872.

Til'la-lil'la, teu-teu,
kasperkuuti, käu-käu,
siilu-viilu, kuile eina.
Avil ammas, särel soomus,
kalal kallis kasuk sel'län.
Tuttu ruttu, Võnnu karja,
Riia risti käpiline,
toovis keppi jõõgermanni.
Iide tiide, tirka Aadu,
kos see kohturaamat jäi?
Juhani Märdi mäe pääle,
katte lepäkannu otsa.
Viimät lei ma Viibü Risti,
peräst lei ma Peltsi Kaie.

428. Meri õue all.

1. H II 5, 345/7 (25) < Polli v. — J. Hurt (1883).
Meri õue all + Põlatud laps.
2. H II 23, 408/9 (16) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).

873.

Lätsi mõtsa ommokulle,
ommokulle, õhtuelle,
enne kuuda, enne päävä,
enne al'lasta agoda,
enne vara valgeet.
Mi ma löüsi minneenna?
Löüsi mere minneenna,
järve jälle tulleenna.
Mis sääl mere keskeen?
Sõõt sääl mere keskeen.
Mis sääl söödu keskeen?
Kivi söödu keskeen.
Mis sääl kivi külle alla?
Tamm sääl kivi külle alla.
Mis sääl tamme oksa pääl?
Tare tamme oksa pääl.
Mis sääl taren sihena?
Säng sääl taren sihena.
Mis sääl sängü veere pääl?
Neitsi sängü veere pääl.
Mis sääl neitsi põlve pääl?
Poja neitsi põlve pääl.
Mis sääl poja põlve pääl?
Sõgel poja põlve pääl.
Mis sääl sõgla põhja pääl?
Sõrmus sõgla põhja pääl.
Sisse sinna tulli Riia saksa,
Riia saksa, reisisaksa,
küsütelle, mõistatelle:
„Kust sẹẹ sõrmus siiä saanu?"
Näio kuuli, kosti vastu:
„Läbi Riia, läbi Tarto,
läbi Riia riieldenna,

874.

Lätsi mõtsa ommukulla.
Mis ma löüsi mõtsastegi?
Löüsi mere minneveta,
tõise mere tullaveta.
Mis sääl merena sihena?
Sõõt sääl merena sihena.
Mis sääl söödu keskeella?
Tamm sääl söödu keskeella.
Mis sääl tamme oksa pääl?
Tare tamme oksa pääl.
Mis sääl tarena sihena?
Säng sääl tarena sihena.
Mis sääl sängu veere pääl?
Neitsi sängu veere pääl.

1.

läbi Tarto tapeldenna.
Ole-e siinä sedä mẹẹsta,
siin ei selle seldsinnagi,
selle Riia riiginnagi,
ken jo oskab osta sõrmust.
Kuule iki, Riia ärrä,
Riia ärrä, reisisaksa,
ma ole vaene põldu latsi,
põldu latsi, laidu latsi.
Esä mud põlgsi, emä põlgsi,
esä põlgsi põlve päält,
emä põlgsi põlle päält,
sõsar sannalavaltegi,
velle keeli vihtumesta.
Sis na viisi mu vesile,
sis na lasi laineelle.
Sis ma sõusi, sis ma jõusi,
sõusi söödu veere pääle,
laine lei kivi külle alla.
Taevataade istut's tamme —
tamme tõhva sai taresse.
Nägu näitis näidusesse,
põrm puhk's poja põlve pääle,
sääsesiiva sängü pääle.
Võti ma reesi rinnastagi,
oma sõrmest sõrmussegi,
panni sõgla põhja pääle.
Riia ärrä, reisisaksa,
Uulu uhkepä isända,
sẹẹ o selge silmävesi,
vaeselatse vaevapõlvi.
Jumal mu siiä juhadi,
Maari siiä maale kanni."

2.

Mis sääl neitsi põlve pääl?
Pojuk sääl neitsi põlve pääl.
Mis sääl poju põlve pääl?
Sõgel sääl poju põlve pääl.
Mis sääl sõgla põhja pääl?
Sõlg sääl sõgla põhja pääl.
Mis sääl sõle tel'le pääl?
Sõrmus sõle tel'le pääl.
Kust sẹẹ sõrmus vällä tọọdu?
Oma meeste otsaluista,
külämeeste külleluista,
vainumeeste varbaluista,
sõameeste sõrmeluista.

429. Onnimanni.

1. EKS 4⁰ 3, 213 (26) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).
   Onnimanni + Puude raiumine.
2. H II 23, 509/10 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
   Onnimanni + Puude raiumine.

1. 875.

So-so so-so soorimoori,
soorimoorist sai muraku,
murakust sai mooripilli,
mooripillist sai pibare,
pibarest sai pẹẹderselli,
pẹẹdersellist sai sõlime,
sõlimest sai soolavakka,
soolavakast sai valime,
valimest sai vahtremõtsa.
Säält ma loobin loogapuida,
äti ärjä ikkesida,
nänni lehmä nüssikida.*)

2. 876.

Soo-soo sooni-mooni,
sooni-moonist sai muragu,
murakast sai mooripilli,
mooripillist sai pibuli,
pibulist sai ribuli,
ribulist sai rinnarihma,
rinnarihmast sõmeriku,
sõmerikust kõveriku,
kõverikust soolavakka,
soolavakast sai valime,
valimest sai palime,
palimest sai vikerkaari,
vikerkaarist sai kabuli,
kabulist sai kaunis mõtsa.
Võti nüid loksi loogapuida,
kõputi kõdarepuida,
esä ärjä ikkeeida,
emä lehmä nüssikiida,
velle ratsul rangipuida.

430. Varesele valu!

1. EKS 4⁰ 3, 187 (14) < Pöögle v. — J. Kitzberg (1877).

1. 877.

Ku latse kõtuke aige om, sõs tege vana tädi latse kõtukse terves, kuna ta aiged kotusekst pitsites ja sääl man laul:

Kẹẹrmus, kaarmus,
arakule aigus,
vareṣele valu,
musta linnul muu tõbi,
latse kõtuke terves!

431. Pilli meelitamine.

1. H II 23, 104/5 (9) < Karksi v. — J. Kuusik (1890).

---

*) J. Kitzberg püüab laulu sõnu järgmiselt seletada:
S o o r i ehk s o r i — das männliche Glied; m o o r i p i l l — tähendab vist pisukest last (äiäkest), kes vanamoori (Hebamme) käes kisendas; p i b a r e — vist pipar (tähendab, et laps teiste elu kibedaks teg', kui hoida ja kiigutada tahtis); p ẹẹ d e r s e l l i — tähendab vist neitsit (kaunis kui taimeke); s õ l i m, s õ l g, kellega üht seina teisega kinnitati, iseäranis kui vanale majale uus kammer kõrva tehti, kus enam nurki ühte ei saanud raiuda — tähendab ehk abielu ja armastust; v a l i m — üks puust tehtud lehter (Trichter), kellega vedelikku vaati täidetakse.

878. **1.**

Pilli laul. Kui pilli parandets, sis laultas:

Lepü, lepü, pillike!
Ma tapa tallekse,
anna ossi sinule,
esi sõõ süämekse,
latse lipsiv leemekse.

432. Telu tegemine.

1. H II 23, 508 (6) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
2. H II 5, 249/50 (41) < Karksi v. — J. Hurt (1883).
3. H II 23, 75/6 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
   Telu tegemine + Venna sõjalugu.
4. H II 42, 659 (30) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
   Viis:ERM 125, 4 (6) — (1888).
5. E 45981 (9) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893).
   Dbl.: H II 42, 935/6 (25) — (1893).

879. **1.**

Lääme me telu tegeme,
tees telu, tees telu
kibu-kabu kargeleme!
Oitke eest, uhket poisit,
käige kõrva, kõrgit poisit,
pimmesselle, piibujooja,
minke nurka, nooremihe —
talutütere tuleve,
keedit neil kaalas, kengät jalas,
sõlg neil rinnan, sõrmus sõrmen!

880. **2.**

Lääme me teelu tegema,
kipa-kapa kargamaie!
Nurka, nurka, nooremehe,
pimmessele, piibujooja,
ahjukurru, alli mehe,
talutüttere tuleve,
kengä jalan, keedi kaalan,
sõlg o rinnan, sõrmus sõrmen!
Kao lääve kargeleme,
ilbi ilu pidäma.
Nüüd o ilbi iluaiga,
nüüd o kao kargamine.
Mikes me pühi peame,
kallist aiga armatseme?
Nüüdep me pühi peame,
kallist aega armatseme.
Linnast toome suure lindi,
saksa kastist kauni räti.
Nurgast vaatke, nooremehe,
kurust kõrgepää kübära,
kui neе kao kargeleve,
ilbi nüüd ilu peave!

881. **3.**

TEES-TELU.

Tees-telu tetän lääve tõine rood inimisi tõise seinä, sis tandsiv vastastiku ja laulav ninda:

Lääme teluje tegeme,
tees telu, tees telu
kipa-kapa kargamaie!
Nurka, nurka, nooremehe,
pimmessele, piibujooja —
talutüteri tuleve,
kengä jalan, keedi kaalan,
sõrmus sõrmen, sõlg om rinnan!
Tädipoja tillukese,
onupoja ullukese.
Vares kanni vainukeele,

arak tõi sõasõnume.
Kes siit saa sõtta mineme?
Veli ellä, vellekene,
säe selgä surmasärki,
aa kätte kọọljakinda,
pane kaala kalmurätti!

Ärä sõita ehen sõa
ega tantsi taga sõa —
ehen om tuli punane,
taga o suits sinine —
keerude kesseta sõdada,
ligi lipukandajata!

4. **882.**

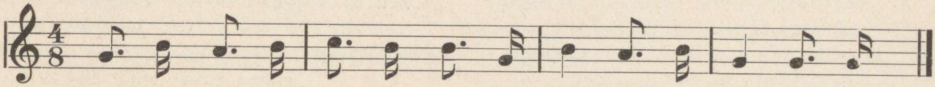

Lääme me telu tegeme,
kipa-kapa kargamaie!
Nurka, nurka, nooremehe,
pimmessele, piibujooja —
talutüteri tuleve,
kengä jalan, keedi kaalan,
sõrmus sõrmen, sõlgi rinnal!
Laske nęę kao karrate,
laske nęę ilbi ilatse,
nüid o kao kargeaiga,
nüid o ilbi iluaiga.

5. **883.**

Lääme me tenu tegeme,
teestenu, teestenu
kipa-kapa kargamaie!
Nurka, nurka, nooremehe,
pimmessele, piibujooja —
laske nęę kao karada,
laske nęę ilpi ilatse,
nüüd o ilpi iluaega,
nüüd o kao kargamaie!

D b l.: 3. värsist alates on refrään: teestelu, teestelu — 5. karate.

433. Kandle tegemine.

1. H II 23, 77/8 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
Kandle tegemine + Tantsija.
2. E 45963 (27) < Karksi v., Sudiste k. — J. Kivisäk < Mai Kapral (1889).
Dbl.: H II 23, 289 (25) — J. Kunimägi (1889).
3. H II 42, 608/9 (2) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Kandle tegemine + Tantsija.
Viis: ERM 125, 3 (1) — (1888).

1. **884.**

VIIUL.

Mängutegije lääve nel'läspoole seinvęęri ja akav vastastiku tantsme ja laulme:

Kust saab viiult näidistele, näi-
[distele?
Sireppuista, sarappuista, sarap-
[puista,
sireppuista sirgeeista, sirgeeista,
sarappuista sargeeista, sar-
[geeista.
Armas Ants, sa meistrepoiss,
[meistrepoiss,
meistrepoiss ja köstrepoiss,
[köstrepoiss,
tule alla tua juure, tua juure,
tule tuppa, istu tọọli, istu tọọli,

võta viiul põlve pääle, põlve pää-
[le,
kannel kate käe pääle, käe
[pääle,
lõõ üits lugu lustipilli, lustipilli,
tõine lugu rõõmupilli, rõõmu-
[pilli,
ma lää tamme tantsimaie, tantsi-
[maie,
ma lää nõmme nõrkumaie, nõr-
[kumaie!
Mina tandsin kui see tamme, kui
[see tamme,
mina nõrgun kui see nõmme,
[kui see nõmme —
katik tantsen taade kengä, taa-
[de kengä,
pihuks-puruks peiu kengä, peiu
[kengä.
Kulu, kengä, lõpe, kengä, lõpe,
[kengä!

Esä toob mul uvve kengä, uvve
[kengä,
veli vaalib vaskirauda, vaski-
[rauda,
Talinest toob kengäpõhja, kengä-
[põhja,
Kuramaalt toob kengäkondsa,
[kengäkondsa.
Kulu, kengä, lõpe, kengä, lõpe,
[kengä!
Esä viib Riiga ristu ärjä, ristu
[ärjä,
muial maale mustu ärjä, mus-
[tu ärjä,
Poolamaale pulli ärjä, pulli
[ärjä —
säält toob jälle uvve kengä, uvve
[kengä.
Kulu, kengä, lõpe, kengä, lõpe,
[kengä!

885. **2.**

Mis o vaja näidistele?
Viioleta, kanneleta.
Kust saa kannelt näidistele?
Tetäs kannelt näidistele
sirepuista, sarapuista.
Kust saa karpi kannelel?
See saa lõvi lõvvaluista.
Kust saa looka kannelel?
See saa luiga siivaluista.
Kust saa keeli kannelile?
See saa näiu juusista.
Kust saa pulka kannelela?
See saa avi ambeesta.
Sai see kannel valmiesta.
Kust sai lööjät kannelel?
Armas Ants, sa meistrepoiss,
meistrepoiss, sa köstrepoiss,
tule tuppa, istu tooli,
võta kannel põlve pääl,
lõõ üits lugu lustipilli —
meie piigad tahvad tantsi!
Näi küll tandsiv kui see tamme,
näi küll nõrkuv kui see nõmme.

D b l.: 6. kannelille — 8. kannelelle — 10. kannelisse — 12. kannelele — 13. ammasteste — 14. valmiesse — 15. kannelela — 19. pääle — 20. järel: tõine lugu tandsupilli — 22. Näi ku tandsiv — 23. näi ku nõrkuv.

886. **3.**

Rõõmsalt ruttu.

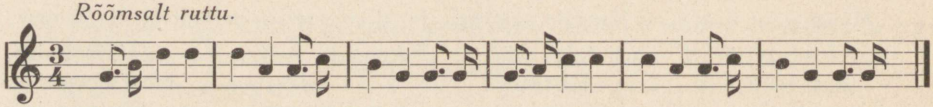

Mis om vaja näidestile?
Viiulita, kannelita..
Kust saa kannelt näidestele?
Sirepuista, saarepuista,
sirepuista sirgeeista,
saarepuista salgeeista.

Kust saa karpi kannelile?
Seę saa lõvi lõvvaluusta.
Kust saa keeli kannelile?
Seę saa näiu juusista.
Kust saa pulka kannelile?
Seę saa avi ambeesta.
Kust saa looka kannelile?
Seę saa luiga siivaluusta.
Kust saa loojat kannelile?
Armas Ants, sa köstrepoiss,
köstrepoiss ja meistrepoiss,
toe üles tooli pääle,
võta kannel käte pääle,
viiul viie sõrme pääle,
võta pessä peitelile,
võta anda aamerile!
Ma lää tamme tantsimaie,
ma lää nõmme nõrkumaie.
Mina tandsi ku seę tamme,
mina nõrgu ku seę nõmme,
et seę liiva maast ei liigu,
et seę põrmu maast ei põrgu —
põrmu põrgus põlle pääle,
liiva siidilindi pääle.
Katik tandsi taadi kengä,
pihus-põrmus peiu kengä.
Külläp mul uvve ostetesse,
tõise jälle toodanesse:
veli too Riiast kengärihma,
Talinest too kengätalla,
Kuramaalt too kengäkondsa,
Põltsemaalt too kengäpõhja,
kengäpõhja too põlitse,
kengärihma keerulise,
kengätalla taalerise,
kengäkondsa kullalise.

434. Pulmamäng.

1. H II 23, 76/7 (2) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).

1. 887.

VAENE SANT JA RIKAS SANT.

Rikas sant pand ennäst ilusti rõõvis, võtt üte toki obeses, mikel ta selgä istus, ja sääd obese kõlisejit asju kelläs manu. Vaene sant om kah üits närune, istus obese selgä, võtt suure vemle roosa eest obest lüvvä kätte. Sis lääve na kos'sul. Rikas sant sõit kellege ku kõlin vaesest sandist möödä. Ku ta vaeses sandis vähä kinni putus, sis sata vaene sant obesege maha, roni üles, nokk egält poolt täiji, pist suhu ja and obesel tokige: lõmm ja lõmm!

Rikas sant lää tüdrugu manu ja küsüs: „Ka sa mul noorikus tulet?“ Tüdruk ütles: „Tule jah!“ Ninda ka vaene sant. Sis lääve na pulma kutsme, ja iki rikas sant tulist sõtan ja vaene sant maha sadaden ja koigerten. Nind kutsuv sandi inimisi pulma ja egääte käest küsüs: „Mis sa pulma toot?“ Esi laulav:

Küläveli, ää veli,
liida mulle linnasit,
anna mulle umalit,
ma teę pulmasse õluta!

Ja jälle:
Külätädi, ää tädi,
jne.
Küläsõsar, ää sõsar,
jne.

Ku pulma ärä kutsut om, sis and noorigu emä (noorik om iki üits) noorigu santel kätte. Sis om na tulitse, vaene sant om sis veel õige redse, nind et võit iki temäl jääs.

435. Linnamäng.

1. H II 23, 51/2 (2) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).

888. 1.

VANAEMÄ.

Mängutegijad lähevad ringi ja üks lääb ringi sisse vanaemaks. Siis lauldakse:

„Läki, läki liina!“
Vanaema:
„Mis sinna liina?“
Tõised:
„Vanaemäl ehtid ot'sme.“
Vanaema:
„Ole terven, tüdärlaits,
mul om ehte esiki.“
Tõised:
„Läki, läki liina!“
„Mis sinna liina?“
„Vanaemäl amet ot'sme.“
„Ole terven, tüdärlaits,
mul om ame esiki.“
„Läki, läki liina!“
„Mis sinna liina?“
„Vanaemä ȫȫkest ot'sme.“
„Ole terven, tüdärlaits,
mul om ȫȫk esiki.“
„Läki, läki liina!“
„Mis sinna liina?“
„Vanaemäl kõrti ot'sme.“
„Ole terven, tüdärlaits,
mul om kõrt esiki.“
„Läki, läki liina!“
„Mis sinna liina?“
„Vanaemäl põlle ot'sme.“
„Ole terven, tüdärlaits,
mul om põll esiki.“
„Läki, läki liina!“
„Mis sinna liina?“
„Vanaemäl kengi ot'sme.“
„Ole terven, tüdärlaits,
mul om kengä esiki.“
„Läki, läki liina!“
„Mis sinna liina?“
„Vanaemäl rätti ot'sme.“
„Ole terven, tüdärlaits,
mul rätt esiki.“
„Läki, läki liina!“
„Mis sinna liina?“
„Vanaemäl sukke ot'sme.“
„Ole terven, tüdärlaits,
mul om suka esiki.“
„Läki, läki liina!“
„Mis sinna liina?“
„Vanaemäl nȫȫrt meest ot'sme.“

Nüüd hakab vanaema ringis õige rõõmsaste tantsma ja laulma:

„Ole terven, tüdärlaits!
Sedäp mu süä sügeli,
sedäp mu ihu imutsi,
sedä kiidiv sukakirja,
seda tan'tsev jalatalla.“

436. Nukumäng.

1. H II 42, 685/7 (47) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1882—1891).
Vrd. laulutüüpi nr. 372: Kangas ootab koju.

889. 1.

Lääme nukku ehtimaie.
Ehi, ehi, nukukene,
ehi neile ehteile,
mis su emäl enne ollu,
vanaemäl valmis tettu!
Mõse suud, nukukene,
mõse suud, suju pääd,
aa amet, nukukene,
köüdä võȫ, nukukene,
aa sõu, nukukene,
pane jala, nukukene,
aa jalga siidisukka,
pane jalga keerukengä,
pane kinni kengäpaela,
köüdä kinni kengärihma,
võta linik lepä päälta,
kaalarätti kadaja päältä!
Säe sääre jȫȫskemaie,

labaluu laskemaie,
kõdare kõrisemaie,
valade, nukku, variku poole,
mõtle, nukku, mõtsa poole!
Joose, nukku, jõvva, nukku,
kae nukku kätte saia!
Nukku kodu oodetesse,
nukul kangas kammerinna,
peenikene peelte pääle,
linane ligi lageda.
Pirru ütliv piina, piina,
varva ütliv vaeva pal'lu,
sualae surma pal'lu.
Tule kodu, nukukene,
kua kangas kammerista,
linane ligi lageda,
peenikene peelte päält,
päästä pirru piinussesta,
päästä varva vaeva käesta,
sualae surma seesta.
Nukukene noorekene
ku see noore koorekene,
rõõsapiimä rõõmukene,
apupiimä armukene,
tule kodu Koeva kaudu,
veere kodu Viira kaudu —
Koeva kaudu tee o kuiva,
Viira kaudu vetta pal'lu!
Joose, nukku, jõvva, nukku,
ärä nukku mõtsa joosta —
mõtsan mõnda murdajata,
kivi ala kiskujata!

437. Nõelamäng.

1. H II 23, 20/1 (3) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
2. H II 23, 310/1 (10) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
3. H II 23, 376/7 (14) < Karksi v. — J. Hünerson (1890).
4. E 52456 (20) < Karksi v., Mäeküla — J. Kivisäk < Maret Pajo (1893). Dbl.: H II 42, 939/40 (36) — (1893).

Motiivi „Virk kuduja" vt. veel laulutüübis nr. 4: Ema hästi kasvatanud, nr. 94: Laulud tööl õpitud, nr. 131: Taevased kosilased, nr. 207: Ära võta suurt naist ja nr. 371: Neiu kodutööd.

1. **890.**

NÕGEL.

Üks istub maha, teeb nagu õmbleks, tõised hakavad ümberringi käima ja laulavad:

Nõret, nõret, nõglakene,
nõkla
nõret, nõglasilmäkene!
Nõgel läits karja saatamaie,
värist vällä laskemaie,
saat's ta karja saadu pääle,
onu niidu otsa pääle,
velle niidu veere pääle,
isti maha mättä pääle.
Nõgel nõrksi, pilu pilksi,
nõgel nõrksi silmilaani,
pilu pilksi pilvilaani.
Ai ta ämmäle ameta,
ai ta äiäle ameta,
ai ta kõõl köördilista,
ai ta naol narmilista,
nõgel nõmmesta näüsse,
kuldasilmä kuusikusta,
eresilmä einämaalta,
al'lassilmä aavikusta.

Ümberkäijad jäävad õmbleja juurde seisma. Rea kõige esimene küsib: „Tere, tere! Mis sa siin õmbled?" — „Mikege ma õmble, mul ei joole nõkla. Anna mul nõkla!" — „Koe sa selle nõgla pannid, mis ma sul eilä anni?" — „Mia panni seinä vahel. Kolmesugust lõnga olli perän: sinist, punast ja kullakarvalist. Kass olli maha aanu, kits olli ärä söönü." Ise laulab:

Kassi tulliv Kaabernaumast,
vibuändä Vil'läntist,
seive mu mee metikust,
seive mu pudru potikust.

Siis küsitakse õmbleja käest, „roost" seisjate kõige esimese pääle näidates: „Ka sa seast nõkla tahad?" Õmbleja ütleb: „Ei taha." Kui kõige viimase pääle näidatakse, siis ütleb ta tahtvad. Kõige viimane katsub, kui ta ümbert roodu oma asemel saab, siis on ta pääsenud. Aga seni peab õmbleja püüdma, kuni ta kõik sel viisil kinni on püüdnud.

891.

Nõrit, nõrit, nõglake,
nõrit, nõglasilmäke!
Nõgel nõmmiste mäesta [!],
kuldasilma kuusikusta,
al'lassilma aavikusta.
Memm läits karja saadamaie,

892.

Noorelt, noorelt, nõglakeine,
noorelt nõglasilmäkõine,
nõgel läits karja saatemaie,
värist vällä laskemaie,
saat's ta karja saadu pääle,
oma niidu otsa pääle,
velle niidu veere pääle.

893.

Nõrent, nõrent, nõglakeine,
nõrent, nõglasilmäkeine!
Nõgel läits karja saatamaie,
värist vällä laskemaie,
ussest või õletemaie,
saat's ta üle esä nurme,
saat's ta üle emä nurme,
saat's sis karja saadu pääle,
velle niidu veere pääle,
is'te maha mättä pääle,
ai sis äiäla ameta,

2.

is't ta maha mättä pääle,
pis't ta kullasta piluda,
ai ta õbeaelusida —
nõgel läits mõtsa nõretenna,
kuldasilma kuletenna.

Mängilaul.

3.

Is'te maha mätteesse,
ai ta äiäle ameta,
ai ta ämmäle ameta,
ai ta naol narmelista,
ai ta küül kördilista,
karut's ta Kaie kasugu.

Mängulaul.

4.

ai ta ämmäla ameta,
ai ta küül kördilista,
ai peiul pilulista,
naol lip'pe ta linikut.
Pilu pisti, nõgel nõlksi,
pilu pisti minneenna,
käbäruse kävveenna,
aeluse astuenna,
sininiiti silmilane,
kuldaniiti kulmulane.

D b l.: 5. õlletemaie — 8. saat's karja saadu pääle — 12. ai sis ämmäla ameta — 13. kööl — 20. silmine — 21. kullaniiti kulmuline.

438. Pajamäng.

1. H II 23, 464 (8) < Polli v., Peraküla — M. Kõeva (1890).
2. H II 23, 14/6 (1) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
3. H II 23, 309/10 (9) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
4. H II 58, 722/3 (1) < Karksi v. — Jaan Hünerson < Miina Rebane (1895).

894.

1.

Osteti vastane pada, pant' kodun kumal' tare põrmatu pääle maha ja pesseti lepävitsege, et pada söögi pehmes keedäs, ja laulti:

Ää pada, elle pada,
kee külmä kivi pääl,
paista pal'le palu pääl,
kee külmä kivi pääl
ilma puide, tõrvassiida!

2. 895.

PADA.

Panti mõni pada põrantule maha, siis tantsiti sääl ümber ja lauldi:

Laina sõkla, langukõine,
kiiske, kaaske
anna meil oma padada!
Meil tulev võõra Viruesta,
onu alli Arjumaalta,
tädi tävve Tartuesta.
Meil jäive kiisa keetameda,
läädsä jäive lämistemede,
erne jäive elistemede,
siaosa otsimede."
„Koes te selle paa pannide,
mis ma teile eilä anni,
eilä anni, toona kinksi?"
„Meil jäi pada läve pääle,
vett jäi täüs ta veere tasa —
sinna külm külmet's paa,
sinna all allat's paa."
„Mis te ollide ooletume,
ooletume, meeletume —
oiden pada ooneenne,
kaitsen pada kammerenne —
jätide paa järve pääle,
viiside vee pääle."
„Saks sõit's saanige,
maameeş maanige,
kilter kirju korjuge,
sel olli pikk roosavars,
sel olli lai laksivars,
putut's roosaotsage,
las'k laksivarrege —
pada läits lõhki paugatenna."
„Tooge tüki meie nätä,
paa kõrva me kõnelde,
paa vitsa me viliste!"
„Võtke koast, võtke koogust!"

Paa küsija võtab maast paa ja hakab tantsima ja laulab:

„Ma sai paa pangilise,
kat'le katetoobilise.
Ää pada, elle pada,
keeş pal'le kivi pääl,
palas pal'le palu pääl."

3. 896.

„Etse äi anna padada,
etse ämm anna padada!
Meil tuli võõra Virusta,
onu alli Arjumaalta,
tädi tävve Tartusta,
meil om kiisa keetameta,
erne meil elistamata,
läädsä meil lämistamata,
põka patta panemata."
„Langukese, linnukese,
kohes te selle paa panite,
mis me teile eilä annim,
eilä annim, toona kinksim?
Teie olit ooletuma,
ooletuma, meeletuma,
viisite paa vee pääle,
jätite paa järve pääle —
sinna külm külmet's paa,
sinna all allat's paa,
pada lõhki paugadenna,
vits mõtsa viiradenna.
Mõsken pada puhteesse,
oiden pada ooneesse,
kaitsen pada kammerena,
viinu viinakelleresse!"
„Langukeise, linnukeise,
meie es ole ooletuma,
ooletuma, meeletuma,
jätä es pada mõskemeta,
vii es pada vee pääle,
jätä es pada järve pääle.
Mõssin paa puhteesse,
panin paa riida pääle,
riida päält ma repi pääle.
Saks sõit's saaniga,
maameeş maanige,
kilder kirju korjuge,
oli pikk piidsavars,
putut's piidsaotsage,
las'k ta laksivarrege —

pada lõhki paugadelle,
vits mõtsa viiradella."
„Tooge tüki meie nätä,
paa vangu meie valate,
paa kõrva me kõnelde!"
„Langunaise, linnukeise,
misses tükest te nätä,
paa vangust te valate,
paa kõrvast te kõnelde —
tühjä jäive paa tüki,
kõrva jäive paa kõrva,
varikusse paa vangu."
„Langunaise, linnukeise,
nüid võtke koast, võtke kongsist,
võtke aidast, võtke angsist!"
„Sai ma paa pangilise,
seest siilu-viilulise,
päält kullakarvalise.
Kees pada, elle pada,
kees külmä kivi pääl,
palas pal'le palu pääl
ilma puida, tõrvassida."

Mängulaul.

897. **4.**

PAAMÄNG.

Paamängu man istuv inimese kest põrmadut ringi maha — paa eest. Üits lää patta sissi söögi eest ja esi kaes suuge paa keemist järgi tetä. Üits naine kõnd paa ümmer keetje eest, üits tokk peon kulbi eest, ja segä selle kulbige pada, vahel võtt piiu ja laul esi:

„Kas sa ei anna padada,
keeske, kaaske
laina sõkla, langukene?"

Tõine naine om nurgan langu eest ja laul vastu:

„Kus sa selle paa pannit,
mis ma sulle enne anni?
Ma anni paa paarilise,
kate-kolme-kannulise,
kolme-nel'lä-toobilise."

Söögikeetje laul jälle:

„Ma panni paa riida pääle,
riida päält panni repi pääle,
repi päält panni akenasse.
Saks sõits mööda saanige,
maamees maanige,
kilter kirju korvige,
olli pikk piidsavars,
olli lai laksivars,
olli rohke roosavars,
lei ta laia laksige,
lei ta rohke roosage —
pada läits lõhki paugatenna,
vits läits mõtsa viratenna."

Nurgast:

„Tooge tüki me kätte,
paa vitsa me viliste,
paa vangu me valate,
paa kõrva me kõnelte!"

Lang näüt nüüd paa küsüjel ärä, et pada om keemän, ja kakles tage selle eest, et tõist pada jälle langu käest taht ärä pettä — ja mäng om lõpetet.

439. Lambamäng.

1. H II 23, 16/9 (2) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
2. H II 23, 308 (7) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).
3. H II 58, 723/6 (2) < Karksi v. — Jaan Hünerson < Miina Rebane (1895).

898. **1.**

LAMMAS.

Kõik istuvad roodu maha, need on lambad; üks jääb karjatseks, tõine koeraks, see jookseb käpakil karjatse järel, kolmas hundiks. Hunt lähab kuhugile varju. Karjane hakab lammaste ümber käima ja laulab:

Karja meid aeti,
vits meil piiu pisteti,
kanik kätte kääneti,
muru puhu murreti.
Mina oia eide ut'te,
mina kaidsa memme karja
mäe pääl männikun,
taga tare tammikun.
Memm mul kuda uvve kuvve,
sinissiida sukessiida,
punassiida paelussiid.
Undikõine, allikõine,
soekõine, sõtsikõine,
võta ärä memme lammas,
jätä maha minije lammas —
minije sugu parebe,
ämmä seeme selgebe.
Reet ketras siidi,
Ann vala vaske,
is'tev kullatooli pääl.
Tulli tukku pääle,
eidi otseli magame —
unt karja ui-ai.

Seda üteltes heidab karjane magama. Hunt tuleb peidust välja ja viib ühe lamba ära. Koer hakab haukuma. Karjane tõusub üles ja loeb lambaid ja ütleb (teeb, nagu ei märkaks ta lamba ärakadumist): „Käes kõik.“ Nii läheb laulmine ja lammaste ära varastamine seni, kui kõik lambad otsas on. Siis alles märkab karjane lammaste ära kadumist ja lähab ühes koeraga otsima, ise laulab:

Siit om lännu sirgujäl'le,
läbi paju pardsijäl'le,
veri om tilkun tee pääle,
pudunu puieraanikus.

Siis lähab karjane kellegi juurde ja küsib: „Tere-tere! Kas sina mu lambaid näid?“ Küsitav vastab: „Es näe.“ Karjane lähab tõise juurde ja saab jälle sellesama vastuse. Siis läheb ta hundi juurde, aga hunt vastab ka nii: „Es näe.“ Karjane küsib: „Mis sul tagasel'lä kabises?“ Hunt: „Aavalehekse.“ Karjane: „Esi silmäkse?“ Hunt: „Taevatähekse.“ Karjane: „Esi kõrvakse?“ Hunt: „Raudrõngakse.“ Karjane: „Esi ninakse?“ Hunt: „Lättekoogukse.“ Karjane: „Kas kutsu võib?“ Hunt: „Võib küll.“ Karjane kutsub: „Tilli-tilli-tilli!“ Kutsub kaks puhku ära, keegi ei tee „rõõmu“; kutsub kolmanda korra, siis hakavad kõik lambad ühe korraga häälitsema: „Määä-ä,“ ja jooksevad hundi taga välja. Siis tormab koer hundi kallale ja nad hakkavad purelema. Kui nad tüki aega ära on purelnud, siis võetakse kepp ja hoitakse ülevel ja lastakse huntikoera järgemööda kepist üle karata. Kumb neist ilusasti üle kepi kargab, see on võitja (milleks ikka alati koer jääb). Ja karjane lammastega peab ka üle kepi kargama. Kes ilusasti üle kargab, nii et kepis kinni ei puutu, see on ilma vigata jäänud.

2. 899.

Karja meid aeti,
vits meil piiu pisteti,
kanik kätte kääneti.
Mina oian eide ut'tu,
mina kaidsen memme karja,
valate eide vasiku.
Memm mul kuab uvve kuvve,
sinissida sukessida,
punassida paelassida.
Undikeine, allikene,
soekene, sõtsikene,
sõõ ärä äiä lammas,
sõõ ärä ämmä lammas,
jätä maha minie lammas —
minie sugu parembe,
minie õnne õigeda.
Minijel pal'lu pereda,
pal'lu villa tahtejeta.
Reet kedräs siidi,
Ann valas vaske.
Tuli tuku pääle,
eidi otseli magame —
unt karja ui-ai.
(See eelseisev laul on mängilaul).

3. 900.

LAMBAMÄNG.

Ku lambamängu tetäs, sis istuv inimese põrmatul roodu üitstõiste sülle, aga mitte ringi, ja na om lammaste eest. Üits naine kõnd neil ümmer, vits kähen — ta om karjane — ja üits poisik käpuli perän koera eest. Nurka lääve mitu tükki ette ja nende taga üits poisik undi eest. Karjane akkas laulme:

Miut karja saadeti,
konku
vits mul piiu pisteti,
kanik kätte kääneti.
Mia oia memme ut'e,
mia kaidsa taadi karja —
memm tege mulle uvve kuvve,
sinitsida särgessida,
punatsida paelussida,
jalga sulgest sukessida,
kätte kirju kindaida.
Pim-pom, poori-loori,
tee aida, teride teibästä.
Ku tule tuku pääle,
ku eidä otselti magame —
undikene, allikene,
soekene, sõkekene,
Võsa-Villema, vileda,
ku tulet vällä võsikusta,
kargat vällä kaasikusta,
võta ärä äiä lammas,
võta ärä ämmä lammas,
jätä järgi minije lammas —
minijel sugu sigines,
minijel jagu lagenes.

Nüüd ütles karjane koera vastu: „Koer, vaade eläde järgi, ma lää kodu pehmet leibä otsme!" ja lää esi koekil pimmessel nurka. Unt tule mõtsast vällä ja vii lamba ärä. Koer akkas aukme ja karjane tule tagasi. Ta luge lambit: „Üits, kaits, kolm ... — ütte vaja!" Nüüd akkas ta koerage otsme ja koer aap kah undi jälgi, aga ei lövvä kedägi. Viimäde and koeral tokige jala pääle, et ta lamba ärä las'k viiä, ja akkas ümmer lammaste jälle kõndma, koer lümbäten perän. Esi laul:

Mia oia memme ut'e,
kaidse taadi suurta karja.
Tule mul tuku pääle,
eidä otselti magame.
„Koerakeine, kutsukeine,
kaidse kenäst karjakeine!"

Esi eit magame, koer kah. Unt tule jälle ja vii lamba ärä. Otsits jälle ja tetäs sedä mängu seni edesi, seni ku änäp karjan ütte lammastki ei joole. Sis akkas karjane koerage unti ja lambit otsme. Unt pist mõtsast vällä ja lääve koerage pureleme. Pureles, pureles, seni ku koer käkistes undi ärä. Nüüd lää karjane mõtsa puie manu ja küsüs: „Mis te taga om?" Vastats: „Ei joole kedägi." — „Mis sääl elkas?" — „Taevatähe." — „Mis sääl kõbises?" — „Aavalehe." — „Kes sääl sõõ?" — „Oben einämaal." — „Kas kutsu võip?" — „Ei või." — Karjane ei pane sest kedägi, aga kuts iki. Kuts ärä edimese kõrra: „Til'l-til'l-til'l, til'li mää!" Tõise kõrra veel — lamba ei röögi. Kuts kolmade kõrra veel ja lamba tulev rõõkin mõtsast vällä. Nüüd kaias, kas na terve kik om, või om unt mõne vigatses salunu. Selle jaos and karjane vitsa otsa koera suhu, esi oid tõist otsa ja säält lasta kik lamba üle karade. Kik kargas üle, aga kige viimätsel tõstets vits kõrges, ninda et ta karaten kinni putus. Nüüd om täädä, et see vigane om, ja tat akats tapme. Pannas pengi pääle ja akats puu-urgige kaala nühitseme. Üits oid kübärt all verenõus ja üits oid lammast kinni. Ku ärä ütelts tapet olevet, visats nurka maha tõises päevä nülgi, selleperäst et täempe ei ütelte aiga olevet.

440. Kullimäng.

1. H II 23, 21/3 (4) < Karksi v. — J. Kuusik (1889).
2. H II 23, 309 (8) < Karksi v. — J. Kunimägi (1889).

901. **1.**

KOOTS-KULL.

Minti roodu, üks jäi keskel seisma. Rood ümber käima ja laulma:

Koots-koots, kullike,
vaats-vaats, vallike,
naats-naats, naabreke.
Mis nee kulli meile otsiv?
Kulli otsiv kukeluida,
valgepää vasigu luida.
Miandes om kullike?
Kull kui einäkuhjake.

Miandes kulli pääke?
Seande kui mõisa mõõduvakka.
Miantse kulli küüdsekse?
Seantse ku külä koogurauda.

Keskel seisja hakab kepiga tegema nagu kaevaks maad. Rood jääb seisma ja kõige esimene küsib: „Mis sa siin teed?“ — „Auku kaeva.“ — „Mis sa selle auguge teed?“ — „Süse aa õhkume.“ — „Mis sa sütege teed?“ — „Vett aa kuumas.“ — „Mis sa selle kuuma veege teed?“ — „Kana-kuke karvu kaku.“ — „Mis nee kana ja kuke kurja tennu?“ — „Isändi erne ja emändi lääsä seive ärä.“ — „Kun sa esi ollid?“ — „Muial maal aida tegemen.“ — „Kus naise ja latse oliv?“ — „Teibid ja tarasit kanniv kätte.“ — „Kui kõrge see aid olli?“ — „Maast taevas.“ — „Kui lai?“ — „Kui kirve laba.“ — „Kust nee kana ja kuke üle saive?“ — „Vana kana lennäs üle, poja tüksiv alt.“ — „Võledat! Kas ma ei tää, kun sa ollid. Sa magasid sanna laval, põrss pää all, koorekirn jalutsin.“ — Siis saab kull vihaseks ja tahab roodus olejate kallale tormata. Mõni aga ütleb: „Kull, konude, kull, suigu!“ Siis üteldakse: „Kanapojakse, oike nüid!“ (Kõige esimene roodus on vana kana, tõised kõik pojad.) Kull ärkab üles, näeb, et kanapojad ära lähavad, tahab neid kinni võtta, aga vana kaitsab, seni kui nad kõik ära kaovad — ja kull ei saa midagi.

2. 902.

Kuuts-kuuts, kullike,
vaats-vaats, vallike!
Mi nee kulli meile otsi?
Kulli otsi kukeluida,
valgepää vasiku luida,
kirivese kitsi luida.
Mihantes kulli pääke?
Kui see mõisa mõõduvakka —
seande kulli pääke.
Miandes kulli ninake?
Kui see lättekoogukene —
seandes kulli ninake.
Miandes kulli küidseke?
Kui see külä künnurauda —
seandes kulli küidseke.

Mängilaul.

VIISID, MILLE LAULUTÜÜP MÄÄRAMATA.

1. ERM 125, 3 (4) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1888).
2. ERM 125, 4 (9) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1888).
3. ERM 125, 4 (10) < Karksi v., Aniste k. — H. Tõrvand (1888).

903. **1.**

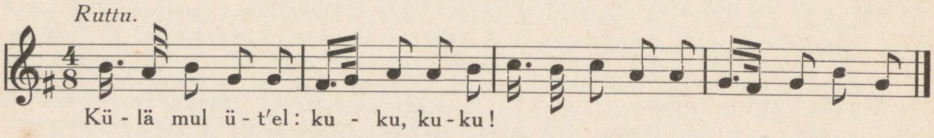

904. **2.**

KAASIKU VIIS.

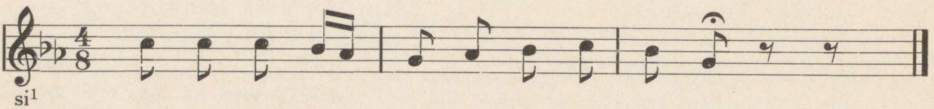

905. **3.**

KAASIKU VIIS.

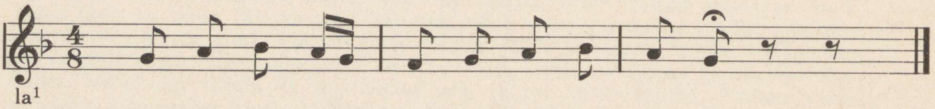

1

Welle kitmisse laul. kiitmisse

Neeb om welle, mis om meile
Neeb om ratsomi wellele
Hoffbosse onno peele! poiale
Pilwist söwe pilwist iowe
Pilwil na pä peawe,
Lakka laskwe taewesse
Lasse lasta lakkalege
Ölle kört ei köhrelege
Linna semelt sella päle.
Iöwa ei ilma eesta die Welt vermag sie nicht zu beändigen
Wald ei panna waljesse
Kihlkund kinni piddade.
Tulli essi ella welle
~~Ai~~ ta suhho suitseeida aia
Ai ta pähha päitseeida
Kala ai rangi rattatse, kk
Päle panni kuisse looga
Luise ~~ohia~~ looga iöhwi ohia
Kuista soidab teeda möda
Tedder kuttrutab öllale

Näide tundmatu koguja käsikirjast a. 1817—1825.
GEG, EH 65, 3.

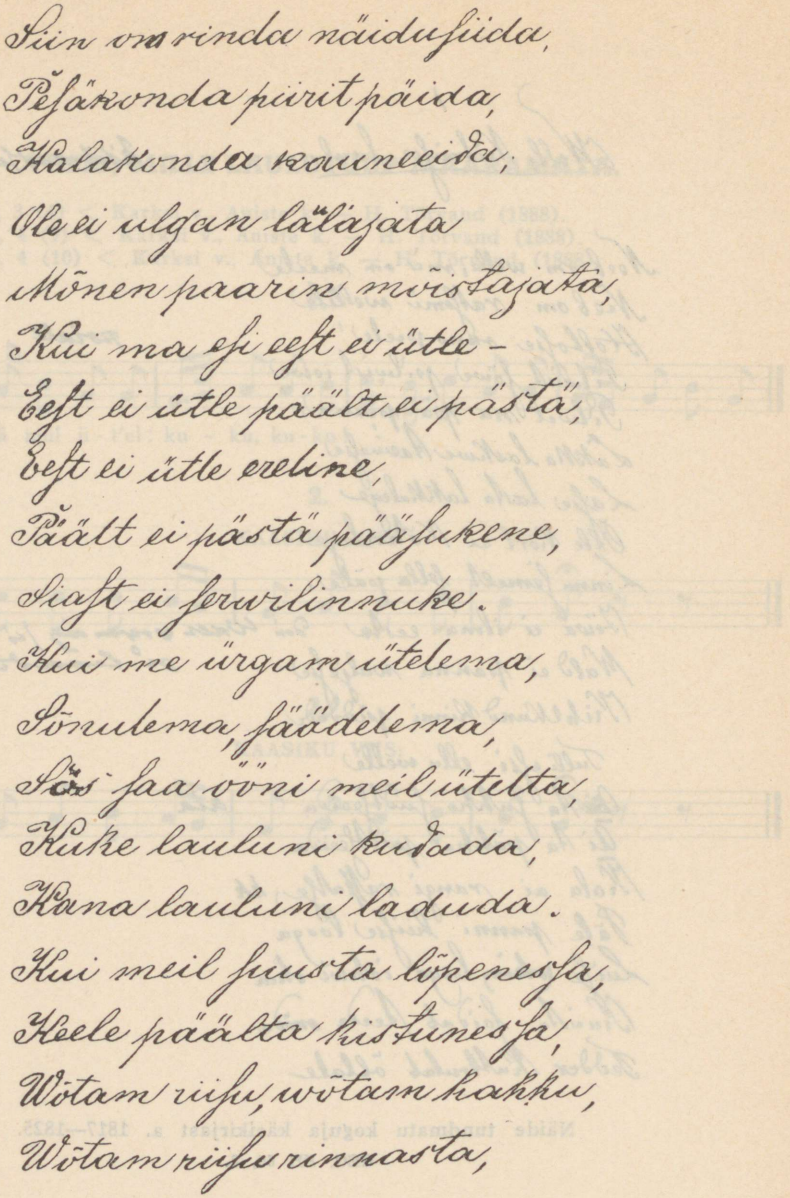

Näide Margus Kõeva käsikirjast (1890).
H II 23, 385.

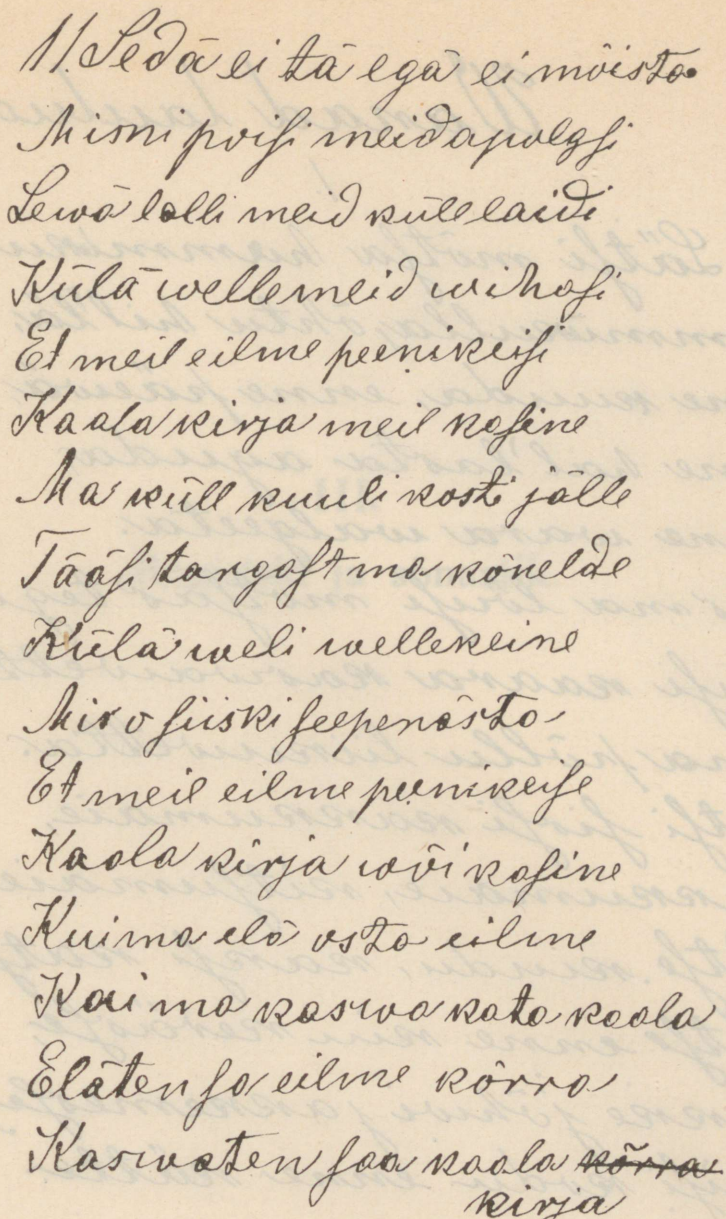

Näide Jaak Kivisäki käsikirjast (1891).
H II 23, 173.

Wanad laulud.

1.

Lätsi mõtsa hammukulla,
Hommukulla, õhtu hil'lä,
Enne kuuda, enne päewä,
Enne hal'lasta aguda,
Enne wara walgeeta.
Mis ma lõusi mõtsas tegi?
Lõusi kaara kaswawetta,
Lina põllu liikuwetta.
Lätsi sissi kakkumaie,
Kakkumaie, kitsumaie,
Kitse kiudu, kaksi katsi,
Kitse enne kiu kerässe,
Jakke jõhwi jakkemesse,
Wüsi kodu enne kätte.

Näide Jaak Hünersoni käsikirjast (1890).

H II 23, 361.

III.

Registrid ja sõnastik.

1. Laulutüüpide ja -motiivide tähestikuline nimestik.

Laulutekstide juures märgitud motiivid on liidetud tüüpide nimestikku, kuid algavad taandrealt.

Ait nooriku magada 195 (vrd. 192, 193, 194, 278, 279)
Ajage kari siia! 348
Allikad ukse ees 55, 231
Anded teele 271
Andke meie asi kätte! 243
Arg kosilane 120
Arg laulik 100
Au hoidmine 109, 115, 118, 337
Auk aias 378
Avanenud hauad 11 (vrd. 406)
Eheteta kasvanud 167, 414
Ehmatanud hobune 332 (vrd. 230)
Ehmatanud hobune 55, 332
Ehted härgade eest 167, 192
Ei hooli laimust 30
Ei hooli uhkeist 29
Ei julge naist koju tuua 213
Ei jõua ohjad hoida 89
Ei jää ohjelgi hoides 161
Ei laula lauajalad 237
Ei lähe ilusale mehele 148
Ei lähe oma külla 160
Ei lähe sinule 178
Ei saanud kaugelt naist 247
Ei sünni suurte sekka 28
Ei tulnud söögi pärast 236
Ei tulnud söögi pärast 221, 236, 250
Ei vii viimast 253
Ei võetud kaasikuks 286
Ei või meheta elada 128
Ei või sõnuta laulda 92
Elu võõrsil 416
Ema arm 9
Ema ei viinud vette 6
Ema haual 10
Ema hästi kasvatanud 4
Ema nutab tütart 256
Endine hääl 97
Endine õitsikoht 355
Endised juuksed 112, 289
Ennem kivi kõrval 110
Ennemuistne elu 419
Habemik mees 153
Hagu raiumas 167, 382
Haigud 367
Halb hobune 352
Halb hääl 288
Halb kiik 65
Halb kündja 358
Halb leib jämedast jahust 364
Halb õitsipaik 354
Halva ilmaga teel 230 (vrd. 332)
Halva ilmaga tööl 382
Halvale mehele halvad rõivad 264
Haned kadunud 337
Harja otsimine 303
Haud päästab orjusest 385
Havil hammas, särjel soomus 427
Hiie noormees 105
Hiir hüppas 425
Hiir parastab 318
Hilinenud õitsilised 351
Hobune varastatud 333
Hobused söötmata 241
Hobuse ostjad 335 (vrd. 336)
Hobuse otsimine 334
Hobuste rakendamine pulmasõiduks 229
Hoiatus laisa talu eest 209
Hoolas mees 263
Hool ja mure 374
Humal 326
Huntide mets 269
Härjad murtud 338
Härjad ootavad pühi 339
Hää hääl 86
Hää jahikoer 316
Hää ja kuri mees 145 (vrd. 146)
Igatsus ühte elama 123
Ihaldatav neiu 121 (vrd. 193)
Ihne mees 147
Ilm udune 297
Iluaeg 73
Ilu- ja muremägi 12
Ilus neiu kiigel 60
Imed 320

Imelik kala 306
Imelik maja 33
Imelik sepp 45
Imemaa 35
Imetegija 47
Isa- ja mehekodu 265
Jaani ootamine 342 (vrd. 330)
Joodik mees peksab 146 (vrd. 145)
Joodiku kojukutse 223
Joo, kurk! 50
Juhatusi matjaile 76, 329
Jänese õhkamine 313
Kaasa ei pane kasvama 143
Kaasa kaugel 125
Kaasa kombed 233
Kaasikud kadunud 287
Kadrilaul 55 (vrd. 54)
Kaevul kosija 191
Kalajõgi 305
Kalaneitsi 72
Kandle tegemine 433
Kangas ootab koju 372 (vrd. 436)
Kardab laulu laitmist 101
Kari kadunud 345
Kari kaugele läinud 344
Karjahoidja palk 19
Karja müümine 19, 46
Karjasepõli 346
Karja söötmine 347
Karske neiu 118 (vrd. 119 ja 217)
Kas nutavad külanaised? 258
Kass kaevus 317
Kasu tütardest 7 (vrd. 22 ja 218)
Kasvatus asjatu 22 (vrd. 7 ja 218)
Kaua karjas käinud 168
Kaugelt kosilased 132
Kaugelt kosilased 132, 133
Keda võtta 202
Kellele hoiate huuli? 74
Kellele toome lehesed? 349 (vrd. 324 ja 350)
Kes käskis kenasti käia! 260
Kes toitnud 292, 402, 412
Kiigeaja lõpetus 67
Kiige katsumine 58
Kiigele ehtimine 57
Kiigel kartlik 64
Kiigutaja kiitus 62
Kiik halval kohal 66
Kingitused kiigutajale 63
Kirstu koht 273
Kirves haavab venda 329
Kits karja! 422
Kits tahab heinu 340
Kiusleja 290
Kodu käimas 221
Kodu nutab mõrsjat 257
Kodu tunnusmärgid 1
Kohus koju minna 141, 142
Kokkusaamine kirikus 71
Kolm aita 194 (vrd. 192, 193, 195, 278, 279)
Kolm allikat 191, 418
Kolm kiike 59
Kolm koera 315
Kolm kätkit 3
Kolm metsa 61
Kolm rätti 133
Kosilane laisas talus 210
Kosilased surnud 166
Kosjahobu söötmine 190
Kosjaviinad 120, 181
Kubjas ja teomees 388
Kubjas, ära löö! 387
Kuidas ori ollakse 383
Kuld 44
Kuldnaine 181 (vrd. 182)
Kuldne kirikaed 8
Kuldrebane 319
Kuldsed äia toolid 275
Kuldõun 184
Kullimäng 440
Kull kutsumata 311, 362
Kupja pilge 394
Kupja surm 395
Kurb laulik 98
Kuri kodu 410
Kuri mehekodu 267
Kuri mets 322
Kurjale kositud 144 (vrd. 217)
Kurvaks kasvatatud 23
Kust teadsid tulla? 246
Kutse kiigele 56
Kõrtsinaise tütar 108
Kõrtsi teretamine 49
Käed külmetavad 295
Kägu, kuku suve! 308
Kättemaks sakstele 393
Käokiri 415
Külm küsib rõivaid 296
Ladvad lindudele 324 (vrd. 349 ja 350)
Laevasõit 304
Laidan laisale 150
Laimatud neiu linnuna 31
Laisal mehel 151
Laisk kalamees 222
Laisk kuduja 366
Laisk peretütar 413
Laisk talu 365
Lambamäng 439
Lapse laulmine 82
Laulik tahab raha 96
Laulikuid otsitakse 85
Lauliku lapsepõli 84
Lauliku soost 83
Laulikute sõimlemine 291
Lauliku vabandus 102
Lauliku vaev 95
Laulud tööl õpitud 94
Laulud ununud 103
Laulu lõpetus 104
Laulu võim 87
Lehmalüpsmine 341
Lendaksin neiude juurde 183
Lihane linn 266
Liigsööja 52
Liiri-lõõri 423
Lina elulugu 357

Lind lohutamas 15
Lindude õlu 311
Linnamäng 435
Linnuke tee ääres 424
Linnu ostjad 336 (vrd. 335)
Liulaskmise laul 356
Lombak mees 152
Loomadega pulmas 46
Loomad põllul 314
Loomine 310
Lunastatav neiu 127
Lõikuse lõpetus 361
Lõikuseõlu 360
Maarja magab taevas 350 (vrd. 324 ja 349)
Maranale minek 106
Mardilaul 54 (vrd. 55)
Marjade noppimine 325
Marjad peigmehele 136
Meeldivale mehele 163
Mees ei mõista naise nuttu 225
Mees ja meri katta 157
Mees leinab ainult matusteni 224
Meestega metsas 172
Meeste murd 116 (vrd. 117)
Mehelekippuja 170
Mehepõli teadmata 140
Mehetapja 216 (vrd. 218)
Meie ja teie poisid 39
Meie laud, teie laul 238
Meie teid ei võta 174
Memme vaev 2
Meri õue all 428
Mesileib murrab meele 270
Metsa murd 88
Metsapuud pole sarnased 323
Metsast mehele 171
Mets neiude vahel 70
Miks poiss ei võta! 164
Minia meelevald 220
Mis viga tulla! 278
Mitu halba 404
Muru pääle kasvanud 10, 75, 125
Must mees 148, 249
Must naine 212
Mõisast pääs 392
Mõisast varastamas 389
Mõis rikas valla vaevast 397
Mõrsja halvustamine 276
Mõrsja tunnistelemine 250
Müüdud neiu 141
Naine ajab vargile 214
Naine tuleb põllu tõttu 200
Naisemehe rõivad 215
Naisetapja 217 (vrd. 118 ja 144)
Neiude tundmatu saatus 139
Neiud lähevad ära 34
Neiud lähevad ära 34, 177
Neiud nagu sõjavägi 77
Neiud ootavad naiste surma 173
Neiud põlgavad 180
Neiud öösi käimas 126
Neiu ei kõlba koju 244
Neiuhulk laiali 138
Neiu ja poisi laulmine 37
Neiu katmine 175
Neiukaup kambris 119 (vrd. 118)
Neiu kodutööd 371 (vrd. 369)
Neiu läheb sepile 158
Neiu nagu loodud 25
Neiu nutab omakseid 13
Neiunälg 177
Neiupaelad 185
Neiu põld 18
Neiusid ei nõuta tagasi 36
Neiusid pakutakse 211
Neiu surm 76
Neiu tahab kasvada 142
Neiut pole kodu 245
Neiu viiakse vilja päält 220, 269
Neli neiut 201
Noorik lahkub isakodunt 225
Noorikule seebiraha 285
Nooriku piiramine 252
Nooriku teretamine 251
Nooriku virkuseõpetus 284 (vrd. 375)
Nukiraud 293
Nukuks nurmele 277
Nukumäng 436 (vrd. 372)
Nurganaine 227
Nutt ehtides või elades 281
Nutust järv 408
Nõelamäng 437
Oleks Jumal loonud puuks! 21
Oleks see mees minul! 188
Oma ema ja võõrasema ootavad koju 409
Oma ja võõras mets 321
Omaksed merel 301
Omakssaamine 68
Onnimanni 429
Ori ootab õhtut 379
Ori taevas 386
Ori tahab süüa 377
Orjusest ostja 384
Pajamäng 438
Palju sõnu 91
Palju veimi 282
Palve sakstele 390
Panen hõlbule tööle 193 (vrd. 121, 192, 194, 195, 278 ja 279)
Parem pikk juus 111
Parmu matus 426
Peksmine 146, 381, 387, 391, 410
Peretütar ja vaeslaps 412
Pihast peenikene 142, 376
Pilli meelitamine 431
Poeg ajab ema ära 219
Poisid põlgavad 167
Poisi ja neiu matus 38

Poiss loodud petjaks 109
Poiss tuleb neiude tulele 117 (vrd. 116).
Poiss tõuseb neiude juurest 186
Poiste juures magamas 113
Poiste poomine 112
Pole lauljat hulgas 90
Pole meheks loodud 20
Pole peetud neiud 114
Pole poiste puudust 179
Puhtuse õpetus 5
Pulmaehted ostmata 165
Pulmalised häbenevad 248
Pulmaliste iste 232
Pulmaliste söömakutse 234
Pulmamäng 434
Puna põskedes 16
Puude raiumine 327
Puud ja linnud 307
Põlatud laps 32
Põrgu mõis 391
Päike ohje päästma 331
Pühkmed 268, 328, 404
Rahakorjamine noorikule 228
Rehepeksja 362
Riia rikkumine 78
Rikas härra ja vaene talumees 400
Rikas loodud rumalaks 402
Rikas püüab reeks 403
Rikka ja vaese söök 401
Saajarahvas läheb tuppa 231
Saani tegemine 330 (vrd. 342)
Sajaks vihma 298
Saksu palju 396
Sandi toidetud 292
Sarvepuhuja 80
Sillad soile 279
Sokukene 421
Soldatil mehel 156
Suguvõsa kaugel 14
Suguvõsa kaugel 14, 221
Sulasel mehel 162
Sulase otsimine 399 (vrd. mot. „Venna otsimine")
Sundija sulane 398
Surma sajatus 405
Suude sulg 93
Suur tamm 328
Suu viina poole 153, 289
Suvine sõber 124
Sõda Riia all 417
Sõnakera 268
Sõna võtjad 99
Sügisel kosjad 134
Taevased kosilased 131
Taevasse minek 48
Tantsija 79
Teder tahab muneda 309
Tee-ilu 81
Tee lunastamine 272
Tee Virru 124, 322
Telu tegemine 432
Tore neiu 122
Tore sõit 42
Tore sõit 42, 188
Tore väimees 249
Tule mulle! 192 (vrd. 193, 194, 195, 278 ja 279)
Tules magamine 411
Tulevik tundmatu 75
Tunnen tuima neiu 206
Tõbine naine 226
Tänu söögi eest 239
Tänu söögi eest 236, 239
Tänu õlle eest 240
Töötegu timukale 381
Tühjalt tulime, tüki saime 254
Tütarde tapja 218 (vrd. 7, 22 ja 216)
Tütarlaps väsib 376
Tütar madal 24
Tütar mõisas 115
Tütre müümine 159, 257, 410
Tütre palk 17
Une ajamine 369 (vrd. 371)
Unenägu 130
Uni ei anna uut kuube 368
Uppunud vend 302
Uue kodu tutvustamine 280
Vaene varblane 312
Vaeslapse ehted 414
Vaeslapse tunnusmärgid 404, 414, 415
Vahelt vaeslaps 203
Vana ja noor mees 155
Vanaks jäänud 289
Varajane külm 294
Varanduse põlemine 283
Varanduse pärast vanale 154
Vara vaeslapseks jäänud 406 (vrd. 11)
Varesele valu 430
Veimevakk ei kasva magades 169
Vend ehib kosjateele 189
Vend ehib kosjateele 186, 189
Vend linnas 43
Vend teeb linnupaelu 106, 120, 185
Venna ehtimine 187
Venna ehtimine 187, 332
Venna hind 40, 43, 188, 200
Venna hobune 41
Venna kiitus 40
Venna nurmed 359
Venna otsimine 33, 112, 200, 302 (vrd. 399)
Venna sõjalugu 418
Viha venna pääle 242
Vihm ja vaeslaps 300
Vihm võõrale maale! 299
Vilja mõistatus 420
Virk kuduja 4, 94, 207, 371, 437
Virk noorik 262

Virkuse õpetus 375 (vrd. 284)
Viru sepp 363
Vitsalõikamine 343
Voodi tegemine oma auks 107
Võta naine nähtavast! 198
Võta naine töölt! 199
Võta seast sirge! 197
Õde tahab mehele minna 129
Õde õuest kadunud 259
Õhtu ja hommik 373
Õitsi katsumine 353
Õpetamine varjul 4, 261
Õunapuu 137
Äia teretamine 135
Ära kaota julgust! 196
Ära müü möldrile! 159
Ära pane paljakale! 149
Ära peksa pere nähes! 261
Äratamine 370
Ära tõuse palumata! 274
Ära võta ilusat naist! 204
Ära võta lesknaist! 208
Ära võta rikast naist! 205
Ära võta suurt naist! 207
Ärge lööge vaeslast! 407
Ärge naerge neiusid! 176
Ärge ostke õlut! 53
Ärge põue pistke! 235
Öösi üksi 182 (vrd. 181)
Öötöö 350
Ühtelaulmine 69
Üteldakse joodikuks 51
Üteldakse laisaks 26
Üteldakse laisaks 26, 125, 168
Üteldakse vanaks 27

2. Viiside register.

Numbrid osutavad lauluvariantide jooksvale numeratsioonile marginaalil.

169, 276, 285, 369, 550, 680, 858, 882, 886, 903, 904, 905.

3. Üleskirjutajate nimestik.

Numbrid osutavad lauluvariantide jooksvale numeratsioonile marginaalil.

HURT, Joosep: 5, 6, 8, 13, 19, 27, 28, 29, 37, 41, 44, 51, 55, 63, 64, 65, 77, 79, 80, 84, 86, 92, 93, 103, 109, 110, 117, 133, 144, 151, 157, 164, 171, 175, 177, 180, 191, 196, 198, 207, 208, 222, 231, 242, 244, 252, 259, 275, 282, 288, 289, 292, 306, 320, 327, 333, 336, 342, 346, 347, 348, 354, 360, 363, 365, 374, 376, 381, 389, 390, 395, 400, 403, 406, 408, 413, 423, 425, 428, 434, 436, 443, 451, 467, 468, 472, 475, 480, 485, 489, 490, 502, 517, 524, 533, 537, 558, 573, 577, 578, 594, 602, 610, 614, 616, 628, 632, 645, 654, 658, 670, 676, 685, 686, 692, 707, 714, 715, 729, 732, 735, 739, 745, 756, 781, 787, 790, 791, 794, 821, 829, 833, 837, 845, 846, 847, 859, 873, 880.

HÜNERSON, Jaak: 3, 15, 32, 34, 40, 68, 100, 107, 108, 114, 128, 132, 135, 137, 166, 167, 184, 185, 186, 187, 188, 195, 212, 213, 218, 219, 228, 229, 237, 238, 258, 266, 274, 279, 296, 311, 312, 323, 325, 351, 352, 357, 370, 419, 420, 421, 422, 431, 438, 447, 450, 457, 458, 460, 464, 497, 528, 541, 542, 546, 548, 549, 569, 582, 588, 591, 604, 615, 627, 638, 639, 650, 651, 653, 664, 695, 696, 700, 718, 721, 728, 743, 759, 762, 774, 775, 793, 797, 802, 803, 810, 811, 814, 815, 819, 820, 849, 865, 871, 872, 892.

HÜNERSON, Jaan: 897, 900.

KASE, Anna: 169, 276, 369, 521, 525, 550, 589.

KITZBERG, August: 863.

KITZBERG, Jaan: 23, 61, 88, 116, 122, 158, 173, 199, 215, 220, 233, 235, 326, 341, 358, 378, 411, 424, 452, 570, 608, 680, 683, 786, 875, 877.

KIVISÄK, Jaak: 2, 7, 9, 10, 14, 16, 20, 21, 31, 39, 47, 56, 58, 67, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 78, 81, 85, 94, 96, 99, 104, 105, 112, 121, 134, 136, 141, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 153, 155, 161, 168, 172, 182, 183, 189, 192, 194, 197, 209, 212, 217, 224, 227, 234, 236, 246, 247, 249, 251, 254, 255, 257, 262, 270, 273, 278, 284, 293, 295, 299, 300, 304, 305, 307, 310, 316, 317, 318, 330, 335, 338, 349, 355, 356, 359, 361, 364, 373, 380, 386, 392, 396, 397, 405, 409, 410, 414, 430, 432, 437, 444, 445, 455, 462, 465, 470, 476, 482, 486, 491, 492, 496, 498, 499, 505, 506, 508, 530, 538, 555, 556, 561, 564, 568, 575, 586, 600, 605, 607, 617, 618, 619, 620, 622, 623, 625, 630, 631, 636, 640, 643, 647, 648, 657, 665, 667, 668, 672, 677, 684, 688, 689, 693, 701, 702, 709, 710, 717, 724, 736, 737, 742, 750, 751, 754, 755, 758, 761, 763, 764, 765, 769, 771, 773, 777, 778, 780, 783, 785, 792, 795, 804, 807, 808, 816, 817, 818, 822, 825, 826, 828, 836, 848, 850, 853, 857, 860, 862, 868, 869, 870, 883, 885, 893.

KUNIMÄGI. Johan: 42, 127, 232, 580, 592, 635, 656, 705, 725, 733, 734, 749, 753, 768, 772, 831, 891, 896, 899, 902.

KUUSIK, Juhan: 1, 30, 38, 46, 48, 66, 83, 87, 111, 119, 131, 139, 140, 152, 160, 193, 205, 210, 223, 239, 245, 253, 260, 261, 283, 298, 302, 303, 315, 322, 329, 337, 350, 375, 384, 385, 401, 404, 429, 439, 453, 454, 473, 495, 535, 574, 581, 593, 629, 641, 652, 660, 662, 663, 669, 671, 698, 703, 708, 716, 723, 726, 748, 767, 824, 830, 856, 861, 878, 881, 884, 887, 888, 890, 895, 898, 901.

KÕDAR, Märt: 90, 113, 201, 559, 681, 720.

KÕEVA, Margus: 4, 18, 22, 25, 26, 35, 36, 45, 49, 50, 53, 54, 59, 62, 73, 82, 91, 95, 118, 123, 124, 125, 126, 129, 130, 138, 142, 143, 154, 156, 159, 165, 170, 174, 179, 190, 203, 204, 206, 216, 221, 230, 243, 248, 256, 264, 265, 268, 269, 277, 291, 297, 301, 308, 314, 321, 332, 340, 344, 345, 366, 367, 371, 372, 379, 383, 387, 388, 393, 394, 398, 399, 402, 407, 412, 415, 416, 418, 427, 436, 442, 449, 466, 471, 474, 478, 479, 483, 484, 488, 494, 504, 507, 511, 512, 513, 514, 515, 519, 523, 527, 529, 534, 536, 540, 543, 544, 551, 552, 553, 554, 560, 563, 565, 566, 572, 583, 584, 585, 590, 596, 597, 599, 606, 609, 611, 612, 613, 621, 624, 626, 633, 634, 644, 646, 655, 659, 661, 666, 675, 691, 699, 704, 706, 722, 727, 730, 731, 741, 744, 746, 747, 752, 757, 760, 766, 776, 779, 782, 784, 789, 800, 805, 809, 827, 832, 834, 835, 838, 839, 844, 855, 874, 876, 879, 894.

SOOTS, Johan: 864, 866.

TIIDT, Jüri: 12, 24, 52, 89, 178, 200, 267, 281, 290, 313, 343, 382, 426, 433, 441, 461, 503, 526, 531, 571, 579, 595, 687, 697, 740, 788, 799, 813, 843.

TÕRVAND, Hans: 33, 57, 60, 97, 101, 106, 120, 181, 211, 225, 226, 240, 250, 263, 271, 272, 285, 286, 294, 309, 324, 334, 339, 368, 391, 417, 446, 459, 463, 469, 481, 487, 500, 520, 562, 576, 587, 603, 637, 642, 673, 674, 678, 694, 770, 801, 806, 841, 852, 858, 882, 886, 889, 903, 904, 905.

TUNDMATU KOGUJA (1817.—1825. a.): 11, 17, 43, 76, 98, 102, 115, 162, 163, 176, 202, 241, 280, 287, 319, 328, 331, 353, 362, 377, 440, 448, 456, 477, 493, 501, 509, 510, 516, 518, 522, 532, 539, 545, 547, 557, 567, 598, 601, 649, 679, 682, 690, 711, 712, 713, 719, 738, 796, 798, 812, 823, 842, 851, 854.

4. Laulikute nimestik.

Numbrid osutavad lauluvariantide jooksvale numeratsioonile marginaalil.

KALTS, Jüri: 296, 728, 815.

KANGUR, Epp: 211, 285, 286, 294, 339, 576, 678, 806, 852. — Pääle nende võib-olla teisigi laule H. Tõrvandi kogus.

KAPRAL, Mai: 2, 9, 14, 20, 31, 39, 47, 56, 67, 70, 72, 74, 78, 81, 85, 94, 96, 104, 105, 112, 134, 141, 145, 148, 149, 150, 153, 155, 161, 168, 172, 189, 192, 194, 197, 209, 224, 236, 246, 249, 254, 262, 270, 278, 284, 293, 299, 300, 304, 305, 307, 310, 316, 317, 330, 335, 338, 349, 355, 359, 361, 364, 373, 380, 386, 392, 396, 397, 405, 409, 410, 414, 430, 437, 444, 445, 455, 462, 476, 486, 491, 492, 496, 499, 505, 508, 530, 538, 555, 556, 561, 564, 575, 586, 607, 618, 619, 620, 622, 623, 625, 630, 631, 636, 667, 668, 672, 677, 688, 693, 701, 702, 709, 710, 717, 724, 736, 742, 750, 751, 754, 758, 761, 763, 764, 765, 769, 773, 777, 778, 780, 783, 785, 792, 795, 804, 807, 816, 817, 818, 822, 825, 828, 836, 848, 857, 860, 862, 868, 885.

PAJO, Maret: 7, 10, 16, 21, 58, 69, 71, 75, 99, 121, 136, 146, 147, 182, 183, 214, 217, 227, 234, 247, 251, 255, 257, 273, 295, 318, 356, 432, 465, 470, 482, 498, 506, 568, 600, 605, 617, 640, 643, 647, 648, 657, 665, 684, 689, 737, 755, 771, 808, 826, 850, 853, 869, 883, 893.

REBANE, Miina: 897, 900.

SARV, Kadri: 49, 53, 54, 62, 73, 82, 124, 125, 126, 129, 138, 190, 230, 248, 256, 264, 277, 297, 301, 321, 340, 344, 366, 367, 383, 394, 398, 412, 442, 474, 478, 504, 514, 515, 519, 523, 527, 529, 534, 540, 551, 552, 553, 554, 563, 566, 583, 584, 585, 590, 596, 597, 599, 606, 612, 613, 621, 624, 633, 634, 646, 655, 659, 661, 675, 706, 727, 746, 747, 760, 766, 776, 805, 809, 827, 834, 835, 838, 855. — Pääle nende veel teisigi laule M. Kõeva kogudes.

SOOTS, A.: 866.

VAABEL, Liisu: Määramata arv laule H. Tõrvandi kogus.

VAANIK: 864.

5. Sõnastik.

A.

a a m e — ajama; kirjama, tikkima.
a a n′ [-ni] — puukraan (auguga pulk) õlle- või kaljanõul.
a a n i k [-gu] — õlu, kali (s. t. aanist lastav).
a a n i n g [-i] → a a n i k.
a a v e l t e m e — ahvatlema, meelitama, petma.
a a v e t l e m e → a a v e l t e m e.
a b a — voolav.
a b a s′k [-ski] → a v a s′k
a e — tikand.
a e l u s [-e] → a e.
a h k [aha] — hall.
a h k e p → a h t e p.
a h t e p — kitsam (komp. sõnast a h t i k).
a i m a m e — ähmaselt paistma, vaevalt näima.
A l a t s i — järv Polli valla lõunaosas.
a l l e, a l l — alles.
A l′l u — Alulinn Lätimaal (lt. Alūksne).
a m e [amme] — särk.
a n g s i l i n e — konksiline (vöökiri).
a n i s i l m i l i n e — teatav vöökiri.
a n′k s [angsi] — konks.
a o e l′ü — koit.
a p e r k a a r i — uperkuuti.
a r j u k e [-kse] — vene rändkaupmees.
a r j u s [-e] — rangi pää.
a s k e [askme] — askeldus.
a s s a k [-gu] — kidur, jändrike puudega mets.
a t i v i g e l [-gla] — reheahtmise hark.
a t m e [atta] — ahtma, vilja parsile kuivama tõstma.
a t t [ata] — emane koer; hoor.
a u k a m e — hammustama.
a v a s′k [-ski] — kukkur.

E.

ęę s t e m e — ette rakendama.
e i — vahel ka tähenduses -ep.
e i t l i k [-gu] — muutlik, kärsitu.
e l e [-ve] — hõõguv punane, tuline.
e l i n g [-e] — pühak (< sks. Heilige).
e l k [-gu] — särav, kõlisev metallehe.
e l k ä m e — särama, helkima.
e l l i k [-ge] — hell, õrn.
e l′ü — hääl; valgus (vt. ka a o e l′ü); värvitoon.
e n n [-e] — ema.
e t s e — eks.

I.

i d s a [itsme] — külvirind.
I g a l i — talu Polli Perakülas.
i g e t i n g i n e [-tse] → i g i t i g i n e.
i g i t i g i n e [-tse] — ülitige.
i g ä m e — üle elama.
i g ä r i k [-gu] — eakas, vana.
i h i — ihu.
i i l u t → i l′l u t.
i k m e [ikke] — nutma.
i l a t s e m e — ilutsema, vallatlema.
i l l i k e [-kse] — pai, hää, ilus, kullake; Polli v. elanike pilkenimi.
i l′l [illi] → i l l i k e.
i l′l u t — hiljukesi, tasakesi, pikkamisi.

i l'p [ilbi] — neiu (vrd. impi).
i m p i — neiu.
is'k m e [iski] — korrutama (lõnga).

J.

j o l e — ei ole.
j u n g e r [-gre] — junkur.
j u t i k [-gu] — juuksepalmik; pook; jutiline lehm.
j ä r i [-rve] — järv.
j ä ä d u m e — jääma.

K.

-k ~ -g: (ärä) tetäk, pessäk, minnäk või tetäg, minnäg, pessäg jne. — ära tee, peksa, mine jne.
k a a l' [-li] — õlarätik; küljerätik (rahvalaulus k a a l i p õ l l).
k a a l u s [-e] — särgi krae, kaelarätt.
k a a s i k [-gu] — mõrsja kaasanaine; pulmalaulik.
k a b u [kao] — neiu.
k a d s a — kuni, ümmargune puumuna (laste mänguasi).
k a e m e [kaia] — katsuma, vaatama.
k a h e [-hte] — kahetaja, „kurja silmaga" inimene.
k a h i [-hja] — õlu; eriline pulmajook meest ja õllest; ohvrijook.
k a h m [-a] — tolm; tahm.
k a h m a n e [-tse] — tolmune, tahmane, määrdinud.
k a h r e — kare.
k a n e l e m e — vallatlema.
k a n n e [kan'(d)me] — ehteraha või helme kand; vang.
k a n'n e l [kan'dle] — kaenal.
k a p a k [-gu] — kapukas, sokk, lühike sukk.
k a p e n [kapne] — kabel.
k a r a s'k [-ski] — õhuke odraleib hapendamata taignast.
k a r d i n(e) — kardne.
K a r g i s t e — Karksi.
k a r m [-u] — ving; tolm.
k a r p [-ba] — kare, mittesile.
k a r's s [-rsi] — karske, puhas.
k a r u p e r s e — ungas, olviauk.
k a t s a k [-gu] — kasakas.
K a u b i — end. vald Halliste khk-s.
k a u g a s [-ka] — sügav põu meeste voodriga särgil, tarvitatud taskuks.
k e b e [kebeve] — kebja, kergejalgne, kärmas.
k e e r i n e [-tse] — niinene.
k e i d u s [-e] — köidik.
k e l'p m e [kelpi] — kergesti käima.
k e s'ü [kes'vä] — oder.
k i i m l e m e — vallatlema.
K i i n u — Kihnu (nimemoonutis).
K i i s a — talud Karksi vallas.
k i k k [kiku] — õhuke leivaviilukas.
k i l b i k i r i → k i l b i l i n e.
k i l b i l i n e — teatav vöö- või riidekiri.
k i l i n g [-e]— vanaaegne rahaühik (Schilling).
k i p u t e m e — kergelt karistama.
k i r e l e m e — vallatlema.
k i r g [kire] — tulesäde.
k o d u — lasu, hunnik.
k o h a l t — hoopis.
k o h u t e m e — üles kergitama, tõstatama, käärima panema.
k o l b i t s [-e] — kolgits, linaharimise abinõu.
k o l d a s [-lta] — õõnsus kaldas; koopaline kallas.
k o n d s [-a] — kand.
k o o g e l i n e — mingi riidekiri (loogelise paralleelsõna).
k o o s' — [koose, koode, koone] — kirvevars.
k o r'g a m e — korjama.
k o r i — vana, kulunud; vana lehm.
k o r j u ä r g — vana härg.
k o r r u s t e m e — uhkustama.
k o t e l — kohal.
k o t u s [-e] — koht.
k u h l a p [-u] — kuslapuu (Lonicera xylosteum).
k u j u [kuiva] — kuiv.
k u k a t e m e — äkki ümber kukkuma, maha langema.
k u k k a m e — kappama, galoppima; lonkama.

k u n'a — mingi kerakujuline asi; ümmargune puumuna (mänguasi).
k u n n e s — kus.
k u n'd [-ndi] — kult.
k u p p [kupu] — suur hõbehelmes; sõlg.
k u p p u m e — vähe aega keema; hauduma.
K u r e s s a a r e — end. vald Tarvastu khk-s.
k u r n a utma — pesu pärast keetmist nõrutama; õlletegemisel vett läbi kurnale asetatud linnaste laskma.
k u r t m e [kurta] — seisma, paigal püsima.
k u r u — nurk, kolk.
k õ h r(i) — kõri.
k õ h u t e m e — tahul ihuma, teritama.
k õ l d a m e — kollaseks värvima.
k õ r d [kõrra] — helmerida.
k õ r e — sirge ja oksteta (puu).
k õ r e n'd [-ti] — pikk puu lõngade kuivatamiseks.
k õ r i k [-gu] — õlarätik.
k õ u [kõve] — isa.
k õ v a s'k [-ski] — tahk, luisk.
k õ v e k e n e → k õ u.
k ä b r ü t e m e → k ä b ä r t e m e.
k ä b ä r t e m e — krookima.
k ä b ä r u s [-e], k ä b ä r d u s, k ä b ä r n u s — krooge.
k ä h ä r g e — värsside „kähärge, näiu, kähärge, eitke, näiu, ellaroodi" algkuju võiks olla „käelge (s. t. andke üksteisele käed), näiu, käelge, eitke, näiu ellä, roodu" (asuge ritta, s. t. hakake mängima).
k ä k k i — kätki, häll.
k ä l i t s e, k ä l ü t s e (pl.) — mehe vennanaised.
k ä l ü, k ä l'u — mehe vennanaine.
k ä r g [käre] — muströhn.
k ä r k u — käredasti.
K ä r s(t)n e — Kärstna vald Helme khk-s.
k ä ä l' [-li] — noor erk hobune.
k ä ü d's [-dse] — köis.
k ö r d i k e i n → k ö r t e i n.
k ö r'd [-rdi] — seelik.
k ö r't e i n — kortsleht (Alchemilla vulgaris).
k ö ö r'd [köördi] — poord, ehispael.
k ö ö r d i l i n e — köördidega ehitud.
k ü d s ä m e — küpsema.
k ü d ü [küü] — mehevend.
k ü h n ä p [-u] → k ü n n ä p.
k ü n n ä p [-u] — künnapuu (Ulmus laevis).
k ü t s ä k [-gu] — löök.
k ü ü d's [-dse] — küüs.
k ü ü n i k l e h m — valge juttseljaga lehm.

L.

l a(h) — las.
l a a m'm e [laami] — lahmima, peksma (vrd. l a a v'm e).
l a a n'm e [laani] — vilja koristama (vrd. l a h v'm e).
l a a v i d [-a] — lai.
l a a v'm e [laavi] — loopima (vrd. l a a m'm e).
l a g'a — lai.
l a h v'm e — koristama, pääd sugema (vrd. l a a n'm e).
l a m e m e — lamama, maha heitma.
l a t t i — lapiti, laiema küljega vastu maad.
l e e g i a i d — pleegiaed.
l e̤ e̤ s t e r [le̤e̤stre] — mingi sõimusõna (< ? preester).
l e g ä n e [-tse] — lögane.
l e h t [lehe] — lehe moodi metallist rinnaehe.
l e i k u l ö̤ ö̤ m ä — mängima.
l e i l u — mäng, lõbu.
l e l l u, l e l u → l e i l u.
l i g e n e m e — märjaks saama.
l i i m i k [-gu] — vihmauss.
l i i m i t s e m e — lipitsema.
l i k e [likke] — märg.
l i n i k [-gu] — õlarätt.
l i n n a k [-gu] — lillakas.
l i n n i k [-gu] → l i n i k.

l i t t u — üksteise pääle.
l o i d a p [-u] — lodjapuu (Viburnum opulus).
L o o d i — vald Ruhja khk-s Lätimaal (lt. Lode, sks. Metzküll).
l u t t [lutu] — sokusarv.
l õ h k a m e — kiiresti minema.
l õ i g u e l m e — peenikesed punased helmed.
l õ u n [-u] — leil.
l ä h ä t e m e — läkitama, saatma.
l ä i n e — läila.
l ä m i [lämme] — soe.
l ä m i s t e m e — soojendama.
l ä p p e m e — läbema, maldama.
l ä t e [lätte] — allikas; kaev.
l ä v i k [-gu] — leevike.
l ö ü g e — leige.
l i p e [lippe] — leelis.
l ü d i m e — nobedasti käima, väikeste sammudega jooksma.
l ü h t' [-hi] — küünlajalg.
l ü l ü m e — lüdima, kaunast, kestast või tupest välja poetama.

M.

m a a m [-e] — mamm, jook.
M a a r i — neitsi Maarja.
m a a r i k l e h m — tumepunane lehm, tumedama piha, jalgade ja kõhualusega.
m a k'u t e m e — suud maigutama.
m a l d s a m a a — mudane, loigune maa, soo.
m a r a l i n e — vallatlev, vallatleja.
m a r a t s e m e — vallatlema, hullama.
m e e l e n — meelega.
m e s i k [-gu] — mesilane.
m e t i k [-gu] — puust nõu.
m i — mis
m i e — mine.
m i(h)a n e s — missugune.
m i k e g(e s) — millega.
m i n e t e m e — minema panema, minna laskma; meelest mineteme — unustama.
m i s t e s — mispärast, miks.
m o o k'm e [mooki] — möögima, ammuma.
M o r n a — mõis Karksi khk. kuuluvas Õisu valla osas.
m u a — gen. sõnast muda.
m u l'l e r [mul'dre] — vundamendi kõrgune muldvall ümber maja seina.
m õ d s e — neiu (algselt vist tähenduses 'paks', 'tüse').
m õ h k' [-he] — leivaküna.
m õ r's s m e [mõrssi] — marssima.
m õ s k m e [mõsta] — pesema.
m õ u k [-gu] — jäme vorst.
m õ õ l [-u] — voolav vesi, oja.
m õ õ l m e [mõõlu] — voolama.
m õ õ l u t e m e → m õ õ l m e.
m ä h k [-hä] — higi.
m ä l'v [-lve] — linnu rind, rinnakont.
m ü r g i n e [-tse] — terasene.
m ü r'k [-rgi] — teras.

N.

n a d u [nao] — mehepõde.
n i i d s e [niitsme] — niis.
n i i d s e t e j e — kanga niide panija.
n i i l u s — ablas, ahne.
n i i t s e j e → n i i d s e t e j e.
n i l i s e m e — nuruma.
n o p's [-psi] — nööp.
n u d r e s [-tre] — kärmas, nobe.
n u k e r t e m e — nurka tegema.
n õ l k m e [nõlku] → n õ r k m e.
n õ r k m e [nõrku] — painduma, nõtkuma.
n õ t k e — hälli vibu.
n ä n'n [nänni] — ema
n ä t s e [nätske] — poolküps (leiva kohta); poolkuiv.
n ü s m e [nüssä] — lüpsma.
n ü s s i k [-gu] — lüpsik.

O.

O d a l i m a a → ? O h a n d i.
O h a n d i — Oandi, muistne maakond Kagu-Eestis (Ugaunia).
o i [oi ~ oime] — võrgu-, vöö- või niiekudumise nõel.

o k'k [oki] — vokk.
o l l u s — oleks olnud, olnuks.
o o d a k [-gu] — eine, oode.
o̱ o̱ d i — voodi.
o̱ o̱ l'm e [o̱o̱li] — voolima.
o̱ o̱ r' [oori] — voor; kord.
o̱ o̱ r'm e [o̱o̱ri] — voorima.
o r's t [orsti] — vorst.
o s's [ossi] — liha.
o t s a l i n e — peremees.
o t s i g u (pl.) — esimesest harjast soetud takud.

P.

p a — panen, paneb, pane.
p a a d s i p [-u] — paakspuu (Rhamnus frangulus).
p a a t' [-di] — kollakashall.
P a h u r e — Pahuvere mõis Tuhalaane vallas.
p a i n e [-nme] — painutatud asi; look.
p a k a l [-kle] — takk.
p a k i l t e — ruttu, kiiresti.
p a k k [-ki] — rutt, kiire.
p a l b e r [-bre] — arst (< Barbier).
p a l i m [-e] → p a n i m.
p a l l a p o̱ o̱ l [-poole] — küljerätt; sõukese pääl ühel küljel kantav põlle moodi rätik; õlarätik.
p a l l a p o o l i k [-gu] → p a l l a p o̱ o̱ l.
p a l l e m e — paluma.
p a n n [-a] — vits, millega adraluisk kinnitatud raudpuu külge.
p a n d u s [-e] — panipaik.
p a n i m [-e] — äärispael rõivastel.
p a r a v i i s i — parajalt, parajasti.
p a r m a s [-ma] — hulk, salk.
p a r m e l i — hulgi, salgu.
p a r r e — paraja (gen. sõnast paras).
p a u [pavva] — suur pärl; ehteraha.
p e̱ e̱ s u m e — soojenema.
p e e s ü t e m e — soojendama.
p e s m e n [-mne] — pasmas.
p i h t [piha] — särgi ülemine osa kahekordsest riidest.
p i h t' [pihi] — peerujalg.
p i i l t e n i — ääretasa täis.
p i i r i t-, p i i r i k-, p i i r i p ä ä — neiu (s. t. kel on piiratud, lõigatud juuksed).
p i i r'm e [piiri] — piirama; juukseid lõikama.
p i i u — pihku.
p i l d m e [pildu] — pilduma; laulma (= sõnu pilduma).
p i l k m e [pilku] — vilkuma, välkuma.
p i l u p i h t — pilutatud särgipiht.
p i n d e l i k [-gu] — kidur, hädine.
p i n d e n — kidur, hädine.
p i r d [pirru] — peerg.
p i s t u s [-e] — peerujalg.
p i s u m e — paigale jääma, püsima, läbema.
p i u t e, p i u d e, p i u t i — pikuti, piki.
p o̱ o̱ k [pooga] — kõladega kootud punane villasest lõngast äärispael seeliku all ääres.
P o o l i k [-gu] — laupäeval sündinud või valge kõhualusega lehma nimi.
p o o l i k [-gu] — pool mõõtu (vakka, vaati); pool marka või rubla (vrd. vn. полтина, полтинник).
p o̱ o̱ l'p e, p o̱ o̱ l'b e — laupäev.
p o o l u s'k [-ski] — pool marka või rubla (→ p o o l i k).
p o o s t e l [po̱o̱stle] — kuri inimene, nõid (< apostel).
p o̱ o̱ t m e [po̱o̱ta] — poetama, maha kukkuda laskma, puistama.
p u d u m e — maha kukkuma, pudenema.
p u g a l' [-li] — laiguline, vöödiline veis.
p u r l a k e [-kse] — venelane (halvustavalt) (< vn. бурлак).
p õ l t i k [-gu] — põlatu.
p õ n t e r [-tre] — kidurakasvuline.
p õ r e n't [-nti] — aletegemiseks maharaiutud puud; aletuli; tulelõõm.

põrgume — põruma.
põrni — põiki.
põu [põvva] → pau.
pädsu, pätso — sõiduhobune.
päidsiline → päitsme.
päiel [päidle] — põial.
päitsme — karja hoidma, rahvalaululine paraleel sõnale 'õitsme', samuti õidsiline — päidsiline (vrd. öö — päev).
pärrel [pärgle] — pärl.
päs (= pias) — peaks.
päädigu (pl.) — looma päädjalad ja sisikond, rupski.
päälik, päänik — ehitud (vt. pääl'me).
päälitеme → pääl'me.
pääl'me [pääli] — ehtima (pääd?).
pään'me → pääl'me.
pǫ̈ǫ̈g'me [pǫ̈ǫ̈gi] — häälitsema (püü kohta).
pütsik [-gu] — putk.
püündme [püündä] — püüdma.

R.

raadsik [-kse] — raasuke, natuke.
raanik [-gu] — raismik, kivine maa.
rahmateme — väsima, raugema, rambuma.
rahv [-i] — krahv.
ram'p [-mbi] — luku kramp.
raudkäsi — isamees.
redse — kärmas, vilgas.
rẹ̈ẹs' [reesi] — prees.
reotu — riivatu.
riba (pl.) — spiraalselt ümber sääre mähitavad säärekatted.
ribaräti → riba.
Ridali → Riidaje.
rihvateme — vääratama.
rihvik — võsik.
Riidaje — Riidaja vald Helme khk-s.
Riidali → Riidaje.
ritsik [-gu] — kilk; piilpart.
rokk [roka] — ivajook (loomadele).
roobits [-e] — puust mõõk linaropsimiseks.
rǫǫd [rǫǫ] — rida.
rǫǫpame — haarama, tõmbama.
rǫǫsk [roosa] — piits.
ruhi [-hve] — küna.
Ruhja — khk. Põhja-Lätis Valmiera maakonnas vastu Eesti piiri, varemalt eestlaste asustatud (lt. Rūjiena).
rukk [ruka] — seelik.
ruski — ruske, pruunpunane.
ruvva — proua.
rõhke — pooltoores (toidu kohta); pooleldi kuiv (puu kohta).
rõhkume — pooltooreks jääma.
rõhkuneme → rõhkume.
rõõm [-u] — hääl.
rõõsk [-sa] — nisukarask, õhuke nisuleib.
ränd [-nnä] — märg lumi; lai, märg lumehelve.
rügä [rüä] — rukis.
rühküme — määrdima, kuluma (rõiva kohta).
rühkme [rühki] — tõttama.
rüüd [rüvvi] — pikk-kuub.

S.

saaguteleme → saaguteme.
saaguteme — sajatama.
saajanaine — peigmehe kaasanaine pulmas.
saajavanep — isamees.
saat [-du] — ale.
salami — salaja.
Salatsi — khk. ja jõgi Põhja-Lätis Valmiera maakonnas vastu Eesti piiri, varemalt liivlaste asustatud (lt. Salace).
Sammaste — küla Kaarli vallas Halliste khk-s.
sangame — ehterahale sanga külge panema.
saralinik [-gu] — linik.
sarreke [-kse] → saralinik.
sau [savva] — kepp.

segäsenurm — segavilja põld.
sek'k [seki] — kott.
sene — selle.
sepp [sepä] — pärm.
serbäme [serväde] — toitu lusikaga võtma.
serväme → serbäme.
sihti laskme — häälitsema (tedrekuke kohta).
siib [-va] — tiib.
siil'me [siili] — häälitsema (öökiku kohta).
Sinejärv, Sinijärv — väike järv Karksi vallas.
sin'k [-ngi] — pulma õllevalaja.
sirk [-gu] — lind.
sisalik [-gu] → sisaslik.
sisas'k [-ski] — ööbik.
sisaslik [-gu] — naber.
sitik [-gu] — mustsõstar.
siug [sivva] — madu.
siugesil käime — madusid toiduks otsima (sigade kohta).
soog [suvva] — pastal.
soorme (pl.) — tangud.
sora — munarebu.
suanteje — kanga sukka säädja.
suidse — suisa, lausa.
suik [-gu] — tukkumine.
suikme [suiku] — tukkuma.
suitse (pl.) — päitsed.
suime [suiu] — sugima.
sukukeine — varsake, hobuse hellitusnimi.
sul'p [-lbi] — hobuse toit, heintele jahuga segatud vesi pääle valatud.
superdeme — ehtima.
sutme [sutta] — suutma.
sõbasoo — madalsoo.
sõdasoo → sõbasoo.
sõdse — õde.
sõgel [-gla] — sõel.
sõkal [-kle] — viljatera kest.
sõke [sõkke] — sõge.
sõpasoo → sõbasoo.
sõt's [-tsi] → sõdse.
sõu, sõuke [-kse] — seeliku asemel ümbermähitav küljelt lahtine villane rõivas.
sõõrgu(ne)me — sõõrduma, voolama.
särbume — pruuniks ja krõbedaks praadima; kuuma pärast kipra tõmbuma.
säs'u, säsü — vaks ja veel sõrmede pikkus (mõõt).
säuk [-ga] — salk, tutt.
söenteme, söendeme — külma pärast valutama.

T.

taar' [-ri] — kali.
taarusteme — uhkustama.
taas — jälle, uuesti.
tallak [-gu] — lühike sukk, sokk.
tallek [-gu] — talvik (lind).
tallume — taluma, kandma.
talvik [-gu] — talvine, talvel sündinu.
tamper [-pre] — peeneks tambitu.
tanguteme — riidlema.
tanum [-i] — tänav.
tare — rehetuba; tuba.
tas'k [tasi] — kaelas või küljel kantav lahtistasku.
tekerteme — häälitsema (tedre kohta).
teelu → telu.
teleleme → teleme.
teleme — korraldama, ehitama.
tel'le (pl.) — kangaspuud.
telu (tegeme) — mingi mäng või tants.
tenu → telu.
teriteme — teri viljapäast või kaunast vabastama.
tibu — vanaaegne rahaühik.
tiiteme — häälitsema (tedre kohta).
tilbikiri — mingi vaibakiri.
tokerteme — sasima.
toona — enne, mõni aeg tagasi.
tooras [toore] — toores, värske liha.
toores — toobris, toobrisse.

toorutеme — taarutama.
tork [-ga] — hobuse pääkott.
Tuhane — Tuhalaane vald ja mõis Paistu ja Karksi khk-s.
tuke [tukme] — ots, lõpp.
tukisteleme — tukkuma.
tukisteme — mugavalt omaette olema; tukkuma.
turbume — aurus või vees paisuma; paisuma; väsima.
turbuteme — paisutama, turgutama.
tuudsak [-gu] — nuustik.
tõll [-a] — tõld.
tõlu [-lva] — pesupesemise kurikas.
Tõndre järv — järv Karksi ja Helme khk. piiril.
tõre — tõrelus, pahandus.
tõrike [-kse] — väike tõrs.
tõrvas [-e] — tõrvane puu, känd.
tõuris [tõuri] — tõbras, veis, lojus.
Tõõsik [-gu] — teisipäeval sündinud lehma nimi.
tähes [-hte] — tähnik (kala).
tüdse [-de ~ -ve] — tüse.
tüdü — küdi, mehevend (?).
türbüme — tülpima.
Tüün' [-ni] — Väina jõgi Lätimaal (lt. Daugava).

U.

ubin [-e] — õun.
udrusteme — uhkustama.
udsu — udu.
ugaline — ugalane (Oandi elanik).
uibu — õunapuu.
uisk [uisa] — madu.
ujuteleme → ujuteme.
ujuteme — hurjutama.
ukerdeme, ukerteme — häälitsema (orava moodi).
Ulanti-, Ullandi-, Uulandi(maa) — mingi moonutatud kohanimi (Hollandi, Uulu, Oandi?).
ull [-u] — mõistmatu, väike laps.
ul'lume — aeglaselt tegema, liikuma.
umene [-tse] — pilvine, udune.
ummik [-gu] — ühest puust õõnestatud sööginõu.
un'nak [-gu] — uinak.
urbume — uurduma.
urm [-a ~ -i] — verine haav, veri.
urmane [-tse] — verine.
usseaid — õu.
ussen — õues.
utme [utta] — uhtuma.
uulame → o̱o̱l'me.
uulussepp — voolija (vt. uulame).

V.

vaab [-i] → vaabijan'.
vaabija(a)n' [-ni] — vaene (< püha Fabian).
vaal'me [vaali] — rullima, silitama, puhastama.
vaalme [vaalu] — kaaluma.
vaarak [-gu] — vabarn, vaarik.
vaar'me [vaari] — keetma.
vabar [-e] — vabarn, vaarik.
vadi [-dja] — vai.
vahk [vahi] — vaht.
vahkest — uuesti.
vahulik [-gu] — laia-ääreline.
vajapu — vai.
vakme [vakku] — villu lahedaks lööma.
vakuteleme — häälitsema (tedre kohta).
valateme — vaatama.
valu — valgus.
vammus [-e] — pikk-kuub.
vardie — ülevaataja.
varu — võru.
vass [-a] — vaks.
vatsk [vadsa] — nisuleib.
vatsuteme — vassima, sasima.
veenik [-gu] → veerik.
veering [-gu] — vanaaegne rahaühik (Ferding).
veerik [-gu] — kangur.
ve̱e̱ver [-vre] — kangur.
Ve̱e̱vre — talu Polli vallas (nime

saanud XVIII saj. keskpaiku sääl elanud kangrust).
v e h m e r [-mre] — ais.
v e i t s [-dse] → v ä i t s.
v i i r [-a ~ -e] — piir.
V i i r a — talu Karksi Mäekülas Tuhalaane piiril; sild Ikepera ojal Karksi ja Taagepera piiril.
v i i r a t e m e → v i r a t e m e.
v i i r g [viiru] — jutt, joon, vagu.
V i i r u — Virumaa.
v i l l a m e — kahlama.
V i n g i v a l l a — küla Kaarli vallas Halliste khk-s.
v i r a t e m e — virutamisest lendama.
v i r m e n t e m e — virvendama.
v i r's [-rre] — viis, komme.
v i t s i k [-gu] — võsa.
v õ i b — salk, hulk.
v õ i n e — võhi (-võõras).
v õ j u — vai.
v ä i t s [-dse] — nuga.
v ä r'g m e [värgi] → v ä r'v m e.
v ä r j ä — värav.
v ä r m i t s e m e → v ä r'v m e.
v ä r's s [-rsi] — värske.
v ä r'v m e [värvi] — värbama.
v ä r ä → v ä r j ä.
v ä ä r ä m e — paigalt nihutama, jagu saama.

Õ.

õ d a k [-gu] — õhtu.
õ h n a p [-u] — õunapuu.
õ i t s m e — õitsis olema, öösi karja hoidma.
õ l l e t e m e, õ l e t e m e — ära saatma.
õ l m i k [-gu] — suurrätt (?).
õ l p u (pl.) — kaelkoogud.
õ t s i k [-gu] — pugu.
õ h k u m e — hõõguma.

Ä.

ä g e l [äglä] — äke.
ä h n' [-ni] — rähn.
ä i d s e [-tsme] — õis.
ä l p ä m e — teelt kõrvale eksitama.
ä t't [äti] — isa.

Ö.

ö ö — vöö.
ö ö k [-kse] — vööke.
ö ö l ä n, ö ö l e n — vööl.

Ü.

ü l'l u m e → u l'l u m e.
ü r g ä m e — algama, algust tegema

ÕIENDUSI.

Lk. 13. Raamatu trükkimise ajal on käekirjade võrdlemise teel selgunud, et a n o n ü ü m s e k s peetud käsikiri EÜS-i kogus K. A. Hermanni materjalide hulgas, saadetud 1884. a., on kirjutatud Leena Kase õe A n n a K a s e poolt. — Vt. lk. 519, kus üleskirjutajate nimestikus viga on parandatud.

„ 18. Hiljem saadud andmete põhjal sündis M ä r t K õ d a r 13. II 1853 ja suri Ropka vallas Pärna talus oma laste juures 17. III 1940. — Vt. Rahvapärimuste Selgitaja II 1 (8), lk. 27.

„ 123. Laulutüüp 70. registris variant 5. tsitaadi alla lisada Mets neiude vahel + Omakssaamine. — Sellest olenevalt täiendada lt. 68. 4. variandiga ja vastava viitega teksti asukohale.

„ 162. Lt. 97. registris var. 2. juures Halb laulik asemel lugeda Halb hääl.

„ 166. Lt. 101-ses kustutada var. 1. ja ühtlasi var. 2. lugeda var. 1-seks. — Vastavalt sellele kustutada variantide registreist lt. 26. var. 2., lt. 83. var. 3. ja lt. 91. var. 8. juures + Kardab laulu laitmist.

„ 272. Lt. 194. registris var. 2. juures Neiu tuleb põllu tõttu asemel lugeda Naine tuleb põllu tõttu.

HIND 18 RUBLA

A
1099
IV
2157